

OD TĚHOŽ AUTORA :

Ve šlápějích Neposkvrněné.

Vydal Vyšehrad ve dvou vydáních (na velké ještě čekáme), malé Kčs 140.—. Obsah rozšířen o mnoho zpěvů ze středověké liturgie - 65 zpěvů, hlavně mariánských a eucharistických.

EXERCIČNÍ KNIHOVNA :

Č. 1. Ve škole Kristově.

Pro exercitátory. Kčs 65.—.

Č. 2. Pod korouhví Kristovou.

Pro středoškolskou inteligenci. Brněnská tiskárna. Kčs 160.—.

Č. 3. Za pravdou Kristovou.

Dáno do nákladu Brněnské tiskárně.

Č. 4. Poutník,

Pro věřící lid. Kčs 125.—.

Č. 5. V záhonech Mariiných,

stavovské úvahy pro mládež. Kčs 200.—.

Č. 6. Mariánská postila,

rodinná kniha, v tisku. (Brněnská tiskárna).

Č. 7. Se štítem pravdy,

apologetická abeceda, v tisku. Nákladem Svazu katolických žen a dívek v Brně.

Sbírka homiletických příkladů.

I. díl **Vira**. Část 1. I. vyd. rozebrána. Vyjde v II. vydání.

Část 2. Kčs 150.—.

Část 3. v tisku.

Maria. Mariánské čtení pro věřící lid. První vydání rozebráno.

Všechny knihy má mít na skladě každé řádné knihkupectví.
Zasílá Lidové knihkupectví, Olomouc, Masarykovo nám. 11.

P. K O N R Á D M. K U B E Š T. J.

SBÍRKA

homiletických příkladů



I. DÍL - 2. ČÁST

Velehrad, nakladatelství dobré knihy v Olomouci 1947

Kubeš: Sbírka homiletických příkladů

I. díl - 2. část.

IMPRIMI POTEST. P. Theophilus Spáčil S. J., praep. prov. Pragae,
25. Maii 1939.

NIHIL OBSTAT. Censor ex offio: Dr. Ferdinandus Černík. Nr. 12.993.

IMPRIMATUR. Dr. Udalricus Karlík, Vicarius generalis. Olomucii, die
9. Septembris 1940.

P. KONRÁD M. KUBEŠ T. J.

SBÍRKA
HOMILETICKÝCH
PŘÍKLADŮ

1947

VELEHRAD, NAKLADATELSTVÍ DOBRÉ KNIHY V OLOMOUCI

P R V N Í D Í L

V Í R A

z á k l a d n a d p ř i r o z e n é h o ž i v o t a
v K r i s t u

†

2. ČÁST

21. MOC A SÍLA VÍRY; VÍRA ZDROJ ÚTĚCHY.

To jest vítězství, jež přemáhá svět, víra naše . . . (1 Jan 5. 4.) Slova „moc a síla víry“ lze pojímat různě. Lze při nich myslit na rozšíření křesťanství: jako jarní slunko znenáhla, ale neodolatelně přemohlo temnotu a led pohanské nevěry; nebo na doby těžkých krisí, kdy houževnatě odpíralo bludu a nevěře, jež ji svírala se všech stran, ohrožujíc ji blokadou a vyhladověním, jak pravil Schleiermacher, protestant, obávaje se toho od moderní vědy. (Falešné či pravé? Katolické víře nehrozí nebezpečí s té ni oné strany, protestantismu ovšem zvláště od pravé vědy!) Lze mysliti též na krvavá i nekrvavá pronásledování, na nebezpečí zevnitř i uvnitř (srov. 2 Kor 11, 26nn), a konečně na utrpení a kříže všedního života, jichž není ušetřen žádný Adamův syn.

Moc a síla víry . . . Víra je s to oživit společnost, která se jí zřekla a tím odstoupila od pramene života, vyřknuvši ortel smrti sama nad sebou a rychle nebo ponenáhlu ji propadajíc. Víra ožíví i jednotlivce dávno mrtvého, víra má v sobě tolik „latentní energie“, je-li tento fyzický termín zde přípustný, aby vlévala a udržovala život celým generacím, neztenceně, nezeslabeně, až do konce věků.

Jediné slovo, jediné přikázání Kristovo . . . Jestliže jediná osobnost, jediný muž svým velkým duchem je s to oduševnit, nadchnout, naplnit odhodlaností a silou celé národy, co říci o Kristu a jeho učení! A je-li smrtelný člověk s to vlít útěchu do ztrápeného srdce, co možno čekat od Krista! Útěcha v utrpení, kterou víra již po dvacet staletí do srdcí vlévá, je zřejmý doklad její nevyčerpatelné mladistvé síly, kterou bude osvědčovat a uplatňovat až do konce věků všude tam, kde selžou všechny ostatní prostředky a medikamenty, jež nemocným srdcím samozvaní lékaři doposud radili a na něž ještě kdy přijdou.

Příkladů uvedených v této kapitole lze užít při nejrozmanitějších příležitostech. V kázáních o trpícím Spasiteli, Bolestné Matce, o utrpení, o odevzdanosti do vůle Boží, o požehnání víry. Jde-li o kázání samostatné, lze užít této sylogistické

Disposice.

A) Moc jediné ho slova, příkladu . . . ve směru dobrém i špatném . . . Jan Bosko, jenž nadchl, Hitler, jenž zfanatisoval, a jak! Onen naplnil tisíce šlechtných srdcí bliženskou láskou, tento statisíce lidí Bohu odcizených krvežízlivostí, krutostí, bezohledností. Živé slovo.. jak dovede zanítit celé zástupy! Napoleon vracející se z Elby, přiměl jedním slovem legie proti němu vyslané, že okamžitě přešly k němu.

Oč mocnější nad slovo lidské slovo Kristovo! Žalm 147: „Jeho slovem tají ledy...“ Pohanstvo kapitulovalo! „Tmu teď plaší denní jas“, tmu pohanských bludů neodolatelná síla a moc slova Kristova, slova věčné Pravdy.

Tedy...

Pozbylo snad slovo Páně své někdejší moci a působivosti? Slovo Boží není jako slovo lidské (Is 55, 11); kdysi pravil Bůh: „Budiž světlo!“ A bylo světlo. (Gn 1, 3) Aplikace na řád nadpřirozený... mravní... Poddát se moci a síle slova Kristova, a bude nám jako jarní přírodě, poddávající se moci a síle slunka: květy, plody...

B) Lze obměnit a podat jiný kontrast: moc lidských vášní (nacionalismus, slavomam, ctižádost...), moc slova, které je rozněcuje a štve („udeří na pravou strunu!“)... strhne celé zástupy... Síla tužby lidského srdce po pravdě...

Tam úspěchy úžasné, vše strhující jako orkán, ale jako on: natropí škod, a pominou...

Zde, slovo věčné Pravdy, získává jednotlivce, klidí úspěchy na pohled nevelké, až po staletích viditelné a překvapující...

C) Utrpení a kříže vezdejšího života... Hledáme lékaře... Dvojí se nám nabízí:

1. lidský - a ten nesvede nic, jak ukazuje zkušenost (antika, moderní...);

2. božský - a ten přinesl účinný hojivý lék.

a) Proč nejde svět k božskému lékaři? Proč od něho prchá?

b) Ke komu spěchali světci... věřící křesťané... zbloudilí...?

c) Ke komu půjdeme my?

D) Utrpení... Odkud? Jak léčit?

a) Řešení tohoto problému bez Boha; výsledek?

b) Řešení s Bohem; výsledek? (Pod korouhví K. kap. 36.)

E) Naše slabosti: nevědomost rozumu... nestálost, vrtkavost, chabost vůle... urputnost vášní... bolesti těla i duše... vymáhají ošetření a lék.

Tímto lékem jest víra Kristova! (Důkazy, doklady... přímé i nepřímé a contrario, krach ranhojičů, léčících bez Krista.)

Tedy... (Přijmout tento lék s vděčností, radostí, a užívat ho!)

Příklady.

- 1 Emerson radí: „V době smutku si přečti nějaký výrok Platonův nebo Shakespearův.“ Jiní radí jako lék proti utrpení „vůni květin, zpěv ptactva, mladý smích, musea, obrazárny, koncerty...“ Známo, že lidé bez víry raději sáhnou k revolveru nebo v nejlepším případě k alkoholu než k těmto medicí-

nám. Zdaž ti, kteří takto mluví, kdy zakusili bolest? Jinde čtu: „Učiň se přístřeším krásných myšlenek, stavěj si vzdušné zámky (Feenschlösser), jež ti poskytnou bezpečné útočiště proti každému protivenství.“ (??)

(Ralph Emerson, zprvu protestantský kazatel, pak filosof, † v Concord 1882, kde se kol něho seskupil hlouček mužů a žen; dvakrát cestoval po Evropě, přítel historika Carlyla.)

Srovnej s tím slova indiánské stařeny, již se misionář ptal, proč přijala křest. „Poněvadž jsem dříve ve svých bídách neměla nic, co by sílilo mé srdce.“

2 C a m o e n s, muž stíhaný neštěstím... Zemřel mu otec, musil se vzdát své lásky, přišel na mizinu, opouští vlast, bez pomocníka a ochránce, pronásledován, křivě obžalován, žalařován, nakonec umírá v bídě skoro hlady; ve strastech ho sílila víra v Boha, a když na něho neštěstí doléhalo nejvíce, skládal své veledílo „Lusovci“

3 C e r v a n t e s upadl 1575 spolu s bratrem do maurského zajetí (bojoval v křesťanském vojsku), v Alžíru prodán do otroctví, a tam prodělal školu utrpení s heroickou vnitřní silou, již čerpal z víry. Několikrát se pokusil o útěk, ale byl mu vždy zmařen. R. 1576 otec obětoval všechno jmění a sestry celé věno, aby oba byli vykoupeni - stačilo to jen na jednoho! Kdo se vrátí do vlasti a kdo zůstane? Cervantes zůstal... Konečně se mu podařilo uprchnout a skrýval se v domě, kde mu byli přátelsky nakloněni; sultán však vyhlásil trest smrti na toho, kdo uprchlíku poskytuje přístřeší. Aby jeho ochránce nepřišel v nebezpečí, odebral se Cervantes sám k vládci, nechtěl však prozradit svého dobrodince, pročež byl uvržen v okovy. Sultán řekl, že před tímto Španělem není ani on sám ve vlastním městě bezpečen. Konečně byl Cervantes za 25.000 dukátů od trinitářských mnichů vykoupen, r. 1580 se vrátil do vlasti, musil se však starat jak o rodiče, tak o obě sestry, jež se nemohly vdát, poněvadž své věno daly na vykoupení bratří. Cervantes to činil rád a ochotně. Jeho žádosti za místo ve státních službách vláda vyhověla. Ale přišlo další neštěstí: jakýsi kupec, jemuž svěřil státní peníze, je zpronevěřil a uprchl, Cervantes nemohl zaplatit..., zase v žaláři! Měl již rodinu! Celé Španělsko se obveselovalo četbou jeho „Dona Quijota“, a on trpěl, strašně trpěl. Konečně se dostal na svobodu, ale neustále mu bylo bojovat s chudobou, neštěstím, zneuznáním; zemřel 1616 v náručí manželky. Jak by si pomohl muž bez víry, kdyby musil prodělat to, co on? Stoická medicína pro podobné případy!

L o p e d e V e g a, viz „Maria“ II., 373.

4 Ve stol. 16. žila ve Florencii dívka M a r i e B a g n e s i. Záhy přišla o matku a musila sama vést domácnost. Toužila po klášteře - konečně přišla chvíle, kdy byla starostí o hospodářství zbavena a mohla dosíci splnění svých tužeb. Otec ji však vyhledal snoubence... Leč dříve, než k sňatku došlo, shrnuly se na dívku, dotud docela zdravou, všemožné nemoci; 45 let snášela hrozné bolesti, byla osmkrát zaopatřena, zemřela 1577 při předčítání utrpení Páně.

5 S v. O l y m p i a s, vznešená cařihradská dáma, ovdověla po 18měsíčním manželství. Jména i všechen čas a síly věnovala charitě; přesto však měla mnoho nepřátel, nadto sužovala ji i nemoc. Zvláště zlé časy na ni dolehly.

když biskup sv. Jan Zlatoústý byl vypověděn z města. Volána před soud, musila na čas do vyhnanství, zbavena všech statků, tupena a týrána od služebných i od jiných lidí, jimž kdysi prokazovala nespočetná dobrodíní. Její stálost a odevzdanost do vůle Boží byla taková, že jmenovaný světec, jakož i sv. Epifan ji nazývají vzorem křesťanských žen a příkladem trpitelů. († 410.)

6 Jiným vzorem jest sv. Alžběta Duryňská. Bylo jí dvacet let, když posel přinesl do zámku prsten jejího 27letého manžela, zesnulého na křížové výpravě (v Itálii). Dlouho se neodvažovali sdělit jí smutnou zvěst... Nenajdeme tak snadno podobné lásky, jaká pojila oba manželky. Byla to pro ni hrozná rána, ale nastaly jí chvíle ještě horší. Vyhánána od příbuzných z hradu i s malíčkými dítkami, v zimě, o hladu; zakázáno poskytnout jí přístřeší... Konečně se nad ní slitoval jakýsi hostinský a popřál jí útulku v chlévě, odkud napřed odstranil vepře. I ona zakoušela nevděk od těch, jimž dříve prokazovala dobro. Nejbolestnější jí byl pohled na zkřehlé hladovící děti. Jako dělnice vydělávala chléb rukama (předla). Jedné noci, když nevěděla, kam se obrátit, vstoupila do chrámu, kde právě mnichové (františkáni) se modlili kněžské hodinky, a žádala je, aby zapěli Te Deum. (Zemřela ve 24 letech r. 1231.) Byla vždy milá, vlídná, ani v neštěstí ji nikdo neviděl zasmušilou.

7 Sv. Ludvík byl zajat (lstí a podvodem Saracenů) na křížové výpravě, v okovech přivlečen do Mansurah, jeho baroni při pohledu na něho vzkřikli bolestí. Jeho odpověď: „Syn Boží musil snášet ještě víc...“

Sv. Germana, sirotek, mrzáček, viz Maria III. 289.

8 Bl. Ferdinand, portugalský princ, syn Jana I., bratr Jindřicha „Námořníka“, byl po porážce křesťanského loďstva u Tangeru r. 1437 ponechán s 12 druhy v moci Maurů jako rukojmí, dokud jim nebude vydána opevněná Ceuta, jak poražení slíbili. To by však bylo znamenalo otevřít jim bránu na poloostrov Pyrenejský; proto Portugalští stavové (sněm) zamítli učiněnou mírovou smlouvu, a princ zůstal v Africe. Zacházeno s ním jako s otrokem (ve službách velkovezíra ve Fezu), zakoušel rány, hlad, nikdy však se neobjevila v jeho oku slza, leda když viděl trpět druhy. Těšil je, sílil, povzbuzoval, vybízel, aby se modlili spolu s ním za obrácení těch, kteří jim ubližovali. Jeho slabé zdraví podleгло brzo těmto útrapám (r. 1443). Za 30 let přeneseno jeho tělo do vlasti a uloženo v královské hrobce v Batalha. Mauři řekli po jeho smrti: „Kdyby tento jinoch byl „věřící“ (t. j. mohamedán), uctívali bychom ho co světce. Nikdy ani jediná lež nepřešla přes jeho rty, ženy se nedotkl, v noci jsme ho viděli ponořeného ve vroucí modlitbu.“ Jeho život popsal Alvarez, jeden ze spoluzajatců.

9 Sv. Tomáš Morus píše ze žaláře dceři Marketě: „Jsem tu docela šťasten a spokojen; po ničem pozemském netoužím, modlím se k Bohu, aby vám žehnal. Není na světě člověka, jemuž bych k vůli svému osudu něco zlého přál... (Míni především krále Jindřicha VIII., jenž ho odsoudil, a jeho milostnici Annu Boleynovou, k vůli níž byl na smrt odsouzen.) Kéž vás Bůh těší myšlenkou na věčnost.“ Jindy píše: „Bázeň před smrtí mizí při vzpomínce na peklo, nebe, utrpení Kristovo. Největší bolest mi působí myšlenka, že moji drazí jsou k vůli mně v nebezpečí a že se děsí hrozícího neštěstí. Není v mé moci toto neštěstí od vás odvrátit,

svěřuji všechno rukám Nejvyššího." Při tom se denně modlil, jak sám sděluje, aby mu dal Pán milost vytrvání až do konce. „Jsa pamětliv pádu Petrova..." (Spolu s ním odmítli vládní proticírkevní přísahu biskup Fisher a dr. Wilson - tento později, zkrúšen útrapami žaláře, povolil... při soudním jednání jevil velkou sebedůvěru a jakýsi nedostatek pokory... pokorné důvěry v pomoc nebe!)

- 10 Bl. Joana z Valois, tělesně znetvořená, dcera Ludvíka XI., dána v 16. roce za manželku vévodovi Orleánskému; když po 18 letech zasedl na trůn r. 1498, rozloučil papež manželství; založila řád Zvěstování P. M. (annunciátky), † 1505 v 41. roce věku, skvělíc se hrdinskými ctnostmi.
- 11 Sv. Jan z Kříže... Neuvěřitelno, co musel vytrpět. Napřed ho pronásledovali členové druhé odnože jeho řádu („obutí" karmelitáni), získali pro své záměry papežského nuncia, žalařován v Avile a Toledu, kde týrán do krajnosti a zahrnován pomluvami; podařilo se mu uprchnout, působil horlivě u bosých karmelitánů, tam brzo zneuznání u představených, sesazení, tvrdé bezohledné jednání; nadto skličován stálými bolestnými nemocemi. To vše ho vedlo do náručí Božího, Srdci Páně blíž a blíž, zatím co lidé bez víry v podobné situaci utekou ze života: admirál Villeneuve, že upadl v nemilost u Napoleona, rakouský generál Uchacius (70letý), že mu vláda znemožnila uskutečnit vynález. Fridrich II. pruský a Napoleon se po porážce pokoušeli o sebevraždu, Bismarck měl r. 1866 připravený revolver, kdyby se mu jeho podnik zhatil.
- 12 Bl. Marketa di Castello († 1320, 33letá v Città di C.), slepá, proto od rodičů opuštěna, ujal se jí jakýsi Venturinus, muž dobrého srdce, u něho žila jako terciářka do smrti.
- 13 Sv. Marie Františka od pěti ran Krista Pána (Anna Maria Gallo), od nelidského otce týrána, od okolí pomlouvána, pronásledována, trpěla mnoho tělesně i duševně, žila jako terciářka u spřátelené rodiny a pak u jednoho kněze, obdařena mystickými dary, † 1791 v Neapoli, 76letá.
- 14 Karel z Blois padl za stoleté války do zajetí Angličanům r. 1347, devět let vězněn v Londýně ve věži; nesčetná příkoří, jimiž byl zahrnován, a ještě smutnější zprávy, jež ho docházely z vlasti, vymáhaly hrdinnou trpělivost a nadlidskou sílu. Jeho přívrženci ztráceli pevnost za pevností, každou chvíli se dověděl, že někdo z jeho drahých zemřel, nejbolestnější byla zvěst, že jeho svak Karel Španělský byl z rozkazu krále navarrského zabit. Sto tisíc dukátů, které týž poslal do Londýna jako výkupné, pohltilo moře. Karel na každou takovou zprávu odvětil: „Bůh budiž veleben."
- 15 Chateaubrianda přivedla do náručí Božího a k ztracené víře nouze a bída v anglickém vyhnanství a bolest ze zprávy o úmrtí matky i sestry (ve velké revoluci) kolem r. 1800.
- 16 Ludvík XVI., slabý vládce, projevil v utrpení sílu světce. Byl s celou rodinou uvězněn v Templu, denně čítal z „Následování Krista", vyučoval obě děti, syna Ludvíka a dceru Magdalenu, katechismu; občas i zažertoval, a nikdy ne-

vzpomínal minulosti ani původců svého neštěstí. Když královna plakala, pravil: „Oči jsou nám dány ne k tomu, abychom oplakávali vlastní neštěstí, nýbrž abychom hleděli k nebi, odkud pramení zdroj vší útěchy a odkud jedině můžeme očekávat spásu.“ Syn, hošík sotva osmiletý, se od něho učil mužně nést svůj osud. Čím více přibývalo urážek a příkoří, tím hrdinnější byla králova trpělivost. Od 12. prosince byl úplně odloučen od svých. Vrátil se z konventu, kde byl „vyslýchán“, a bylo mu řečeno: „Buďte zůstanou děti u vás, ale pak nesmějí k matce; nebo budou u ní, a pak zase nesmějí k vám.“ „Jaká to volba,“ pravil, ale z lásky k manželce se zřekl i této radosti. Když byl po prvé sám, dostal jen kus chleba a trochu vody - na jeho služebníka zapomněli; rozdělil se s ním bratrsky... Spal vždy klidně, počínal si v neštěstí opravdu majestátně, posměch i urážky nesl klidně. Po prvním výsledku v konventu (trval šest hodin) byl docela vysílen; nedostal ani občerstvení ani židli (musil prosit bídáka Chaumetta, aby mu dal kus chleba, jež právě pojídal, a ani to se nestalo bez urážky). Poslední velká žalost před popravou byla, že i jeho příbuzný Filip Égalité hlasoval pro jeho smrt... aby se zalíbil lidu, t. j. luze. Po čase poslal „lid“ pod guillotinu i jeho! Král podstoupil smrt důstojně a mužně, Filip zuřil, a ostatní královi vrahové? Pétion a jiní (všichni bez víry) spáchali sebevraždu, aby unikli popravě, Barbaroux (viz kap. 22. č. 18) a Robespierre se o ni pokusili, Desmoulins, Danton a jiní soptili a zuřili ještě na popravišti. Strůjci králova neštěstí požírali druh druhá, žádný nešel na smrt a nenesl svůj osud jako Ludvík. Malesherbes, králův obhájce, byl za nějakou dobu též uvržen s celou rodinou do žaláře. Povzbuzoval své: „Mlčme a pomněme, jak trpěl náš král!“

Když byl Ludvíkovi oznámen rozsudek, zůstal klidný. Jeho věrný služebník Clery prohodil, že jest obava před povstáním. „To by stálo mnoho obětí lidských životů... a to by mne bolelo. Nebojím se smrti, ale děším se toho, jaký osud čeká mou rodinu, mé služebníky, starce, jež jsem ze svého jmění podporoval. Národ stane se obětí všech politických stran, to vidím... Zločiny se hromadí, občanská válka drásá Francii... To jest odměna za všechny mé oběti... Pokusil jsem se přec o vše, abych svůj národ učinil šťastným.“ Když zvěděl od svých obhájců, že jeho věrní přece povstání chystají, pravil: „Prosím vás, uklidněte je. Rmoutilo by mne, kdyby k vůli mně byla prolita jediná krůpěj krve. Nechtěl jsem to, když mi tím mohl být zachráněn trůn, nechci to ani dnes. Přisahám jako muž, jenž bude brzy stát před soudným stolcem Božím, že jsem se snažil vždy o štěstí svého národa, že jsem neměl nikdy přání, jež by bylo na úkor jeho blahu, že si nemusím nic takového vytýkat za celou dobu své vlády...“ To mu bylo nejbolestnější, že národ, jež miloval, byl proti němu poštván a z duše ho nenáviděl.

Zákon dovoľoval, aby odsouzenec se stýkal před smrtí s obhájci. S králem učiněna výjimka... z rozhovoru s nimi čerpal vždy útěchu! Byl neustále obklopan sběří vyslanou od komuny. „Smrt mne neděsí, doufám v milosrdenství Boží.“ Toužil jen po útěše sv. víry. Když byl ortel oficiálně oznámen, zářil mu při slovech „trest smrti“ takový klid z očí, že přítomní toho nezapomněli nikdy. Zpovědníka dostal, P. Edgewortha, jenž svého času odepřel vládní přísahu. Garat, jenž ho k němu vedl, pravil: „Jaký to muž! Jaká odevzdanost! Jaká zmuži

lost! Nikoli, přirozenost sama nemůže dát tolik síly, to jest nadlidské!" G. sám víry neměl... (Viz „Za pravdou Kristovou“ 236.)

Při příchodu zpovědníka Ludvík zaslzel. „Teď se musím zabývat jediné svou velkou záležitostí, jedinou velkou záležitostí, jež vůbec existuje... Pařížskému arcibiskupovi vyřídte, že umírám v jednotě katolické církve.“ Rozloučení s rodinou, kterou přes měsíc neviděl, bylo srdcervoucí. Královna chtěla s ním zůstat celou noc, ale Ludvík nechtěl, aby pro něho tak dlouho trpěli. Synovi kladl na srdce, aby nemstil jeho smrt, stane-li se králem (měl na mysli Karla I., popraveného v anglické revoluci, jehož syn skutečně po čase na trůn otcův nastoupil), nýbrž aby odpustil všem, kdož ublížili jeho rodičům. Pak dal dětem požehnání... Při posledním slově Ludvíkově „Adieu“ dcera omdlela.

Po odchodu rodiny trval král jen se zpovědníkem (v noci na 21. leden 1793). „Lituji, že nemohu povědět vše, co mi král v posledních okamžicích svěřil...“ Ráno mše sv. ve vězení (stráž po půlhodinové poradě dovolila), poslední sv. přijímání. „Můj Bože, jak jsem šťasten, že jsem si uchoval víru. Kde bych teď byl, kdybych jí neměl! S ní však je mi smrt sladká...“ Mezi 7. a 8. hodinou se nahnulo do jeho světnice mnoho bídáků, kteří mu ztrpčovali poslední chvíle; mezi nimi odpadlí kněží Roux a Bernard. Roux byl netvor, tvrdší než sama stráž, s druhem zvolen od konventu, aby provázel Ludvíka na popraviště. Hébert, taktéž vládní kněz, svědčí, že na cestě k popravě vanulo cosi vznešeného, nadpozemského z královny tváře. Přijal požehnání od zpovědníka, pohlédl k oknu vězení, kde jeho rodina na kolenou se modlila... Cestou se modlil se zpovědníkem žalmy. Na náměstí Place de la Révolution (dnes de la Concorde) vystoupil ze zavřeného vozu; měl být svázán - proti této potupě se královo srdce přece jen vzepřelo, ale zpovědník mu řekl: „Pomněte božského Spasitele v Getsemanské zahradě...“ Poslední slova: „Prosím Boha, aby má krev nepřišla na hlavu Francie.“ Takovou sílu dovedla vlít sv. víra muži, jenž jinak byl slaboch!

17 Marie Klotilda, sestra Ludvíka XVI., manželka sardinského krále Karla Emanuela IV.... Slyší, že královská rodina v Paříži vyvražděna, její muž nemocen, těžká politická situace, od Francouzů vyhnána, nese pevně svůj kříž, ř 1802.

18 Don Antonio de Macedo Costa, biskup v Para (Brasílie), píše ze žaláře 1887: „Zakouším hojný klid a sladkou radost. - Vždy jsem se s velkou vroucností modlíval při mši sv. slova: Abys nám účast a společenství se svými apoštoly a mučedníky popřáti ráčil... Dobře, Bůh mne vyslyšel, Bohu díky. Chci vše trpět, chci zůstat věren církvi a hájit její práva do posledního vzdechu.“ Proč se nám nedochovaly podobné listy od bludařů, kteří pro své bludy byli věznění? Není mi známo, že by byl na př. Hus psal podobně..., leda po sv. zpovědi, kdy byla ještě naděje, že odloží své bludy. Jindy psal o „služebnicích Antikristových“ - tak nepsal žádný „vězeň v Kristu“, začínaje sv. Pavlem a Ignácem Antiošským a konče biskupy v kulturním boji po r. 1870. Ani Ludvík XVI. tak nemluvil!

19 Papež Řehoř VII. v boji proti Jindřichu IV. a spojeným s ním biskupům... Pius VI. a VII. v Napoleonově zajetí, Pius IX. v trpkostech svého pontifikátu,

sv. Stanislav, krakovský biskup, v boji proti králi Boleslavovi, sv. Tomáš, arcibiskup canterburský, v boji proti Jindřichu II., sv. Jan Fisher v boji proti Jindřichu VIII. a v žaláři spolu s Tomášem Morem... Ti všichni čerpali útěchu z víry.

- 20** Viktor Regnault, fyzik, odborník prvního řádu... R. 1871 mu zničila luza v Paříži jeho laboratoř a tím ovoce dlouholetých výzkumů, syn mu na frontě padl, sám raněn mrtvicí, pět let ležel bezvládně na lůžku - muž, jehož živlem byla práce a zase práce! Odkud bral sílu, že vše klidně nesl? Z víry! Byl věřící jako současný fyzik Despretz († 1863), jenž plných 40 let věnoval odborným pracím.
- 21** Overbeck, regenerátor křesťanského umění, konvertita († 1869), prohlásil: „V církvi jsem našel nevýslovný klid, vůdčí hvězdu pro rozum, úplnou spokojenost pro srdce; chci být především řádným křesťanem, poněvadž nebeská vlast je mi nepoměrně dražší a vyšší než pozemská.“
- 22** Gluck zemřel náhle, maje v ruce růženec - tedy při modlitbě ho přistihl věčný Soudce. Beethoven říkával: „Vše konám ke cti a slávě Boží.“ Před smrtí přijal sv. svátosti.
- 23** Karel Weber si zvolil za heslo: „Jak Bůh chce.“ V den sňatku napsal do deníku: „Bůh žehnej našemu svazku a kéž mi dá sílu a schopnost, abych učinil svou manželku šťastnou, jak si celým srdcem přeji.“ - Liszt byl terciář, Rossini osvědčoval na smrtelném loži, že umírá jako věrný katolík, Antonín Dvořák se modlíval růženec a hrával o prázdninách při mši svaté na varhany místního kostela (se zálibou píseň „Tisíckrát pozdravujem tebe“... , některé jeho skladby začínají týmž motivem jako uvedená píseň), Mozart se netajil svým přesvědčením náboženským...
- 24** Začátkem tohoto století při provádění francouzského zákona o rozluce církve a státu dostal kapitán Magnez rozkaz, aby vypáčil jistý chrám. „Raději se dám zastřelit než ruce i duši znesvětit svatokrádeží; vzpomínka na můj křest a první sv. přijímání mi nedovoluje učinit něco takového.“ Odsouzen ke ztrátě hodnosti a do vězení. Odtamtud psal generálovi Lebonovi: „Vojenská věznice Lille, 18. prosince 1906. Pozbývám místa, protože jsem poslechl svého svědomí. Jsem pevně přesvědčen, že i katolík má právo na svobodu svědomí a trvám při svém prohlášení. Na našem praporu září slovo vlast, a před ním slovo čest. Čest se opírá docela o svědomí, a proti cti jsem se nikdy neprovinil.“
- 25** Protestantský lékař Tisserot v Lausanne ošetřoval nemocnou mladou ženu. Když zvěděla, že její dny jsou sečteny, zmocnila se jí nevýslovná úzkost a zoufalství; lékař si nevěděl rady, nakonec proti svému zvyku vyzval domácí, aby zavolali kněze. Když ji navštívil po přijetí sv. svátostí, nemohl svým očím uvěřit: neklid ten tam, horečka klesla... Od té doby vždy radíval nemocným přijetí sv. svátostí. „Ve zpovědi a posledním pomazání mají katoličtí kněží podivuhodnou moc nad dušemi, moc, které my nemáme.“
- 26** Marchal vypravuje v knize *Das Buch der Hoffnung* (Řezno 1887): manželka opilce hledí na zástup hladových dětí, dvacetkrát se ubírala k řece, aby

v chladných vlnách našla hrob a zapomenutí, dvacetkrát ji zdržela myšlenka na Boha, a konečně našla útěchu na Srdci svátostného Spasitele.

- 27 V sirotčinci v Mende ve Francii žil chlapec Pavel Rein. Chtěl se stát misionářem, oslepl v 10. roce, pak i ohluchl, pozbyl otce i matky, nesl svůj kříž odevzdaně, obětoval vše Srdci Páně za spásu duší a za povýšení církve; nezakolísal se ani když nakonec sklíčen bolestnou nemocí. (ř 1869).
- 28 Moc a síla víry, její obrodný vliv na celou společnost... Doklady z dějin Evropy i ze zámořských misí. Lidstvo před příchodem Kristovým a po něm, Řím před příchodem Petrovým a po něm, Germáni před stěhováním národů a po něm (kdy začali u nich benediktinští misionáři svou činnost)... (Viz „Za pravdou Kristovou“, kap. 20. a 24, „Poutník“, kap. 30. - *Triumf sv. kříže.*)
- 29 Kdo udělal z kanibalů a divochů kulturní lidi, kolonisté (spolu s dobyvateli) či misionáři? Moderní humanita (kolonisté jí měli velmi málo!) či sv. víra?
- 30 Kdesi ve Schwarzwaldu pozbyla matka ve světové válce všech čtyř synů, jednoho za druhým; muž přišel o život doma při stíhání lupičů; 17letá dcera se při tom nervově zhroutila a zůstala pomatená; poslední dítě bylo slabomyslné. Ona však zůstala v utrpení pevná. „Co mne silí? Modlitba a důvěra v Boha.“ (*Hoffnung I.*, č. 52.)
- 31 „V těžké chvíli učiním trojí pohled: vzhůru, k nebi, a vzpomenu si, že tam moje vlast, a má povinnost i starost, abych se tam co nejdříve dostal. Kolem sebe, po světě, a uvažuji, jak mnoho těch, kteří jsou na tom ještě hůře než já. Dolů, k zemi, a rozvažuji, jak maličký kousek v ní budu jednou zaujímat.“
- 32 Mučedníci (děti, dívky, starci a stařeny)... kdo je plnil nadlidskou silou? Kdo odstranil otroctví? Kdo povznesl ženu a manželství?
- 33 Přemysl II. píše po r. 1276 manželce o svém trpkém osudu: „Nesluší se, abychom se smutku a nestatečnému nářku poddávali, nýbrž abychom osud svůj statečnou myslí snášeli...“ Tento král jevil vždy nelíčenou zbožnost, a ta ho tehdy držela! Viz č. 16.
- 34 Sv. František Borgiaš se chystá k návštěvě u dvora (místodržící katalonský), když ho zastihne zpráva, že zemřela jeho nejmilejší dcera Lerma. Zastavil se a vyslal k nebi za ni krátkou modlitbu, a šel. Když byl s návštěvou hotov, doporučil ji modlitbám princezny; ta žasla nad jeho klidem. „Byla mi jen půjčena! Její pán ji povolal k sobě, musím mu být vděčen, že mi ji tak dlouho ponechal!“ (Totéž řekne věřící dospělý syn nebo dcera u rakve rodičů.)
- 35 Sv. František Saleský se dovidá o smrti matčině; neodřekne ustanovené kázání, vykoná svou povinnost, a teprve na konci prosí přítomné, by se modlili za jeho drahou zesnulou, a povolí slzám.
- 36 Sv. Tekla poslouchá v Ikoniu u okna svého příbytku svatého Pavla, jenž v protějším Onesiforově domě káže; otevřenými dveřmi vše dobře slyšet, mla-

dičká pohanská dívčina poslouchá tři dny, zapomíná na vše, zrovna pije svaté pravdy, nedbá ani snoubence, jenž přichází ji navštívit, ba ani volání matky. Tak sděluje legenda.

- 37** P. Lenoir T. J. volán k umírajícímu vojínu; dobrovolník 17letý, propuštěný z káznice, hledal chléb, a uchytil se na vojně, když se nemohl uchytit jinde; ale brzo vysílen únavnou dřinou chtěl skončit život, vzal do rukou pušku... Teď těžce raněn odpočívá na otepi slámy ve stodole. Přivolaný kněz se od něho dovídá, že není pokřtěn; hovoří mu o Bohu, o Kristu, o duši, o nebi... „Kéž bych to vše byl věděl dřív!“ V poslední chvíli obmyt vodou spásy... Ubohý, pravděpodobně plod hříchu, byl vychován bez víry nevěřící tetou, která mu zakazovala chodit do kostela nebo být přítomen vyučování katechismu.
- 38** Smiles praví o svých krajanech Angličanech: „Chlubíme se svým bohatstvím, mocí, námořnictvím i vojenskou silou, obchodními úspěchy; ale to vše nás může opustit v několika letech, a my můžeme být národem sice bohatým, ale poměrně bezmocným jako Holanďané.“ Dodejme k tomu: „Každého jednotlivce může stihnout to, co zde řečeno o celé říši, a nemá-li víry, co potom?“
- 39** Protestant Spitta soudí, že každý protestant pokládá křesťanství za tabuli, při které si každý vezme, co mu chutná. „Toho náboženství, kterému náležím, se držím ne proto, že jest pravé, jak by se dalo soudit, nýbrž proto je pravé, že se ho držím, a já se ho držím proto a potud, poněvadž a pokud odpovídá mým potřebám; tak a ne jinak to vpravdě vypadá.“ Jak docela jinak věřící katolíci! Protestantismus ovšem jest jako třtina větrem se klátící, neskýtá opory v těžkých chvílích, a z projevu tohoto jeho vyznavače chápeme, proč tomu tak je.
- 40** Haličský kníže Daniel bojuje ve spolku s Bélou IV. uherským proti Přemyslu II., jest poražen u Opavy r. 1253, Poláků se zmocnil strašný děs, kníže však praví lhostejně: „Co žasnete? Či jste nevěděli, že s muži a ne s ženami co dělati máte?“ Slabá útěcha! Podobně slabá útěcha pohanských i mnohých nevěřících filosofů, když mají potěšit sklíčeného a vzpřímit klesajícího. Nad rakví milovaného syna: „Což jsi nevěděl, že jsi smrtelného člověka zrodil?“ Jak docela jinak světec - viz č. 34!

Obrazy.

- 41** Celá Evropa žije z víry Kristovy, byť si toho nebyl nikdo vědom. V lidském těle se děje bez ustání proces spalování... Jak mnoho těch, kteří o tom nemají ani tušení! A ti, kdož to vědí, byť i odborníci, neuvědomují si to a nemohou si to stále uvědomovat! Spalování... Uhlík jest tělu dodáván potravou, kyslík dýcháním, proces se vykonává ve svalové tkáni, „popel“ (CO₂, kysličník uhličitý) je zase plicemi odstraňován. Toto spalování dodává tělu energii nutnou

k práci. Tak i náš život jest proniknut a udržován (do jisté míry!) zásadami Kristovými, byť nikdo při tom Krista ani nevzpomněl.¹

Všimněme si zevrubněji procesu spalování. Oheň, nepostradatelná podmínka lidského života - nejen kulturního, nýbrž všeho lidského života... Kdekoli se v pravěku (v dobách předhistorických) shledáváme s člověkem, vždy zjistíme, že jej provází oheň - bez něho nebyl nikdy a nikde. Podle řeckého bájesloví je oheň drahocenný poklad, uloupený bohům - Prometheus! Že bez ohně nemůže být člověk živ, zvěděli jsme jako děti, když jsme četli dobrodružství Robinsonova. Vestálky v Římě, sloupy dýmu na Ohňové zemi jsou dokladem, jak si oheň chránili národové kulturní i nekulturní, a modloslužebná pocta, jemu od Parsů (Peršanů) prokazovaná, byla projevem, že si byli jeho nezbytnosti a dobrodiní vědomi.

Lze užít i jiných obrazů: v z d u c h, bez něhož život nemožný... Kdo si může stále uvědomovat, co jest a jak nutný jest? Ba, i kdyby jej popíral, neobejde se bez něho. Kyslík... Byly doby, že o něm nevěděl nikdo na světě, a ani dnes o něm každý neví. Žili a žijí z pokladu, jehož neznají, o němž nevědí... Plamen petrolejové lampy spotřebuje kyslíku třikrát víc než dospělý muž dýcháním. Jak ohromné množství spotřebují kamna atd... Což veškerá spotřeba světová!

- 42** Síly přírodní... ať působí „ve velkém“ či „v malém“... Gravitace, síla světová... pouto, jež drží sluneční systém, oběžnice a tudíž i zemi víže k slunci, že se nemůže z této „závislosti“ vyprostit a musí kol něho kroužit - k vlastnímu dobru! Ať ji tato síla pustí ze své působnosti, aby země mohla „svobodně“ od slunce pryč - a zhyne všechen život na ní. Gravitace drží vodu řek a moří, jakož i vzduch, skýtá člověku a vůbec všem pohyblivým předmětům pevnou oporu. Ležet, stát, jít, téci atd., to vše jsou procesy, jež by bez gravitace byly nemožné. Síly působící „v malém“: molekulární kohese, tření... Plošné napětí jest síla nejen jednotlicí, nýbrž i příčina kapilarity: vlásečnicemi, jimiž je stvol a list rostlin protkán, stoupá voda... Podobně knot, šat „ssaje“ pot... Gumové zboží by bylo zkázou zdraví!... Elasticita (pružnost) vzduchu, struny, hlasivek, bubínku jest nezbytnou podmínkou zvuku; tím je tato síla uvedena v nejužší vztah k našemu duševnímu životu... Gravitace drží pohromadě vesmír, síly působící v molekule a v atomu drží pohromadě tyto „stavební kameny“ vesmíru, síly působící v buňce drží organismus... Neviditelné, skryté...

A p l i k a c e : Vliv a význam slova a učení Kristova na celou společnost i na jednotlivce, „stavební kameny“ společnosti! Lze ukázat na tom, kam by lidstvo došlo, kdyby jedině přikázání desatera bylo zrušeno. („Za pravdou Kristovou“, str. 164 n.)

- 43** Jeden gram radia obsahuje tolik energie, že by stačila, aby celou hodinu byl poháněn stroj o 7000 koňských silách. Jenže radium nevydá všechnu energii najednou, aniž je k tomu člověk může přinutit, chtěje je rázem zbavit

¹ Pravím: „Do jisté míry“. Viz na př. moderní humanitu, jež jest jakés takés napodobení lásky bliženské, hlásané Kristem. Kdyby celý život společnosti byl veskrze proniknut zásadami a duchem Kristovým, pak bychom měli ráj na zemi. Ale tato bezvýhradná důslednost chybí z velké části i věřícím. (Viz č. 28.)

vší energie! Žádnému vědci, žádné síle se to nepodařilo! Teprve po dlouhých tisíciletích bude jeho energie vyčerpána. (Viz kap. 10. č. 25. a 27.)

Síla a moc sv. víry jest nevyčerpatelná! Naprosto a věčně! Neodolatelná a nepřemožitelná síla jediného slova Kristova! („Brány pekelné ji nepřemohou...“) „Latentní energie“ jediného slova Spasitele! (1 Jan 5. 4.) Na př.: „Miluj bližního svého...“ Toto slovo, jediné slovo Páně, uvedené v praxi a v život, vytvořilo instituce, dávnému pohanství evropskému a nynějšímu zámořskému neznámé. Spočítej všechny nemocnice, sirotčince, útulky, hospice, chudobince a jiné podobné domy charity, zřízené ode dne Nanebevstoupení Páně až dodnes! Spočítej všechny skutky tělesného a duševního milosrdenství, prokázané za 20 století!

Lze aplikovat i na jiné výroky Páně („Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo... Co platno člověku...“) a na jiná tajemství sv. víry (jediný vzor neposkrvněného panství a jeho vliv na lidstvo po dvě tisíciletí...)

- 44** Kalorie tepla... teplota nutná, aby jeden gram vody se zahřál z 0° na 1° (litr vody o tisícinu stupně). Nuže, energie obsažená v jedné kalorií tepla by dostačila, aby 10.000 let byl vydáván nepřetržitě slyšitelný tón, t. j. aby vzduch byl uveden v kmitání 16 kmitů za vteřinu.

Aplika ce: nejmenší ze všech pravd sv. víry přináší požehnání a působí v lidstvu (má vliv na jeho mravní a často i kulturní povznesení) celé věky... Jediné slovo Kristovo, jediné jeho přikázání, na př.: „Milujte nepřátele své... Co jste jednomu z maličkých těchto učinili, mně jste učinili...“

- 45** Lehce a hravě se pohybuje člověk po zemi, takřka jako vánek nebo pírkó; ale přenést jediný kg z dosahu zemské tíže by vyžadovalo energie 85.000 koňských sil...

Aplika ce: žije-li lidstvo podle víry, necítí valně obtíží, vše jde hravě... Přesvědčí se o tom, když se pokusí žít bez víry a proti víře; pak veškeré úsilí všech činitelů není s to dát člověku to, co mu skýtala víra.

- 46** Uhlík a bór jsou prvky měkké, sloučenina obou, borkarbid, je tvrdá skoro jako diamant, lehká jako aluminium, nepůsobí na ni rušivě žádná kyselina, snese námahu v tlaku 15.00 kg na 1 qcm, nůž z této látky vyrobený řeže ocel (ačť zahřát na vysokou teplotu).

Člověk měkký, slabý a křehký... Je-li jeho duše proniknuta hlubokou vírou, odolá všemu náporu, ať jde o rány osudu, ať o pokušení nebo cokoli jiného; ale jen živá („plamenná“) víra je s to činit takové divy.

- 47** Kosmické paprsky (neviditelné) pronikají vrstvu kamennou až 400 m silnou.

Víra je s to proniknout veškeren život člověka i lidstva a dát mu oporu v každé situaci.

Ultrafialových neviditelných paprsků se užívá v hygieně k potírání nemocí, v soudnictví k zjišťování pravosti bankovek, šeků, cenných papírů, neporušenosti dopisů, vodotisku na bankovkách, lze jimi zjistit, zda text listiny jest vymazán nebo chemicky odstraněn, lze pomocí jich přečíst i písmo z listiny

vymazané, zjistí se jimi pravost známek (filatelisté), v obchodě se jimi zjistí znehodnocení potravin (cukru, obilí, mléka, masa, másla, vína, octa ...) různými přísadami ...

Aplikace: víra jest norma negativní ... Zjistíme její pomocí mnohý blud ve vědách profánních, v sociologii, filosofii, usvědčíme nejednoho „vědeckého“ dryáčníka z podvodu, hypotesu z omylu a nepravdy ...

- 48** Drobnohled čočkový zvětšuje do jistých mezí - zvětšení 500 jest už velmi veliké; drobnohled, sestrojený na jiném základě, dosahuje až 20.000násobného zvětšení. Jaké netušené pole se tu rozevívá lidskému duchu a vede!

Aplikace: zjevení ... Jaké netušené hlubiny odhalilo duchu, jenž se marně pokoušel sám do nich vniknout!

- 49** Jdeme podle studny a pohlédneme na ni lhostejně asi jako světák na nějaký projev sv. víry (eucharistické procesí, vyšlou katolickou knihu ...), a netušíme, co latentní energie je v té „louži“ skryto. Jen proměň všecku tu vodu v páru, a uvidíš! Parní kotle, parní mlýny, lokomobily a lokomotivy ... Viz onen dlouhý vlak, pomalu stoupající na Semmering! Kolik tisíc q váží! Žádná lidská síla by jej vzhůru nedostala, sobě ponechán vlastní tíhou se posune dolů, a parní síla nevelkého stroje dostane tu ohromnou tíži nahoru!

Aplikace: lidstvo ponecháno sobě, tíhou porušené přirozenosti a nezřízených vášní klesá do hlubiny, a lidská moc (zákony) není s to ji zadržet nebo dokonce dostat výše - shnilý starověk, naprostá dekadence antiky, nemluvě o jiných kulturních zemích ... Mravnost, manželský život, sociální poměry (otroctví), cudnost a čest ženy atd. Moc víry Kristovy nejen lidstvo zastavila v pádu na nakloněné rovině, nýbrž dala mu směr vzhůru!

- 50** Jiný obraz: vítr - vše pronikající a ještě pohyblivější element než voda! Od milého vánku až k cyklonu ... Nic mu neodolá, všude vnikne, a zmohutní-li, všecko smete, co se mu v cestu postaví. Dětské počínání Číňanů, kteří chtěli vichr zaplašit papírovými draky, jež proti němu vypouštěli, nebo divochů, kteří jej chtěli zahnat boučáčkami.

Aplikace zřejmě. „Marno tobě proti ostnu se zpěčovati ...“ proti božské moci víry!

- 51** Prof. Reye vypočítal, že orkána o výšce 100 m a průměru 150 km pracuje plně tři dny silou 475 milionů koňských sil - výkonnost 15krát větší než všech parních strojů, větrných a vodních mlýnů celé zeměkoule, počítaje v to i všecku hmotnou práci lidí i soumarů.

Aplikace: moc a působnost víry - moc pekla a všech jeho nástrojů ...

- 52** Zahrada bohů v Koloradu ... Kdysi hrubé a nevzhledné skály, nyní ohromné kamenné hříby, ryzce ... Vítr pln jemného písku se o skály otíral, brousil je, jako diamantovým práškem se brousí drahokamy, vyvrtával ve skalní stěně výklenek nad výklenkem, točící se vítr hlodal zvláště na úpatí, protože v nižších vrstvách obsahoval více písku, až nakonec dostala skála vzhled obrovské houby ... na fotografii bys ji nerozeznal od ryzce!

Aplikace podobná jako v č. 44.

53 Vítr jest symbol duševních procesů... hnutí, jež zachvacují široké vrstvy společnosti, ba celou společnost. Přirovnání k duchovním vlivům jest nasnadě (duch - dech, v latině spiritus... znamená původně vítr, pak duch). Vanutí větru jest obrazem tajemného vlivu z říše duchové. (Srv. Jan 3. 8: „Vít věje, kam chce; hlas jeho slyšíš (působení jeho znamenáš - na sobě, na jiných...), nevíš však, odkud přichází a kam jde.“) Proto o letnicích přišel Duch sv. v podobě větru - Duch sv., jenž v duši i ve společnosti působí svou milostí, skrze víru a církev... V obrazu ohně a vichru vylit neviditelný Duch sv. na učedníky... Jméno třetí božské osoby Spiritus! Jeho vycházení z Otce a Syna, jakož i působení na ducha lidského! V Písmě sv. jest vítr obrazem hlubokých tajemství, jichž smyslu nelze poznat a zjistit... Tvůrčí moc Boží „vdechla“ do těla neviditelnou duši (Gn 2. 7) a tak mu vlila život.

54 Vánek sdílí takřka život věcem, jež nemají spontánního pohybu. Srovnej stojatou mrtvou vodu a zčeřenou jezerní hladinu, nevládné klasy a zvlněné osení, bez života mlčky visící listy a mile šelestící lističky stromů... Ze všeho, co řečeno, jest zřejmo, že vzduch může být symbolem milosti, oživujícího tvůrčího dechu Božího, ale též vše pronikající víry. Voda svou tíží a pohyblivostí vnikne do každé volné skuliny, vzduch vniká póry i do prostorů zcela uzavřených, i tam, kde by se mu chtěli ubránit! Vývěva! Pokus o vzduchoprázdný prostor! Strašný tlak vzduchu, jenž je s to rozdrtit železo, jež necítíme my, kteří v něm žijeme, se uplatní tam, kde se pokoušejí jej vypudit! Víra není břemenem, nýbrž dobrodiním nebes věřícím, ale těm, kdož se jí brání a ji chtějí vyhostit z života a společnosti?...

55 Symbolika vzduchu... Vzduch nutnější, než pokrm - dýchací proces nesmí být nikdy přerušen, sic nastane smrt! Životní plamen organismů! Výměna látek a spalování jsou bez vzduchu (kyslíku) nemožné. Vzduch, nezbytná, nepostradatelná a nenahraditelná podmínka všeho života, nejuniversalnější a nejnutnější všech „dobrodiní“, jež „příroda“ člověku skýtá; odníť jej znamená odevzdat zkáze všecko, co na zemi dýchá. Při tom si ani nejsme vědomi toho, že „v něm (a z něho, t. j. jeho pomocí) žijeme, se hýbeme a jsme“... uvědomíme si to namnoze teprve tehdy, když se objeví jeho nedostatek. Lidstvo z víry a z jejích pokladů žije a není si toho vědomo - teprve, když začne citelně zakoušet následky odhozené a z veřejného života vyhoštěné víry, počíná si uvědomovat, čím jest víra (křesťanství) společnosti... Francie po zkušenosti let 1789-93! (Viz nahoře č. 16; 34, 35.)

Krom toho jest vzduch svou neviditelností a nezbytností reflexem neviditelného, nehmotného, nejvyššího Ducha Božího, bez něhož není ani přirozeného ani nadpřirozeného života, a zároveň svou všecko pronikající pohyblivostí obrazem jeho všudypřítomnosti. A jako vzduch nelze poznat bezprostředně (hmatem, zrakem...), nýbrž pouze z účinků, tak i Boha...

Z řečeného jest zřejmo, že vzduch jest nejpěknějším a nejpřiměřenějším symbolem všeho, co člověka osvětluje, oživuje, udržuje. Jeho etheričnost, čistota, průhlednost jest největší ze všech látek, jež člověk smysly vnímá - daleko větší, než křišťálu nebo nejčistší vody! Kromě toho ze všech hmotných látek lidským smyslům denně přístupných se blíží nejvíce svou nevidi-

telností a pohyblivostí přirozenosti ducha - největší kontrast k hrubé hmotnosti ostatních látek. V letním vedru jemný, ochlazující vánek skutečně vlévá život do zemdlených a vedrem vysílených (vyprahlých) údů - v tropech večerní vánek vanoucí od moře! Osvěžuje vše, čeho se svým dechem dotkne, jak člověka tak zvěř... Jest jim tím, čím rosa květince horkem vysušené.

56 Jiné obrazy moci a síly víry (milosti) vše pronikající a vše přemáhající: slunce..., ledovec, jenž sice pomalu se šine vpřed, ale rozdrť každou překážku (balvan, skálu...), jež se mu postaví v cestu. Ponenáhlé, ale vítězné šíření víry! Podobenství o kvasu! (Viz kap. 11.)

57 Vrba... Na břehu vod (jezer atd.) kořeny pevně spletenými se zemí skýtá pevnou oporu sobě i jí. Přejde povodeň, ženou se ledy, vyvracejí keře i stromy, odplaví celé kusy břehu, vrba stojí pevně na svém místě. Ledovými krami odřena kůra kmene, ulámany větve, snad i těžce zraněna - nevadí! Stojí pevně zakotvena v zemi, rány se zhojí, ulomené větve jsou nahrazeny novými výhonky, které ještě téhož jara kmen vyhájí. Stará, co už pamatuje! Babička mezi stromy! Jiné už dávno klesly v hrob, ona je dutá, a přec pučí stále. Děti si rády kolem ní hrají a skotačí jako kolem maminky... Proč ne kolem pyšných topolů?

Aplikace: houževnatost víry, lze-li toho slova užít; církve přetrvá všechny boje a krise, jež ji ohrožují, a pevná víra v naší duši nejinak... Přetrvá všechny rány osudu..., bouře pomine, a ve stínu víry jest nám zase blaze. Opakem vrby rákosí... taktéž u vod... dojem pustoty a neúrody...

58 Slunečnice, pochází ze země slunce (Peru)..., jejich zrn se u nás užívá k ozdobě, v Rusku k užitku, v Jižní Americe k výživě. Květina heliotropická, otáčí se stále ke slunci (kap. 3, č. 18)..., nespouští s něho zraku...

„Tak i ty, nechceš-li zbloudit na trampotné cestě tímto životem, měj stále oko obrácené k nebeskému zdroji všeho světla, pln důvěry a víry v Pána...“

Když zmizí slunko pod horizontem, kloní tato květina smutně hlavu dolů, jak by nemocná byla nebo jako by truchlila.

59 *Salvia officinalis*, druh šalvěje... Ušchlé listy podrží dlouho vůni; proto je rádi vkládali do modlicích knížek. A. Grün vypravuje o staré chůvě, jež vždycky slzela, když se zahleděla na šalvějový list ve své modlitební knize. Vzpomínala snad na jaro života, kdy jako bezstarostné děvčátko s knížkou spěchávala do vesnického kostelíka? Či na zmizelé štěstí? Víra a naděje v budoucí život jí byla útěchou... Vše miji a pomine, Bůh a jeho zásliby trvají na věky. Srovnej latinské dvojverší:

Contra vim mortis crescit Salvia in hortis;
cur moriatur homo, cui crescit Salvia in domo?

Aplikace na život budoucí!

60 Když se v alpských údolích koncem března probouzí jaro a plní přírodu i srdce svěžestí, leží vysoko v horách vše ještě v hlubokém spánku pod sněhovou pokrývkou. A když dole jaro se svým májovým kouzlem mizí a odkvétá, když sekáč s kosou se ubírá na louku, když zlatožluté klasy se mile

vlní, rozhoupány červnovým slunkem jak rozčeřená hladina, když na stromech již dozrávají první plody; tu teprv se nesměle ukazují v alpských výšinách první známky jara. Letní slunko, téměř před slunovratem, spolu s horkým větrem vymetá rychle s lučin i skalisek poslední zbytky sněhu. Tu rázem, jako by kouzelným proutkem dotčena, oděje se země nádhernou pestrobarevnou pokrývkou. Ale jak pozdě přibude jaro, tak brzo se ohlašuje podzim. Léto tam nahoře není nikdy. Dole slunko ještě laškuje s nivami a zdobí je nesčítnými podzimními květy, a tam ve výšinách již obléká příroda bílý kožich, v němž ztráví tři čtvrtiny roku. Ale ta krátká doba alpského jara dostačí, aby se po horských nivách a stráních rozprostřel květinový koberec tak pestrých barev, že dole o něm nemají ani zdání. I když ještě nejedna sněhová bouře se přežene přes tuto sotva rozvitou nádheru a hrozí ji pochovat pod svým bílým přehozem, nevadí: mocné červnové slunko odmete vše za jeden nebo dva dny. Dny dlouhé, noci krátké, žádný stín, teplý vánek, vytrvalé rostliny (95 % všech rostlin, rostoucích mezi hranicí stromů a věčného sněhu, jsou vytrvalé!) mají v kořenech pod zemí nashromážděno hojnost látek, pročež mohou rychle pučet. „Vědí“, že mají naspěch; proto napřed květy, aby byly co nejdříve opyleny a mohly nasadit semena - na listy a výhonky času dost! Listy se objeví teprve koncem léta - kožené, pevné, tlusté, hrubé, v podobě růžic, polštářků, podušek, oblečené v pěkné „beránky“ (povlak... husté rouno jemných vlásků, ochrana proti velkému vypařování a podpora k shromažďování látek pro zimu). Zatím co dole jsou květy většinou bílé nebo světlých barev, jsou alpské květy ohnivě červené..., krom toho i sytě modré, ale červeně všech odstínů převládá. Nadto mimořádně silná, příjemná, nikoli omamující vůně, koruna velká, dokonale vyvinutá, rozvitá, zářivá - naše kvítky jsou vpravdě chudobky vůči nim! Poněvadž koruna spočívá na nízkém stonku, jest květ docela při zemi - lze tedy ve smyslu daleko přiléhavějším než u nás mluvit o květinovém koberci. „Kdo ten ráj neviděl, neviděl nic...“

A p l i k a c e. Ve strastech, křížích, trampotách... při smrti našich drahých, v nemoci, ve všech podobných těžkých chvílích, které jako mrazivá sněhová vánice pronikají duši, pohlížet vzhůru, k nebi, k slunko... Víra a důvěra v Boha jest naší oporou a posilou! V utrpení mnohdy reptáme, hledíme na ty, jimž se vede lépe, nemyslíme na to, že jiní jsou na tom ještě hůře než my...

Nedopustit, aby víra a důvěra v Boha vzala v ledových bouřích za své! Pán Bůh neopouští, a „budeme-li účastni Kristova utrpení, budeme účastni i jeho oslavy“ (viz 2 Kor 1. 7; 1 P A 4. 13.), tím půvabnější léto, čím mrazivější byla zima, tím větší oslava v nebi, čím krušnější život na zemi!

- 61** Z e r a v východní (*Thuja orientalis*), pocházející z Číny a Japonska... olej z jeho plodů jest léčivý... U východanů jest pokládán za strom života a opředen nejednou pěknou legendou. Jedna vypravuje: „Když Adam umíral, poslal Setha do ráje, aby mu přinesl větvíčku se stromu života a tak ho uchránil smrti. Přinesl, ale jeho otec byl už mrtev. Zasadil tudíž ratolest na jeho rovu, a od pokolení do pokolení byl tento strom pěstován. Rostl, když Izrael otročil v Egyptě, když praotec Marie Panny skládal žalmy, když jeho syn stavěl chrám Hospodinův. Když však Šalomoun zbloudil a stavěl svatyně pohanským

modlám, strom na hrobě Adamově uschl. V zajetí nad řekami babylonskými se lid těšil, že přijde jiný Davidův syn a ten že jej oživí. Přišel, ale zaslepený svět z tohoto kmene, v němž už dávno přestala kolovat životní míza, sroubil kříž a přibil na něj Vykupitele lidstva. Na Golgotě, zkropen drahocennou vláhou, strom ožil a vydal purpurový plod... Stal se zase stromem života, rozpíná větve v šíř i dál, vzmáhá se tím více, čím více bouří kolem jeho koruny, zve všechny do svého stínu, a nyní již polovina lidstva v jeho stínu odpočívá..."

A p l i k a c e s a m o z ř e j m á: sv. víra, strom života...

- 62 A r a b i e - jedna její část nazývána „Šťastná Arabie“, protože tam roste datlová palma.
Šťastní, jimž svítí v církvi světlo sv. víry!
- 63 V indické mythologii jest j a s a n symbolem, stromem poznání a života, bolesti a osudu, prostoru a vesmíru.
- 64 D i o g e n dovedl řečí tak uchvátit a okouzlit, že se prý nikdo neubráníl působivosti jeho slov. Kterýsi muž poslal z Aiginy do Athén syna, aby filosofa poslouchal; ten pak byl jím tak nadšen, že vrátiv se domů, nedal pokoje bratru, až přivedl i jeho, a konečně oba dva přivedli k Diogenovi i otce.
A p l i k a c e: působivost slov Kristových... šíří se jako soustředěné kruhy na hladině...
Pomněme, jak první učedníci, získaní Kristu Janem Křtitelem, přivádějí k němu jeden druhého...
- 65 O indickém bramínském učenci Sadhu Sundaj Singhovi se vypravuje, že jednou vytáhl z vody kámen, rozbil jej, ukázal žákům suchý vnitřek: „Tak vypadají lidé v Evropě: celá staletí jsou ponořeni do požehnání křesťanského náboženství jako kámen do vody, ale do jejich nitra nevniklo.“

22. TAK SVIŤ SVĚTLO VAŠE PŘED LIDMI . . .

(Mt 5, 16; 1 Pt 2, 12.)

Již v Marii jsem poukázal na to, že katolické dogma není zka-menělina; dogma je život, byť se věc zdála na první pohled sebe-podivnější. Dokladem jsou sami nepřátelé. Ti, kteří láteří nejví-ce, že katolické dogma je zkostnatělé a ztrnulé, by si sami nejvíce přáli, aby skutečně ztrnulé bylo. Proč vlastně na ně láteří? Pro-tože dogma (učení víry . . . víra) zasahuje mocně do života člo-věka a proniká život každého člověka skrz na skrz. Nauka Kris-tova není mrtvá jako nauka Zoroastrova nebo kteréhokoli mo-derního filosofa, takže by nebylo čeho se od ní obávat. Není čistě spekulativní jako matematika. Jest praktická, životní, živoucí, a Duch sv. jest nejen učitel, jest i posvětitel, „oheň šírající“ (transformans) - svým učením se chápe celého člověka, promě-ňuje celého člověka . . . šírá vše, co v něm nesvatého, a chce ho zcela proměnit jak oheň železo. A zde kámen úrazu: Kristus chce celého člověka, chce jeho rozum, vůli i srdce, jeho smýšlení, i jeho jednání, jeho život.

Živá víra - život z víry - každá ctnost a každý záslužný skutek - jest výkvět a plod pravé víry ve slovo Kristovo . . .

Kde život, tam činnost (aktivita). Je-li dogma život, pak se musí nějak projevit - a tyto životní projevy, od Krista vymáhaný život uspořádaný podle víry, jest kamenem úrazu. Nepřátelé touží, aby dogma skutečně bylo mrtvo, jak stále vyhlašují; cítí dobře, že není mrtvo, a sami jsou toho dokladem. Bojoval by kdo s vynaložením vši energie proti mrtvole, spojuje se k tomu s přítelem i nepřitelem?

K čemu přinesl Kristus pravdy sv. víry? Aby člověk dosáhl spo-jení s Bohem, přetrženého v ráji - aby dosáhl cíle, pro nějž jest stvořen. Vše, co nám Pán přinesl a co vykonal, směřuje k tomu, aby člověk došel věčného spojení s Tvůrcem: vykupitelská smrt Spasitelova, kříž, sv. svátosti - a také jeho učení! Tedy články sv. víry, t. j. dogmata! A nadto k tomu zapotřebí našeho vlastního při-činění, sebezáporu, askese.

„Křesťanství svůj úkol vykonal; kdysi mělo význam a oprávně-ní, lidé dobře učinili, že je ochotně přijali, ale dnes? Nadobro přežitá instituce.“ Jako by tehdejšími dvěma světům, zkaženému hyperkul-turnímu pohanskému klasickému, a surovému barbarskému, byla při-kázání o čistotě, nerozlučitelnosti manželské, lásce k nepřátelům, pokoře, snadná a hravá! Jako by tehdy nebylo musilo křesťanství podstoupit těžký boj proti smyslnosti, sobectví a pýše! „Zrodilo se z dekadentní helenistické kultury“ - jako by nečistota mohla zrodit čistotu! „Dekadentní“ - tím slovem sami vyznávají a uznávají, že to šlo tehdy dolů, nikoliv vzhůru; jaký vývoj tam, kde úpadek a pokles?

Církev prý „ve starověku žila mladistvou silou, ve středověku nadšením, dnes živoří . . .“ Jde-li komu o to, aby zjistil, zda strom jest mrtev či pln životní síly anebo zda jen živoří, ať si všimne, vydává-li plody či nikoli! Strom bez listů, bez květů, uschlý, mrtvý . . . ten ovšem „svůj úkol dokonal“. Strom, na jehož jediné ratolesti několik zakrnělých lístků . . . živoření . . . Ale košatý kaštan, obalený listy, květy, plody? Zde jest všecko filosofování nadarmo, protože mluví očividný fakt: vnitřní skrytá životní síla, již oko nevidí, se projevuje navenek, a jak! Směšným by ses učinil, kdyby ses namáhal filosofováním dokázat a přesvědčit sebe i jiné, že tento strom živoří. Zda jej pokládáš za užitečný nebo neužitečný, na tom nezáleží - životní sílu mu upřít nemůžeš!

Církev, a to „dnešní“ církev, 19. a 20. století. Stačí jen povrchně pohlédnout na dílo Jana Boska, a nepředpojatý musí doznat: „Víra, jež vyhájí tak mocné ratolesti, nechuraví marasmem!“ Misijní hnutí - chce je kdo srovnávat s protestantským? Jejich p l a c e n í misionáři nevyhledávají divochy v pralesích, neodvažují se ke kanibalům; s ženou a dětmi jdou jenom tam, kde jest o jejich bezpečnost postaráno, p e n ě z i „obracejí“ domorodce - mnohdy již „obrácené“ (ke katolické víře . . . chudobné! Madagaskar, Indie, Japonsko!). Své taktice zůstávají vždy věrni - a jejich hlavní starostí bývá buď nastřádat jmění a vrátit se do Evropy, nebo získat pozemky (Nový Zéland!), načež všeho misionářství nechají. Již za Fridricha II. byli takoví „horliví“ pastoři, a dostali od krále na svou žádost velmi přiměřenou odpověď: „Paulus machte Christen, aber keine Colonisten.“ Jinému: „Weder Petrus noch Paulus haben Brodt-Korn krigt und ist im Neuen Testament kein Apostel-Magazin zu finden.“ (Oliskujeme s tehdejším pravopisem!) Třetímu: „Jesus Saget, mein Reich ist nicht von dieser Welt. So müssen die prediger auch denken.“ Čtvrtému: „Die aposteln Seindt nicht gewinn Süchtig gewesen. Sie haben umb Sonst gepredigt. Der Herr X. Y. hat keine apostolische Sehle und denket nicht, dass er alle Güter in der Welt vohr nichts ansehen muss.“

Bosko, misie . . . Jsou tyto dva doklady jediným projevem životní síly sv. víry? Což lidové misie, exercicie, školy, tisk, bohoslovná literatura vědecká i lidová, papežské encykliky (Lev XIII.), vatikánský sněm, „moderní“ světci, Mariánské družiny, vincenciáni a katolická charita, katoličtí státníci (O' Connell, Windhorst), výsledek kulturního boje, voj mučedníků (v Mexiku po r. 1926), lilie a růže v zahradě církve stále kvetoucí, organizace mládeže, dělnictva, rozvětvená pastorage . . . Stačí zavěsit na vážky tyto projevy životní síly katolické víry a srovnat je s tím, jak se projevuje „životní síla“ jiných náboženských společností. Na př. protestanté . . . Dnešní protestantství není původní luterství 16. stol.! Jen jméno má s ním společné, není to 400letý strom, je to nové

štípení, sotva 100 let staré, na odumřelém stromě, jenž uschl vlivem žhoucích paprsků vysušujícího slunce osvícenství 18. století. Církev? Strom starý 2000 let - strom, jenž se bránil a ubránil každému „novému štípení“, neuschl ve stol. 18., neshnil ve stol. 15., nebyl vyvrácen ani zlomen bouřemi 2., 3., 4., 5., 16. stol. . . . A stále plný životní síly . . .

Pro jednotlivce ovšem povinnost: „Umožni vlastním přičiněním, aby se tato životní sílajevila i v tobě . . .“

„Přinášejte hodné ovoce své víry . . .“

Disposice.

Viz kap. 13 D. Kromě toho lze pro nejrozmanitější themata v nejrozmanitějších obměnách užít této sylogistické disposice:

A) Víra jest majetkem v šech vykoupených - jako jest slunko, násobilka atd. majetkem všech lidí.

Avšak na jednotlivci a jeho přičinění (snaze, horlivosti, svědomitosti . . .) záleží, mnoho-li z ní bude pro sebe těžit.

Tedy . . .

Lze užít o svátostech a jejich horlivém přijímání . . ., o učení sv. víry - její krásu poznat (poslouchání slova Božího!) a podle ní být živ . . .

Nezbytnost dobrého příkladu (života podle víry).

B) Rozvést obraz uvedený v č. 71: světlo, slunko . . . Slova Páně: „Lampa pod kbelcem“, slunko zatmělé . . .

Tak i víra nezářící příkladem ctnosti! Nepřinese prospěch ani tomu, kdo ji má, ani bližnímu; jest jako suchý nebo planý strom.

Tedy . . . „Svíí světlo vaše před lidmi, aby

1. oslavovali Otce vašeho, jenž jest v nebesích“,
2. viděli na vás požehnání sv. víry,
3. zatoužili po něm sami.

C) Každý posuzuje strom podle ovoce, které přináší; taktéž sv. víru posuzují lidé jí cizí podle ovoce . . .

Když však věřící není podle víry živ, dává nejen pohoršení a špatný příklad - jak věřícím tak nevěřícím, nýbrž zavinuje, že pro jeho hříšný život jest víra v pohrdání u lidí mimo církev. (Ř 2, 24; Tit 2, 8.)

Tedy . . . (Věc naší cti . . . požadavek Kristův . . . v zájmu sv. víry a církve . . .)

D) „Slovo zní, příklad hřmí.“ Doklady ze všedního života.

Platí i v řádě nadpřirozeném! Doklady.

Tedy naše povinnost... (Povinni Kristu, víře a církvi, bližnímu... Staří křesťané získávali pro Krista příkladem ctnostného života, nikoli planým mluvením.)

Příklady.

- 1 Pohanství stvořilo otroctví, křesťanství hojilo chudobu, protestantismus stvořil pauperismus, bídu celých mas. (Kterýsi španělský historik, citovaný od Digby, „Ages of Faith“, praví: „Vezměte kleru jeho příjmy, a co užítíte? Ulice plné nahých žebráků, domy plné nářků hladovících, silnice nejisté, hemžící se těmi, kteří budou chtít násilím vzít, co jim nedala dobrovolně láska.“ Tak to doslova bylo v Anglii po odpadu Jindřicha VIII., jenž zrušil všechny kláštery...)
- 2 Katolický středověk hleděl nouzi v tvář jako Kristus, nevyhýbal se jí, neomezoval se jen na roční nebo měsíční příspěvek dobročinnému spolku. Zámek hraběte Landulfa byl v době drahoty obléhán chudými, a mezi nimi vidět hošíka, jenž poděluje - Tomáš Akvinský, jenž se právě vrátil z kláštera na Monte Cassino, kde byl vychován! Ambrož Sienský z rodu Sansedoni, poslán od matky Justiny, obchází celé město a vyhledává chudé. Hrabě Thibaut v Champagni osobně podílel chudé, a takových případů jest od annalistů zaznamenáno na sta. V Paříži ve 14. století nesměli komedianti hrát v době, kdy se sbíralo na chudé, aby lid nevěnoval peníze zábavě místo na almužnu. Dobročinných bálů a maškarád katolický středověk neznal! „Dám almužnu jen tehdy, kdy za ni dostanu pobavení.“ Litujeme ubohých, nuzných dívek, jež musily z hladu prodávat čest. U nás slečinky z „nejlepších“ rodin a „nejvyšších kruhů“ při dobročinném bazaru v P. prodávaly po koruně hubičky, a nikdo se nad tím nepozastavoval.
- 3 Kdykoli v katolickém středověku vypukl mor, předstihovala se města v dobročinnosti. V čele akce stávali obyčejně biskupové. R. 1448 ve Florencii biskup Antonín a mnoho mnichů obětovali život za ubohé. Za dob černého moru, jenž sto let předtím r. 1348 zuřil po celé Evropě, řídil charitativní akci v Avignoně osobně papež Kliment VI., ve Florencii arcibiskup Angelo Acciaoli (generál dominikánů, Šimon de Langres, dal tehdy rozkaz, aby v každém klášteře jeho řádu bylo určeno několik řeholníků k službě nemocných), v Sieně arcibiskup Michal Tolomei se ujímal osobně nemocných spolu se sv. Kateřinou Sienskou, nápomocno mu bylo všechno měšťanstvo, zvláště mladý a horlivý muž - pozdější františkán sv. Bernardin Sienský! V Bologni dominikánský převor bl. Konrád z Brescie vyhledával nemocné, svých podřízených šetřil a sobě oddechu nedopřával. Sv. Alois zemřel jako oběť bliženské lásky za moru v Římě r. 1591, a kříž na hrobě zesnulých členů T. J. v Praze na Vyšehradě (stával na malostranském hřbitově u nynějšího košířského farního kostela), jakož i obraz

Panny Marie Pěkarské v chrámě sv. Ignáce v Praze připomíná, že celá řada členů téhož řádu položila život za bratry, když zuřila epidemie 1680. Památka na druhou epidemii r. 1713 jest zvěčněna sloupem nejsvětější Trojice na malostranském náměstí.

- 4 S tím, co řečeno, a s historickým líčením Manzoniho srovnajme dílo „History of the Plague“, kde protestant Defoe (autor „Robinsona“) líčí mor v protestantském Londýně r. 1665. Žádný biskup (anglikánský), jenž by byl lid povzbuzoval, žádný duchovní, jenž by nemocné těšil, ošetřoval a na smrt připravoval. Nevidět zbožných laiků, kteří by byli z lásky, seč síly měli a finanční prostředky stačily, bojovali proti zlu. Jakmile se nemoc v některém domě objevila, byl dům ihned izolován, zevně uzamčen, proměněn v žalář, zdraví i nemocní ponecháni osudu - kdo nezemřel nákazou, zemřel hladem - marně volali z oken zoufale o pomoc - ani nad dítkami se protestantská srdce neustrnula. Navštívil-li někdo nemocného, byl uzamčen i jeho dům - zahynuli mnozí, kteří by jinak byli zůstali na živu. Jednotlivosti přesahují všechnu tvrdost pohanských dob. Necitelná stráž nepustila nikoho do uzavřených domů, rozrušený lid mnoho vládních agentů povraždil. Místo slov útěchy bylo slyšet jen slova hrozby, jež naplňovala zoufalstvím kdekoho. Mnozí pomatení pobíhali po ulicích nazí a svým řevem zvyšovali hrůzu. Ve shromáždění byly pronášeny rouhavé řeči proti Bohu a tomuto jeho dopuštění. Pro ohromné město zřízeny jen dva lazarety, ale tam byl přijat jen, kdo mohl pořádně zaplatit. „Všechno milosrdenství vyhaslo.“ Všichni služební byli z rodin vyhnáni, zůstali bez zaměstnání i bez přístřeší. Množství žebráků dosáhlo netušené výše. Děti utíkaly od rodičů a rodiče od dětí. Predikanti zmizeli, jako by se do země propadli; teprve po epidemii se vrátili a pak trestně stíhali ty, kteří se za jejich nepřítomnosti opovážili zaujmout jejich kazatelny, udávali je a žalářovali...
- 5 Ve Florencii, městě Dantově, založeno za moru 1348 bratrstvo milosrdenství, jehož členové byli dnem i nocí pohotovi odebrat se k nemocným, k nimž byli voláni, pochovávali i mrtvé, když nikoho nebylo. Později připravovali v žalářích odsouzence na smrt. Mužové z nejvyšších rodů se na čas stávali jeho členy. Při tom žebřali po městě za almužnu pro nuzné, bosí, mlčky. Každý věřící jim dal, byť jen haléř... Takových bratrstev bylo mnoho, na př. v Norimberce (dokud byl katolický); i tam bývali jeho členy vznešené osoby. Provázivali odsouzence na popravu.
- 6 V Ženevě (kalvínské) vypukl mor... Kdo se ujme umírajících a poskytne jim náboženskou útěchu v hodině smrti? Kalvín a jeho šest pastorů prohlásilo: „Raději na šibenici než k nakaženým...“ Navrhlo se, aby se losovalo, kdo z nich se má obětovat. Nechtěli o tom ani slyšet! Katolického kněze v městě nebylo.
- 7 Docela jinak vypadal katolický Milán při vypuknutí epidemie. R. 1577 se věnoval nemocným a umírajícím arcibiskup Karel Borromejský se vším klerem - mnoho kněží tehdy zemřelo co oběť povolání a bliženské lásky. Světec sám žil o chlebě a vodě, spal na slámníku, aby mohl ošatit chudé; prodal i kardinálský háv... Sytil denně na 300 hladových, a asi 70.000 nemocných zaku-

silo péče jak jeho, tak ostatního milánského kněžstva. R. 1630 vypukl tento „mor sv. Karla“¹ po druhé. Tehdy se věnoval kardinál Bedřich Borromeo (synovec světcův) se svými duchovními s nemenší horlivostí a láskou všem ubožákům bez rozdílu - v nemocnicích, domech... (*Viz o tom Manzoni, „Snoubenci“.*)

- 8** V Neapoli zuřila r. 1884 cholera, nejvíce v chudých okresech, pročež se jim každý vyhýbal - ubožáci měli na vybranou, buď zemřít hladem nebo nákazou. Kardinál *S a n f e l i c e* osobně nemocné zaopatřoval a prodal vše, co měl. Tu zničil cyklon město Katanu. Tamější biskup rozdal též vše, co měl, a obrátil se ke kard. S. s prosbou o milodary. S. neměl ani 5 lir, jeho pokladník ani haléře! Poslal tedy do Katany svůj náprsní kříž, dar Lva XIII., posetý drahokamy. Zámožní katolíci v Katané kříž koupili za 2000 lir a poslali jej kardinálovi S. do N. zpět jako dar „katánských katolíků“.
- 9** Kardinál *T o r q u e m a d a* (Turrecremata) založil bratrstvo ke cti Zvěstování Panny Marie a obdařil je velkou fundací k vybavování chudých, hodných dívek. Tehdy, kdy neměly dívky přístupu k úřadům a jiným zaměstnáním jako dnes, měla tato věc neobyčejnou důležitost. Chudá dívka, jež nemohla uzavřít sňatek, byla donucena zaprodat svou čest, ačli nechtěla hlady umřít. (Sv. Mikuláš hodil oknem do světnice třem takovým dívkám po měsíci peněz, aby je zachránil... Tento dobročinný skutek oslavuje křesťanstvo dodnes známou nadílkou.) Podobné bratrstvo jako *Torquemadovo* bylo založeno v Parmě roku 1493; původně mělo kapli, jež pak změněna ve velký chrám (*Madonna della Stecata*). Papež *Innocenc III.* v jednom listě (*Ep. I. 112*) se vřele přimlouvá a vybízí k dobročinnosti toho druhu, aby totiž ubohé dívky byly vyrvány ze smutného postavení, kam je vehnala chudoba, a vybaveny, by mohly vstoupit v řádné manželství. Což zavlečené dívky? ... Dnes! ...
- 10** *S v. E d m u n d*, pokladník chrámu saliburského, byl tak štědrý, že část roku musil trávit v klášteře *Stanleyském*, aby měl co jíst. Opat *Štěpán Laxitonský* napomíná, aby „byl opatrnější“. „Chci ukázat, že všichni kněží nejsou tak lakomí, jak je líčí klevetiví jazykové.“ Bránil se proti volbě za biskupa *canterburského*. Podle zvykového práva mu připadly pozemky jistého rytíře; zpeněžil je a za stržený obnos vybavil jeho dcery. Jako *Tomáš Beckett*, musil i on hájit práva církve, jako on a *Štěpán Langton* žil co uprchlík v opatství *Pontigny* na francouzském území, a tam i zemřel. Ošetřujícímu lékaři pravil: „Jsem na cestu připraven, a žádám posilu podle katolického obyčeje.“
- 11** Za dob *sv. Elfega*, arcibiskupa *canterburského*, nebylo v jeho provincii ani jediného nuzného - tak dovedl pohnout zámožné k dobročinnosti! - Po celá tři staletí nenosili šlechtici v míru u pasu meč, nýbrž měsíc. Nejmladší syn *Tancreda de Hauteville* byl nazýván „*Roger s měsícem*“, protože jej skoro

¹ „Mezi tolika vzpomínkami na všeobecnou pohromu zaujímá první místo vzpomínka na muže, jehož heroická láska se vtiskla nesmazatelně v paměť - pojmenovali po něm pohromu, jako se po objeviteli pojmenuje země...“ (*Manzoni, I sposi.*)

nikdy z ruky neodložil. Rod Frangipani dostal své jméno od dobročinnosti předků (frangere panem = lámat chléb, totiž chudým).

- 12** Sv. Eligius, stříbrník a pak biskup (7. stol.). Když se někdo ptal po jeho bydlišti, dostal odpověď: „Jděte do té a té ulice; dveře, u nichž se tísní zástup chudých, vedou do jeho domu.“ Vydělal velmi mnoho, za to vykupoval zajatce a otroky, jednou i sto najednou; vykoupené obdařil penězi na cestu domů nebo k zaopatření slušného živobytí ve svém městě, anebo dopomohl k přijetí do kláštera těm, kteří jevíli k tomu touhu a schopnosti. Někdy poslal svého služebníka, aby vyhledal chudobné.
- 13** Erdrich, kníže burgundský, rozeslal za dob hladu r. 472 vozy na všechny strany, aby sebraly kdekterého hladovícího, a všechny rozdělil na své zámky; tak dlouho je tam živil, až hlad pominul. - Někteří šlechtici, ba i občané věnovali chudým desetinu všeho výtěžku svých polností nebo prací; sv. Vilém Rochesterský, pekař, každý desátý bochník. Vinaři občas desetinu plodů, aby si tak vyprosili Boží požehnání.
- 14** Petrus Alphonsus vypravuje, že syn kteréhosi ministra byl obžalován u krále, že rozplýtvá všechny majetek - věnoval totiž otcovské dědictví dobročinným účelům. Král ho volá, aby se odpovídal... „Ba ne, já jsem svůj majetek jenom zlodějům učinil nepřístupným.“ Králi se tato odpověď tak líbila, že ho ihned učinil tajným radou.
- 15** Tyto příklady středověké katolické humanity, výkvětu živé víry tehdejších vyznavačů jména Kristova, by se daly rozmnožovat bez konce. S nimi srovnáme humanitu 20. stol., na niž je nevěra tak hrda. Časopis „Hoffnung“ uvádí r. 1934 statistiku z r. 1933; zjištěno, že toho roku zemřelo na zemi dva a půl milionu lidí hlady, jeden a čtvrt milionu na sebe vložilo sebevražednou ruku - tedy skoro čtyři miliony našich bližních skončilo bídou nebo zoufalstvím. Téhož roku zničeno půldruhého milionu kg masa, 50 milionů kg konserv, 15 miliard kg obilí, 150.000 vagonů rýže, 270.000 pytlů kávy a 260.000 pytlů cukru - vše proto, aby ceny neklesly. Za to mohly být uživeny dvě třetiny oněch vyhladovělých! V U. S. A. vylito ohromné množství mléka, protože nemohlo být prodáno za normální cenu. Do Dunquerque, francouzského přístavu, vplula belgická či holandská loď a celý náklad ryb nabízela zdarma místním chudým, ale úřady žádaly, aby napřed dárci zapravili clo zákonem předepsané!
- 16** Císař Leopold I., zbožný vládce, dobroděj... Kdosi mu vytýkal přílišnou štědrost. „Jiní vládcové dávají své zlato svým milostnicím a stavějí jim zámky; dopřejte mi, abych já své zlato věnoval chudým.“ Mínil Ludvíka XIV., jenž zbožností příliš nevynikal.
- 17** Kde není víry, tam není bliženské lásky. Protestanté hlásali „čisté evangelium, evangelium svobody a lásky“, a při tom popírali nutnost dobrých skutků. Podle toho vypadal život vyznavačů „čistého“ evangelia. Pohané pokládali za hřích odepřít pohostinství cizinci, zvláště nuznému, mohamedáni právě tak, v protestantské Anglii byl stanoven trest smrti každému, kdo by se

ujal nebo přijal pod střechu nebo prokázal pohostinství nebo podal skývu chleba katolickému misionáři. Rodina Bellamy byla uvězněna a její příslušníci krutě umučeni (stařena zemřela v hrozném žaláři), protože se řídili slovy Kristovými a hladovým katolíkem, prchajícím před slidiči (Babigtonovi a jeho druhům), poskytli občerstvení. Tento případ nebyl ojedinělý!

- 18** Francouzi v době revoluce („doba tolerance, bratrství a svobody, boje proti církevní tmě“) jednali stejně jako panenská královna Alžběta v Anglii. Smrti propadl, kdo proskribovaným poskytl chleba neb vody. Girondisté Barbaroux, Louvet, Valady („mírní“ republikáni), od jakobínů, „zuřivých“ republikánů, s nimiž se před tím bratříčkovali, odsouzení na smrt, prchají - dříve modly a milácci lidu, teď psanci, nenávidění ode všech... Zbloudili, přišli k jakési faře, duchovní je vítá: „Vidím, že jste pronásledováni... Poskytnu vám pohostinství na 24 hodin... Kéž bych mohl déle!“ Pověděli mu svá jména... Farář věděl, že hlasovali pro zabránění církevního jmění, že hlasovali i pro zákon, jímž zakázáno poskytnout psancům přístřeší! Nemohli se ubránit dojeti nad tímto projevem křesťanského milosrdenství. Pak se skrývali ve stodole jednoho sedláka, brzo však se hlásil hlad a nebylo možno co pro ně sehnat - revoluce byla dobou hladu! Pokoušeli se o sebevraždu, farář je dal zavést do lesíka, protože sedlák se bál déle je přechovávat - země se hemžila slidiči stejně jako Anglie za katolického pronásledování - a odtamtud je dopravil do vlastní stodoly. Tam se dověděli, že jejich dva druzi jsou u jisté paní Bouquey; ptali se, zda by mohli též přijít, vzkázala jim, že ano, ale v noci. Pomocí faráře a ještě jednoho duchovního se tito mužové, nenávidící víru Kristovu, dostali k ní; tam ukryti ve dne ve sklepě... Tato katolická dáma jim poskytla nejpečlivějšího ošetření, a to zdarma a s nebezpečím života. Zatím jiní girondisté, Buzot a Pétion, nevěrci, sedmkrát měnili útulek; prosili, aby směli též přijít, přijala i je. Paní nejedla sama skoro nic a pro ně, nepřátele své víry a spolupůvodce všeho neštěstí, jež stihlo Francii, sháněla v bídě, co se sehnat dalo. O sedm se starat... Měsíc to šlo, pak se však věc nedala již tajit, musili pryč. S pláčem se s nimi jejich dobrodějka loučí. Guadet vzpomíná na jednu paní, které před lety zachránil v soudní procesu jmění i čest a jež mu slíbila, že se mu za to odvděčí, kde a kdy on si bude přát. Přišel k ní nyní za ohromného lijáku a prosil za přístřeší na čtyři dny; dáma, „svobodomyšlná“ jako on, mu vzkázala po služebném, že není možno; týž přirazil domovní bránu. Mezitím Louvet a Salles v lijáku čekají, Louvet omdlel, Guadet se vrací k paní a prosí nyní klíčovou dirkou za oheň a přístřeší na dvě hodiny pro nemocného, a když odmítnut, alespoň za sklenici vody a octa. „Nejde to“ - klidili ovoce revoluce a zákona, jež kdysi odhlasovali: že stihne trest každého, kdo proskribovaným prokáže jakýkoli skutek milosrdenství. Konečně se Guadet a Salles uchýlili k otci Guadetovu do St. Émilion, tam vyslídění, zatčena i paní Bouquey, a oba i se svou dobrodějkou jakož i otcem a bratrem Guadetovým popraveni 17. června 1794.

Barbaroux, Pétion a Buzot zatím jako štvaní pobíhají sem a tam, konečně dopadeni u lesíka; poslední dva uprchli a v lese spáchali sebevraždu, B. se postřelil, za tři hodiny odnesen do blízkého statku, žádali trochu vody pro

obmytí rány, nedostali, třebaže úředník bral všechnu odpovědnost na sebe; ba ani sláma jim nebyla poskytnuta... Odnesli ho do jiného vzdáleného statku a tam se jim vedlo podobně. Musili ho položit na zem - v letním vedru! Polomrtvého dopravili do Castillonu, a tam teprve večer byl ošetřen od lékaře. Pak dopraven do Bordeaux, kde po 12 dnech popraven. Před smrtí vyslovoval často jméno své matky. Ještě krátkou dobu před tím celá Marseille před ním ležela na kolenou, stejně jako Paříž před Pétionem! Před půldruhým rokem způsobil svému králi tak trpké chvíle, a nyní (v létě r. 1794) sám... Měl na svědomí zářijové vraždění r. 1792; svědomí ho však hnětlo, v testamentu si umýval ruce... (ř 25. června 1794).

19 Srovnejme s tím jednání biskupa v Lisieux v bartolomějské noci! Když přišel rozkaz o povraždění protestantů, odpověděl: „Nemohu věřit, že by král podobný rozkaz dal, a kdyby, pak jsem hotov za své ovečky položit život, neboť i oni patří k mému stádcí, třebaže jsou synové zbloudilí...“

20 Antonín Bedřich Ozanam, francouzský publicista a literární historik (ř 1853), vypravuje o svých rodičích: „Otec, lékař, ošetřoval chudé nemocné bezplatně, matka jim zase přinášela šatstvo a pokrm - nejednou se stalo, že oba manželé, nevědouce o sobě, se shledali v podkrovní světničce.“ Ozanam sám jich následoval, založil s přáteli řadu charitativních vincenciánských spolků, vyhledával osobně ubohé, hojil tělesnou i duševní bídu, almužnou i útěchou.

21 V Bruselu, časně zrána, v zimě r. 1901... Každý sedí doma u kamen, nikomu se nechce do mrazivé vánice, jen tu a tam někdo spěchá do kostela. Dáma v drahocenné kožešině zpozoruje děvčátko... zkřehlé, v roztrhaném, nedostatečném oděvu, tlačí před sebou káru uhlí, chvěje se zimou na celém těle; občas se zastaví, dýchá na zkřehlé prstíky, a pláče bolestí... „Co ti je?“ „Tatínek nám umřel, maminka stůně, sestřička a bratříček mají hlad a je jim zima, vezu jim trochu uhlí a nemohu vpřed...“ Paní se chopila káry, zavezla ji až k obydlí, vtiskla maličké do rukou zlatník a šla do kostela... Baronka de Vaux!

22 V témže městě o léta dříve... Též v zimě... Chudá žena s dítětem v náručí se ubírá po oživeném náměstí, potká mladého elegantního pána. „Vám je zima, není-li pravda? Pojďte se mnou...“ Zavedl ji do krámu, koupil jí dostatečné prádlo a šatstvo, a zmizel. Žena vychází z krámu... „Víte, kdo to je? Vévoda bráantský, králův syn...“

23 Marie Leszcynská, manželka Ludvíka XV., „krále bídáka“, zvána matkou chudých, odmítla jednou pěkný šat. „Já mám šatstva dost, zatím co chudí nemají ani košile.“ Její otec, zvolený a zase sesazený polský král, byl stejně dobročinný jak ona. Sotva který vládce založil tolik nemocnic jako on, a stále na ně pamatoval dary. Jeho vnuk, dauphin, otec pozdějšího krále Ludvíka XVI., se ho táže: „Stále říkáš, že nutno jiné činit šťastnými. Co tedy dělat, abychom toho dosáhli?“ „Netázat se, zdali chudí jsou, nýbrž, kde chudí jsou...“

- 24** Karola Augusta, manželka císaře Františka I. († 1873) rozdala měsíčně 20.000 zlatých chudým, sama na sobě šetřila, nosila staré rukavice, obnošený klobouk, látaný šat. Dvorní dáma jí jednou praví: „Tyto šaty jsou nadobro rozbité.“ „Jen záplatujte, ono to ještě půjde.“ Aby měla více peněz pro chudé, propustila dvorního cukráře. Lékař jí předepsal minerální vodu - jakmile se zotavila, zmizela minerálka se stolu a „čepovala“ se obyčejná. Za psací papír užívala druhý list dopisů. Jednou jí nabídnut nový klobouk. „Potřebujete ho jako soli.“ „Ale jedna rodina mne prosila včera o pomoc“ - klobouk putoval zpět do krámu a peníze do chudé rodiny. Poslední její slova: „Kdo se bude teď starat o mé chudé.“
- 25** Biskup Fénelon přivedl chudé rodině na provazu krávu, která se jim zatoulala a pro niž nařikali. (Stalo se nablízku Cambrai, jeho sídla; † 1715.)
Při první křížové výpravě jeden voj jednak zbloudil, jednak zúmyslně uveden od nesvědomitých rozkolnických Řeků na scestí; dostal se (v Asii) na bezvodou poušť, kde hynuli hlady a žízni. Řekové je ponechali osudu, mohamedáni se ujali ubohých, kteří byli blízcí vysílení. Mnozí křížáci přijali islam - tak byli pohoršeni jednáním křesťanských Řeků.
- 26** V Lilienfeldu 24. máje 1887 vystavena ve chrámě v rakvi tělesná schrána okresního hejtmana Rafaela Aichelburga. Chudí přicházeli za vzdálenosti mnoha hodin cesty, aby se u jeho rakve pomodlili. Tento muž navštěvoval nejzapadlejší a nejchudší alpské chatrče vysoko v horách, přinášel lék, pokrm a šatstvo chudým drvoštěpům a kameníkům. - Když zuřily neštovice, nebál se nákazy a pokračoval ve svém díle. („*Fahne Mariens*“.)
- 27** Prof. dr. Jiří Wittman v Řezně (později biskup tamže, † 1833) přednáší v prosinci v alumnátě, vysvětluje slova Písma: „Tak svíť světlo vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré a velebili Otce vašeho, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 5.) - V tom vejde zkřehlé dítě v rozbitých šatech. Bohoslovci byli zvědaví, co učený pán udělá - W. je zavedl do svého pokoje, přistoupil ke skříni, kde měl oděv pro chudé... Za chvíli se dítě teple oblečené vracelo sálem s obličejem zářícím radostí, a W. pokračoval klidně v přednášce.
- 28** Známý autor vypravuje: Básník (protestant?) předčítá v malém kroužku své nejnovější náboženské dílo. Nejušlechtilejší smýšlení vane z jeho veršů, všichni hluboce dojati, v tom se ozve zaklepání na dveře - vejde chudá dívka. „Dej mi pokoj, přijď zítra“ - osopí se na ni, přirazí dveře, „naladí“ zase hlas, a přítomní, též rozlíceni nemilým vyrušením, jsou opět ve slavnostní náladě, a když dočetl, neměl potlesk konce...
- 29** Jan Duhamel († 1872), univ. profesor vyšší algebry v Paříži, byl získán od Cauchyho věrnému plnění náboženských povinností. (Viz o tom i kap. 10. č. 34.)
Bratři Karel († 1876) a Jindřich († 1881) Devilleové, první geolog, druhý chemik, byli věrní katolíci „v životě i ve smrti“.
Jakub Babinet, proslavený svými objevy v optice, rozdál chudým vše, co měl, a zůstal Kristu věren až do smrti († 1872).

- 30** Victor Puiseux († 1883), nejlepší žák a nástupce Cauchyho na Sorboně (pařížské universitě), nedbal zhora nic vnější cti, neucházel se o místo mezi čtyřiceti „nesmrtelnými“ v akademii, a když se konečně jeho jméno objevilo na kandidátní listině 1871, byl hned na po prvé zvolen všemi hlasy, což se v celém století nestalo. O jeho hlavním díle řekl odborník, že po 30 letech není ani o jeden den zastaralé. Byl vzácný charakter, vlastenec, vzdálen vší ctižádostivosti, žárlivosti, prostý a milý, hluboce věřící, věren svým náboženským povinnostem, jež mu ukládala víra jeho dětství, posílená zralostí hluboké inteligence; své přesvědčení zoceloval v ohni odporu a sdílel je přátelům. Svou inteligenci a svou milou dikci stavěl do služeb svého katolického přesvědčení. S pozdějším jesuitou Petrem Olivaintem, tehdy posluchačem literatury, věnoval část volných dnů skutkům lásky, založil s ním charitativní spolek, a teprve když ho nemoc zbavila posledního zbytku sil, přestal stoupat po schodech chudých. Jeho dobročinnost přišla ve známost teprve po jeho smrti; vydědenci tohoto světa provázeli rakev svého dobrodince k poslednímu odpočinku.
- 31** Ludvík Vauquelin († 1829), věřící a zbožný katolík, přijal do služeb na přímluvu své sestry („bude ti dobře stavět hrnce na oheň a dá pozor, aby nepřekypěly“) 16letého selského hochy Ludvíka Thenarda († 1857), pozdějšího velkého učenice v oboru chemie, jenž za 30 let své působnosti vyučoval 40 tisíc žáků („maršálek vědy“). Vzácný lidumil. V neděli se postavil v kostele mezi věřící lid a modlil se z knížky, i když byl povýšen do šlechtického stavu, a na velké svátky nikdy nevynechal sv. přijímání.
- 32** Pavel Ruffini († 1822) stal se v 23. roce věku profesorem matematiky na universitě v Modeně; byl zároveň lékařem a jeho jméno se vepsalo v paměť všech současníků hrdinnou obětavostí při epidemii 1817. Vlastenec, charakter, věřící... Proti encyklopedistům vydal obhajobu nesmrtelnosti duše.
- 33** Karel Weierstrass († 1897) byl za kulturního boje vlažný katolík, později však své smýšlení změnil a chodíval každou neděli na mši sv. Jako student si vyžádal za písemnou práci matematický problém, s nímž jeho universitní profesor si nevěděl rady. Jako profesor katolického gymnasia řešil problémy, o něž se marně pokoušeli učenci a na něž byla vypsána cena. Když byl universitním profesorem v Berlíně, brali si universitní profesori dovolenou, aby poslouchali jeho přednášky. „Co přednášel, nebylo lze dočíst se v knihách.“
- 34** Inženýr Pavel Tannery († 1904), muž, jenž se denně modlil, dokázal, že první tři staletí vykazují nejednoho křesťana, jenž vynikal pěstěním matematiky. „Ještě k nim patří Anatolius, Eutokios, Jan P. Filiponus...“ Na Collège de France byla zřízena 1894 profesura historie pozitivních věd; v tomto oboru se vyznal T. nejlépe, ale místo dostal „papež pozitivismu“ Laffitte, jenž vykládal ne to, co měl vykládat, nýbrž přednášel „dogma pozitivistické církve“. Po jeho smrti r. 1903 byl navržen od Collège i od Akademie velkou většinou hlasů T., ale ministr vyučování proti všemu zvyku nedbal tentokrát návrhu, protože T. se netajil svým katolickým přesvědčením.

35 Karel Dupin († 1873), vynikající profesor matematiky a mechaniky, byl věrným katolíkem až do smrti.

František Frà di Bruno († 1888) studoval matematiku pod vedením Cauchyho a Leverriera, přijal sv. svěcení a stal se profesorem matematiky na universitě v Turině; psal díla matematická i ascetická.

36 Český učenec Zenger, při jehož úmrtí psaly noviny, že jeho jméno bylo za hranicemi známější než u nás... Kdyby byl býval podnikavější, mohl se stát celebritou světového jména; když totiž Roentgen seznámil svět se svými objevy, prohlásil Z., že tytéž pokusy už koná dlouhá léta, třebaže na jiném podkladě. Z. byl muž, jenž spojoval hlubokou vědu s pevnou vírou. Z jeho pera vyšlo na 150 vědeckých knih a článků v češtině, němčině, francouzštině a angličtině. Při mezinárodním kongresu astronomů v Římě byl přijat Lvem XIII., daroval mu při té příležitosti své spisy a řekl mu, že ve hvězdách hledá a nalézá jejich Stvořitele. Papež s ním dlouho rozmlouval a brzo potom vydal encykliku De sciencia (O vědě), k níž asi český učenec zavalil podnět.

37 Jan Müller († 1858), věřící katolík, modlil se doma i v kostele. „Německý Cuvier“, profesor anatomie v Berlíně, „největší fyziolog celého století a všech dob“, za 37 let vydal skoro 1000 tiskových archů. Byl přesvědčen o existenci a nesmrtelnosti duše, stejně jako Daniel Eschricht († 1863) a Theodor Schwann († 1882), jenž objevem živočišné buňky r. 1839 doplnil obdobný objev botanika Schleidena († 1881). Milerád přijal místo profesora na katolické universitě v Lovani, muž hluboce věřící, „ochoten podrobit se vždy rozhodnutí církve...“ Liberální Du Bois Reymond si vážil jako vědeckých autorit Müllera i Schwanna.

38 César Becquerel († 1878) a jeho vnuk Jindřich B. († 1908) byli věřící a svědomití katolíci křesťané. První, známý svými fysickochemickými výzkumy, prohlásil, že vznik života na zemi jest bez Stvořitele nemyslitelný. „Velcí duchové nejsou náhledu, že neživá hmota se může sama silami, jež ji ovládají, vyvinout v organismus.“ Druhý jest známý objevem uranových paprsků, jímž připravil cestu k objevení radia.

39 Geograf Ant. Thomson d'Abbadie († 1897) byl znám jako horlivý katolík, proto ho akademie „nesmrtelných“ nechtěla přijmout mezi své členy. Astronom Arago, ve víře lhostejný, prohlásil: „Naše povinnost jest zkoumat práce pana d'A., do jeho náboženských náhledů nám nic není; co mne se týče, já závidím těm, kteří věří.“ Vědecké práce tohoto učenice v Habeši (10 let) převyšují takřka výkonnost člověka. Kromě trigonometrických měření přinesl domů 234 rukopisů a zevrubný slovník tamější řeči. Pro jeho čistotu mravů ho domorodci pokládali za mnicha. - Jeho spolupracovníkem byl jeho bratr Arnold († 1893).

40 Armand Fizeau († 1896) vynalezl přístroje k změření rychlosti elektrických a zvláště světelných vln ve vzduchu, klidné i proudící vodě - o posledním pokusu tvrdili odborníci, že byl snad nejtěžší v moderní optice. (Před ním zjištěna rychlost světla na základě jistých meziplanetárních zjevů, totiž

zatmění měsíců Jupiterových. F. potvrdil správnost výpočtu svým pokusem.) - S Dopplerem (profesorem matematiky v Praze † 1854) je původcem principu, jímž lze zjistit, zda se stálice k naší sluneční soustavě blíží či od ní vzdaluje. Jako prezident akademie věd odmítl r. 1879 ve slavnostní řeči snahy materialismu zneužívat vědy pro bezbožeckou filosofii. Pro jeho náboženské přesvědčení, s nímž se nikdy neskrýval, byly od zednářské vlády jeho vědecké zásluhy ignorovány.

41 Vilém Waagen († 1900) se nikdy za víru nestyděl. Již v 25. roce proslul vědeckými geologickými pracemi. Byl upozorněn „od zkušených mužů, kteří to s ním dobře mysleli, že za stávajících poměrů se sotva dopracuje toho, aby v Bavorsku si ve vědě zjednal uplatnění, vážnost a postavení. Nicméně s mladickým nadšením se pustil mužně za cílem s důvěrou, že se mu podaří prolomit jho, pod nímž bavorští katolíci stekali“ (za kulturního boje). Na cestách po Indii sebral množství vědeckého materiálu; jeho slabé zdraví ho přinutilo k návratu do vlasti... Ještě r. 1875 se pokusil o delší pobyt v Indii, a musil se opět vrátit; nadto u ceylonských břehů utonula nákladní loď, jež vezla všechny jeho sbírky, knihy, majetek... Usadil se ve Vídni a začal v zimě 1879—80 své přednášky o geologii Indie. Nikdy neměl soukromý docent takové posluchačstvo jako on: profesory geologie Albicha, Suessa, Hauera, Neumayera... Brzo se stal profesorem geologie na universitě v Praze, kde pobyl do r. 1890. Pruská vláda mu nabízela r. 1886 čestný úřad, ale W. odmítl.

42 Jan Nep. v. Fuchs († 1856) pocházel z chudé selské rodiny, v kteréš vědecké otázce odpůrce Hauyův, nábožensky stejně smýšlející jako on. Poslední pojednání, jež ruka stářím se chvějící napsala tužkou, končí slovy: „Děkuji Bohu za milost, kterou mi udělil... Dárci všeho dobra obětuji toto (ovoce své práce) se všim, co jsem při tom trpěl: nechať ráci dát k tomu své požehnání. Všecko k větší cti a slávě Boží.“ Brzo potom onemocněl a pak nechal myšlenek na vědu, zaměstnává se jedině přípravou na smrt. „Kristus nás vede k světlu.“

Katolicky žil a umíral též vydavatel jeho spisů, profesor chemie na polytechnice mnichovské, Kajetán v. Kaiser († 1871). Při jedné křivdě, jež ho stihla, napsal do deníku: „Bůh mi chystá ještě jiné zkoušky.“

43 Fr. Beudant († 1852), známý pracemi krystalografickými, míval v Paříži přednášky k obhajobě víry (v Institut catholique).

Jan Carnoy († 1899), zakladatel celulární biologie, byl knězem. Jako profesor lovaňské university začínal každou přednášku znamením kříže.

Antropolog Heřman Schaafhausen († 1893) a chemik Petr Béchamp († 1906) byli rozhodní a upřímní katolíci.

44 Fr. Longet († 1871), jenž mnohými objevy obohatil fyziologii nervů, byl do krajnosti věrným katolíkem. Na vědeckých cestách po německu a Holandsku nikdy nevynechal v neděli mši sv., třebaže tehdy (r. 1869) byl katolický kostel někdy značně vzdálen.

- 45** J. Hallé († 1822), o němž těžko říci, zda byl výtečnějším lékařem či horlivějším katolíkem, nebál se před revolučním tribunálem hájit Lavoisiera, když se ostatní jeho přátelé bázně skryli, a zjednal si přístup do žalářů, aby mohl ošetřovat nemocné.
- 46** Jemu se podobal Dominik Larrey († 1842). Žalostný stav opuštěných a zanedbaných raněných vojáků na bojišti jej pohnul, aby zorganizoval polní chirurgii. Od francouzské armády převzaly i jiné státy tento způsob, takže požehnání prací tohoto lidumila sahá daleko za hranice jeho vlasti. Napoleon mu odkázal 100 tisíc franků („nejctnostnějšímu člověku, jehož jsem kdy potkal“); od Pána Boha se mu dostalo milosti šťastného skonání - sotva že pochopil vážnost své nemoci, žádal za přijetí sv. svátostí.
- 47** Klaudius Récamier († 1852), největší lékař své doby, profesor medicíny na Sorboně, se modlival před každou operací růženec, a to třeba v sále, v přítomnosti nevěřících kolegů.
- 48** Ludvík Tulasne († 1875, viz kap. 11. č. 39), s bratrem Karlem († 1884) zakladatel mykologie (nauky o houbách). „Svůj vzácný herbář hub odkázal přírodovědeckému museu v Paříži, knihovnu katolické universitě tamže, a přestal se obírat časnými věcmi, maje na zřeteli jedině věčné, jež v jeho očích byly jedině nutné“ (r. 1873). R. 1855 píše: „Až přijde naše poslední chvíle, bude nám slabou útěchou myslit na všecku marnou čest, již jsme právem nebo neprávem požívali. Jak moudří bychom byli, kdybychom nyní se namáhali vše tak posuzovat, jak budeme činit v posledním důležitém rozhodném okamžiku.“ S bratrem rozvíjel neobyčejně obsáhlou charitativní činnost - založili spolu po celé Francii řadu kostelů, škol, nemocnic a jiných ústavů.
- 49** Jan Schiaparelli († 1910) známý studiem Marsu a dvojhvězd. „Jak by mohl být rozpor mezi náboženstvím a astronomií, jejíž studium jest neustálým holdem nejvyšší Moudrosti, jež řídí svět? Jejíž každý nový objev vyloudí nový hymnus obdivu a klanění duším, jež jsou vnímavé pro vznešenost a krásu?“
- 50** Jan Nep. Nussbaum († 1890), výtečný chirurg, vynikal už v mládí neúnavným studiem. Spal na tvrdém dřevěném loži, aby se brzo probudil a nezmeškal ani minutu studia. Vedle lože měl vždy na stolku tužku a papír, aby si mohl ihned poznamenat myšlenku, jež by mu snad přišla, kdyby procitl. Na mnichovské universitě patřil k nejoblíbenějším a nejslavnějším profesorům; jeho přednášky přímo uchvacovaly, byť byla látka sebe sušší. Před každou těžkou operací - provedl jich na tisíce - zašel do kostela na mši sv. Příležitost k neobyčejné obětavosti a ke skutkům bliženské lásky mu poskytl válečný rok 1870. Nemocným před operací radíval, aby přijal sv. svátostí. V Kriegerově ústavě vykonal 10.000 operací zdarma. Při vši práci ještě napsal přes sto lékařských pojednání. Proslavil se četnými objevy a novými metodami chirurgickými. Byv po celý život hluboce zbožným a pevným ve sv. víře, skončil slovy: „Pochválen buď Ježíš Kristus.“ Často přijímal sv. svátostí a zpovědníka prosil za modlitbu.

- 51** Jan Casley, Irčan († 1881), upozornil na sebe co prostý učitel obecné školy rozřešením matematických problémů, odmítl nabízenou výnosnou profesuru, aby mohl své schopnosti věnovat katolickému školství, stal se r. 1873 profesorem na katolické universitě v Dublině. Byl terciářem, denně přistupoval ke stolu Páně.
- 52** René Hauy, zakladatel moderní krystalografie († 1822), byl syn chudého tkalce. Upozornil na sebe svou zbožností v kostele, a převor místního kláštera premonstrátského mu umožnil studie. Přijal sv. svěcení a byl profesorem v koleji kardinála Lemoine. Tam se seznámil s abbé Lhomondem, učeným přírodopyskem, jenž ho dovedl nadchnout láskou k přírodě, a nevěda, obohatil Evropu o prvotřídního badatele. Hauy byl brzo ctí zahrnován, ale zůstal prostým knězem a neodložil talár ani v sezení akademie. V revoluci byl žalářován, protože odepřel vládní přísahu, pak propuštěn, a zatím co jiní mužové vědy strádali ve vězení (Lavoisier popraven - de Borda, Delambre... H. se za ně písemně přimlouval, ale marně), nebyl on obtěžován a mohl klidně za revolučních bouří pokračovati ve vědeckých pracích, ba sloužil denně bez obtíží mši sv. - ojedinělá výjimka! Po revoluci se k němu hrnuli milovníci mineralogie se všech stran - přijal každého mile, studenta stejně jako universitního profesora, občas se zúčastnil i her mladých studiosů, chudým zjednával vstupenky ke sbírkám - a nikdo, kdo ho neznal, netušil v prostém knězi světového učenice. Jednou potkal dva soky, kteří se chystali k souboji - několik slov, a pak je vzal do vinárny, kde u sklenice byl mír zpečetěn. Zevnější nádhery nikdy nedbal, žil vždy střídavě a prostě, v době, kdy si mohl pořídit jmění, kdyby byl chtěl, i v době nouze. (Viz č. 44; jeho bratr Valentin † 1822 jest zakladatel vyučovací metody pro slepce.)
- 53** Otec franc. krále Karla VIII. dlel ve Strassburku. Bylo Božího těla, před průvodem se schylovalo k dešti, radili mu, aby tentokráte od účasti upustil. Odvětil důstojníkovi: „Když vás neodstraší od útoku krupobití kulek, neodstraší mne od průvodu několik krupějí deště.“ Týž v Paříži jednou se setkal s eucharistickým průvodem, vystoupil z vozu a kráčel s lidem, u kostela poklekl na zem - vedle polštáře, jež mu úslužníci připravili.
- 54** K vévodovi bavorskému Kryštofovi přišel jednou prostý muž: „Jsem vám povinen velkým díkem. Měl jsem bohaprázdného syna; ani slzy, ani hůl nepomohly. Onehdy vás viděl v kostele nábožně se modlit, a od té doby jest jiným člověkem.“ - Očitý svědek sděloval v evropském tisku, jaký dojem na něho učinil brazilský král Pedro II., jež viděl 1871 v Kairo klečel na zemi se sepjatýma rukama přes celou mši sv., ve všední den!
- 55** V některých středověkých italských městech bylo vidět denně za večerního soumraku u městských bran milé hošíky... Kdo je tam posílal? A k čemu? Rodiče! Aby se poohlédli, nepřišel-li do města chudý cizinec! Našel-li hošík někoho, přivedl jej domů, a dostalo se mu nejpřátelštějšího pohostinství. Ambrosius Leo vypravuje o Nole, že nebylo většího potěšení, než přivítat pod stíechou chudobného hosta. V Bretinovo vznešené rodiny

přímo zápasily o takové nemajetné příchozí. Aby se sporu předešlo, stál na náměstí sloup, opatřený několika kruhy - každý patřil jedné rodině. Příchozí poslán k sloupu, a ke kterému kruhu pohnal koně, té rodině byl postoupen. Za působení Savonaroly ve Florencii přicházelo do města přemnoho cizinců, aby slyšeli jeho kázání; občané se jich ujímali a hostili je zdarma - někdy jich přijato až na 40 do jediného domu!

56 Poustevník Petr káže pokání po ulicích sevillských, prosí za almužny, dostal jich tolik, že mohl postavit nemocnici. Reformace (zvl. v Anglii) ničila jak kláštery, tak útulky (asyly), hospice, nemocnice. Weewers: „Když zrušeny kláštery, pak následovalo samo sebou, že pod típynou záminkou „vykoření pověry“ jediným usnesením parlamentu byly odevzdány králi k volné dispozici i nemocnice (založené od katolíků). Všechny tyto památky zbožnosti našich předků, postavené ke cti Boží, k rozšíření víry a vědy (vysoké školy a koleje), k podpoře chudých a slabých, byly zničeny (t. j. pokradeny) za Jindřicha VIII. a Eduarda VI., jejich příjmy prodány (ve prospěch královny pokladnice) nebo jinak jich bylo použito; bohatství, jež zbožnost našeho anglického lidu Bohu zasvětila od dob, kdy byl obrácen ke křesťanství, bylo promrháno a znesvěceno.“ Protestantismus jako náboženství nezakládá lidumilných ústavů, nýbrž přenechává starost o ně soukromé charitě nebo státu, a nápisy zdobící takové domy se podobají nápisu, jež Mauři umístili nad hospital v Granadě - chválí se ten, kdo ústav postavil nebo založil.

57 Návštěva a ošetřování nemocných se ve středověku pokládalo za náboženský úkon. („Byl jsem nemocen a navštívili jste mne...“ Mt 25. 36.) Nemoc posledního čeledína byla dostatečným důvodem, aby nejvyšší šlechtic přerušil neb i odložil zamýšlenou cestu. Když byl Bayard v Grenoblu nemocen, modlilo se za něho celé město. Nemocnice bývaly tak zařízeny, aby nemocný mohl s lůžka vidět na oltář, kde se denně sloužila pro nemocné mše svatá.

58 Žádný katolický světec, žádný věřící mocnář, žádný křesťanský učenec si nezískal sympatie celého světa a srdce všech, bez rozdílu národnosti a vyznání, jako prostý katolický misionář P. Damián De Veuster. Bezvýznamný... převzal starost o malomocné na Molokai v Havajském souostroví; on první... Obětoval sám sebe, svůj život a všecku práci oněm ubožákům, kteří žili na onom ostrově bez ošetření, bez vlády, bez řádu žili, a opuštění jako v lese padlá zvěř umírali. Noviny a revue celého světa přinášely o něm zprávy, a když onou hroznou nemocí nakažen umíral, po celém světě se otiskovaly fotografie jeho zohaveného obličejce, a přec se nikdo od obrazu neodvrátil s odporem, každý na něj hleděl s úctou... Přitom vědomí: „K a t o l i c k ý kněz...“ Každý vycítil, že protestanté a bezvěrci by marně ve svých vojích podobného hrdinu bliženské lásky hledali...

59 O bliženské lásce a dobročinnosti katolického lidu v Innsbrucku píše konvertitka Kordula Peregrina (před obrácením): „Před domem kolem mariánské sochy bylo loubí, v němž seděla stará paní a četla v jakési knize. Mladička

dívka seděla na lavici před domem. Můj otec jí odevzdal s několika slovy navštívenku jejího bratra, a nyní byli jsme s takovou dobrotou a srdečností přijati, že se nám dosud nic podobného nestalo. V pěti minutách jsme tam byli jako doma, a srdce se nám rozšířilo v teplých paprscích takové lásky a pohostinství. Dcera, milé děvčátko, chtěla být za každou cenu naší vůdkyní k výšině Lansemské, a vedla nás, až jsme cíle dosáhli... Po návratu... byl už pro nás stůl připraven... Každá minuta nás sblížovala s tou milou rodinou."

Vliv, jež četba životů svatých mužů může mít na praktický život, popisuje táž konvertitka takto: „Krásnější a milejší než všechno ostatní jsou přece moje ‚životy‘. To jsem dnes zase tak zakusila. Kdybych nebyla četla dnes život svatého Jana, nebyla bych tak snadno snesla vlastní i cizí bezpráví a byla bych pořádně nešťastna. Takový životopis může často způsobiti více než přikázání bible a katechismu. Při tom si přece jen často myslíme: ‚Ano, tak by to bylo správné, ale kdo to může vyplniti? Lidé kolem mne to neciní, já to také nedokáži.‘ Ale v životopise ukazují nám milí světcí, že to činiti máme a můžeme; oni tak činili napřed, a tu se přece jen zastydíme. Jak mocná to posila a pobídka k dobrému!"

Za vnitřních bojů psala: „Vidím vždy jasněji, že katolíci jsou jediní šťastní lidé na zemi, neboť oni spočívají na skále. Tu je vše jasnost, pravda, pevnost, žádné kolísání, žádné pochybnosti. Proč také my nepadneme na kolena, když u nás jsou vyslovena konsekrační slova? Kdybychom věřili v přítomnost Ježíše Krista, musili bychom tak činiti. Ale každý sedí tak lhostejně v lavici, jako by se ho to docela nic netýkalo. Ach, také já tu sedím, ale moje myšlenky jsou docela jinde. Zatím co při katolické mši sv. mé srdce se rozplývalo láskou a pocity klanění..."

Když r. 1864 cestovala katolickým Bavorskem a Tyrolskem, viděla život katolických křesťanů z blízka, jejich hlubokou a živou víru, dobročinnost a lásku, a tím její láska k církvi vzrostla ještě více. Úcta k nejbl. Panně, velebnost chrámů a bohoslužby, zvláště mše svaté, to vše jí teprve uvědomilo, jak prázdná a chladná je nauka protestantská.

- 60** Cortez, objevitel a dobyvatel Mexika, žádá pro Indiány misionáře, ale výslovně podotýká: „Svaté, čisté, učené; nebudou-li Mexikáné vidět, že čisté žijí, bude jejich námaha a kázání nadarmo.“ R. 1524 přišlo 12 františkánů, za 20 let pokřtěno 9 milionů domorodců.
- 61** Benátský vyslanec Tiepolo píše r. 1576: „K velkému užitku církve přispělo, že na stolci Petrově sedělo teď několik papežů bezúhonného života. Jejich příkladem povzbuzeni polepšili se i jiní. Kardinálové a preláti jsou dbalí služeb Božích, jejich okolí se varuje všeho, co by pohoršovalo, celý Řím se stal křesťanštějším.“
- 62** Hurter, životopisec Inocence III., Gfrörer, životopisec Řehoře VII., oba protestanté, byli obráceni k pravé víře zářícími ctnostmi obou papežů, které si brali za předmět studia; mysli, že vykreslí netvory, a zevrubné bádání v archivech jim vykouzlilo před očima světce. H. složil vyznání víry 1844, G. 1853.

- 63** Rud. Milner, laik, rozený protestant; r. 1591 umučen ve Winchesteru pro víru; mladý muž, co ho přivedlo do církve? Lehký život predikantů (anglickánských kazatelů) a protestantů vůbec, a svatý život katolíků.
- 64** Když po pronásledování církve v Anglii někdo řádně platil dluhy, byl ihned pokládán za katolíka. Tak se dočítáme v životopise bl. Edmunda Kampiána. Dopustil-li se tehdy katolík nějaké nepřístojnosti, říkával mu protestant: „To se na katolíka nesluší.“ (Samozřejmě jde o protestanty, kteří se nesnížili k udavačství a měli tolik svědomí a cti v těle, že byli vzdáleni zarputilé nenávisli katolíků, již tehdejší milovníci svobody svědomí v „zemi svobody“ slyneli.)
- 65** Konvertita Lev Hammerstein T. J. vypravuje, že v Lüneburku v Hannoveru byla katolíků hrstka, v neděli jediná mše sv., a to v sále, kam se musili dáti zavřít s vězni tamějšího žaláře. Přece se však k ní scházeli z daleka široka a drželi pevně k sobě.
- 66** V máji 19** odnesla v P. na Moravě povodeň v noci domek chudé rodiny... stěží zachránili život... Nejstarší děvčátko přijde nazítří do školy (klášterní škola ve F.), sklíčené... Spolužačky se táží, co se jí stalo... Bez pobídky samy se usnesly (dívky zámožnějších rodin), že jí a všem jejím sourozencům „pomohou“... Mezi vyučováním odešly do krámů, tam koupily to, tam ono - obuv, šatstvo, ani na modlicí knížku nezapomněly, a po skončení vyučování „vybavily“ ubohou dívčinu... V krámech byli též uznali. „Když vy jste milosrdné, chceme být my také milosrdní...“
- 67** Roku 314 přijal svátost obrození pohanský voják. Co ho k tomu přimělo? Dobročinnost křesťanů, tak zářivě se odrážející od pohanské tvrdosti a egoismu! Z pohana křesťan, z vojáka světec - Sv. Pachomius, zakladatel prvního kláštera a tudíž otec klášterního života!
- 68** Jiný pohan, učitel řečnictví v Nikomedii, pozoroval stálost křesťanů, všemožně pronásledovaných, a to ho získalo Kristu - Laktancius, pozdější obhájce sv. víry proti pohanským bludům. (ř asi 340). Stálostí vyznavačů Kristových, kterou při vykonávání svého úřadu tolikráté při jejich odsouzení viděl císařský úředník sv. Hadrían, byl pohnut i on k přijetí světla sv. víry a spolu s nimi umučen (po roce 300). Jeho hrdinná manželka Natalie převezla jeho kosti z Nikomedie, tehdejšího císařského sídla, do Cařihradu.
- 69** Epifanius, bohatý pohan, vidí jednou muže, jenž svléká plášť a dává chudému. „Kdo jsi?“ „Kristův!“ (= křesťan.) „Proč bych nemohl i já být křesťanem?“ „Jedinou překážkou jest slabá vůle.“ Epifanius vybavil svou sestru, zbytek věnoval dobročinným účelům a s několika knihami se odebral do kláštera. (Nezaměňovat ho se sv. Epifaniem, biskupem salamským!)
- 70** Katolický universitní profesor Ollé-Laprune píše ve svých poznámkách: „Z milosti Boží jsem křesťan. Víím, co to znamená? Nestačí, abych byl křesťanem jen ze zvyku nebo citem; chci jím být v plném světle, s rozvahou,

dobrovolně. Uvážím, co jsem, a abych tomu dobře porozumněl, budu o těch slovech rozjímat a v nich se prohlubovat..."

Výrok sv. Jeronýma: „Proč jsi křesťanem (vyznavačem Kristovým) s bázlivostí v srdci (bázlivým srdcem)?“

Obrazy.

71 Světlo... šíří se na všechny strany, odrazem a lomem vniká i tam, kam nevnikne přímočarý paprsek. Tak požehnání sv. víry... Podobně teplo... nelze ho utajit, zamknout pod zámek... Golfský proud! Nebýt jeho, vypadala by střední a zvláště severní Evropa truchlivě; studená poloviční poušť jako na př. severoamerický poloostrov Labrador, ležící na téže zeměpisné šířce, nebo ještě pustší a ledová Ohňová země, omývaná studenými proudy. - Jako je d přimísený do potravin se projeví jistými příznaky, jako léčivé vlastnosti pokrmu nebo nápoje (čaje) se prozradí, zvláště užívá-li jich nemocný, tak se nedá utajit blahodárný vliv víry a zkázonosný vliv nevěry.

72 „Pouze svítit jest ješitné, pouze hřát jest nedostatečné, svítit a hřát jest úplné.“ (Lucere solum vanum est, ardere solum parum est, lucere et ardere perfectum est.) Pouze se honosit vírou v Krista a podle ní nežít jest planá ješitnost, pouze konat dobré a nemít pravé víry nedostačí a dlouho nevydrží, obojí spojeno jest jedině dokonalé a skýtá záruku trvání. Za doklad k prvnímu („pouze svítit...“) lze vzít květy, jež oslňují krásou, ale nemají vůně... jen k ozdobě („pro parádu“), k ničemu jinému. Kamelie a hortensie, přivezené k nám z Japonska, fuksie, přivezená z Ameriky r. 1696, pelargonie od Mysu dobré naděje, tulipán, jenž právě v době náboženské vlažnosti byl ve velké oblibě a v protestantském Holandsku hojně pěstěn... Bez vůně, bez plodů... U fuksie se křížením dosáhlo množství odrůd, ale všechny bez praktického užitku... Protestantismus, rozpadlý v množství sekt - a jaký užitek přinesl Evropě a světu? Bohužel, horší než neužitečný: války, krveprolití, revoluce a bouře.

73 Věda bez Boha (kap. 34) taktéž „pouze osvíti“, jako polární slunce.

Bez křesťanské charity... Co přinesla lidstvu? Jaké požehnání chudině? Co dá srdci? V době utrpení?

Planá třešeň... Jaká nádhera - když jest obalena květy! Ne menší než u štěpované... Ale užitek?

Zkamenělina, obraz mrtvé víry... Co s ní? Leda do musea, tam má význam; ale pro život?...

74 „Pouze hřát...“ konat dobré bez víry v Krista... Protestanté se svými diakoniskami... Tato instituce jest mrtvě narozené dítě, nemá života, protože nevykvetla v zahradě církve. Stromy, přinášející plody, jichž nelze k ničemu užít! Nebo takové, jež se brzo kazí, hníjí atd. Sodomska jablka!

75 Každá věc v lidském životě a na zemi přináší „ovocí“, buď blahodárné nebo zhoubné. Vezmi kteroukoli vědeckou příručku a všude se dočteš, jaký „význam“ a vliv má ta neb ona věc: sluneční skvrny, lesy nebo jejich vykácení, měsíc (vliv na odliv a příliv, kdyby žádný jiný), blízkost nebo vzdálenost moře, nebe, hor, podnebí atd. atd. . . Stromy pěstujeme k vůli plodům nebo dřevu . . . Tak zvané luxusní předměty - jaký mají význam? Kdo se za nimi pachtí? Leda, kdo uspokojil všechny ostatní požadavky životní!

Jestliže tedy v tělesném životě má každá věc svůj vliv a význam, co říci o mravních hodnotách? Mezi nimi pak na prvním místě stojí náboženství.

76 Jussieu cestoval v peruánských Kordillerách; při botanisování byl jednou nenadále ovanut překrásnou vůní, jež nemohla pocházet odjinud leč z nějaké rostliny, ale žádného květu na blízku neviděl! Pouze nevzhledný keř či spíše polokeř stál opodál . . . Jussieu k němu přistoupil, vůně se vzmáhá . . . Z těch koopinatých listů na krátkých stopkách? Teprve když přihlédl, uzřel modravé, milé, ale nikterak nádherné kvítky, tvořící hrozny a obracející se k slunci . . . *Heliotropium peruvianum* (otočník . . ., říká se mu též neprávem vanilka obecná) . . . Semena přivezena po prvé do Evropy (do Paříže) r. 1740.

Aplika ce: kdekoli v dějinách i ve všedním životě nás ovane vůně bliženské lásky nebo kterékoli jiné ctnosti, přijdeme skoro vždy na to, že vane z květů, vypučelých z víry Kristovy.

77 V písčitém moři alžírské Sahary musí oasy vést neustálý urputný boj proti dýnám, ohromným písčitým vlnám, které vůkol oasy se tvoří (větrem) a jistě by je pohřbily v písku, kdyby se nebránily. Domorodci si pomohou tak, že do hřbetu dýny zasadí palmové listy, ty vyspějí v palmy, dýnu pevně drží, že nemůže postupovat dál.

Aplika ce: bránit se proti nenápadným nebezpečím, jež neútočí na víru zjevně, nýbrž hrozí ji vyhladit ponenáhlu ze srdce, na př. špatná společnost, v níž se dříve nebo později utopíš . . . Palma může býti obrazem modlitby, styku s Bohem (štíhlá koruna ukazuje k nebi); nedbalost (lhostejnost u vífel) přivodí zkázu, jako by ji přivodila oase; nesmějí zůstat neteční, chtějí-li oasu zachovat!

78 O kokosové palmě praví indické přísloví, že skýtá 999 násobný užitek, a tisíce že ještě nebyl objeven. Květní palice nese 10 - 30 plodů, z 1000 plodů lze získat 150 kg tkaniva (z vláken . . .) pro koberce, z jádra ořechů se lisuje olej (tuk . . .), zbytky jader se krmí dobytek jako u nás řepnými řízky, naříznuté listy vydávají šťávu, z níž se připravuje víno, arak, sirup, cukr, z kmene guma, staré dřevo („dikobrazové dřevo“) jest velmi ceněné, ze skořápek ořechů se vyrábějí různé předměty, palmovými listy pokrývají domorodci střechy, z mladých listů připravují salát atd. A tisíce užitek? Snad bychom jim o něm mohli povědět! Ze skořápek se připravuje uhlí, jež jest 300krát radioaktivnější než voda a proto se hodí k zhotovování radiových preparátů. (*Aplikaci viz č. 79.*)

79 Indický národní zpěv vypočítává 801 užitek, jež přináší palmyrová čili vějířová palma . . . Skýtá skutečně čtvrtinu veškeré potravy domorodcům od Arabie až k Nové Guinei (plody, jádra, víno, sirup, z dřevě kořenů sago,

z listů pletivo, mladé listy místo papíru, mladé výhonky co zelenina, dřevo černé, jemné, tvrdé jako kost...)

Aplika ce: takovým dobrodiním jsou některé palmy milionům obyvatelů tropických a subtropických krajů, bez nich by zmíraly hlady... Jakým dobrodiním je víra všemu lidstvu! Ale s jednou podmínkou - když jest uvedena v život! Nikoli, leží-li jako mrtvý kapitál. Sama, bez našeho přičinění, víra toto ovoce nepřinese, nám ani bližním! Plody palmy *Lodoicea* potřebují k uzrání 10 let, ale pak jsou těžké až 12 kg. (Viz kap. 11. č. 44.)

80 „*Adamovo jablko*“, pocházející z Řecka. Na londýnském trhu stál kus dvě až tři libry šterlinků, tedy několik set korun. Je to keř podobný oranžovníku, květy jsou růžové, potřebují několik měsíců k rozkvětu, plody několik let k uzrání, slupka plodu jest velmi jemná a dostačí, aby jí byl navoněn celý sál

Aplika ce: jediný příklad věřícího křesťana může mít vliv na celé generace (doklady ze života světců!)

*

Toto thema spolu s předešlým se hodí pro kteroukoli dobu roční. V kázáních o víře, na jejichž důležitost jsme již upozornili, jest nezbytně nutno zdůrazňovat co nejvíce: „Život podle víry, život z víry.“ Jest žádoucí, aby kazatel naplnil věřící posluchače pravou hrdostí na světlo svaté víry jakož i radostí z povolání k pravé víře, ale cmežit se jednostranně jen na to znamenalo by cíl přestřelit a tudíž netrelit. Viz úvod ke kap. 7. Proto uvedená thema vždy provázet úvahou neb aspoň poznámkou o větší odpovědnosti těch, kteří obdařeni vše převyšující milostí povolání podle víry nežijí a snad jsou dokonce i pohoršením jinověrců. Zvláště se tyto úvahy hcdí v dobách, kdy nutno nebo radno povzbuzovat k přijetí sv. svátostí, k účasti na církevních slavnostech, k svědomitému plnění prvního a druhého přikázání církevního. Ba i do kázání o výchově lze tyto úvahy vplést. „Ať vidí kdekdo, že tvé děti pocházejí z katolické rodiny, že mají katolické rodiče, že vám není náboženství jen zevnějším přívěskem, že oživuje a proniká všechen váš život... Tak budeš ty i tvá rodina neustálým kázáním, možná že daleko výmluvnějším než moje kázání zde... to neslyší právě ti, kteří by ho měli nejvíce zapotřebí; tvůj příklad však vidí všichni, dobří i zlí, věřící i nevěřící. Je cosi povznášejícího a vpravdě velkého toto vědomí, že jsme povoláni k šíření světla Kristova - krásným příkladem bohumilého života!... Třímát vysoce pochodeň a ukazovat jí pravou cestu, cestu zbloudilým ke Kristu. Je to apoštolát každému možný, plodný, působivý, je v tom i cosi vpravdě kněžského.“ Praktickou aplikaci na jisté zjevy musí kazatel učinit sám, na př. zvláště na svatost stavu manželského. „Ukažte odpůrcům, že to jest možno, i ve 20. století.“

23. HORLIVOST VE VÍŘE.

Tato kapitola jest spřízněná se statí o živé víře jakož i s pojednáním o obětech pro víru. Horlivost pochází z živé víry a bývá nadto projevem lásky k Bohu nebo k bližnímu. Buďto máme na zřeteli horlivost v plnění povinností sv. víry, a pak se hodí nejlépe příklady ze života dítek nebo misí - divoši, nekulturní, nedávno obrácení..., jak předstihují vlašné věřící kulturní Evropy! Anebo máme na mysli horlivost v šíření sv. víry, a pak přicházejí v úvahu příklady apoštolské horlivosti, zvláště laiků. Že tato horlivost, ať pojatá tak neb onak, bývá často spojena též s velkými obětmi, jest samozřejmé. Proto se i sem hodí ne jeden příklad z obou uvedených kapitol, jakož i z kapitoly 22.

Co se týče apoštolského působení, patří do této statí jen doklady horlivosti, kde šlo o šíření víry, nikoli na př. o obrácení hříšných nebo záchrany zbloudilých věřících.

Uvádíme jen nemnoho příkladů. Jsem jist, že každý, kdo několik let v duchovní správě působil, má z vlastní zkušenosti celou řadu pěkných příkladů horlivosti, a ty jsou působivější než jiné. Při tom však pozor, aby někdo neslyšel vlastní chválu nebo o ní nevěděl! Domýšlivost a duchovní pýcha by byla ovocem takové neprozřetelnosti! Sám ve Sbírce neuvádím dokladů ze své zkušenosti; ale kdo pobyl jen kratičkou dobu na Sv. Hostýně, viděl jich nesčetný počet. Věřící, kteří přijdou zdaleka, stoupají lačni nahoru, čekají tři až čtyři hodiny - někdy i pět - než se dostanou k sv. zpovědi, nebo zůstanou lačni až do jedné hodiny, aby mohli přijmout Tělo Páně - mnohdy i děti!

Lze někdy osvětlit důkazem e contrario nebo a minori ad maius: horlivost (naše i jiných), jde-li o pozemské cíle, o „korunu narušitelnou“ - a když jde o korunu neporušitelnou? ...

A) Tím dána i sylogistická dispoziční opírající se o argumentaci sv. Pavla 1 Kor. 9. 24 nn. (epištolu Septuagesimy!).

B) Kdo skoupě seje, bude skoupě i žít (2 Kor 9, 6; viz i další slova, jakož i Gal 6, 8; Ž 125, 5; Př 22, 8 atd.); platí v ohledu přirozeném.

Platí však i v řádě nadpřirozeném! ... Co chceš jednou v den žně svážet ...?

Tedy ... Přičiň se!

C) Sv. víra jest hřivna, kapitál, fond, pole, sad ..., jenž má přinášet úroky, úrodu, plody ..., a to nám. Viz, jak si počínají synové světa! Každý je si dobře vědom; čím větší horlivost, čím svědomitější práce, tím hojnější úroky, úroda ... Proto nelení, nelituje

námah, odpirá si kratochvíle, časným vstáváním předejde nejranější ptáče, večer pracuje u svitu lampy, když už všecko spí . . .

Nuže: sv. víra a) v y m á h á od tebe nemění horlivost, chceš-li z ní co nejvíce vytěžit: dosíci co nejvyššího místa v nebeské oslavě . . ., b) jest h o d n a nemění horlivosti než ony ryze časné, pomíjející, světské zájmy . . .

Tedy . . . (Horlivá práce o spáse duše, o vlastním zdokonalení . . . mše sv., sv. svátosti . . .)

D) Velikost milosti povolání k pravé víře. Jsi za tu milost vděčen? Projev svou vděčnost horlivostí!

Příklady.

- 1 Pavla Jaricotová v Lyoně, dívka 20letá, dostává r. 1819 od bratra, bohoslovce v semináři sv. Sulpicia v Paříži, dopis, v němž líčí nouzi zámořských misí. Byla právě zima, její otec hraje s hosty v karty, ona sedí u krbu a uvažuje, jak by se dalo nouzi odpomoci. Tu jí přijde myšlenka, vezme tužku, načrtne na lístek několik slov . . ., plán k pozdějšímu dílu světového významu hotov! Získala několik družek, pak se obrátila k majiteli textilní továrny Demorase - slíbil jí, že svým dělnicím její dílo doporučí a pokud možno podpoří . . . Její myšlenka byla: „Malé příspěvky, ale od mnohých; krátké modlitby, ale od milionů.“ Tak založeno misijní sdružení, jež brzo zmohutnělo a jež za tři roky bylo promčeno v Dílo šíření víry, schválené od Řehoře XVI. r. 1840. Členové platili na misie týdně jeden sou (pět haléřů); první týden obnášel výnos (z příspěvků dělnic továrny) 87 franků, 2. týden 300 franků, 3. týden 1800 franků . . ., r. 1857 byl roční příjem 4 miliony. Bez obtíží se dílo neobešlo. Pavla chtěla nejednou podniku nechat - viněna, že se plete do věcí, po kterých jí nic není - ale povzbuzována od bratra a zpovědníka, vytrvala. († 1862.)
- 2 Ve Firando v Japonsku pokřtěna manželka a synové vládnoucího knížete, král provincie Nangato přijal křest s celým dvorem, jiný vládce (Sumitanda) hostil denně pět až šest tisíc chudých, jiný se ve chrámě postavil mezi lid a spolu s ním se modlil a zpíval . . . „Jinde jsem kníže a mám poddané, v domě Božím jsem křesťanem a mám pouze bratry.“ Sami pohanští kněží (bonzové) přijímali víru Kristovu. R. 1573 bylo pokřtěno několik (úředních) knížat, misionářů T. J. bylo v zemi osm; r. 1576 přijalo 20.000 lidí sv. křest a r. 1578 pokřtilo 59 misionářů 100.000 Japonců. Zdálo se, že pokřesťánění celého národa jest jen otázkou času - po přivedení Slovanů a Maďarů do ovčince Kristova byl by to první případ, že celý národ přijal křesťanství. Přece však víra Kristova byla vyhlazena (viz kap. 29); ale odpady byly bílou vranou, křesťané musili být v pravém smyslu vybiti.
- 3 V polovině minulého století se odebral misionář Don Miguel Martinez s několika kleriky ze Španělska na ostrovy Fernando-Póo a Annabon (v zálivu

Guinejském, rovníková Afrika), aby tam domorodcům hlásali Krista. Vystoupí na břeh a k svému úžasu spatří na jedné skále hrubě sroubený kříž, před ním klečí zástup černých dětí a modlí se španělsky Ave. Přistoupí blíže a spatří mezi nimi bílého hošíka asi šestiletého. Jak je uřel, běžel k nim... Na jejich otázku vypravoval... Asi před rokem se ztroskotala loď, s ostatními utonul i jeho rodiče, dítě zachráněno, jeden černochoch se ho ujal a vychovával se svými dětmi. Hošík zhotovil neumělý kříž a modlíval se před ním, jak to dělával doma. Černošské děti dělaly, co viděly na něm, i znamení kříže se naučily, ale dorozumět se s nimi nedovedl, nebyl s to, aby se naučil jejich řeči. Hošík neuměl ještě ani číst ani psát, nevěděl ani, z které země nebo města pochází..., jenom věděl, že rodiče mu říkali Antonio. Svým Ave připravil půdu misionářům...

4 Podobný případ vypravují misionáři ze soustroví *K a r o l i n y*. Při objížďce přijeli k ostrovu, na němž našli několik set rodin; všichni znali nejdůležitější pravdy sv. víry, přikázání, modlitby, všichni byli pokřtěni - od koho? Dosud žádný misionář na břeh toho ostrova nevystoupil! Několik let předtím přišla na ostrov křesťanská rodina a ta obrátila skoro všechny domorodce. Křest uděloval jeden druhému...

5 Kněz z misijní štace v *G a b u n u* (střední Afrika) vypravuje: Čtyři černošské sestřičky, dívky u věku 10-15 let, vychované a pokřtěné v asyly řeholních sester v Gabunu, přijaly křest a připravovaly se k prvnímu sv. přijímání. Tu si pro ně otec znenadání přišel a odvedl je domů, do vesničky Akork, vzdálené asi pět dní cesty. Nic nepomohly prosby a slzy maličkových, otec pohan neměl srdce. Po několika měsících přijde misionář na misijní objížďce do Akorku, čtyři děvušky ho vítají s ostatními dětmi... Všechny byly poučeny o pravdách sv. víry, takže nebylo třeba leč jim udělit první svátost. Pod palmami a lianami slouží misionář první nejsv. Oběť, čtyři malé apoštolky přistoupily po prvé k svátostné hostině. Vypravovaly, jak učily děti zpívat písně, jak jim vysvětlovaly katechismus, jak je učily i číst; navečer je shromažďovaly k modlitbě sv. růžence, v neděli v lese měli bohoslužby..., nejstarší „sloužila“ mši sv., nejmladší „měla kázání“... Misionář před odchodem prohodil zpola žertovně, zpola vážně: „Za tři týdny budou velikonoce, nepřijdete si do Gabunu pro Ježíška?“ Slíbily, věděl však, že otce neuprosí. Ale za tři týdny se maličké přihrnuly jak velká voda. Kněz žasl. „Jak jste se sem dostaly? Otec si dal říci?“ „Ba nedal. Prosily jsme, zakázal nám a pohrozil nám, že dostane každá 50 ran bičem, pokusíme-li se o útěk. Pokusily jsme se, ale byly jsme dopadeny, a podívej se, jak nás zřídil...“ Teď teprve si misionář všiml, jak vypadají; tělo samý krvavý pruh, nebylo místa zdravého, jak nemilosrdně je otec zmrskal. Děvčátko vypravuje dále: „Pak už nás tak nehlídali, a tak se nám podařilo dostat se sem; ale teď nám budeš sloužit mši sv. a podáš nám Ježíška?“ „Nu ano, ale Ježíšek takovou oběť od vás přec nežádal.“ „A ty bys takovou oběť pro Ježíška nepřinesl?“ Misionář se zamlčel. „Ale, milé děti, jaký bude návrat?“ „Ach ano, návrat bude smutný - ale co? Rány pominou a Ježíšek zůstane.“ (Stalo se r. 1905.)

- 6** P. Causseque z Madagaskaru: První pátek měsíce... Na misijní stanici přišel jinoch asi 20letý v pět hodin ráno a vypravuje: „Dnes jest devátý z prvních pátků; chtěl jsem pobožnost dokončit, celý den jsem byl včera na nohou, až do osmi hodin večer (zdaleka!), jsem strašně unaven, ale v srdci štěstí a klid.“
- 7** U Stanleyových vodopádů (Afrika) se stavěla železnice. Leč dřív než inženýři přišli tam misionáři, z lidojedů učinili lidi a křesťany, a tyto černí dělníci, zaměstnaní při stavbě dráhy a pracující denně 10 hodin, vydali se každou sobotu večer na cestu do misijní stanice, vzdálené 70 km, aby mohli být přítomni nejsv. oběti. Šli celou noc - 12 hodin neschůdné cesty! - a hned po skončení svatých tajemství se vraceli, aby v pondělí v 6 hodin ráno byli při práci.
- 8** Misionář P. Hoega v Kameruně (štace Duala) vyučoval r. 1911 každý večer asi 90 mladých mužů katechumenů, kteří pracovali v okolních farmách, vzdálených dvě hodiny i více. Práce trvala do 6 hodin večer - jak se dostanou do 7. hodiny na štaci? Pracovali v poledne o půl hodiny déle - za strašného afrického vedra! O půl šesté směli odejít, rozběhli se a klusem zvládli dvouhodinovou vzdálenost za 1 a půl hodiny. V osm hodin nastoupili zpáteční cestu, v 10 hodin večereli, o půl 6 ráno musili být zase v práci.
- 9** P. Frässele vypravuje: „Na Kongu přichází křesťané zdaleka po člunech na mši sv.; nedbají deště a nepohody.“ Jednou ve tři hodiny ráno mu klepou na dveře. „Co jest?“ „Jsme tu, chceme k sv. zpovědi.“ „Ale za takové bouře nebylo třeba, abyste vážili tak dalekou a nebezpečnou cestu.“ „Pohané jdou na trh i v bouři, a my bychom vynechali mši sv.? Jaká by to byla neděle beze mše sv.!“ Jednou při takové bouři se převrhl člun a 11 křesťanů utonulo. Ostatní obyvatelé vesničky (Bandu) strhli všechny domy a přestěhovali se na druhý břeh, aby za bouřky nemusili se plavit po nebezpečném veletoku.
- 10** O vánocích přichází obrácení černoši na mši sv. a k sv. přijímání ze vzdálenosti až 200 km, o velikonocích kdesi vážili cestu 500 km, když o vlastního misionáře přišli. V době svatopostní požívají něco suché nebo vařené zeleniny v poledne a večer, jinak nic, a když jim papež Lev XIII. nabízel mírnější praxi, odpověděli: „Nemůžeme pro Pána Boha nic velkého vykonat, můžeme ho uctít aspoň tím, že se postíme.“
- 11** Tomáš Eumeh, synovec generála Bothy, se stal katolíkem, protože viděl, že katoličtí vojáci v jižní Africe jdou v neděli na mši sv. 6 km cesty a zůstávají ve chrámě až do odpoledního požehnání.
- 12** V jednom sultanátě v sev. Africe se stal nejstarší syn vládcův křesťanem. Po smrti otcově se raději vzdal vlády ve prospěch mladšího bratra, než by se zřekl víry. („Die katholischen Missionen“.)
- 13** P. Lacombe z řádu Oblátů Neposkvrněného Početí píše: „Lesní Indiáni na západě Kanady jsou povahy mírné a nejsou tak pověřčiví jako jiní. Proto snadno přijímají křesťanství a jsou dobří křesťané. Když se po půl roce k nim vrá-

tím, stává se, že mi řeknou: „Od poslední sv. zpovědi jsem se nedopustil hříchu.“ Bydlí v lese, každá rodina obyčejně sama pro sebe, zřídka kdy dvě až tři příbuzné rodiny pohromadě. Protože je sužuje chladné podnebí, hlad, námahy a útrapy všeho druhu, nemilují válku. Za to prerioví Indiáni, jež najdu za řekou Mackenzie, jsou vášniví a diví. Siouxové a jim podobné kmeny bydlí ve stanech, kterých bývá až tři sta pohromadě. Násilí, hádky, rvačky, války jsou na denním pořádku. Křesťanství je pomalu zušlechťuje, mnohou válku zamezilo, ale jednou mi v radě jeden pohlavár odpověděl: „Proč nám zakazuješ války? Neválčí bílí mužové také? A to pro maličkost! Zabijí daleko více lidí než my, a při tom se modlí k Velkému duchu. Znají-li jeho zákon, proč vedou války? Proč by nám, ubohým a nevědomým, nemělo být dovoleno to, co dělají oni?“

- 14** Misionář jest ve vážnosti i u p o h a n ů, kteří se brání přijmout křest. Kterýsi Indián řekl ke knězi: „Všude musím mít peníz v ruce, chci-li, aby mi bylo popřáno sluchu, jenom ty máš srdce otcovské.“ Živí se masem buvolů; podnikají na ně společně hony, jež jsou nebezpečnější než hony na africké lvy; 500-600 Indiánů na rychlých koních se vydá proti stádu, čítajícímu několik tisíc kusů, a v krátkce je celá pláň pokryta kořistí. Kterýsi Indián hrdě pravil: „Pohled, pater, tato celá země, která jest před námi rozložena, se všemi buvolími stády patří mně a mým druhům. Mohu jít, kam chci, a bydlet, kde chci.“ Při takovém smýšlení jest pochopitelné, že došlo ke krvavému odboji, když vláda Spojených států jim zabírala jejich půdu, nedbajíc rozumných rad P. Desmeta T. J., nejoblíbenějšího misionáře těchto indiánských kmenů...
- 15** Jednou byli divoši tak uchvázeni pravdami svaté víry, že se nechtěli ze stanu misionářova vzdálit; musil jim stále a stále mluvit o Velkém duchu a o Spasiteli, až nadobro ochraptěl. (*P. Spillmann T. J.*)
- 16** Stařena 84letá znala zpaměti spoustu strašidelných příběhů, věděla, jak chytit medvěda, jak zajíce..., ale při katechesi se nemohla naučit nejmenší modlitbě. Když jí misionář odpíral křest, pravila s pláčem: „Já jsem v životě tolik trpěla, což mám i po smrti propadnout bídě?“ Na mši sv. čekávala dlouho u dveří kaple a měla při ní v ruce koženou tašku. Na otázku misionářovu vyňala z ní obraz svaté Panny s pěknou modlitbou, v kůži zabalený. „Protože se neumím modlit, říkám při mši sv. Velkému duchu: „Já jsem hloupá jako hovádko; ty víš, co krásného je na tom obraze napsáno, já ti to vše chci povědět, přijmi to tak ode mne.“ Byla konečně připuštěna ke křtu; odebrala se domů na břeh jezera Caribu. Neměla nikoho na světě, v zimě musila si potravu vyhřívávat pod sněhem a ledem. (*Sděluje týž.*)
- 17** Na P. Grandina čekaly jednou u cesty tři indiánské rodiny, aby pokřtil jejich dítky a vyslechl sv. zpověď dospělých... Zdaleka přišly a vytrvale čekaly!
- 18** Týž P. Grandin, misionář z řádu oblatů Neposkvrněné Panny, působící v Kanadě, vypravuje o Indiánovi, jenž zůstal v pátek celý den lačný, když neměl ryb. „Za takových okolností jest dovoleno požívat masa.“ „Budíž, ale já chci do nebe, a proto raději konám více než méně.“

- 19** Při biskupské visitaci přichází Indiáni až ze vzdálenosti 450 km přes divé hory a dravé řeky, aby byli přítomni biskupově mši sv. a přijali jeho požehnání. (Kterýsi biskup chtěl jim udělat radost kázáním v jejich mateřštině. Protože neovládal dokonale jejich řeč, byl nucen kázání předčítat. „Proč s námi nemluví, když naši řeč zná?“ „Dovede ji jen číst, ale ne mluvit.“ „Jak je to možné? Já jsem dovedl daleko dříve mluvit než číst...“)
- 20** Na západním pobřeží Kanady se táhne dlouhý ostrov *Vancouver*. Biskup Seher vypravuje, jak tam konal visitační cestu. Přišel tam v září, chodí ode vsi ke vsi... Jeden kmen se již odstěhoval na úpatí hor dovnitř země, protože nastala doba dešťů; vše vzali s sebou, jen chata pohlavárova zůstala. K Tichému oceánu vedlo od jejich zimního bydliště mořské rameno 74 km dlouhé. Biskup vystoupil na liduprázdný kamenitý břeh, noc ztrávil pod širým nebem, zanítil velký oheň - podle toho poznali Indiáni jeho příchod. Druhého dne celý kmen se vydal na člunech na cestu k němu, ve dvě hodiny odpoledne byli u něho. Pršelo, leželi na zemi pod plachtami svých člunů, v pohlavárově residenci bylo vyučování katechismu. Všichni se objevili ve svých nejlepších šatech - jeden si je vyrobil z pytle, na zádech bylo mu lze číst velkými písmeny: „Císařský mlýn“. Tři dny trvala misie, pak na blízkém pahorku postaven kříž 7 m vysoký, 35 dětí bylo pokřtěno. Jeden Indián vypravoval biskupovi, že jeho dítě loni pokřtěné již zemřelo. Ten, znaje velkou lásku Indiánů k dětem, se ho zeptal, zda ho smrt jeho dítěte bolela. „Nikoli, a ženu také ne. Ale kdybys k nám nebyl přišel a nebyl jeho duši obmyl svatou vodou, byli bychom zoufalí. Ale takto víme, že jest v ráji...“
- 21** Na Floridě našli v minulém století misionáři indiánský kmen, 200 lidí, potomky válečníků, kteří sedm let drželi vojenskou moc Spojených států v šachu. Poslední katolický misionář už dávno opustil poloostrov, ale tito vyznavači Kristovi zůstali věrni sv. víře, sami křtili děti, zachovávali půst a všechny předpisy sv. víry, šťastni, že jako katolíci mohou žít a umírat. Když k nim přišli protestantští misionáři vládou protežovaní, nepáchla ani jedna noha do jejich modlitebny. (Fanatický protestant, 18. president U. S. A. Grant, znemožňoval a ničil kdekterou katolickou misii, 1873-1877.)
- 22** „*Missionsblätter*“ 1934: K indiánskému kmenu polodivoce žijícímu přichází misionář a sděluje jim, kdo je a proč přichází. Jeden starý muž poodešel, rozhlíží se a začíná kopat... Vykopal bedničku... rozpadla se, jakmile ji vytáhl na vzduch... Vyňal z ní polosetlé hedvábí a v něm zabalený kalich! „Památka na poslední mši svatou, kterou u nás sloužil poslední misionář...“
- 23** Týž časopis: Misionář X. Y. překročil hranice Argentiny a odvážil se k indiánskému kmenu, jenž před dávnými lety byl zbaven posledního misionáře, a od té doby žil, jak se zdálo, způsobem divochů, zbaven všeho náboženského poučení a posily. Nevylíčitelná radost se zmocnila všech, jakmile kněze spatřili. Několik jich znalo trochu španělsky a domlouvají se s příchozím (byl sobotní večer): „Kdypak nám budeš zítra sloužiti mši svatou?“ Misionář nemohl na cestu několika set km vzít s sebou přenosný oltář! „Zítra nemůže být mše svatá.“

Smutek naplnil všechny . . . Druhého dne zažil kněz, čeho se nenadál. V ustanovenou hodinu se rozvířil buben, všichni se seřadili v průvod a ubírali se do kaple; tam oltář, na něm zavřený misál, jak jej byl poslední misionář po poslední mši svaté nechal, „divoši“ zpívali Kyrie, Gloria, Kredo, jako při mši svaté. Tak činili všechny neděle a svátky, po celou dobu, co neměli kněze!

24 Samojské ostrovy . . . Pohlavár zvaný „král Josef“ nevynechal žádnou neděli mši sv. Jednou po dešti řeka byla rozvodněna . . . „Na mši sv. musím,“ praví 70letý stařec, vrhl se do vln, a jeho dcera za ním. Začala však tonout, dravý proud ji unášel, otec se za ní vrhl po druhé do rozvodněné řeky, s napětím všech sil ji donesl na břeh. V osm hodin byla mše sv., leckdo tentokrát chyběl, ale „král“ s dcerou tu byl.

25 V letech sedmdesátých minulého století . . . V jednom klášteře v Quitu (hlavním městě Ecuadoru) slyší mnichové strašný povyk a řev; vyběhnou z cel a co vidí? Dvůr i chodby plné Indiánů, hrůzostrašně pomalovaných a divoce řvoucích, s hrozivým výrazem v tváři. Zděšení a úlek dobrých Patres si snadno představíme, ale jaké překvapení: hrozí válečníci padají kněžím do náručí - řvou radostí! Byli to příslušníci kmene Zaparo, sídlícího na březích řeky Liquino. Až do r. 1867 působili v jejich území misionáři a vypravovali o nich, že jsou plaší a prchají před každým člověkem - spíše bylo lze najít hnízdo kondora nebo jeskyni jaguára než chyši těchto lidí skrytou v nejhustším houštím. Než se k nim misionáři dostali, musili za půl dne 24krát přebrodit hadovitou řeku Curaray, jejíž břehy jsou porostlé divokým neproniknutelným houštím. Když byli misionáři přinuceni opustit misii, obrátili se Indiáni několikrát s prosbou o nové hlasatele evangelia k prezidentovi i k arcibiskupovi, ale marně. Tu se rozhodlo 15 nejodvážnějších válečníků, že si přivedou misionáře sami, a jak svůj záměr provedli, jsme slyšeli. Několikatýdenní cesta neprostupným pralesem k nenáviděným bílým mužům byla pro ně heroismus; ale ti, kteří je poučují o Velkém duchu, nejsou jejich nepřáteli jako ostatní. Teď se k nim dostali, a teď musí aspoň jeden s nimi, buď po dobrém nebo po zlém.

26 K sv. Ludvíku přišli vyslanci mongolského chana, nabízejíce mu spojení proti Turkům, proti nimž chystal křížovou výpravu. Chan tak činil jen z politických a sobeckých důvodů, Ludvík však měl na zřeteli prospěch sv. víry. Užil pokusu obrácení, přijal vyslance laskavě a poslal k chanovi vyslance své s darem: překrásný purpurový stan, v němž v nádherných řezbách provedena všechna tajemství sv. víry, od zvěstování andělského až k nanebevstoupení Páně. Dva roky trvala cesta tam a zpět.

27 Zákonem z r. 1581 doufala Alžběta zasadit katolíkům v Anglii poslední ránu; misionářům přístup naprosto znemožněn . . . A přece sv. víra v zemi nevyhynula! Za to vděčili především hrdinným laikům. Mladí šlechtici vypátrali domy, kde by mohli být misionáři bezpečně ukryti, postarali se, aby byli voděni dům od domu, protože nebylo možno jim dát písemné ověření. Laikové se zavázali slibem, že se spokojí denním chlebem a slušným oděvem a vše ostatní věnují na obrácení vlasti a vydržování misionářů.

- 28** Hrabě Howard de Arundel, uvězněný od Alžběty Anglické pro věrnost svaté víře, a po dlouhém žalářování, jak se zdá, otrávený, vykoupil si od žalárnika za 30 dukátů dovolení, aby mu bylo přineseno, čeho třeba k nejsv. oběti; jeden uvězněný kněz v žaláři koná svatá tajemství, H. mu ministruje.
- 29** Za téhož pronásledování konali mnozí celonoční cestu, aby se do rána dostali k úkrytu, kde byla sloužena mše svatá. Činili tak s nasazením života - země plná slidičů, prohnanejších než moderní američtí detektivové, a mezi nimi nejnebezpečnějšími byli zrádci - odpadlí katolíci.
- 30** Katolický kněz z Rakouska vypravuje, co v Londýně před málo lety zažil. Ve veřejném sadě Hyde Park ve svátek Královny sv. Růžence vidí podium, na něm kříž. - Vystoupí „laická apoštolka“ - jedna z mnohých, jež nyní v Anglii pracují o obrácení protestantů - pomodlí se a začne přednášet. Poslouchá ji maličký zástup, asi 12 katolíků, ostatní protestanté. Zástup pomalu roste, a nakonec asi tisíc mužů pozorně sleduje její vývody. Po promluvě mají volnost slova; apoštolka na každý dotaz správně a dovedně odpovídá...
- 31** Kolínský světicí biskup H. Schmitz cestoval po Irsku, přišel do Dublinu a vešel do jednoho menšího kostela. Při mši sv. nebere sv. přijímání konce... 1300 mužů! „To mají Irové dnes asi nějakou slavnost.“ Táže se kostelníka... „Jaká slavnost by dnes byla?“ „Když přece tolik mužů u stolu Páně...“ „To jest každou neděli tak! Dnes šli mužové, za týden půjdou jinoši atd., za měsíc se všechny stavy vystřídají.“ Teď teprve chápal biskup, jak bylo možné, že si Irové uchovali víru za nejtěžších okolností, za krvavého i nekrvavého pronásledování, že bylo možno jim vzít všechn majetek i svobodu, ale ne víru.
- 32** P. Durand („Manuel pour la communion mensuel des enfants“) sděluje z vlastní řeči na katol. kongresu v Lille: Po vypovědění sester bylo ve farním kostele v X. docela prázdno. Farář poučil děti o tom, kdo ve svatostánku dlí a jak jest nyní opuštěn... „Nechtěly byste mu sestřičky nahradit?“ Děti si daly říci, napřed 10, pak 20, konečně jejich voj vzrostl na 80. Denně je bylo vidět před svatostánkem, denně byly přítomny nejsv. oběti. Jednou jim oznamuje, že musí odejet na exercicie; jeho děvušky se rozhodly, že budou „také konat exercicie“, doma, rozumí se, že svým způsobem. „Častěji navštívit Ježíška, několik hodin svědomitě zachovávat mlčení, přinášet malé oběti.“ Jednou se táže farář děvčátka, co dělala tak dlouho v kostele. „Modlila jsem se devět růženců... tři za obrácení otce, tři za všechny hříšníky, tři za duše v očištění.“ Z lásky k Ježíškovi přinášely malé oběti, odpíraly si mlsky, přemáhaly zvědavost, nezlobily se na ty, kdož jim ublížili atd.
- 33** Řeholní sestra sděluje, jak naučila děti kteréśi vesničky v horách častému sv. přijímání. Jednou v únoru napadlo tolik sněhu, že o sv. přijímání nemohlo být ani řeči. Druhého dne přestalo sněžit. „Půjdeme...“ „Vždyť je zima a třesutý mráz!“ „To nevádí, sněh nepadá, půjdeme.“ A šly - do kostela 5 km vzdáleného! „Den před sv. přijímáním jsou vždy velmi sebrané a soustředěné, nemluví kromě nejnutnějšího, jedna dívka vstala ve tři hodiny, aby mohla s ostatními...“ (Tamtéž.)

- 34 V hrozně zimě 1879 se chystají časně z rána bratříček a sestřička k cestě 6 km do kostela ke stolu Páně. Matka jim dává místo chleba několik halěrů. „Ztvrdl by vám zimou, kupte si ho u pekaře v Gueugnonu a snídejte.“ Učinili tak, za městem chtěli snídat, ale za tu krátkou chvíli jim ztvrdl tak, že nemohli ani ukousnout; vracejí se domů lačni, veselí a plni blaha. (*Tamtéž.* — Město G. jest nablízku Paray le Monial.)
- 35 Táž příručka uvádí jiný obrázek z let kolem 1880. Jinoši a zvláště dívky, zaměstnané ve službě na venkově, měly sotva v neděli trochu volno, a místo oddechu časně zrána vstaly a spěchaly 7-8 km do G. na mši sv., v sněhu a blátě. Za doby, kdy časté sv. přijímání bylo vzácností, chodily továrenské dívky aspoň čtyřikráte do roka, a tak se uchovaly čistými v nejspínavějším prostředí.
- 36 V malém městě Sv. Hypolitu v Rakousích vstoupí do farní kanceláře večer po šesté hodině dívka, duchovnímu neznámá. Představuje se jako úřednice v a prosí o sv. přijímání. Na udivený pohled farářův vysvětluje: „Byla jsem celé dopoledne zaměstnána, přišla jsem i o mši svatou, ale nerada bych v tento velký den přišla i o sv. přijímání. Doma by to působilo rozruch, proto jsem přijela drahou až sem.“ Byl den seslání Ducha sv. 1924. Bez pokrmu a bez nápoje při celodenní práci červnového dne!
- 37 Podobný případ se stal ve Spojených státech severoamerických. Poštovní úředník za strašného vedra vydržel celý den v rychliku pracovat, a večer prosí o sv. přijímání. „Od osmého roku jsem po celých 16 let první pátek ještě ani jednou nevynechal!“
- 38 V Aix vojáci při manévrech r. 1883 zůstali lačni až do poledne, ba i déle, a to za letního vedra, aby mohli každou neděli ke stolu Páně. Jindy vojín, někam s břemenem poslaný, zaskočil na chvíli do kostela, kam se celý týden nedostal, vykonal krátkou pobožnost, chopil se nákladu a spěchal dál. Jeden důstojník teprve v poledne mohl odběhnout a prosit za sv. přijímání. Duchovní váhá. „Co příprava?“ „Nejlepší příprava jest touha po svátostném Spasiteli.“ „A jak vykonáte díkučinění?“ „Nejlepší díkučinění, když nemám ani chvíli volné, bude svědomité konání povinností a život podle víry.“ Tak se dalo po pochodu, jenž trval od čtyř hodin ráno! (*Sděluje Štěpán Rousset, Retraite.*)
- 39 Mallinckrodt, společník a spolubojovník Windthorstův, zůstal nejednou dlouho lačný, aby mohl přistoupit ke stolu Páně . . . naučení našim katolickým politikům a činovníkům, nad nimiž se někdy jejich voliči pozastavovali, že neplní ani nedělní ani velikonoční povinnost! Musil-li se zdržet ve společnosti, na př. na Silvestra, neokusil po půlnoci ani kapky a netajil se ani před protestanty, proč tak činí.
- 40 Za pronásledování katolíků ve Švýcarsku 1874 byl jim v některých kantonech zakázán jakýkoli veřejný náboženský projev. Přiblížil se svátek Božího těla, a děti ještě nemohly vykonat ani první sv. přijímání! Dvě osady blízko francouzských hranic, Pruntrut a Boncourt, se smluvily . . . Děti se odebraly den předtím na francouzské území do Delle a vykonal y sv. zpověď. Ráno v osm ho-

din přišly dva průvody dospělých, v každém 1500 věřících, 24 km cesty! Děti ozdobily chrám, v 9 hodin mše svatá; při kázání všichni hluboce dojati. „Švýcarsko, naše vlasti, kam se poděla tvá svoboda, kterou historie tak velebí? Kdy zase budeš zemí Viléma Tella?“ Pius IX. poslal tehdy oněm dětem k onomu dnu papežské požehnání. („Mainzer kath. Volksblatt“ 1874.)

41 Sv. Zita pracovala v noci, aby mohla být ráno přítomna mši sv. V tom byla a jest vzorem i vzpruhou nejedné služebné... přivstávají si, aby mohly na mši sv., ke stolu Páně. Velkoměstské kostely vídají takových víc, než by kdo tušil.

42 Před r. 1870 pasáčka 16letá v Sabinských horách slyší, že se blíží velikonoce; chce dostat papežské požehnání, jež papež uděloval s výše svato-petrského chrámu v den zmrtvýchvstání Páně. V Římě se divčina dovídá, že přišla o týden dříve! Zůstala však ve věčném městě, chladné noci přespala v nuzných šatech na schodišti petrského chrámu, ve dne si vyžebala trochu pokrmu a trpělivě čekala. Konečně velký den tu, 100.000 lidí klečí bez hlesu před chrámem, náměstek Kristův se objeví a zvedá ruku, tu se zvedne sličná štíhlá postava, chudobně oděná, s havraními vlasy, a obě ruce vztahuje k papeži, jakoby chtěla jeho požehnání zachytit... Kynou jí, aby poklekla, ona však vidí a slyší jen papeže. Po skončení obřadů se jí dotazují, vysvětluje jim, ihned uspořádána sbírka, a chudička se vrací se svými poklady do Sabinských hor.

43 „Jugendsehbote“ I. 5.: „Anička má otce nevěrce, matku nevlastní, neděli co neděli musí doma hlídat tři mladší sourozence, zatím co rodiče jsou v hospodě nebo v nějaké schůzi bezvěrců. Nemůže si s družkami hrát jako její spolužačky. Dnes je jí zvláště těžko zůstat doma. V kostele bude zasvěcení srdci Páně, katecheta vyzval žáčky, aby se slavnosti zúčastnily, a ona nesmí ani ozvat - zná své rodiče! Dostane však nápad: provede zasvěcení jejich rodiny sama! V sobotu umyla pečlivě kuchyni i stůl, a když v neděli rodiče odešli a malí usnuli, rozložila na stole místo ubrusu kapesník, místo do vázy dala několik květin do konvice - teď ještě postavit na stolek obrázek Božského Srdce Páně - dostala od katechety... hledá, najde roztrhaný! Bratříček si s ním „hrál“! Co dělat? Bez obrazu to nepůjde! Zase nápad: v biblické dějepřevě jest obraz Ukřižovaného - na kříži jest týž Kristus Pán jako na obrazu Srdce Páně! Rozevře knihu, postaví na stůl, poklekne, a jak dovede, zasvěcuje „svou“ rodinu Srdci Páně. Večer se vrací staří z hospody, prohlízejí, co vyhráli při tombole. Obraz Srdce Páně v rámci! Chtějí jej odstranit a nahradit, ale nejde to. „Cos s ním?“ „Dejme ho Anče.“ Matka bere kladivo a nad lůžko maličké zatluče hřebík...“

44 V Buenos Aires konají lazaristé misii. Za několik dní vidí misionář hošíka asi čtyřletého, jak vleče do kostela staršího, 10letého, vše mu ukazuje a vysvětluje... Pak oba poklekli. „Cos mu vykládal?“ „Vy jste říkal, že každý má být misionářem. Já při misii byl, on nebyl, proto jsem ho sem zavedl a ukázal mu, kde bydlí Ježíšek.“

- 45 V Albanii v diecézi Skutari městečko Truše, tam misie... Sotva však kazatelé přišli, snesla se v noci nad krajem průtrž mračen, vůkolní rovina pod vodou, a právě zítra jest „dětský“ den! „Budeme tu sami“ — A aj, ráno kostel plný dětí... zablácené, po kolena se brodily bahnem, naskrz promoklé... „Kdybychom se byli musili po krk vodou brodit, byli bychom přišli...“
- 46 Před lety byl jeden scholastik (klerik) T. J. určen od představených za misionáře pro Lotyšsko nebo Livonsko - nepamatuji se přesně. Aby se naučil řeči lidu, bylo ustanoveno, aby bohoslovecká studia konal tam. Ale jejich řeč mu připadala tak těžkou, ne a ne se jí naučit. Asi po roce se kamsi ubírá a cestou se zastaví v jakési hospodě. Žid nalévá mužům pálenku a hovoří s nimi čile - scholastik však poznal, že místní řeč není jeho mateřštinou. Táže se ho tedy, odkud je (polský žid), a jak dlouho trvalo, než se naučil řeči lidu. „Šest týdnů, co jsem se sem přistěhoval.“ „A za šest týdnů jste se naučil jejich jazyku?“ „Ale, milý pane, když jde kšeft, učí se člověk velmi rychle...“ Scholastik se zamyslel... žid k vůli „kšeftu“ za šest týdnů, a on, pro Krista a pro spásu nesmrtelných duší, nedokázal za celý rok...
- 47 Dominik Mensens, farář v Castrovill v Texasu U. S. A., vypravuje: „Skončil jsem právě nejsvětější oběť, když vidím pádit k mému obydlí jezdce. „Rychle, má žena umírá... Jeďte bližší cestou rákosím u Riverfeldu...“ To bylo nadělení! V těchto texaských džunglích se skrývají v křoví pantheři, a na blízkou se potulují divocí Indiáni! Ale co dělat... Vzal jsem nejsv. Svátost, zbraně, hnědouš dostal kus cukru..., to znamenalo: „Rychle...“ Letěl jako šíp, za hodinu jsem byl u rákosí. Jedeme půl míle (anglické, jež se rovná 1 1/2 km), kůň najednou neklidný..., známka, že věští dravce! Pomalu klusá vpřed, já v ruce nabitý revolver, ostřížím zrakem hledím vpravo, vlevo, najednou se zastaví - 30 kroků před námi dva pantheři, připravení ke skoku! Na tu vzdálenost není revolver jistý, vzal jsem nenápadně ručnici... Oba dravci jsou zticha, pozorují mne, jako by čekali na můj útok, ale já si netroufal; kůň se chvěl, rána by byla nejistá. a chybím-li? Pak běda nám! Není však vyhnutí - dám povel k jízdě, tu oba zmizeli v křoví, a teď střemhlav přes kameny, cesta necesta, až k řece. Přeplavat - ale s koně jen teče! Co naplat, musí to být. Na druhém břehu se jeví u milého hnědouše známky vysílení, kluse jen pomalu. Konečně jsme u pahorku, dvě míle od farmy, tam přijíždí naproti čeledín... „Rychle...“ Kůň jako by rozuměl, napjal poslední síly, přijel jsem v poslední okamžik. Za chvíli potom žena zemřela; farmář se mezitím vrátil, plakal hořkostí, ale útěchou mu bylo, že manželka odešla zaopatřena svatými svátostmi. Dal pak vyvést svých 24 koní, abych za svého padlého vybral, kteréhokoli bych chtěl.“
- 48 Král Robert obléhá Melun. Přijde svátek, nemá kněze v ležení, přestrojí se a vnikne do pevnosti, aby byl přítomen nejsv. oběti. Jest poznán, ale nikdo na něho nevložit ruku, v pokoji, jak přišel, ho nechali odejít.
- 49 Za vandalského pronásledování byli katoličtí biskupi a kněží posláni do vyhnanství; věřící je provázeli na břeh se svícemi v ruce, matky s nemluvnátky v náručí: „Komu nás tu necháte? Kdo bude křtít naše děti, kdo nám bude odpouštět hříchy, kdo bude pochovávat naše zesnulé?“

- 50** „La Croix“ 2. dubna 1922 píše: „Dívka u vdané sestry ... pozoruje, že její manžel čte protináboženský list. Po několika dnech se ho táže: „Proč to čteš?“ „Jsou tam pěkné zprávy.“ „Ale je tam tupena sv. víra... Chceš-li mi udělat radost, přestaň číst.“ Dal si říci - dívka se pak přiznala: „Já jsem se napřed modlila a odepřela si všechny mlsky, aby se můj „podnik“ zdařil...“
- 51** P. Matteo v knize „Pro Krista Krále“ vypravuje: Cestoval přes moře, loď se zastavila na krátkou dobu v přístavě, užil tedy příležitosti, aby sloužil mši svatou. K sv. přijímání přistupuje dívka..., poznává ji, je to jedna umělkyně divadelní společnosti, jež cestovala touže lodí. Na loď ji osloví: „Lidé vašeho stavu obyčejně nechodívají ke stolu Páně.“ „Ovšemže, ale věc je tak. Pocházím z bohaté rodiny, přišli jsme docela na mizinu, matka jest slepá, z nouze jsem přijala místo u divadla. Mám pěkný hlas, ale nic víc, než to. Každý den vstávám v pět hodin, což jest pro herečku doba neslýchaně brzká, a spěchám ke stolu Páně. Nikdy jsem nepřijala špatnou roli, a protože mne potřebují, musí se podrobit a neslušného kusu nechat. Za dva nebo tři roky budu mít našetřenou dosti slušnou částku, abych mamince mohla zajistit doživotní rentu, a pak divadla nechám.“ Skutečně, po letech se P. Matteo shledal s oslavovanou umělkyní v kterémsi karmelském klášteře!
- 52** Ordonanční důstojník vítězného japonského admirála Togo byl katolík; před vítěznou bitvou u Cušimy v ruskojaponské válce 27. května 1905 měl volno, vyžádal si, směl k sv. přijímání - do Nasiki! Ve tři hodiny odpoledne - lačný! V noci se vrací, se zastřeným světlem proplul řadami nepřátelského loďstva.
Připojujeme ještě několik příkladů co doklad „e contrario“, když horlivost povolí.
- 53** Rytířský řád de Calatrava (jméno maurské pevnosti ve španělské provincii Mancha), visitovaný cisterciáckým opatem vzorného kláštera Morimond, od několika papežů schválený, osvědčený v bojích proti Maurům nazývaný od lidu „rytíři Sahatierra, Munsalvach“ (Mons salutis)... Po roce 1492, kdy padla poslední maurská bašta, pozbyl významu a zbylo mu jen ohromné bohatství. R. 1523 hodnost velmistra spojena se španělskou korunou (král měl titul velmistra tohoto řádu!), koruna pohltila samozřejmě jejich statky, a po čase z rytířského řádu udělali řád záslužný, kterým vyznamenávány vynikající nebo nevynikající osoby.
- 54** Rytířský řád Kristův v Portugalsku, založený r. 1317 králem Dyonysiem a obdařen statky zrušeného řádu templářského, tedy templáři pod jiným jménem, stejně mužní v boji proti Maurům jako jejich někdejší spolubratři v bojích proti Arabům na východě; nakonec je stihl týž osud jako rytíře de Calatrava: kolem r. 1550 doba rozkvětu, 450 komturství (domů), od r. 1590 král velmistrem, 1797 sekularisován, 1834 zbaven svých velkých statků a nakonec záslužný řád.

- 55** Akademik mně známý poučuje služebnou, která se chtěla vyhnout jakési drobné oběti: „Patření na tvář Boží je něco tak nepochopitelně velikého a vznešeného... Co chcete udělat, je nedokonalost, byť nepatrná, a my máme hledět, abychom přinesli před věčného Soudce co nejvíce „bodů“; každý bod tam má nemalý význam pro velikost patření na tvář Boží; proto, seč síly stačí, každé nedokonalosti se vyhnout a každé příležitosti k dobrému využít; po té stránce smíme lichvařit...“

Obrazy.

Kdežto příklady v této kapitole mluví samy (podobně jako v kap. 9., 13 D, 16, 22), jsou obrazy pouze argumentum a minore ad maius a mají vesměs na zřeteli ovoce, případně o d m ě n u horlivosti ve sv. víře. Všechny jsou ilustrací slov apoštolových: „Kdo skoupě seje, bude skoupě i žít.“ (2 Kor. 9, 6.) Doklady uvedené ze života vyznavačů jiných náboženství (islamu a pod.) patří sem, nikoli mezi příklady - nemožno přece říci: „Následuj!“ Lze jich užít pouze za ilustraci slov téhož apoštola, jež s malou obměnou zní: „Takové oběti přinášejí oni pro domnělou korunu (odměnu), a my jsme liknaví být stejně horliví (když - žel - ne horlivější!) v práci o pravou korunu...“

- 56** Pole, strom... Netečný, líný, liknavý, pracovitý, neúnavný rolník nebo sadař... Pečený holub nikomu do úst nevletí, nebe ti Tvůrce do klína nevhodí; tím větší odměna, čím svědomitější práce. Přičiň se! Pracuješ pro sebe!
- 57** Racionelní hospodářství... z malého políčka (zahrádky) co nejvíce vytěžit... A my? Z velkého kapitálu milostí jak malý mnohdy úrok!
- 58** Drchnička (*Anagallis arvensis*), květina, nazývaná v některých německých krajích „líná Líza“, protože teprve v 8 hod. ráno „se probouzí“ (otvírá květ) a ve 4 hod. jde spat (květ zavírá). *Anthemis cotula* jest ještě horší; žije v červnu..., dávno před západem slunce ospale svěsí hlavu, dvě hodiny před západem už docela „spí“, dvě hodiny po východu se pomalu probouzí, ale teprve v 9 hod. je docela „vzhůru“!
- 59** Pohled na pustou step nebo pastvisko, kde tu a tam mezi kameny objevíš trs travin, působí tísnivě a trapně; pohled na línou duši je Tvůrci odporný! Anebo návštěva Benátek, Norimberka, Salamanky a přemnohých jiných měst, kdysi proslulých po celé Evropě jako eldorado věd, obchodu... A dnes? Co zbylo? Jak tísnivý dojem tam sevře každého turistu, který zná minulost toho města!

Jiné obrazy: dělník, továrník, badatel atd. Bez práce nejsou koláče... Co ve všedním životě pokládáme za samozřejmé, v nadpřirozené životě neplatí? Tam, kde jde o věčné statky a nehynoucí dědictví?

- 60** Obraz ze života neustále činných živočichů: mravence, bobia... Shromažďovat zásluhy! Lze vzpomenout i živočichů, shromažďujících zásoby na zimu: veverky a j. Volit milé obrazy!
- 61** Jeden kg medu jest výtěžek z 15,000.000 květů; cesta, kterou včelky při tom vykonají (z úlu a zpět), se rovná šesteronásobné délce rovníku. Kdyby člověk pracoval stejnou metodou, jako včelka, potřeboval by pro 1 kg medu 3124 pracovních dnů po 8 hodinách (8 a půl roku... s nedělním klidem 10 let!).
Lze též aplikovat na to, co nám tak těžce vydobyl Pán (pracemi a utrpením svého pozemského života), a my pro svou duši?...
- 62** Přírodovědec Naumann sděluje: Jeden hoch polapil ptáče, samičku lejska šedého, se čtyřmi mladými a přinesl ji domů. Pochytila tam všechny mouchy, a když neměla už „co dělat“, šla k sousedovi, i tam vyčistila dům od vší nevídané havěti, a potom „putovala“ po celé vsi, od chatrče k chatrči a dělala všude „pořádek.“ (Nesena v kleci.)
Aplikace: buď vytrhávání plevelu ze srdce, jednu nedokonalost za druhou; nebo obraz některých světových misionářů, kteří zpracovavše jeden úhor jdou k druhému.
- 63** Nedokonalosti, nectnosti, náklonnost ke hříchu nutno přemáhat vytrvalou prací. „Každé údolí budiž vyplněno, snížen buď každý pahorek, a drsné cesty urovnány...“ Vytrvalou „prací“ dopadající krůpěje i kamen. Vyrovnat hory a nížiny..., vyrovnat v duši, čeho jest nezřízeně mnoho (neřesti, jako jest přílišná nestřídmost, domýšlivost...) a nedostatečně málo (neláska, lenost...). Vytrvalá práce řekí Rýn odnáší s Alp do Bodamského jezera za rok 3,000.000 m³ (30 mil. hl) pevných látek - denně tolik, co by pojal velký čtyřpatrový dům... za 16.000 let bude jezero docela zaneseno, „vyplněno“ a Alpy „sníženy“ - za šest milionů let budou odplaveny tyrolské Alpy, za 8 mil. let Mont Blank. Ženevské jezero bude zasypáno za 48.000 let. Labe u Děčína odnáší s sebou za rok 12 mil. hl, Amazonka za vteřinu 775.000 hl pevných látek (tak vznikají delty)...
- 64** Eroze... Voda, nejdůležitější geologický činitel, svou nivelující působností snáší hory a vyplňuje údolí. Horské špiče a vůbec pevnina neskýtala kdysi tak romantický pohled jako dnes. Hory? Jen hrubě vrásčitý kontinent! Přeměnu v nádherně článkovaný horský systém obstarala vytrvalou prací voda (nikoli bouře, zemětřesení nebo přírodní převraty!). Vyluhováním, rozkladem, uvolňováním, odnášením poddajného materiálu vyhloubila si řečiště, údolí, rokle, jeskyně - ovšem ne bez pomoci a spolupůsobení jiných přírodních sil (slunečních paprsků, mrazu, větrání...). Nádherná krápníkových jeskyň dílo vody! Ba i vodopády a kaskády si musila voda sama „vyrobit“! Žene se po úbočí pohoří dolů..., střídají-li se ve složení horstva vrstvy měkké a tvrdé, jsou měkké erodovány („vydlabány“) a odplaveny, tvrdé zůstanou, a tak vznikne stupňovitá, terasovitá kaskáda; ale unášené kameny pracují na kraji tvrdých stupňů jako pilník, dopadající masy vod jimi otrásají, stupně povolují, a konečně vznikne z kaskády vodopád...

65 Voda svou činností modelovala pevninu a vytvořila romantické reliefy, jimž se duch obdivuje.

Rušící a rozkladné činnosti vody nic neodolá, ani skála. (Kyslíčnick uhlíčitý jest onen rozkladný činitel... Aplikace: lidská práce podporovaná a oduševněná nadpřirozenou milostí... rozumí se, že pomáhající!) Vnikajíc do země spotřebuje („vydává“) voda hned svůj O, hned pohlcený CO₂ (k chemickým sloučeninám s jinými látkami), zato však odnímá sama jisté látky, jichž pomocí zase tvoří jiné rozklady nebo sloučeniny a útvary. (Aplikace na neúnavnou činnost!) Vápenec a sůl patří k důležitým faktorům eroze.

66 Voda „živá“, t. j. (podle mluvy Písma sv.) pramenitá, „bez ustání činná“, vyvěrající, spěšně tekoucí, ženoucí se vpřed, živě bublající, napájející a oplodňující (bez ní by nebylo na zemi života!) byla zvolena od Spasitele za symbol milosti, jež duši oživuje, očišťuje, oplodňuje. Proto v první a nejpotřebnější svátosti učiněna voda nástrojem jeho znovuzrozuující a obmývajícím milosti. Kromě toho jest pramenitá voda symbolem očišťující a oživující moci Boží... Její pohyb, nezadržitelný a neustálý, obraz nestárnoucího, nevyčerpatelného a nevystihlého zdroje života v Bohu; z Boha vyvěrá a proudí, on pramen a původ všeho života, přirozeného i nadpřirozeného. Neúnavnou horlivostí u víře napodobuje ospravedlněný člověk tuto činnost Tvůrce a stává se schopným být jednou navždy ve věčné blaženosti spojen s pramenem všeho žití..., v něm ukonjena všecka jeho duševní žízeň...

67 Artéská studna (první vyrobena od kartusiánů v Lille v Artois roku 1126)... Osídlení a vzdělání Sahary jest pouze otázkou vody. V Alžíru 1880-85 vykopáno na 100 studnic, a obytné i úrodné pásmo se jimi posunulo do pouští. V oase Dakhel musí být studny pořízeny ruční prací. Napřed odstraněna vrstva křídy, která jest pod pískem, pak zapuštěno do země čtyřhranné svislé potrubí 60 cm široké (z akaciového dřeva), prorazí spodní vrstvu pisku, ale pak musí dělníci utíkat, co nohy stačí... Takovou silou se žene voda na povrch! Naplní brzo celý systém příkopů a kanálů, a pustá poušť jako čarovným proutkem v pohádce se promění v čerstvou zelenou zahradu. Podzemní nádrže jsou nevyčerpatelné. Odkud ta voda pod suchou pouští? Nikdo neví. - Pšeničná pole s datlovými a akaciovými stromy se po letech objeví tam, kde byla nedávno poušť, překrásný palmový háj okouzluje oko, jež dříve nevidělo leč pustinu, a táhne se až tam, kde vyvěrající voda mizí v písku žhoucí Sahary.

Lze aplikovat na spolupráci člověka s milostí...

68 V Australii též artéské studně mění neobytné kraje v zahrady; zelený pruh vegetace ukazuje, kudy se vody vyvrtného pramene ubírají pouští. Tak vykouzleny pastviny pro chov ovcí. Někdy však nutno vrtat hluboko. - (Nejhlubší artéská studně v Evropě jest u Paříže, La Grenelle, 547 m.) - Velkých milostí lze dosáti jen mimořádnou horlivostí! (Viz kap. 26, č. 125.)

69 Egypťští kněží se divili, že voda Slunečního pramene v oase Ammonově jest ve dne studená, v noci teplá. - Má totiž stejnou teplotu! Pouze se jim zdála za denního vedra chladná a za studené noci vlažná...

Aplikace: milost... pomáhá a brzdí... pomáhá k spasitelným skutkům, brzdí samolibost, pýchu...

- 70** Kněží egyptští konali přísné pokání (ve službách falešných bohů), podobně i kněží jiných národů (Mayové) - neslýchané bylo pokání, jemuž se každoročně po 166 dnů podrobovali kněží indiánského boha Camaztli v Tlaskale a boha Quetzalko-atla v Cholula (ve Střední Americe před příchodem Evropanů). (Viz „Maria“.)
- 71** Vyznavači Mohamedovi jsou povinni postit se celý měsíc rhamadan, a to tak, že od východu slunce do západu nepožijí ani pokrmu ani nápoje. Očitý svědek sděluje: „Za mého pobytu v orientě padl rhamadan do horké doby letní. Pozoroval jsem arabské dělníky. Jejich chlebováře žádal za své peníze stejnou práci jako jindy. Na slunci... potůčky potu se jim řinuly po těle, bylo na nich vidět, že snášejí pekelnou žízeň, nablízku tekla voda, ale ani jeden nepodlehł pokušení...“ (Berghoff, „Unter den Strömern“.) - Žádá Pán od nás takové oběti? A my?..
- 72** Derar pravil k vojevůdci Chalidovi po bitvě nad Jarmukem: „Teď si trochu odpočiňte.“ „Odpočívat budu na onom světě; kdo dnes pracuje, bude odpočívat zítra.“ - Jiní výbojci soudili podobně! Alexander Veliký, Pyrrhus, Hannibal, César, Napoleon... Aby dosáhli koruny porušitelné! Konkvistadoři (Kortez, Balboa, Almagro...)
- 73** Adrien Florent, syn tkalce z Utrechtu, studoval v Lovani; byl tak chudý, že neměl ani na svíci... Spolužákům bylo divno, kam odchází každého večera nenápadně z koleje - konečně to vyslídili: šel buď k věčnému světlu nebo na roh ulice k lampě a učil se do půlnoci, nedbaje zimy a nepohody. Stal se vicekancléřem, vychovatelem císaře Karla V., prvním ministrem španělským, papežem - Hadrian VI.!
- Podobně lze užít příkladů ze života velkých mužů, kteří jedině svou snaživostí se propracovali a probili, přemáhajíce mnohdy překážky nepřekonatelné, a neustali, dokud cíle nedosáhli. Demosthenes, Kolumbus atd. Pro korunu porušitelnou!
- 74** Americké sekty (asi 30) v U. S. A. upsaly 1931 na účel, aby celá Evropa byla přivedena k protestantství, osm miliard dolarů. My pro misie?...
- 75** Když byla stavěna v 17. stol. jezuitská kolej v Asunció n v Paraguay, pomáhaly i dámy; při stavbě misijního kostelíka v Africe pomáhá i „král“ (pohlavár)...

24. JDOUCE DO CELÉHO SVĚTA...

„Vyšel rozsévač . . . Podobno jest království nebeské síti . . . zrna hořčičnému . . . Bude jeden ovčinec . . . Proste Pána žní . . . Líto mi zástupu . . .“ Tato themata, jakož i misijní neděle najdou příklady v této kapitole. Misie . . . Podáváme z P. Spillmanna T. J. řadu ukázek, jak byly zakládány misie u národů většinou nekulturních, kanibalů, duševní úrovně co nejnižší. Doklady jsou vhodné, jednak aby vzbudily soustrast s ubohými, jimž ještě nevzešlo světlo sv. víry, a povzbudily věřící k účinné pomoci, ať modlitbou nebo almužnou - jednak aby osvětlily vděčnost za povolání k pravé víře, jednak aby ukázaly, jakou námahu stojí věrozvěsty obrácení nevědomých, a to zase vzbuzuje úctu k těm, kteří vzdavše se všeho, odešli do ciziny k neznámým z čisté lásky ke Kristu a k duším.

Několik obrazů z nových dob viz v kap. 25. O ty není nouze, poněvadž i v našem jazyce vychází několik misijních časopisů, kde lze najít dosti zajímavých příkladů, někdy povznášejících anebo radostných, někdy skličujících a truchlivých, ale jak ty, tak ony nutkají k spolupráci - každý podle svých schopností a možností! Příklady, jež povznášejí, volají: „Styď se alespoň následovat, když už nemáš tolik horlivosti, abys předčil . . . ty, kteří donedávna ještě vězeli ve tmách pověry a modloslužby!“ Truchlivé vzbuzují vděčnost za sv. víru. Obětavost misionářů rozněcuje v nás ducha horlivosti a obětavosti - my jsme pohodlní, když jde o nepatrnou oběť pro sv. víru a pro vlastní duši, zatím co oni přinášejí nadlidské oběti z lásky k cizím!

Nejeden se hodí i pro kázání o církvi. („Věřím v katolickou, t. j. světovou církev . . .“)

I my jsme byli kdysi misijní území. Soluňští bratři zorávali náš úhor. Splácejme nyní Pánu a církvi svůj dluh! První misionáři byli apoštolé, a nikdy nebyla církev církví misijní jako za dob apoštolských a poapoštolských. Celý svět byl jediným velkým misijním územím! Tehdy co kazatel, to misionář - čtěme listy velkého misionáře národů, Skutky apoštolské, spisy apoštolských Otců!

Apologetický ráz mají příklady této kapitoly vůči těm, kteří vyhláší náboženství za řemeslo, výtěžkářství, nástroj ziskuchtivosti, podkládají misijní činnosti církve pohnutky nekalé, politické atd. V jaké chudobě misionáři žijí! Jakému strádání, kolika nebezpečnostem se vydávají - z lásky k duším! Kolik jich „padlo na frontě“ - v prvních řadách voje Kristova, ať šípem domorodců, ať tropickou zimnicí, ať zuby šelem nebo jedem hadů.

Tato fakta jsou dostatečnou odpovědí na tvrzení jistého profesora („Kara ben Jehuda“), jež před lety způsobilo v naší veřejnosti rozruch a zavedlo podnět k nízkému pamfletu „Zrcadlo katechetů“.

Svátkem misionářů jest den Zjevení Páně - první pohané volání k světlu pravé víry. V Římě jest „štace“ (hlavní bohoslužba dne) u sv. Petra, tedy v chrámě, jenž jest symbolem katolické (t. j. světové) církve, mající poslání a úkol shromáždit v sobě všechny národy. Na Propagandě (ústavu pro vzdělání misionářů) v témže věčném městě se koná imponantní slavnost, při níž mladí bohoslovci v nejrozmanitějších jazycích - i v naší mateřštině - oslavují význam tohoto dne. První svátek Krista Krále, svátek víry (povolání k pravé víře), svátek světové vlády Kristovy - narozené dítě panenské Matky jest všeho světa a všech národů Spasitel a Vládce.

Disposice.

A) Každý je povolán k spáse... ale bude spasen, jen když uvěří. „Bez víry nemožno dojít života.“

Ale kterak uvěří v toho, jehož nepoznali...? O němž neslyšeli? A kterak uslyší bez kazatele? A kdo jim bude kázat, nebude-li poslán? (Viz Ř 10, 13n.)

Proste tedy Pána žní...!

B) Naše štěstí a blaho: povolání k pravé víře.

Ale dobré šlechetné srdce chce učinit i jiné účastnými svého blaha. Bonum est diffusivum sui.

Jsi-li šlechetný, přilož ruku k dílu!

C) Táž disposice obrácená:

Srdce šlechetné chce zjednat účast na své radosti a na svém štěstí i jiným. Bůh, jenž stvořil člověka (a anděla), aby měl účast na jeho blahu... nezkažené dítě, které se dělí o své drobnosti s každým, malým i velkým... Jen egoista hledí pouze na sebe, lhostejný k bližnímu... závistivec dokonce nepřeje...

Ale největší poklad, který máme, jest povolání k pravé víře; k němu dopomoci podle svých sil

1. není pro nás příliš velkou obětí,

2. nezkrátí nás... nám bude slunko sv. víry stejně mocně zářit jako předtím,

3. zjedná nám a) radost ze štěstí bližních, b) zásluhu pro nebe.

Lze вплést scénu Gn 4: „Kde je bratr tvůj Abel?“ „Nevím; což jsem já jeho strážce?“ Co je mi po něm! Opak: apoštolé, misioná-

ti... Ti nasadili i život za bližní! Od nás Pán takové oběti nežádá; přinášejme tím horlivěji oběti malé!

D) Krása církve jakožto světového misijního zřízení... Paprsky té krásy se lámou mnohonásobně v duhových barvách; jeví se v ní

1. moc a síla, živoucí duch, věčné trvání, neodolatelná působnost slova Kristova,

2. láska Srdce Ježíšova, objímající všecko lidstvo,

3. světovost církve... vznešené poslání církve,

4. láska společenství věřících - i k neznámým, ubohým, opuštěným, dlicím ve stínu smrti. (Lze užít přirovnání: P. Damian, kap. 22 č. 58; tam namnoze přirozená láska lidí k těm, kteří jsou na tom hůř než oni... zde nadpřirozená láska k ještě ubožejším než oni malomocní.)

Přispějme i my k zvýšení této krásy! Nechť i na nás padne a nás ozáří nějaký ten paprsek té krásy!

Proto...

Vplést vhodné příklady: obětavost apoštolů, horlivost věrozvěstů, nezištnost misionářů... hořících láskou ke Kristu a k duším. Caritas Christi urget nos.

E) Jest krásné, vznešené a šlechetné být pomocníkem Vykupitelovým... na nejvznešenějším díle, spáse duší...

Chceš jím být?

Tedy...

Vybízet k modlitbě za misie, k malým obětem, příspěvkům... Nezapomeňme na dílo šíření víry a na Apoštolát sv. Cyrila a Metoda! Členové obou sdružení mohou získat přemnoho odpustků - dají se tyto duchovní milosti k nepatrným příspěvkům vůbec přirovnat? My potřebujeme odpuštění a misie potřebují almužny!

Příklady.

A) Asie.

- 1 Jak se dostali misionáři do Číny? R. 1585 vydali Portugalci Číně obávaného piráta, jehož se zmocnili. Za to jim dáno právo usadit se trvale na ostrově Makao, řád T. J. tam brzo potom zřídil první kolej. Ta byla východiskem misijní činnosti. Člen řádu P. Ruggieri směl do protilehlého čínského přístavu Kantonu. Svými matematickými vědomostmi získal císařského místodržitele, obdržel od něho pas a dovolení volného pobytu v okolí města. Když se blížil konec místodržitelova úřadování, radil mu, aby se vrátil na Makao; svému nástupci zanechal písemné osvědčení, že ho „vykázal“; měl totiž obavy, že nový místokrál jej vykáže sám. Tak se totiž pravidelně dalo: každý nástupce jednak rušil ustanovení předchůdce, jednak dělal jejich pravý opak, aby ukázal všemu

světu, že tomu „lépe rozumí“. Lest se skutečně povedla: sotvaže nový místodržitel přišel, hned povolal misionáře zpět. Poháněla ho k tomu také zvědavost, protože Číňané o něm vypravovali věci podivuhodné. Tentokráte přišli tři kněží a dva klerikové. Většinu času však pohltily návštěvy mandarinů, opětování návštěv, zhotovování astronomických a mechanických přístrojů, map, studium čínských věd, zákonů, zvyků. Kolik času zbylo na hlásání slova Božího? Proto se křesťanství šířilo pomalu, ale šířilo se přece. Za šest let docílili tyto misionáři větších úspěchů než řada jiných ohnivými kázáními za čtvrt století. Imponovali svými vědomostmi - tím stoupla v očích vzdělaných mandarinů i vážnost k „cizímu“ náboženství (Číňan vším cizím z duše pohrdal). Nebylo již pokládáno za náboženství žebrácké a bídné, nedůstojné občanů říše středu. Dostali volnost vyznání a kázání, a konečně počet katechumenů značně vzrostl; nechyběli ani příslušníci vznešených stavů.

Po odchodu P. Ruggieri přišel P. Matouš Ricci, narozený v roce smrti sv. Františka Xav. Chodil v hedvábném šatě jako mandarin - věc, nad kterou se někteří misionáři horšili, pro kterou nepřátelé víry církev pomlouvali, která však byla situací nezbytně vymáhána; v chudém šatě by se do společnosti vznešených Číňanů nedostal, a bez nich by se každý pokus o misií zhatil. R. 1595 se pokusil dostat se do Pekingu - věc na pohled nemožná; první pokus se sice nezdařil, ale rok potom se mu podařilo do sídelního města se dostat, a sice v průvodě známého mandarína, jenž byl jmenován vysokým hodnostářem při dvoře. Slíbil mu, že mu opatří místo ve sboru učenců (matematiků, astronomů), aby zlepšil kalendář. Jenže v Pekingu chtěli, aby vyrobil zlato, a když odpověděl, že nedovede, musil pryč. Cesta však nebyla zbytečná; založil několik misijních stanic.

R. 1600 se vydal po třetí do Pekingu s mnohými dary. Tentokráte byl v hlavním městě očekáván; cestou však místodržitel kteréš provincií jej uvrhl do žaláře, aby si přivlastnil jeho „poklady“, až by se na něho v Pekingu zapomnělo. Ale tam nezapomněli, sám císař se po něm ptal, takže po půl roce musil být propuštěn a v lednu 1601 byl u cíle, právě 50 let po smrti velkého apoštola Japonska. Na této cestě nebyl již P. Ricci sám. - Obtíže byly z počátku přenesmírné. Mandariní byli žárliví na císařskou přízeň cizincům věnovanou a ponoukali „syna nebes“, aby je vykázal. Ale císař se zamíloval do evropských hodin, jednoho z darů přinesených misionáři. Tři vysocí dvorní úředníci dostali čestný úřad, aby je natahovali; i císařova matka byla okouzlena „zvonky, které samy od sebe bijí“ a žádala syna, by jí je dal. Poslal jí je právě, když došly, věda, že si s nimi nebude vědět rady a že mu je zase vrátí. Teď záleželo mandarinům na tom, aby oba misionáři v Pekingu zůstali. Co by si počali, kdyby hodiny přestaly jít? Všechny tři by to mohlo stát hlavu!

R. 1607 bylo v Pekingu misionářů 11, všichni výtečně obeznali v matematice, astronomii a geografii. Konverzí pomalu přibývalo, i vznešení mandariní přijímali učení Kristovo. R. 1605 byl pokřtěn jeden princ, za rok jeho bratr, dva bratrance a matka; toho roku bylo v hlavním městě již na 200 křesťanů. Dva Číňané vstoupili do noviciátu T. J., r. 1610 přibyli ještě čtyři. Na linii Kanton-Peking bylo zřízeno v důležitých městech několik misíí. Příklad dvora táhl, Či-

ňané odkládali bázeň i předsudky. Před smrtí (ř 1610) sestavil P. Ricci čínský katechismus, slohem tak pěkným, že ještě dnes jest ceněn.

R. 1612 bylo v Číně 100.000 křesťanů, za dvacet let asi 300.000. Po P. Ricci se proslavil zvláště P. Adam Schall z Kolína nad Rýnem. Ke dvoru přišel 1629, požíval velké vážnosti u císařů, zemřel v den Nanebevzetí Panny Marie 1666 ve věku 70 let. R. 1700 byly v Pekingu tři chrámy: Sv. Salvatora, Bolestné Matky Boží a katedrála Neposkvrněného Početí. Dnešní katedrála jest zasvěcena Božskému Vykupiteli.¹ - P. Schall povýšen do šlechtického rodu i s rodiči (tak vymáhal čínský zvyk), diplomy vyhotoveny v císařské kanceláři. Po smrti císaře Šun-či odsouzen, aby „byl rozsekán na 1600 kousků“, zachránila ho kometa, kterou předpověděl.

- 2** První misie v Indii byly založeny po obeplutí Afriky. Působení sv. Františka Xav. jest známo. V kolejích řádu T. J. v Goa a Cochin bylo mnoho indických hochů, katechumenů i pokřtěných; někdy padli do rukou mohamedánů a ti jim hrozili, že je sprovodí se světa jako sv. Šebestiána. Hoši však byli hotovi podstoupit pro Krista nejkřutější smrt. Někdy to skončilo tak, že jim dali několik ran a pustili je.

¹ Před jesuity přišli do Číny františkáni (ve 13. stol.). Benátští kupci bratři Mikuláš a Matouš Polo dvakrát podnikli cestu do orientu; na druhé cestě vzal Mikuláš s sebou syna Marka 1271, a s ním šel i první misionář. Císař Kublai-čan byl neobyčejně vzdělaný muž širokého rozhledu, dal si ode všech vypravovat o západě, o vládcích, o vojenském a právním zřízení, zvláště však o papeži a křesťanské víře. Když přišli po druhé, měl neobyčejnou radost z listu Řehoře X. a z oleje lampy Božího hrobu, líbal i kříž, který mu misionáři podali, ale křesťanem se stát nechtěl - musil by se zřící rozkoší orientálního dvora! Marco Polo zůstal na dvoře Kublaiově do r. 1292, načež si vyprosil, aby se směl vrátit do vlasti. Jen nerad ho císař propouštěl.

Téhož roku (1292) přišel do Pekingu (cesta trvala tři roky) františkán Jan de Monte Corvino; přinesl Kublai-čanovi list od papeže - vyzýval ho, aby přijal víru Kristovu. Neučinil tak, ale dovolil ji hlásat ve své říši (ř 1294). Za devět let bylo pokřtěno 6.000 pohanů. R. 1303 přibyl do Číny jiný člen téhož řádu, P. Arnold z Kolína nad Rýnem. Jan de M. Corv. vykoupil z otroctví 150 hochů, s nimi konal v kostele bohoslužby; nový císař sám rád naslouchal zpěvu žalmů - chrám byl nablízku paláce! Kliment V. posvětil na biskupy sedm františkánů, ale jen dva dosáhli cíle cesty. Jan de M. C. byl ustanoven arcibiskupem, císař sám ho vydržoval a dovolil, aby ke dvěma kostelům, jež měli, si přistavěli ještě dva. Noví a noví misionáři přicházeli; zvláště vynikl Odorich de Pordenone, františkán českého původu. V klášteře Udine se připravoval dlouhá leta pokáním na vznešené a těžké povolání. Přes iránské stepi, Indii, Jávu a Borneo přišel do země středu, ve všech velkých městech našel křesťanské obce, a v jich čele členy svého řádu. Tři roky v Číně úspěšně působil. Přes čínskou zeď se dostal do Mongolska a Tibetu - první Evropan, jenž vešel do Lhassy! Tamodtud domů, aby jménem císařovým prosil o nové hlasatele evangelia - nikdo ho po 20 letech nepoznal! Do Avignonu k Janu XXII. se nedostal, zemřel na cestě v Udine r. 1331, 45letý. Před smrtí diktoval spolubratru Vilémovi di Soligna svůj zajímavý cestopis. Byl obdařen mimořádným darem řeči, všude mu domorodci rozuměli.

Jan di Monte Corvino překročil r. 1291 hranice Indie, za rok tam pokřtil 100 domorodců. V Číně ho několikrát nestoriánští bludaři pohnali před soud, ale vždy se jeho nevina prokázala. Přeložil do mongolštiny Nový Zákon a žaltář pro ony hochy, které poněnáhu z poroby vykoupil, opsal 30 žaltářů a 2 brevi-

- 3** Zajímavý je zjev P. Roberta de Nobili († 1656). Jako kdysi sv. bratři soluňští chtěli křesťanství přizpůsobit slovanskému duchu, tak chtěl on víru Kristovu spojit s kulturou indickou a nedávat jim křesťanství v rouše evropské kultury. Žil jako vznešený bramín, podržel všechny indické zvyky i oděv, na př. trojbarevnou vzácnou šňuru kolem krku - Indovi znamená trojí božstvo, Brámu, Višnu, Šivu, jemu byla symbolem nejsvětější Trojice. Získal Kristu mnoho věřících z nejvyšší kasty. Tento způsob šíření křesťanství je dnes uznáván za nejsprávnější; domorodci nemají pak dojem, že se jim přináší cizí náboženství. Bramíni se vyhýbali katolickým misionářům, kteří se věnovali především lidem nejopovrženějším, pariům; pokládali křesťanství za náboženství pariů a kněze Kristovy za nečisté, pariům rovné. Nobili viděl, že nezlomí předsudky jim vžitá a že nezbyvá, než se jim přizpůsobit, pokud jen možno. Žil tedy jako bramín, zachovával jejich posty, dal se obsluhovat osobním služebníkem, vyhýbal se lidem nižších kast. Jeho společníci na vinici Páně se proto nad ním horšili, pohnali ho před biskupa v Goa 1618 a 1619, bylo mu zakázáno dále tak jednat. Nobili vysvětlil papeži Řehoři XV. důvody svého počínání, a ten r. 1623 schválil. R. 1640-42 byl Nobili vězněn v Maduře, přeložil své působíště do Trichinopoly, založil tam misii pro parie, ale navrhl, aby byli pro ně ustanoveni zvláštní misionáři. R. 1648 oslepl skoro nadobro po 42 letech působení, jímž získal pro Krista na 100.000 vznešených Indů.
- 4** Pokus dostat se na Kambodžu byl podniknut roku 1596, ale ztroskotal. Hladem a žízni polomrtví vystoupili španělští vojáci i s misionáři na břeh, našli několik chatrčí... otroky, kteří tam pro pány pracovali. Tito chudáci se s cizinci rozdělili o vodu, kterou pro sebe přes dva roky v cisternách shromažďovali... Byla napolo shnilá! Obětaví hlasatelé Kristovi musili však prozatím ustát od pokusu založit misii.
- 5** V Birmě bylo postavení misionářů velmi těžké; mnozí byli popraveni, nebylo však nikdy tak krutého pronásledování jako v Annamu. Jeden misionář, barnabita, píše koncem 18. stol. do Evropy a prosí za pomocníky... Neměl tu-

ře, 11 hochů konalo chór jako v klášteře, opisovali knihy. Po r. 1300 píše: „Už 12 let nemám žádných zpráv z Evropy. Kéž bych měl aspoň dva až tři pomocníky! Potřebuji životy svatých, graduál... jen jediný kus! Moji hoši by opsali!“ V 58. roce byl šedivý jako stařec, † 1328 80letý. R. 1310 přijal křest císař, jeho matka i bratr („velký chan“). R. 1368 byla mongolská dynastie svržena a velkolepé slibné dílo vzalo za své.

R. 1338 přišlo do Avignonu k Benediktu XII. 15členné poselství mongolských křesťanů, vedené biskupem Ondř. Frankem, prosil o misionáře... Jsme osm let bez duchovního správce, bez útěchy, bez poučení...“ Alanští křesťané, prosili jménem svého císaře! Papež přijal je s počtami, příslušnými císařskému poselství, obdaril je dary pro císaře a dal jim čtyři misionáře.

R. 1625 našli jesuité u Si-gan-fu kámen s nápisem, z něhož zvěděli, že r. 636 přišli do Číny nestoriáni - to byli tedy první hlasatelé křesťanství v zemi středu - dosti mnoho jich tam ještě našli první františkánští misionáři; právě oni znemožňovali práci katolickým věrozvěstům! Dynastie mongolská, založená Kublaiem r. 1280, trvala do r. 1368; svržena, a dynastie Mingů domácího původu zakázala víru Kristovu šířit; ve válečných zmatcích zmizela beze stopy. Nová éra začíná příchodem jesuitů.

ění, jak to doma vypadá (r. 1789!). Vydal se tedy na cestu přes moře, ale v jakém stavu našel „kulturní“ Evropu! Jeho řád zrušen, papež v zajetí Napoleonově, revoluční zmatky a války, kamkoli oko pohlédlo, Propaganda neměla prostředků. Duše za mořem spínaly ruce k Evropě, toužíce po světle pravdy, a Evropa neměla jiných starostí, leč jak náboženství Kristovo ze srdcí i z veřejného života vymýt. Deset let chodil po Itálii a prosil, a když viděl, že všechna námaha jest nadarmo, rozhodl se vrátit se k opuštěnému stádku, ale cestou zemřel. Co znamená dějepisci tato nepatrná epizoda! Který historik zanese do řádků svého dějepisného díla cestu a smrt misionáře hledajícího v Evropě pomocníky! „Směšné... Evropa měla tehdy jiné starosti...“ A přece šlo o spásu drahocenných duší..., ta závisela na jeho cestě. Ztráta jediné duše nekulturního pohana nebo nejchudšího otroka v oné vzdálené zemi jest v očích Nejvyššího větší neštěstí než zánik celých říší, a záchrana jediné duše umírajícího divocha jest záležitost, jež pro božské Srdce Vykupitelovo má větší význam než vše, co se dalo v Paříži r. 1789 a 1804, u Lipska 1813, ve Vídni 1815...

- 6 Kmeny divokých domorodců na Filipínách jsou již odedávna obráceny ke Kristu; brzo tam bylo více katolíků než v celé Asii. Magellan přistál k tomuto souostroví r. 1521, lodní duchovní tam sloužil první mši sv. na velikonoční neděli 31. března. Magellan k ní pozval dvě knížata, a ti po skončení nejsvětější oběti se účastnili průvodu lodní posádky na vrchol nejbližší hory, kde byl vztyčen kříž. Obě knížata a většina kmene žádali za křest, hlas evangelia pronikl i na jiné ostrovy. Za týden potom pokřtěno dopoledne 500 katechumenů, odpoledne 800, mezi nimi obě královny. Denně byla siavana oběť Nového Zákona. Magellan sám vyučoval katechismu. Když těžce nemocný bratr králův byl při křtu sv. náhle uzdraven, učinil tento zázrak takový dojem, že domorodci zničili všechny modly a mnohé chrámy. První misionáři tam přišli teprve za čtyřicetpět let. Zase byly velikonoce (1565), když vystoupili na břeh ostrova Cebu a začali své apoštolské dílo. - Na Filipínách umučeno 19 kněží T. J., na Marianách 16 kněží T. J., mezi nimi Moravan Aug. Strobach, a přece Malajci jsou známí co kmeny mírumilovné - čeho se mohli misionáři nadít jinde?

Následujícího roku byl opět jeden muž při křtu sv. zázračně uzdraven, načež se stal nerozdílným průvodcem misionářů a katechistou R. 1568 byl vodou spásy obmyt přední náčelník ostrova Cebu. Misionáři spolu se šlechtěným místokrálem zabránili, aby domorodci nebyli vyhubeni jako v Americe Indiáni. Pro španělskou korunu toto jednání nebylo bez požehnání: Filipíny byly jí ze všech kolonií nejvěrnější a přinášely největší užitek. Za devět let vzrostl počet věřících na 250.000. Jedna četa misionářů za druhou tam spěchala, brzo zřízeno biskupství, r. 1602 arcibiskupství. Kterýsi misionář pokřtil za dobu svého působení 50.000 obrácených.

Spanělé šetřili obyčejů a práv obyvatelstva hlavně přičiněním misionářů. Kněží odnaučili lid vydírání a lichvě, chránili jej však též před vydíráním úřadů. První osobou v Manile jest arcibiskup, ve vesničce farář; jemu se musil každý turista představit, chtěl-li dovnitř země. Představ si vesničku uprostřed pralesa. Kněz tam byl těшитelem, smírcem, soudcem a zároveň ochráncem proti násilnosti úřednictva. Každý misionář měl na starosti dvě až tři vesničky, někdy celý o-

strov, nebyl-li příliš velký. Místo pobytu stále měnil. V kostele odříkávali zpívaně katechismus; v pondělí měli dospělí, v pátek a v sobotu mládež křesťanské cvičení. Velmi rádi konali průvody se slávou co největší. Doma ráno i večer se modlivali růženec. Pohané neukládali misionářům o život, za to však mohamedáni nejednoho zavraždili.

Přičiněním kněží bylo otroctví zrušeno, domorodci byli a zůstali svobodní... Ne jako na Javě, kde protestantští Holanďané domorodcům na papíře svobodu dali, ve skutečnosti z nich učinili uměle nevolníky, jež do krajnosti vykořisťovali. Obyvatelé jsou spokojeni s málem, uchovali si tradiční kulturu (ruční tkaní, čluny... místo továren a parníků) a byli při tom „nejšťastnější lidé na zemi“ (výrok kteréhosi misionáře). Tak vypadá pravý návrat k přírodě („Naturmensch“), nikoli jak si jej představuje a líčí nevěra; zušlechtění křesťanstvím, ale neponechání pudům. Snad ještě dodnes mají primitivní srpy a primitivní vozy a tkají v lese na zdravém vzduchu.

7 V letech sedmdesátých minulého století bylo na ostrově Flores pokřtěno 3000 až 4000 křesťanů. Zůstali však bez kněží, a když konečně misionáři přišli, našli takovou lhostejnost, že nic nepořídili; muže do kostela nedostali, o přijímání sv. svátostí ani nemluvě. Lépe se vedlo sestrám: podařilo se jim alespoň ženy dostat ke křesťanskému cvičení a k pobožnostem.

8 Na Ceylon přišlo křesťanství z malého ostrůvku zvaného Manaar 1544. I v královské rodině uvěřili někteří v Krista, a mezi sedmi sty křesťanů, jež dal král popravit, byl i jeho nejstarší syn. Sv. František Xav. při své návštěvě pohnul krále, že uzavřel smlouvu s Portugalci, a pak misie vůči hledě vzkvétala. Když se ostrov dostal pod vládu protestantských Holanďanů, bylo všemu konec. Zaručili se sice v mírové smlouvě čestným slovem, že budou šetřit náboženské svobody, ale byli horší než pohané. Kde stáli kdysi svatyně pravého Boha, vidíš dnes hromadu trosek, pokud kostel nezabrali kalvínci. Katolíci i pohané byli bajonety hnáni k státní bohoslužbě; v jediné provincii bylo tak dosaženo 141.000 „obrácení“. Zákonem z 19. září 1658 byl ustanoven trest smrti pro každého, kdo by poskytl přístřeší katolickému knězi. Přece však zůstali protestantské modlitebny prázdné, jestliže do nich nehнали lidi násilím. R. 1717 bylo katolíků ještě 70.000; zákon z r. 1715 zakazoval katolickým kněžím kázat a křtít, otcové měli své děti přinášet ke křtu protestantským „služebníkům slova“, katolíci se nesměli shromažďovat k bohoslužbám, děti musily být posílány do protestantských škol, mše sv. zakázána přísnými tresty ještě zákonem z r. 1751, tedy téměř v době, kdy v katolickém Rakousku vydán toleranční patent. Katolíci musili uzavírat manželství před kalvinským pastorem nebo civilně, a poslední katolické školy byly zavřeny r. 1789. „Raději žádné školy než katolické.“ R. 1796 se dostal ostrov pod vládu anglickou, r. 1806 prohlášena svoboda náboženská, a kalvínství zmizelo s ostrova samo sebou.

9 Do Japonska přinesl světlo sv. víry sv. František Xaverský. (Viz mučedníci, díl I., kap. 15 a.)

P. Frant. Cabral T. J. († 1609, Goa) obrátil ke Kristu japonského krále v Bongo a 60 klášterů pohanských bonzů!

- 10** R. 1627 přišel do Annamu (Tonkingu) P. Alex. Rhodes T. J. z Macao, kde studoval annamskou řeč, působil velmi požehnaně, vyhnán, odebral se do Kóčincíny, tam žalářován a nakonec vypuzen, 1649 přišel do Říma, dal podnět k založení „Kongregace pro zámořské misie“ v Paříži, zemřel jako misionář v perském Ispahaně 1660.

B) Afrika.

- 11** První misionář na Zambezi, P. Silveira, šel pěšky od ústí této řeky do hlavního města, sídla krále Monomotapaského, nesa při tom věci potřebné k nejsvětější oběti. Prvního dne r. 1561 došel cíle. Získal krále, královnu a tři sta vznešených mužů; všichni přijali křest. Modlářští kněží však králi namluvili, že misionář připravuje půdu bílým mužům, kteří si již podrobili všechna knížetství na pobřeží. Horlivý kněz byl 16. března zardoušen. R. 1569 portugalské vojsko přitáhlo, aby „pomstilo“ jeho smrt a zmocnilo se říše. Později tam byla kvetoucí misie, zničená po letech Pombalem. Všechny misionáře, členy řádu T. J., dal spoutat, nacpat na loď a bez vyšetřování uvrhnout do podzemních, nezdravých kobek v pevnosti St. Julián, kde za živa hnili; jen málo jich po pádu Pombalově tento žalář opustilo, ostatní tímto nekrvavým mučednictvím zahynuli.
- 12** Na Madagaskaru byl každý katolický misionář až do r. 1861 stíhán smrtí. Toho roku nový král Radana II. jim dal volnost kázání slova Božího. První křest byl slavně udělen ve svátek Nanebevzetí Panny Marie 1863; za pět let byly v hlavním městě Tananarivo čtyři kostely, nejpěknější z nich byl zasvěcen Panně bez poskvrny počaté. R. 1882 bylo 364 katolických škol. V neděli chodívaly děti na mši sv. do kaple tři hodiny vzdálené, při čemž musily mnohdy přeplavat široké řeky.
- 13** Zakladatel kongregace nejčistšího Srdce Panny Marie, P. Liebermann, byl syn rabínův. Spolu se starším bratrem přišel horlivým studiem k poznání, že židé čekají na Mesiáše marně... Zaslíbený Mesiáš už přišel! O vánocích 1826 přijal v Paříži křest, po třinácti letech se splnila i jeho druhá touha, přijmout svatá svěcení. Členy své kongregace posílal na misie do Afriky. První misionáři rychle umírali, někteří sotva že na jedovaté pobřeží Senegambie vystoupili. Nedal se však odstrašit a posílal další. Jeden z nich zahynul při ztroskotání lodi. Napřed dal všem svátostné rozhřešení, pokřtil židovského spolucestujícího. a hned potom obrovská vlna smetla do hlubin kněze, novokřtěnce a 75 cestujících. Liebermann zemřel v den Očišťování Panny Marie ve věku 48 let.
- 14** Do Konga přišli první misionáři r. 1489. Tehdy jeden stát skoro celý přijal křest, král a jeho rodina napřed. Řada mladých černochů byla poslána do Lisabonu, dvěma z nich se dostalo biskupského svěcení. Později následkem různých převratů misie upadala. R. 1645 se jí ujali kapucíni. Máme zprávu, jak vypadaly první svatodušní svátky. V předvečer bylo venku svěcení křestní vody a portugalské kázání, které tlumočnick opakoval: význam obřadů, křest, Duch sv. Mnozí prosili o křest, jiní o sv. zpověď, takže misionáři nestačili. Vypadalo to skoro

jako o prvních letnicích v Jerusalemě. Druhý den se hlásili zase k sv. zpovědi: staří křesťané, kteří za dlouhou dobu v mravním ohledu hluboce upadli. Vše se dalo venku, i mše sv. byla sloužena pod širým nebem. Pohanští diváci se tísnili vůkol, a když viděli při sv. přijímání věřící odcházet od oltáře s obličejem zářící radostí, prosili též za přijetí do cirkve. V tom týdnu bylo pokřtěno 1500 neofytů.

- 15** Ve svátek Narození Panny Marie 1873 vystoupili z malé pirogy (člunu) asi 1 km od Landana, pozdější misijní stanice na K o n g u, dva mužové na břeh. Byl to apoštolský prefekt P. Carrie a bratr laik. Čtyřicet milionů pohanů před nimi! Tyto duše získat všechny Kristu, zachránit nebi! Nadlidská práce pro slabé síly smrtelného člověka... Podaří se jim? Přišli do první vesničky a byli vyhnáni. Jdou do druhé, do třetí, stejný osud. Někde jim vyhrožovali i smrtí. Ale vzpomínají, že jejich předchůdcům v křesťanských zemích kulturní Evropy se vedlo ještě hůře; v Anglii a Holandsku protestanté nejen hrozili smrtí, nýbrž mučili a usmrcovali. Odpouštějí tedy ze srdce těmto divochům, nedají se zastrašit, sbírají v Evropě almužny, kupují dítky a zachraňují je od dvojí smrti. Nikde však se jim nepodařilo založit misijní stanici, všude byl vyhánění. Konečně jeden pohlavár k nim poslal syna, aby se od „vousatých bílých mužů“ naučil velkému umění... Černoši totiž žasli, že bílí lidé pomocí kousku papíru mluví s evropskými bratřími, kteří jsou od nich tak daleko! Tento snaživý žák zatoužil po pravé víře, a sice doopravdy. Po čase přivedl k misionářům sestru a dvě dívky... aby prý někoho na světě měl, kdo by se za něho modlil, až bude v očistci!
- 16** Do Maroka přišlo r. 1219 pět františkánů, za několik měsíců umučení (5. ledna 1220). Noví a noví přicházeli, všichni se stali obětí fanatických mohamedánů. Nadlidské úsilí bylo korunováno úspěchem. Honorius III. jmenuje r. 1225 prvního biskupa. Ale jen Evropané a pohanští obrácení černoši se tam druží kolem korouhve Kristovy; fanatické vyznavače proroka z Mekky nelze získat. Úsilí věrozvěstů se vzmáhá do roku 1500, pak ustává. R. 1532 umučen františkán Ondřej ze Spoleta. R. 1630 ujali se členové jeho řádu misie nanovo bl. Jan de Prado tam přichází, ale za dva roky upálen.
- 17** Umučený filosof a bohoslovec, terciář téhož řádu, R a i m u n d u s L u l l u s působil mezi mohamedány na Cypru, v Armenii, v Tunisu, jsa jist, že neodolají moci jeho důvodů - zapomněl, že vášeň je mocnější než rozumové důvody; ukamenován v Tunisu jako 80letý stařec 29. června 1315 a zemřel den nato.
- 18** Pohanský filosof Meropius z Tyru chce poznat obyvatelstvo a zemi habešskou, vypraví se tam s dvěma synovci, v jednom přístavu Rudého moře na zpáteční cestě všichni od domorodců pobiti, když se chtěli zásobit sladkou vodou, jen oba hošiči zachráněni a učiněni královými otroky. Objevil v nich mimořádné schopnosti, dal je vychovat pro sebe jako egyptská princezna Mojžíše, a když umíral, vida že jeho neploletý syn není vlády mocen, rozkázal, aby vládla princova matka, podporována oběma jeho důvěrníky jakožto prvními ministry. A e d e s i u s a F r u m e n t i u s... F. vyzvěděl, že mezi římskými kupci jsou křesťané, dovolil, aby si postavili chrám a konali bohoslužebná shromáždění. Když dosáhl princ plnoletosti, vrátil se A. domů a přijal kněžská

svěcení, F. nechtěje opustit zkvétající křesťanskou obec, odebral se do Alexandrie k sv. Atanášovi vyprosit si kněží a byl sám od něho posvěcen na prvního habešského biskupa. (Století 4.)

- 19** Mozambique na východě Afriky... Tam umučen r. 1561 P. Gonzalo de Silveira, r. 1760 na rozkaz Pombalův odvezení všichni misionáři do lisabonských žalářů, kde strádali 17 let, lid zase propadl pohanskému divošství - a osvícení Evropané k tomu dopomáhali!
- 20** Sudán... Tam v 17. století působili kapucíni, v 19. stol. jesuité, světští kněží, a konečně misionáři nejsv. Srdce z Verony. Po působení skoro tří století měla misie něco přes 1.000 katolíků! (Kolem r. 1900; dnes je tam věřících kolem 80.000.)

C) Amerika.

- 21** Maraňonská misie v Peru, založená Tovaryštvem Ježíšovým roku 1680, měla v době rozkvětu 74 stanice, 160.000 duší. Portugalští otrokáři ji zničili; podnikali loupežné výpravy do misie a na 40.000 Indiánů prodali do otroctví v Brazílii. R. 1762 mnoho domorodců zahynulo neštovicemi, a konečně zrušení řádu T. J. dílo zkázy dokonalo. P. Fritz, jenž po roce 1690 založil 40 misijních stanic v délce 550 hodin (40.000 Indiánů), zemřel r. 1730, zaživil zkázu svého díla. Obrácené domorodce učil orbě a řemeslu. R. 1689 onemocněl, po Amazonce odeplul do Pará. Když se však uzdravil, portugalský místokrál ho podržel v zajetí. Misionář se obrátil k portugalskému králi do Lisabonu - dán sice rozkaz, aby byl propuštěn, ale zároveň, aby ho doprovázeli vojáci. Pater Fritz o tom zpravil španělského místokrále v Limě, hlavním městě Peru, k jehož území misie patřila, ale buďto z lhostejnosti nebo že neprohlédl úskok, nečinil nic; misie byla španělské koruně urvána a pak od Portugalců zničena. Pater Fritz jako stařec 80letý viděl, jak kostely jsou olupovány, 20.000 Indiánů odvečeno do otroctví. Řád T. J. znova se pokusil o zřízení misie, leč portugalská lupiči opětovali své loupežné nájezdy, a zrušení řádu, dílo Pombalovo, zasadilo misii poslední ránu. Ze všech stanic zbyly všeho všudy tři vesničky.
- 22** Od konce 17. století bylo na území Peru pobito od divochů 129 františkánských kněží, nečítaje laiky a zmizelé. Nic však misionáře neodstrašovalo. Sotva přišla do Evropy zpráva, že misie byly od divochů zničeny a kněží pobiti, hlásila se hned řada jiných.
- 23** Jak vypadal život misionáře v Bolívii, líčí švýcarský kněz P. Schmid: „Na Štědrý den 1728 jsme vypluli z Cadixského přístavu na třech lodích, 12 františkánů a 60 jesuitů. Na Velký pátek 1729 jsme vpluli do přístavu Buenos Aires. 25. června jsem se s 58 spolubratři vydal na cestu do vnitrozemí, oni do Argentiny, já do Bolívie. Přes Pampy jsme jeli ve voze. Každý misionář má jeden vůz, jenž je jeho ložnicí i pracovním pokojem. Do každého zapřaženi čtyři polodivocí volí. Naše výprava hnala stáda dobytka (500 kusů), abychom

měli cestou co jíst, a vezla i dříví a uhlí. K ruce jsme měli 20 čeledínů, kteří v noci stáda hlídali. Za několik měsíců jsem přišel do Potosi, města stříbrných dolů, ve výši skoro 4000 m. Maso se tu nekupuje na libry, nýbrž najednou čtvrt vola za čtvrt tolaru."

24 Když byli domorodci v Chile obráceni ke křesťanství a pak zrušením řádu T. J. a státními převraty kněží zbaveni, bylo nebezpečí, že upadnou do staré divokosti, jak se to stalo v Uruguay a Paraguay, kde po zničení redukci byli Indiáni rozptýleni do lesů a zase zdivočeli. Proč se tak nestalo v Chile? Protože domorodci žili velmi rozptýleně, nebylo možno, aby misionáři starého Tovaryšstva u nich zřídili redukce. Proto v každé vesničce byla postavena kaple spravoval ji laický katechista (fiscal), jenž zastupoval kněze. Každou neděli osada sešla k bohoslužbě, kterou on řídil; udílel dítkám křest, připravoval umírající na smrt... Tak se stalo, že neupadli do starého pohanství, když o kněze přišli docela. Toto zřízení trvá ještě dnes. Farnosti jejich jsou tam tak veliké, že kněz volaný k nemocnému potřebuje dva dny cesty koněm. Jedna fara má jednoho nebo dva kněze, je třicet hodin cesty dlouhá, 20 hodin široká, cesta vede pralesem, dravými řekami, přes srázné stěny. V jedné farnosti mají až třicet stanic s katechistou, jemuž pomáhají ještě dva laikové: „patron kaple“, jenž vykonával služby kostelnické, a „inspektor“, jenž dozíral, aby kaple včas opravena, a lidi pohoršlivého života přivedl ke knězi, když osadu navštívil. Lid, chráněný styku s Evropou, byl velice zbožný, kněze nazýval „Jeho Svátosti“, voják na stráži vzdával každému knězi čest, na cestě s velebnou Svátostí k nemocnému jej provázeli vždy dva vojáci. Žel, že kulturním bojem, jehož nebyla ani tato jihoamerická republika ušetřena, byl tento poměr státu k církvi a věřících ke knězi značně zkalen.

25 Chilská provincie řádu T. J. - r. 1767 měla 398 členů, 9 kolejí, 2 semináře, 3 residence. Jediná kolej vychovávala až 400 žáků, většinou domorodých. Na ostrově Chiloe rostou ještě dnes ovocné stromy od nich pěstované (z Evropy přivezené). Z kostelů zbyl jediný, v Achno, a z ohromné knihovny přetrvalo všechny bouře dlouhých staletí 20 svazků. Staří misionáři T. J. upravili (snad i objevili) cestu, po níž bylo možno se dostat za tři dny přes Andy. Nezbylo po ní ani stopy, třebaže argentinská i chilská vláda se namáhaly ji najít.

26 V Kolumbii působil sv. Ludvík Bertrand, bez průvodce, poněvadž se každý bál tam jít, ze strachu před divochy i před štrapacemi. Prodíral se pralesy, maje breviář a knihu evangelia v rukou; v tropickém vedru o hladu a žízni vyhledával domorodce, aby je vyučoval.

27 V Brazílii působili dominikáni a františkáni, ale bezvýsledně; teprve jesuitům se podařilo, oč se tito marně pokoušeli. P. Nobrega byl vůdcem první výpravy (r. 1549). P. Anchieta tam přišel jako 20letý klerik. Po vysvěcení bos, s růžencem kolem krku, v jedné ruce hůl a v druhé kříž, nesa bohoslužebné nářadí a roucha na bedrách, vnikal do hlubokých pralesů a širých stepí, přeplavával divé proudy, nedbal dravců, vyhledával kočující kmemy († 1597). Pro obrácené sestavil v jejich řeči katechismus, složil písně i jedno divadelní dra-

ma. Kolem r. 1750 tam měli jesuité 55 štací, 17 kolejí (řeholních škol), 114 residencí (klášterů). Jejich působení brzdila vláda; vydávala zákony církvi nepřátelské, vykážala jesuity ze země (r. 1838, 1855), provedla rozlučku církve a státu (1890) a zabrala církevní majetek, prohlásila rovnost všech vyznání, a přec je dnes skoro celá Brazílie katolická.

- 28** Domorodé kmeny na brazilském pobřeží byly by od bělochů vyhubeny, nebyt katolické církve a misionářů. Několik set tisíc Indiánů nechalo kočovného života, živí se lovem, rybařením nebo jsou zaměstnáni jako dělníci v plantážích. Zarytý nepřítel církve Fr. Hellwald praví: „Ještě dnes jest jediným přítelem a ochráncem Indiánů katolický kněz, zatím co všichni ostatní (všecka světská moc) mají spadeno na jejich vykořistění a zničení. Ale tím nechceme státní moci činit nejmenší výtku, neboť barbarské vyhubení domorodců by civilisaci jistě daleko více prospělo než humánní jich šetření.“
- 29** Než byl řád T. J. zrušen (1773), vzkvétala vlivem jeho misii francouzská Guayana neobyčejně (plantáže!). Po zrušení řádu upadla misie, s ní upadaly i plantáže a Guayana se stala postrachem! Do jejich nezdravých močálů bylo za revoluce vyvezeno na sta věrných kněží, kteří nechtěli složit zrádnou vládní přísahu. Mnozí zemřeli cestou, ostatní tam. Když od r. 1852 tam byli vyvázeni zločinci, znamenalo to odsoudit je na smrt. Do 5 měsíců jich zemřelo 50 proc., za rok pak dalších 40 proc. - Ve stol. 19. se ujali misionáři opět díla. P. Brunetti píše r. 1887: „Pokřtěn pohlavár s celou rodinou; pak za jeho předsednictví žádal celý kmen jednomyslně o misionáře a o křest; slibovali, že postaví kapli, jen aby se misionářovi u nich líbilo, nic mu nechybělo, a aby je vyučoval a připravoval na křest.“
- 30** V Kalifornii (U. S. A.), jež dříve patřila k Mexiku, převzali po vypuzení řádu T. J. misie františkáni. Jejich vůdcem byl P. Serra; španělská vláda tentokrát misionáře podporovala a pečovala, aby úřady dbaly práv domorodého obyvatelstva. Františkáni zavedli redukce podobné jako před tím jesuité v Paraguay. Poslední Indián se měl hmotně lépe než tovární dělník ve velkoměstě. První misijní stanice byla zřízena r. 1770 ve Vellicata, dřevěný kostelík a domky byly postaveny za několik dnů. Druhá stanice byla v San Diego, kde byly nejsurovější kmeny. Neměly prazádné vládní formy, mužové chodili docela bez šatu. V době rozkvětu měla 3000 členů. Stanice zakoušela mnoho od divokých pohanských kmenů, kteří podnikali na ni loupežné přepady. Pro zajímavost uvádíme, že loupežnou výpravu proti kterémsi stanici zosnoval odpadlík, jenž pohanské kmeny poštvál; poturčenec horší Turka... Když kolem r. 1790 La Perouse přistál k břehům Kalifornie, našel tam misie, o kterých v Evropě neměli ani zdání, a žasl nad dílem lidumilnosti a kultury, které františkáni bez hluku, bez okázalosti, bez reklamy v neznámých, vzdálených končinách vykonali. Snad mínil misii La Purissima (Nejčistší Panny), založenou 1787 v severní Kalifornii.
- 31** Při hledání vhodných míst pro nové misijní stanice objevili náhodou dva františkáni, provázející vojenskou karavana, neznámý záliv, jenž se zařezával elegantně do pevniny a dali mu jméno zakladatele svého řádu St. Francis -

co. Hrdé město amerického západu nese jméno chudého světce z Assisi, a pochybuji, že mnoho inteligentů ví, jak se k svému jménu dostalo.

32 Františkánští misionáři hledali jednou záliv Monterey, objevený roku 1603, aby tam založili misií *S t. C a r l o s* (pojmenovanou tak ke cti španělského krále). Po dlouhém hledání záliv našli, objevili tam i kříž, postavený od expedice 1603. Ve stínu stromu upravili oltář, na dub zavěsili zvony, které s sebou přinesli až z Mexika, a vyzváněli k první mši sv., sloužené tam pod širým nebem.

33 Misijní stanice se táhly velkým obloukem od *S t. D i e g o* k *S t. F r a n c i s c o*, byly vzdáleny od sebe 3-4 německé míle. Blahobyt byl značný, jediná stanice měla 80.000 kusů skotu, 100.000 kusů bravu, 10.000 koní, nádherné zahrady, ohromné vzdělané pozemky. V době žní pozvali Indiáni k práci pohanské soukmenovce, a tím se sv. víra mile a nenápadně šířila i mezi ty, k nimž misionář ještě nezavítal. (Německá míle obnáší asi $7\frac{1}{2}$ km.)

Jaký osud měly tyto redukce? O málo lepší než jezuitské v Jižní Americe. R. 1821 vypukla v Mexiku revoluce, země se odtrhla od Španělska. V Kalifornii ani běloši nechtěli o revoluci nic vědět, přesto však byla 1822 v Monterey prohlášena mexická republika. Za dva roky potom liberální republikánský guvernér kněze buďto vyhnal, nebo jim zamezil jakýkoli vliv na domorodce kromě duchovní správy. Indiáni, takto vytrženi ze svého zaměstnání, nebyli s to, aby sami sobě vládli, bílí dobrodruzi je dráždili ke vzpouře, brzo se opět stali postrachem kraje. Guvernér žádal misionáře 1828, aby se zase ujali správy redukcí. Ale za dva roky nastal znova boj proti nim, velká skladiště zboží v redukcích nashromážděná (majetek Indiánů) liberální vládu dráždila, kněží byli vykazováni, misie 1834 sekularisovány, polnosti zabráný pro stát, ale zůstaly v rukou několika ničemných dobrodruhů; bývalí majitelé dostali nejbídnější pole, která buď opustili nebo za kořalku prodali, a stali se otroky nových pánů. R. 1842 bylo jich jen 4000 ve stanicích, kde před deseti lety jich bylo 42.000, a za rok potom odešel poslední misionář - misie přestala docela. Kostely zbořeny nebo prodány, Indiáni, pro něž byly postaveny, byli vyhubeni, víno z půdy republikou zabrané kleslo na sedmnáctinu, počet dobytka na desetinu až patnáctinu, zavodňovací zařízení, dílny a továrny zničeny, pěstění oliv, lnu a bavlny přestalo úplně.

34 *H u r o n i* bylo jméno, jež dali Francouzové pěti spojeným indiánským kmenům. Vedle *I r o k é z ů* byli nejstatečnější a nejsilnější ze všech kmenů severní Ameriky, stáli však na vyšší úrovni vzdělanosti. Již před příchodem misionářů pěstili zemědělství, a jejich *vigwamy* (chýše) byly též lepší než u jiných kmenů. Ženy však byly otrokyněmi mužů jako všude jinde, rychle stárly a byly ohyzděného vzezření; krutostí někdy předčily muže, súčastnily se s nimi mučení zajatců, a mravně stály pochopitelně velmi nízko. Katoličtí Francouzi navázali přátelský svazek s Hurony, poměrně brzo a čteně na křesťanství obrácenými; protestantští Holanďané, Angličané a francouzští hugenoti (kalvínci) se spojili s Irokézy, vyzbrojili je puškami a štváli stále k válce proti katolickým Huronům. Misionáři napočítali v době rozkvětu misí na 30.000 pokřtěných Huronů, a ti byli příčinou vyhubení skoro docela.

35 Apoštolem Huronů byl P. Brébeuf T. J. Tohoto kněze přijali (adoptovali) do svého kmene - projev neobyčejné lásky, jehož se málokomu dostalo. Na jaře 1637 byl posvěcen velký misijní dům Neposkvrněného Početí v Ossossane, a ve svátek Nejsvětější Trojice téhož roku byl udělen první křest. Brzo po tom založena na břehu řeky Wye druhá stanice (sv. Marie), a pak přibývalo stanic dosti rychle. Kříž nastoupil triumfální pochod v těchto divošských kmelech, za čtyři roky přes polovinu Huronů se hlásilo ke Kristu. Místo dřívějších pověr nastoupila radostná horlivost a oddanost k sv. víře. Kterýsi Indián byl od pohanských soukmenovců pro víru tupen a pronásledován, nakonec musil konat ženské práce, což bylo největším pokořením. Nedbal však ničeho, i když mu hrozili smrtí. Křesťané neměli nikdy podílu na mučení zajatých, ba vytýkali svým pohanským druhům jejich ukrutnost. Vzácným zjevem nebyla ani láska k nepřátelům. Jednou stál u kůlu zajatý Irokéz, napolo spálený, jeden pokřtěný Huron domlouval mučitelům, že je čeká takový oheň po celou věčnost. Pak se přiblížil k zajatci, mluvil mu o nebi a Irokéz řekl: „Je to tedy pravda? Několik Huronů zajatých, které jsme my upálili, mluvilo o těchto věcech a těšilo se tím v plamenech.“ Zajatec žádal o křest, pohané však bránili, chtěli, „aby byl na věky v ohni“. S velkou námahou se Huronovi podařilo ubožáka pokřtít. Tento případ nebyl ojedinělý.

Huroní a Irokézové, sousedící kmeny indiánské, nenáviděli se a potírali na smrt. U Huronů začali františkáni misi roku 1621, ale narazili na nepřekonatelné potíže. V jejich práci pokračovali roku 1642 P. Jogues a Fr. Goupil T. J.; oba byli s několika Hurony vlákáni do léčky od Irokézů a zajati. Co je čekalo, věděli dobře. Nebylo větších ukrutníků nad Irokézy. Tito divoši přivázali zajatce ke kolu, každého večera svolávali muže: „Pojďte sem! Laskejme se s naším zajatcem!“ Mučení trvalo několik nocí. Vytrhávány jim nehty a vlasy, upalovány články prstů, pálení, bodání, řezání, honění po žhavém popelu, musili mučitelům plnit dýmky žhavými uhlíky, až byly ruce docela spáleny. Při mučení musili ubožáci zpívat. P. Jogues mučení přeťpěl, pak celý rok musil otročit, nakonec se mu podařilo uprchnout, vrátil se do vlasti (Francie), ale brzo zase spěchal na své působiště do Kanady. Podobný úděl stihl 1644 P. Bresani T. J. Celý měsíc byl tak mučen. „Nemyslil jsem, že člověk jest s to snést tolik bolestí.“ Pak byl odvečen do osady a tam ho čekala muka ještě horší. Ruce s usekanými prsty mu hnily, rány hnisaly... Čtyři měsíce tam pobyl, mezitím pokřtil spoluzajatého Hurona, jenž pak byl za živa upečen. Konečně byl vykoupen. I on se vrátil do Francie, ale 1645 zase jej vidíme u Huronů. P. Jogues se odebral k Irokézům 1646 a dosáhl brzo mučednické palmy.

Dne 4. července přepadli Irokézové huronskou misi sv. Josefa. Nepokřtění Huronové prosili misionáře za okamžitý křest - byl jim ve spěchu udělen (per aspersionem). Irokézové, nejkrutější ze všech indiánských kmenů, vraždili každého na potkání. Někteří se zachránili útekem, P. Daniel T. J. zůstal u starých a nemocných - dva dny před tím skončil osmidenní exercicie a vykonal generální sv. zpověď. Bylo právě po mši sv.; s ostatními padl za oběť krvežiznivcům. Následujícího roku přepadli tíž ukrutníci misi sv. Ludvíka a sv. Ignáce, při čemž byli krutě umučeni P. Brébeuf a P. Lalemant T. J. První byl mučen tři hodiny, druhý plných patnáct hodin. Skalpovali je, řezali jim maso z těla, před

jejich očima je opékali a požírali, do úst jim cpali žhavé uhlíky, pálili je, rozedrali až na kosti... V zimě 1649 byla zase přepadena stanice sv. Josefa, při čemž byl umučen P. Garnier T. J.; nechtěl se zachránit útekem, nýbrž narychlo uděloval křest katechumenům a umírajícím křesťanům svátostné rozhřešení. Pocházel z bohaté a vzácné rodiny pařížské a se třemi svrchu jmenovanými patří k prvotinám kanadských mučedníků (svatořečení od Pia XI.). P. Brébeuf působil mezi Hurony 39 let, P. Lalemant jenom 6 měsíců. Jejich smrt byla koncem a korunou života plného neslýchaných útrap a strádání. Irokézové vyhubili skoro celý kmen, zbytek (asi 1000 Huronů) s misionáři, kteří smrti unikli, se odebrali do Quebecu. Na blízku byla pro ně založena osada Nová Loreta, kde jejich potomci žijí dodnes jako chudí košíkáři.

36 Nikdo by nevěřil, že u těchto nezkrocených divochů, kteří měli největší zálibu v krutém mučení zajatců, křesťanství vůbec kdy zapustí kořeny. A přece se to misionářům podařilo. R. 1656 byla u nich založena první misijní stanice (Sv. Maria Ganentaa). Irokézské ženy byly první, jež daly najevo zájem a pochopení pro vznešenost nauky Kristovy. Rozhodněji padalo na váhu obrácení několika pohlavárů, z nichž jeden byl při křtu sv. zázrakem zbaven rakoviny. Největší překážkou šíření křesťanství, kromě vrozené krutosti, bylo mnohoženství a pověra - kouzelníci, požívající velké vážnosti, vši silou odvraceli lid od víry Kristovy. Pán Bůh však přece žehnal, a při shromáždění Mohykanů ve svátek Zvěstování Panny Marie 1670 přijali pohlaváři slavně křest, čarodějové vydali svá kouzla, naházeli je s jinými pověrečnými věcmi do ohně a odřekli se své staré modly (Aireskoi). Nejdéle se bránil 80letý pohlavár, ale konečně i on se poddal milosti. Misionáři tam zřídili jednu redukci. V máji 1675 navštívil biskup kvetoucí křesťanskou osadu, aby udělil obráceným svátost sv. biřmování, a byl uchvácen jejich horlivostí.

37 Las Casas, jenž přišel do Ameriky jako světský kněz, obrátil bez jakékoli pomoci státních úřadů celý kmen bojovných divokých rudochů; jenom jednu věc si vyžádal - že po pět let nesmí žádný Španěl na jeho misijní území vkročit; po skončení práce je nazval Vera Paz (Pravý pokoj - v jižním Mexiku). Tento muž k ochraně vyssávaných Indiánů podnikl dvanáctkrát cestu přes oceán sem a tam - tehdy, když plavba trvala celé měsíce a byla tak nebezpečná! Čtyřikrát se odebral ke Karlu V. do Německa - císař byl zároveň španělským králem a vládcem kolonií.

38 Ve španělských koloniích, počítaje v to i Filipiny, bylo od roku 1600 zbudováno na 70.000 kostelů, 840 klášterů a kolejí, zřízeno 6 arcibiskupství a 32 biskupství, krom toho ústavů, sirotčinců, nemocnic bez počtu. Redukci založili jesuité jen v Jižní Americe přes sto - při jejich zakládání bylo umučeno 29 členů řádu. V Mexiku, kam přišli r. 1572, založili za sto let misijních stanic s obecnými školami bez počtu, 52 školy, university a semináře. Skoro každá loď, která se objevila na pobřeží, vylodila kromě kupců i věrozvěsty. Nehledě k jiným obětem, stála cesta každého misionáře jeho řád velkou sumu. Kupci hledali zlato a schytávali otroky, misionáři hledali duše a přinášeli domorodcům svobodu.

39 Ze práce misionářů nebyla snadná, svědčí sezení t. zv. Indické rady, která v osvicenské době rozhodovala o osudu amerických Indiánů „doma“, na Pyrenejském poloostrově, majíc o situaci v koloniích jen nejisté zprávy. Za předsednictví generála řádu sv. Dominika mluvil P. Ortis téhož řádu: „Bůh nestvořil rasu, která by byla neřestnější; jsou zvířecetější než osli, kruti, mstiví, líní, pověřčiví, prolhaní (?), zbabělí (??), sodomité (?), zloději (naučili se tomu od Evropanů!), opilci (naučili je tomu „bílí mužové!“), zrádci...“ Přesto misionáři T. J. se pokusili z nich učinit lidi, a zdařilo se jim to, ovšem ne hravě a ne u všech. Barbarický kmen Tarahumarů (příbuzný Apačů) v Mexiku, kanibalizovali jako zvíř v roklicích; jesuitští věrozvěsti musili podstoupit štrapace, o jakých si ani představy učinit nelze, než se k těmto lidem dostali. Řada jich ztropila tvrdou půdu vlastní krví; r. 1616 byl umučen P. Jan de la Ponte se sedmi druhy, když už tam bylo 50.000 křesťanů; kolik jich umučeno před obrácením prvního Indiána! R. 1752 zase tam přišli misionáři, zbudovali chrám ke cti Neposkvrněného Početí. P. Glandorf tam působil 40 let; zažil mnoho případů, že pokřtěný vydechl hned po přijetí svátosti znovuzrození duši, byv do té chvíle docela zdrav. Tento kněz, výtečný chodec, jenž předčil po té stránce samy Indiány, žije v paměti tamějšího lidu dodnes.

40 Francouzský místodržitel v Kanadě Denonville pozval irokézské pohlavary (z území U. S. A.) k poradě do Kanady (r. 1687). Přišli provázeni jedním misionářem, sotva však překročili hranice, byli uvrženi do okovů a posláni do Francie na galeje. Proč došlo k takové perfidnosti? Král Ludvík XIV. si přál, aby zajatí Irokézové byli posláni na galeje jako otroci, a protože se Francouzům nepodařilo nikoho zajmout ve válce, zmocnili se jich tímto způsobem. Tato věrolomnost pobouřila pochopitelně všechny kmeny, okamžitě vzplanula válka proti Francouzům, jimž tehdy Kanada patřila. Jediný misionář působil tehdy u Irokézů, Indiáni však na nevinném nepomstili zradu „bílých mužů“. „Víme, že ty na zradě podílu nemáš.“ Průvod ozbrojenců ho doprovodil až k první pohraniční stanici francouzské. S těžkým srdcem se loučil s věřícími rudochy, kdysi neméně věrolomnými, dokud nebyli obmyti vodou svatého křtu, teď slechetnějšími než kulturní Evropané. Tušil asi, že již neužije nikdy svého působení. Válka trvala dlouhá léta, a když skončila, byl mu přístup na anglické území (dnešních Spojených států) nemožný. Dekret anglické vlády z 1. listopadu 1700 stanovil: „Každý katolický kněz na území Nové Anglie (U. S. A.) bude pokládán za nepřítele křesťanského náboženství, rušitele míru a palice, bude trestán žalářem nebo smrtí, jakmile bude dopaden.“

D) Austrálie a oceanie.

41 V Queenslandě otravovali Angličané domorodce jako krysy arsenikem, který míchali do mouky a ovčího masa, hnali je od řek do pouští, štváli na ně psy - ještě před nemnoha desíletími. Jenom tam, kde byli katolické misie, se vedlo ubožákům dobře.

42 Do západní Austrálie přišli první misionáři (dva kněží, bratr laik a katechista) r. 1846. Jak došlo k založení misie? Liberální (t. j. svobodomyšlná)

vláda španělská vyhnala z opatství sv. Martina v Kompostelle dva benediktiny (Jos. Serra a Rosendo Salvado). Kam jít, když z vlasti vypuzeni? K divochům! Řehoř XVI. je poslal 5. června 1845 do Austrálie. Tam se představili katolickému biskupu, a v chudické katedrále v Perthu 16. února 1846 se rozloučili s místními katolíky - všichni byli jisti, že jim dávají poslední sbohem. Přes půl hodiny cesty je provázel biskup a většina věřících. Zavazadla na zádech, kříž na prsou, hůl v ruce..., měsíček svítil na cestu... Brzo přišli do písčité pouště, kde se jen s námahou brali vpřed.

První svatá oběť Nového Zákona byla sloužena pod širým nebem. Kam se teď obrátit? První setkání s divochy vyzbrojenými oštěpy nedopadlo nepřátelsky. Klidně sloužili mši sv., pak jim nabízeli koláče a jiné pochoutky, a tím si je získali. Když však chtěli dosíci trvalejších úspěchů, musili se stát kočovníky a divochy; spolu s nimi nosili jejich děti na zádech, sbírali s nimi dříví, sdíleli se s nimi o jejich australský stůl, na němž místo pečeně byly předkládány žáby, červy a jiné delikatesy. Více je trýznila žízeň; nebylo leč louži slané vody! Jednou udeřil kdosi z nich do hejna papoušků holí a dva zabil. Jenže z pečeně nebylo nic; celé hejno počítající asi 6000 kusů se na něho zobáky vrhlo a bylo by to dopadlo zle, kdyby nebyl utíkal, seč nohy stačily, oháněje se holí na všechny strany.

Po mnoha pokusech poznali, že to nepůjde jinak, leč když začnou s orbou. Od vlády dostala celá misie pozemek asi 16 hektarů (na Novém Zélandě protestantští misionáři dostali až 8000 hektarů každý pro svou osobu, aby z toho vydělávali sobě, ne aby civilisovali divochy - jeden prý dostal 24.000 hektarů). Našim misionářům nastala teď práce jako jejich předchůdcům v Evropě před tisíci roky. Rvát se s půdou, s nadlidskou námahou ji vzdělávat, porážet eukalypty a ohromné akacie, vysušovat bažiny... Ale již rok po jejich příchodu se domorodci naučili práci a odvykali kočovnému životu, poráželi stromy, děti hlídaly stáda, mnichové orali. První misijní stanice byla po rodišti sv. Benedikta nazvána *Nová Norsie* (*Nursia*); postaven chrám nejsvětější Trojice, za 50 dnů si postavili i klášter - v očích domorodců pravý palác, ve skutečnosti chaloupku. Mnozí divoši se na blízku usadili, práce je začala těšit tak, že sami se k ní nabízeli. Na nové prosby dostali od vlády ještě 12 hektarů a od kolonistů několik stád; musili si je však odvést... Dostat je přes Labutí řeku byl problém! V červenci bylo osení již vysoké. Australci mohli na něm oči nechat; v listopadu byla žeň - černoši zacházeli brzo se srpem tak obratně jako běloši. Za rok byli tak zušlechtěni, že by je nikdo nepoznal. Teď ještě je přimět k tomu, aby se odívali aspoň nejnужnějším šatem. Misionáři toho dosáhli tím, že polévku dostávali jen oblečení. Bylo třeba další půdy, ale katolickým misionářům ji vláda zadarmo dát nechtěla. Bylo třeba koupit tisíc hektarů za značný peníz... a misie byla tak chudá! Brzo vznikla kolem stanice celá ves. Za práci dostávali domorodci plat, v klášteře byla pro každého pokladnička. Misionáři je poučovali: „Ještě tolik týdnů budeš pracovat, pak si budeš moci koupit prasátko.“ R. 1848 se odebral P. Salvado do Evropy. Provázeli ho dva australští jinoši, kteří později vstoupili do jeho řádu. Představme si úžas těchto synů divočiny, když po prvé viděli divy civilisovaného světa! Loď, dráhu, vlak, domy, paláce... Jedna věc je však nepřekvapila. V Paříži vypukla právě revoluce. Klidně hle-

děli na ulice hemžící se „válečníky“. To vidali často i doma, ale jedna věc jim nešla do hlavy. Vrátili se k misionáři s otázkou: „Proč nejdeš mezi ně, nevezmeš jim zbraně a neschováš je do tohoto velkého domu, aby se nemohli pobíjet? My bychom ti při tom pomohli.“ „Tady to nejde, ty lidi já neznám.“ „Ale tys syn lesa (t. j. divochy) také neznal, a když vypukl boj, šel jsi mezi ně, sebral jsi jim oštěpy a zavřel je do misijního domu.“ Co měl ubohý misionář odpovědět? Jak jim vysvětlit, že mezi divochy lze pokoj snadněji zjednat než mezi civilisovanými lidmi, stojícími na vrcholu tak zvané kultury? Pius IX. byl právě ve vyhnanství v Gaetě. K němu se s oběma odebral, papež je oblékl v roucho sv. Benedikta, jednomu dal jméno své (Jan Maria), druhému František Xav. Oba se odebrali do noviciátu kláštera nejsvětější Trojice. „Zde se musíme naučit rozumět papírům, které mluví, takové papíry dělat, a vyrábět koně i stromy“ (t. j. číst, psát a kreslit).

Základní kámen k Nové Norcii byl položen 1. března 1847, první škola otevřena 8. prosince 1847, téhož dne přijalo několik hošíků sv. křest. P. Serra musil pro nemoc misii opustit r. 1853, a brzo potom jmenován P. Salvado biskupem v Port Viktoria. - R. 1857 se směl vzdát a vrátil se do misie.

Misie v Nové Norcii stále vzrůstala; podobala se redukcím uraguayským. Každý den se všichni shromáždili k nejsvětější oběti, pak za dozoru mnichů šel každý po práci, misionáři spolu s nimi na pole s kosou atd. Dospělí musili občas dostat týden neb dva týdny dovolené, aby šli do lesů honit zvěř. Kdyby jim to bylo zakázáno, byla by to pro ně smrt. V době sucha musili se stády jít jinam, takže i v tom měli jakousi náhradu za dřívější kočovnictví. R. 1900 činila misie dojem městečka evropského rázu. Obtíže misii působili nikoli pohanští divoši, nýbrž sousední protestanští kolonisté; štváním domorodců proti misionářům a podobnými líbeznostmi ztěžovali jejich práci. Jeden protestantský kazatel však osvědčoval: „V nové Norcii jsem si vzpomněl na první staletí křesťanské církve.“

Anglikánský biskup v Perthu se pokoušel všemožně o založení podobné protestantské misie, ohlásil sbírky, ale sami jeho souvěrci se tomu opřeli; protestantské noviny psaly: „Všechny protestantské misie v Australii zkrachovaly. Kázání samo neobrátí divochy nikdy. Španělští benediktini měli větší úspěch proto, že se mezi Australany stali jakoby jedni z nich, a toho jsou protestantští misionáři, zvyklí na pohodlí, naprosto neschopni.“ (Zkráceno; podle smyslu!) Mohli se zmínit i o ženách a dětech protestantských misionářů!¹

- 43 Roku 1876 vydalo se šest dívek na cestu, aby si vyprosily milost sv. křtu. Cesta přes 300 km... Strach měly nikoli z daleké cesty, nýbrž z kanibalů. „Kdyby nás byli snědli, byli bychom cestu nadarmo podstoupily.“ Misionář,

¹ Australské černochoy i Tasmance odstřelovali protestantští Angličané jako zvěř, nešetříce žen ani dětí, zatím co katoličtí misionáři se ujímali s láskou nejubožejších. O zpěvu a hudbě neměli divoši ani zdání. Jeden misionář jim složil písně, jimiž jim vštěpoval pravdy sv. víry. Děti se naučily do šesti týdnů pěkně zpívat. Dvanáctiletý hošík prosí o svatý křest: „Vím, že brzo umru.“ Sedmiletá dívka, které matka náhle zemřela, ptá se misionáře: „Setkám se s maminkou v nebi, když nebyla pokřtěna?“

s nímž se setkaly, zaplatil jim místo na lodi plavící se do Perthu, ale kapitán protestant ho obžaloval, že je uloupil rodičům. Vláda, která mlčela k protestantskému odstřelování divochů, ba sama vojsko proti nim posílala, zavedla sáhodlouhé vyšetřování. Konečně byly dívky propuštěny a dopraveny do Nové Norcie. (Pokřtěny v neděli 21. května.)

Dvě dívky v misii vzdělané dostaly státní místo, jedna se stala poštmistrovou, druhá telegrafistkou. Guvernér v Perthu žasl, co misionáři z těchto polo-
vičných „zvířat“ vypěstili, a podal o tom zprávu do Londýna.

44 P. Salvado líčí, jak vypadal jeho návrat do Nové Norcie po přijetí biskupského svěcení. Lidé, kteří před lety jako klokani pobíhali lesem, ho vítali hudbou (dvacetičlenný orchestr), zpívali střídavě s chórem Te Deum, měli řeč na uvítanou... Kolem pšeničná a ječná pole, réva, citronovníky, oranžovníky, olivy, fiky, zelenina, stáda ovcí - tam, kde kdysi byla poušť. Guvernér Broome v letech osmdesátých přirovnává misii pln obdivu k středověkým klášterům. Když byli kriketové závody v Perthu, vrátili se členové misie domů jako vítězi.

45 Misie v jižní Australii, svěřená řádu T. J. r. 1848, začala s velkými obtížemi. Vláda jim nedala žádnou podporu, ba ani kus pozemku pro redukci. P. Hinteröcker píše do Říma 1867: „Každý týden se hlásí noví katechumeni; ne sice po stovkách, přece však jednotlivci i rodiny; tvrzení, že jsou jako zvířata, neschopní, vzdělání, není pravda. Jest ovšem třeba nadlidské trpělivosti, abychom jim vstúpili abstraktní pojmy. Jsou to prvotiny nejpouštěnějšího národa na zemi.“

46 Na Štědrý den 1836 vyplul z francouzského Havru apoštolský vikář marista Pompallier se čtyřmi kněžími.¹ Oceánie byla jejich cílem a jejich působištěm. Cesta vedla kolem jižní Ameriky; jeden misionář zemřel dříve, než dosáhl cíle. Čtyři věrozvěsti se musí rozdělit o celou Oceánii, oblast obnášející 50

¹ Tehdy psali osvícení vzdělanci v novinách: „Jak mohou tito lidé (totiž misionáři) srovnat se svým svědomím a znepokojovat ony obyvatele Oceánie, okrádat je o jejich klid, kdyžtě oni tak šťastně a blaženě ve své domovině žijí!“ Myslím, že toto napomenutí mohli dát větším právem těm, kteří do Nového světa jezdili za obchodem a na výzkumné cesty. Kdopak zavlekl mezi divochy nakažlivé nemoci, naučil je pít kořalku, odstřeloval je jako zvíř, misionáři či podnikatelé obchodních a „výzkumných“ cest? Divoši tedy šťastně a blaženě žili! Světlo víry Kristovy jim přinést znamenalo tudíž pro ně neštěstí a připravilo je o blaženost, které plně zakoušeli. Nebudu zde líčit ohavné a přímo hnusné pověrečné zvyky; jejich náboženství nebylo nic, leč všelijaké zaklínání a odporná kouzla, čaroděj byl první osoba po pohlavárovi. Ostrovy v Polynesii vypadají na pohled jak pozemský ráj, ale divoši tam žijí v neustálé hrůze a strachu před zlými duchy, které konejší všelijakými oběťmi. Líčit budu, plnou nečistoty, kde vedle roště zabalená mrtvola ukazuje, co budou mít k večeři, nemám právě chuti. Jeden divoch chtěl přijmout křest. „Kolik máš žen?“ „Dvě.“ „Ale jako křesťan smíš mít jen jednu.“ Druhý den tu byl zas. „Vždyť máš dvě ženy, nemůžeš být pokřtěn.“ „Já mám jen jednu.“ „Včera jsi měl dvě.“ „No ano, ale tu druhou už jsem zabil a snědl.“ řekl tak klidně, jak by se to samo sebou rozumělo. Co nadlidské práce stálo misionáře, než tyto divochy poněkud zušlechtili. O jejich práci kulturní dějiny nevědí a nemluví. Zato výzkumné cesty, o nichž jsme se právě zmínili, byly ve službách

zeměpisné šířky!² Pompallier přistál v lednu 1836 na Novém Zélandě. Asi 50 katolických Irčanů ho s láskou přijalo, misionář měl svůj dům, ale byli tam již protestantští misionáři, přišli tam o několik let dříve a pořádně se obohatili. Ti poštvali proti němu Maory (domorodé obyvatelstvo). Za čtrnáct dní podnikli Maoři útok na dům tohoto „modloslužebníka“; ale netrvalo dlouho a získal si láskou všechny. Maoři, kteří s protestantskými kazateli žili v neustálých hádkách,³ nazývali jej pravým misionářem a zamilovali si brzo katolickou liturgii a zpěv. Když intrikami protestantských misionářů podepsali náčelníci, podarování houněmi, puškami a kořalkou, revers, jímž uznali suverenní vládu Anglie (r. 1840), nepotřebovala již vláda těchto kazatelů slova Božího, a tak jejich moc vzala za své. Tím více však byla pocíťována potřeba nových katolických misionářů. Kmeny o ně prosily a nedočkavě po nich toužily. P. Servant pokřtil celý kmen Wirinika, 300 lidí, jiný misionář kmen Moto-tabu, obrácený vlastním náčelníkem, jenž měl zvláštní dar vyučování. V sobotu večer se shromažďovali k nedělním bohoslužbám ti, kteří přišli z ohromné vzdálenosti.

- 47** Maoři jeví neobyčejnou vnímavost pro katolické náboženství - někdejší kanibalové! Stále bylo třeba víc a víc misionářů, nebylo možno stačit na všecku práci. Horlivost obrácených připomínala redukce uruguayských Indiánů. R. 1838 byl na Novém Zélandě jediný misionář, za čtyři roky jich bylo 20, a klesali pod tíhou práce. Protestanté stále rozmnožovali svůj misijní personál, a nepořídili

kultury a civilizace (prý), a každé dítě ve škole se učí, jací hrdinové osvěty byli a jaké služby kultuře prokázali Korteze, Almagro, Pizarro, Cook a jak se všichni ti objevitelé jmenují. Od nich se naučili divoši prolhanosti, zlodějství, podvodu, opilství a jiným vymoženostem kultury. Od nich byli vykořisťováni a namnoze vyhubeni jako Indiáni, Tasmanci, Australané a jiní.

² Jeden a čtvrt milionu čtverečních km!

³ Mimořádně podotýkám, že byli s domorodými Maory v neustálých hádkách; místo co by pracovali pro duše, hleděl každý z nich urvat hodný kus půdy pro sebe. Jest neuvěřitelné, že 1000 hektarů bylo takovému hlasateli pravdy málo. Darovanými tretkami (skleněnými perlami, tabákem) uchvátili až 20.000 hektarů, na př. pan Taylor, jenž napsal dojemnou knihu o protestantských misiích. Tito lidé neustávali pracovat lži, pomluvou, nadávkami. Vepře nazývali jménem Pompallier, aby vzbudili u domorodců odpor jak ke katolickému biskupovi, tak k jeho náboženství. Posvěcuje účel prostředky jezuitům či protestantským kazatelům náboženské svobody? Ale nic to nepomáhalo, Maoři lnuli ke katolickým kněžím, prosili pro své kmeny o nové misionáře, a celé souostroví by se bylo stalo katolickým, kdyby bylo dost sil.

Všimněme si i světové práce anglických osadníků, kteří ovšem nepřišli hlásat Krista a „znepokojuvat svědomí“ domorodců. Tasmanie čítala skoro čtvrt milionu obyvatelů. Když tam běloši přišli, blížili se k nim domorodci přátelsky, byli však uvítáni střelbou z pušek. S rozhořčením čteme, co prováděli po roce 1492 španělští katolíci v Americe. Stokrát horší byli angličtí protestanté na Tasmanii. Na divochy se podnikaly hony jako na dravou zvěř, nic netušící byli přepadáni a pobíjeni; dětem usekávali prsty a užívali jich k nácpaní tabáku do dýmky; plačící dítě, kterému zastřelili rodiče, vhodili do ohně, a podobných krutostí prováděli víc. Na konci XIX. století nebyl na živu ani jediný Tasmanec. Škoda, že k nim nepřišli misionáři místo osvěcených kolonistů. Australští černoši byli horší než obyvatelé Tasmanie, a přece není mi znám ani jediný případ, že by byli misionáře zabili. Hlasatelé kříže k nim přicházeli s láskou, a láskou je získali Kristu.

nic. Jen tam, kde daleko široko nebylo katolického kněze, podařilo se jim někoho získat. „Kdybych měl dvě stě kněží, dokázali bychom věci podivuhodné,“ řekl biskup Pompallier.

Týž popisuje svou cestu dovnitř ostrova: uprostřed nuzně oděných bývalých kanibalů, kteří mu nesli oltář i proviant a někdy na zádech i jeho přes močály a řeky, každý v ruce klacek . . . Vypadali jako lupičská banda uprostřed pralesa. Nejčelnější náčelníci ho provázeli. Ovoce jedné takové strašné cesty: 40 kmenů, obrácených k víře Kristově!

R. 1845 vyprovokovali Angličané válku s domorodým obyvatelstvem. Heki, jeden z maorských vůdců, dobyl anglické kolonie Kororarika, vše spálil a pobil, jen domu katolické misie spolu s chrámem ušetřil, a spolu i 15 okolních protestantských domů bylo z jeho rozkazu uchováno, k vůli misii - ušetřeno i těch, kteří se do misie uchýlili (Heki sám nebyl katolik!).

Ve válce vzkvétala misie stejně jako v míru. R. 1846 byl Pompallier v Římě a vymohl zřízení dvou biskupství. V předvečer Nanebevzetí Panny Marie 1849 opustil s 12 misionáři Evropu, 1. máje 1850 zavítal jako první biskup do svého sídelního města Wellingtonu. Za čtyři měsíce píše: „Je tu asi 200 katolických Evropanů a ti v brzkou sebrali 15.000 franků na kostel. Několik irských a anglických rodin, vynikajících stejně pevností ve víře jako vznešeností rodu, přispívá k tomu, že vážnost vůči naší sv. víře stoupá i v očích protestantů, když pozorují jejich štědrost, velkomyslnost, zbožnost. Skoro denně zaznamenáváme několik obrácených Maorů ze severního ostrova, a ti pak pracují mezi soukmenovci. Onehdy musili protestanté jednoho svého misionáře poslat pryč, protože mu bylo málo 1000 ha půdy, jež dostal . . .“

48 Podle pověsti vytáhli normanští králové na lodích, s korunou na hlavě, v ruce meč, aby za mořem si hledali a založili říši. Tak misionáři poslaní do *Oceánie* (č. 36): musili si teprve hledat stádo, které zatím nahé pobíhalo po lesích. Tak se vedlo i třem Maristům, kteří r. 1843 vypluli z havreského přístavu. *Nová Kaledonie* byla jejich cílem. Francouzští osvícenci je provázeli touto poznámkou v novinách: „Je lidské rušit svědomí a pokoj těchto národů, kteří jsou tak šťastni, žijíce ve stavu nezkažené přirozenosti?“ Tak šťastní . . . Kamkoli misionáři pohlédli, před každou chatou byla nahromaděna pyramida lidských kostí, v chatrči rošt - k čemu? Vedle v rohožce ležela zabalená mrtvola s ranou na hlavě nebo v prsou! Domorodci kanibali, zloději, suroví . . . Kolikrát byli misionáři v nebezpečí života! Kolikrát za nimi házeli kamení a oštěpy (jeden byl zákeřnický těžce poraněn), málem by byli zemřeli hladu. Jeden kanibal na domluvu misionáře odpověděl: „Může být, že lidožroutství je hříchem, ale neříkej, že lidské maso není dobré, sic lžeš.“

V den Narození Páně 1843 sloužena první mše sv. pod kokosovými palmami. Oltář chudičkový jako betlemský chlív . . . Divoši stáli kolem a přihlíželi. Kdo z nich bude první obmyt vodou spásy? Dlouhá leta mohli misionáři udílet křest jen umírajícím dítkám. S dospělými byla práce těžká. Když konečně byl led prolomen, co práce dalo tyto surovce jen poněkud zušlechtit! Jeden muž žádal za křest. „Kolik máš žen?“ „Dvě.“ „To nejde, smíš mít jen jednu.“ Odběhl a druhého dne tu byl zase. „Copak chceš?“ „Křest!“ „Až budeš mít jen jednu ženu.“

„Vždyť já mám jen jednu.“ „Včera jsi přece říkal, že máš dvě.“ „Ale já tu druhou už snědl,“ odvětil divoch se stoickým klidem, jako by se to samo sebou rozumělo.

Dřevěný dům, který si misionáři postavili, padl po prvním dešti. Hniloba a červotočina urychlila zkázu. Bylo tedy nutno postavit domek z kamene. Biskup podával cihly bratru laikovi, oba kněží mu pomáhali. Za dva roky byl domek hotov - nejvýstavnější palác na celém ostrově! Kolonie tam ještě nebyla, naši misionáři byli samotní běloši na Kaledonii. Teprve za devatenáct měsíců přistála francouzská loď - po dlouhé době zase viděli a mluvili s kulturními lidmi! Co to pro misionáře znamená, sotva pochopí, kdo netrval měsíc a leta sám a sám mezi divochy. Od kapitána dostali darem psa - kanibalové měli z něho nehoráznou hrůzu; jakživi neviděli tak velké zvíře! Prokazoval misii dvojí službu. Jednak chránil dům před zloději, jednak pomáhal civilisovat divochy: misionáři ho naučili štěkat na nahé, a tak dokázal tento čtyřnožec, co nedokázala dlouhá kázání: divoši se naučili nosit šat - ovšem přiměřený jejich poměrům. Že by mohli psa zabít, to těmto lidožroutům nenapadlo.

Tu začaly anglické lodi ze Sidneje dojíždět na N. Kaledonii. Angličané se obávali, že by misionáři mohli připravovat půdu francouzské kolonizaci, a proto poštvávali domorodce proti nim . . . nazývali je čarodějníky. Na ostrově právě vypukl mor, a tito protestantští osvícenci se nestyděli připsat jej na vrub misionářům. Krom toho lákali divochy na loď a pak s nimi rychle odpluli a v Australii je prodávali do otroctví. I několik dětí pohlavárů bylo takto zavlčeno. Domorodci, rozlícení nenávistí proti bělochům, přepadli r. 1847 misii; jeden kněz byl zabit, šest spáleno, ostatní se zachránili na francouzskou loď, která náhodou plula mimo. Neofyté (pokřtění pohané) stáli věrně na straně svých duchovních otců, ani děti nevyjímaje. I po jejich odchodu zůstali věrní sv. víře. Když za půl roku vypukl boj s pohanskými krajany, bránili se statečně že nepadl ani jediný.

49 Kdo by myslil, že misionáře přešla nadobro chuť vrátit se na místo tak nebezpečné, nezná lásku, jež naplňuje srdce služebníka Kristova. Misie začala po čase zase vzkvétat. R. 1853 Francie ostrovy anektovala, a tím byli domorodci zase rozlícení nenávistí proti vetřelcům. Pohlavár dal rozkaz, aby všichni jeho poddaní se zřekli víry v Krista. Jen šest se jich podrobilo, tři z nich toho později litovali. Misionářům i obráceným byly působeny obtíže co největší. Když se na př. sešli k slavení nejsvětější oběti, byli od pohanů zasypáváni kamením; ale ke krvavému pronásledování a k mučení, jaké jsme vidali v protestantských zemích, nedošlo. Věřící vytrvali, neustálé pronásledování je však přinutilo, že se vystěhovali jednou na jiný ostrov, po druhé na neobydlenou část svého vlastního ostrova, kde zřízena redukce Neposkvrněného Početí roku 1855 se stodvaceti neofyty - odtrhli se od svých vlastních rodin a šli za misionářem. Pole, cesty, domky, jež bylo později vidět, byly dílem katolické misie, nikoli kolonistů.

50 Jak vypadaly první bohoslužby v kostelíku v Nových Pomoranech? Přišlo mnoho katechumenů, mnozí z daleka, třebaže přelo jen lilo. Ale v kostele bylo jak na trhu. Kanakové s kloboukem na hlavě a dýmky v ústech rvali

se o místo, lehli si na zem - andělské trpělivosti třeba misionáři, aby nevčasným napomenutím je neodpudivil.

- 51** První misie na Nové Guineji byla založena roku 1896 - dva kněží a tři bratři laikové. Misionáři rychle umírali tropickou zimnicí. Obrátit divochy bylo nemožné, ale alespoň své děti jim posílali do školy. Viděl jsem fotografii dvou dívek vychovaných a pokřtěných v misijní stanici. Kdo by věřil hledě na ty skromné, cudné a inteligentní tváře, že to jsou dcery kanibalů! Od misionářů se naučili domorodci chovu domácích zvířat a zakládat plantáže.
- 52** Jestliže musily misie jinde zápasit s nepřekonatelnými obtížemi se strany domorodců, musila misie na Karolinách zápasit s překážkami živlů a osudu, chceme-li to tak nazvat. Když se tam chtěl odebrat první misionář z Manily (souostroví filipinské), opatřili mu dobrodinci loď i náklad, ale smrš zničila loď se vším dříve, než vyplula z přístavu (r. 1700). Protože nebylo lze pohnout nikoho k vystrojení druhé lodi, odebrali se misionáři do Evropy (přes Tichý oceán, Mexiko, Atlantický oceán); v Římě, v Paříži, v Madridě sbírali almužny, a za osm let se vrátili z Evropy. Španělé nazývali Karoliny začarovanými ostrovy, protože každá misionářská výprava se zhatila, buď tak neb onak. Někdy přišli kněží i o život, když loď zahynula na moři. Pokusy o založení misie se opakovaly stále a stále. Když loď s prvními misionáři zakotvila u ostrova sv. Ondřeje, přispěchali domorodci a žasli - mysli, že loď jest vydlabána z jediného kmene jako jejich čluny¹ (kanoé), prohlíželi ji, měřili délku atd. První misijní stanice založena roku 1731, ale misionáři brzo umřeli jeden za druhým.
- 53** P. Walter T. J. píše 10. května 1731: „Jsme tu od 2. března. Domorodci nás přijali přátelsky, postoupili nám i jednu chaloupku. Nemají modly ani chrámy ani modlářské kněze, nenávidí nečistotu i jiné neřesti. Máme ve škole 127 dětí; hravě se naučili Otče náš, Ave, Věřím v Boha, Desatero. Pravdy sv. víry jim vštěpujeme ve formě písní. Teď se ozývá zpěv v domech, na běhu, na moři. Odvracejí se od pověr a posmívají se jim veřejně, ba i své rodiče od nich odvracejí. Se starými je těžká práce, ale mladí apoštolové jsou nám velmi nápomocni. Všichni žijí ve velké chudobě. Všechno jejich majetek jest chyška a jediná deka vyrobená z palmových listů. Krom toho nic nemají a nic nežádají, jenom naše železo je láká. Říkají nám: „Jako vy toužíte po nebi, tak my po železe.“ Jsou to celkem lenoši. Dopoledne tráví besedami, odpoledne v mořských lázních a úpravou toalety. Čím více kapou olejem a čím více se namažou červenou a bílou barvou, tím jsou podle svého náhledu krásnější. Tančí, spí, v noci nachytají trochu ryb. Nemají náčelníka, jenž by je nutil k práci.“ Ostrovy, na nichž první misionáři působili, se nazývají „Hráščí ostrovy“, asi 36 drobných ostrůvků, z nichž jen málokteré jsou obydleny.

¹ Jednají osvícení mužové rozumněji, když na Boha a pravdy (tajemství) sv. víry berou lidské měřítko a chtějí vše měřit svými smysly? „Co nevidím, nevěřím...“ Co nezjistím vážkami, centimetrem, drobnohledem, ve zkumavce, tomu upírám existenci... „Upírat“ existenci můžeš i sluníčku!

Za několik dnů, co P. Walter odeslal uvedený dopis, přišel na Karoliny jeden jejich krajan z Mariánských ostrovů a vypravoval, jak těžce tam musí domorodci Španělům robotovat a ujišťoval, že totéž stihne i je, jakmile přijmou křesťanství. Bylo to, bohužel, pravda, že na Marianách lakota křesťanských kolonistů vykořisťovala obrácené domorodce do krajnosti. Přese všechny protesty misionářů činili tam z nich nevolníky a otroky; jako v Americe, tak i zde byla hamiznost jedovaté býlí, jež otravovalo klíčící setbu křesťanství. Vypravování tohoto domorodce způsobilo na ráz změnu smýšlení všech, takže se od misionářů odvrátili. Jeden z nich byl zabit (P. Cantova), druhý, vyslaný pro aprovišaci a stavební materiál, byl vichrem zahnán na Filipiny, další lodi se ztroskotaly, a teprve r. 1886 byla misie znovuzřízena.

54 Na souostroví Tonga přinutili metodisté domorodce násilím, aby přijali jejich sektářství; misionáři „evangelické svobody“ se učinili sami ministři „krále“ Jiřího, jehož neustále podněcovali k nenávisti vůči katolíkům, takže katoličtí věrozvěsti se marně namáhali založit misii. Jeho dcera, katolička († 1895), milá a vlídná, snažila se učinit otce poněkud snášenlivějším, což se jí konečně zdařilo. Metodisté zavazovali na všech ostrovech přísahou domorodce, že nevejdou v žádný styk s „papeženci“; každý jednotlivec musil přísahat! Teprve v letech devadesátých se podařilo založit první misijní stanici.

55 Cestovatel Hesse-Wastegg vypravuje: „První misionář, jenž přišel na Samojské souostroví, byl za mé návštěvy r. 1900 nejstarší ze všech obyvatelů Samoy. Stal se takřka Samojcem; všechny pokřtil a srostl se svými ovečkami docela; žádný pohlavár neměl takový vliv jako on; byl rozhodčím v nejdůležitějších sporech . . ., při tom chudý, tak jako tehdy, když k nim přišel.“ Cestovatel se divil čistým vesničkám, úhledným domkům, alejím, dlážděným cestám . . . To vše bylo dílem prvního misionáře, stejně jako překrásný kostel z korálových útesů, jenž zdobil osadu.

56 Na Lagunové souostroví (Ellice, 9 ostrůvků) přineslo světlo sv. víry asi šest domorodců, kteří na Samojských ostrovech poznali křesťanství, byli vyučeni, pokřtěni, přijali nejsvětější Svátost a sv. biřmování. Pak odešli domů s katechismy v rukou, vyučovali krajany, načež napsali biskupovi na Samoa, aby je přišel pokřtít (r. 1875).

57 První misie na Fidžijských ostrovech byla založena roku 1855. Fidži, pravý ráj, kdyby obyvatelé nebyli kanibali! Zajatce, mrtvé, vlastní ženy - všecko snědí, a při tom vedou pečlivý seznam, kolik lidí strávili. R. 1848 ukazoval jeden pohlavár kterémusi protestantskému misionáři hromadu kamení: „Tolik lidí můj otec snědl, a sice docela sám.“ Kamenů bylo 872. - V peci tohoto pohlavára byla pečena celá těla, a pec nezahálela nikdy. Katolický biskup při visitační cestě nechtěl věřit vlastním očím. Ti lidé, přijímající na kolenu jeho požehnání, tak tiší a skromní, plní víry a lásky k Spasiteli a jeho panenské Matce, byli ještě před nedávnem lidožrouti dravější tygrů. Po bohoslužbě vystrojili na počest vznešeného hosta velkou hostinu: položili před biskupa do řady na zem sto třicet celých upečených vepřů. Rozumí se, že si na

nich pochutnala celá osada. Klacek, který kdysi rozbil tolik lidských lebek, je teď nebezpečný jen štětináčům. Který Fidžián neskolí vepře nadobro první ranou, jest vykřičen za neohrabance a utrží posměch.

58 Po smrti posledního pohanského krále H a v a i s k é h o souostroví Kamehamehy (1819) zmocnil se trůnu jeho syn Liholiho. Rázem odstranil modloslužbu a zlomil odpor kněží - a již následujícího roku tu byli protestantští misionáři. Kde nebylo třeba se o život bát, tam byli první, a katolické misionáře do země nepustili. Sami však také se bez okolků derou na území, jež katoličtí misionáři vzdělali potem i krví (do Indie, Japonska . . .) - ovšem, není-li se již čeho obávat. Na Tongajském souostroví na př. řekli 1837 miristům: „My jsme tu byli dřív - jděte na Wallis. Tam vám nebude nikdo překážet.“ Temní obyvatelé byli známi daleko široko co nejdivočejší lidojedil Nicméně maristé se tam odebrali přece, a když za tři a půl roku P. Chanel z kropil půdu ostrova mučednickou krví, začala se i tam katolická misie utěšeně rozvíjet. Ale vraťme se na Havai. Domorodci vítali protestantské kazatele s otevřenou náručí: „Král nám zbořil božiště a spálil všecky posvátnosti, dejte nám jiné náboženství!“ Za takových okolností nebylo těžko misionářovat, zvláště, když obyvatelé nebyli daleko tak suroví jako na jiných ostrovech Oceánie. Za šest let přišli první katoličtí misionáři - protestanští kazatelé podnikali všemožné, aby jim přístup znemožnili, a jen protestantský pohlavár Poki jim umožnil přístup - tento polocivilisovaný divoch měl více snášlivosti než jeho bílí učitelé, kteří přišli ze země volnosti a tolerance a hlásali okázale „svobodu svědomí“. Po jeho smrti se vedlo katolíkům zle. Protestanští misionáři, kazatelé evangelické lásky, vymohli na vládě zákon, že katolíci musí posílat děti k protestantskému vyučování a sami se musí zúčastnit protestantských kázání. Kdo se nepodrobil, byl trestán nucenou prací, vězením, robotárnou, ať muž nebo žena. Kde jednali kdy katoličtí misionáři podobně? Proti katolíkům fanaticky štváno, nazýváni modloslužebníky, když se však nabídli, že budou své náboženství veřejně hájit a pohlaváři s vládnoucí královnou byli pro veřejnou disputaci nadšeni, vylouvali se protestantští kazatelé s hlubokými poklonami na to a na ono - 143 misionářů a misionářek proti dvěma katolickým kněžím! Zato vymohli nový zákon, jímž byli katoličtí věrozvěsti vypovědění z ostrova (1831). Několik let bylo malé stádce bez pastýřů, ale ani nejhanebnější utiskování nepřimělo nikoho k odpadu. Teprve 1839 dána katolíkům svoboda, propuštění ze žalářů, kdo v nich pro víru strádali, a od té doby upadala protestantská misie vůči hledě.

59 Divoši na Havai se n a u č i l i m u č i t jiné pro víru a mukami je nutit k odpadu teprve od protestantských hlasatelů lásky - nikoli v „temném“ středověku, nýbrž v osvětleném 19. stol. Protestanští kazatelé naučili domorodce na Havaii (k protestantství obrácené) katolíky mučit. Protestantský list, vycházející v Honolulu, hlavním městě Havaie, sděluje z 29. června 1839: „Dvě katolické ženy byly mukami nuceny, aby se zřekly víry. Ruce jim spoutány železnými okovy, jedna pověšena za ruce na strom, druhá na římsu domu. Tak byly ponechány 18 hodin! V noci strašný liják, ve dne nato nesnesitelné vedro. Žena pověšená na římsu byla v takové situaci, že nejmenší pohyb (na př. větrem)

narážel její hlavu na drsnou zeď a působil zranění. Několik cizinců . . . vidělo druhého dne ubohé oběti a vysvobodili je. Obě klesly v bezvědomí na zem. Kdyby byly jejich muky trvaly ještě několik hodin, byl by zástup mučedníků v nebi o dvě hrdinné bytosti větší."

- 60 Na Futuně působil jako první misionář P. Chanel. Jeho život jest výmluvným dokladem, co musí misionář snést. Byl královým hostem, on i jeho společník musili stolovat s králem. Jedlo se jednou denně, ve tři hodiny odpoledne; na stůl přicházely živé ryby, tedy syrové, živí velcí červi, které podání Jeho Milosti vyhrabali pro královskou tabuli z dutin shnilých stromů . . . Na ostrově Faté při ztroskotání lodi Royal Sovereign snědli domorodci ihned devět trosečníků, a ostatních devět poslali darem přátelům - tedy bratrské dělení! - Raratonga a jiné ostrovy byly zaplaveny krysy, běhaly při obědě přes stůl, v noci po těle spících misionářů, sežraly polovinu aprovisace, střevíce atd. Teprve lodní náklad koček zbavil otrav této egyptské rány.

E) Několik poznámek (místo obrazů).

- 61 Edison hledá vhodná vlákna rostlinná pro žárovku. Vysílá své lidi do Japonska, Číny, Ecuadoru, Brazílie, Jižní Ameriky, Indie, na Ceylon, Jamaiku, Kubu, Floridu, Borneo, kde vlákna bambusu obrovského jsou o sto procent lepší než ta, kterých dotud užíváno. Ty výpravy stály Edisona 100.000 dolarů. Žádná krajina nebyla jeho „vyslancům“ nepřístupná; nadšení, které vyzařovalo z jejich „generalissima“, opanovalo všecky. Rozprchlí po celé zeměkouli, všichni oduševňováni toutéž ideou, týmž cílem, týmž snem, týmž heslem: „Nové světlo . . .“ Profesorovi přírodních věd Ricaltonovi řekl Edison jednoho dne: „Potřebuji muže, jenž by prošel všemi tropickými džunglemi a našel nejlepší vlákno pro mou lampu. Chtěl byste?“ „Ano.“ „Můžete odcestovat zítra?“ „Ano, seženu si ještě dnes zástupce. Jak dlouho mám být na cestách?“ „Snad pět měsíců, snad pět let . . .“

Aplikace zřejmá.

- 62 Vídeňský Posel Srdce Páně sděluje z afrických misii: Misionář přiváží s sebou z Evropy 3.000 sazenic vinné révy. Dovoz vína potřebného k nejsv. oběti obtížný, někdy zcela nemožný, a nadto evropská vína se tam snadno kazí. Podaří se jim vypěstit révu v africké půdě? Sazenice hynou, jedna za druhou, všech 2999 vzalo za své, zbývá jediná - na ni se věsí všechna misionářova naděje. Vybidne děti, aby konaly s ním novenu k Srdci Páně - sazenice se ujala, vzešla, a ohnivě africké víno přímo sálá žár tropického slunce, jehož paprsky hrozny takřka ssají a které je přivádějí k zralosti.

Aplikace: Kříž Kristův nesený za moře . . . Co práce a námah, než štípen, než zapuštění v cizí zemi kořenů! Bez požehnání Srdce Ježíšova vůbec jich nezapuští! Ale když se s milostí a pomocí Boží podaří, přináší v „cizí zemi“ plody ušlechtlejší než „doma“ . . . víra Kristova jest všude „doma“, pro ni neexistuje cizina, stejně jako pro misionáře . . .

63 V tropických nebo subtropických krajích dostali někdy evropští kolonisté chuť na jablka. Štípili jabloně - plody mdlé, bez chuti... v cizí půdě se jim nedaří...

Aplikace: Kdyby víra Kristova byla národům nás vzdálených cizím prvkem (národní církev), nepřinášela by takové ovoce, jaké pozorujeme... Mdlé a bezživotné by bylo a zůstalo, co věrozvěsti zaselí, štípili, z „ciziny“ přinesli...

64 Na Kanárských ostrovech vyhubily kozy z Evropy přivezené a tam zdivočelé nádherné „domácí“ santalové lesy... Podobných případů známe více: živočichové nebo květiny, od osadníků nebo námořníků zaneseni tam, kam nepatří, na př. pampeliška a králík v Australii - ona plevel, tento škodlivý zhoubce...

Aplikace: Poškodila nebo dokonce zničila někde víra v Kristův kříž domorodou kulturu, blahobyť, národní svéráz? Či spíše zušlechtila, zvelebila, vymýtivši z života prvky rozežírající mravnost a vzdělanost? (Vymýtila pověru, neřesti jako mnohoženství, lidojedství, krvežiznivost a krutost...)

65 Porozumění maličkových pro misie: Misijní dům Heiligkreuz ve Slezsku obdržel dopis: „Naše dceruška ve věku 6 a půl roku skonala, přijavši sv. svátosti. Žádala nás, abychom všecky její věci krom jedné šatů, které odkázala družce, a všecky její úspory poslali pohanským dětem.“ V pokladnici měla 10 marek - rodiče byli nezámožní! - Ve vychovávacích ústavech bývá pozorovat značnou horlivost; maličci si odpírají mlsky, sbírají známky, stíádají si, aby mohli podporovat misie. Příspěvky dětských rukou nebývají nikterak nepatrné! Za rok nashromáždí maličci pěkný obnos, zatím co dospělí bezdětní věřící boháči nemají pro toto dílo porozumění pražádné.

66 Smiles mluví s nadšením o nezištné a obětavé práci protestantských misionářů; dostávali prý ročně jenom 100 liber šterlingů, což později zvýšeno na 150 liber (v letech 1860). Kolik dostávají katoličtí misionáři? Nepopírám, že někteří se věnovali svému povolání z pohnutek ideálních, ale kolik bychom jich napočítali? Kolik vůbec před rokem 1800? Ať mluví protestanté s a m i l Kasseler Quartalschrift r. 1854: „Propaganda (misijní ústav v Římě) obdržela žádost podepsanou krví 80 mladých kněží, aby byli poslání do čínské misie; my mluvíme o tom, abychom tam vyslali jen 10 mužů, a ještě se musíme tázat sami sebe, zda je najdeme...“

67 Jiné protestantské svědectví. Angličan Mendhurst píše o protestantských misionářích: „Skoro všichni jsou ženatí; usazují se v přístavech, stavějí si domy v evropském slohu, obcují více s cizinci než s domorodci. Pokládám osoby svobodné za způsobilejší k povolání misionářskému; mohouť všecek čas věnovat apoštolování a stýkat se víc s domorodým obyvatelstvem než s přistěhovalými Evropany; krom toho vidí domorodí v bezženství hlavní známku obětování sebe. Katoličtí misionáři, třebaže jich je víc než protestantských, ukazují se málo. Hned po příchodu nastoupí apoštolskou pouť do nitra země (mluví o Číně), jdou oblečení jako Číňané, nestýkají se s evropskými kupci, vykoná-

vají své poslání neúnavně, skrytě a cílovědomě na štaci, kde jejich spolubratři a předchůdci odedávna působili. Jejich obětavost jest pamětihodná, úspěchy podivuhodné..."

- 68** Hannoveran **H a r m s** založil protestantský misijní ústav. Za 8 let na 3 štacích, majících 34 pracovníky, obráceno 25 černochů k protestantství. Jeho misiónáři brzo nechali apoštolování, stali se kolonisty, hleděli dostat mnoho půdy a vydělávat. Evropské noviny sdělovaly r. 1884, že představený těchto misii, právě zemřelý, se oddal opilství a dopouštěl se podvodů; za rok přišlo ze štací omluvné vysvětlení: „Máme děti, musíme se o ně starat a zajistit jim existenci. U Zulukafrů se obchoduje s dobyt看em, a protože naše příjmy jsou malé, věnovali jsme se tomuto druhu výdělečnosti.“ O pronásledování nebo mučednicích v protestantských misiiích ani řeči!
- 69** Jan **C h e v e r u s**, farář v Mayenne, odpřel v revoluci vládní přísahu, byl sesazen, vypověděn, odebral se r. 1796 do Bostonu, působil úspěšně mezi divokými domorodci, kolem r. 1800 zbudoval v Bostonu první katolický chrám r. 1810 jmenován biskupem, 1823 nemocen se vrací do Evropy, 1826 arcibiskupem v Bordeaux, 1836 kardinálem (ř za půl roku). „Druhý Fénelon, druhý Vincenc Paulánský“, lidumil, vlídný...
- 70** „Z l i n“ referoval před lety: „První mše sv. v indickém Batanagaru... Po prvé byl v těchto místech, kde ještě před nedávnem hořely posvátné ohně u soch pohanských bohů, vztyčen kříž, po prvé sloužena mše sv. Zúčastnila se jí celá čsl. kolonie v Indii, i Indokřesťané, pracující v B. (především v Baťových závodech). Pod širým nebem... anglické kázání, české zpěvy..."

25. OBRÁZKY Z MISIÍ.

Předešlá kapitola měla na zřeteli hlavně zakládání misíí, tato uvádí několik zajímavých příkladů ze starých i nových misíí. Několik - vždyť v každém čísle misijních časopisů najdeme jednu nebo více pěkných momentek, událostí, příběhů, někdy povzbuzujících a potěšujících, někdy smutných - a těch časopisů vychází měsíčně tolik! Odebíráním některého z nich, ať našeho ať cizojazyčného, podporujeme záslužné misijní dílo, zaopatříme si řadu pěkných a vhodných příkladů, a naučíme se snad i větší lidumilnosti - když nás téměř z každého čísla ovane tichá prosba za almužnu pro záchranu duší . . . Jaké divy by misionáři vykonali, kdyby bylo více hmotných prostředků! A v Evropě v měsíci mnohého bezdětného člena velké rodiny Kristovy leží mrtvé tisíce ladem, „hnijí“, zatím co v misiích by je „ruce chudých“ zanesly do nebeských pokladnic - na konto majitele! Vzpomeňme Jana Boska a jeho dobrodince, světského kněze Cafasso! Chudý Bosko měl plány, myšlenky, obětavost, neúnavnou energii, andělskou trpělivost, zámožný Cafasso měl peníze a srdce pro ubohé Boskovy hochy, jakož i porozumění pro světcovy plány. Proč najdou chudí obětaví misionáři tak málo takových Cafassů v bohaté Evropě?

Mluví-li kazatel o misiích, ať neidealizuje! Líčením pouze světých stran snadno nadchne mladé duše, takže zatouží samy po misijním povolání - a myslí, že k pojmu misie patří daleká cesta přes moře, černoši, rákosové chaty . . . Poukázat též na nadlidské oběti, vysilující námahy, nebezpečí! Zvláště dívky zatouží rády po tom, stát se misijní sestrou, a zapomínají, že kromě živé víry a apoštolské lásky k duším, jež jest první podmínkou povolání a jež jim jistě nechybí, jest nezbytnou podmínkou skálopevné zdraví, a toho se mnohé nadšené duši nedostává! Chce-li přece misionářkou být, může jí být u nás, ve vlasti! Či je snad méně záslužné obracet ke Kristu pohany bílé než černé? Stačí nahlédnout do výroční zprávy sester Těšitelek, a užasneme, kolik jest nepokřtěných dětí na periferii velkoměst, a v náboženském ohledu zanedbaných velkých i malých! Vyhledávat je po domech místo v rákosových chatkách, přivést je k duchovnímu správci místo k misionáři, zjednat jim milost sv. křtu, prvního sv. přijímání, posledního pomazání - těm, kteří od dětství nebo nikdy Krista Pána nepřijali - urovnat neplatné manželství . . . To vše že není velmi záslužná a nad pomyslení obětavá misijní činnost? Nadto zdraví a život sestry není ohrožen jedovatým tropickým podnebím, takže lze doufat, že s pomocí Boží bude působit déle a vykoná pro duše více než za mořem!

Vzpomínám na smutnou událost před několika desetiletími. Africký misionář hledal v Evropě dívky, které by byly ochotny obětovat se v zámořských misích. Svými řeči nadchl celou řadu dívcin, a odvezl je do jižní Afriky. „Noviciát proděláte tam.“ Chyba! Doma jej měly prodělat! Ukázalo se, že některé se pro život řeholní nehodí, musily opustit štaci - kam teď? Na cestu domů neměly. Některé se uchytily v „lehčí“ protestantské misii, což znamenalo zřici se víry; jiné se uchytily v hostincích přístavních měst.

Příklady.

- 1 Velkovezír Fuad paša, výtečný státník a diplomat, řekl r. 1860 francouzskému konsulovi v Syrii: „Nebojím se vašich 40.000 bajonetů, jež máte v Damašku, ale bojím se těchto 60 kleriků“ - a ukázal na zástup řeholníků. „Proč?“ „Protože těchto 60 sutan mi naseje do země křesťanství, nikoli vašich 40.000 bodáků.“
- 2 Emin paša: „Tabora, 18. srpna 1890. Dva činitele máme po ruce, jde-li o odstranění otroctví, vojenskou moc a podporu jistých misijních ústavů. Mám na zřeteli jen takové, které místo co by domorodcům vštěpovaly mechanické čtení bible a na útraty zbožných duší v Evropě jim opatřovaly kostkované kalhoty (narážka na anglikánské misie!) vštěpují jim užitečné poznatky, učí je orbě a řemeslům, a tak činí každý ústav ohniskem lidumilné činnosti. Těší mne, že mohu při tom vzpomenout katolické misie v Bagamoyo a jejích filiálek...“
- 3 Týž: „Viktoria Nanza, 21. října 1890. Za mého pobytu zde jsem několikrát navštívil misii Bílých Otců. Je zvláštní kontrast mezi katolickými a protestantskými misemi zde ve Východní Africe. V katolických nedostatek prostředků i lidí, přímo nouze, v protestantských hojnost peněz i lidí, nadbytek. Tam tvrdá práce a opravdová snaha z domorodců vytvořit lidi upotřebitelné pro život, zde zpívání žalmů a kroucení očima. O tom by se dalo mnoho říci... Každopádně, chceme-li se dopracovat zřejmých výsledků, musíme (vláda... mohamedánská!) katolické misie všemožně podporovat a skýtat jim prostředky...“
- 4 Protestantský cestovatel v. Wissmann: „V poledne 5. září 1881 se vynořila Tabora před naším zrakem. Představený zdejší alžírské misijní stanice nás velmi srdečně přivítal... Velký rozdíl mezi katolickými a protestantskými misemi v rovníkové Africe záleží v tom, že katolíci se zasvěcují pro celý život obětavé činnosti v tomto škodlivém podnebí, kdežto protestanti se věnují jen na několik let působení mezi černochoy. Katolické misie kupují otroky, většinou děti, a to z daleka, zatím co protestanté vykonávají své povolání jen mezi žáky, kteří sami přijdou. Uvážíme-li, že koupené děti jsou takto vyrvány tvrdému údělu...“ Týž vytýká anglikánským a jiným protestantským misionářům, že příliš politisují a tím ztěžují misijní dílo, takže ohromné sumy jim věnované jsou vyhozené peníze.

- 5** Kdo přišel na myšlenku zřídit v německém Kamerunu katolickou misii? Dr. Nachtigall! Protestant! V Gabunu viděl katolickou francouzskou kvetoucí misii. Vyjednal s představeným, aby byla v Kamerunu zřízena odnož misie. Kdežto protestantští misionáři vyučují domorodce jen náboženství, učí je tito Otcové ze Společnosti sv. Ducha i orbě a řemeslu, civilisují je, a náboženství jest pak koruna jejich námah. Dívky jsou vyučovány domácím pracem (od sester). Když tyto děti (vykoupené z otroctví) dospějí, slaví v misijní stanici sňatek, a nablízku si pak postaví domek. Misionáři vyučují potom jejich děti... Černoši bydlí nyní v domech, jež tvoří ulici...
- 6** P. Acker z Bagamoyo: „Cestovatelé žasnou, když uvidí zahrady oranžovníků, banánů, melounů, citronových a sterých jiných stromů v zemi, kterou pokládali za pustinu. Kokosové palmy v dlouhých nádherných alejích, domy pro misionáře a děti, nazývané od černocho „městem bílých“, pole plná pracovitých dělníků, zástupy dětí, jež za zpěvu se ubírají domů...“
- 7** Sultán Zanzibarský řekl kdysi k P. Horne: „Naučili jste lidi v Bagamoyo pracovat. Před vaším příchodem byla země docela neobdělána...“
- 8** Německý cestovatel Peters: „Dne 26. února jsme navštívili misii v Ugandě. P. Lourdel působí zde již 10 let. Na mou otázku, zda nemá touhu vrátit se ještě jednou do vlasti, odpověděl: „Přišli jsme sem, abychom tu zemřeli. Jsme-li zdraví, nechceme se vrátit, a jsme-li nemocni, nemůžeme se vrátit.“ „Mluví se tak mnoho o nás cestovatelích, o Eminu pašovi, Stanleyovi a jiných; ale co vy zde konáte, je daleko hrdinnější, a vy to konáte jedině pro své vznešené ideály. Vaše jména jsou v Evropě neznáma, ctižádost, jež pohání jiné, nepřichází u vás v úvahu...“ „Svou odměnu čekáme po smrti, zalíbí-li se Pánu...“
- 9** Týž: „Protože katoličtí misionáři skládají slib ustavičné chudoby, čistoty a poslušnosti, protože nemohou nashromáždit vlastní jmění ani trvale se do vlasti vrátit, mají dvojnásobný zájem, aby misie zařídili co nejlépe. Protestantští misionáři u jezera Viktoria pracují jen přechodně, jsouce dobře placeni, vrátí se dříve nebo později do Anglie, a proto nehledí, aby do misie mnoho vložili, a nikdy s africkou půdou nesrostou...“
- 10** Za dva roky potom píše msgr. Hirth, představený téže misie (v Ugandě): „Katolíci, kteří byli zde již delší dobu pronásledováni, byli zbaběle zrazeni a s králem, biskupem i 17 misionáři vypuzeni. Je to dílo protestantů, kterým vydatně pomáhali agenti anglické společnosti. Místo krásného katolického království Mwanga založil nyní říši půlměsíc. Angličané sami povolali mohamedány, aby dobyté zemi dali krále. Tato nízkost padá výhradně na odpovědnost protestantských kazatelů.“
- 11** Ze stanice Panny Marie Pomocné v Uširombo (ve střední Africe) sděluje P. Capus ze společnosti Bílých Otců r. 1895: „Se všech stran se nám hrnou černoši, větším dílem získaní horlivostí obrácených. Děti vyučují ve víře rodiče, bratr sestru, horliví katechumeni procházejí s bubnem vesnicí a svolávají k vy-

učování. Celá řada takových malých „učitelů“ podporuje misionáře. Jakmile získají četu soukmenovců a sdělí se s nimi o malý poklad svých znalostí, přijdou k misionářům a řeknou: „Otče, tyto jsem „vyučil“, dej jim medailii“ (znamená, že znají základní pravdy katechismu). Tak se šíří zvěst o víře Kristově od vesnice k vesnici...“

- 12** Protestant v. Büllow ze Samojského souostroví 1885 (porovnává tamější katol. a protest. misie): „Katoličtí misionáři pomýšlejí nejdříve na postavení pěkného kostela, protestantští na postavení vlastního příbytku. Na jedné straně sebeodevzdání svatému povolání, na druhé sklon k zisku a pohodlí. Táželi křesťanský nátěr, nutno odpovědět naprosto záporně. O křesťanské víře, smýšlení a ideách ani řeči. Věří ještě ve strašidla a duchy, všude ještě páchána privátní msta (krvina), hovějí mnohoženství, raněným v boji a zajatým uřezávají hlavy, morálka lidu jest spíše ještě horší. Příčina vězí asi v tom: katoličtí kněží správně poznali, že nutno začít s mládeží a že jen tak možno čelit hrozné nemravnosti, jež jest zde v Jižním moři hlavním nepřítelem civilisace. Proto zavedli ve svých misiích zvyk, že dříve, než začne soumrak, se všechny mladé dívky shromáždí a pod dozorem misijní sestry se učí, hrají si, večeří, modlí se, konají večerní pobožnost, a v misii i spí. Jinoši a neženatí muži konají totéž pod dozorem učitele v jeho domě. Protestanté se pokoušeli o cosi podobného, ale jejich metoda zklamala nadobro.“ (Bylo to cosi jako koedukace; autor praví doslova: „Semeniště nečistoty.“)

- 13** V září 1931 měli zednáři na programu mezinárodního kongresu v B. číslu: „Boj proti misiím, proti vatikánským bestiím.“ Misionáři prý jsou moderní otrokáři, jejichž úkolem jest plnit pokladnu Říma. Nuže, před sto lety, když se černý kontinent otevřel Evropanům, byl nazýván hrobem bělochů. Zvláště t. zv. Otročí pobřeží (na západě Afriky) bylo proslulé. Parníky zůstaly na širém moři v uctivé vzdálenosti od břehu, pouze kněží vystoupili a pustili se dovnitř. Pět prvních misionářů (lyonských) zemřelo do jednoho do pěti týdnů bažinnou zimnicí... oběť života po dlouhých studiích a strastiplné cestě! Každého kšeftáře by takový osud jeho předchůdců odstrašil, ne však apoštoly Kristovy! Lyonský misijní dům udává ve statistice: „Za 50 let zemřelo v africké misii 400 kněží a sester, průměrný věk kněží činí 30 let, sester 28 let. V Liberii ze 7 kněží zůstal na živu jediný, v Senegambii za 11 let ze 75 kněží zemřelo 42. Podobně je tomu v misii na Zambezi, v Sudaně, Kamerunu. Každý kněz musí při nejmenším škrtnout ze svého života 14 let, 50 proc. umírá v nejlepším věku, 5 proc. násilnou smrtí.“ Jiná statistika udává: „Z příchozích misionářů umře do roka třetina, druhá třetina do pěti let...“

- 14** Jaké oběti musí přinášet misionář, jenž z lásky k duším opustil vlast, své drahé, pohodlný život! V britském Hondurasu musí cestovat ve dne za úmorného vedra, večer přijde na štaci, s věřícími vykoná v kapli pobožnost, má kázání, vyslechne sv. zpovědi, ráno slouží mši sv. a vydá se na cestu k další stanici. V jakém stavu na štaci přijde! Vedrem zmořený, hladov a žízniv, najde pro sebe a pro průvodčího tři vejce, kukuřičný koláč, trochu pepře a číši vlažné kukuřičné kávy. Chudí věřící nemají víc, co by mu dali.

Voda vápencová, bílá, odporně páchnoucí . . . Nůž, lžice, vidlička jsou věci neznámé. Hladový by si po cestě nejráději odpočinul, a zatím musí do práce.

- 15** Brasilský misionář P. K i e f e r popisuje visitační cestu biskupovu. S průvodčími se musí brodit močály, plavat přes dravé řeky, kde aligátoři ohrožují každého, kdo se pustí do vln. Přelézat skály, rokle, horské hřbety . . . na některých místech musí všichni lézt po čtyřech. Jediný misionář má na starosti území velké jako Čechy. Lid není zlý, ale nábožensky docela nevědomý, protože není, kdo by je poučoval. V osadách, kde mají vzorného kněze, je lid velice zbožný.
- 16** T ý ž misionář navštívil na jihu Brazílie území zvané Sete missoes (sedm misii), kde působili kněží Tovaryšstva Ježíšova před zrušením řádu. V největší misii, zvané svatého Michala, našel kamennou desku s obrazem Srdce Páně. Všude jinde jen trosky, porostlé lesem a křovím.
- 17** Biskup F a r a u d při visitační cestě po své ohromné diecési (v Kanadě) zavítal do indiánské misijní stanice; hned se sešli všichni pohlaváři, a nejstarší ho oslovil: „Už jsme tě dávno neviděli; odpusť, že bez ohledu na tvou nemoc a na obtíže cesty chceme u tebe tohoto večera pobýti. Jsi-li unaven, netřeba, bys mluvil; jsme spokojeni, že tě vidíme, nebudeme tě mnoho obtěžovat.“ Toto „neobtěžování“ vypadalo takto: sesypali se na něho s tisícerými otázkami, a třebaže na každou jen krátce odpovídal, vyšlo už dávno sluníčko, když byli ještě pohromadě.
- 18** Slyšme dojmy misionáře P. P r o u l x e před nastoupením misijní cesty, jež podle jeho dohadů bude trvat snad celý rok, ne-li déle: „Sbohem, civilisovaný světe, teď dlouhou dobu nebudeme o tobě nic vědět . . . Posadili jsme se do člunů (kanoe, z kůry stromů); jeden se honosil jménem Hvězda mořská, druhý Mořská růže. Jeden anglický farmář s dvěma dcerami nás provázal značný kus cesty. Dívky pevně a statně ovládaly vesla. Šťastné děti, zdravé na těle i na duši v osamělosti tohoto venkovského života, nevědoucí nic o planých zábavách a rozkošech moderního světa, jež tak mnohou dívku bez ustání mučí!“ Doznává, že byl šťasten mezi Indiány, kteří ho dojímalí svou zbožností, vírou a oddaností ke knězi. Na této vodní cestě přišli k nebezpečným kataraktům, kde nezbývalo, leč vystoupit na břeh, vléci čluny a náklad po suchu, a tak obejít nebezpečné místo.
- 19** P. P r o u l x provází biskupa Lorraina na visitační cestě do kanadských misii. Parníkem míjeli rychle město za městem, konečně vystoupili, a teď do člunů . . . Plavili se na horním toku Ottawy mezi Velkým a Malým jezerem Obaching. Již dávno opustili civilisovaný svět, tu jim přijde vstříc 22letý syn statkáře, jehož farma jest hezky vzdálená. Jinoch svátečně oblečen, prosí biskupa za sv. biřmování. Pokleká na balvan porostlý mechem, jako by to byla vzácná mosaika nebo mramorová podlaha evropské katedrály . . . Před ním stojí biskup, oděn pouze rochetou a štolou, „divoši“ stojí uctivě v kruhu . . . Blízký vodopád mísí své šumění do modliteb, a májové slunko mile ozařuje malou skupinu věřících. „Nikdy na mne neucinily obřady sv. biřmování takový

dojem. Odpovídáme na modlitby biskupovy, a při každé prosbě opakuje ozvěna naše amen . . ." Klečící jinoch pasován na rytíře Kristova . . . v samotě, nedotčené ruchem a civilisací horečně pracující a za ziskem se honící Ameriky . . . Zatím co v továrnách kola se o překot otáčejí, a ti, kteří obsluhují stroje, nemají ani kdy, aby pomyslili na to, že mají také duši, prosí zde mladý věřící Kristův za výzbroj proti nepříteli spásy, za sílu Ducha svatého . . .

- 20 T ý ž misionář: „Den předtím jsme byli farmářovými hosty; jeho dvě dcery a mladší syn přijali svátost Ducha sv., a celá rodina, jakož i všichni dělníci, šli k sv. zповědi . . . V té chudobě mělo to cosi dojmavého . . .“
- 21 T ý ž vypravuje, jak na jednom ostrůvku, podle kterého se musili plavit, na ně čekaly dvě rodiny od Velkých jezer. Vykonali cestu několika dnů . . . Rodiče přivedli a přinesli děti a prosili biskupa, aby jim udělil sv. biřmování. V lese . . . celé místo, jakoby se chtělo vyzdobit k tiché slavnosti, bylo postlé purpurovými květy, barvou Ducha sv. Po obřadech namítají dospělí: „Ale tys nám nedal andělský chléb . . .“ „Dnes už nemohu mši sv. sloužit . . .“ „Kdypak ji tedy budeš slavit?“ „V Meskikaně.“ Byla to misijní stanice vzdálená čtyři dny cesty. „Dobře, půjdeme tedy s tebou.“ A šli . . . Čtyři dny cesty, a pak dvojnásobný počet dnů zpět k domovu, aby mohli být přítomni nejsvětější oběti a přijmout tělo Páně!
- 22 Při vypravování misionářů jest patrné, že s největším dojetím píší o tom, kde slavili první přesvatou oběť Nového Zákona, za jakých okolností . . . P. Lopez líčí, jak byl hluboce dojat, když konal svatá tajemství v posvátném tichu pralesa, P. Desmet pojmenoval místo, kde ve Skalném pohoří po prvé sestoupil Syn panenské Matky na oltář, Údolím nejsvětější oběti . . . mezi dvěma pahorky, kde později zřízen kostel a na blízkém vrchu postavena památka velký kříž . . .
- 23 Jak vypadá toaleta misionáře v severozápadní K a n a d ě, když se vydá v zimě na cesty: dvě flanelové košile, vlněná kazajka, kabát z losí kůže, plášť z téhož materiálu, flanelové kalhoty, dvoje kalhoty z losí kůže, ponožky vyrobené z vlněné deky, přes ně delší punčochy a ještě jeden pár ponožek z koziho rouna, kožené boty až po kolena, beranice z bobří kůže sahající přes uši. Na šňůře, zavěšené kol šije, vidíš dva menší pytle . . . Jsou to dvě rukavice vycpané vlnou a kožešinou. Tak se posadí na saně, pro sebe i pro průvodce vezme aprovisaci na osm dní. Pro eskymácké psy saně táhnoucí vezme asi půl centu ryb. Přenocovat musí mnohdy na sněhu pod širým nebem. Jeden misionář vypravuje, že ráno při probuzení se zděsil: sníh, padající celou noc, ho zasypal vrstvou vysokou třetinu metru! Nemohl se ani hnout a jen s velkou námahou se vyprostil.
- 24 Misionář na A l j a š c e necestuje v zimě nikdy sám, nýbrž vždy se společníkem, aby jeden druhého mohl upozornit na omrzliny (pozná je podle bílé barvy); ty musí být hned potírány sněhem, aby snad úd neupadl. Teploměr klesá na — 60° C; dotknout se v takovém mrazu kovové nádoby má za následek spáleniny - tkáň rozrušena, stejně jako kdyby ses dotkl žhavého železa. Při

tom nutno někdy nocovat venku při — 42^o! I když spi pod střechou, má ráno při probuzení vous plný rampouchů, oči i nos pokrytý ledovou kůrou. Jeden Rus by se byl málem zadusil, protože jeho plnovous byl samý led. Venku musí být opatrný, aby oči neslzely; jednak by mohla víčka přimrznout, jednak by vítr mohl způsobit zánět očí. Oslepení z neustálého hledění na sníh nebývá vzácností; jediný delší výlet uvrhne Evropana na několik dní na lůžko. Pro strašnou zimu někdy nezamhouří oka po celou noc. Nedivno, že Pius IX. nazval misionáře, hrdiny blíženské lásky, mučedníky zimy. V zimě musí hořet lampa po celý den. Těžká mlha ztěžuje dýchání. Jednou přinesla eskymáčka misionáři pokrm; vrací se domů — její bouda asi 100 kroků vzdálená — tu vznikla sněhová bouře („blizzard“), ztratila cestu a nezbývalo leč zahřabat se rychle do sněhu; tak ztrávila celou noc. Ráno viděla, že byla svého příbytku vzdálena asi tři sta kroků.

Breje nelze snadno nosit; kov jest v té zimě nesnesitelný — kromě zlata není jiný možný, a na zlato chudí misionáři nemají; nanejvýš lze užít rohoviny.

25 Podle líčení misionářů jest léto na Aljašce ještě horší než zima. Od prvního objevení zeleně až do zářijových mrazů mučí kdekoho moskyti. „Nelze lidskými slovy popsat trýzeň, již tato metla působí. Rodí se v močálech, které jako síť se prostírají po celé zemi. Dnem i nocí nás mučí. Síť sice chrání proti moskytům, ne však proti malým jedovatým mouchám, jež vnikají pod oční víčka, do uší, do nosu, do úst, když promluvíme, do rukávů, za krk. Pes, jenž ztratí ve rvačce kus hustého kožicha, je k smrti uštípán; i medvěd před nimi prchá a hledá ochranu ve vodě; jen Eskymák jest poněkud chráněn odpornými zápachem svého kožichu, jež nosí i v létě a nikdy nemění.“ Běloši krom toho trpí nespavostí: jako zima jest nepřetržitá noc, tak léto nepřetržitý den. Ověsit lože temnými záclonami jest málo platné. Někteří lovci velryb nespavostí zesíleli nebo vložili na sebe sebevražednou ruku.

26 P. Girand, oblát Neposkvrněného Početí, „farář severního pólu“, sídlící v Ponds Inlet, nejsevernější faře světa (73^o), spravoval dlouhá léta svou farnost o rozloze 140.000 qkm a se 108 katolíky - jeden věřící na 1300 qkm!

27 P. Grandin, oblát Neposkvrněného Početí, sděluje: „Pro velké vzdálenosti jest mnohdy nemožno přinést umírajícímu nejsv. Svátost. Proto se mnoho rudochů stáří zmlomených nebo nemocných usídlilo nablízku stanice La Nativité (Narození Páně) u jezera Athabasca, kde jest vydatný rybolov. V sobotu se vydají na cestu do kostela, zůstanou ve stanici do pondělka. Jednou jsem byl volán k nemocné stařeně . . . Pro nakažlivou nemoc musila být ze stanu odnesena, našel jsem ji pod širým nebem. V neděli večer jsem se vydal na cestu, chromý a poloslepý Indián vesloval, za mým člunem jich plulo ještě osm, plny ubožáků, kteří stěží veslo v ruku drželi . . . Za neustálého zpěvu nám cesta jakž takž ubíhala. Konečně u cíle . . . Sotva skončily obřady, spustil se liják . . . Aby nemocná byla chráněna před deštěm a zimou, postavili proti větru stěnu a s druhé strany rozdělali oheň . . .

Aplikovat na vlažnost našich věřících . . . V městě pokládají za dostatečný

důvod, aby v neděli opomenuli mši sv., když poprchává . . . Mají po dlážděném chodníku pět minut do kostela! — Misionáři vypravují, že jen jednou v roce obejdou či vlastně objedou všechny vesničky a samoty své rozsáhlé „farnosti“, vyslechnou sv. zpověď všech přítomných, slouží mši sv., pokřtí narozené děti, oddají snoubence, zaopatří nemocné, pomodlí se za zesnulé — kolik jich za ten rok zemřelo . . ., těch, kteří před 12 měsíci byli docela zdrávi! Ale misionáři se o jejich věčný osud neobávají; svaté zpovědi, jež věřící jednou za rok skládají, svědčí o tom, že se od posledního přijetí sv. svátostí těžkého hříchu nedopustili.

- 28** Na Labradoru je už dávno řada misijních stanic. Nevím, jak to tam vypadá teď, ale před nemnoha lety nebylo jediného lékaře na celém poloostrově. Nemocný by nemohl nabídnout své síly k misijní práci. Jeden misionář píše: „Jak mnoho bychom tu potřebovali! Není škol, z každé rodiny smějí posílat na nejvýš dvě děti do školy, což není ani pčlovina všech. Jak mnoho peněz leží v kapsách věřících lidí bez užitku, jak mnoho dobrého by mohly zde způsobit! Tisícero násobné požehnání by tu přinášely! V misijní stanici nemůžeme zříditi ani pumpu ani plot . . .“
- 29** Když přišli r. 1639 do Quebecu první řeholní sestry z Evropy, žasli Indiáni a ptali se, kdo to je. „Dcery pohlavárů, jež přišly vyučovat vaše dcery, aby nepřišly do pekla. Proto opustily rodinu i vlast.“
- 30** Čínský misionář Hamer vypravuje, že častěji byl proti své vůli postrachem kraje. Cestuje s karavanou podle čínsko-mongolských hranic, zastaví se před jakýmsi stavením — živé duše v něm nebylo, jen kočka seděla u praskajícího ohně. Kam se všichni poděli? Když se nikoho nedočkali, ztrávili noc v opuštěném domě; majetník přišel druhého dne — pokládal je za lupičskou bandu a proto utekl (stalo se roku 1879). Na setkání s takovými bandami musí být i misionář připraven!
- 31** Do Alžíru poslala Francie v minulém století čtyři kněze a biskupa, ale jen pro duchovní správu vojenských nemocnic - misie mezi mohamedány jim byly přísně zakázány. Francouzská vláda platila moslimům pouf do Mekky, Francouze odpadlé k islamu ustanovovala za úředníky, podporovala arabské školy, jež byly největší překážkou šíření křesťanství a kde dětským duším vštěpován fanatismus proti víře Kristově i proti Francouzům. Tyto školy, obecné i „vyšší“, byly příslovečné svou nemravností (pro slovo mravnost nemá mohamedán ani výrazu). Roku 1877 píše kterýsi misionář, že někdy vyznavači Mohamedovi sami nabízejí své děti katolickým misionářům k výchově, ale zákon jim nedovoluje, aby je přijali. Krátkozraká vláda neviděla, že arabské školy jsou semeníště revolucí proti ní.
- 32** Napoleon III. vzkázal biskupu Lavigerie v době, kdy zuřil strašný hlad, že se nemá co starat o arabské obyvatelstvo, a přece tisícové hynuli. Ve dvou sirotčincích se tísnilo na dva tisíce dětí; skoro polovička jich zemřela. Heslo tohoto biskupa bylo: „Kříž a radlo.“ Sám se chápal pluhu, jeho spolubratři právě tak, a ti zase k práci přiměli děti vychovávané v jejich ústavech. Kdo

ví, jak líné tamější obyvatelstvo je, pochopí, co práce dalo tyto děti zpracovat. Úsilovnou prací proměněny v pěkné zahrady a úrodná pole pustiny, kde dříve bujelo jen trní a křoví.

33 V T u n i s u trvalo otroctví až do roku 1830. Den před dobytím Alžíru obé od beye (knižete, pohlavára) odstraněno. Pozdější beyové (mohamedáni) vycházeli misionářům co nejvíce vstříc, zatím co francouzská vláda, jak jsme právě slyšeli, jim dělala překážky co největší.

34 Jakým potěšením jest pro misionáře a pro sestry pobyt v e š k o l e, ukazuje tento obrázek: Vstoupíš do třídy (někdy jest pod širým nebem); nejmenší děti se učí písmenům, větší slabikují, ještě větší čtou, největší odříkávají katechismus. Mezi nimi spatříš i několik maminek s maličkými na zádech. Každé řve z plných plic, což jest známka píle; vzadu dvě dívenky mají právě oddech, jedna zpívá, druhá k tomu tančí. Sestra nesmí nikoho pokárat, sic zítra nepřijde. Občas se rozdávají ceny: na stole leží pestré šaty a jiné dárky. Nejpilnější dítě je voláno, aby si vybralo, co chce; trvá to hezkou chvílí, než se rozhodne. Po něm přijde druhé, třetí . . . ale i potom ještě v lavici si mezi sebou vyměňují . . .

35 S v e n H e d i n, švédský cestovatel: „Nejkrásnější vzpomínky z dlouhých let, prožitých v Asii, se pojí k misijním domům. Čím lépe jsem misionáře poznával, tím více jsem se divil jejich tiché, vytrvalé, nevděčné práci. Někteří hejskové myslí, že bon ton vymáhá, aby se s pohrdáním o misionářích mluvilo a jejich práce ve službách křesťanství odsuzovala. Ale už sám nezištný boj, aby šířili své ušlechtilé přesvědčení, jest hoden obdivu, a v naší době je téměř vykoupení, potkáme-li člověka, jenž bojuje o vítězství světla na zemi.“

36 T a f t, president U. S. A. 1909—13, pravil: „Dříve jsem byl pln předsudků proti katolickým misionářům, ale když jsem na Filipínách viděl jejich kulturní dílo, nabyl jsem jiného mínění.“

37 Paní dr. L u d e n d o r f f o v á lká („*Verschüttete Volksseele*“) po příkladu jiných nad tím, že misie jsou, zkázou „přirozeně žijících kmenů“ (Naturvölker). Odpověď na to podávají naše příklady, a krom toho odpověděl přímo ředitel dolů v Kigoma, Egon Kirchstein, jenž konal 28 let vědecká badání v Africe: „Nectnosti nejsou ovocem obrácení černochů ke křesťanství, jak si namlouvají ti, kdož je znají jenom z knih. Nařiká-li se na špatné vlastnosti misijních chovanců, je důvod ten, že to nebývají ti nejlepší, kteří z misie utekou a hledají službu u Evropanů. Ať soudí o obrácení ke křesťanství každý, jak chce, tolik je jisto, že misionáři jsou kulturní činitelé, vyučují nejen zpěvu v kostele a náboženství, nýbrž vštěpují černochům základní školní poznatky, ruční práci, lepší hospodářské metody. Kromě toho všem bez rozdílu, i pohanům, skýtají lékařskou pomoc, prokazují křesťanské milosrdenství sirotkům, opuštěným, chudým, nemocným, ujímají se velkých i malých, neklidíce za to mnohdy vděk.“ - Skoro u všech národů jsou misionáři zakladatelé jejich písemnictví; čím byli Slovanům svatí bratři soluňští, tím jsou vérozvěsti nekulturním

kménům: tvůrci jejich řeči, spisovatelé jejich první gramatiky, vynálezci písma . . .

- 38** P. Haas T. J. sděluje z Indie 1906: Slepé hochy, kteří neměli dlouhou chvíli co dělat, vyučil ve sv. víře; měl jich šest, a ti mu pomáhali ve vyučování katechumenů. Zvláště jeden, Gabriel, asi 12 letý, přivedl k světlu Kristovu řadu jiných, ba celou jednu vesničku získal příkladem zbožného života i službami lásky, jež prokazoval, jak mohl. Nikdy nevynechal svatého přijímání prvního pátku, třebaže měl do misijní stanice tři a půl hodiny cesty; zůstal tam do soboty, celou sobotu zachovával přísný půst ke cti Matky Boží. Misionář nevěděl, že za několik haléřů, jež mu dal, aby si opatřil snídaní, nakoupil květin pro oltářik svaté Panny ve vesničce. Sám zvonil Anděl Páně, děti vyučoval katechismu, konečně se usadil trvale ve stanici a vyučoval i dospěle. Patřil k nejnižší kastě pariů, „bydlil“ v jednom koutě . . . Mezi jeho žáky se objevily jednou dvě dámy z nejvyšší kasty, bohaté, pyšné, matka a dcera, 70 a 36 let . . . Vydržel modlit se celé hodiny bez opory, při svatém přijímání zářila jeho tvář andělsky.
- 39** Misionář Robert d'Arbrissel v 11. stol. se odvažoval do nejspínavějších brlohů hříchů. Jednou ho nebohá oslovila: „Již 20 let jsem tu a ještě mi nikdo nepřišel kázat o Kristu a jeho lásce; kdybych věděla, že to je skutečně pravda . . .“ Podobná událost ze 4. stol. poskytla námět Hrosvitě z Gandersheimu k jednomu dramatu.
- 40** Misijní biskup Faraud píše ze severní Ameriky, jak se pustil do stavby kostela, vlastně kaple. Byl docela bez peněz, řeholní bratři laikové poráželi stromy, on, třebaže stařec a nemocný dnou, řezal prkna, jichž bylo zapotřebí asi 6000. Denně musil z misie k vodní pile, vzdálené asi hodinu cesty. „Kdyby mne v Evropě viděli, snad by spíše obětovali nějaký haléř na misii.“
- 41** Baron Lüttwitz popisuje své exercicie, jež před vyznáním viry konal v jezuitském klášteře pařížském. Na Korei bylo kruté pronásledování; kosti umučených misionářů posílali věřící do mateřských klášterů v Evropě; on sám viděl v sále kol dokola skříně plné těchto památek smutných a vítězných zároveň. Právě za jeho pobytu přišla zpráva, že zase jeden umučen, a prosba o nového. Za deset minut potom opouštěl mladý kněz dům; jeho jediné zavazadlo byl šátek, v němž měl zavázané peníze na cestu. Šel klidně, jakoby na návštěvu k nemocnému, a přece si mohl téměř na prstech vypočítat, kdy dojde na něho . . .
- 42** V Papuánských horách slavili 18. května 1930 stříbrné jubileum založení katolické misie. Mafuluové, kanibali prvního řádu, kteří se vraždili a požírali pro maličkost a jinak nevyšli leč se zbraní v ruce, užívají dnes zbraní jen jako ozdoby při tanci; boje přestaly, na vrcholcích hor vidět znamení spásy, ženy i děti cestují bez obavy od kmene ke kmenu. Šlo to pomalu, za nevýslovných obtíží a obětí; za 21 let pokřtěno pouze 700 lidí, pak za 4 roky 4000, dvě třetiny divochů . . . Kněží nestačili, katechisté vyučovali ve dne v noci u ohně své soukmenovce a přiváděli je ke křtu.

- 43** P. Malagrida (r. 1722) s nadlidskou námahou se dopracoval úspěchů u kmene Caiaseerů, a pak se odebral k nezrokocným Guanaserům - byl přijat, ale netušil, jaký plán barbaři pojali - v noci všechny pobít! Najednou vrazí do jeho světnice průvodci, Caiaseeřští Indiáni: „Rychle nás pokřti, ženou se na nás . . .“ Všichni pobiti, jen jeho zachránilo volání jakési ženy: „Nechte ho víte, jak vrah jednoho černého kabátu zemřel hroznou nemocí.“ Dali ho na člun a svěřili vlnám Amazonky, ale dostal se šťastně k svým C. Ještě divější byli Barbados; zase byl v nebezpečí života, stěží unikl, dva C. ho drželi v řece nad vodou, plavající a hledající nějaký člun. „Mezi divou zvěří by byl měl více klidu.“ Lidojedům unikl, ale osvícenému ministru Pombalovi neunikl - když se vrátil do Evropy, byl od něho žalářován a upálen, protože ho jednou nepozdravil. (Viz kap. 20. č. 11.)
- 44** P. Le Roy vypravuje z misie na Kongu: Přišel do vesničky, tlupa kluků mu vyjde vstříc a vítá ho, ovšem svým způsobem. Dovedli se modlit, dovedli zpívat, znali i trochu katechismus . . . Dva chlapci, jež znal z misijní stanice, je vedli. „Kdybys nebyl přišel, byl by Eduard všechny pokřtil; ale když jsi tu, je to tvá věc. Mne již pokřtil.“ Překvapený misionář zvěděl, že Eduard poučil svého staršího 20letého bratra o základních pravdách sv. víry, a když zatoužil po křtu, řekl: „Já dovedu křtít“ - a skutečně bez dlouhých okolků ho pokřtil . . . Totiž, bez okolků to nebylo; obyvatelé vesnice pěkně ozdobili chaloupku šťastného novokřtěnce palmovými listy, květy, girlandami . . . „Teď však musíš svou druhou ženu propustit.“ - Učinil tak, ač s těžkým srdcem, a Eduard ho nyní „oddal“ s jeho první ženou, načež mu „udělil“ i biřmování. „Ještě to není všecko, ještě zbývá zpověď, sv. přijímání, poslední pomazání, svěcení kněžstva; jenže s tím si nevím rady. Nejspíše by šla zpověď, ale k tomu je především třeba, abys napřed udělal nějaký hřích . . .“
- 45** P. Pompallier, pozdější biskup, jeden z prvních čtyř misionářů Oceánie . . . „Jeho“ divoši dostali jednu chuť uvařit si ho k večeři, 25 proc. misijního personálu celé Oceánie! Tomu nutno přece jen zabránit. „Já jsem vyslanec velkého Ducha, já vám sám zanítím oheň.“ Měl při sobě dvě sirky, jednou škrtl o plášť starého divocha a strčil mu ji pod nos, divoch se zděsil, ostatní uprchli s ním.
- 46** Pohanští bohové měli také „misionáře“, ale jaké! Jakýsi Lucius konal sbírky pro chrám bohyně Altargatis, přišel až ke Genezaretskému jezeru . . . Vyšel z domu jako žebrák, dary se hrnuly, opatřil si osla, pak druhého, třetího . . ., pak i honce, a vrátil se domů jako nějaký vůdce karavany . . . Mohl se honosit, že každá cesta mu vynesla 70 plných pytlů.
- 47** Mexika dobytá 1521, za deset let zbořeno 500 chrámů a zničeno 20.000 model. Nynější katedrála hlavního města, 120 m dlouhá, stojí na místě, kde kdysi stála hlavní pyramida - na ní aztečtí kněží přinášeli lidské oběti - do roka tisíce zajatých! Do základů naházeny trosky model krutých bohů. Františkánský bratr laik Petr z Gentu vystavěl za 50 let mnoho set kostelů - přes sto chrámů do r. 1529! Do r. 1540 byl udělen křest asi 9 milionům domorodců, někteří misionáři až 400.000 pohanů obmyli vodou spásy.

- 48 P. Cyprián Baraza, muž vzdělaný, jemných mravů, žil 27 let mezi divochy tak barbarskými, že sotva si o tom lze učinit představu; bydlil s nimi v jejich boudách, kde se vše hmyzem a nečistotou hemžilo, přizpůsobil se jejich mravům, zemřel mučednickou smrtí 1702.
P. Anchieta T. J. odebral se k brasílským divochům 1572, maje s sebou jen breviř, hůl a věci nezbytné k slavení nejsv. oběti.
- 49 P. Figueira T. J. se vzdal skvělé kariéry v Lisaboně, aby se mohl věnovat opuštěným divochům. Na první cestě k nim byli povražděni všichni jeho průvodčí, ale tím se nedal zastrašit. Podařilo se mu civilisovat všechny indiánské kmeny na 200 hodin cesty podle toku Amazonky.
- 50 P. Vieira T. J. se ujímal domorodců a co nejrozhodněji vystupoval proti krutostem na nich páchaných - spoutaný poslán do Španělska, postaven před inkvisicí, a pro „kacířství“ uvržen do bídného žaláře (obvyklý způsob jistých inkvisitorů proti nemilým osobám... ve stol. 15. nejeden františkán uvržen od inkvisitora do okovů, protože prý hlásal kacířství - hájil Neposkvrněné Pocietí!). Za 18 měsíců se podařilo jeho spolubratrům opatřit mu papír a inkoust, skoro v úplné tmě psal obranu k papeži, na jehož rozkaz byl propuštěn a vrátil se do misie. († 1697, 90letý - působil v Paraguay.)
- 51 Kupci, majitelé plantáží a přádelen v Jižní Americe, poštvají mnohdy luzu proti jesuitům, vytlučena jim okna, drancovány domy, bojkotováni (nikdo jim nesměl nic prodat, ani aprovisaci...), a to vše proto, že jesuité chránili Indiány před soustavným zotročováním a jinými krutostmi, ba vymohli i na papežích příslušné bully!
- 52 Celá země (Jižní Amerika) poseta jmény svatých a svaté Panny (města Concepción, Asunción...), ale nejednou byly misie zničeny od lidí, kteří se nazývali křesťany a pro mrzký zisk povraždili nebo do nejtěžšího otroctví uvrhli přes 100.000 pokřtěných Indiánů... (Charlevoix sděluje též, že kolem r. 1628 bylo možno od divochů koupit za dvě jehly výtečného koně nebo vola.)
- 53 O zkáze redukci v Uruguay učiněna zmínka v kap. 11. Tam na str. 178 v předposledním odstavci vypadlo ze sazby slovo (odstoupeno území sedmi redukci). Zde doplňujeme.
První jesuité přišli do Paraguay r. 1586. Napřed vyhledávali divochy v pralesích. O výši jejich kulturní úrovně sděluje Charlevoix: „Nedovedou bez chyby počítat ani do deseti; jejich řeč nemá slov pro abstrakta, nýbrž jen pro věci, jež lze smysly poznávat (vidět, hmatat... je tedy moderní materialismus, pozitivismus a spřízněné filosofické systémy pokrok a výkvět lidského myšlení či úpadek do indiánského divoštství?). Narodí-li se dítě, čekají, až jim padne do rukou válečný zajatec; několik dní byl častován, mohl si vybrat dívek, kolik chtěl, pak byl zardoušen, a při této „slavnosti“ dostalo dítě jméno. Umřeli matka, zabijí nemluvňátko, protože žádná žena se neodhodlá prokazovat mu mateřské služby, ani za vysokou odměnu, kterou misionáři slibovali! Ale tytéž služby bez ostychu prokazují štěňatům, opuštěným od feny...“ (Srovnej kap. 11. pozn. str. 177! Nahoře č. 18!)

První misionáři, P. Ortega T. J. a P. Barsena T. J. . . . upozorňovali domorodce, že nesmějí viru posuzovat podle těch, kteří ji vyznávají (Španělé!). Za několik měsíců bylo okolí Nové Kordovy plné neofytů a katechumenů . . .

54 P. Ortega jednou cestoval po rovině. Zprava zleva řeka . . . Znenadání vystoupily vody z břehů a celá rovina proměněna v nedozírné jezero. Vyšplhal se rychle s katechistou na nejvyšší strom - několik průvodců na vedlejší stromy. Dva dny trávili mezi životem a smrtí, bez proviantu, držíce se křečovitě nejvyšších větví; bouře, blesky, liják . . . , voda stoupala výš a výš, a na stromě hledali útočiště i jaguaři a obrovští jedovatí hadi! V noci na třetí den vidí P. Ortega při světle blesků, jak jeden Indián k němu plave, hlasem přemáhá hřímání a volá, že dva křesťané a tři katechumeni na blízkém stromě jsou v posledním tažení a prosí za rozhřešení a křest. Misionář přivázal ke stromu katechistu, jenž vysílen sotva se držel, a skočil do vln, unášejících kmeny trnitých stromů - jeden trn mu pronikl stehno skrz naskrz . . . Pokřtil katechumeny, doplavil ke křesťanům, vzbudil s nimi rychle lítost a udělil jim rozhřešení, viděl, jak druh za druhem padá slabostí do vln . . . Pak se vrátil k společníkovi, jenž skoro tonul . . . voda mu sahala po krk! S vynaložením všech sil ho vynesl na vyšší větev . . . Teprve k večeru začala voda opadávat; misionář musil být odnesen do Villariky . . . , noha otékala! Rána se nezahojila nikdy a mučila ho po 22 let . . .

55 Zatím co v Evropě zuřila 30letá válka, zakládány redukce. V den Neposkvrněného Početí 1620 (měsíc po Bílé hoře!) založena redukce u Concepción v Ibitaragua, uprostřed neoblečených divochů, kteří se při prvním setkání obořili s oštěpy na P. Gonzaleza. V Evropě bojovali křesťané proti sobě, v Paraguay pouze pohané přepadli pokřtěné. Naše vlast a celá střední Evropa krvácela (krutostí Švédů!), za mořem zakládány a kvetly „státy pokoje“ - o nich platilo, co má Paraguay ve znaku: lev, nad ním nápis „Paz y justicia“ (pokoj a spravedlnost - snoubící se se silou). V každé redukci byli obyčejně dva misionáři, ale měli co dělat! V redukci Sancta Maria bylo r. 1730 ve škole 960 hochů a 1002 dívky - jinde daleko přes tisíc! Bylo neslýcháno, aby se v kostele kdo ohlédl nebo šeptal. P. Peramas: „Procestoval jsem velkou část Evropy a Jižní Ameriky, ale takovou zbožnost jsem neviděl nikde.“ Při mši sv. přísluhovali aspoň čtyři hoši v rouchu liturgické barvy toho dne. P. Sepp: „Každé katedrále by dělali čest.“ Děti byly všude (v kostele, ve škole, při každodenní společné snídani . . .) rozděleny podle stáří, nejen k vůli pořádku, nýbrž aby si zapamatovaly, kolik let jim jest — to nešlo nikterak malým domorodcům do hlavy! Když byly celý týden „hodné“, dostaly tučnou krávu nebo býka, aby si ho daly zabít a samy strávily — Indiáni mají totiž „hrozitánský“ apetit, i když přijmou křest! První redukce byly zřízeny 1609-30 . . . padly za oběť lovcům otroků (Mamelukům - jméno sebranky . . . zpustlí Španělé se odebrali do lesů k pohanským divochům; s nimi bylo i mnoho zločinců portugalských, francouzských, holandských, italských . . . přinášeli střelnou zbraň a přepadali redukce). Ze 100.000 Indiánů zbyla desetina, ostatní pobiti nebo prodáni do otroctví; v redukci Incarnación (Zvěstování Panny Marie) byly dívky, jež bránily panenskou čistotu, od banditů rozsekány. Zbývajících 12.000 odešlo ke střednímu toku Pa-

rany a Uruguaye, po cestě trvající skoro 4 měsíce, založeny nové redukce. Když Mameluci ohrožovali i je a španělský místokrál odmítl žádost misionářů za vojenskou ochranu, postarali se tito o vojenský výcvik svých lidí, a tito se ubránili sami.

R. 1767 bylo v Paraguay 33 redukcí („Guarani“), severně odtamtud 10 redukcí („Chiquito“), a kromě nich 15 redukcí „Gran Chaco“ a 2 redukce v severní Patagonii.

- 56** Redukce byly vpravdě Morova Utopie, ale na křesťanském podkladě! Křesťanský komunismus! Každoročně celá osada (několik tisíc hlav) ošacena z obecní látky - šaty ušity buďto doma nebo ve vdovském asyly. Celý den přesně rozdělen, ke všemu se dalo znamení kostelním zvonem, ráno k vstávání a k ranní pobožnosti (v kostele! Mše sv.!), večer k společné modlitbě a ke spaní. Pak se nesměl nikdo na ulici ukázat ani vejít do cizího domu - kdo byl od noční stráže přistižen, putoval pod závoru a nazítří se musil odpovídat. Opilství docela znemožněno, bělochům přístup zakázán, aby tam nezavlekli evropské neřesti. Nemocným donášeli ošetřovatelé (cruciferi - nosili na prsou kříž) denně pokrm z příbytku misionářů. Provinění trestáno vězením, metlou - těžké provinění vypovězením z redukce.

Kostely se vyrovnaly nejpěknějším chrámům v Peru a ve Španělsku, jak stavbou a stylem, tak bohatostí ozdob a vkusem. Zlata a stříbra používáno výhradně k ozdobě domu Božího! V hlavní lodi (byly tři, někdy pět) bylo aspoň pět oltářů - hlavní překrásný, že hosté (biskup . . .) žasli. Někdy Indiáni sami kostel zbořili, když se jim zdál být vůči sousední redukci chudý nebo malý, a postavili eucharistickému Králi palác co nejkrásnější. Stěny ozdobeny dovednými malbami (tajemství sv. víry, obrazy svatých . . .)

R. 1750 působili v Paraguay 303 jesuité, měli universitu, 9 kolejí, 25 domů, 60 redukcí (na str. 177 kap. 11. chyba tisku).

- 57** Divoši (pohané) přepadli kmen Mahoma, všechny pobili nebo zajali, a když byl pohlavár žádán, aby zajatce vydal, odpověděl, že si nedá pokoje, „až bude pít krev posledního Mahomy z lebky nejstaršího misionáře“. Výrok osvěceného Diderota nemá tedy nárok na prvenství! („Na světě bude dobře, až bude poslední král oběšen na . . . posledního kněze.“) Křesťanští domorodci sáhli tedy ke zbraním, zajatce vyrvali a neztratili v boji ani jediného muže!

- 58** Misie znemožňovali i světští kněží, žijící praohavně. Nejsmutněji proslul Don Cardenas, františkán, darebák, od představeného zbaven úřadů a vsazen do klášterního vězení. Intrikami dosáhl toho, že byl od vlády jmenován biskupem v Asunción, dal se vysvětit, nečekaje potvrzení z Říma, po smrti guvernérově strhl na sebe i světskou moc a začal proti jesuitům řídit. Vypověděl je z redukcí, zavřel jim školy atd. Tehdy vznikla báje, že jesuité mají tajné zlaté doly a vyvážejí žlutý kov . . . Indián, pro neřestný život z redukce vykázáný, tak vypovídal, Cardenas pomáhal tyto pomluvy šířit, guvernér se vydal na cestu do redukcí s vojskem a udavačem, ten však cestou zmizel! Jesuité si dali práci, aby byl objeven a dopadli ho. Byl vyzván, aby ukázal doly a skladiště zlata, v němž tvrdil, že je viděl! Skončilo to tím, že dostal 200 ran bičem a byl puštěn. Ale pověst jednou hozená do lidu se šířila, až se dostala

i do Evropy. Spolu s ní pověst o „Mikuláši I., králi Paraguaye a císaři Mameluků“, jenž prý byl jesuita, v čele armády pobil všechny misionáře (i ty, kteří pak odvezení do Evropy?)... V Evropě prý ukazovali i medaili s poprsím „krále“! Zlata chtiví Španělé neměli teď pokoje, Portugalsko pomýšlelo na rozšíření území (Brazílie), 1750 si vymohli odstoupení sedmi redukcí uruguayských, a utiskovali Indiány tak, že ti se chopili zbraně. Podlehli ovšem (1756) a rozptýlili se do lesů. Tato „válka sedmi redukcí“ zavdala vítanou záminku španělské vládě - slabý Karel III. podepsal dekret, jímž jesuité vykázáni z Paraguaye a brzo potom ze všech španělských zemí.

59 P. Florián Pauke T. J., pocházející z Čech, líčí z k á z u r e d u k c e sv. Františka Xav.: „Dne 21. července 1766 jsme seděli klidně u stolu, když přišla první zpráva o tom, jaký osud stihl před pěti dny naše spolubratry v městě (Santa Fé). V redukcí nastal zmatek a pláč... Za několik dní bylo vojsko tu. Napřed soupis všech věcí; každý stůl, jak dlouhý a jak široký, z jakého dřeva atd. Pak vydat peníze... Měl jsem něco přes tři zlaté německé měny; žádali, abych přísahal, že více nemám, což jsem mohl s klidným svědomím učinit. Velitel pravil: „To jsou tedy ty velké poklady, které se hledají u chudých misionářů? Nechte si své peníze, abyste měl cestou na chléb...“ Pak soupis kostelního náčiní, potom soupis stád: 24.000 kusů skotu, 1200 kobyl (pro chov mezků), 1500 koní, 1700 ovcí, 500 volů. Indiáni smutně přihlíželi...“ (Stáda byla jediným bohatstvím redukcí; redukce sv. Františka trvala teprve 17 let! Jiné starší byly daleko zámožnější - ne však na zlato!) „Všichni se chtěli s Bohem smířit, než odejdeme. Celou dobu, co komisaři prohledávali redukcí, jsem byl ve zpovědnici...“

„Po několika dnech jsme musili do Santa Fé. Kazik (pohlavár) Domingo s 25 muži nás provázel. Loučení bylo srdcervoucí. Všichni klečeli podle cesty, kudy nás odváželi... Jeden kazik ustanoven hlavou redukcí, ale nikdo nepracoval, nikdo si nevěděl rady; všichni čekali, jakou zprávu přinese Domingo ze Sta Fé... Stále ještě doufali...“

V Sta Fé zvěděli průvodci misionářů, že jejich „otcové“ musí pryč, do Evropy... Všichni lkali, Domingo bez slz, ale téměř omdlával. „Otče, Bůh ti odplat za vše, cos pro nás učinil a co jsi u nás vystál; pamatuj vždy, že jsme tě jako otce milovali...“ Misionáři odvedeni 6. září do Buenos Aires, Indiáni ne a ne se dát pohnout, aby se vrátili; chtěli s nimi, a jen po usilovném naléhání P. Pauke si dali říci... Jaký byl asi jejich návrat do redukcí? Španělská vláda hledala zlato, misionáři duše...

Do Buenos Aires přišli 4. října. „Celé město se sběhlo jako k popravě zločinců. Dva misionáři zemřeli útrapami, a byli bez zvonů pochováni. Naše přátelé stihl trpký osud; kdokoli nám něco dobrého prokázal, byl vypověděn do Monte Video nebo na ostrovy; bývalý místodržitel Paraguayský za peněžitý dar, jímž chtěl ulehčit naši bídu, byl v noci zatčen a zavlčen na ostrov 80 mil od Buenos Aires. Stráž se denně střídala, týrali nás... O redukcích docházely truchlivé zprávy. Obyvatelé redukcí Petra se rozprchli do lesů, hor a pustin..., poháněti Indiáni (divoši) vylézali z lesů, ohrožovali cesty, přepadali vsi, pobíjeli jak křesťanské Indiány, tak Španěly...“

V redukci sv. Františka zřídila vláda komendu. Jak vypadal život ve vládních komendách? V přádelnách před svítáním začala práce, a každému určeno, mnoho-li musí do večera vykonat. Nebyl-li hotov, byl od dozorce zbaven šatu a koženým bičem do krve zmrskán . . . , dostal na sta ran a pak musil pracovat ještě v noci nebo byl dán do klády a mrskán znova. Bity i ženy a děti . . . Za pokrm dostávali stuchlou kukuřici nebo maso zdechlin. Hlady a bitím umírali - mnozí při práci . . . , dozorce nepustil nikoho, byť měl duši na jazyku. Mrtvolky vyhazovány ven . . . , skýtaly hrozný pohled: zoufalství v tváři, krvavé pruhy na celém těle, kost a kůže . . . Při tom noví páni neustále před nimi velebili „svobodu“, kterou jim přinesli . . . svobodu opíjet se, páchat smilstvo . . .

Mezitím, co jesuité z redukci odvádění, blížila se k americkým břehům loď s novými pracovníky z Evropy - sami mladí kněží a klerikové. Nic netušice po zdravovali zdáli věže Monte Videu . . . konečně jsou u cíle! Chtějí na pevninu, a tu přichází rozkaz, že řád T. J. jest ve Španělsku zrušen a že musí zpět. Prošli, aby směli vylodit několik těžce nemocných. Odmítnuto. - „Jest lhotejno, zda umrou na vodě nebo na zemi; na lodi nebude aspoň zapotřebí hrobaře.“ Dne 16. května 1767 naloděno v Monte Video 171 misionářů (hlídání od granátníků s nabitými puškami jako vrazi), nacpání do podpalubí, kde hladem, nedostatkem vzduchu, hmyzem a nečistotou mnozí onemocněli, dva zemřeli - členové řádu, jenž 200 let ony kraje zkrápěl potem a krví . . .

Indiáni ponenáhlu propadli bývalému divošství. Ti, kteří ještě pamalovali redukce, vzpomínali v písních na Otce T. J., srdce za nimi přes moře posílali, netušice, že jejich „Otcové“ hynou v podzemních kobkách žalářů. I oni vzpomínali svých ovcěk; někteří útrapami hrozného žaláře přišli o rozum, a matnou, nesouvislou řečí mluvili o svých Paraguyanecích. Obrázek hodný osvícenské doby, doby svobody a tolerance!

Co pohanští Indiáni, kteří se chystali k přijetí křtu? Guvernér k nim poslal dva dominikány s tlumočnickem, a to byla první chyba - neznali jazyk domorodců! „Kde jsou „praví“ Otcové?“ „Král je poslal do jiné země.“ „Proč?“ „Protože jejich učení nebylo pravé.“ Užaslým rudochům nebylo třeba více říci. Noví věrozvěsti je chlácholili, obdarovali, pozvali na zítřek - nepřišli! Šli tedy sami do jejich chyší - našly je prázdné a na zdi pověšené své dárky. Týden čekali - nikdo se nevrátil.

- 60** Za 14 let po vyhnání jesuitů z Paraguyae dostoupilo nelidské utiskování Indiánů takové výše, že vznikla vzpoura (1780). Tupak Amaru, potomek Inků (vládnoucího kdysi rodu) se postavil v čelo odboje, všichni korregidorové (královští dozírající úředníci) byli pobiti a spolu s nimi všichni Španělé, kteří padli vzbouřeným do rukou. Všecko vojsko vypraveno proti nim, tři roky trvala krvavá válka, konečně Indiáni podlehli. Tupak Amaru padl do zajetí, před jeho očima usmrcena manželka, děti, příbuzní, jemu vyrván jazyk, přivázan ke čtyřem koním a roztrhán na kusy; ostatní potomci Inků odvečeni do Španělska, kde zahynuli v žaláři. - Děti v dějepisné hodině se učí odřikávat, že osvícenská doba odstranila krutou „středověkou“ torturu.

Jaké poželnaní přinesly tyto násilnosti vládě (španělské a portugalské)? Uplynu!:) sotva půl století, a jihoamerické kolonie se osamostatnily, čímž zasazena

oběma státům pyrenejského poloostrova rána, z níž se nevzpamatovaly. Krev nevinných volala k nebi o pomstu . . .

Co znamená dějepisci tato truchlivá tragedie? Maličkou epizodu, jež mu nestojí ani za zmínku. Popisuje bedlivě každou šarvátku, k níž ve válce došlo, sděluje, kolik slonů přepravil Hannibal přes Alpy, ale hrdinské dílo míru a bliženské lásky mu nestojí za zmínku. V Ottově naučném slovníku u slova „redukce“ nenajdeš nic, u hesla Paraguay jen krátkou zmínku o založení jesuitských misí. Jakýma očima pohlíží na toto dílo Pán? Jak dopadnou na soudě ti, kteří je založili, jak ti, kteří je zničili? Drahocenné duše, vykoupené krví Kristovou!

- 61** Redukce v Bolívii, taktéž od jezuitů založené, podobaly se paraguayským; byl však připuštěn soukromý majetek - pouze v pondělí pracovali všichni na obecních pozemcích. Hodinu před západem slunce se shromáždili všichni do kostela na růženec, načež šli průvodem k sv. kříži, postavenému uprostřed návsi. Denně zdoben čerstvými věnci a květy - vynikali obzvláštní úctou k znamení spásy! R. 1744 obnášel počet křesťanů 14.000 v 7 redukcích (první z nich Neposkvrněného Početí).
- 62** Zničeny byly r. 1767 - 20.000 pokřtěných Indiánů zbaveno kněží. Při ohlašování královského dekretu měli jezuité co dělat, aby zabránili vzpouře - rudoši chtěli ubít důstojníky i kněze, kteří misionáře odváděli. Švýcar P. Schmid po 37letém působení musil do Evropy (cesta trvala tři roky!) . . . do smrti mu nevyminel z mysli pláč drahých „dětí“. (ř 1772, 78letý.) Zbytky starých zvyků se uchovaly v Bolívii dodnes, na př. mečový tanec ke cti sv. kříže v den Povýšení sv. kříže a v jiné svátky. Lze nalézt ještě modlitební knihy, psané v 18. stol., komponované mše z téhož století. Když je o velkých svátcích Indiáni virtuosně na své nástroje hrají, jest hrobové ticho - i děti jsou jako přikovány, v hnědých ručkách růženec . . .
- 63** Teď obrázek z novějších misí. Hai-men, „dráha moře“, poloostrov u ústí Modré řeky (Jang-tse-kiang) . . . Půda je tam tak úrodná, že mají do roka dvojí žně. Každý postaví svůj domek doprostřed polička, a sice jak mu napadne, jen dveře musí být obráceny k jihu a chaloupka obklopena příkopem. Žije tam něco křesťanů. Po krajích jest roztroušeno mnoho kaplí, ale ve vzdálenostech dosti značných (až pět hodin). Kdykoli k nim zavítá kněz, je kaple plná. Jak ubohé ty domy Boží! Z rákosí, nízké, neupěchovaná země, žádná ozdoba, žádný obraz, jen křížová cesta nesmí chybět.¹ Jsou-li sami, sejdou se, zpívají ranní modlitbu, a pak se modlí křížovou cestu. Přejde-li misionář, rozdělí se na dva chóry a modlí se mešní modlitby ve své mateřštině. Vlažní přistupují k sv. svátostem jednou nebo dvakrát do roka, ostatní, kdykoli kněz přijde.

¹ Obrazy musí být hodně křiklavých barev, mají-li vyhovovat čínskému vkusu. - O nejnovějších poměrech čínských misí vypravuje zajímavá kniha P. Zemana, českého misionáře v „říši středu“, jenž před nemnoha lety léčil ve vlasti své zlomené zdraví.

- 64** Loučí-li se misionář s osadou, vystrojí se na rozloučenou snídání; při tom jedna obec chce předstihnout druhou, stůl je plný pochoutek, třeba deset chodů, a všichni vybízejí misionáře, aby ochutnal z toho a z onoho... ale nesměl bys být tak neprozřetelný a „nezdvořilý“ a skutečně ochutnat! Za prvé: všechny ty pochoutky jsou vypůjčeny za několik haléřů z veřejné kuchyně; za druhé kdybys ochutnal, nevezme je kuchař zpět; a za třetí, kdož ví, kde to všecko už bylo! Na konec „hostiny“ přijde rýže, a té je dovoleno dosyta se najíst. Při tom jest plno diváků - to již patří k čínským zvykům.
- 65** Od doby, kdy misionáři jiných řádů vyvolávali hádky s věrozvěsty T. J. a kdy byli všichni ze země vykázáni, datuje se nejen úpadek misii, nýbrž i střídavé pronásledování. Nejznámější mučedník je lazarista P. Jakub P e r b o y r e, prozrazený slídičům od zrádce za značnou odměnu; na smrt zemdlený byl vlečen do hlavního města provincie Hu-pe. Jeden pohanický představený obce hnut lítostí nabídl se, že na své útraty ho dá dopravit v nosítkách (po smrti mučednickově se stal křesťanem, jeho jméno Lieu). Při vyšetřování vyňal z jeho kuffíku sv. oleje . . . „To jest voda vytlačená z vyrvaných očí nemocných!“ Ornáty byly prohlášeny za císařská roucha, v nichž si při bohoslužbě prý dával od lidu holdovat. Strašné nelidské mučení nebudu líčit; nejhorší výslech byl před místokrálem; tento tygr v lidské podobě vymýšlel nové muky, sám ho mučil tak, že i pohanští Číňané reptali. Kostí rozdrceny, tělo rozdrásáno, maso hnilo . . . nadto pobyt v hrozném žaláři, kde hmyz a červi požírali ubožáky za živa. Tak čekal osm měsíců na císařské potvrzení rozsudku. Křesťanům bylo po tu dobu dovoleno ho navštěvovat, jeho stálostí a típělostí byli dojati žalárník, důstojník i stráž vězení, vesměs pohané. Rozsudek smrti vykonán 11. září 1840. Při blahořečení 10. listopadu 1889 byli přítomni jeho bratr a sestra, oba členové téhož řádu sv. Vincence.
- 66** Korea, „země ranního ticha“... Kterýsi misionář vypravuje: „Bydlím v nejlepší domě celé vesničky u svého bohatého katechisty. Jeho dům se cení na 20 (předválečných) franků. Některé domy mají menší cenu než jeden frank. Dveře tvoří list papíru, právě tak okna. Dva listy papíru tvoří dvojkřídlové dveře do sousední místnosti, kde bydlí můj sluha. Tyto místnosti jsou naším farním kostelem. Venku prší, v mém pokoji také. Stůl a židle jsou věci neznámé, dopis píše na kolenou . . .“
- 67** Několik číslic . . . Na Korei nebyl r. 1792 ani jeden křesťan, v r. 1831 jich bylo sotva 8.000, v r. 1931 již 140.000; v r. 1800 jediný kněz, 1801—36 žádný, 1837 tři, 1839 zase žádný (několik let), 1931 jich bylo 202 (domorodých 102), a 70 bohoslovců. V misiích působil i mnoho Čechů; v Jižní Americe ve stol. 17. a 18. asi 50, někteří z nich dosáhli mučednické palmy. Redukce (č. 56): jejich založení ztropilo mučednickou krví 29 misionářů T. J.; teď žije na milion divochů tam, kde kdysi přičiněním kněží T. J. zkvétala kultura.
- 68** P. L a c o m b e káže r. 1870 „Černým nohám“; když mluví o Synu Božím, jenž z lásky k nim na kříži krvácel a umíral, hledí na něho s úžasem . . . Při výkladu desatera se táže: „Chcete tento zákon přijmout?“ Jeden stařec ukazu-

je na odhalená prsa a ramena plná jizev, které si sám ke cti falešného božstva udělal, a praví: „Ovšem, že chceme, jest daleko snažší než zákon, kterého jsme dosud následovali, a přitom jsme se dělali jen pro ďábla.“

69 Velký chan (mogul) A b g a r, nadaný a dobrý vládce, volá k sobě r. 1580 Rudolfa Aquavivu s několika kněžími z města Goa, portugalské državy v Indii, a dá se poučit o křesťanství, pozorně s nejstarším synem sleduje výklady misionářů, s úctou políbí Písmo sv. i obraz Spasitelův a jeho panenské Matky, dává dovolení kázat po celé zemi, na kolenou jest přítomen mši sv., sloužené pro Portugalce ve zbudované kapli. Proč nepřijal svátost obrození a nevstoupil pod korouhev Kristovu? „Vaše učení jest čisté, mé mravy jsou nečisté, a můj život zkažený.“ Upřímné doznání! Ne jako evropští bezvěrci, kteří prý z „vědeckých důvodů“ ...

70 R o s t l i n a jest první kolonista na zeměkouli. Posílá své potomky do světa, do ciziny, daleko od rodiště, od vlasti, opatřujíc je na cestu dokonalou výbavou: plovacími pásy, vrtulemi, padáky, křídly, háčky, a co nadevše nutné, dostatečnou konservou potravin. Pozoruj na př. bodlák, jak s jeho hlavičky startují celé letky letadel; vítr je unáší do vzdáleností několika km. Rostlinka se v mládí skutečně „toulá“, jde „na vandr“, jak říkali naši předkové, ne však na pouhou zkušenou; jde hledat nové bydliště, nové sídliště. Jakmile je najde, nechá toulání a nastane úžasná organisace práce: vyvrtán důl, zřízena čerpací stanice, zároveň s ní dopravní vodní síť kanálků a potrubí, telegraf, větráčky, budován někdy mrakodrap jedinečné konstrukce (strom!) ... Hotové město obehnané zdi (kůrou), vyzbrojené falangou kopí (trnů, ostnů, žahadel, která vystřelují palčivé šipy) atd. A pak do práce! Všecko uvedeno v provoz, který nikdy neustane ani na minutu. Obrat v největším závodě se nemůže měřit s „obratem“ takového jediného keře nebo stromu. Přijem, vydávání (dýchání, asimilace), žádný deficit, žádná pasiva, a přitom užitečná svému okolí; nikoho sobecky nezkrátí, nikoho lichvářsky nevykořistí ...

Aplikace na misionáře je zřejmá.

V úvodě k této kapitole byla poznámka o misiích doma. Nyní několik dokladů z působení sester Těšitelék na periferii velkoměst, vyňaté z brožury „Obrázky z misijní činnosti v naší vlasti“.

71 Uplakaná m a t k a volá řeholní sestru k umírajícímu dítěti. Dvě mrtvá tělíčka leží již v rakvi, třetí děvčátko dokonává. Jednoho dne dostaly všechny spálu. Otec byl blížek zoufalství. Manželka mu šeptá: „Učiň slib, že se obrátíš, nechá-li nám Pán Bůh aspoň poslední dítě ...“ Nevrlé ji odstrčil a opustil místnost, nechtěje hledět na smrt maličké, jež se zmitala v horečce. Manželka šla za ním, sestra osamotněla ... Všecky své „lékařské“ znalosti vynaložila, zda by se jí nepodařilo dítě zachránit ... Po chvíli nastala krize, a za půl hodiny viděla: „Zachráněno.“ Rodiče myslili jinak, než že jim přichází sdělit, čeho se děsili ... Dítě se brzo uzdravilo docela, ale otec prodělával těžký boj; byl členem několika bezvěreckých sdružení ... Co by tomu „přátelé“ řekli, kdyby - ó hrůzo! - začal jako nějaká babička chodit do kostela? Ale děvčátko rozhodlo ... Kdykoli

slo s otcem mimo chrám. vzepřelo se nožkama a oběma rukama táhlo neznabožáka do kostela, až konečně se poddal milosti.

- 72** U kosiela sedával 12letý hošík, plný ran, slaboučký a bledý jako mrtvola; už několik let žebrol. Otce neměl, matka líná, chocha kostižerem stíženého bila a zasypávala nadávkami, zvláště když málo donesl. Zdraví sourozenci mu ubližovali, nemohl stát a ani pohodlně sedět, šoupal se o dvou berlách, jež mu při jeho hlubokých ranách působily nesnesitelné bolesti. Na kostelním schodišti ho Milosrdná sestra našla, připravila k prvnímu sv. přijímání... Hošíkovou radostí a útěchou byla od té chvíle modlitba. Nakonec mu opatřila i místo v ústavě, a dobrá maminka volky nevolky musila pracovat.
- 73** Sestra volána večer k 9letému těžce nemocnému děvčátku. Rodina byla podle jména katolioká, ve skutečnosti nábožensky lhostejná, dítě o Bohu nevědělo nic. Sestra poučila maličkou o Tvůrci, o Ježíškovi, naučila ji modlitbám, a nezkažené srdce vnímalo dychtivě každé slovo. Brzo se naučila i růženec a modlila se ho v postýlce denně s příkladnou vroucností. Nejraději poslouchala vyprávění o trpícím Spasiteli, a aby přinesla nějakou oběť pro Ježíška, snášela trpělivě obtíže nemoci.
- 74** V odlehlé ulici vidí sestra zástup otrhaných dětí; dá se s nimi do hovoru, zavedou ji „domů“ - dělnická kolonie, jizba vedle jizby, v jedné až tři rodiny. „Nejsou tu nemocní?“ Celá spousta jich bylo. Vodili sestru po verandě od dveří ke dveřím... Strážník, jenž pozoroval, kam sestra jde, šel za ní a stál na dvoře. „Sestřičko, nevíte, kde jste! Ne mezi lidmi, nýbrž...“ Když obsloužila nemocné - za neustálé „asistence“ zvědavých otrhanců, sebrala tyto a zavedla k pumpě; ale jak umýt 50 špinavých dětí? Vzala je tedy, jak byly, a šla s nimi do kostela, kde ještě nikdy nebyly. Vysvětlovala jim, poučovala... Po druhé byla již sestra očekávána, děti již od maminek umyty, a po ošetření nemocných zase do kostela. Po třetí šly matky spolu, a za nějaký čas byly ony přibytky bídy, nečistoty a náboženské nevědomosti docela změnéné.
- 75** Jediný syn volá Milosrdnou sestru k zámožné matce, jež byla zmitána náchvaty hrůzy a zoufalství a s níž žádný lékař si již nevěděl rady. Dáma bez víry jako její syn, po čase sdělila sestře, jak její život vypadal a čím si nemoc obnála: hry, tance, divadla, posměch ze sv. víry, bezbožný, pustý život... Mohla si dopřát a také si dopřála každého požitku. Sestře se podařilo pohnout ji k obrácení, a když se uzdravila, slibovala, že na dobré cestě vytrvá.
- 76** Jinde matka zavolala sestru k nemocnému synu bezvěrci, 29letému studentovi, jenž sportem a nezřízeným životem si uhnal tuberkulosu. „Já jsem bez vyznání...“ „Na tom nezáleží, ošetřujeme zdarma každého bez rozdílu...“ V tomto případě trvalo déle a stálo více námahy, než byl pohnut k přijetí sv. svátostí.
- 77** Ve statistice, vydávané každoročně, lze číst: „Tolik nemocných ošetřováno, tolik obrácení, tolik zaopatření, tolik křtů dospělých dětí, tolik jich připraveno k sv. přijímání, tolik dospělých po dlouhých letech pohnuto k přijetí sv.“

svátosti, tolik neplatně oddaných manželů pohnuto k uzavření církevního sňatku, tolik kusů šatstva a prádla rozdáno, tolik mouky, masa, vajec, rýže . . .“

78 Máme mnoho nemocných, ke kterým chodíme již několik roků a kteří by bez naší pomoci měli ještě smutnější osud než jest nevléčitelná nemoc, jako na příklad: V jedné ulici máme dva nemocné, silné muže, jeden na míchu, druhý mrtvici raněný, bez cizí pomoci se ani nepohnou; a opět přes dvě ulice, zase tak ubohou stařenku, která se musí i krmit, od nemoci tak znetvořena, že se jí každý bojí. Je úplně chudá, ve všem odkázána jen na naši pomoc. Do nemocnice ji nechtějí nikde přijmout, že je jiné státní příslušnosti. (R. 1935.)

79 Byla nám dána adresa těžce nemocné, která bydlila v zadním dvoře domu. Po prvním zazvonění nebylo ošetřovatelce otevřeno, bylo slyšet jen hrubé nadávky od domácího pána, který se díval z okna. Kolemjdoucí stařenka upozornila sestru, že zdejší majitel domu je velkým nepřítelem řeholních sester, ale že ona sama zazvoní. Přišel skutečně otevřít, když však zahlédl ošetřovatelku, prudce přirazil dveře se strašným proklínáním a hromováním. Šlo však o nemocnou, která nutně potřebovala pomoci; jak se k ní dostat? Telefonováno na policejní úřad. Domácímu pánu úředně nařízeno, že musí ošetřovatelku pokaždé k nemocné nájemnici pustit; naproti tomu on zase žádal, aby se sestra vždy prokázala legitimací, což policejní úřad ihned zařídil a sestře průkazku vydal. Ošetřování trvalo přes dva měsíce, každodenně musil domácí pán dvakrát pouštět sestru k nemocné a sestra zase pokaždé se musila prokázat legitimací a kromě toho musila vždy vytřít chodbu, po které přešla. Jednou zapomněla si průkazku vzít, a ačkoliv byla známa, nebyla vpuštěna, musila se pro ni vrátit domů. Konečně se pan domácí klením a hromováním unavil a přestal. Po dvouměsíčním pečlivém ošetřování se nemocná úplně uzdravila.

80 Sousedka jedné nemocné, kterou jsme ošetřovaly, byla mimo církev. S jejími dětmi jsme se setkávaly; jednou jsme se daly do hovoru s rodiči, a konečně se jich zeptaly, zda by bránili dětem přijmout sv. křest? Nic nenamítali, poradily jsme jim, jak vše obstarat; děti byly pokřtěny, rodiče civilně oddaní uzavřeli sňatek církevní, a teď jest celá rodina šťastna. - Podobných případů máme celou řadu. V jedné rodině na př. těžce nemocný bezvěrec, od sester obětavě ošetřovaný, se dal zaopatřit, jeho manželka po dlouhých letech přijala sv. svátosti, dospělý syn se dal i se snoubenkou poučit o sv. víře a přijal křest, matka snoubenky se vrátila do církve, druhý syn též pokřtěn.

26. POHANSTVÍ ANTICKÉ.

Stín - aby vedle něho tím více vyniklo světlo, vznešenost, krása a požehnání sv. víry, vděčnost za povolání k pravé víře . . . Nadto vzbuzují uvedené příklady upřímnou soustrast s těmi, kdož dlí v „temnotách pohanství a islamu“, nutkají k modlitbě za ně a k účinné podpoře misijního hnutí.

O pohanství mívají mnohdy věřící správnější (byť nejasné) představy než „učenci“. Tak zvaná srovnávací věda náboženská, jež nezbytně objeví tu a tam nějaké zrno . . . nějakou stopu pravdy, zbytek prazjevení daného člověku v ráji, zrno, zasuté ovšem hromadou plev, několik krůpějí pravdy plovoucí na moři pověr a bludů . . . Ale to jim dostačí, aby prohlašovali křesťanství za produkt různých náboženství, v nejlepším případě za výrobek lidský, za dílo badavého lidského ducha, jenž jako ve vědách pokusných po mnoha chybách (nezdařených pokusech) konečně našel pravou cestu; chyba za chybou vymýtěna, až zbude čistá pravda nebo spíše „pravděpodobnost“. I někteří katoličtí badatelé zašli příliš daleko. Opírajíce se o Tertullianovu zásadu „anima humana naturaliter christiana“ (kap. 2) a hledající pro ni důkazy přiblížili se odpůrcům, o nichž byla právě řeč, a tvrdili, že všecka tajemství svaté víry může lidský duch objevit sám, ba že je i objevil, v té neb oné formě. Jinými slovy, že vše, co křesťanství učí, nebo aspoň mnoho z toho, bylo již známo, objeveno, „věřeno“ a hlásáno, třebaže porůznu v rozmanitých pohanských náboženstvích. (Frohschammer; srov. Vatic. sess. III. de fide can. 1. 3., cap. 4. a Syllabus Pia IX. 4. 9.) Konečně lidé à la Schiller (po jeho příkladu mnoho jiných, naposled i náš Machar), fanaticky zamilovaní do antiky, blouzní o „pohádkově krásném životě“, jež pohanstvo zakoušelo a o nějž bylo vírou v Krista připraveno. Od dob osvícenství vešlo v módu blouznit nad krásou života národů „přirozeně žijících“ (Naturmensch, Naturvölker) a horšit se na církve, že k nim posílá misionáře (kap. 25, č. 37), jako by sv. víra byla skutečně jedem, jenž otráví jejich nezkaženou přirozenost! Tehdy za osvícenských dob šlo ono blouznění tak daleko, že pařížské slečinky nosily účes à la Papua - jako Papuáni. Jejich cestovatel píše: „Jsou to docela prostinci, naivní, dobrosrdeční lidé, kteří jsou rádi, když jim neublížíš.“ Když však tito prostinci dobrosrdeční lidé si ho za málo dnů potom uvařili k večeři, a když podobný osud stihl druhého francouzského cestovatele, vyšel v Paříži papuánský účes rázem z módy. (La Pérouse, † 1788 na ostrovech Santa Cruz.)

Schiller lká ve známé básni (Götter Griechenlands) nad zmizelým krásným světem staré Hellady, kdy celá příroda mile oživena krásnými bohyněmi - ale nač uvádět obsah! Citujme doslovně!

„Da ihr noch die schöne Welt regieret
an der Freude leichtem Gängelband,
selige Geschlechter noch geführt,
schöne Wesen aus dem Fabelland,
ach, da euer Wonnedienst noch glänzte,
wie ganz anders, anders war es da,
da man deine Tempel noch bekränzte,
Venus Amathusia!

... Diese Höhen füllten Oreaden,
eine Dryas lebt in jenem Baum,
aus den Urnen lieblicher Najaden
sprang der Ströme Silberschaum.

... Zwischem Menschen, Göttern und Heroen
knüpfte Amor einen schönen Bund,
sterbliche mit Göttern und Heroen
huldigten in Amathunt. (Sídló Venušino.)
Finster Ernst und trauriges Entsagen
war aus eurem heitern Dienst verbannt ... (Otroci?)
Damals war nichts heilig als das Schöne.
keiner Freude schämte sich der Gott...
(Bohužel! Jaké radosti!)

Damals trat kein grässliches Gerippe
vor das Bett des Sterbenden - ein Kuss
nahm das letzte Leben von der Lippe
seine Fackel senkt ein Genius...¹

Schöne Welt, wo bist du? Kehre wieder,
holdes Blütealter der Natur! ...
Alle jene Blüten sind gefallen
von des Nordens schauerlichem Wehen;
Einen zu bereichern unter allen,
musste diese Götterwelt vergehn ..."

Tato báseň jest opravené vydání z r. 1800 - v původním znění (1788) bylo náboženství kříže snižováno ještě víc! Stolberg tehdy odpověděl: „Volil bych raději být předmětem všeobecného posměchu než jedinou takovou báseň složit, byť mi zjednala slávu velkého Homéra ...“ Představovat si život ve starém Řecku podle toho, co čteš v Iliadě ... jako kdyby sis představoval život našich pohanských předků podle pověstí Zeyerem pěkně zveršovaných ve Vyšehradě! Vždyť náboženství samo, odezíraje od skutečného

¹ O růžových představách života za hrobem svědčí na př. obraz bohyně Persefony, bohyně podsvětí, s hady ve vlasech ... to není „grässlich“?

života, nebylo tak růžové, jak mnohý soudí; rusálky, víly . . . a což běsové a jiní zloduchové, před nimiž žili naši předkové v neustálém strachu? Lituje-li blouznivec, že se nenarodil ve staré Helladě nebo Římě, kde by byl zakoušel „radosti“ à la César, připomíná mi Hotentota, jenž lituje, že není občanem toho nebo onoho evropského státu, jelikož by jako ministerský předseda oplýval blahobytem . . .

Leč těmto blouznivcům nutno do jisté míry prominout právě proto, že jsou blouznivci. Ale Machar? Člověk, jenž se neostýchal na př. tvrdit, že osud otroků v Římě byl docela snesitelný? Je to vědomá lež à la Haeckel nebo ovoce zaslepeného fanatismu spojeného s nevědomostí?

I v pohanství se najdou pěkné doklady přirozených ctností (lásky k rodičům, k dítkám, manželské věrnosti, obětavosti za vlast . . .). Ty však nebyly všeobecné ani pravidlem - nanejvýš u jediného národa v určitém období, delším nebo kratším, a ponehledu nastává neodvratný úpadek a degenerace. Attika Aristidova a Demosthenova! Řím Cincinnatův a Grakchův, o císařském vůbec nemluvě! Úpadek - všude . . . Doklad, že vlastní silou se lidstvo na jakési výši mravnosti neudrží!

Účel těchto příkladů již naznačen: nanést vedle světla stínu. Proto neuváděny světlé stránky - ty patří a jsou zařaděny do jiných kapitol. Připomínáme, abychom předešli výtce jednostrannosti. Rozhodně daleko větším právem nutno ji činit těm, kteří vyhledávajíce pouze kdejaký jasný paprsek v pohanských temnotách líčí zvláště starověké pohanstvo tak, jako by o něm platilo slovo Pavlovo „paedagogus in Christum“ (Christo, Gal 3, 24); temnota nevychovala lid pro světlo příšedší s nebes, neřest nepřipravovala na učitele čistoty, krutost nezajímající slitování byla divnou přípravkou pro učení lásky!

Jak těchto příkladů užít, jest věc pastorální prozíravosti. Nehodí se na kazatelnu, co prokáže výtečné služby ve spolku, nehodí se pro mládež, čeho možno použít v konferenci pro dospělou inteligenci. Aby příklady působily účinně, nutno ustoupit od pravidla vyřčeného v úvodu k první části - platí i pro příští kapitolu. Jako jedna vlašťovka nečiní jaro, tak ojedinělý doklad není důkazem požehnání a obrozující moci křesťanství, a tak jeden příklad neukáže a nedokáže mravní bídu pohanstva. Zde nezbývá (zvláště ve spolkových promluvách!) leč příklady hromadit - ne však analogické, nýbrž pokud možno různorodé. Subdominantou promluvy musí být: „Lidstvo odkázané na sebe . . . bez světla a učitele s nebes . . . kam zabředlo . . . vybřednout nebylo s to . . .“

Z celého moře příkladů jsem vybral asi sto méně známých (vyjma antiku). Většina vzata ze života národů kulturních - kdo by se

divil pověřám nekulturních divochů? Ale národové, kteří tak vyspěli a takové výše dostoupili ve vědách (Egypt, Babel), v umění (Hellas), ve filosofii a literatuře (Indie, Hellas), národ státnickým důmyslem a rozhledem předčí ostatní, o vojenské zdatnosti nemluvě (Řím) ... Jen po náboženské stránce tak bídně na tom! Napřed pověry, pak pusté orgie, nakonec nevěra a hniloba. Odkud přišel lék, když lidská pomoc se ukázala nicotnou?

Že se každý příklad na kazatelnu nehodí, jest zřejmo. Užije-li kdo v konferenci pro inteligenci nejchmurnějších příkladů (uctívání božstev), nezapomeň ihned poukázat na Nejčistší, Neposkvrněnou, Největější mezi ženami, aby vynikla tímto kontrastem více krása a vznešenost víry Kristovy.

Příklady.

- 1 Titus, nazývaný „rozkoší pokolení lidského“, muž, jenž lkal: „Přátelé, den jsem ztratil“ - když toho dne neprokázal žádného dobrodiní... Bulwer o něm praví (Poslední dny Pompéjí): „Když vyplní nějakou prosbu, vždy tak učiní na útraty jiných... jedním úsměvem učiní sto plačících očí.“ Rozkoš pokolení lidského... protože římské luze pořádal nákladné hry, při nichž sta a sta gladiatorů krvácelo, těžce ranění v areně umírali nebo byli doráženi. „Náš císař je tak dobrý... nebude-li již zločinců (zajatců a placených gladiatorů), on dovolí, aby se zabíjeli a šelmám předhazovali otroci...“ Po vyvrácení Jerusalema r. 70 uspořádal „hry“ v Cesarei, při nichž se povraždilo 2500 lidí! Kolik tisíc za dva roky jeho vlády?
- 2 Augustus ustanovil, že denně nesmí v cirku zápasit (a se povraždít) více než 100 mužů. César jako edil vystrojil lidu hry, při nichž zápasilo denně 640 gladiatorů. Traján, oslavovaný velký lidumilný Traján, po válce s Dáky „daroval“ lidu „na hry“ 10.000 zajatců. Paní a dívky v cirku těmito zápasy zesurověly tak, že doma utýraly otrokyně k smrti. Při upravování toalety musily být otrokyně po pás obnažené a každou chvíli jim zabodla něžná ruka římské matrony do těla jehlu, již neodkládala nikdy - jehla velmi umělecky provedená, ze slonoviny s pěkným ozdobným držadlem!
- 3 Plutarch i jiní sdělují, jaký byl osud otroků v Římě. Rozbil-li něco, dal mu pán useknout ruce. Byl-li pán v dobré náladě, kázal, aby otroci byli podle taktu hudby šleháni bičí. Když se při narozeninách pánových hosté nabážíli tanečnic, musili se k jejich pobavení před nimi otroci při hře harfy zabíjet. Nastoupil-li nový císař nebo zvítězil-li v boji, těšily se paní i dívky, že daruje aspoň tisíc dravců a deset tisíc otroků pro zápasy v cirku. Tam seděly pod purpurovými baldachýny, aby byly chráněny žhoucích paprsků slunce, jemný déšť růžové a šafránové vody rozstříkovaný po divácích osvěžoval vzduch. Něžné ručky divě tleskaly, když lev zaryl drápy do ubohé oběti, když byl otrok za

živa spálen, sežrán, ukřižován, když se gladiátor dobře mířenou ranou zasažený v písku svíjel ve smrtelném zápase. An der Freude leichtem Gängelband ...

- 4 Když nebylo zajatců ani zločinců, byli „verbováni“ - celý rok dostávali jíst a pít, co chtěli, načež musili do arény. Najatí musili přísahat, že se dají zabít, bodat, řezat ... Mrtví nebo umírající háky vytaženi z cirků a buď doraženi nebo ponecháni osudu. Křesťané se dokonávajících ujímali, odnášeli, ošetřovali, mnohdy i získali v poslední chvíli pro Krista - příkladem lásky, jaké ubozí nikdy a nikde neviděli!
- 5 O římském divadle nelze mluvit. Dostačí uvážit, že křesťan, jenž na divadlo šel, byl z církevní obce vyloučen. Co se na jevišti představovalo! I u pohanů byli herci v opovržení, pokládáni za nejnižší spodinu chátry. K věcem, o nichž možno mluvit bez obalu, patřilo na př., když na jevišti od medvěda sežrán živý a zdravý člověk, když upálen, zmrzačen, zkomolen ... nešlo o zločince!
- 6 Arnobius, křesťanský apologet († kolem 327): „V divadlech se předvádějí bozi, především Jupiter, jak svádí ženy, i co s nimi tropí, a divadlo se při tom otřásá smíchem.“ Pak se zvedli a šli do chrámu Jupiterovi obětovat, jak podotýká sv. Augustin.
- 7 Při „hrách“ se pásli diváci na bolestech raněných ... Dal-li poražený najevo bolest, křičeli: „Bodni ho, mrskej, pal ...“ Prosil-li za milost (ležel v písku, vítěz s trojzubcem v ruce mu klečel na prsou), řvali jako nepřítel: „Zabij ho!“ a on pak vrazil trojzub do hrudi toho, s nímž ještě včera přátelsky popíjel a hrál v kostky. Toto jednání vůči „zbabělým“ (prosíím za milost) schvaluje na př. i Cicero. Posvátné panny (Vestálky) v bílém šatu si počínaly stejně posedle jako ostatní. Polomrtví byli žhavými kleštěmi páleni. - Dravci, chovaní pro zápasy v cirků, byli krmeni masem otroků, poněvadž bylo lacinější než jiné.
Podle nápisu kolem r. 1930 v Římě objeveného povraždilo se při hrách v říši Římské ze necelé čtyři měsíce 4941 gladiatorů.
- 8 Nebylo-li při hrách v cirků již zločinců, kteří by mohli být předhozeni šelmám, rozkázal Kaligula, aby sebrali z diváků, koho mají při ruce, a předhodili dravcům; aby nemohli protestovat, dal jim napřed vyříznout jazyk. Jako po 15 staletích panenská královna v Anglii, tak tento pohan ukrutník dal své oběti pomalu mučit - volal na kata: „Bodni ho tak, aby smrt pořádně cítil.“ Pretora odsoudil na smrt - bezdůvodně, jako sta jiných; když se však ukázalo, že jeho jmění není veliké, prohodil: „Nestojí to za to, mohl být klidně živ.“
- 9 Týž svou manželku Cesonii ukazoval přátelům v kostymu, o němž nelze mluvit - aby viděli, jak sličnou má ženu. Dceruška, kterou porodila, rozškrabala obličej každému dítěti, které se jí dostalo na dosah ... podle toho poznal, že jest „jistě jeho“.
- 10 Týž při oběti mnohdy místo obětnímu zvířeti rozřal hlavu asistujícímu knězi. Rodiče musili být přítomni popravám synů. Jednou prohrál všechno jmění při hře v kostky, dal si předložit seznam poplatníků (daňový), kázal ihned popra-

vit několik nejbohatších Římanů, vrátil se do sálu a hrál dál. „Oderint, dum metuant... Utinam populus Romanus unam cervicem haberet...“ Svého koně jmenoval konsulem, přidělil mu zástup otroků, pořídil mu chlív z mramoru a jesle ze slonoviny; „konsul“ dával hostiny... Po čtyřech letech krutovlády byl Kaligula usmrčen.

- 11** Domicián, jenž z dlouhé chvíle mučil mouchy, pásl se pohledem na muky odsouzených. Dal se nazývat „pánem a bohem“; v den svých narozenin uspořádal gladiátorské zápasy, 2500 mužů; tak dlouho měl zápas trvat, až zbyl jediný, a ten obdržel cenu.
- 12** Heliogabal slavil okázalý vjezd do Říma, vezl s sebou svého „boha“, meteorit, umístěný na voze drahokamy vykládaném a šesti bělouši taženém. Jeho první vládní úkon byl, že svému bohu opatřil manželku - z Karthaga přinesen obraz bohyně Astarty, senát jí určil ohromné věno, a pak slavena s nevídanou nádherou „svatba“.
- 13** Tým odstranil Jupitera, boha Říma, a dal uctívat sebe; chtěl, aby v jeho chrámě konali bohoslužby židé i křesťané. Páchal i krutosti; kázal sebrat po celé Itálii nejsličnější hochy, před očima rodičů je obětoval, hrabal se v jejich útrokách. Jeho životopisec, pohan, současník, který jistě nebyl nikterak citlivý, zdráhá se sdělit vše, co H. tropil proti čistotě. Že zřídil i ženský senát, kde se radily o módě atd., byla věc, jež dnes v době emancipace nikoho nepohoršuje, pro niž se však styděli i vojáci, že zvolili takového císaře. Jeho matka, lehká ženština, měla místo ve státním senátě vedle konsula a podpisovala s ním senátní usnesení. O jeho pohlavních zvrácenostech, pokud jsou známy, mluvit nemožno. Byl zabit r. 222.
- 14** Taktéž se dnes málokdo bude horšit, že příběhy byly zdobeny ohavnými výjevy z života bohů, na př. Afrodita bez šatů v sítích Aresových, Léda s labutí - vždyť evropské obrazárny nejsou o mnoho lepší! Malíři dávali bohyňím podobu svých milostnic. Vykopávky v Pompejích jsou dokladem, že současní i pozdější křesťanští a do jisté míry i pohanští autoři referují věrně!
Pohostinská prostituce kvete dodnes tam, kam nevniklo světlo víry Kristovy, na př. u vyznavačů Mohamedových.
- 15** Seneka velebí svou matku, že nezničila ani jediný klíčící život. Juvenál a Ovidius vydává tehdejším matkám přesmutné svědectví - mohlo by se ho užít i pro 20. stol.!
- 16** Seneka... Že jeho filosofie pouze osvití, ale neroztní (láskou ke ctnosti a k následování), na to jsme u pohanských filosofů zvyklí. Nedovedli vlít milost a sílu jako nebeský Učitel... Všaktě u nich nikdo jiného nehledá leč pěkné hluboké myšlenky, a u Seneky se jich najde dost! I já jsem hledal a nalézal, ale nic víc než sentence. Čekali bychom však, že se aspoň on sám svou filosofií řídil. Chyba lávky! Muž, jehož spisy nám jsou sympatické, byl slaboch, zbabělec, servilní charakter. Tupil tyrany a sám se táhl ke dvoru (Nero!), schvaloval vraždu matky, Neronem spáchanou; káral bohatství, a byl milionář (Hus!); mluvil proti přepychu, a měl pro hostiny na 500 elegantních stolků;

hlásal čistotu mravů, a sám mnohonásobně porušoval manželskou věrnost, měl i „hochy“ a radil Neronovi k těmž.

- 17** Kato, přísný censor, jenž v nás vzbuzoval v latinské hodině zřejmé sympatie, muž, jenž byl neúprosný, když šlo o provinění jakékoli, jenž odstranil kdekterého lichváře z Říma... Sám tropil nejhanebnější lichvu! V mládí byl chudý a střídmy, ve stáří dal zmrskat otroky, když mu nechutnal oběd. Provozoval obchod s lidmi, prodával i ctnost a čest svých otroků i otrokyň, jen když tím naplnil měšec. Kupoval nevzdělané otroky, vykrmil je, vzdělal je, a pak se ziskem prodával.
- 18** Antonius a Kleopatra zkoušeli na otrocích jedy. První křesťanský císař zakázal otroky ponenáhlym ohněm upalovat, vstříkovat jim do žil jed, rozsekávat je a nechat je za živa hnit, svrhovat se skal.
- 19** Kommodus měl v haremu 300 dívek a 300 hochů. Řecká neřest, kterou se svou kulturou vnesla přemožená Hellas do vítězného Latia, jak dí známý verš Horácův... Hadrián a jeho milec Antinous... Císař dal razit peníz, jimž zvěčněna jeho hanba, kterou však ani on aniž kdo jiný za hanbu nepokládal. Když císařův syn onemocněl a podle věštby mu zaručeno uzdravení, bude-li se kdo za něho obětovat, nabídl se Antinous. Hadrián pro něho lkal jako pro milenku, prohlásil ho za boha, dal k jeho cti stavět chrámy, oltáře, zřídil mu kněžstvo, v městech byly uctívány jeho sochy... Machar svého času láteřil na barbarství křesťanů, kteří ničili kdejakou sochu a uměleckou památku... Jaké sochy! Jaké obrazy a „památky“!
- 20** Augustus si obral za cíl obrození národa, a svým heslem učinil výrok Ciceronův: „Bozi nesmrtelní nás učinili velikými, vraťme se k víře a zbožnosti předků.“ Všichni velcí mužové spolupůsobili - žel, že jen slovy a ne příkladem. Horác, svěťák a skeptik, píše vzletné písně k velkolepé náboženské slavnosti - jakou chudobkou po stránce slohové vůči nim jsbu evangelia! Vergil nenazývá domnělého praotce římského národa jinak než „zbožným Aeneou“, a v úvodě k světoznámému eposu poučuje své krajany, že zbožnost jest hlavní ctnost Římanů, senát a patricijská šlechta obnovují chrámy, pořádají bohoslužby s nevidaným leskem, Seneka se snaží filosofickými spisy vynikajícími formou i obsahem pozvednout mravnost, dvě staletí trvalo toto hnutí; obrodilo Řím? Odstranit gladiatorské zápasy se nepodařilo ani Marku Aureliovi, brutální perfidní politiku státu nezměnil ani Traján, Augustus sám hověl nemravnosti, a kdo mohl co dát na slova Senekova, jenž velebil chudobu a sám měl na 1500 mil. Kčs a psal zlatým perem? Směrodatné bylo všem slovo Epikurovo: Užij dnes, co můžeš, zítra tě císař nebo převrat připraví o hlavu. Nakonec se prokazovala císařům i koním božská pocta. Židé, kteří byli u všech v pohrdání, byli nazýváni „druhým rodem“ (méněcennou rasou), křesťané třetím rodem, tedy nejbídnější rasou! Proti křesťanům byl kdekdo; senát z otrocké podlizavosti, ponevadž nechtěli císařům a státním bohům prokazovat božskou poctu, filosofii, ač se tomuto zbožňování v duši smáli, užili situace, aby proti nenáviděné nauce štváli vášně v davu, a luza..?

- 21** Antonius si dal při hostině přinést hlavy proskribovaných, Marius uprostřed hodování hlavu řečníka Marka Antonia a měl posměšnou řeč.
- 22** Neuvěřitelná byla římská prostopášnost, ale ještě větší krutost. Neuvádíme příklady známé (Spartakus a j.), a omezíme se na jediný. R. 61 po K. byl otrokem zabit prefekt Pedannius Secundus, všech 400 otroků odsouzeno k ukřižování, muži, ženy, staří, mladí. Někteří senátoři byli proti tomu - po prvé v dějinách Romulova města! První paprsky křesťanské lidumilnosti, ozařující pohanstvo! Ale staří „Římané každým coulem“ vymáhali popravení, a když rozhořčený lid se chápal kamenů a pochodní, dal Nero dvěma řadami vojáků chránit ulici, kudy byli ubožáci vedeni na smrt. První, kdo lidsky o otrocích mluví, byl Seneka - ani Grakchové neměli pro ně srdce, leda že šlo o krajany do otroctví prodané.
- 23** Fulvia, manželka Antoniova (triumvira), měla na kolenou hlavu Cicerona, politického protivníka svého manžela, klidně na ni hleděla, jehlou propíchlá jazyk. Agrippina se nemohla nasytit pohledem na hlavu Pauliny Lollie, ulevovala si nejnižšími nadávkami.
- 24** Římská dáma, prohlížející si vzorky látek nebo šatů, dala pro pobavení při tom biči a metlami rozdírat těla otrokyň. Nero slyšel o Egyptanu, který požíral syrové maso, a chtěl mu pro pobavení dát několik otroků, a třeba i svobodných. Někteří tvrdí, že skutečně mu dával roztrhat a sežrat odsouzence - nový způsob popravy!
- 25** Sulla vydává zákony proti podvodnictví, vydírání, zákeřnictví, žhářství, otravování, otcovraždě, matkovraždě, cizoložství, smilství s pokrevenci, falšování listin, uchvacování dědictví - vše činí dojem, že předtím takových zákonů v Římě nebylo! Takové byly tehdy mravy! Sám však proskripce sprovodil zákeřnický ze světa tisíce spoluobčanů, a sám se od vlastních přísných zákonů manželských dispensoval.
- 26** V den smrti Césarovy mu předpovídala konec samá nepříznivá znamení - dal zabíjet zvíře za zvířetem, na sto jich bylo, až se konečně našlo, jež dalo dobré znamení (zkoumány útroby atd.).
- 27** Kupci v Římě byli jisti, že se očistí od všech křivých přísah a podvodů, když sebe a své zboží pokropí vodou z pramene Merkura (boha zlodějů!) před branou Kapujskou.
- 28** Chrám y... Řím jich byl pln, ale nebyly shromaždištěm k bohoslužebným úkonům, nýbrž jen obydlí bohů, t. j. přístřeší pro modly. Oběti a vůbec všecken kult se konal venku. Mohlo se stát, že některý „nábožný“ ctitel bohů nevstoupil do chrámu celý život! Indické chrámy jsou nízké, temné, jakobys do podzemní jeskyně vcházel... reflex srdce, jež strádá v temnotách vášně a bludu. Křesťanské chrámy plny světla, vzdůšné (v indických pagodách by ses někdy zalkl), věže a štíhlé sloupy k tobě volají: „Vzhůru!“ Indické modly jsou sice ozdobeny drahokamy, ale při tom ohyzdné, odporně ohyzdné, zatím co naše Madony a

jesličky oblažují srdce, a Boží hrob i kříž vlévá lásku, útěchu, vděčnost, nikdy však odpor nebo hrůzu.

Tertullian: „Ve chrámech byla smlouvána cizoložství, a mezi oltářem prováděno kuplířství.

29 Co nezasahovalo do práv bližního, nebylo pokládáno za hřích - o vnitřních hříších ani nemluvě. Proto si vysvětlíme, čeho se o hetérách dočítáme; viz č. 35. Čteme-li rčení, že k obětem bohů jest nutno přistoupit čist, znamená to čistotu rukou a šatu - tu a tam u lepších autorů být prost vraždy spoluobčana a pod. Že při bohoslužbě vše záleželo na zevnějšku, jest jisto nade vši pochybnost. U Římanů se hodilo k oběti pouze takové tele, jehož ocas sahal až ke kolenům, vůl docela bílý, ovce nesměla mít černé uši - pomohli si jako jejich farizejští kolegové v Jerusalemě: když objevili nějakou skvrnu, křídou ji zabílili. U Řeků bylo pokládáno za dobré znamení, když zvíře na cestě k obětnímu oltáři kývalo hlavou - nalili mu tedy vody do uší.

30 Egypťané prokazovali božské pocty dudkovi, poněvadž se objevil spolu se Sirem a požíral červy a hmyz; ibisovi, který přišel každý rok požírat hady; ichneumonovi, poněvadž požíral krokodýlí vejce. Frygové se klaněli kryšám - taktéž obyvatelé Troje, protože prý prokousaly tetivy nepřátelských luků. Syrové si své bohy vytáhli z mokrého živlu (ryby!), Assyrové ctili holuby, Thessalové labutě, Mongolové se klaněli kravám, Siamští bílému slonu, Samogitové v severozápadním Rusku hadům, Peršané prokazovali božské pocty řekám a netroufali si v nich se umývat, Indové naopak projevují svou úctu Gangu tím, že se v něm omývají neb utopí, Masageté jako Inkové se klaněli slunci, Tataři měsíci, Nubijští a Lydové oběžnicím, Egypťanům rostli bohové v zahrádkách (česnek, cibule) a chlévech (apis). Osvícení Řekové obětovali nymfě (víle) té neb oně řeky býka. Horác blandusijskému pramenu kozu, Juvenál si tropil posměch, že „barbaři“ uctívají ptáky, a nevzpomněl si přitom, že Řekové a Římané se ptáků dotazovali jako proroků ve státních záležitostech.

Nicméně zbožňování přírody a zvířat nebylo daleko tak nízké, ohavné a zhoubné jako zkaženost, zřejmá v básnických dílech Řeků a Římanů; ti zbožňovali zvrácené lidské vášně! Jestliže měli boha zloděje a ochránce zlodějů, pak nutno říci, že stavěli chrámy zločincům. Oběti jim přinášené, utloukající všechn lidský cit a důstojnost, zhasly poslední paprsky glorioly jejich bohů a zabily zároveň všechno mravní citění. Aby neřest obdržela pečeť božského schválení a křídla k rozmachu co největšímu - anebo, chce-li kdo, co možná nejtěžší závaží strhující „čestné“ do nejhlubšího bahníka - nebylo třeba leč učinit bohy spoluvinníky, respektive příklady a vzory neřesti; jejich výstřednosti byly předmětem náboženských slavností, obrazů, ód, neřestem prokazována božská čest! Nečistota prohlášována za nezbytnou k oslavě bohů, tedy podstatnou částí bohoslužby. Nechť si přátelé antiky vysvětlují tento zjev sebeoptimističtěji, jako dekadenci z obřadů zprvu nezavadných nebo jako zvrhlý kult přírody a jejích sil (plození...), fakt je, že ty neřesti zbožňovány byly. Šetní přátelé antiky neberou totéž měřítko na doby pokleslých mravů v církvi, a přec bje do očí nepopíratelný rozdíl - za prvé, že tak hluboko mravy křesťanů ni-

kdy neupadly, aby se jim dostalo oficiálního schválení, a za druhé, že se církev z takových těžkých dob vždy vlastní silou vybrala, zatím co u antického pohanství konstatujeme neustálý pokles, hloub a hloub.

Slyšíme nejlepší představitele antiky. Sokrates zakazuje opíjení, vyjma o slavnostech Bakchových. Jiný filosof se vši přísností vystupuje proti neslušným obrazům vyjma obrazy bohů. Solon zasvětil v Athénách chrám nečisté lásce („prodejné Afrodité“); počestné lásce manželské nebyla zasvěcena žádná svatyně. Afrodité slibovali jednotlivci v důležitých záležitostech soukromých a města (republiky) v důležitých záležitostech státních veřejné děvče, a když na př. válka dobře dopadla, připisovali úspěch službě, kterou tyto dívky Afrodité prokazovaly. Po porážce Xerxově byly řecké chrámy plny obrazů, k nimž nápisy pořídil slavný básník Simonides: „Tyto (dívky) prosily Afroditu, a ta z lásky k nim zachránila Řecko.“

31 V Athénách v každé ulici chrámy a sochy... vždyť tolik „Bakchů Afrodit“ a jiných božstev! Od divadla k Areopagu každým krokem nějaký chrám - vždyť každý státní bůh musil dostat aspoň jeden! Mimo jiné zdobil jejich osvícené město, ohnisko antické moudrosti, též oltář Nestoudnosti.

32 Bohyně Kypris, ochránkyně bohatého Korintu, měla tisíce bajader k službám, tisíce „poutníků“ stoupalo nahoru k jejímu chrámu; služebnicím hříchu se připisovala přímluvná moc u všemocné bohyně!

O milostných či lépe špinavých dobrodružství bohů, v nichž Zeus dosáhl rekordu, se dočte zájemce u Ovidia a jinde.

33 Pythagoras byl přesvědčen, že Homér snáší v podsvětí velké tresty za to, že Řekům jejich bohy vyličil tak, jak v Illiadě čteme, t. j. jako lidi oddané ohavným neřestem, zvláště tělesnému hříchu. Ilias byla evangelium řecké mládeže! Podobně smýšlí Plato. Takoví bozi nemohli myslícího ducha uspokojit; buď přišel k poznání pravého Boha - což se stalo sotva v jednom nebo dvou případech - nebo propadal nevěře; nemyslicí duch, jak trefně podotýká svatý Augustin, „s radostí“ následoval takové bohy. „Když toto si může dovolit Zeus, proč bych ne já, nepatrný človíček?“

34 Aristoteles žádá, aby jisté obřady a sochy byly očím mládeže nepřístupné. Ovidius, člověk tak pustých mravů, upozorňuje na nebezpečí, spojené s návštěvou chrámů; zvláště ženy napomíná, aby se chrámům vyhýbaly. „Čestná dívka do nich nikdy nevstoupí.“ Obrazy, představující výjevy z života bohů! Seneka: „Nízká rota bohů.“ (Ignobilis turba deorum.) U Terentia praví zpustlý mladík: „Proč bych nemohl dělat já to, co bohové?“ Atheneus mluví stejně, a otrok u Ennia nejinak. Na Kapitolu se zdržovaly nečisté kněžky pod záminkou, že se do nich Jupiter zamiloval. Marciál se táže manželky (v epigramu): „Proč mi to vytýkáš? (Nevěrnost manželskou!) Jak často by byla mohla Juno svému muži (Jupiterovi) říci totéž?“

35 Pythie, kněžka Apolonova, věštila Řekům před Xerxovou výpravou jistou porážku; jen slepá víra Athéňanů v božství Apollonovo byla s to, že po boji smysl slov tak kroutili a překroutili, až z nich vyčetli vítězství.

- 36** Rozumní pohané sami nevěřili v ěštbám. Před bitvou u Drepanu r. 249 před K. nechtěla posvátná kuřata zobat, což bylo předpovědí porážky. Konsul Klaudius Pulcher však viděl, že situace je příznivá a že by nebylo radno upustit od utkání s nepřítelem, kázal tudíž kuřata hodit do vody: „Ať tedy pijí, když nechtějí žrát.“
- 37** V Efesu kolem r. 40. vypukl mor, kterýsi věstec tvrdil, že jej zavinil jeden žebrák, lid pak ukamenoval prvního žebráka, jenž mu padl do rukou, přese všecko lkání a osvědčování, že jest nevinen - hněv bohů vymáhal oběť!
- 38** Solon ustanovil: „Narozené dítě budiž položeno k nohám otce. Zvedne-li je, bude vychováno, ne-li, bude utraceno.“ Ve velebených Athénách! Ve Spartě vzal věc do ruky sám stát. U kolébky odvod... Rozhodla-li „odvodní“ komise, že narozené dítě jest k vojenské službě neschopno, bylo pohozeno v horách... Tuto věc referují naše učebnice pro jedenáctileté studenty a studentky beze slova odsouzení... jako věc samozřejmou nebo i chvalitebnou, rozumnou, hygienickou... Nastávající matky nutno zaučovat záhy...
- 39** Sokrates, mravní výkvět staré Hellady, muž, jehož srovnávat s Kristem patří k bon tonu klasické hodiny... Xenofon v Apologii Sokratově, kde svým současníkům dokazuje, že S. mládež nekazil, jak byl viněn, sděluje, že jednou právě uprostřed vyučování slyšel o hetéře Theodoře, jež přišla do města. Vzal všechny jinochy a šel ji s nimi navštívit. Byl u ní právě jakýsi malíř, jemuž byla modelem, ale to nevadilo ani jí ani Sokratovi a jeho žákům. Hovořil s ní před žáky o tom, jak muže lákat. O Aspasií řekl, že byla i jeho „učitelkou“ a radil, aby k ní byli voděni jinoši. Částečně k vůli ní začal Perikles Peloponnéskou válku, jež zavinila pád Athén a tím začátek pádu Řecka, a Thargelia zavinila, že Hellas zradila sama sebe. Demosthenes před celým shromážděním Athén hájí styk s hetérami. Řecké neřesti hověli i největší mužové, prý i Sokrates a Sofokles - tomu říkají naši fanatičtí ctitelé antiky a tělesnosti zdravá smyslnost!
- 40** Helénský starověk vytvořil ideál smyslné krásy na účet mravní důstojnosti člověka. Umění nepojímalo viditelnou sličnost za skořápku mravní ušlechtilosti, nedovedlo oduševnit krásu smyslům přístupnou nadsmyslnou krásou čistoty a ctnosti, nýbrž zamilovalo se do smyslných vnad. Tím se stalo, že jejich umění uspišilo úpadek náboženství a mravnosti.
- 41** Athéňané vypalovali zajatým Samoským železem na čele obraz lodi. Samoští zajatým Athéňanům obraz sovy. Křesťanští biskupové zajatce vykupevali!
- Byly Athény, kulturní Athény, centrum civilizace, filosofie a sídlo umění, povzneseny nad ohavnou pověru? Jakýsi Atarbes zabil jednoho vrabce, nevěda, že nepatří ke kolonii pouličních vrabčích proletářů, nýbrž že pochází z háje Eskulapova, a musil umřít. Nepomohly jeho omluvy, že vrabec neměl na čele visítku, nepomohly ani přimluvy mocných přátel. (Viz č. 30.)
- 42** Pythagorovci jednali s těmi, které milovali, jako s bohy, s ostatními jako se zvířaty. Tvořili jakousi tajnou společnost. Jeden onemocněl na cestách, v hostinci byl dlouho ošetřován, konečně cítil, že smrt nedaleko. Požádal hos-

podského, aby mu dal tabuli, napsal na ni tajná znamení: „Vyvės to ven... pŕjde-li kdo z našich mimo, nahradí ti všechny výlohy.“ Po nějaké době skutečně šel jakýsi učedník Pythagorův mimo a obdaroval bohatě hostinského; ale pro cizího?...

- 43** Z á v i s t b o h ů, která kalila každému dny štěstí - obavou, že závistiví bozi na něho sešlou neštěstí. Prsten Polykratův! Hekuba v neštěstí (po vyvrácení Tróje musí otročit): „Bohy vzývat znamená právě tolik co obracet se k špatným spojencům, třebaže jakási slušnost vymáhá, abychom je v neštěstí vzývali.“ (Euripides, Troades.) Básník soudí, že jiný pocit v srdci nešťastné matky Hektorovy vzklíčit nemohl! Polyxena u téhož se rozhoduje učinit v neštěstí konec životu.
- 44** Když za Theodosia I. rušeny pohanské chrámy, přišlo se na nesčetné podvody. Sochy bohů byly duté a přiléhaly ke stěně chrámové, kněží tajným vchodem do nich vstupovali a mluvili, jejich řeč pokládá lid za hlas a věštbu bohů. (Věštby vždy ve verších!)
- 45** Za téhož císaře pohanství v posledním tažení. Umíralo, nebylo násilím potlačeno nebo vyhubeno jak katolická víra od protestantských vládců nebo od japonských šogunů! Na oltáři Vesty zhasl oheň, jenž na něm přes tisíc let hořel... Nebylo již po celá staletí možno najít šest dívek, jež by se této čestné službě chtěly zasvětit! Olympské hry konány naposled r. 390 - nepředstavujeme si je tak, jak jsme o tom slyšeli v klasické hodině! Již za Nerona byly paskvilem toho, čím byly ve staré antické Helladě! Účast vždy chabější, lid zhoła netečný, pohanství zhynulo marasmem.
- 46** Na ostrově Philä v Nilu u Assuanu (380 m x 130 m) byl pohanský kult od byzantských křesťanských císařů z politiky trpěn, chrám Isidin dal tam teprve Justin I. zavřít svým generálem Narsesem, před r. 600 byl proměněn v křesťanský chrám. Afrodita uctívána na Kypru ještě ve stol. 5., biskup Tychon rázně vystoupil proti této ohavnosti.
- 47** Apollo, jeden z „nejlepších“ bohů, zastihl Koronidu, thessalskou princeznu, při koupání, zahořel k ní láskou - jejich syn Aeskulap (Asklepios). Písmo sv. podobný čin velkého muže odsuzuje a Jehova jej zle trestá. (2 Kr kap. 11. a 12.)
- 48** „Ona doba byla nejchmurnější, nejzoufalejší, nejbolestnější... měla radosti a štěstí daleko méně, než kdo může věřit.“ (Bulwer.) V Athénách, ve Spartě, za dob rozkvětu, v klasické hodině studentům tak růžově líčených, byla jedna dvacetina a ještě méně svobodných (ve Spartě 2 a půl proc.), devatenáct dvacetin a ještě více otroků. V Římě byly poměry ještě smutnější. Lidské oběti přinášeli i v Athénách! Themistokles! Většina velkých mužů skončila sebevraždou - proč? Mělif všeho dost! Co měli dělat ubozí otroci!
- 49** Guizot: „Homéroví hrdinové nemají lítosti ani výčitek svědomí pro své surovosti a sobectví. Jejich mravní zásady nejsou lepší, než jejich jednání. Tak je to všude kromě středověku. I tehdy byli zločinci, ale zásady byly lepší

než skutky. Nad tehdejší společností bouřemi zmítanou se vznášel mravní ideál, jenž k sobě obracel pozornost a úctu lidu, a příčina toho jest křesťanství."

Persius: „Lidé hledí více na to, co dělal Jupiter, než co učil Plato neb soudil Kato.“

Simonides, zvaný od Sokrata moudrým a božským člověkem: „K pojmu spravedlnosti patří prokazovat příteli dobro a nepříteli zlé.“

Kallikles: „Trpět křivdu nepřísluší muži, nýbrž otroku.“

Aristofanes (*Žáby*) líčí, jak Euripides vytýká v podsvětí Aischylovi, že ve svých dramatech nemá zhola nic s Venuší.

Cicero: „Časná dobra si musíme vyprositi od bohů, moudrost musíme čerpat sami ze sebe.“

Cicero i **Kornelius Nepos** souhlasí, že nejvíce hovějí neřestem ti, kdož ve školách neustále o mravnosti a ctnosti disputují a ji doporučují.

Sokrates: „Duše si do podsvětí nevezme s sebou nic kromě výchovy a toho, co snědla.“

Pindar: „Duše, netuž po nesmrtelném životě, konej práci, které jsi schopna!“

Plato: „Kdo zbožně žije, musí být šťasten buďto zde nebo na onom světě.“ Ale nemůže o onom světě zhola nic povědět! „Duše Theresita bude mít podobu opice.“

Tacitus: „Do Říma stékají se všech stran kdejaké ohavnosti a hanebnosti.“

Homér: „Ze všeho, co na světě žije a dýchá, jest člověk nejubožejší bytost.“ (*Odys. 18.*)

Seneka: „Překoná-li Jupiter (bohové) člověka věkem, nepřekoná ho blažeností; filosof o to cení sám sebe výše než Jupitera, poněvadž Jupiter statků pozemských užívat nemůže, filosof nechce.“ (Co dělají bohové z nutnosti, činí filosof svobodně!)

Euripides v *Ionu*: „Kdyby měli bozi skládat počet ze svého nečistého života, musili by všichni vyklidit naše chrámy, Zeus a Neptun s nimi.“ O nejvyšším bohu praví v *Menelippu*: „O tobě mi není zhola nic známo, leč žes byl kdysi nazýván Zeus.“

Tiberius o urážení bohů: „Ať si to vyjednají s rouhači sami.“ (*Deoram iniuriae diis curae.*)

Xenofanes jest v Egyptě přítomen slavnosti, při které účastníci tropili předepsané lkání: „Jsou-li to bohové, neplačte; jsou-li to lidé, nepřinášejte jim oběti.“

Simonides žádán, aby přispěl k sbírce na bohy: „Nedbám bohů, kteří jsou větší žebráci než já.“

Sv. Augustin: „Řekové a Římané nedovolili básníkům zarýt do vrchnosti (do vlády), ale beztrestně si směli tropit posměch z bohů.“

Thomassin: „Řekové se v chrámech klaněli týmž božstvím, kterým se v divadle beztrestně vysmívali.“

Kterýsi filosof láteří, že se tolik obětí přináší Heraklovi. „Ale vždyť chrání naše stáda!“ „Co na tom, sežerou-li má stáda vlci anebo jejich božský ochránce?“

Pythagoras převzal z egyptské moudrosti zásadu: „Nemluv o Bohu před lidmi.“

Epikur se zúčastnil modliteb, protože to prý vymáhá „dobrý mrav.“ Pověra bujela v řadách a zahradách peripatetiků, nejslovutnějších filosofů, jako v nevzdělaném lidu. Byli „tolerantní“ k pohanským pověrám, ale proti křesťanství brojili: Porphyrios, Kelsos, Lucián.

Livius: „Přítomnost jest nesnesitelná, budoucnost beznadějná, proto hledá všecko lidstvo útěchu v tom, že se zabývá minulostí . . . jediný to prostředek uchránit se zoufalství . . . Tak daleko jsme v ničemnosti došli, že jest nám nesnesitelné zlo i jeho lék.“ Chce říci: „Nepravost se nám přesytila, lék proti ní nesnese zkažený žaludek.“

Kéž by se o pohanských náboženstvích mohlo říci, že byla pouze bez vnitřního obsahu a tudíž neplodná a bezcenná! Ale skoro všechna se ponenáhlu stala semeništěm pověr a veřejné nemravnosti, a tím zkázou národům!

50 Periander, počítán od některých mezi sedm filosofů, korintský vládce, vzdělaný, mecenáš věd a umění, prováděl krutosti a hanebnosti, o nichž nelze mluvit. Jiný vládce, Alexander z Peraeu, předchůdce novověkých hlasatelů divadelní a koncertní morálky, prchá z divadla, protože nemohl zdržet slz pohnutí, když se hrál Euripidův kus Trojanky . . . Ale docela klidně dával lidu za živa pohrbívat, v kožích zvířecích od svých psů trhat, střílel na poddané, když při lovu nic nechytily, chlubil se, že neměl nikdy s obětí své krutosti nejmenšího slitování. Kulturní Maurové ve Španělsku jednali stejně, a italské dvory v době renesance nebyly o mnoho lepší - doklad, že „umění a věda sama sebou nezušlechťuje srdce“ (Voigt).

51 Tertulián: „Pohané nám vytýkají, že nechceme uznat císaře za boha. Sami ho za boha prohlašují, při jeho jméně přísahají, a zároveň se cvičí, jak by mu příležitostně vrazili do hrdla meč.“

52 Ojedinělé byly případy, že zlé nespláceli zlým. I největší filosofové schvalovali pomstu - aspoň mlčky - jako projev mužnosti. Sofokles: „Odplácet zlé zlým tě nevystavuje hněvu bohů.“ (Oidipos na Koloně.) Euripides: „Kde se pokládá za neslušné zabít nepřítele?“ „Nerozumné jest zuřit proti tělu nepřítele, když duše, jež nepřátelství vlastně živila, jest už pryč.“ To bylo nejvyšší, nač se klasické pohanství zmohlo! Jak docela jinak mluví Ferdinand II. nad mrtvolou Gustava Adolfa! „Kéž bys byl svou chrabrost spojil se mnou k boji proti nepřítelům křesťanstva!“ (Turkům.)

53 Erysichthon, thessalský král, poškodil háj Demetřin; zato podle báje mučen velkým hladem; živí se tím, že prodává svou dceru Mestru, která se dovede proměnit a kupci vždy uteče. Nakonec se král sám stráví.

54 Mysterie . . . Pěkné vzletné slovo pro ohavnou věc!

Luperkalie (15. února), faunalie (5. prosince), slavnosti ke cti Pana („panický děs“, panika) atd. Nejohavnější mravní zvrácenost (orgie) a „náboženské“ básnění se družilo při těchto „bohoslužbách“. Dionysos, známější jménem Bakchus (bakchanalie). Ženy (bakchantky), později i muži . . . Divý ta-

nec, vzrušující hudba, narkotika . . . vrhaly se na obětní zvířata, trhaly je a syrové maso požíraly. V Římě se tyto „bohoslužby“, konané v noci pětkrát měsíčně, zvrhly tak (orgie, vraždění, spiknutí . . .), že senát je r. 186 před Kr. zakázal, většina ze 7.000 obžalovaných byla popravena. Nadobro je odstranil císař Anastasius r. 516 po K.

55. Bulwer v Posledních dnech Pompejí popisuje orgie v podzemních kobkách Isidy, egyptské bohyně; pak vede do ubikací gladiatorů, kde „nepřebývá rozkoš, nýbrž vydědění nástroje rozkoše, bydliště bídy a zoufalství“, a mohl dodat: „Zezvířečnění.“
56. Alexandrijský patriarcha Theofil († 412) dal z podzemního sklepení Bakchova vytáhnout na světlo sochy a symboly egyptských božstev a veřejně je vystavil na odív - k všeobecné zuřivosti pohanů, kteří ve světle čisté víry Kristovy se za své bohy už styděli; jeden podobu opice, druhý v nestoudné posici atd. (Mimoходом podotýkáme, že tento muž, dobrý theolog sice, byl neopatrný a skoro fanatický odpůrce pohanství; zničil nerozumně Serapeum, vzácný pohanský chrám v sídelním městě; tvrdý, ctižádostivý, bezcharakterní, strýc a předchůdce velkého odpůrce Nestorova sv. Cyrila. Pohany odpuzoval, pronásledoval mnichy stoupence Origenovy, a protože se jich sv. Jan Zlatouústý ujal, nenáviděl i jeho a měl velké slovo při jeho „sesazení“ r. 403.)
57. Pergam, středisko kultu Aeskulapova, viz Zj 2, 13: „Sídlo satanovo“, trůn satanův; snad jsou slova svaté knihy narážkou na rozšířený kult císařův; na př. Herodes I. postavil v nežidovských městech množství chrámů ke cti císaře Augusta.
58. Hlavní božstvo v Kappadokii byla Ma (Mene) - kombinované vydání Astarty a Ašery. Její službě zasvěceno 6000 hierodulů mužských i ženských; o tom, jak bohyni uctívali, nelze mluvit.
59. Stejně nutno pomlčet o kultu bohyně Kybelly (Agdistis, Ma) ve Frygii. Ze její kněží, eunuchové, při bohoslužbě tančili takovým způsobem, až omdlevali nebo přišli do stavu jakési zuřivosti, jest ze všeho nejnevinnější.
60. V Lydii táž bohyně - k její cti musily dívky! Toto bylo příčinou, že národ shnil a se zhroutil; proto nebyl Krösus s to odolat náporu Peršanů. Fenicie, posvátné háje nebo chrámy Astartiny, dívky . . . Svátky Adonisovy, ženy . . . Moloch, jemuž obětovány před tváří rodičů dívky.
61. Karthago, fenická kolonie, dcera hodná své matky; chrámy bohyně lásky, mladé dívky (střádaly si tak na věno); dnes tak činí pohanské japonské dívky; viz kap. 27. č. 1.
62. Pafus na Cypru, tam v idalských lesích uctívána Afrodita rituelním smilstvem. Samothrakos s chrámy Kabirů, místy příšerných mysterií . . . tam přítomnost satana takřka hmatatelná . . . věstecká hora, jejíž stín padá s cyperského pobřeží až do moře.

- 63** Asyrský král Salmánassar II. postavil před městem, jehož nemohl dobyt, pyramidu z lebek zabitých nepřátel.
- 64** Assurbanipal se honosí, co velkého vykonal ve jménu a ke cti svého národního boha: „Přemoženým vůdcům jsem vytrhl jazyk a stáhl kůži, jednomu podřizl krk jako beranu.“ Jindy: „Synu poraženého krále jsem dal vypíchnout oči a zavřít do sluneční brány v Ninive. Arabskému králi Uaiti jsem udělal nožem díru do tváře, provlekl provaz, kolem krku mu dal psí řetěz, a zavřel do klece na východní bráně Ninive.“ Na obraze vidět přemožené krále zapřažené do vozu, mrskáni vezou asyrského vítěze do chrámu k oběti. Viz, co sděluje Písmo sv. o osudu přemoženého krále judského Sedekiáše! (4 Král 25. 7, Jer 52. 10 n.) Jeho syny dal Nabuchodonosor před ním utratit, jeho oslepit a svázaného železnými okovy zavést do Babylona, kde v žaláři strádal do smrti.
- 65** Slovo Babylon jest příslovečné, skoro jako Sodoma, a nebylo to tam skutečně o nic lepší. Vypravování očitého svědka Herodota potvrzuje údaje Písma sv. Dívka, jež zůstala čistá, paní, jež patřila pouze svému manželu, byla u ostatních v opovržení. Přečti si výrok Tert. v č. 44. Herodot viděl u chrámů celé zástupy mladých paní. Bohaté přijížděly v nádherných vozech. Při hostinách byly paní v témže úboru jako Saloma tančící před Herodem.
- 66** Velmi instruktivní jest dílo sv. Augustina O městě Božím. Třebaže se chránil sdělit věci nejohavnější, sděluje však dost o tehdejšímu kultu. Jak uctívána různá božstva doma, jak veřejně, jaké průvody! Nemožné ani v dnešní znemražené době!
- 67** Museum v Leydenu chová balzamované mumie egyptských bohů, t. j. koček, psů, opic, ibisů, hadů, krokodilů, zatím co zesnulí lidé (nemajetní) pohazováni na pospas dravcům. Největší modloslužba provozována s býkem, apísem; měl dvořany, kteří ho obsluhovali, voděn ve slavných průvodech, zástup hochů svátečně ustrojených kráčel před ním a pěl k jeho cti písně, každý musil ustoupit . . . chován pro něho harém krav, jeho narozeniny slaveny po sedm dní. Jeho zdechlina balzamována, pohřeb stál půl milionu K! Nezdechl-li do 25 let, hodili ho sami do Nilu. Ošetřovatelé posvátných zvířat (čestný úřad . . . přecházel s otce na syna!), muži i ženy, nosili odznak, podle něhož každý poznal, jakého boha kdo ošetřuje, každý byl povinen uctít je pokleknutím, zvláště ošetřovatele apisa! I v rodinách měli aspoň jedno posvátné zvíře a obsluhovali je, zdechlinu pochovali do rodinné hrobky. Vzpomínám na hřbitov zvířat v Paříži . . . vzácné náhrobky, za desetitisíce K . . . pokrok či úpadek do starého modlářství? Posvátná zvířata krmena husím masem, chlebem s medem, měla teplé lázně, nádherné lože, masti, parfumy . . .
- 68** Severoameričtí Indiáni prosí za odpuštění medvěda, než ho zabijí: „Nezlob se na nás, tys rozumný a nahlédneš, že naše děti mají hlad . . .“ Řekneme: „Divoš, beze všeho vzdělání . . .“ Co však říci kulturním Egypťanům, kteří stáli na výši vzdělanosti v době, kdy v evropských pralesích jistí lidé „v kožích volských pobíhali lesem?“ Zabít posvátné zvíře - a těch bylo tolik! - byl zločin, jenž musil být odpykán smrtí. Diodor Sicilský vypravuje ve své Historie-

ké knihovně (dílo o 40 svazcích), že jeden Říman r. 53 před Kr. zabil v Egyptě kočku, nevěda, že zabíjí egyptského boha. Lid se sběhl k jeho domu, a třebaže Římané byli obáváni, třebaže Egyptanům tehdy na tom záleželo, aby byli s Římem zadobře, třebaže sám král (Ptolemeus Aueletes) poslal vážené muže i královské prince, aby se za vinníka přimlouvali a jeho omyl vysvětlili neznalostí, nic naplat. Říman musil umřít. (V takových případech býval vinník od lidu lynčován.)

- 69** Sv. Bonifác našel v Hessensku obrovský dub, zasvěcený Donnerovi, bohu nebes a bouře. „Kdo se toho stromu dotkne, bude zabit bleskem.“ Buší do něho sekerou, až jej povalil, a s ním padla víra v bohy.
- 70** Obrazy neuvádíme. Pohanská tma... lze navázat reflexi: Rostlina, vybavená chlorofylem, v ustavičné tmě hyne a zhyne; vysvitne-li včas slunko, jest zachráněna. Živočich nehýbající se ve tmách s místa hyne hladem a zimou. Ale člověk ze světla rajske otčiny vyhnáný bloudil a zbloudil... K jeho záchraně nestačilo, aby slunce věčné Pravdy na obloze vyšlo... Božský lékař ho musil hledat, v roklich, v pouštích, a ubohý, navyklý dlouhá tisíciletí na tmu a poušť, se nechtěl od nich odtrhnout; navykl na jedovatý pokrm, že nemohl navyknout zdravému; nejen že pravdy byl prost - byl sycen lži, a její jed mu přešel v krev! Jak těžké léčení...!

Toto thema se hodí zvláště do adventu, kde jest jaksí temným pozadím pro kázání o povolání k pravé víře; její jas vynikne na temném podkladě ještě nápadněji. Že se tím budí svatá vděčnost za povolání, že se takto vzmáhá svatá hrdost na světlo víry, jest očividné. Soustrast s ubohými, kterým se nedostalo toho, co nám blaženým; žili v temnotách, o jakých jsme neměli tušení ani my, kteří jsme antické dějiny studovali.

Krom toho má tato kapitola nemalý význam apologetický. To ostatně naznačeno již v úvodě. Prosí věřící si snad i řeknou: „Teď se mi otvírají oči!“ Větším právem než mladý Věk v Jiráskově stejnojmenném románě, do něhož namíchal i trochu jedu - Jirásek by nebyl Jiráskem, kdyby toho neučinil. Proč tedy neotvírat lidu oči? Jen ať se naučí vážit si své svaté víry, tak vznešené a krásné! Tu krásu, jak řečeno, postřehnou lépe kontrastem, jen když kazatel ho dovedně užije. Kázání zakončit díkem za milost povolání nebo prosbou, abychom vytrvali, nebo modlitbou za ubohé pohany, kteří ještě dnes trvají v temnotách. Viz následující kapitolu.

27. POHANSTVO DNEŠNÍ.

Příklady.

- 1 Připojme hned obrázky z pohanských zemí dneška. Indie, bajadery... „Deva dási“, otrokyně bohů, buďto koupené dívky nebo takové, jež se nemohly vdát, nebo ty, jež brzo ovdověly (v dětství uzavřen sňatek a druhý sňatek nedovolen!), a nejsmutnější, že mnohdy matky se zavazují slibem před narozením dítěte, bude-li děvčátko, že je zasvětil službě chrámové... jaké službě! To se tedy pokládá za čest! Především patří kněžím chrámovým, kteří jsou zástupci bohů, pak ale... Když při slavnostech tančí, okrášlena šperky a za zpěvu písní pochybného obsahu, jde z ruky do ruky. Jsou zvány i do domu.
- 2 Jošivara... V každém větším japonském městě jest celá čtvrť zasvěcená Venuši, dům vedle domu, každý večer magicky ozářen, pěkně vyzdoben, bludiště nepravosti nemá konce. Ve dne se tam potuluje tisíce diváků. Majitelé mají ohromné příjmy a platí tudíž i ohromné daně - proto stát mlčel Vládce (šogun) Ijejasu, jeden z nejmocnějších, prohodil (kolem r. 1600): „Kdybych chtěl zakročit, zhroutil by se všechen společenský řád.“ Mnohé si tam nastřádají na věno, což se nepokládá za nečestné.
- 3 Podobně tomu jest i jinde. V Singapuru, vůbec v přístavních městech Přední i Zadní Indie... Celé čtvrti... Nesčetné Čiňanky tam prodány jako děti, většinou jsou spokojeny, ten stav nepokládají ani ony ani jiní za nečestný, ale jsou případy, že jemné duše těžce svůj úděl nesou... duše, jimž se nedostalo štěstí narodit se z křesťanských rodičů, jimž nezasvitlo světlo pravé víry. „Modlete se za obrácení těch, kdož žijí v hříchu...“
- 4 Indie... „Svatý“ Benares s fantastickými pagodami a svatým Gangem, cíl tisíce poutníků, kteří přicházejí se koupat ve vlnách posvátné řeky, aby si tak zajistili nebe. Proud odnáší tisíce mrtvých, jenom bramínští kněží, zdá se, neužívají tohoto prostředku, aby si nebe zajistili... pouze jiné k němu povzbuzují.
- 5 Býk, posvátné zvíře Indů (ale krávu týrají nemilosrdně), všude vidět ve chrámech jeho sochy. „Posvátní“ býci jsou v chrámech živeni, myti mlékem, umírající Ind drží v ruce kravský ohon. Evropan, zabíjející tyto živočichy a jejich maso požívající, platí za bezbožníka první třídy. Kráva a býk skýtají Indům též prostředek k očišťování, když se nějak nábožensky znečistil - způsob nelze naznačit; víš-li, co dělal císař Koprnymos s oslím trusem, můžeš se dovtipit sám. Parsové, ctitelé ohně (v Persii asi 10.000, v Indii asi 90.000) podobně - k umývání urinam vaccae.
Ubírá-li se úzkou uličkou v největším shonu posvátný skot (zebu), všichni se zastaví, uctivě poodstoupí, s hlubokou poklonou.
- 6 Radžputové, arijci bydlící v Pendžabu, Bengálsku, střední Indii, pokládají se za potomky staroindické kasty válečníků - u nich vládne exogamie

(směji pojmut choť pouze z cizího kmene). Věc dosti obtížná, proto odklízeli narozené dcery. R. 1840 byly ve 73 vesničkách pouze tři dívky, v okolí Agry r. 1843 ani jediná dívka mladší 12 let! Narodí-li se dívka, jest první povinnost rodičů opatřit jí ženicha. Jeden radžput vypravoval 1934, že jeho babička měla 4 syny a 13 dcer, ale jen jednu nechala na živu, ostatní otrávila silnou dávkou opia. Nyní se tak již neděje... nemysli, že vlivem evropské lidumilné civilizace! (V Evropě odpravují nejen dívky, nýbrž chlapce, a to ještě před narozením!) Vlivem křesťanství, jež se v Indii poněmáhle šíří! (R. 1935 bylo v Indii 12 milionů vdaných a 300.000 ovdovělých dívek mladších než 15 let!)

7 Nerozumné k a s t o v n i c t v í, pravý opak učení Kristova o bratrství všech. Není dovoleno provdat dceru za příslušníka nižší kasty - z vyšší kasty si ji nikdo nevezme... Bramínům nabízejí rodiče dcery o překot, pročť místy žijí bramíni v mnohoženství. (B., první kasta, z níž jedině smějí být bráni kněží - ale není každý bramín knězem! - Spisovně „brahmán“.)

8 V hlavním městě Ceylonu K a n d y se chová v královské kapli Budhův zub, v šesterém pouzdře, zevnější 2 m dlouhé, vnitřní křišťálové plno drahokamů a zlata, ceny sedmi milionů Kčs; zub asi 10 cm dlouhý (aligátor by se za něj nemusil stydět!) uložen mezi listy zlatého lotosového květu. Místokrál Konstantin Braganza dal r. 1560 Budhův zub rozbít v hmoždíři, třebaže portugalská výdělkáři radili, aby byl za drahé peníze ukazován a tak zjednan příliv státní pokladně. Brzo potom vzkázal budhistickému králi jakýsi čiperný muž, že zub má on, a když jej král za ohromné peníze koupil, ukázalo se, že Budhových zubů je na světě víc, a jeden přes druhého mu nabízel „svůj“. Král však asi soudil, že dostačí dát se ošidit jednou.

9 N e s m y s l n é b á j e... Bráma se prý narodil z vodní růže s pěti hlavami, jeho bratr Šiva měl také pět hlav, matka Parvati je nemohla rozeznat, proto dala Brámovi jednu uříznout - podle jiných pověstí mu Šiva jednu srazil - teď má však hlavu jedinou... Kterak? Tím si mysl nelámou. Bráma stvořil z hlíny člověka (bez kasty!) s jednou nohou; vida však, že takto to dobře nepůjde, přidal mu ještě dvě; teď bylo zase mnoho dobrého... Kasty stvořil ze svého těla. Je tedy původce všech věcí, udílí všechny dary, a přec ho nikdo nectí, nemá ani jeden chrám, žádný triumfální vůz... Proč? Odpovědi dostaneš různé; jeden ti řekne, že dobří bohové nám neublíží, proto netřeba je vzývat, tím více však zlé, aby byli obětmi drženi při „dobrém humoru“ a neškodili. Jiný ti řekne, že Bráma neuvítal jednou zbožného poustevníka, jenž přišel do nebe, byl od něho proklet a z trestu zato ho nikdo nectí.

Co Bráma stvořil, Višnu zachovává a Šiva ničí... proto zvláště tohoto uctívají, a to hlavně lidskými obětmi. (Evropané je ovšem zakázali a zamezují.)

10 V i š n u prodělal deset „vtělení“, lépe metamorfos, proměn... Jednou se proměnil v kance, aby zabil nebezpečného obra, a z tohoto kance pochází veškerá kolonie štětináčů. Jeho otci jednou nepřítel ukradl krávu, Višnu se zase proměnil, aby ji přivedl, ale než se vrátil, zabil mu nepřítel otce.

11 V i š n u, dobrodruh jako Jupiter, mravností se mu docela vyrovná. Jeho bratr Krišna byl nečistý a zloděj non plus ultra; jednou vylezl na strom ban-

nový a usnul, jakýsi divoch ho prý pokládá za zvíře a zabil ho, dravci ho roztrhali, kterýsi král sebral jeho kosti...

- 12** Šiva . . . Kolem šíje má věnec hadů a lebek, na ramenou tygří kůži, v ruce kyj s lidskou hlavou na konci. Jeho žena Kālī, bohyně cholery, s vyplazeným jazykem, v nose kruh, kape krví, černá, ověšená lebkami, stojí na lvu a lidské mrtvole, v ruce vražedné nástroje, na hlavě věnec hadů. Ještě r. 1866 se jí přinášely lidské oběti. Kult Šivův jest nemravný; vůbec svátky bohů, slavené s velkou pompou, končí orgiemi jako slavnosti staropohanských bohů - proto kdysi židé, známí svou smyslností, tak tíhli k modloslužbě! Syrský Bál, moabský Beelfegor, fenická Astarta . . .

Při průvodu se vrhali Indové pod ohromný vůz Šivův, aby se dostali do ráje.

- 13** Šiva se jednou rozlítl na syna a srazil mu hlavu. Pak ale činu litoval, chtěl mu ji opět nasadit, nemohl ji však najít; uťal tedy hlavu prvnímu slonu, kterého potkal, a nasadil ji zmračenému; ten pak žil klidně dál, za velké činy vřádně nakonec mezi bohy, a slon jest zvíře jemu zasvěcené.

- 14** Indové mají 330 milionů bohů, počítaje v to ovšem i posvátná zvířata. Nejvyšší božstva: Bráma — prý má vyměřeno 432 miliardy let, Višnu dvakrát tolik, Šiva třikrát tolik. Nikdo však neví, kdy začali žít, proto též neznámo, jsou-li ještě na živu. — Kdo se chce přesvědčit v odborném díle o bramínském náboženství, najde v něm idee daleko čistší . . . zde jest řeč o nynějším zvrhlém a pověrami všeho druhu prosáklém náb. lidu, ne o tom, co lze číst ve Védách, pocházejících asi z r. 1400 před Kr. Tehdy nebyla ještě ztracena víra v jediného osobního Boha, Tvůrce země a nebe, „Pána všeho, co jest,“ dárce všeho života.

- 15** Moře mléka . . . Bozi (indičtí) z něho tloukli máslo, a to tak, že z hada umotali provaz, na něj zavěsili horu a tou v moři míchali. Polostlučené moře skýtá tak výtečný pokrm, že se bozi a čerti o něj rvou.

- 16** Indičtí sadhu (asketi) se sešli ke „krásné“ slavnosti 2. dubna 1936 - k opičí svatbě. Opičák prohlášen za potomka krále Hanumana, on i ona oblečeni do drahých obleků, seděli v ozdobeném autě, tisíce ctitelů tvořilo špalír - šlo o posvátné opice. Tiž Indové by se nedotkli pariy za živý svět. Pariové. nejnižší vrstva lidu, bez kasty . . . Jednou padla dívka do studny, dva pariové jí spěchali na pomoc, obyvatelé je odehnali, aby neznečistili svým dotekem dívku i studnu, a dívka utonula. Pro kočky a psy zřízena nádherná, co nejmóderněji zařízená nemocnice, pariovi se každý vyhne a tonoucímu ruky nepodá. Misionáři vypravují, že místy se nesmějí pariové ani k studni přiblížit, ba ani užívat pořádných nádob, nýbrž pouze odhozených, polorozbitých . . . tu položí podle cesty a opodál čekají, půjde-li mimo soucitná duše a nalije-li jim do nečisté nádoby trochu vody - opatrně, aby se jí ani šatem nedotkla.

- 17** Namítne se snad, že neuvádím původní indické náboženství, jež bylo daleko čistší a člověka důstojnější, nýbrž pozdější (nynější) znetvořené tolika nesmyslnými pověrami. Vím, z počátku Indové věřili v jediného boha, Varunu,

neměli 330 milionů bohů jako dnes. Ale tím svědčíte sami proti sobě, doznáváte, že v náboženství nelze sledovat pokrok od zvířecí divokosti a nezdělanosti k formám vždy ušlechtilějším, nýbrž od čistého monotheismu k polytheismu nejohavnější formy. Pouze v izraelském národě byla uchována bez porušení víra v jediného Boha - při sklonu židů k modloslužbě s jejími orgiemi, jež tak vábily smyslné syny Izraelovy, jest zřejmo, že udržení čisté víry nebylo dílem lidským! Krom toho ještě jen katolické náboženství si udržovalo (po kolik století) původní čistotu mravů a neporušenost. „Zákon volného pádu“ patrný nejen v pohanství, nýbrž i v bludařství. Co do nauky (věrouky i mravouky), lze všude konstatovat pokles, a za zhoršením nauky jde v zápětí i úpadek mravnosti. Protestantismus! Dnes hoví a hájí rozlukou manželskou atd. Zřejmo tedy, že trvalé udržení katolického náboženství na téže výši čistoty víry i mravů není ani „vývoj“ ani „zkonstatělost“ ani „přirozené“ a „samozřejmé“, slovem není možno žádné moci lidské, nýbrž jest dílem milosti a ochrany Ducha sv., nebeského ochránce a oživovatele církve.

Král A s o k a nasbíral 84.000 ostatků Budhových.

- 18** Nemocnice pro zvířata v Bombaji uprostřed města (nevím, zda existuje dodnes). Milionáři zakládali ohromné fundace, roční příjem obnášel v naší valutě pět milionů korun. Ošetřeno tam za rok 2000 nemocných krav a býků, 125 starých koní, 500 neupotřebitelných vepřů a ovcí, nesčetné kočky, opice, potkani, slepice, holubi, papoušci... ovoce víry ve stěhování duší! Mnohý Ind, chtěje zachránit dobytče před jatkami, pošle je tam.
- 19** Indičtí svatí tropili věci podivuhodné: proměnili se v opice, pávy, lvy atd.
- 20** Jak hnusné věci ukládají bra m i n i lidem za pokání, ostýchají se misionáři sdělit, a já jen odkazuji na Hammersteinovo dílo Christentum kap. 2. S tím srovnej čisté náboženství Kristovo!
- 21** S i a m, oddělený „od světa“ neproniknutelnými pralesy ještě dokonaleji než Čína svou pověstnou zdí, má ve znaku bílého slona. Budha se prý naposled zjevil v podobě tohoto čtyřnožce, proto je jím bílý slon posvátným zvířetem. Když zdechne, hledají nového - bílý jest veliká vzácnost! Kdo ho ulovil, byl povýšen do šlechtického stavu, dostal kus země, co dosáhl hlas slona, zproštěn všech daní. Musil to však být samec, zvláště ocasu docela bezvadného (sloni ve rvačkách si tuto ozdobu často ukousnou!). Guvernér musel zříditi pohodlnou cestu pralesem až k řece, kde vzácného slona očekávala státní loď, král mu šel s veškerou šlechtou několik dnů cesty vstříc; přivedli jej před královský palác, na pozlacené tribuně několik dnů vystaven pod bělostným baldachýnem k veřejné poctě, princové a knížata ho na kolenou obsluhovali, pro lid uspořádána radostná slavnost („kirmes“ . . . boudy kramářů, kejklířů, muzika . . .); pak dostal slon své dvořanstvo, králův bratr jmenován říšským maršálkem bílého slona, bílé opice jej obveselovaly a zaháněly demony nemocí. Královský lékař ho denně navštěvoval, sluhové na kolenou mu dávali ze stříbrných mis žrát, úcta mu musila být prokazována stejná jako králi, jeho

palác vedle královského, nádherou mu rovný, zatím co první kancléř obýval nízkou špinavou boudu uprostřed bahniska.

- 22** Siam, „království svobodných mužů“, a je tam třetina otroků! Kdo je dnes svoboden, může zítra z rozkazu krále být otrokem. Tisíce chrámů a klášterů, a přec je lid oddán pustým mravním ohavnostem. Král mival a snad ještě má až na 800 žen; princ z první jest vychováván ve zlatě a hedvábí, synové ostatních jdou se sekerou do lesa vydělávat si chléb. Tento zvyk vládne i na jiných malajských „dvorech“ sundského souostroví. Palác, pln zlata a drahokamů, sto sálů a komnat.
- 23** Siamští věří, že B u d h a se neustále „vtěluje“; náboženství každého Budhy má právo na platnost 5000 let, pak se narodí nový Budha, a dřívější náboženství přestane samo sebou. Bylo prý již mnoho tisíc Budhů!
- 24** Zakázáno zabíjet zvířata (s t ě h o v á n í d u š í l), ale řezníků je tam dost, sám král jezdívá na lov. Příkladní je prý jen pro mnichy; „věřící“ si to odpýkají v pekle, po němž je čeká nirvana, rozplynutí v nic, stejně jako ctnostného.
- 25** Mongolové (Tataři) v Mandžursku... Někde házejí mrtvé před jurtu (stan) psům. Převalski líčí nečistotu hlavního města severního Mongolska Bogdo Kuren (evropské jméno Urga). Žebráci a žebračky hnijí za živa na ulicích, ve smrtelném zápase obklopeni hladovými psy... Pro bliženskou lásku nemá buddhismus smyslu.
- 26** Čínští bonzové (z japonského slova busso, zbožný) jsou v opovržení po celé zemi. Podle pověsti prý poslal r. 60 po K. císař vyslance na západ, aby mu přivedl Vykupitele světa, jenž podle předpovědi tu dobu se prý narodil. Přišli až do Indie, tam poznali buddhismus, a místo náboženství Kristova mu přinesli učení Budhovo. Císař chtěl pohnout mandariny, aby nové náboženství přijali, ti však odmítli. „Nemáme pro úřední práce kdy na dlouhé modlení.“ Navrhli mu, aby ten úkol byl svěřen zločincům, pro něž bude modlení zároveň polepšující prostředek. Aby se však nevrátili mezi řádné lidi, musili si hlavu docela holit. Jisto jest, že tito „mnichové“ jsou vybíráni z nejnižší spodiny lidu a svůj stav pokládají za propustku k tuláctví. Almužnu vydírají vším způsobem i podvodem, a ve svých „klášteřích“ provozují tito neženatí lidé věci nejohavnější.
- Bonzové se zavazují různými sliby - dobrovolně - jakými sliby! Na př. že nikdy nazabije prase, nebude lovit kapry v posvátných rybnících . . .
- 27** Misionář sděluje ze Š i e n Š i e n: „Viděl jsem plahočit se ulicí po kolenou muže . . . Měl nemocnou matku, a na otázku, jak jí vymoci zdraví, odpověděl mu jeden bonza, že musí do zázračné pagody na jihu Číny, 800 hodin cesty, každým krokem pokleknout a čelem se dotknout země, při tom navštívit všechny okolní pagody a žít jen o chlebě a vodě.“ Když ho misionář viděl, měl teprve třetinu cesty za sebou, ač byl již tři léta na cestě . . . za den urazil sotva jeden kilometr. Nevíme, zda se máme víc divit synovské lásce tohoto Mongola či vzbudit soustrast nad temnotami bludu, v nichž tam žijí... (P. Spilmann T. J.)

- 28 J a p o n s k o, země, o níž cestovatelé svědčí, že vypadá jako říše vil a rusálek, jak vise z Tisíce a jedné noci, a přec tolik krutosti, tolik pověřčivosti! Spillmann T. J. popisuje na př. průvod, při čemž 16 mužů nese hlavu čerta, 2 m v průměru . . . před dávnými časy prý ji jeden bonza čertu srazil . . .
- 29 V J a p o n s k u platí každý 61. rok za nešťastný; žádná dívka, která se toho roku narodila, se nemohla provdat . . . Jednou spáchalo takových 300 dívek sebevraždu!
- 30 Y e s i d é, ctitelé ďábla . . . Očitý svědek, jemuž pouze z povzdálí pokradmu dalekohledem se podařilo pozorovat jejich „pobožnost“, ji popisuje takto: „Na návsi nebo náměstí stojí nestvůrná dřevěná socha satanova, stará několik staletí. Kolem ní se shromáždí celá obec, žádný „nevěřící“ není připuštěn. Hlavní část slavnosti jest divý tanec do vysilení. Obřady, jimiž ducha nečistého uctívají, patří k nejhnusnějším, jaké existují.“ (Yesidé, Kurdové bydlící v Mesopotamii.)
- 31 P. Koch vypravuje z K a m e r u n u: „Malomocná dívka, samý vřed, opuštěná ode všech, jen černý bratříček, křesťan u ní zůstal v koutku chaty, přemáhal odpor, jež ubohá vzbuzovala, mluvil jí o Bohu, o křtu . . . Dívka svolila, aby zavolal misionáře, druhého dne skonala.“
- 32 Na M a d a g a s k a r u se užívalo do r. 1862 jakéhosi druhu ordalii (božího soudu), aby byl zjištěn vinník. Obžalovaný musil požit tři dávky jedovatého plodu jisté rostliny. Přečkal-li zkoušku, byl nevinen, ale obyčejně dostal strašné křeče, a v nich se přiznal ke všemu, načež byl ihned zabit a jeho jmění připadlo žalobci. Proto mnohdy chudí obžalovali křivě zámožné spoluobčany nebo dlužník věřitele. R. 1855 se musila celá jedna ves na rozkaz ministra podrobit této zkoušce, jelikož vláda zvěděla, že tam byl kdosi, jenž má silnější kouzelné formule, než vláda schválila. Tehdy 182 lidí zemřelo. Občas bývalo ustanoveno veřejné sebeobžalování. Kdo se přiznal k „zločinu“, nepropadl smrti, nýbrž byl „mírněji“ trestán, musil však udat spoluvinníky. Nepřiznal-li se nikdo z celé vsi, musila se celá osada podrobit ordalii. Tak se stalo na př. r. 1857, že v jedné provincii (Emirne) „slavili“ takové jubileum po celý měsíc; protože však jen nemnozí se sami obžalovali, prodloužila královna milostivě slavnost a hrozila celé provincii ordaliemi, nebude-li výsledek uspokojivější. Potom celé zástupy „vinníků“ se hlásily. („Mám amulet, jímž se mohu státí neviditelným“ a podobné nesmysly . . .) Výsledek: 14 vojáků bylo upáleno, 65 lidí usmrceno nožem, 1237 těch, kteří se sami obvinili, uvrženo do těžkých okovů, jejich jmění zabaveno a rodiny (5000 členů) prodány do otroctví.
- 33 Podobné ordalie na K o n g u. Ať umře kdokoli, vždy je tím někdo vinen („snědl jeho duši“), a toho musí čaroděj vyhledat. Na pohlavára nestačí jeden, aby jeho duši „snědl“, těch je vždy celá řada. Kdo jed nezvrátí, nýbrž se potácí, jest vinen, tomu uřezávají z těla část po částí a proklínají jako největšího zločince; jeho dům spálen, pole zpustošeno, a jde-li o muže, žena a děti pro-

dány do otroctví. Katoličtí misionáři těžce bojují proti těmto pověrám, jež lidu za dlouhé věky přešly v krev!

- 34** Jako v Indii a Birmě, tak i na Kongu a jinde jsou lhostejní k „dobrému bohu“; tím více si hledí zloduchů.
- 35** Ve střední Africe otroctví ještě bují, každý „král“ (pohlavár) potřebuje otroků na sta; nemá-li, vybere si z vlastních poddaných nebo uloupí sousedově. Dahomejský král přepadával v noci s vojskem a ženskými nic netušící osadu, zapálil ji, odvlékl obyvatelstvo v poutech na otrokářský trh; kdo neprodán, byl odvléčen do hlavního města Abomeh k lidským obětem, jež se konávaly ve větším měřítku a s větší krutostí než u Azteků (č. 106). Při smrti krále nebo ke cti fetišů obětováno tisíce lidí; nestačilo však je pouze zabít, v mukách musili ubozí vydechnout duši. Jejich krev smíšena s trusem krav a tím dlážděny chaty fetišů.
- 36** Jeden dahomejský „král“ zavedl zlodějskou bandu, jejímž úkolem bylo vytáhnout každou noc na lup - aby prý naučil poddané bdělosti, t. j. hlídat vlastní majetek. (Podle P. Spillmanna T. J.)
- 37** Kterýsi francouzský námořní důstojník chtěl vidět, jak vypadají lidské oběti (r. 1880). Dostal dovolení, ale pak se nesměl vzdalit - až prý po slavnosti, jež trvala přes dva měsíce (výroční památce smrti královny). Každý den obětováni lidé, při hlavní slavnosti 3000 lidí a tolikéž býků na velké rovině... Na syrové maso zvířat se pak válečníci vrhli... Důstojník z toho přišel o rozum. (Sděluje P. Spillmann T. J.)
- 38** Hadí chrám... Kdo ho navštíví, rád spěchá pryč. Tam asi sto hadů žije; mají volný východ do vsi, černoši před nimi padají na zem a donesou je uctivě zpět; když do některého kopl, propadl smrti, a když ho zabil, byl upálen - ještě před r. 1890! Jednou za tři roky se koná průvod; kněží a kněžky nesou na nosítkách jednoho hada vesnici, zabijí každého vepře, slepici a psa, které cestou potkají, lidé musí zůstat doma... Tím prý všechny nemoci z celého okresu vyhoštěny. Úcta hadů má důvod v tom, že prý k prvním lidem, kteříž byli slepi, přišel svatý had a otevřel jim oči, napřed ženě a pak mužovi... Písmo svaté praví, že had sice sliboval: „Otevrou se oči vaše...“ avšak s trpkou ironií dodává, že po skutku se skutečně „otevřely oči jejich“, ale jak? „Poznali, že jsou nazi...“ Hnula se v nich žádostivost, již dříve neznali!
- 39** Na Nových Hebridách jest nemocný stařec buď násilím sprovozen ze světa nebo umořen hladem. Pouze pohlavár jest od svých žen pečlivě ošetřován (vědí, že by byly na jeho hrobě zardoušeny). Na Fidžijských ostrovech zabíjejí děti stárnoucí rodiče.
- 40** Na souostroví Futuna při jedné královské tabuli bylo snědno 14 lidí. Nestáčili již zajatí nepřátelé, na něž se podnikaly hony, proto všemohoucí král vybral z vlastního kmene, kolik bylo třeba, nakonec i z vlastní rodiny. V jedné vesnici ze 300 lidí unikl peci jediný. Počet obyvatelstva klesl za dvě generace

na třetinu. Teprve křesťanství zamezilo tyto krutosti. (Bl. Petr Chanel, viz Maria III, 184.) Když misionáři vytýkali vraždění dítek, dostali odpověď: „To je starý zvyk.“

- 41** Lidské oběti... Mexiko, Aztekové... U chrámu Huitzilipochtli-ova v hlavním městě stála obrovská pyramida..., z lidských lebek! Španělé jich napočítali 136.000! Byl to přední ze všech bohů, bůh války; v každém městě měl své krvavé chrámy. Seděl na trůně, obklopen čtyřmi hady (jeho posvátná zvířata), náhrdelník z deseti lidských srdcí, v pravé ruce hadovitý kyj, v levé ruce štít, žadná nežehná; pátý had se mu vynul kolem těla. Mexiko, království 2000 bohů, jimž se přinášely lidské oběti. R. 1482 (či 1486?) obětováno jmenovanému najednou 72.000 zajatců, obětní průvod byl dlouhý dvě míle. Za „klidných“ let bylo obětováno ročně 20.000 zajatců; srdce jim z těla vyrváno a maso požíváno. Kněží bylo v zemi 4 miliony, u hlavního chrámu asi 5000. U každého božiště byl jaspisový špalek, na němž oběti zabíjeny; v hlavním městě se tak dalo na vysoké pyramidě. Ve dvoře mexického musea vidět jeden takový trachytový špalek 84 cm vysoký. Kolem chrámu země pokryta vrstvou černé uschlé krve. Aztekové byli národ velmi vysoké kultury! Jinému bohu obětování nejsličnější jinoši. Do roka v celém Mexiku asi 100.000 lidí vykrvácelo na oltářích bohů. Maso dítek vyhrazeno králům, ostatní dáno na pospas lidu.

Mayové, viz Maria I. 140.

- 42** Squier Efraim († 1888) vnikl do lesa na ostrově Momotombita v jezeře Managua (Nicaragua); přišel na volné prostranství, kol dokola viděl ohydné modly (asi 50), rozšklebené, kamenné, netvoří s obrovskými očima a rozevřenou tlamou, v zubech lidská srdce, před nimi kouřící obětní kámen s čerstvou lidskou krví.

- 43** Karibové v Hondurasu (od nich odvozen název kanibalové) pokládají ženu za bytost nečistou; žádný hoch by nepřinesl matce džbán vody, byť žizní umírala. (Omezujeme se na jediný příklad o postavení ženy v pohanstvu; více o tom, bude-li vůle Boží, ve II. díle Sbírkky. Tam i o vlivu pohanstva na mravnost ženy a dívky, na život manželský atd. Některá jména jsou známá: Semiramis, Messalina, Poppaea... Zlotřilé, krajně znemravnělé...)

- 44** Pohazování dítek... V minulosti i dnes, jak rozšířené! Řím, Sparta, Čína... Jedna ze známek, že moderní Evropa a Amerika zpohanštěla, jest nepravost podobná této, nepravost, z níž si nedělají svědomí matky, jako tehdy si z pohození dítěte nedělali svědomí otcové.

- 45** Massageté starce požírali, Tibareni je svrhli se skály, Medové nemocné předhazovali psům, Baktrové dravým ptákům, Kašmírové (v Indii) je nechali vyhladovět. Na Karolinských ostrovech je vložili na loď a ponechali na pospas vlnám, Polynesiané nemocné (zvláště starce) zardousí, Sumatšané je požírají, na Ohňové zemi prchají staré ženy do hor, aby unikly téměř osudu, ale málo platno, jsou vyslíděny a...

46 S pohlavárem spálení všichni otroci a ženy. Když měl Temudžin, mongolský chan, pohřeb r. 1227, byla mrtvola nesena do mongolského sídelního města Karakorum. Kohokoli cestou průvod potkal, toho ke cti zemřelého obětoval.

47 Že tento zvyk byl rozšířen u mnohých kmenů a národů, jest známo. V Indii s manželem spálena i žena - ačli chtěla; a nechtěla-li? Jak truchlivý osud vdov! Dvakrátě týdně půst, po celý den, ani krůpěj vody za tropického vedra! Nadto pamatujme, že sňatek tam uzavírají děti - ovdoví-li sedmiletá dívka, jaký život ji čeká! Přejde postní den, děvčátko hledí prosebně na matku, matka rozumí jejímu pohledu, a s krvácejícím srdcem musí dítěti odepřít osvěžení . . . Stařena v horečce na loži prosí o trochu vody, a dcery: „Nesmíme, maminko, což nevíš, že dnes je vdovský půst?“

48 Bohové. - V čarokrásné japonské přírodě se setkává cestovatel s podobami bohů hnusně vyřezávanými. V Indii je tomu nejinak. O nekulturních národech netřeba mluvit. Stačí pohlédnout na fotografii . . . vnitřek stanu čaroděje . . ., jaké figury! Student se ve škole učí: „Fetiš -“ a sotva si uvědomí co za tím slovem vězí pověry. A což vychvalované antické Řecko? Winckelmann: „Pozoruj hlavu Diovu (Zeus) v Otricoli . . . Má v sobě právě tolik lvího co lidského. Platí o každé soše tohoto boha. Zastří spodní část obličej, a uzíš lva s hřívou. Učiň totéž s Heraklem, a spatříš býka.“ To je duch starověku! Chtěli idealisovat, a vytvořili obraz nezkroceně zvířecí vášně a síly v lidské schráně. Nioba, klasické mistrovské dílo . . . zuřivý bezmocný vzdor, pýcha se nedala zlomit ani neštěstím. Srovnej s tím Bolestnou Matku Boží! Pohled, jenž vlévá útěchu, důvěru, odevzdanost a sílu!

49 Mohamed se prý dostal po žebři do sedmého nebe, viděl Allaha, jehož tvář byla zastřena 22.000 závoji. Dostal od něho příkaz, aby se věřící modlili 50krát denně, smlouval s ním, až Allah slevil na pětkrátě. Pobíjel, popravoval, prodával do otroctví, na konci života měl 30.000 vojáků, 11 žen, nespočetné souložnice, žil prostopášně. Z Mekky odstranil modly (bylo jich 360), ale přizpůsobil vášním svůj monotheismus svých lidí jako Luther křesťanství. Mravní nevázanost, světoznámé turecké nebe . . . Žena jest otrokyní mužovou, snadná rozluka, mnohoženství a souložnice.

Velitel Mahdiúv, vyznavač Mohameda, dal r. 1883 rozkaz, aby zajatci byli za živa vařeni.

50 Starověk neznal nemocnic a útulen - jméno nosocomium najdeme teprve u sv. Jeronyma a Isidora Sevillekého. V Athénách byly sice v prythaneu („na radnici“, tedy na obecní útraty) udržovány děti a ženy těch kteří padli za vlast, nikdy však nemocní nebo zchudlí a ubozí. V Římě najdeme sdružení, odpovídající našim „svépomocím“, která členům pořídila pohřeb; tamtéž klientovi, byl-li chudý, poskytoval patron denně „sportulam“ (košíček, potravín), o čemž se Juvenál často v satirách ironicky zmiňuje. Luza se měla dobře, protože bohatí páni potřebovali její hlasy při volbách, nemocní však ponechání osudu, otrokům se ani pohřbu nedostalo. Horác sděluje, že pahorek

Esquilin byl bílý od kostí otroků, které tam dravci zanesli. Kato, jenž podle svědectví Plutarchova s otroky žil „familérně“, t. j. nemučil jich jako jiní, dává radu, aby staří byli co nejdříve prodáni, aby nemusil pán nadarmo živit neužitečný lid. Utracování starců a stařen, kteří nemohli již pracovat, bylo u Poláků tak zakořeněno, že ani křesťanství nebylo s to zjednat okamžitou nápravu; teprve sv. Albert Veliký jako papežský legát proti tomu pohanskému zlozvyku zakročil a odstranil jej, tři sta let po jejich pokřesťanění! Nikde ještě misionáři nenašli útulny neb nemocnice nebo jiná charitativní zřízení a ústavy, ani u nejkulturnějších a nejlidumilnějších národů, na př. Japonců. V Indii leda nemocnice pro zvířata. (Č. 18.)

Obrazy.

- 51** Kam nevnikne slunko, tam plíseň, hniloba, vlkost, houba . . . zkáza příbytku, zdraví, života. Nelze však užít příkladu polárního chladu a ztuhlosti! Tam pouze negace života, bezživotnost, kdežto naše stař chce ukázat rozkladnou působnost pohanství.
- 52** Malomocenství . . . zkažená krev, organismus spěje neodvratně v záhubu a smrt. Znetvořené údy (elephantiasis, Lepra mutilans), bezcitnost některých údů, poruchy, horečky, jindy bolesti atd., tedy symptomy rozmanité, ale nemoc táž. Chtít léčit náplastí, medicinou . . . Novou krev by bylo nutno vlít do žil! Co nemožno lékařské vědě, dokázal lékař poslaný s nebe, když šlo o horší nemoc než malomocenství, o nemoc, již propadlo lidstvo veškeré.
- 53** Bacily . . . vniknou-li do těla, ať přirozenou cestou nebo injekcemi . . . Jejich účinky nejrozmanitější: od malátnosti až k zuřivému běsnění, od slabé horečky až k hrozným bolestem, v nichž ubožák umírá, ale někdy i slabá horečka bacily způsobená jest zkázonosná. Zásady pohanské! Kam vedou, když prakticky uvedeny v život!
- 54** Močály v tropech, jejich jedovaté výpary . . . vzduch plný miasmů, bažinné zimnice . . .
- 55** Mrtvola . . . Zhoubu a dílo rozkladu není ihned patrné, ba někdy ani se nezdá, že život z těla odešel. „Vypadá jakoby spal . . .“ Nerozeznal bys ho od živoucího těla. Ale po čase . . . Dílo zkázy poněnáhu, ale jistě pracuje, a mrtvola čím dále ohavnější a odpornější, smrtonosná těm, kdož se s ní stýkají, otravuje vzduch . . .
- Aplika ce: Člověk po spáchaném hříchu v ráji . . . Třebaže na některých se dílo zhouby projevilo ihned (Kain!), přec jen pokolení lidské nepropadlo hnilobě rázem. Studujme život a mravy starých národů, na př. Řeků za dob patriarchálních! Rodina, postavení ženy, dítek atd. . . Poněnáhu se však rozum zatmívá víc a víc, vůle povoluje neřestem a oddává se jim vždy bezuzdněji, mravnost klesá a klesá, až konečně všeobecná hniloba a rozklad. Řecko, Řím, Egypt, Persie, Assyrie, Babylon, vůbec všichni kulturní národové starověku.

Modloslužba, pověra, úpadek mravnosti, patrný zvláště v životě manželském... bezuzdné hovění tělesnosti, jež prolomila poslední pouta a odhodila poslední zbytek studu.

- 56** Scéna v Calderonově dramatu *La cisma de Inglaterra*: Dvorní blázen vidí krále smutného a vypravuje mu příběh: Jeden voják Alexandra Vel. se táže s podivem kteréhosi filosofa, jak jest možné, že neviděl ještě krále a že netouží po tom, aby ho spatřil. Filosof mu odpovídá:

„Není Alexander člověk?

Jinak vypadá než jiní?

Místo plytkých lichocení

utrni zde tento kvítek,

dej ho králi, rci, že žádám,

aby udělal mi jeden

navlas stejný jak je tento.

Potom poznáš sám, že sláva,

triumfy, vavříny, věnce

nejsou ještě nad moc lidskou,

kdyžtě po vítězných bojích,

po tolika velkých činech

nevyrobí jeden kvítek,

na každé jenž louce roste.“

Nato praví blázen králi Jindřichovi:

„Z toho poznat je vám možno,

třebaže jste mocný vládce

statný v boji, duchaplný,

nesvedete býti vesel,

věc tak všední, obyčejná,

již má nejnuznější chudás,

kteřý skoro zmírá hlady.“

Aplika ce: veškeré pohanství se vši nádherou umění a bystrostí filosofie nedokázalo „vyrobit jediný kvítek, jichž v zahradě křesťanství roste na tisíce“. Nejprostší pravda katechismu! Musila být zjevena lidstvu od Boha, a v církvi má i chudás umírající hlady to, co neměli mocní králové, učení filosofové, dovední umělci.

- 57** Sahara, vůbec poušť... bez života a ze sebe neschopná života. Jen vláha může oživit tuto pouštinu, a tu nemůže sama sobě dát, té se jí může dostat jen s nebe... (Srov. kap. 23. č. 62.)

Aplika ce: pohanstvo, lidstvo před příchodem Krista Pána... bez života, bez pravdy, jen nebeská vláha je mohla přivést k životu.

- 58** Artéské studnice na australské poušti, některé až 1500 m hluboké, tedy skoro jako vrchol Sněžky nad mořem, čtyřikrát hlubší než vrchol Sv. Hostýna nad Bystřicí... Tam dole spodní voda dlouhá staletí zasutá zemí a šterkem... S ohromnou námahou a velkým nákladem se podaří dostat ji zpod země na povrch.

Aplika ce: lidská přirozenost není docela zkažená, i v pohanstvu lze najít mizivé zbytky darů, jichž se dostalo člověku v ráji dobrodiním nebes (prazjevení), ale ty pozůstatky zasuty horami pověr a mravní zkaženosti, nevědomosti a neřesti; jen působením nebes je lze zase „dostat na povrch“... milost Boží může na ně navázat a přivést člověka k životu... (Srov. kap. 23. č. 62. 64.)

- 59** Když v Egyptě vypukl v domě požár, zachráněna napřed kočka, do které se prý stěhuje duše domácí paní a pak teprve děti, nábytek atd. Když zahynula, nastal v domě velký smutek, střihali si obočí atd. V bitvě u Pelusia r. 525

před K. užívali prý Peršané v předních řadách koček za štíty, Egypťané si netroufali metat střely, aby netrefili své „bohy“, a tak se stalo, že poražení nahlavu a pozbyli samostatnosti. Mohamed prý měl vždy u sebe kočku jako staré panny.

Lze užít za příklad i za obraz: v boji proti satanovi, kde jde o naši svobodu, nastrčí jako štít naši „zamilovanou vášeň“, a my se bojíme zabít to, co nezřízeně zbožňujeme; i v boji kříže proti pohanstvu jedná kníže temna podobně.

- 60** Mohamedánští obyvatelé Sudanu: „Kdo si napíše amulet a zavěsí jej na tyči na svém poli, aby sloni, hroši a opice plodin nepožírali, přesvědčí se, že jen slon amulet ve vážnosti má, jsa zvířetem spravedlivým. Opice však (kočkodani) ho nedbá ani hroch. V tom nejzřejmější důkaz, že opice neznaboží jsou; všechna zvířata ctí proroka (Mohameda), toliko opičáci jím opovrhují...“

*

Předeškou kapitolu bylo lze nadepsat: „Bez Boha.“ Tuto možno opatřit titulem: „Bez Krista.“ Po příchodu božského Učitele platí slovo: „Kdo nemá Krista, nemá Boha.“ Chceš důkaz? Najdi mi tedy někoho, kdo má Boha, nemaje Krista, jsa prost víry v Kristovo božství! Židé? Jsou živým důkazem pravdy prorockých Písem a tudíž i dokladem pravosti víry Kristovy. Nádoba roztržitá a rozmetaná po světě, přísloveční všem národům. Deisté? Okolnost, že deismus velmi brzo zkrachoval a jak zkrachoval, že všecek vplul do tábora ateismu, mluví sama a je dostatečným důkazem našich slov. Naši otcové za Josefa II., kdy se toto „náboženství“ osvícenců dralo i k nám, vystihli dobře stav věcí, nazývající je neznabohy. Indové? Jejich náboženství jest zjevné mnoho-božství. Budhismus? Jest v podstatě ateismus, který pak apotheosou obdařil svého zakladatele. Hledej, jak chceš, hledáš nadarmo, a řekneš nakonec: „Vyznavači Mohameda.“ Jediný doklad velké náboženské společnosti, která věří v osobného Boha, neuznávající Krista za Syna Božího. Ale ztrnulost, v níž už celá staletí žijí, pověry, kterým se oddávají, po mocném rozmachu politickém i vědeckém (španělští Maurové!) úpadek naprosto nezhojitelný...

Tedy „bez Krista“. Z toho jest zřejmo, že příkladů zde uvedených lze velmi vhodně a hojně užít v kázáních o Kristu - jako kontrastu. Mluv si o Kristu jako o pastýři, o lékaři, o vykupiteli, a zvláště o učiteli, vždy najdeš k svým vývodům přiměřenou ilustraci v příkladech této kapitoly.

„Kdo skrze Krista nepůjde, cesty do nebe nenajde...“ Řceme: „Cesty k Bohu nenajdete, k poznání pravého Boha neprijdete.“ I když odezíráme od toho, že pravý Bůh jest jen ve třech osobách a jen takový, jak nás o něm Kristus poučil. Kdo zůstává bez Krista, nepodří dlouho přesvědčení o existenci osobního Boha, a jednotlivci, které snad mohou protivníci co doklady uvést, jsou výjimky potvrzující pravidlo.

28. KŘESŤANSTVÍ A POHANSTVO NĚKDEJŠÍ

Jeď z Judey, podle Machara, a jako každá bezduchá fráze, jež udělá tím větší rozruch, čím jest prázdňější a svou novou dutostí „originelnější“, byla tehdy papouškována od každého, kdo si zakládal na tom, že patří do společenství vzdělaných.

Tato kapitola, poněkud spřízněná s kap. 10. a 11. (vítězství a požehnání sv. víry) se liší od nich tím, že jako kontrast předešlé kapitoly chce ukázat, jak nauka Kristova p o n e n á h l u „t r a n s f o r m o v a l a“ p r o h n i l ý p o h a n s k ý s v ě t, jak přiváděla zvolna k životu docela odumřelý strom lidského pokolení. Vzkřísila lidstvo - nikoli jako Pán Lazara a ostatní jediným slovem, nýbrž asi jako slunko, jež po zimní ztuhlosti přírodu pomalu „probouzí“, anebo se těžkou mlhou pracně probíjí a po několikahodinovém zápolení ji přemůže, takže mizí „sama sebou“, víc a víc, až zmizí docela. Jest docela nesprávný náhled, že rok 313 byl mezníkem v dějinách v tom smyslu, že počínaje jím (ediktem milánským, případně Konstatinem Vel.) křesťanství rázem se zmocnilo všech posic, jež dotud drželo pohanství. Tak zázračnou metamorfosu onen císařský edikt nezpůsobil! Vzpomeňme našich předků! Přijali přec křesťanství jako málokterý národ s ochotou a radostí, nesrazili věrozvěsty s mučednickou palmou v předčasný hrob, a přece jak těžce se i u nich probíjelo slunko božských pravd vžitými pověrami a neřestmi (Mnohoženstvím atd.) Ještě za sto let potom sv. Vojtěch odchází hlásat evangelium tam, kde doufá ve větší úspěch než u nepoddajných krajanů.

Výjimky ovšem jsou, ale skoro všechny jen u jednotlivců nebo jen u části národa. Paraguayské redukce jsou zdánlivá výjimka! Nutno mít na mysli, jaká nadlidská námaha předcházela, než z divochů a kanibalů se podařilo misionářům udělat lidi a křesťany, nad jejichž mravní úrovní žasneme.

Křesťanství nenašlo pole pouze prázdné, jež by stačilo zorat a hned začít se setbou, tím méně pole k přijetí semene připravené, jak tomu bylo výjimečně u některých kmenů (kap. 3, č. 4); našlo kamenitou poušť . . . Jak ji zorat? Jak zasévat? Nebo úhor, plný plevelu a býlí, jež stále a stále pučelo mezi nasetým semenem jako koukol . . . ne a ne je vyplenit . . .

Kromě toho ukazují některé příklady r o z d í l mezi sladkým jhem Kristovým a tvrdým jhem démona, jenž se dává v modlách uctívat . . . Jak krásně jest v království Mesiášově, jak zle na tom jsou pohané . . . Jak blaze nám pod žezlem Syna Marie Panny, jak politování hodní služebníci model, ctitelé Mohamedovi, i učedníci Budhovi . . .

Rozdíl mezi pohanstvím a křesťanstvím osvětluje též stať o otroctví a postavení ženy neb dítěte, jakož i kontrast mezi křesťanskou charitou a pohanskou krutostí. Tu a tam též příklad časného požehnání a blahobytu, jenž šel ruku v ruce s nadpřirozenými statky, jež světlo Kristovo přinášelo lidstvu. Světlo Kristovo, lumen Christi . . . Toto slovo, známé z bělosobotní liturgie, má hluboký význam . . ., tak hluboký, že sotva komu se podaří plně jej vyčerpat.

Že všechny tyto příklady a obrazy jsou jen zlomek toho, co světlo Kristovo přineslo světu, netřeba snad podotýkat. O věci jsou psány celé svazky! Několik méně známých příkladů jsem vybral, aby měl kazatel pohotově něco dokladů, kdyby jich potřeboval pro kázání nebo spolkovou přednášku. Některé příklady zdají se odporovat jeden druhému. K tomu podotýkám, jak již řečeno, že zápolení světla Kristova s pohanskou temnotou, modloslužbou, pověrou rozumu, zlobou vůle a krutostí srdce, trvalo dlouhá staletí. Kde však byl vítězně vybojován, měli ráj na zemi. Některé příklady pocházejí z doby bojů, jiné z doby vítězství, kdy srdce byla již naukou Kristovou zušlechtěna; pak ovšem zřejmé požehnání víry Kristovy.

Cílem těchto příkladů jest vážít si povolání k sv. víře; vděčnost za světlo Kristovo, jakož i vzhled do bojů a triumfů království Kristova . . . Některé mají nemalý význam apologetický. Opomenuty příklady osvětlující kontrast „víra Kristova a moderní nevěra“ - ty pojaty do kapitoly Nevěra.

Pro kazatele, který by chtěl o tomto thematu učinit samostatné kázání uvádíme tyto

Disposice:

A) Po ovoci poznáme strom . . .

Křesťanství přineslo toto ovoce (pohanství ono, moderní nevěra podobné . . .).

Tedy . . .

B) Nejtěžší věc pod sluncem: z vlků učinit beránky . . .

Avšak křesťanství (učení Kristovo) to dokázalo . . .

Tedy . . . (suďme z toho na božskou moc a sílu, božský původ nauky Kristovy . . .).

První větu osvětlit doklady: snadné proměnit ráj v poušť . . . ve smyslu literním i obrazném; prarodičům k tomu dostačil jediný čin, ve válce stačí několik hodin bombardování, v revoluci několik demagogů, kteří zfanatisují davy, bludařům a jejich pomocníkům několik let, měsíců, týdnů . . . jde-li o zemi, okres, obec . . . Hromadný odpad dokonán vbrzku, ale hromadný návrat? Zá-

stupy misionářů nestačí, aby úsilovnou prací mnoha desetiletí (od obce k obci, od domu k domu, od jednotlivce k jednotlivci) dostali po kapkách zpět, co rázem jako divý proud z církve odplaveno . . . Pád dolů jde hravě, v horách . . . Kamenná lavina („Bergsturz“) trvá chvíli, zpět bys musil pracně nosit kámen po kameni . . . Zničené město (požárem, útokem, zemětřesením . . .) - jak pomalu vstává z ssutin, ačli vůbec vstane! Benátčané vykáčením lesů na protějším břehu moře (Dalmacie) proměnili zalesněnou zemi, úrodnou jako Itálie, v pustinu, kde na holých kamenitých vrcholech a svazích Krasu zuří bora . . . V mravním ohledu: když jednotlivce lze hravě s výšin ctnosti a čistoty přivést do močálu mravní ohavnosti, ale přetěžko provést zpáteční proces, čím více u celých národů, společností! Je-li tato proměna u jednotlivce nad lidské síly a člověku skoro vždy nemožná, co říci o proměně celého lidstva? Nad lidské síly . . . Kdo to dokáže, toho prohlásím za vyslance nebes, vyzbrojeného mocí božskou . . .

C) „Otec tvůj mrskal nás bičiky uzlovitými . . ., těžké jho vložil na šíje naše . . .“ (viz 3 Kr. 12. 4.); naši předkové sloužili „svým“ bohům (od lidí a jich fantasie vyrobeným!) v neustálém strachu a hrůze (běsové, skřítkové . . .) . . . Doklady!

„Pojďte ke mně; jho mé sladké, břímě mé lehké . . .“

Tedy . . . s radostí, vděčností . . . „Víry světlo b l a h é . . .“ A ty malé oběti, které Pán od nás žádá? . . .

D) Rozum touží po pravdě, vůle prosí o sílu, srdce si žádá útěchy, a nižší stránka lidské přirozenosti by ráda, aby putování tímto vyhnanstvím nebylo až příliš trnité . . .

Avšak křesťanství (přijetí nauky Kristovy) zjednává národům vše (kdežto pohanství . . . nevěra . . . Netřeba však tento bod přidávat!). . .

E) Z dějin církve: ponenáhly vzrůst, šíření, působnost světla Kristova (obřad na Bílou sobotu!) . . . Nepřekonatelné obtíže, překážka . . . Jiní úhor zpracovávali, my z jejich práce těžíme . . . Krása a požehnání světla Kristova, blaho v církvi Kristově . . .

Tedy . . . (vděčnost, radostné zachovávání zákona Božího . . .)

F) T r o j í n á s t r o j v rukou pekla, vůči němuž byla všechna lidská moc (zákony státu . . . nauky filosofů . . . domluvy mravokárců . . . zbraně válčících . . .) bezmocná: modloslužba, tělesná vášeň, nemilosrdnost . . . Nebo t r o j í s l a b o s t: věku (dítka . . . pohazování!), pohlaví (žena . . . manželství!), postavení (otroctví) . . . Nebo t r o j í k l e t b a (trojí zlo): vláda satana, utrpení, hřích. Nebo č t v e r á r á n a: nevědomost, žádostivost, slabost (vulnus infirmitatis), zloba (vůle nakloněna k zlému, v. malitiae),

Kdo zhojí tuto čtverou ránu? (Přemůže nebo zruší trojí kletbu... přispěje na pomoc trojí slabosti... zlomí nástroje pekla?) To podle souhlasného názoru všech, kteří se o to marně pokoušeli, jedině lékař s nebe (pomocník shůry... božský vítěz...).

Avšak křesťanství...

Tedy jeho zakladatel pravý Bůh... jeho slovo... jediný účinný lék... jeho milost nezbytná...

Příklady.

- 1 V Kolosseu byly ještě v minulém století, dokud trval Papežský stát, kol dokola kaple, zasvěcené památce mučedníků, kteří písek této arény ztropili krví; každý pátek odpoledne kázání, jehož předmětem byla oslava vítězství světla Kristova nad pohanskou tmou.
- 2 Jako slunko nezůstane bez vlivu i na ty, kteří ho nevidí (slepí), a jako otepluje zemi, i když jest skryto za mraky, tak křesťanství nezůstalo bez vlivu na pohanství, i když bylo od něho nenáviděno a pronásledováno. Filozofové pohanští doby křesťanské pronášejí ideje, jež nenajdeme u žádného jejich kolegy z doby předkřesťanské. Mark Aurelius, jehož filosofii vlebíl až do nebes Renan a po něm Machar... Šlechtné ideje, jež u něho tu a tam najdeme, nevyrostly na půdě pohanské antiky! U kterého pohana našel myšlenku, že všichni lidé jsou bratři a že se mají milovat? Pohan dovedl krásnou myšlenku od křesťanství převzít, ale nedovedl se jí řídit ani sám - jeho pronásledování věrných Kristových nesevěčků nikterak o tom, že by měl všecky bližní v lásce! Nebo že na světě jest „všecko marnost, pozemské věci bezcenné“, ale sám nikterak nežil jako Diogenes. „Každý člověk jest služebník bohů; kdo jest na svou pokoru pyšný, jest nejnesnesitelnější člověk“ atd. Ani u Seneky nelze nevidět vliv křesťanství sotva zrozeného.
- 3 I jinak lze sledovat vliv nauky Kristovy. Traján (ř 117) byl první, jenž zřídil chudobinec pro děti chudých rodičů, aby nemusily být od nich pohozeny a nezhybnuly, jak se dosud dalo. Hadrián (ř 138) pečoval nejen o Řimany, nýbrž o celou říši, a měl srdce i pro své poddané v provinciích („otec vlasti“), což nenajdeme u žádného vládce před ním. Vydal i zákon, jímž mírněn osud otroků - nesměli být usmrceni bez okolků od pánů, nýbrž jen na výrok soudce. Jeho nástupce Antonius Pius (ř 161) založil první útulky pro dívky (puellae Faustinae, tak od něho nazvané ke cti zesulé manželky Faustiny).
- 4 Julián přichází na svátek Apollonův do Dafne, proslulého sídla boha slunce; čeká ohromný nával, přišel jediný - Apollonův kněz s husou pod pažím, aby ji bohu obětoval.
- 5 Po smrti filosofa Epikteta koupil jeho lampu jakýsi omezenec za 3000 drachem (předválečných korun, tedy asi 30.000 K) - myslil totiž, že při jejím svitu bude psát stejně učená pojednání jako zesnulý. - Lidé, kteří chtějí z křes-

fanství přesadit jisté květinčky do své půdy! Julián, moderní lidumilnost, dia-
konisky (viz č. 13) atd.

- 6** Když byl Nicias na Sicílii poražen, vykupovali zajatí Athéňané svůj život tím, že předfíkali něco z Euripidových tragedií - ty verše se neobyčejně líbily, že vítězové pro ně šetřili poražených. Slova Kristova („Verše“ z bible!) - Abderité po prvním předvedení Euripidovy Andromachy byli téměř poblázněni; kudy šli, všude si deklamovali verše z ní. Slova Kristova jsou víc než mrtvé verše poetů!
- 7** Od Michelangelo koupil kdosi sochu spícího Amora, zahrabal ji do země, po letech „náhodou“ při jakési práci ji objevil a prodal kardinálu Saru Giorgio jako antickou sochu. (Nápad Marca Twaina v jedné jeho humoresce není tudíž nikterak originelní!) - Lidé, kteří nám chtějí dokazovat, že nauka křesťanská se vyvinula z antické filosofie! (Pod korouhví Kristovou 16 pozn.)
- 8** Isokrates pravil: „Filosofie tvoří mravy lidí a činí vlídným jednoho k druhému.“ Je to pravda? Vždyť známe staré Řeky, Athéňany, kteří tak filosofii pěstovali! Světlo Kristovo jediné dokáže to, o čem jmenovaný filosof mluví.
- 9** Kratochvíli mi před lety působila Alexandreida Juana Segury „Poema de Alexandro Magno“. Nadějný básník „přemaloval“ antický pohanský obraz na křesťanskoevropskošpanělský. Čteš: „Infant Alexander, Don Aristoteles, hrabě Demosthenes,“ jenž pobuřoval (prý) Athéňany... Achilles jest vychováván v ženském klášteře, pasován na rytíře, před smrtí činí velké odkazy kněžím a klášterům, k jeho hrobu se koná procesí, tam rekviem a Tedeum. Smějeme se, ale nepočíná si moderní humanita právě tak? Co u nich ušlechtilého, jest více méně nezdařená kopie křesťanské charity, jako diakonisky jsou kopie (velmi nepodařená!) milosrdných sester.
- 10** Plinius, jeden z nejšlechtetnějších Římanů (žil za doby již křesťanské!) píše Sabiniánovi: „Tvůj propuštěnec jest u mne, mnoho mne prosil za přímluvu, myslím, že se polepší, proto se za něj přímlouvám. Nezlob se, protože ti to škodí, a měj na něho trochu ohledu k vůli jeho mládí a jeho lítosti. Přísně jsem mu domluvil a pohrozil, že se za něho po druhé již nikdy přímlouvat nebudu.“ Snad jediný přímluvný list toho druhu z antického Říma, a nyní jej srovnejme s listem sv. Pavla k Filemonovi! Jak vypadá přímluva apoštolova za uteklého otroka Onesima! Křesťanská láska a ojedinělý květ pohanské humanity!
- 11** Lykurg upevnil svými zákony na dlouhá staletí Spartu, půl tisíciletí trvaly zákony i stát; ale to vše se stalo za cenu rodinného života, s porušením práv božských i lidských. Srovnej s tím světlo Kristovo a zákony království Kristova!
- 12** Postavení a vliv žen v křesťanských rodinách... Od sv. Jeronyma se o tom mnoho dovídáme. V domě Pauly se shromažďovaly paní k četbě Pisma sv., jí i její dceři Eustochii posílá světec listy... a tyto dvě nejsou samotné. Jimž tento učitel církve psal hluboké listy, dýšící ušlechtilým pojetím vzneše-

nosti křesťanské panny a ženy. Najdeme v dějinách islamu zjevy jako kněžny a vládkyně Alžbětu, Pulcherii, Isabellu portugalskou a španělskou, květinčky jako Terezičku, Germánu z Pibraku, Růženy z Viterbu, z Panormu nebo z Limy (tato spolu s Marií Annou, „lilii z Quita“, jest první květ svatosti, vyrostlý na půdě Nového světa)? Najdeme u Saracenů ženy vynikající moudrostí jako Terezie Abdulská, Kateřina Sienská atd.?

- 13** Podle římského a germánského práva nebyla žena nikdy samostatná; vůči ženě, ať nesvobodné ať svobodné, bylo dovoleno vše. Provdána proti své vůli, po smrti muže byla vrácena příbuzným a jim vydána na milost i nemilost. Když se v pohanském Římě ženy emancipovaly, bylo v mravním ohledu ještě hůř - jejich svoboda se změnila v nejhorší nevázanost. „Svobodné“ (t. j. nikoli otrokyně) zámožné měly salony, kde se předčítaly básně a jiné literární produkty, obscenní a špinavé. Mateřskou řečí (latinou) pohrdaly, mluvilo se výhradně řecky. S mužskými veřejně spolu tělocvičily (beze všeho šatu), přihlížely gladiatorským zápasům, a když raněný se zmítal v písku prose za milost, řvaly: „Doraz ho!“ Messalina, manželka císaře Klaudia, nebyla snad ani jedinou noc doma; poddávala se každému (za peníze i zdarma!), návrhy činila i manželu své matky, a když ji odmítl, ze msty ho sprovodila ze světa.
- 14** Křesťanské zákonodárství: „Co není dovoleno ženě, není dovoleno ani muži. Táž čistota (manželská věrnost), jež se vymáhá od ženy, musí být zachovávána od muže.“ Jenže těžko rázem zničit vše, co přešlo v krev za mnoho staletí pohanské tmy a nepravosti. Mužové hověli nevěrnosti, žádající neúprosně od ženy čistotu. Ale církevní zákony nečinily rozdíl. - Trvalo dlouho, než zmizeli u germánských národů fetišové (skřítkové) stavění na krb, než jejich místo zaujaly obrazy svatých neb domácí oltářik, jež bylo donedávna vidět v mnohých selských chaloupkách!
- 15** Křesťanství... K dokladům již uvedeným (v č. 33.) připojujeme: Zákon stanovil pokutu 12 solidů (dukátů) za urážku p a n í; kdo se jí proti její vůli dotkl, byť jen ruky, platil až 45 solidů, na vraždu ženy, pokud nestihl vinníka trest smrti, byl ustanoven dvojnásobný trest než za vraždu muže, poněvadž „žena jest slabší a bezbranná“. Poručník nesměl zacházeti se světenou d í v k o u jako se zbožím, dívka se směla provdati i proti jeho vůli, pouze svolení bylo třeba; zasnoubil-li ji někomu proti její vůli, pozbyl poručenství. Zatím co luterští theologové koncem 16. stol. měli (ve Wittenberce r. 1575, necelých 30 let po smrti Lutherově) veřejnou disputaci o tom, je-li žena opravdu člověk a má-li duši (zastánci lidské důstojnosti ženy byli v menšině!), byl r. 585 volán církevní synodou k pořádku biskup, jenž vlivem pohanských názorů projevil náhled, že žena jest méněcenná než muž.
- 16** Z a k ř í z o v ý c h v ý p r a v nejeden rytíř si přivedl domů arabskou dívku; byla pokřtěna a stala se vzorem ctností, zatím co v Mohamedově náboženství by byla utonula jako ostatní.
- 17** Z r. 50 před Kr. se nám dochovala smlouva. Jakýsi kupec svěruje nalezené pohozené d í t ě jistě ženě k výchově (smlouvu uzavřel její muž!); ve smlouvě stojí: „Přijde-li dítě o život, mám právo vzít si jedno z jejich vlastních dětí.“

Podle Tacita bylo v rodině svěřeno vyučování dětí otrokovi, jenž nebyl k ničemu, zatím co v katolické církvi platilo vyučování za čestný úřad.

- 18** S jakou úctou pohlíželo křesťanství na dítě! V každém vidělo obraz Jezulátka (viz Meditace připisované sv. Bonaventurovi). Zatím co pohané svěřovali výchovu a vzdělání synů otrokům velmi pochybné mravní ceny, žádá Theodosius I. papeže, aby sám vybral vhodného vychovatele pro císařské prince (poslal mu Arsenia!). Dětem se věnovali velcí mužové Jeronym Emiliani, Josef Kalasantský, Jan de la Salle, Jan Bosko atd. Villarský mnich Godefrey nasbíral v ovocné zahradě plodů a nosil chudým dětem, aby jim způsobil radost; mnišská cela a odříkání nehasilo v jeho srdci lásku k maličkým! Všimněme si obrazů Murillových nebo Raffaelových! Jaká nevinnost se zračí v milých tvářích andílků! Jak asi vypadaly dětské modely, podle nichž mistři své andílky tvořili! Viz obraz Oddech svaté Rodiny na cestě do Egypta (Albani di Bologna). Dva andílci podávají Ježíškovi květy a plody... jaká nevinnost v tváři! Děti nespravedlivě zavražděné byly ctěny jako mučedníci (Gerulf, Rudolf), i když to nebylo přímo in odium fidei.
- 19** Na pohazování dítek bylo ustanoveno stejné církevní pokání jako na vraždu (10-15 let). Církev žádala, aby bezcitní rodiče alespoň položili dítky k chrámovým dveřím, kde se již našlo soucitné srdce. Mnozí rodičové se zbavovali dítek tam, kde tíživá daň z hlavy znamenala nové těžké břemeno při vzrůstu rodiny. Proto na př. bl. kněžna Balthildis usilovala ze všech sil, aby na jejím území byla tato daň zrušena (Bathilda, francká královna, manželka Chlodvika II., po jeho smrti vládkyní v domě majordoma Echinoalda; jako královna pečovala mateřsky o chudé a zajaté; zemřela asi r. 680 v klášteře, jež založila.)
- 20** Slova Páně: „Chudým se zvěstuje evangelium...“ Pohané pokládali filozofii a „pravdu“ za tajemství zámožných, zasvěcených, tedy několika málo vyvolenců - lidu byla nepřístupná! Filozofové svou domnělou „pravdu“ prodávali za drahé peníze - sofisté - těm, kdož se stali jejich žáky - Sokrates jest výjimkou! Sv. Justin (ř asi 167) sděluje, že se před obrácením k víře Kristově obrátil k jednomu peripatetikovi (přivrženci Aristotela), aby u něho našel pravdu... Za málo dnů začal filozof mluvit o honoráři. Kdysi i dnes! Jenže dnes je tomu za mořem namnoze docela jinak, než v klasickém Řecku. Jeden misionář domlouval Indiánovi, aby přece své děti posílal do misijní školy. „Nikoli, neudělám to... Já sám jsem do vaší školy chodil, naučil jsem se číst, psát, počítat, učil jsem se zeměpisu, dějepisu, přírodopisu, náboženství a nevím co všechno, a ani jste mně za to nezaplatili...“
- 21** Otroctví... Který pohanský filozof vyslovil myšlenku všeobecného bratrství a navrhoval odstranění otroctví? Všichni do jednoho je schvalovali... Plato, Aristoteles, Hesiod... Že odstranění otroctví jest dílo křesťanství, uznávali přátelé i nepřátelé. Teprve minulému století jest vyhrazena zásluha a čest, že tento fakt popřeli - mužové, jejichž nenávisť náboženství Kristova přecházela ve fanatismus a nepřičetnost; Havet, Raynald a zvláště Rivière (L'église et l'esclavage), z něhož opisovali socialisté Guyot, Lacroix, Kolb, Bebel. Otroctví prý zmizelo „pod hřejivými paprsky svobodné filosofie a léčivých sil státu“.

Starokatolík Buchmann se k nim připojil, zatím co Machar mínil, že otrokům se v Římě nevedlo tak zle. Nejen katoličtí učenci (Ozanam), nýbrž i velmi svobodomyšlní protestanté (Chr. Overbeck, Hellwald, Lecky...) soudí jinak, nepracující frázemi, nýbrž opírajíce se o zjištěná historická fakta.

- 22** V Athénách bylo 20.000 občanů, 40.000 cizinců bez občanských práv, 400.000 otroků, tedy necelých 5% svobodných. Ve Spartě 9000 svobodných, 120.000 nevolníků (Perioiků), 224.000 otroků (Helotů), tedy asi 3% svobodných. Říman Damofilos na Sicilii dával své otroky denně bičovat, i když pracovali sebesvědomitěji. Na poli musili pracovat v okovech, nedostali ani najist. Nedivno, že se vzbouřili (na témže ostrově) - r. 140 před K.; na 200.000 jich bylo... Z počátku vítězili, pak nemajíce organizace ani vojenského výcviku, podlehli r. 132 konsulovi Rupiliovi; na 20.000 jich přibito na kříž. R. 104 nová vzpoura, potlačena r. 100 (Aguilliem); r. 73 třetí (Spartakus, poražen konečně od Krassa r. 71 - 6000 ukřižováno.

U židů měli židovští otroci postavení dosti snesitelné, skoro jako čeledíni, a za šest let (v sobotním roce) musili být propuštěni na svobodu. Ale kananejští (t. j. pohanští) otroci byli i u židů bezprávní. V Asii se nezacházelo s otroky tak kruté jako v Římě, ale kruté dost (bič, důtky...). Nebylo tam tolik otroků jako v Římě; chudý fellah (domkář) na př. si nemohl otroka koupit.

- 23** Origen píše proti pohanskému filosofovi Kelsovi: „Třebaže se mu to nelíbí, dokáži mu, že jest možno otroka zušlechtit“ (slovem víry Kristovy...). Laktancius: „Před Bohem není rozdíl mezi svobodným a otrokem.“ Jan Zlatoušský se přimlouvá, aby páni podrželi k osobní službě nanejvýše dva otroky, ostatní dali vyučit řemeslu a pak propustili na svobodu (hom. 40. in Ep. ad Cor.), aby se nedávali z pýchy provázet celým zástupem „bratří v Kristu“ (u pohanů měl jediný mnohdy otroků tisíc!). Podobně o rovnosti všech mluví Ambrož, Augustin, Petr Zlatořečný.

Sv. Benedikt ustanovil, že při přijetí do jeho řádu nebude činěn rozdíl mezi otroky a svobodnými, nepřijal však otroka bez svolení jeho pána, aby se vstup do kláštera nestal záminkou všeobecného utíkání od pánů.

NB. První zákon na zmírnění osudu otroků byl v pohanském Římě vydán teprve r. 61 (lex Petronia), když už světlo Kristovo začalo zářit; nepatrná ochrana, ale přece - otrok nesměl být bez dovolení úřadů od pánů vydán na pospas dravcům v cirku.

- 24** Ze se někdo stal křesťanem, poznávali pohané neomylně z toho, že začal vést čistý život a prokazoval skutky lásky. K těmto patřilo propuštění otroků. Jen něco málo dokladů. Hermes za Trajána (prefekt Říma!) přijal s manželkou i dětmi víru Kristovu, a o velikonocích, v den křtu, k oslavě tohoto společného svátku celé rodiny, udělil svobodu všem otrokům, jichž měl asi 1250, a nadto jim dal i podporu peněžitou, aby si mohli založit domácnost. Za Diokleciána byl prefektem téhož města Chromatius - při svém obrácení dal svobodu 1400 otrokům, poněvadž prý se „nesluší, aby byli otroky lidí ti, kteří mají za Otce Boha“. Ovinus, umučený v Galii, propustil na svobodu 5000 otroků. Melanie mladší se souhlasem manžela 8000 (viz č. 67), za Justiniána v Caři-

bradě křesťan Samsón jednal jako Hermes. Konstantin zakázal gladiatorské zápasy na východě r. 325, Honorius (ř 423) na západě. Jak zesurovělé byly mravy Římanů staletými krutostmi, patrně z toho, že za Honoria nebylo v říši skoro ani jediného pohana, ale mravy pohanské trvaly dál! Krátce před tím, než byly gladiatorské zápasy zrušeny, utloukli v římském cirku diváci (křesťané!) sv. Telemacha, jenž na Nový rok je chtěl odvrátit od hříšné zábavy, při níž tekla krev. Chrámy zbořeny, modly zničeny, mravy neočištěny! Když papež Gelasius (ř 496) odstranil luperkalie, náboženské pohanské slavnosti (kap. 26 č. 56), odvrátilo se mnoho vznešených Římanů od náboženství, jež takové kratochvíle zakazovalo! Jako slunce těžkými mlhami, tak se musilo světlo nauky Kristovy propracovat temnotami nečistého pohanství. (Telemach, poustevník, vskočil do areny a domlouval přítomným, vytýkáje znesvěcování svatého dne.)

- 25** Neustálým vlivem světla Kristova a námahou papežů, biskupů i diecézních synod bylo konečně otroctví v celé křesťanské Evropě potlačeno - ne však v turecké části Evropy; vyznavačům Mohameda jejich náboženství obchod s otroky nezakazuje! Žel, že za mořem i křesťanští kolonisté z hrabivosti, chtějící pro své plantáže nabýt laciných pracovních sil, uvrhli nesčetné svobodné domorodce v pouta otroctví. Katoličtí Španělé prosluli v Americe velmi smutně. Kdo se ubohých Indiánů ujímal? Misionáři! Hlavně členové řádu T. J.; nelitovali ani cesty do Evropy (tehdy - po roce 1600!) na královský dvůr i k papeži do Říma, vymáhali a vymohli od něho bully k ochraně Indiánů - a nebyli životem jisti, když je v chrámech prohlašovali (v Jižní Americe). Kolonisté mající na své straně vládní orgány, pustošili jejich koleje, vymáhali jejich vypovězení z měst atd.
- 26** Zaráží snad někoho, proč církev nevydala zákon, aby všichni její členové všechny otroky propustili, anebo nad tím, že věřící propouštěli především křesťanské otroky? Kdyby nebyla církev napřed otroky obrátila k pravé víře, bylo by se na tehdejší společnost vrhlo celé peklo zločinců - otroci byli skutečně tak zkažení... Stačí nahlédnout do římské literatury! Osvobodit zákonem nebylo v moci církve, nýbrž státu, a stát - i křesťanský - věděl, že by všeobecné osvobození přivedlo zkázu a převrat. Církev pokračovala poněmáhlu, poněvadž revoluční obrat by nebyl přinesl nic dobrého.
- 27** Dojemná jest starostlivost křesťanské paní o otrokyni Bladinu v lyonském pronásledování r. 202. Spolu uvrženy do žaláře, a paní se strachuje, aby slabá 18letá dívka vydržela muky a nepodlehla...
- 28** *Constitutiones apostolicae* (Ustanovení apoštolů, sbírka předpisů týkajících se církevní kázně a křesťanského života, pochází asi ze 4. stol., na východě velmi rozšířená) prikazují: „Pán, jenž má křesťanského služebníka, milujž ho z ohledu na pouto společné víry jako bratra a jako syna, třebaže zůstává jeho služebníkem.“ Najděte mi podobný výrok u pohanského filosofa nebo u Mohameda! Rabanus Maurus (ř 865) mluví podobně, Joannes Parvus ze Salisbury v Anglii (ř 1180 jako biskup v Chartres ve Francii) uvádí příklady, jak bývali služebníci od pánů milováni („spoluslužebníci v Kristu“). Gerbert d'Aurillac (pozdější Silvestr II.) píše: „Víra v přítomnost Kristovu v nejsvětější

Svátosti jest jedna z příčin, proč požívá služebnictvo takové úcty, a to patří beze vší pochyby k nejpěknějším rysům našich mravů." Národ, jenž se vzdálil jednoty víry, pozbyl i tohoto rysu a idee důstojenství služebníka.

29 Toulouský arcibiskup Exuperius prodal všecko chrámové náčiní, aby vykoupil otroky. Canteburský arcibiskup podobně; když Dánové za krále Ethelreda († 871) pustošili břehy Kentu, přišel nejednou do jejich ležení s penězi, aby ubohým zjednal svobodu. Při dobytí svého sídelního města padl nepřátelům do rukou sám, uvržen do hrozného žaláře, zdráhal se však podepsat rozkaz všem kostelům své diecése, aby na jeho vykoupení poslali peníze určené pro chudé.

30 Arcibiskup Lanfrank přiměl Viléma Dobyvatele († 1087), aby zrušil obchod s otroky v Irsku. V Anglii bylo zakázáno (biskupům a opatům) prodávat církevní majetek, leda když šlo o vykoupení zajatců (čekal je tvrdý osud... zavlčení na otrokářské trhy). Innocenc III. († 1216) píše patriarchovi jerusalemskému, že k vykoupení zajatých křesťanů jest dovoleno užít i oněch církevních statků, jež jinak nesmějí být za žádných okolností zcizeny.

Když měl v Benátkách klerus převahu (v 10. stol.), byly vydány přísné zákony proti obchodování s otroky i proti spoluvinníkům (těžké pokuty, vyloučení z církve, poprava).

Černí otroci... Zde stačí vzpomenout, co pro ně vykonal sv. Petr Klover, „otrok otroků“, a že tento velmi černý list v dějinách novověku padá na odpovědnost protestantské severní Ameriky. Stačí přečíst Chaloupku strýčka Toma, a sice v originále... Na všech koloniálních územích Anglie bylo otroctví zrušeno teprve před sto lety. O půlnoci 31. července 1833 byli shromážděni všichni otroci v kostelích, jež byly nejbližší jejich příbytkům, přečten královský dekret, 800.000 ubohých bylo zbaveno pout, plantážníci vládou odškodněni (asi půl miliardou korun). Ve Spojených státech severoamerických však došlo k občanské válce, a teprve vítězství severních států zjednal svobodu 4.000.000 otroků 31. ledna 1865. Ve francouzských koloniích dostali otroci svobodu r. 1848 (240.000), v holandských koloniích r. 1863. Brazilští biskupové vymohli od vlády zrušení otroctví r. 1888 na naléhání Lva XIII.

V Africe se konaly v pravém smyslu honby na otroky jako na divokou zvěř - s puškami v ruce proti těm, kteří se mohli bránit jen lukem a šípy. Ulovení svázání k sobě a přepravování do Ameriky, a aby přeprava tolik nestála, nedostali po celou dobu (tři týdny!) jíst, byli napěchováni do podpalubí jako náklad, polovina jich cestou zemřela hladem, vysílením, nemocemi, nečistotou. Na Středozemním moři odstraněno loupění otroků a obchodování s nimi teprve dobytím Alžíru (Francie, 1847).

31 Poslední vůle Heroda Ukutného (podle historiků „Velikého“). Když cítil, že se blíží konec, dal uvrhnout do žaláře řadu nejvznešenějších občanů a manželku zavázal přísahou, že je dá po jeho smrti popravit, aby prý plakali aspoň pro ně, když nebude nikdo plakat pro něho - toho si byl dobře vědom! Jak vypádávala poslední vůle křesťanských velmožů? Jeden doklad. Hrabě Vilém Montpellier krom darů pro kláštery a kostely ustanovil, aby pět dní po

jeho smrti bylo hostěno 5000 chudých, aby jeho dědici každoročně o vánocích ošatili 15 chudých, o velikonocích 30, krom toho odkázal velké sumy na vykoupení zajatých a na věna chudým dívkám, které by jinak bída a hlad přinutily, aby zaprodaly svou dívčí čest. Biskupovi dal právo vyloučit z církve jeho syna, kdyby odkazy neplnil.

32 Synoda tourská ustanovila r. 567: „Každá církevní obec jest povinna starat se o své chudé a nenechat jich potulovat se žebrotou. Kde jest farní obec příliš chudá, nechť převezmou tuto povinnost blízké kláštery.“ U hlavního chrámu města byl vždy chudobinec; péči o chudé měl archidiakon (arcijáhen) nebo jeho zástupce (jáhen); třetina nebo čtvrtina církevních příjmů patřila chudým („Quarta pauperum“).

33 Křesťanská obec římská udržovala ve 3. stol. z dobrovolných příspěvků 5000 chudých, antiošská ve 4. stol. denně 3000 chudobných, nepočítaje v to nemocné - ne však darmošlapy! Těm dávat podporu bylo přímo zakázáno! (Viz 2 Sol. 3, 10.)

34 Melanie starší ovdověla ve 22 letech. Byla první vznešená Římanka, jež opustila vlast, odebrala se do Jerusalema, zřídila tam klášter pro 50 dívek († 405). Melanie mladší byla ve 13. roce z otcova rozkazu oddána se šlechticem Pinianem. Když jim obě dívky zemřely, žili zdrženlivě, r. 404 veškeren majetek věnovali charitě (jednu miliardu korun, roční výnos skoro 100.000 K), navštívili sv. Cyrila Alexandrijského, seznámili se se sv. Paulinem Nolánským, Augustinem, Alipiem, odebrali se do Jerusalema, Pinián zemřel roku 431 jako mnich v klášteře na Olivetské hoře, Melanie se věnovala studiu, askesí, opisování knih († 56letá, r. 439).

35 Priska, manželka zuřivého společníka Diokleciánova, císaře Galeria, spolu s dcerou Valerií, odcházely v noci z paláce do shromáždění chudých křesťanů, k oltářům neznámých mučedníků... Císařovna a princezna uprostřed lidí, jimiž „vzdělaný“ svět pohrdal a na jejichž hlavu vypsána cena, aby spolu s nimi vzývaly společného Otce v nebesích.

36 Dionysios Alexandrijský sděluje: „V době moru jsme přišli o několik kněží, jáhnů a o mnoho výtečných laiků, kteří vyhledávali a ošetřovali nemocné, pohřbívali zesnulé, zatím co pohané vyhazovali onemocnělé z domu, byť i o příbuzné šlo, a nechali je hynout na ulicích.“

37 Talmud, rabínský výklad Zákona (t. j. Písma S. Z.; viz „Pod korouhví Kristovou“, 378), jest v originále velmi těžko přístupný, a překlady, pokud existují, jsou neúplné, a to z pochopitelných důvodů. „Nazvou-li rabíni pravou ruku levou nebo naopak, jsi povinen jim uvěřit...“ Morální předpisy jsou takové, že by se zhnusily i nevěrci. Jen několik nevinných pokynů ukázkou: „Obcuje-li žid tělesně s někým, kdo žid není, nedopouští se tím hříchu proti šestému přikázání.“ Znásilňování křesťanských otrokyň, služebných nebo dívek vůbec není tedy hříchem! „Proti sedmému přikázání se provinuje žid jen tehdy, když okrade žida, jindy nikoli. Přisahal-li ve jménu pohanského boha, není přísahou vázán.“ Ba šli ještě dál. („Pod korouhví Kristovou“, 378 n.)

- 38** Za Diokleciánova pronásledování žil v Srěmu zahradník Serenus. Manželka jednoho člena tělesné stráže císařské ho sváděla a pak i obvinila jako žena Putifarova kdysi Josefa. Byl proto mučen, ale trval na svých výpovědích; důstojník konečně nahlédl, že byl manželkou podveden, ale soudce z ušlechtilých výpovědí obžalovaného poznal, že jest křesťan; tážal se ho po jeho vyznání, a když nechtěl bohům obětovat, odsoudil ho na smrt r. 307.
- 39** Když byla sv. Afra v Augsburgu obžalována, že jest křesťanka, nechtěl tomu soudce věřit - byla známa po celém městě nekalým femeslem, které provozovala, a soudce nevěděl, že teprve před nedávnem světlo Kristovo poznala a k němu se celým srdcem přivinula, že s celým domem (služebnými) přijala křest.
- 40** Od Řehoře Nazianského se dovídáme, že rozpustilý a požívačností oddaný člověk byl tehdy u všeobecném opovržení. Viléma Dobývatele neuznali mnozí rytíři za vládce, protože byl nemanželského původu; i domácí šlechta jím proto pohrdala, jak se dovídáme od Viléma de Jumièges (Gulielmus Calculus, autor *Historia Normannorum* koncem 11. stol. J. byl proslulý benediktinský klášter nablízku Rouenu, založený r. 654).
Božský Spasitel dělil lidstvo: „Moji - tento svět.“ Dnes dělí svět podobně, ale jaký rozdíl! Slyšet heslo proletariát a pod. Moji - moje politická strana, moje sekta atd. Ostatní - jim nenávisť a boj, byť byli sebe ctnostnější.
- 41** Jan Müller, „německý Thukydides“ († 1809): „Objevení Pythagorovo v Krotoně bylo příčinou, že toto město se stalo nejpodivuhodnějším zjevem v řeckých dějinách.“ Obrátilo se totiž od lascivního a rozmařilého života na pravou cestu, a spokojenost zavládla ve všech vrstvách. - Objevení Kristovo!
- 42** Kam vede přirozená ctnost bez nadpřirozeného osvětlení a posvěcení! Statečnost se změnila v krutost nebo aspoň ji přibere za společníci (hrdinové Iliady, Římané...), bystrozrak v prohnanost, jež ošálí neprozíravého (politika Římanů, státníci 16. a 17. stol., macchiavellisté...), nadání se stane nástrojem pekla ke škodě duší (literáti, filosofové, umělci...).
- 43** Digby: Klasické studium se dnes pěstí pod záminkou, že vyniká nad křesťanskou literaturu, a to především nedostížnou formou. Jako by znalost dějin a mravů starých Řeků a Římanů (připojme: zbájených bohů a bohyň a jejich cizoložných dobrodružství) byly křesťanu potřebnější než znalost zvyků a zřízení jeho křesťanských předků! Student se musí spíše seznámit s Liviem než s Augustinovým dílem *O městě Božím*, jež obsahuje hlubokou filosofii dějin; musí znát zpaměti Demosthenovy řeči, nevěda, že Jan Zlatoustý se mu výmluvností a vznešeností vyrovná, nehledě k jeho překrásným poetickým obrazům. Musí se obávat, že by si čtením Jeronyma zkazil svou latinu, zatím co Erasmus praví, že jest na rozpacích, komu má přiřknout první cenu, zda Ciceronovi či Jeronymovi, ačkoli soudil, že spíše církevnímu Otcovi než římskému řečníku. Vergil oslovuje právem Danta: „Žili jsme v době falešných lžibohů a opěvovali jsme pozemské výboje... proč se vracíš do těch smutných krajů?“ (*Inf. I. 74.*)

- 44** Zpěv, jenž tak mocně působí na srdce, byl od církve pěstován co nejvíce, a ještě dnes jest výtečnou pomůckou misionářům, aby jim zjemnili surové barské duše. Zpěv jest projevem radosti... není bezvýznamné, že u mnohých domorodců, žijících v pohádkově krásných tropických krajinách, misionáři písní nenašli... jejich pohanské náboženství nevlévá radost ze života!
- 45** Křesťanství se vytýká, že přírodu ignoruje nebo dokonce po ní šlápe. Viz, co o tom řečeno Pod korouhví Kristovou, VI. Bl Čti knihu Jobovu, jejíž poetické líčení krás přírody předčí daleko nejvzletnější básníky antiky! Křesťanství obdařilo přírodu pravým důstojenstvím a vznešeností, ukázavši člověku, že jest cestou vedoucí k poznání Tvůrce, učí nás přírody si vážit, mít ji v úctě a lásce jakožto dílo rukou Nejvyššího, obdivovat se v ní jeho moci, moudrosti a dobrotě. V tomto světle, jež sv. víra rozlévá na tvorstvo, pohlížel na přírodu milý světec z Umbrie; v každém tvorů viděl stopu dokonalosti Boží, vzpomínal společného původu jich i všech nás, proto i nerozumné tvory oslovoval, nazýval je „bratře, sestro“ - jednání, jež možno pochopit jedině s hlediska víry Kristovy. Miloval vše, co viděl; lesy, pole, zahrady, ptactvo neméně než horskou pustinu; kde jiné oko nevidělo nic leč jen pomíjející a rychle vadnoucí krásu, tam jemu se naskýtal reminiscence věčnosti, vztahy mezi řádem přirozeným a nadpřirozeným; takřka „viděl“ tajemství víry i tajemství přírody. Vracely se doby rájské, kdy zvěř byla člověka poslušna... Láska, již hořelo jeho srdce ke všemu, co ho obklopovalo, byla hybnou silou jeho duše, láska, jež svět přemáhá a kterou odkázal svým duchovním synům, aby získávali duše Kristu raději láskou než učeností.
- 46** Antické umění... Mnoho-li se nám dochovalo krajinných obrazů? Teprve za Alexandra Vel., tedy když už bylo po řecké samostatnosti i po zlaté době umění, začíná intenzivněji pěstění tohoto oboru. V centru antického umění stál člověk. Sochy bohů, heroů, mythických postav... Křesťanské umění si všímalo rádo přírody, díla to a zrcadla Tvůrce. Iniciálky... Za Karla Velikého zvířata... Bojovný Němec rád maloval zvířata zápasící, kdežto Řím a Cařihrad dával přednost scénám idylickým nebo alegorickým. Za Oty I. se objevují v iniciálkách rostliny a květy - zjemnění mravů pokračuje!
- 47** Justinian, budovatel chrámu Boží Moudrosti (vtělené Boží Moudrosti, po našem způsobu vyjadřování chrám svatého Salvatora), císař, jenž měl tolik nedokonalostí, jest z nejednoho důvodu sympatická postava. Ulehčil osud otroků a vůbec všech utlačovaných. Zakázal privátní žaláře, ulehčil propouštění otroků (bez obsáhlých formalit, bez omezení počtu), zakázal pohazovat dítky. Bylo-li pohozené nalezeno, nesmělo se ho zneužít (hoši eunuchi, dívky zaprodány do špatných domů), nesmělo být prodáno do otroctví... Zde byl jeden z hlavních zdrojů pro otrokáře! Zapověděl nucené držení dívek v domech hříchů, byť byly otrokyně, doživotní smlouvy tohoto druhu prohlásil za neplatné, umožnil sňatky mezi svobodnými a otroky. Rozluku zamezit nemohl, ale alespoň ustanovil, že muž musí mít závažné důvody - provedl-li rozluku bez nich, musil do kláštera. Žena směla spravovat své jmění, dítkám směla být poručníkem (matka nebo babička), směla svým jméním před soudem ručit - všecko věci:

dříve neslýchané! Únos trestán konfiskací majetku únoscová... Tyto zákony a ustanovení mu vynesly málo lichotivé příjmení „advokát žen“ (do češtiny těžko přeložitelné... juristischer Pantoffelheld), ale nevidím, co bylo nečestného v tom, že se ujímal nejslabších, před zákonem bezprávných. Ujímal se i děti, jak z řečeného patrně, zmírnil neomezenou otcovskou moc (pohanský Říman směl i s dospělým synem naložit, jak se mu líbilo), zajistil jim zákonem dědictví a odrostlým samostatnost. Nezapomněl ani na dlužníky, omezoval lichvu, a ač pro selský lid a zvláště nájemce velmi málo učinil, prospělo jim krom tohoto ustanovení i to, že hleděl zachránit svobodné selské obce. Dříve bylo zvykem, že velký pán napsal na plot nebo bránu své jméno, a usedlost neb obec byla jeho. Císař to zakázal trestem konfiskace majetku, která pro státní úředníky (ministry... jiný si násilné zabírání majetku chudých nesměl dovolit!) byla zostřena torturou. Surovost starého pohanství, ještě trvajících, a blahodárny vliv světla Kristova zápolí spolu v těchto císařských dekretech.

48 Staropohanské právo nejinak než římské bylo kruté a bezohledné. Biskupové a mniši často vyprosili milost odsouzeným na smrt. Právo asyly zachránilo tisíce před popravou; církve je vydala soudu jen když bylo zaručeno, že od krutého trestu se upustí. Kdo přísahal pomstu nebo nechtěl přijmout vyrovnání, byl z Církve vyloučen. Mnohdy uloženo církevní veřejné pokání, čímž vina odčiněna a vinník nesměl již být volán před světský soud. Karel Veliký toto právo uznal. Ze se vloudilo zneužívání? Kdo by se tomu divil! Všeho lze zneužít, i práva asyly, zavedeného na ochranu před krutými tresty, zneužili vrahové a jiní zločinci, kteří vpravdě patřili katy.

49 Pověst vypravuje, že ve Švábsku na jedné výšině stála socha satanova. Kamkoli ses podíval, jak daleko oko dohlédlo, všude samé bodláčí... Svatý Albán rozbil sochu démona, postavil místo ní kříž, a rázem místo bodláčí se všude objevily lilie, růže... Pěkný obraz změny, způsobené v lidstvu naukou Kristovou!

50 Galenus, lékař († asi 210): „Většina z nich (křesťanů) není s to pěstovat moudrost (= filosofii), ale žijí, jak mudřec žít má; jsme svědky jejich kázně, svědky, že nemají bázně před smrtí a že po celý život se uchovávají v čistotě.“ Jest nesporno, že vítězství islamu a protestantismu bylo zevně překvapující, rázem vše strhující, ale nemělo trvání; světlo Kristovo ponenáhlu a těžce, ale vždy mocněji. - Týž filosof, eklektický platonik, by byl rád přijal Platonův názor o nesmrtnosti a duchovosti duše, ale - nevyšinul se výše než k domněnce - jako ve všech otázkách, které přesahují meze empirie. Za nejdůležitější pokládá víru v existenci bohů a šíření prozřetelnosti. V jistých otázkách kolísá i Seneka. „Snad... Mají-li pravdu ti, kteří tvrdí, že...“

29. KŘESŤANSTVÍ A POHANSTVÍ NYNĚJŠÍ.

Příklady.

- 1 Ve středověku byl starému věku vdechnut nový život a nový duch. Všechny sociální poměry byly změněny. Nevolačtství a feudální systém, dneš- nímu historikovi předmět opovržení jako jedinečná zastaralost, byl vůči staro- věku pokrok, připravoval cestu k zrušení otroctví či lépe byl pozvolným pře- chodem od otroctví k svobodě úplné. Princip asociace se začal rozvíjet (spolky cechy . . .). Velcí mužové, velké činy, a to ve všech oborech. Útulky pro lidskou bídu všeho druhu (nemocné, chudé, bez přístřeší . . .). V romanci O růži jest zmínka o magnetické střelce. Řešeny nejtěžší mechanické problémy (stavby, zvláště gotika). Hledej mi v dějinách jiných deset staletí, která pro dobro a blaho lidstva vykonala tolik, co oněch 10 zvaných středověk, od pádu říše zá- padořímské až k vyvrácení východořímské!
- 2 Dánský historik prof. Mikuláš Grundtvig († 1872): „Kdysi se omezoval civilisovaný svět na břehy Středozevního moře; z chaosu barbarských hord, jež zničily Římskou říši, vznikl nový svět.“ Či zásluhou? Křesťanství!
- 3 Jak těžká práce pro církve udržet mezi národy mír! Zvláště v střední Evro- pě! Stát byl bezmocný, protože šlechta měla velká práva, a státní zákony uzná- valy svépomoc (Fehderecht, t. j., aby si každý sám k právu pomáhal, z čehož každodenní půtky). Násilnosti, jichž se dopouštěla šlechta v jižní Francii na sel- ském lidu, ženách a majetku, byly do nebe volající; nikdo nebyl před nimi jist, ani kupec, ani loď, ani vinice, pole nebo vůz. Církevní synody neviděly jiné pomoci leč vyloučit z církve rušitele míru, a kupce i sedláky postavit pod ochra- nu církve. Tak vypadalo pověstné „osobování moci“ a práv se strany církve, když se o slabé a bezmocné stát nestaral! Tak již r. 994; za 42 roky potom vy- řčen nad rušiteli interdikt, přikázán všeobecný klid zbraní, zdůrazněno právo asyly - byli však z něho vyloučeni ti, kdož sami mír rušili. Konečně zaveden r. 1041 od biskupů „Boží mír“ (treuga Dei): od středy večer do pondělí ráno, tedy plně čtyři dny v týdnu, jakož i na všechny sváteční a kající dny (doba ad- ventní a svatopostní!) byl všeobecný klid zbraní. Církev zasáhla tam, kde stát zasáhnouti nemohl nebo nechtěl. V jižní Francii byli biskupové podporováni zvláště od clugnyackého kláštera. Císařové se jali následovat příkladu papežů a biskupů dosti pozdě; t. zv. pax moguntina (mohučský mír) stanovil r. 1103, že rušitel občanského míru pozbude oka nebo ruky. Jenže stát neprováděl svá usnesení důsledně. Vraždy byly na denním pořádku, tím hojnější, čím více k se- veru nebo východu. - Clugny bylo útlukem mnohým rytířům, kteří chtěli v ře- holním rouše konat pokání za spáchané zločiny; jiní se dali pohnout alespoň k tomu, aby své násilnosti odčinili poutí do Svaté země nebo účastí na křížo- vém tažení.
- 4 Normaňci patřili k nejukrutnějším národům světa. Z Dánska a Skandinávie vyjžděli na lup (od 6. do 11. stol.), pustošice při tom evropské břehy a zaklá-

dajíce vlastní državy. Na svých zájezdech kolem celé Evropy se dostali na svých lehkých lodích až do Cařihradu, usadili se v jižní Itálii, severní Francii (Normansko), na Islandě a Gronsku, podrobili si Anglii (Vilém Dobyvatel), Bohemund založil r. 1098 knížectví v Antiochii, jeho synovec Tankred v Edesse (oba z jižní Itálie). Wikingové (= válečníci), jak se tito normanští lupiči sami nazývali, byli postrachem všech. V chrámech se věřící modlivali: „Ode vzteku normanského vysvoboď nás, Pane.“ Bezbranným zajatcům lámali žebra, vytrhávali plíce, do ran sypali sůl... Jak vypadali po přijetí křesťanství, viz Maria I. 234. Normansko! „Národ mariánský!“ Král Richard jednou pověsil krávu na strom a zapomněl ji tam - po třech letech ji na téže stromě našel! Krádež byla u těchto potomků pirátů neslýchaná.

5 **K a j í c í p ř e d p i s y** církevní stanovily: „Tolik dní bude konat zámožný sedlák pokání, kolik dní zavřel dům před chudými prosíci.“ Synody v 9. stol. zdůrazňovaly povinnost pohostinství, přikazovaly farářům, aby se ujímali každého chudého a cizince, poněvadž tím zamezí mnoho hříchů (krádeží, loupeží). Knížata udělovala velké výsady klášterům, jež se zavázaly, že každého cizince pohostinnu přijmou. Sv. Bernard z Menthonu, Ital, arcijáhen v Aostě († 1081), založil hospice na dvou alpských horách, pojmenovaných jemu ke cti (Velký a Malý sv. Bernard... nikoli podle sv. Bernarda clairveauxského!). Mnichové obcházeli a prosili za almužnu... nikoli pro sebe, nýbrž pro cestující a poutníky. Teprve nedávno opustili oba hospice a odebrali se do Himalají, poněvadž z almužen jimi sebranými žili bujni turisté, kteří jinde probili tisíce a do klášterní pokladničky nevhodili mnohdy ani haléře, a poněvadž zdokonalenými dopravními prostředky pozbyly oba hospice někdejšího významu.

6 **M a t y l d a**, první manželka anglického krále Jindřicha I., jejíž krásu trubaduři opěvovali († 1118, 38letá), obsluhovala v nemocnici malomocné - nebyla ojedinělou výjimkou! Korunovaných hlav, jež nemocným podobné služby za dob víry prokazovaly, bylo více! (Nazývána the good queen, dobrá královna... větším právem než jistá v 16. stol.!)

7 **M a l o m o c n í**... Jak se jim vedlo ve starověku? Přečti si v Ben Hurovi! Jakmile se objevili v městě, byli kamením vyhnáni. V křesťanském středověku? Když zjištěna nemoc, zavedeni do kostela, tam sloužena za ně mše svatá (formulář za nemocné), načež je kněz ve fialové štole, provázen věřícími, zavedl do nemocnice, kde je oslovil: „Bratří! Kdo trpělivě nese kříž, který Bůh na něho seslal, přijde do nebeského království, kde nebude žádná nemoc, žádná bolest. Dej vám Bůh, abyste svůj úděl nesli odevzdaně. Toto oddělení, drazí bratři, jest jen podle těla; duchem zůstanete s námi spojeni, budete mít podíl na všech modlitbách svaté církve, a co se týče vašich nepatrných potřeb, o to bude postaráno.“ Pak jim ohlásil 11 zákazů (žádný styk s lidmi, aby se nepřenesla nákaza atd.), posypal jim hlavu popelem jako na Popeleční středu, modle se přitom: „Odumři světu a žij Bohu; ó Pane, jenž jsi mne z hlíny učinil a tělem přioděl, dej, ať povstanu k životu v poslední den.“ Potom čteno evangelium o malomocných (Mt 8, 2 nebo Lk 17, 12), posvěceno náčiní, jež každý nemocný podržel pro sebe, zaveden do své smutné cely, tam zase modlitba, přede dveře

postaven kříž s pokladničkou, kněz byl první, jenž do ní vložil almužnu, ostatní přítomní po něm, načež se odebrali do chrámu, kde vykonali poslední modlitby za ubohého. Kdo a jak se věnuje dnes v tropech těmto ubožákům, není neznámo. Molokai, P. Damián Deveuster jsou jména příliš známá, a o Milosrdných sestřích se nemluví - jako by se to samo rozumělo!

- 8 Sekretář Eduarda VI. Tomáš Smith mluví s nevolí o tom, že kněží domlouvají laikům ve sv. zpovědi, aby dali nevolníkům svobodu... že prý je tak připraví o všechny nevolníky.
- 9 Ludvík Tlustý dal r. 1135 všem nevolníkům na svých statcích svobodu, taktéž Ludvík VIII. při nastoupení. Blanka, vládnoucí za nezletilého Ludvíka IX. rozkázala, aby ze žalářů byli propuštěni nevolníci uvěznění proto, že nemohli zaplatit povinné státní dávky a daně.
- 10 Mnozí šlechtici dávali svobodu nevolníkům (jednomu nebo několika) na poděkování za milost, kterou si od Boha vyprosili, na př. za narození syna; a obyčejně tak činili skrze biskupa, chtějíce tím osvědčit, že k šlechtnému skutku dala podnět církev.
- 11 Američtí jesuité vymohli od papežů bully na ochranu Indiánů, které hrabiví španělští kolonisté proti právu zotročovali (č. 83). Král Ferdinand VI. se svou radou jim domlouvali, aby toho nečinili, že prý on si to sám vezme na svědomí (zotročování domorodců!).
- 12 V Habeši trvá otroctví dosud. Král sice přistoupil ke svazu států, jež se zavázaly, že budou otroctví potírat, ale ve skutečnosti? Tlupy jeho poddaných přepadaly znenadání nějakou ves na území britského Sudanu, zapálili, vyvraždili muže, kteří se postavili na odpor, sebrali hochy (měli největší cenu!), a než se dostavilo anglické vojsko, byli lupiči již na habešském území; vojáci našli jen spáleniště a mrtvolky. V Habeši měl otroky každý vyšší úředník, třebaže chodil na protitrokářské porady, vládou občas svolávané. Jeden z nich byl na př. mužem obchodnice se sudanskými hochy; jejím „skladištěm“ prošlo přes 600 hochů, až konečně padla do rukou anglickým úřadům. Nejvíce otroků se prodalo v Habeši, něco jich bylo vyváženo do Arabie.
- 13 P. Lopez vypravuje r. 1872 o kazikovi (pohlaváru) v Curaray, 76letém, že největší radost způsobil své křesťanské manželce Emilii, když jí přinesl dítě - obyčejně je uchvátil divokým kočovným Zaporos. Jako vlastní matka se o ně starala, připravila je ke křtu, vychovala je, a když dospělo, postarala se o řádný sňatek.
- 14 Na lateránské synodě r. 1078 žádal Řehoř VII., aby bylo zrušeno troseční právo (Strandrecht), t. j. „právo“, podle něhož obyvatelstvo pobřeží smělo obrátit o všechny majetek ztroskotanou loď. Pascal II. je nazývá sprostým lupičstvím. Právě tak zakazovala církev jiné zlozvyky („práva“), na př. Ruhrrecht... dovoleno olupovat nejen vozy, které neměly pána, nýbrž i vozy, které cestou stihla nehoda, na př. zlomení kola, pád koně... Místo co by ubohým pomohli, obrali je násilím o majetek...

- 15** V Kompostelle byly čteny každoročně listy krále Ramiro, kterými byly slíbeny desátky na poděkování za vítězství, jímž byl učiněn konec smutné dani Maurům povinné... odváděn jistý počet křesťanských dívek.
- 16** Apelací k vyšší instanci nebylo. Proto ustanovil Lothar II.: „Odsoudí-li koho soudce nespravedlivě (bývalo na denním pořádku! Výměr a způsob trestu byl docela ponechán na libovůli soudce!), jest biskup povinen ho napomenout a přiměti k změně rozsudku.“
- 17** Kterýsi biskup pravil témuž císaři: „Víš, jaký jest rozdíl mezi biskupem a císařem? Uraží-li někdo tebe, zkonfiskuješ mu dům, statky, jmění, ponechávaje mu holý život, a kolikrát i ten mu vezmeš, nebo ho pošleš do vyhnanství a odloučíš od dítek a přátel. Ne tak biskup. Chybí-li někdo, místo meče nebo provazu mu dá na šíji kříž a evangelium, místo do žaláře ho zavede do chrámové předsíně, a když vykoná uložené pokání, podá mu tělo Páně a vrací ho čistého Pánu.“
- 18** Řehoř Veliký přikázal: „Nebojte pohanských chrámů, jsou-li dobře stavěny, nýbrž proměňte je v křesťanské, postavte v nich oltáře, přineste do nich ostatky svatých, aby lid tím spíše odložil blud a přilnul k pravému Bohu, vida, že jeho chrámy zůstaly.“ Mělo velký význam zvláště pro Germány, kteří nechtěli upustit od starých chrámů. Ovšem nevýhoda byla ta, že mnoho pohanských zvyklostí a pověr se mísilo s křesťanstvím, když jim staré chrámy ponechány.
- 19** Pokud bylo možno, přizpůsobila se církev v zvykům, názorům a cítění lidu, čímž se stala populární - novověcí misionáři některých řádů pokládali každé přizpůsobení za modloslužbu, a tím brzdili nebo i znemožnili obrácení celých národů, na př. Číny. Protože v Evropě křesťanství splýnulo s životem lidu a jeho zvyky, lpěl lid na náboženství i na církvi.
- 20** Bulhaři, potomci Hunů, přitáhli od Volhy k dolnímu Dunaji a tam založili říši. Odporní, zhovadilí, zvířecí lid, naháněli každému hrůzu a děs. Slovo Bulhar znamenalo hovadskou bytost a největší špínu (francouz. slovo bo gre). Obyvatele měst a vsí vhnali do stavení, která pak zapálili. Jako husité nenechali po sobě nic leč trosky („bulharské lesy“), zajatce nabodávali na koly („bulharské zahrady“), obžalované mučili, kouli tloukli do hlavy nebo bodali do boků... Východořímscí císařové je chtěli podmanit a zcivilisovat, leč nadarmo. Co se však nezdařilo byzantským zbraním, co nedokázali tisícové válečníků, provedli misionáři. Bulhaři podmanitelé splýnuli s podmaněnými, ale což jest ojedinělá výjimka, nevnutili jim svou řeč, nýbrž přijali řeč jejich (slovanskou), ba do jisté míry i zvyky, podrževše jen jméno. Sklonili šíji pod čestným jhem Kristovým, a světlo nauky Kristovy z dravců učinilo ne sice beránky, ale aspoň lidi. Byli tak horliví, že chtěli pro víru obětovat i národnost a přijmout řeckou neb latinskou; papež Mikuláš I. je však poučil, že netřeba měnit národnost, nýbrž mravy, že mohou a mají podržet samostatnost a žít jako neodvislý národ ve svazu civilisovaných křesťanských národů Evropy. Když chtěli odložit svůj národní šat, odpověděl jim: „Nikoli šat, nýbrž vnitřního

člověka nutno změnit.“ Když žádali za učitele římského práva, nechtěl je papež vydat na pospas hamižným advokátům: „Podržte své právo a zušlechtěte je v duchu nauky Kristovy.“ Na sto dotazů poslali do Říma, na všechny papež r. 866 odpovídá, posílaje jim s listem zároveň první biskupy Formosa a Pavla. Zakazuje mnohoženství, mučení obžalovaných, častý trest smrti, žádá, aby propustili nevinně žalářované, aby dali svobodu starým a nemocným nevolníkům, s otroky aby jednali mírně, aby zavedli právo asyly, aby nepřisahali při tasečných mečích, nýbrž při evangeliu, aby místo koňských ohonů zavedli prapor sv. kříže. Zakazuje obracet pohany násilím, nýbrž pouze poučováním, popravovat odsouzence i s jejich rodinami, usmrcovat ty, kdož se pokoušeli překročit hranice, aby v cizině hledali chléb nebo vzdělání; odsuzuje pověry, hadačství, věštby, nestřídmost. Řecká církev tvrdila, že není dovoleno ve středu a v pátek se koupat, že nutno zachovávat rozdíl mezi zvířaty čistými a nečistými, při modlitbě že nutno mít ruce na prsou skřížené . . . papež poučuje, že o tom není ani božského ani církevního předpisu, že jsou tedy svobodní. Chanovi, jenž obědval dotud s velmoži sedícími na zemi, připomněl příklad božského Spasitele, jenž i s opovrženými a nízkými seděl za stolem. Co zavinilo, že se Bulhaři zapletli v rozkol a spojili se s Cařihradem? Uvádí se za důvod, že papež váhal zřídit pro ně samostatnou metropoli (patriarchát); ale soudím, že na váhu padala též okolnost jiná . . . Když totiž přišla do země zpráva, že slovanská církev moravská (celá Metodova provincie) byla podrobena od západních sousedů, připojili se raději k Cařihradu.

Bohoslužebná řeč Bulharů byla zprvu řečtina. Teprve když žáci Metodovi, z Moravy vypuzení, přinesli do země slovanské knihy, začala se pěstovat národní literatura bulharská. Král (car) Boris s otevřenou náručí přijal ty, jež Svatopluk vypověděl („*Za pravdou Kristovou*“, 218), a tak símé na Moravě vzešlé a tam udupané přišlo k rozkvětu na jižním břehu dolního Dunaje. Češi přijímali liturgii, řeč i civilisaci západních sousedů, Bulhaři, kmen turkomongolský, se poslovanili, nástupce Borisův měl již slovanské jméno Vladimír. (Podmanili sedm slovanských kmenů podunajských a sjednotili je, r. 679.)

21 Nejstarší památka ruské literatury sahá do stol. 9., psána cyrilicí, řečí staroslovanskou. Z toho soudí někteří, že první apoštolé Ruska nebyli Řekové, nýbrž slovanští Bulhaři. Jedna z Vladimírových žen byla skutečně Bulharka.

22 Alexander Brückner, vynikající německý slavista, praví: „Překlad bible, pořízený od sv. Cyrila, jest největší filologické dílo 9. stol. Stojí výš než Wulfilův překlad gotský. Cyril byl filologický genius. Osvojil si řeč každého národa, s nímž se setkal.“ Staroslovanština byl dialekt, jímž mluvili Slované v okolí Soluně; zásluhou svatých bratří se stal krom latiny a řečtiny nejrozšířenějším spisovným jazykem evropským, u Rusů jím byl do r. 1700, na Balkáně do 1800, bohoslužebným jazykem jest dodnes. Chorvaté, obrácení k víře Kristově dříve než my (od italských misionářů), přijali ochotně slovanskou bohoslužbu, zatím co my, pro něž byla v první řadě určena, jsme se jí zřekli.

23 Island, „Země ledu“, jež geograficky patří k Americe, přijal víru Kristovu z usnesení sněmu r. 1000; půdu připravili irští mnichové, kteří tam působili již před r. 800. Jejich literatura předčí bohatstvím a originálností všechny severní národy. Až do r. 850 se dají sledovat plody národní poesie skaldské (skald = pěvec). Druhá perioda (1100-1300) znamená rozkvět a zlatou dobu islandské literatury. Na malém ostrůvku (dvakrát větší než Čechy, ale slabě zalidněný, r. 1800 měl 47.000 obyvatelů) bylo 9 klášterů a dvě katedrální školy. Nastalo pravé závodění v umění (malířství, sochařství, hudba, zpěv) i v písemnictví, jak duchovním tak světským; zvláště historie pěstována - dějepisné vypravování, ať životopis, ať dějinná událost, nazýváno saga, tím jménem nazvána celá perioda - živostí líčení a uspořádáním látky nepředstižená žádným severským národem. Třetí období se vyznačuje tím, že ohromný materiál sbírán a urovnáván. Tento rozmach umění a písemnictví ustal jako když utne rokem 1550, kdy Island násilím zavlečen do protestantského tábora. Teprve po r. 1750 se jeví opět život - napřed překlady, pak samostatnými pracemi. Za katolických dob bylo na ostrově třikrát více kněží než dnes pastorů.

24 Irské písemnictví bylo založeno od mnichů, přijetí křesťanství bylo začátek a základ irské literatury (keltské... řeč, jež poněnáhu vymírá, ustupujíc angličtině).

Irští misionáři chodili po trzích s tabulí pěkně popsanou jako staří potulní filosofové, a nabízeli ji ke koupi (kdyby zadarmo, nikdo by o ni nestál). „Kdo koupí moudrost?“ „Co za ni chcete?“ „Vhodné místo, vnímavé duše, byt a oděv...“ Jak docela jinak než řečtí sofisté!

25 Jako na Řím pohanický, tak i na Indý mělo náboženství Kristovo jistý vliv, třebaže ho nepřijali. V Kalkuttě, kde měli příležitost poznat náboženství i mravy svých evropských věřících sousedů... Ram Mohan Roj, člen vznešené kalkuttské rodiny, vynakládal veškeré úsilí, aby ženy nebyly spalovány se zemřelými manžely, aby se i jim dostalo vzdělání - dotud jen bajadéry uměly číst a psát - mluvil o jediném pravém Bohu, jenž jest otec všech, brojil proti modloslužbě, hlásal bliženskou lásku, dobročinnost, mravnost (ř 1833). V jeho díle pokračoval syn věhlasného dobroděje Tagora; potom se postavil v čelo hnutí vysoce nadaný a učený Kešav Sen; vymáhal vdovám dovození k novému sňatku, aby je zachránil před truchlivým a beznadějným údělem indických vdov, zavrhoval modlářské obřady při svatbě atd. Přízně vlády, jíž požíval, využil k tomu, že vymohl zákon: „Ani hoch ani dívka nesmějí být k sňatku nuceni, ženichovi musí být aspoň 18 let, nevěstě 14 let.“ Na cestách po Evropě byl všude vítán, v Londýně samou královskou rodinou. Jenže... Nebyl křesťan, nedostávalo se mu milosti Kristovy, proto jako mnozí antičtí mravokárci neměl mravní síly, aby sám konal, co jiným přikazoval nebo doporučel. Vrátil se z Evropy domů a provdal svou 11letou dceru za maharadžu (knížete), a při svatbě byly zachovány všechny obvyklé modlářské obřady, proti nimž tak rozhodně brojil. Katolickým rodičům nebo dívkám, kteří se snad horší nad jednáním, prozrazujícím tak málo charakteru, lze připomenout, že nebývají o nic lepší; přimhouří obě oči, jde-li o výbornou partii... I oni zradí své zásady, ba i Krista! (Smíšený nebo civilní sňatek a pod.)

- 26** Pozorujme starou i novověkou filosofii. Při studiu dějin („vývoje“) té i oné máš dojem, že se před tvýma očima otáčí mlýnské kolo; stále se točí, někdy líně, někdy (při dravé vodě) o překot („zoufale“), ale stále na téměř místě - kroku vpřed neudělá. Teprve křesťanství přivedlo lidstvo na nové cesty, otevřelo jeho badavému rozumu nová pole a nové doly; jakmile se Evropa světla Kristova zřekla, přestala těžba zlata... co dnes „těží“, jest jen kamení a struska.
- 27** Vesnice Szolyva v Maďarsku slavila 18. září 1879 židovský Nový rok; v synagoze se zřítily galerie, 40 žen spadlo do basénu, hlubokého 6 m; polovina jich zahynula - mužové totiž odepřeli pomoc, protože prý ve svátek jest zakázáno pracovat. Za šest let potom ve V ar š a v ě v den smíru (deset dní po židovském Novém roce) vznikl v jednom domě požár; všichni prchali, několik žen a dětí bylo ušlapáno, ale hasit si netroufal nikdo, protože talmud zakazuje ve svátek dotknout se ohně. Jeden jinoch se přec práce chopil, podařilo se mu nebezpečí zdolat a několik životů zachránit, byl však proto vyloučen z náboženské obce. Po několika letech v haličském městě S t r y několik tisíc židů téměř umřelo hladu a zimou. Byl totiž velikonoční týden, město vyhořelo, 2000 lidí leželo ve sněhu, poněvadž prý zakázána ve svátek cesta delší než 1000 kroků; nekvašeného chleba, předepsaného pro ty svátky, neměli, kvašeného se nechtěli dotknout, třebaže jim ho křesťané v hojnosti přinášeli zdaleka široka. Příklady špatně pojaté náboženské horlivosti a svědomitosti v plnění zákona, jež vlažné katolíky jednak zahanbují, jednak jsou dokladem, jak těžké jho vkládá svým vyznavačům na šíji toto náboženství! (Viz Sk 15. 10.)
- 28** V i s l a m u není Bůh milující otec, nýbrž tvrdý pán, lidstva vzdálený, neoblomný jako železné zákony přírody. Moslim nemůže svého Allaha milovat, a byť se ho i neděsil jako pohané svých zloduchů, spojuje s pojmem Boha pouze moc. Modlitba mu není zdrojem útěchy nebo zušlechtění, nýbrž jen přísná povinnost. Allah žádným zázrakem neosvědčuje svou svobodu, neprojevuje svou milost, člověk jest vůči němu otrokem. Turecké nebe? Jak může být řeč o blaženosti plynoucí ze spojení s Bohem! „Vyvolení tam sedí v šatu ze zeleného atlasu, pijí víno z pěkných džbánek, jedí ovoce se stromů, jichž větve sahají až k nim, a největším potěšením jsou hurisky, s očima jako gazely...“ A co ženy? O těch není v nebi ani řeči - věčného života nejsou ani hodny ani schopny.
- 29** M o h a m e d dobyl r. 630 Mekky, vyčistil ji od nesčetných model, a ponechal jen jednu (známý meteorit, k němuž moslimové putují). Světlo Kristovo neponechává věřícím žádnou modlu!
- 30** C í s a ř v A z o k u posílá na Ceylon syna jako budhistického misionáře (budhismus tam byl, již znám!). Obyvatelé Ceylonu prosili císaře, aby jim poslal i svou dceru jako velekněžku. S těžkým srdcem přinesl stařec i tuto oběť. Dhar-mosaka přišla na ostrov r. 288 před Kr. a štípila tam světoznámý svatý fik - větev z fikovníku, pod níž prý Budha nabyl nebeské moudrosti. Fik existuje ještě dnes - když totiž hlavní kmen hyne, nakupí bonzové kolem dokola hlíny, že sahá až k větvím, a ty zapustí kořeny. Spadlé listy denně bonzové sbírají, ale

běda tomu, kdo by některý se stromu utrl! (Horlivost pohanského otce . . . vlažnost křesťanů!)

- 31** **Bresciani** líčí tři jinochy, klečící v Římě u oltáře při slavné mši sv. s kadidelnicí a svícemi - australští černoši! Jakou proměnu v nich vykonalo křesťanství!
- 32** V **Cuzco** (Peru), kde stával chrám slunce, stojí dnes křesťanský chrám - hlavní oltář právě na místě, kde kdysi býval zlatý model slunce, velký jak vozové kolo.
- 33** **Renata Selingová** v *Písni orchideí* vypravuje (Maria I. 133), jak pozbyla víry, jak se dala zlákat frázemi socialistických knih a sobě namluvit, že církev jest utlačovatelka ženy atd. Bez víry, čte filosofy, ale ani jednoho nepřečetla do konce; jeden byl fádnejší než druhý, což jí milerádi věříme. Tu se jí dostala do rukou kniha, jež ji upoutala - autor se prý zastřelil dříve, než jeho kniha vyšla. A čeho se dočtla? Žena jest prý veskrze nemravná, nemá duši, stojí hloub než nejnižší muž; jediný poctivý typ ženy jest prostitutka, ostatní jsou hysterické nebo pokrytecké. To prý jest velká pravda o ženě, kterou prý vyznávají všichni filosofové (rozuměj moderní, bez víry), ale kterou se bojí upřímně doznat. (Socialista Bebel v díle *Die Frau* nemluví o mnoho lépe.) Selingové bylo jako marnotratnému synovi u vepřů. Myslí na otcovský dům, ježž opustila, na církev Kristovu! Po přečtení této knihy se jí křesťanství jevílo v nadzemském světle jako nebeská vise nad nocí a bahnem moderní pohanské filosofie . . . Křesťanství učí, že i žena má duši, staví jí před oči Marii, ženu, jež trůní nade vším tvorstvem, Bohu bližší než andělé . . . Jak se jí pojednou ukázala nauka Kristova krásnou! „Duši, duši . . .“ a divý pláč jí dlouho lomcoval. - Selingová nejmenuje autora, ale zajímavě jest, že *Weininger, Geschlecht und Charakter*, mluví doslova, jak ona cítuje: pravý muž prý ženou pohrdá, žena jest od přirozenosti prolhaná, každá jest kuplířka, v každé vězí prostitutka, celou bytostí ženy proniká touha po nečisté rozkoši, jest horší než zvíře . . . toto jest amorální (bez mravnosti), žena antimorální (nemravná) atd. Rád Selingové věřím, že v díle byla „taková logika a taková bystrost“, že nedovedla jeho vývody vyvrátit - s takovými se může úspěšně utkat jen theolog! (Viz *Maria III 310 nn.*)
- 34** V čistě katol. oblastech Irska připadá na 1000 dítek jedno *n e m a n ž e l s k é*, tedy 0.1 %. Ve středoevrop. velkoměstě 134, tedy přes 13 %. Kdyby se však dalo zjistit, kolik připadá u nás zavražděných dítek na jedno živé, zděsili bychom se číslice - byla by enormně vyšší než 13%. Rozluka manželská: v Irsku připadá na 4900 manželství jedna, 0.02%. U nás na 10 manželství jedna, tedy 10%, v Dakotě USA na 2 manželství 3 rozluky . . . Dakota jest známé útočiště manželů USA, kteří chtějí snadno a rychle od sebe.
- 35** Na dvoře **Richarda** („Lví srdce“) byl u přítomnosti královny zápas dvou trubadurů. **Arnauta** s neznámým. Došlo k prudké slovní potyčce, jež skončila sázkou, kdo do deseti dnů složí pěknější verše. Posledního dne večer Arnaut tázán, zda jest hotov, odvětil kladně, ale rozčilen „strašnou urážkou“

soupeře (řekl mu, že dovede lépe básnit než on) nebyl s to napsat ani dva verše. Druhý si zpíval svou píseň celou noc, Arnaut ji neviděn poslouchal, vtiskla se mu v paměť, druhého dne při zápase přišel první na řadu, a odzpíval píseň svého rivala, jenž úžasem téměř zkameněl. - Cokoli nevěra krásného má, odkoukala od nenáviděného nepřítele, t. j. od křesťanství.

- 36** Statistika university v Tokiu před lety sdělovala, že z 5000 japonských posluchačů jest přes 3000 bezvěrců - dnes možná ještě více. Tedy přes 60 proc.! Jakmile začne do oněch zemí nehybnosti a krajů smrti vanout vítr evropské bezbožecké civilisace, zhrouť se buddhismus a šintoismus jako prohnílý kmen při vichru.
- 37** Na téže universitě měl r. 1905 papežský legát biskup O'Connell řeč o katolickém náboženství. Přítomno bylo na 4000 posluchačů a celý profesorský sbor. Napřed promluvil úvodem profesor srovnávací vědy náboženské na téže universitě, a mimo jiné pravil: „Kdyby Japonsko přijalo křesťanství, přišlo by v úvahu jedině katolické náboženství, protože se honosí dvěma vlastnostmi, které se japonské povaze na výsost zamlouvají: autoritou a úctou k tradici.“
- 38** Svobodomyšlný Guizot, jenž jako chlapec zažil požehnání revoluce († 1874, 87letý): „Katolické náboženství nikdy nezapomínalo na lid, mluvilo k většině“ (nikoli jako řečtí filosofové a římstí literáti pouze k několika „vyvoleným“). Týž: „Jednota náboženská, jež vládla od 5. do 13. stol., prokázala lidstvu služby neocenitelné.“
- 39** Clemenceau, ministerský předseda francouzský, známý ze světové války, muž bez víry, umírá a prohlašuje: „Jediná moc, jež je s to Francii zachránit, jest evangelium. Kdo chce Francii zachránit, musí mít v žilách aspoň kapku františkánské krve. Věřím ve vzkříšení Francie skrze evangelium.“
- 40** Lipský profesor Bergmann v díle N. národní církve píše: „Lidstvo jednou pochopí, že 2000 let křesťanství, jež se pomalu chýlí ke konci, byla nejtruchlivější kapitola v dějinách lidstva. Ponenáhlu se probíráme z duševní nemoci křesťanství“ (dementia christiana).
- 41** Alba patří k postavám historie, jež jsou líčeny co nejčerněji. Jeho chyba bylo, že se nenarodil v Římě, a to o 2000 let dříve! Spojoval v sobě vlastenectví Furia Kamilla, taktiku Fabiovu („Cunctator“), vojevůdcovské nadání Scipionovo a prozíravost jakož i přímost Katonovu. Zapomněl nevděku, když byl odstaven a volán, aby pomohl vlasti z úzkých, třebaže věděl, že situace se zachránit nedá a že tím padne stín na jeho slávu. Příklad k sobě i k jiným, jen vítězil, ale též ničil nepřítel jako starořímstí vojevůdce, neznal slitování, tvrdý, když šlo o právo... Žil však v křesťanství, a proto se na něho bere docela jiné měřítko než na římské vítěze.
- 42** V katolickém Sasku bezprostředně před reformací, koncem 15. stol., byl neobyčejný blahobyt. Nádeník vydělal týdně tolik, co stály čtyři ovce, sekáč i řemeslník měl v poledne čtyři chody, v neděli pět chodů, tedy denně k obědu

při nejmenším dvoje až troje maso. Bavoři byli nazýváni lakomci, protože večer čeledi kromě polévky a dvojího masa dávali ještě jediný chod. V Rakousku vydělal zedník tolik, že si mohl týdně opatřit 60 liber masa, v Anglii před reformací měli chudí „pouze“ telecí a vepřové maso. V polepšovnicích bylo „tvrdě“ zacházeno s káraní, nedostávali více než chléb a pivo. Po zavedení reformace byl hlad (zrušené kláštery, kde chudí našli obživu, potlačená selská bouře v Německu), a za osvícenské doby nejinak (čti některé Dickensovy romány). V revoluci a po ní bylo nejhůře... nevěra a hlad! Od časných hodin ranních fronty u krámů, nejednou lidé i ušlapání, mnohdy odcházeli po mnohohodinovém čekání s nepořízenou, daleko hůř než u nás v r. 1914-18!

- 43** Lo-pa-hong, čínský Vincenc Paulánský, zastřelený v Šanghai od pohanského fanatika 20. prosince 1937, všestranně charitativně činný, ředitel a hlavní akcionář pěti velkých lodních společností, elektráren, továren na železo a ocel, a jedné železniční linky, říkával: „Od západu chceme jen Kristovo náboženství, nikoli kulturu - máme svou vlastní!“
- 44** Křesťanství prý „vzalo lidstvu páteř“ (svobodu, statečnost, svobodu svědomí). Měl páteř senát, který na císařův rozkaz prohlásil jeho kobyly za boha, či mučedníci, kteří tuto otrockou, člověka nedůstojnou poctu odpírali? Chodové, kteří zůstali katolíky i za dob husitských a protestantských, či naši velcí vlastenečtí mluvkové, kteří po roce 1939 se rychle přebarvovali na rudočerno, a po r. 1945 zase na červenobílo, jsouce přítom samozřejmě „pokrokoví“, t. j., bezvěrci?

Obrazy.

Obrazy zde uvedené hodí se vesměs i pro thema církev (světovost, působení a činnost církve v lidstvu atd.).

- 45** Galvani († 1798), původce galvanoelektřiny... Volta († 1827) podal správný výklad jeho objevů a návod, jak zužitkovat... Galvanoelektřina nám dnes osvěcuje temné noci, nejen v příbytcích, na poštách, v závodech, v továrnách, i v ulicích měst proměňuje noc v jasný den, žene vlaky, obstarává telegramy, zprostředkuje rozhovor se vzdálenými a nepřítomnými, třebaš přes oceán... Ampère († 1836), objevitel elektromagnetismu... Kamkoli se dnes podíváš, v každém elektrickém přístroji najdeš elektromagnet, v technice, v dynamu, v telefonu, ve vědecké laboratoři... Dnes si nedovedeme život bez těchto věcí ani představit, ba lze říci, že bychom se bez nich neobešli...
- Aplikace:* nauka Kristova, jež pronikla veškerý život kulturních národů... o dobách pohanských dovedeme mluvit, ale těžko si je představit, a ještě nemožnější by nám bylo v nich žít... když se ani v myšlenkách nedovedeme do nich ani vžít!
- 46** Benjaminu Franklinovi bylo 39 let, když nechal nadobro všech pokusů s elektřinou (1745), aby všechny své síly věnoval vlasti jako státník († 1790).

Jak mnoho by byl pro vědu vykonal! Kristus Pán nenajde podobné hrdiny, kteří z lásky k němu a k duším opustí vše, i dráhu, kde jim kynula slavná budoucnost a velké jméno, aby své síly věnovali rozšíření jeho království?

- 47** „Začátek 19. stol. jest označován jako mezník ve vývoji fyziky. Do té doby pěstovali vědu pro ni samu, teď dostala účel a úkol, aby se postavila do služeb techniky, a tento realistický rys přispěl k ohromnému rozvoji přírodních věd.“

Aplika ce: příchod Kristův na svět... Dříve se o ctnosti jen pěkně mluvilo. Pán naučil lidstvo ctnost provádět v praxi... Viz však Za pravdou Kristovou 411 a jinde... Utilitaristické pojetí vědy není právě nejvznešenější! Pěstovat vědu jenom proto a potud, protože a pokud se dá vykořistit pro lidské pohodlí!

- 48** Viz kap. 23. č. 64. Mechanická (niveleující) i chemická působnost (činnost) vody se hodí velmi pěkně i sem jako obraz nenápadné ponenáhlé působnosti křesťanství na mravy a život lidstva... opak násilného působení a násilných převratů (bouře, zemětřesení... násilné obrácení celých národů k protestantství!). K tomu lze připojit další:

- 49** Voda jest nejrozšířenější universální chemický faktor (lučidlo), jemuž neodolá v přírodě žádný kámen... Byť tvrdý a pro mechanickou sílu (drcení...) nezlomný jako žula, vodě neodolá. Některé nerosty rozkládá a rozpouští, jiné okysličuje... Přírodní voda obsahuje vždy jisté kvantum, byť sebe nepatrnější, kyslíčnicku uhličitého (božský oživující element v křesťanství!), a tato látka CO₂ působí chemicky na vše, s čím se voda dostane ve styk, zvláště je-li jí ve vodě větší množství nebo je-li voda zahřátá... Působnost nauky Kristovy, je-li větší nadšení nebo více živé víry a božského života v srdcích věřících!

- 50** Údolí... Voda si je tvoří sama; někdy trvá její práce tisíce let, jindy jde velmi rychle. R. 1824 vzniklo u Vesuvu za tři dny údolíčko 7½ m hluboké, v Georgii za 20 let rokle 274 m široká a 17 m hluboká. V soutěsece si řeka vypiluje jako nebozezem koryto v tvrdém kamenu, široké 2-4 m, výška strmých skal po obou stranách obnáší až 300 m. V měkké poddajné půdě jde tvorba údolí velmi spěšně, v tvrdém kamenu zvolna. Postaví-li se v cestu skála, pramen ji obtéká... Zprvu má údolí podobu V („mladý útvar“), později podobu U („dokonaný a dokonalý útvar“). Údolí jsou takřka kanály, jimiž voda odnáší erodovaný materiál k moři.

Aplika ce rozmanitá: křesťanství se uplatnilo a rozšířilo vlastní silou, ne pomocí jiných (aspoň ne výhradně, na př. pomocí vlád, na které byly namnoze odkázány sekty... pro ně byla přízeň a pomocné rámě státní moci životní a existenční otázkou), zvláště v prvních staletích svého trvání... nejen že nemělo pomocníků, nýbrž vše se spiklo proti němu, zvláště stát, jenž byl jeho největším nepřítelem, potlačovatelem a utiskovatelem. Rychlé nebo pozvolné šíření křesťanství... záleží na materiálu - srdce poddajná nebo nepoddajná. Nevnučuje se („Vyradte prach z obuvi své...“). Teprve když docela pronikne život věřících, činí jej krásným. -

- 51** K o f o r a d o se svými přítoky protéká pustou rovinou, do níž se tok řeky zařezával a vytvořil světoznámé kaňony. Kdyby ses chtěl dostat k hladině, musil bys sestoupit do hloubky až 1800 m, tedy větší než vrchol Sněžky nad mořem! Nad hlavou bys viděl někde s obou stran řeky strmět k nebi skály docela kolmé, tvořící ve výši nad tebou téměř uzavřené gotické klenutí; tak jsou si blízké, jen si ruce přes řeku podat! Ubíráš se dál, ponenáhlu se terasovitě rozvírají a tvoří konečně obrovský amfiteatr průměru až 20 km. Věže, obelisky, pilíře, římsy, výklenky, stupně, terasy... Imposantní pohled! Jenže nemožno všude sestoupit dolů, leda v myšlenkách. Někde ani nelze bez nebezpečí života do hlubiny pohlédnout!

A p l i k a c e: imposantní pohled na dílo křesťanství... na to, co v dějinách a v lidstvu vykonalo... ponenáhlu, nehřmotnou, ale vytrvalou prací..

- 52** K nejúchvatnějším zjevům přírodním patří beze sporu g e y s í r y, horké prameny vyvěrající v podobě vodotrysků ze země. Na Islandě jsou velké geysíry vedle věčného sněhu, téměř na úpatí ledovců. V Tibetu u posvátného jezera Tengri Nor. 125 km od Lhassy, ve výši asi 4850 m (vrchol Mont Blanku!) jest geysír, jenž vrhá horkou vodu do výše 16 m... V hladině jezera se zrcadlí okolní vrcholy, pokryté věčným sněhem, spolu s blankytnou oblohou.

A p l i k a c e: křesťanství uprostřed nevěry rozvíjí tím krásnější činnost a okouzluje tím více oko, čím větší kontrast. Misijní štace v Africe, hlouček věřících v protestantském moři, činnost církve (lásky Kristovy) v chladu a ledu nevěry (doba osvícenská... dnes...).

- 53** Ferd. Hochstetters líčí a u s t r a l s k é g e y s í r y: „Úzkým hluboce zaříznutým údolím se žene Veikato mezi příkrými svahy za neustálého šumění a vírů kolem dvou skalních ostrovů, které stojí jako přirozená závora uprostřed řeciště. Vidět zdálky páru, horké kaskády, jež s obou stran padají do řeky, činíce dojem, jako by vytékaly z kotlíků, plných vřelé vody, umístěných ve výši. Hleďíš vpřed... Tam najednou vytryskne vřelá fontána a zase klesá, ale hned potom naproti ní druhá, leč i ona zmizí, jak se objevila. Tu však rázem vytrysknou dvě najednou, a tak to jde dál, jakoby si byly smluvily na dnešek zkoušku nebo závodění, zda vodotrysky správně fungují a zda mají dost vody. Napočítal jsem 76 takových fontán, a to ještě nebylo vše...“

A p l i k a c e: různorodá a rozmanitá činnost církve, n e u s t á l á... krásné zjevy jeden za druhým, hned tu, hned zase tam... V minulém století... Milá a krásná květinka z Lisieux ve Francii, imposantní mohutný zjev Jana Boska v Itálii, umučení hošící v africké Ugandě, umučené dívky v americkém Mexiku, květy misijní práce v australské Nové Norcii (kap. č. 24), v Oceánii (Futuna, Fidži, atd. kap. č. 24), 15letá čínská světice (kap. č. 24), prohlášení dogmatu Neposkvrněného Početí, vatikánský sněm.

- 54** Týž cestovatel popisuje jezero R o t o m a h a n a na Novém Zélandě: „První dojem byl praubohý. Kalná zelená barva hladiny, vůkol močálovitě břehy. Noc jsem ztrávil na ostrově Puai uprostřed jezera. Pod sebou a vedle sebe jsem slyšel neustálé vření a hučení, půda byla tak horká, že jsem několikrát vstal, nemoha vydržet. Do upěchované země jsem udělal holí otvor... okamžitě

se draly ven syčící páry, tak vřelé, že jsem musil otvor okamžitě ucpat. Druhého dne jsem vařil snídani i oběd na listech stromovitých kapradin ve vroucích pramenech. Nebylo třeba leč jen udělat díрку do země, a vřelá voda byla tu. Na východním břehu, 26 m nad hladinou jezera, jest hlavní bazén, 26 m × 20 m, bílý jako sníh (usazeniny!), až na pokraj plný jasné překrásné modré vody, ohromné sloupy páry stoupají k azurové obloze...

A p l i k a c e: křesťanství při povrchním pohledu neskýtá vždy nejpříznivější dojem. Vzpomeňme na př. na církevní sněmy, jež obrodily celou církev... s jakou námahou svolány, s jakými obtížemi a překážkami postupovalo jednání? Tridentský sněm dvakrát odročen... námitky a neochota katolických vládců... Prostinká bohoslužba prvotní církve zavedla podnět sv. Pavlu, aby křesťany obrácené ze židovstva varoval, by se nedali omámit nádherou židovského chrámu ani odstrašit pohledem na chudobu shromáždění věřících, když se po domech scházeli k lámání chleba (k nejsv. oběti... list k Židům). Tajemná síla, neviděná a netušená... jen trochu „kopat“, a ukáže se ti!

- 55** Kterýsi kašmírský maharadža zvěděl o zpívající poušti (Sahara, zjev dosud ne docela uspokojivě vysvětlený... k večeru snad vánkem způsobené vzájemné tření jemných zrn...). Chtěje svým hostům přichystat vzácné překvapení, poslal několik lodí do Afriky pro saharský písek; šťastně se s těžkým nákladem vrátily, dal zřídít na svém území miniaturní poušť s dýnami a písečnými pláněmi... Vše hotovo, jenom začít „zpívat“, ale na „zpěv“ čekali marně...

A p l i k a c e: nevěra, chtějící napodobit jistá zřízení, která vidí v křesťanství, na př. charitu... Viz nahoře!

P o z n á m k a na vysvětlenou. Tento „zpěv písku“ má v každém kraji svůj vlastní charakteristický tón. Na Sahaře jakoby pláč, v Chile písečné pustiny bzučí, jako by nad nimi poletovaly roje včel, v Mexiku vysvětlovali anglickému cestovateli Tomáši Bertramovi: „Zde kdysi stával klášter, byl zasypán písečnou bouří, z hlubin slyšet každého večera zvonění... Anděl Páně...“ (V krajích, kde pravá víra vyhubena, pozůstatky její požehnané činnosti, jména hor, údolí, míst: Marienberg, Marienthal atd...). Existují i zvučící hory: Sinajské pohoří vydává temný hlas, Chilské Andy zvuky podobné lidským výkřikům, kráčíš-li po písečném svahu; v západní Africe při větru žalostný tón (na větrajících horinách se odlupují tenké lístečky, vánek je rozechvěje jako struny...).

- 56** **M a u r y**, zakladatel fysiky moře († 1873): „**A t m o s f é r a**, neviditelný oceán, zahalující zemi, váží 0.25% toho, co vodní oceány zeměkoule, má nedozírný význam pro rozdělení světla a tepla na povrchu země... čistící laboratoř, v níž vydýchaný CO₂ jest rozkládán a opět skládán v nové formy... pumpa, jež přivádí vodu z oceánů k pramenům do hor... nevyčerpatelné skladiště podivuhodně vybavené... Na precísní práci a chodu této „laboratoře“ a „pumpy“ závisí život a blaho rostlin i živočišstva. Úvaha o tom, jak užívá rostlinstvo a zvířena vzduchu, dostačí, aby přesvědčila myslícího ducha, že při jejím stvoření byla vzata v úvahu nutnost tohoto vzájemného přizpůsobení. Spojení dvou částí umělého stroje, jejichž činnost zasahuje jedna do druhé, jest jen nedokonalá analogie. Velký atmosférický stroj naší oběžnice jest sestaven od architekta, jenž jej určil pro ty a ty účely; proto obsluha, pohyb a činnost tohoto stroje

nemůže být ponechána pouhé náhodě; vše jest řízeno zákony, které uvádějí všechny části, funkce a pohyby v takovou harmonii a kterých (zákonů) jsou všechny (části a úkony) tak poslušny, jak to vidíme na planetách v jejich sférách..." (Citát zkrácen.) Žijeme na dně vzduchového moře jako ryby na dně vodního oceánu, a nejsme si toho vědomi; nemáme tušení, co v nás a mimo nás toto vzduchové moře koná a působí k našemu blahu a k udržení naší existence.

A p l i k a c e : žijeme z křesťanství..., i ti, kteří v Krista nevěří, Krista nenávidí, proti němu brojí..., žijeme z tohoto a tímto darem nebes... Jak nevěrce o tom přesvědčit? Vztít nauce Kristově všechen vliv na společnost, v níž žijí! Revoluce 1789, převrat v Rusku 1917... Šlechtičti neznabozi ve Francii se stávali po r. 1793 velmi rychle věřícími, třebaže z toho neměli materiální zisk.

57 **A t m o s f é r a** jest plášť chránící před krupobitím meteorů... Byli bychom jimi v pravém smyslu utlučeni, bez ustání bombardováni.

A p l i k a c e : poslední slova předešlého čísla. Bezuzdné vášně rozpoutává nevěra, na uzdě je pevně drží pouze křesťanství, nedostatečně státní moc.

58 **P o d m o ř s k ý k a b e l . . .** Položen na mořském dně, s ohromnými obětmi finančními a po překonání netušených obtíží (kolikráte se jim přetrhl, nebo pro jinou poruchu přestal fungovat... jak těžko chybu na dně oceánu najít!); r. 1888 konečně obrovská práce hotova. Za 20 let potom vynalezl Marconi bezdrátovou telegrafii! Zpráva jde přes moře bez kabelu! K čemu ony oběti!

A p l i k a c e : filosofie hledá v potu tváře nějaké zrnko pravdy... v křesťanství lze celou pravdu obdržet hravě!

59 Když kolem r. 1220 odvedl norimberský kupec ve Wormsu kolem sv. Jana Křtitele **d v ě l i b r y p e p ř e**, byli Norimberští pro zbytek roku osvobozeni ode všech celních dávek. Největším darem k svátku, ke křtinám, k svatbě, k Novému roku bylo koření. I při vjezdu vládce do města nevěděli měšťané, jak lépe ho poctit a které větší potěšení mu učinit, než když mu odevzdali podobný dar. Dnes?

A p l i k a c e podobná... zvláště jde-li o antickou filosofii.

60 **H r a b s t v í L o s A n g e l e s** v Kalifornii jest jediná **o v o c n á z a h r a d a**, již nenajdeš podobné na světě. Za jediný rok sklizeno ovoce až za čtvrt miliardy korun. Všechny druhy tam najdeš... všechno naše ovocné stromoví i keře, révu, mandlovník, pomoranč, citron, fíky, dýně až 125 kg těžké, palmy koupají koruny v modrém etheru nebes... Srovnej s horečkou po zlatě, když v téže Kalifornii objevena zlatá ložiska; touha po zlatě tam hnala kdekoho, zlatokopci proměnili kraj v pustinu a sami namnoze přišli na mizinu, někteří o život. Nikoli chtivost po laciném zbohatnutí, spojená s nebezpečným risikem, nýbrž práce a vzdělávání půdy může přinést jistý a trvalý blahobyt.

A p l i k a c e : světová církev... solidní ctnosti, k nimž nauka Kristova vede, na neposledním místě sebezápor, zajistí trvale řádné společenské poměry a posmrtnou blaženost.

61 Kdo navštíví San Francisco, hrdou metropoli amerického západu na břehu protilehlého oceánu, nesoucí jméno chudého a pokorného světce z Umbrie, sotva

si odepře potěšení shlédnout *Mamuti háj* na západním svahu zasněženého horstva (Sierra Nevada), rostoucí v nadmořské výši 1500-2100 m. Bylo to r. 1885, co kterýsi myslivec na potulkách za vzácnou zvěří náhodou objevil tento les obrovitých sekvojí, největších a nejvyšších to stromů zeměkoule. Líčení cestovatelů jest úchvatné. Bezoblačné nebe se ti klene nad hlavou jako azurová kopule mohutného domu. Ptáčci zpívají v lesní zeleni, a na zemi poseté jedlovými šiškami až třetinu metru dlouhými září tu a tam ohnivě rudé „sněženky“. Svahy a hřebeny hor, lesy porostlé, tvoří nádherné malebné pozadí. Lesní cestou stoupáš výš a výš, až konečně jsi u cíle... Dva „strážci“, ctihodní velikáni vysokí skoro 100 m, jako dvě věže, tvoří bránu do Mamutiho háje... nevíš, zda ti zastoupili cestu či kynou na pozdrav. Mineš opuštěného „samotáře“, nahlédneš do „chaloupky strýčka Toma“, vyhloubené v jednom kmeni, a už tě volají tři „gracie“, nejladnější skupina celého háje, štíhlé symetrické kmeny, vyrůstající z jednoho kořene... nechybí jim mnoho do 90 m. O něco dál přijdeš k „matce-lesa“, jehož kmen má dole skoro 40 m průměru (dosáhl tedy tloušťky $12\frac{1}{2}$ m) s kůrou na $\frac{1}{2}$ m silnou. Nejnižší větev, ve výši 24 m od země, jest 180 cm silná - tedy sama o sobě mohutný kmen, objemu přes $5\frac{1}{2}$ m! S vrcholku vysokého 150 m hledíval „otec lesa“ na svých 24 obrovských synů a vnoučat kolkolem; dnes leží na zemi, vyvrácen, u kořene vyvěrá pramen. V kmenu jedné sekvoje vydlabána jeskyně, do níž pohodlně vjede jezdec na koni, pohodlně se obrátí a zase vyjede. V jiném kmenu stojícího a živého zeleného stromu jest upravena síň $6\text{ m} \times 13\text{ m}$, jiným kmenem vede silnice a tunel, jímž bez obtíží projíždí poštovní vůz s párem koní. O porážení jediného stromu pracovalo 5 mužů skoro měsíc (25 dní); pařez pak pěkně uhlazen... Do velkého sálu o 300 m^2 se nevejde tolik tanečníků, co na něj. Pohlédneš k zemi, a nechceš svým očím věřit - čekáš obrovské šišky, a uziš šištičky velikosti lískového oříšku, 1 cm dlouhé! Z takového seménka že by vyrostl takový velikán? Proti faktu není námitek! Ovšem, nevyrostl za noc, u jednoho poraženého stromu zjistili 4000 let - začal tedy vyrůstat z klíčku v době, kdy Hospodin dal Abrahamovi zaslíbení, že z jeho potomstva vzejde očekávaný národů.

Aplika ce jako „zrna hořčičného“ v evangeliu - nejdrobnější zrnko... nepatrný a nevzhledný počátek...

- 62** *Kaktusy*... Na 2000 druhů se jich počítá... „Vodní nádrže“ v tropických pustinách - jiné květiny tam žijí kratičce. Bez kaktusů a podobných šťavnatých rostlin (succulenta) by tam byl život nemožný! Poutník se diví, kde se na suchých a vyprahlých pustinách bere v této rostlině tolik šťávy! Na skalním výstupku, kde hlíny sotva na dlaň, strmí obrovský kaktus, a ty se tážeš, jak jest možná, že divá tropická bouře ho ještě nesmetla. Rozmanitost ve tvarech a velikosti je taková, že nenajdeme v přírodě mnoho případů obdobných. V Arizoně (USA) rostou exempláře 20 m vysoké a půl m průměru, činíce dojem obrovského sloupu s málo větvemi. V Argentině vidět trpaslíky velké jak lískový ořech, docela při zemi či skoro v zemi. Jiné mají podobu mnohonásobně rozvětveného stromu, jiné podobu neforemné koule, křovin plazících se po zemi, liantekých jak šňůry, táhnoucích se od větve k větvi, od stromu ke stromu. Bodliny u jedněch jemné jako vlásy, u jiných dlouhé a silné jako jehly k pletení.

punčoch - domorodci je k tomuto účelu lámou! Všechny druhy mají však společné vlastnosti: nádherné pěkné vonící květy, mnohdy obrovských rozměrů („královna noci“, Maria I.), až 35 cm v průměru, živých a sytých barev všech odstínů jako růže, od oslňující běli a světlé žluti a něžné růžové barvy až k ohnivému purpuru, pouze modrá (a samozřejmě zelená) barva chybí. Vydrží celá léta čekat na dešť a tráví zatím z vody, jež nahromaděna v celách. Živý kaktusový plot, zřídí-li si ho domorodec kolem domku nebo zahrádky, nepronikne žádný dravec. Plody požívají domorodci jako ovoce, dužniny se užívá co obkladů na rány, ze dřeva stromovitých druhů se vyrábí nábytek (*Opuntia*... na tomto druhu se pěstuje červec nopálový, hmyz, jenž skýtá vzácné barvivo karminové), z tkaniva se zhotovují čapky atd.

A p l i k a c e: nauka Kristova se ujme všude, vzklíčí i v srdcích nejnekulturnějších a nejnevzdělanějších kmenů, jen když mají trochu vnímavosti a neklaudou milosti překážek. Rozmanitost... světová církev, hodí se pro všechny národy a pro všechny doby. Požehnání sv. víry (květy!), ochrana nejdražších statků, přístupná každému (staří musili filosofům za jejich falešnou moudrost platit, na pohled chudá, a přec krásná... požehnání a ovoce nauky Kristovy...)

- 63** **E b e n** (hebrejské slovo, znamená kámen), strom rostoucí ve Východní Indii a na Malajském souostroví. Nejjemnější dřevo jest černé, těžké, tvrdé, vyniká hustotou vláken. Méně cenný jest hnědý, červený, zelený, žlutý, bílý. Napodobeninu (padělek) poznáš podle tíhy (pravý eben klesne do vody jako kámen ke dnu). Roste velmi zvolna, zatím co bambus na Ceyloně za 24 hodin vyžene 5 cm (rákos!), chmel za letních měsíců 12 m, houba *Dictiofora* za 10 minut 5 cm.

A p l i k a c e: padělaná nauka Kristova, t. j. blud... poznáš obyčejně podle toho, že jest „lehký“... vášním neukládá těžkých povinností! Ponenáhlé šíření a vzrůst křesťanstva, zatím co sekty jako lavina a bambus...

- 64** V **K a m e r u n ě** vymýtili svého času les, založili tam vesnici, štípili banány. Když se po čase ukázalo, že žeň jest nepatrná, přenesli ves jinam; tropickým bujným pralesem brzo zarostlo místo, kde kdysi stály chaty; poutník nemá tušení, že tam kdysi byla vesnička, jenom se diví, odkud se vzaly banánové kmeny v tom tropickém houští.

A p l i k a c e: čteš na mapě jména Marienburg, Mariastern, Marienthal atd., a divíš se, odkud se v protestantském moři vzala tato jména... Najdeš u bludařů pozůstatky katolické víry, u pohanů reminiscence prazjevení... zbytky toho, co člověk kdysi v ráji věděl, věřil, měl... Kde zapustila kořeny víra v pravého Boha, tam se i po tisíciletích ještě najdou slabé stopy...

- 65** **G e n t i a n a A s c l e p i a d e a**... hořec, květinka s modrým zvonkem na stvolu, ne skloněným k zemi, nýbrž otevřeným k nebi... velmi citlivá pro sluneční světlo... V Sudetách ji najdeš všude, ale když? Když v nížině vozy plné mandelů svážejí požehnání nebes s pole do stodol, když poslední turista odchází s hor... Jako prvosenka zvěstuje příchod jara a království květin, tak tento kvítek vyzvání večerní Anděl Páně, na rozloučenou, a nabízí se poutníku, aby si jej odnesl jako poslední památku z Krkonoš.

Aplikace: sv. víra nás provází od kolébky ke hrobu, kráší celý náš život... sílí a těší, když nás vše opustí...

- 66** **Svatý fík...** Z jeho větví pučí vzduchové kořeny a spouštějí se k zemi, kdež se zachytí, klíčí, a tak kolem stromu vzniká celý les živých sloupů, podpirajících větev. Pod korunou jest vždy i za největšího parna mystické šero a příjemný stín. Rozvětvení fíkovníku se může v nevelké výši opakovat, takže vznikne několik poschodí, celý háj takových loubí. V Indii jeden exemplář má korunu objemu půl km a pokrývá dva hektary půdy.

Aplikace podobná jako stromu hořčičného v evangeliu, v jehož „větvičkách bydlí ptáci nebeští“.

- 67** **O strassburském orloji** vypravuje pověst: Když byl mistr s dílem hotov, dala městská rada rozkaz, aby byl oslepen, aby nemohl nikde jinde zhotovit hodiny podobné. Mistr si vyprosil jako poslední milost, aby se směl se svým dílem ještě rozloučit a na ně se podívat. Bylo mu dovoleno, odebral se na věž... když se vrátil, byl rozkaz vykonán. Jenže hodiny od té chvíle nešly... Povolil nebo vyňal nějaké kolečko? Změnil něco ve složité machinaci? Nesčetní mistříčkové se prý pokoušeli chybu objevit a napravit, zkoumali... marně, hodiny nešly... Nebyl tu velký mistr, jenž je vytvořil.

Aplikace: lidé, kteří chtějí „zlepšit“ nauku Kristovu...

- 68** **První vlak** vidělo překvapené lidstvo r. 1819; vynálezce lokomotivy Stephenson ujel trať 3 km za 7½ minuty (rekord - 24 km za hodinu!). Tehdy psaly noviny, že jeho vynález jest nesmysl, že rychlou jízdou v tunelu se všichni zadusí, pole podle trati budou spálena atd. (*Kap. 33. č. 58.*) Když postavena první dráha r. 1835 (v Anglii), prorokovali zase, že osud silnice jest zpečetěn. Skutečně dostavníky mizely, silnice pustly, železniční síť vždy hustší, ke všemu se užívalo železnice. Tu vynalezen bicykl, pak auto, silnice zase oživily, a dnes? „Osud železnice jest zpečetěn, budoucnost patří silnici...“

Aplikace: domnělé úspěchy bludu a nevěry... jen dočasné! Po smutné zkušenosti se vrátí lidstvo k „zasypaným studnám“ nauky Kristovy. Rozdíl je ten, že úspěch železnice nebyl domnělý, nýbrž skutečný a trvalý, zatím co úspěch bludu...

- 69** **Ideál starých králů:** Homérovi pastýři lidu, jejichž roucho však bylo nasyceno krví nepřátel. **Ideál křesťanstva:** pastýři podle srdce Kristova, knížete pokoje. Alfons de Cartagena mluví s pochvalou o celé řadě španělských králů, kteří byli vyobrazováni s togou míru, poněvadž po celou dobu své vlády nevedli ani jedinou válku. Dánský král **Knut** (1014-1035) byl zprvu krutý, po svém obrácení ke křesťanství jako proměněn; reformoval stát na podkladě víry Kristovy, stavěl (nebo restauroval) kláštery a chrámy, zakročil rázně proti loupežným dobrodruhům, hojil seč mohl rány, které jeho otec zemi zasadil, snažil se získat lásku domorodého obyvatelstva - bylť zároveň králem anglosaským (od r. 1016) a norským (od r. 1028). Anglosasy učinil rovnoprávné s Dány, soudci musili dbát spravedlnosti a dobrotivosti, otroctví zrušil (žádný křesťan nesměl být prodán za otroka).

70 Kameny, především mlýnské kameny (*masseba*, Os 3, 4) byly k tomu, aby označovaly sídlo božstva (Gn 28, 18); hodily se k tomu svou nezdolností; ale lid je později ztotožňoval s božstvem.

Křesťanství má symbolické úkony - za dva tisíce let se víra nezvrhla, do dnes žádný věřící neztotožňuje kříž, znamení kříže, svátosti s Bohem!

*

Odkazují k tomu, co jsem řekl na str. 139. Jde opět o dvě věci, o provedení důkazu, že zůstane bez Boha, kdo jest vzdálen Krista, a o kontrast světla a tmy, světla Kristova a tmy nevěry, ať negativní, jako v této kapitole, nebo pozitivní, o níž bude jednat kap. 48. a 49. K tomu se druží lítělý moment: ukázat na požehnání, které světlo Kristovo přineslo a přináší všem, kdož se mu otevrou

Jako kapitola 27., tak i tato jest určena nejen pro spolkové konference a přednášky mimo chrám. I v kázání jich lze užít, v kázáních o Kristu a o požehnání jeho slova. Slovo, které se kdysi rozléhalo po celé střední Evropě jako řev saharského lva a které už dávno zaniklo v poušti: „Pryč od Říma“, bylo jen jinou formou hesla: „Pryč od Krista“, a toto heslo hřmí kolem nás bez ustání, i z úst těch, kteří se okázale ke Kristu hlásí, aby ho mohli tím rafinovaněji zradit. Stále „Ježíše“ na rtech, ale srdcem i smýšlením jemu docela cizí. Jenom prý „Ježíšovství“, ne „Kristovství“. Syn Mariin jest jim velkým filosofem, velkým člověkem, ale jen synem Josefovým, ne Synem Božím, ne Vykupitelem světa; ponechají mu slávu učitele, ale jednoho z mnohých, ne absolutně závazného ve všem a pro všechny Adamovy syny.

Žádáme doklad podobného zjevu v dějinách jako je thema v nadpise uvedené. Za první, ať mi uvedou doklad, že některý učitel pouze lidský, tedy filosof, měl takový vliv na všecko lidstvo jako náš milovaný Spasitel, a za druhé, že nepřijetí nebo odmítnutí některé nauky mělo podobné následky jako odmítnutí nebo neznalost světla Kristova. Kristus nejen učitel, jak zdůrazněno na str. 139, Kristus i Vykupitel, od jak mnohonásobného zla! Vykupitel z věčného zavržení, z nadvlády nezřízených vášní, z nevědomosti nevěry a pověry, z bratrovražedné nelásky, vůbec ze všeho mravního zla, které tížilo a tíží vyhnané syny Eviny a z něhož bez Krista není vysvobození ani vyvážnutí.

Má-li tato kapitola, jak na první pohled zřejmo, ráz apologetický, neomezuje se na něj, a můžeme znova podotknout: užije-li kazatel těchto dokladů jako kontrastu nebo temného pozadí, může jich použít ke každému kázání nevystihlé milosti povolání k pravé víře, ke vzbuzení soustrasti s těmi, kterým světlo víry Kristovy ještě nesvítí, k pevnému rozhodnutí zachovat věrnost Kristu a křestní úmluvě děj se co děj. „Podobno jest království Boží perle, pokladu...“

30. MUČEDNÍCI. II.

(Viz kapitulu 15.)

A) Afrika.

- 1 Do Ugandy přišli první misionáři r. 1879, a za šest let vypuklo pronásledování. Král Muanga se dal proti křesťanům poštvat od jednoho ministra. Napřed sťat a spálen hofmistr královských pážat, horlivý katolík. Pážata, ve věku od 13 let (Kizito) do 20 (Karel Luanga), byli zčásti teprve katechumeni. Třebaže se bouře všeobecně očekávala, neprchl žádný z nich. Král se rozlítil na 17letého, že vyučoval jiného katechismu, a probodl ho (25. května 1886). Celou následující noc se všichni připravovali na mučednictví. Čtyři katechumeni žádali Karla, aby jim udělil křest. Den nato stáli před vládcem. Napřed je tupil, pak rozkázal: „Křesťané sem, ostatní tam.“ Nikdo nejevil bázně nebo smutku. „Upálení,“ zněl rozsudek. Místo úděsu radost! Bylo 11 hodin dopoledne; kati je spoutali, hochům oči zářily. Ortel měl být vykonán na pahorku Namugongo, k němuž bylo několik dní cesty. Cestou byli týráni, dva z nich zemřeli, všichni se sílili modlitbou sv. růžence. Jeden zemřel cestou, že již nemohl vpřed, byl proboden, a po něm druhý, jenž toužil též po brzké mučednické smrti. Mezi pážaty byl i syn náčelníka katanů. Otec ho přemlouval, aby utekl; poslal k němu i strýce s touže nabídkou, ještě poslední noc před popravou mu dali možnost útěku, ale marně. Každý kat si směl vybrat, koho by zvláště rád krutě usmrtil; náčelník, ze všech nejsurovější, si vybral Karla. Poslední noc spali dobře. Nazítří, 3. června, spáleny Karlovi nohy, ruce, mluvil jako sv. Vavřinec na roští. Ostatní zabaleni do rohoží a položeni na ohromnou hranici, jež byla pak s několika stran zapálena. Jen modlitby bylo slyšet. Bylo k 12. hodině, když dohořivala. Náčelník katů žádal, aby jeho syna napřed usmrtili ranou do týla, aby nemusil hledět na jeho trápení. Byl svátek Nanebevstoupení Páně! Tři necháni na živu, a ti byli svědci hrdinného zápasu. Kati sami žasli, odkud se v nich bere taková mužnost a radost. „Mnoho lidí jsme popravili, ale nikdy jsme nezažili nic podobného, jako dnes.“ Tři ušetřeni ponecháni ještě rok v žaláři, načež propuštěni. Jeden z nich, Dionysius Kamyuka, byl přítomen slavnému blahověnění svých druhů ve Vatikáně 6. června 1920. Třinácte upáleno, tři probodeni.
- 2 Tunis, hnízdo pirátů... Rok co rok tam spěchali trinitáři, aby vykoupili zajaté křesťany, a přec věděli, kolik jejich spolubratří tam již při svém samaritánském díle bylo od fanatických mohamedánů umučeno! Roku 1253 na p. P. Thivaut... Přinášel ohromnou sumu k vykoupení 129 křesťanů, namnoze vyžebrou... Přijali, kněze pak upálili a zajaté ponechali v okovech.
- 3 R. 1538 se dostal Španělům do moci arabský hoch. Pokřtili ho na jméno Jeronym. Za čtyři roky se podařilo několika Arabům uprchnout, vzali Jeronyma s sebou, ten však zůstal ve víře pevný a vyučil v ní i nevěstu. V 21. roce se zase do Španěl vrátil, byl nanovo od saracenů chycen (při projíždce na

člunu) a zavlčen k alžírskému deyovi (vládci), odpadlému křesťanu. Strašnými mukami ho chtěl přinutit k odpadu, a když viděl, že vše jest marné, dal ho zazdít, ve svátek Narození Panny Marie 1569. Po dobytí Alžíru objevili Francouzi jeho kostru 27. prosince 1830.

B) Anglie.

- 4 Jindřich VIII. vymýšlel jako Nero vždy nové útrapy a krutosti. Několik františkánů v žaláři napjato (zavěšeno na trám), takže se nemohli hnout, a tak ponecháno, aby zemřeli hladu. Dcera sv. Tomáše Mora je navštěvovala, přinášela jim pokrm, krmila je, obstarávala nutné ošetření (ani na chvílku nebyli odvázáni). Tak to trvalo přes týden; krále „zajímalo“, jsou-li ještě na živu, a žasl, že tak dlouho... Žalářík se pak bál, aby nebyl prozrazen, a nedovolil jim donášet pokrm. Několik dní trvalo, než ubozí hladem dokonali. (Tento obrázek protikatolické humanity může být argumentum ad hominem pro ty, kdož pochybují, je-li peklo... pro takové netvory!... Zároveň těm, kdož lkají nad krutostmi „barbarského“ katolického středověku.)
- 5 Mnozí katolíci prchli do Belgie; jejich souvěrci, sami vládou o všechno připraveni a ozebračeni, posílali jim přec milodary. Vláda po nich pilně pídila a sebrala, co se sebrat dalo.
- 6 Bl. Tomáš Woodhouse prosil Pána v žaláři, aby byl první obětí za víru. Před soudem mluvil s takovou otevřeností, že myslili, že se minul rozumem (# 26. listopadu 1585 za vlády Alžběty).
- 7 P. Holford se modlí v žaláři kněžské hodinky. Tu vstoupí žalářík a ohlašuje mu, že z rozkazu soudu se má okamžitě odebrat na popraviště. Požádal, aby se směl žalmy domodlit, pak vstal a šel.
- 8 Kněz, který dal někomu svátostné rozhřešení nebo přijal někoho do církve, dal někomu posvěcený obrázek, kříž nebo růženec, propadl podle zákona smrti jakožto velezrádce. Právě tak popraven, kdo skrýval nebo neudal katolického kněze nebo věřícího katolíka, který rozhřešení přijal (zákon z r. 1581). Kdo se nezúčastnil anglikánských bohoslužeb, musil platit za měsíc pokutu (40.000 nynějších K). Kdo tak činil celý rok, musil nadto ještě doplatit 800.000 K nebo ho stihl několikaletý žalář. Kdo přijal místo privátního učitele v některé rodině bez dovolení anglikánského biskupa, trestán žalářem jednoho roku, a kdo ho ve své rodině přechovával, musil za každý měsíc zaplatit 20.000 K.
- 9 V době, kdy dal Ferdinand II. popravit 21 pánů pro skutečnou zradu a nikoli pro víru (byltě mezi nimi jeden katolík), byli v Anglii nesčetní katolíci pro víru mučeni s neslýchanou krutostí. Skřípec, na němž ne jeden v mukách vydechl duši... jiná mučidla, při nichž strašným tlakem na vnitřnosti proudila krev z úst... vrážení jehel za nehty, vytrhávání nehtů, a když přesto nechtěli zradit víru v Krista, byli odsouzeni k rozčtvrcení: přivázání k ohonu koně hlavou na zem (ležela na jakémsi prkénku, protože by jinak mučedníka

živého pod šibenici nedostali), a tak vlečení přes město na popraviště; tam připraven kotel vařící vody, odsouzený napřed provazem vytáhnout na šibenici, ale hned zase spuštěn, a nyní za plného vědomí byl rozpárán a v pravém smyslu vykuchán; kat z něho rval pomalu vnitřnosti a házel do kotle, po dlouhém trápení konečně sfal hlavu. „Panenské“ královně musili při popravě Babingtona a jeho druhů ministři výslovně slíbit, že procedura bude konána hodně pomalu. „Drahá královna Běta“ prohlásila: „Musí býti tak umučeni, aby okusili již předem pekelné muky... vynaleznu pro ně nový způsob smrti, aby půl týdne křičeli a žebronili o smrt. Vykuchání a rozřezání jest příliš mírný trest... to jest hračka vůči mukám, které pro ně vymyslím já.“ Babington a jeho druzi nejsou církví uznáni za mučedníky, protože neumřeli pro víru, aspoň ne výhradně. Ale Bellamy, s nimi umučený, jest skutečně mučedník křesťanské lásky; neprovinil se jiným, leč skutkem lásky, poskytnuv přístřeší hladovým pronásledovaným katolíkům; viz č. 37. Uvádím z protestantského spisovatele Hosacka.

- 10 Felton (klerik) tázán před soudem, zda uznává královnu Alžbětu za hlavu církve. „Četl jsem mnoho kronik, ale v žádné jsem nečetl, že Kristus ustanovil ženskou za hlavu církve.“ Pro toto „rouhání“ musil okamžitě jako velezrádce na smrt (rozpárán za živa).
- 11 P. Genings stojí s katolickým studentem před soudem. Student řekl se smíchem starému soudci: „Jsem ještě mlád, ale s dovolením Vaši Milosti vám dokáži, jakou cenu a váhu mají citáty, které jste právě uváděl“ (na obhájení protestantismu). Vousatý soudce odpověděl: „Drž jazyk za zuby! Vidím, že jsi tvrdošíjný kluk, plný svéhlavosti.“ (P. Genings sloužil právě v kterémsi katolické rodině potají mši sv., když kati přepadli dům. Služebníci tak dlouho drželi dveře, dokud nedokonal nejsvětější oběť. Při smrti tohoto misionáře ukazoval kat podle zvyku přítomným srdce, mučedníkovi z těla vyrvané, s obvyklou frází: „Tak nechať zahynou všichni zrádci! Bůh uchovej královnu!“ Avšak ani jeden hlas ze shromážděných se neozval, aby řekl obvyklé Amen.)
- 12 P. Robert Dalby měl při svém zajetí v tobolce drobnou minci, na níž byl obličej královny vyškabán. Soudní nález zněl, že by stejně naložil s královnou, kdyby mohl, a proto že jest jakožto velezrádce hoden smrti (rozpárán).
- 13 Ve Winchesteru ležel v horečce na loži 21letý jinoch Lorenz Humprey, před třemi roky k sv. víře obrácený. V blouznění nazval královnu kacířkou. Proto volán před soud; svědkem byl mistr, u něhož byl zaměstnán. Soudce se táže mistra: „Odpověz, ale ani o jedno slovo víc, než se tě budu tázat! Řekl Humprey, že je královna kacířka?“ „Řekl.“ Proto byl jinoch odsouzen jako velezrádce.
- 14 Soudce Anderson dokazoval, jak jsou zákony proti katolíkům užitečné, aby byla plevel ze země vypleněna. „Já sám jsem poslal přes 60 papeženských velezrádců na šibenici.“ Anglikánský historik Gilbert Burnet († 1715), nemoha popřít krutosti, kterých se Jindřich VIII. a Alžběta na katolících dopouštěli, omlouvá je tím, že byly „nezbytné“, aby „reformace“ (protestantismus)

mohla být provedena a utvrzena. Kristus dal při rozeslání svým apoštolům jiné pokyny! Víra Kristova, t. j. katolické náboženství, nebylo šířeno krutostmi! O našich věrozvěstech praví píseň: „Získali láskou Kristu národ celý“, David Strauss, světlo pokrokového (t. j. nevěřícího) protestantismu 19. století, omlouvá protestantské krutosti stejně jako Burnet.

- 15 Laik Atkinson zemřel následkem muk, které vytrpěl proto, že nechtěl prozradit, kde se věřící scházejí k bohoslužbě. Dvě ženy, Anna Tesse a Brigita Maskew, byly odsouzeny k upálení, protože podporovaly katolické kněze. Obě však dostaly „milost“ k doživotnímu žaláři. Teprve po smrti Alžběty byly propuštěny na svobodu.
- 16 P. Walpole v jedné básni opěval mučednickou smrt bl. Edmunda Kampana. Nakladatel básně byl odsouzen k pokutě dnešních 200.000 K a uřezány mu uši.
- 17 Bohatí manželé Arrowsmithovi přišli pro víru o všechno své jmění jako nesčetní jiní. Jednou v noci vrazili kati do domu, aby provedli domovní prohlídku - věc, na kterou musili být katolíci připraveni každou hodinu. Ne našli ani kněze aniž co jiného, co by mohlo být podnětem k uvěznění, přece však všechny dospělé, spoutané po dvou, odvedli do žaláře. Čtyři nedospělé děti zůstaly doma v košilce, matce nebylo ani dovoleno je obléci; ujali se jich sousedé. Často však byly děti katolickým rodičům násilím odňaty a dány na výchovu fanatickým protestantům.
- 18 P. Stanney se vrátil po misijní cestě polomrtev domů. Vždyť celé noci bděl, kázal, zpovídal, každý den sloužil dvě mše sv., ve dne cestoval. Tu přišel k němu laik Rudolf Milner a prosil ho, aby šel tam a tam, že tam čeká na sta věřících, kteří touží po slově Božím a po svatých svátostech. Byly celé stovky těch, kteří by byli rádi smetli jeho protestantského otroctví, ale nebylo, kdo by je s Římem smířil.
- 19 Jak neobyčejně těžko bylo misionářům dostat se do Anglie, kde břehy byly hlídány slidiči a kde se přístavy jimi hemžily, ukazuje tento obrázek. PP. Gerard a Oldcorne přistáli na člunu v noci na neznámém místě. Vystoupili na pustý břeh, poručili se ochráně Nejvyššího, a pak hledali v temné noci pěšinku; ale každá, na kterou přišli, vedla k nějakému lidskému obydlí, jak poznali podle štěkání psů. Po několika pokusech toho nechali, aby se ve státech neprobudili a nezatkli je jako zloděje; zůstali v blízkém lese, na spánek však nebylo pomysleno. Byl konec října, ledový déšť a zima pronikala až do kostí. Šeptem se radili, co dělat? Rozhodli se, že půjdou společně do Londýna; kdyby jeden padl do rukou slidičů, aby aspoň druhý byl zachráněn. Rozdělili se bratrsky o všechno, co měli, los padl na P. Oldcorna. Ten první opustil ves, šel k břehu a přestrojen za služebníka nějakého lorda, odešel do přístavu. Brzo spatřil loď, kynul plavcům, a ti ho vzali. P. Gerard vyšel z lesa na druhé straně a dostal se po čase také do hlavního města. Všichni misionáři však neměli takové štěstí. Po dlouhých studiích v cizině (většinou v semináři Douai) krátce po vysvěcení se pokusili dostat se do vlasti, a nejeden byl chycen, sotvaže na břeh vystoupil.

- 20** Laik Humphrey Prichard prokazoval katolickým věřícím, obzvláště kněžím, po 12 let služby lásky. Před popravou oslovil přítomné pln radosti: „Volám vás za svědky, že umírám jako katolík za svou katolickou víru.“ Predikant ho přerušil: „Tys nevzdělaný člověk! Ani nevíš, co to znamená být katolíkem!“ „Nedovedl bych to sice slovy vysvětlit jako theolog, ale vím, čemu věřím, a s radostí za svou víru umírám!“
- 21** Ct. mučedníci Scott a Beesley zemřeli v Londýně 2. července 1591. Kterýsi protestant cestou z popraviště prohodil: „Přišel jsem, abych viděl velezrádce, a viděl jsem světce.“ Tento projev odpykal žalářem.
- 22** Laik Richard Herst odepřel t. zv. přísahu věrnosti, která znamenala aspoň nepřímo zapřít víru. Proto byl umčen (za Jakuba I., tchána Zimního krále českého) r. 1628. Soudci neměli ohledu, že zanechává vdovu a 7 nedospělých dětí. Jeho poslední slova: „Ježíš, Maria.“
- 23** Bl. Jan Forest, františkán, zpovědník zapuzené manželky Jindřichovy Kateřiny, žil v jednom minoritském klášteře londýnském. Kvardián se ho chtěl zbavit... pomýšlel totiž na to, aby odevzdal klášter za tučnou roční pensi králi, a Forest odporoval. Zrádce kláštera i církve šel tedy Cromwella proti němu, udal i to, že Forest napsal knihu o papežském primátě. Tedy odklidit ho, stůj co stůj; ale jak? Posílali k němu do zpovědnice slidiče, kteří by se ho tázali na papežský primát, a kněz nic netuše odpovídal. Na základě jich výpovědí byl r. 1538 zajat, žalářován, nucen k vládní přísaze. Král mu sliboval nejen odpuštění a propuštění, nýbrž i vysoké úřady. „Krále se nebojím, o světskou čest nestojím.“ Odsouzené prohlašoval za mučedníky, srovnává je se sv. Tomášem Becketem, a Jindřicha VIII. s Jindřichem II. Králi tentokráte nedostačovalo obvyklé rozpárání; chtěl neohroženého obhájce víry dostat na hranici, to však podle zákonů nešlo jinak, leč že by se mu dokázalo „kacířství“. Tímto úkolem pověřen bezcharakterní Cranmer. Anglie totiž nepropadla tehdy ještě kalvínskému kacířství, nýbrž jen rozkolu; odtrhla se od jednoty s Římem, trvající aspoň formálně při věrouce katolické. Cranmer sestavil čtyři these, obsahu obojetného a zavánějící silně bludařstvím, věda, že jich Forest podepsat nemůže, a když podpis odepřel, prohlásil ho před soudem za kacíře, na což byl trest upálení. Stařec 70letý se v žaláři slíbil máš sv., kterou tam kněží tajně sloužili. Král chtěl luze připravit neronskou podívanou. Dne 22. května 1538 vše spěchalo na Smithfield, pro vysoké panstvo (Cromwella a jiné) připraveno lešení, uprostřed stála šibenice s kruhy, do nichž řetězy pod pažemi zavěšen odsouzený kněz. Napřed „kázání“ proti papeži, pak z rozbitých milostných obrazů upravena hromada dříví, oheň pod obětí rozdělán, mučený se půl hodiny zmítal v strašných bolestech, panstvo přihlíželo; ale ani slovem jich neprosil o milost, skončil modle se žalm 56. (Hus dokonal v pěti minutách; za Marie Katolické stihl Cranmera podobný osud jako Foresta - upálen, ovšem ne s tak rafinovanou krutostí.)
- 24** Ohled nebyl brán na nikoho. Děti, jinoši, dívky, starci, stařeny 90leté... mladé manželky vzaty manželům a dítkám .. šlechtici, řemeslníci,

služební... Dorota Andertonová 11letá zemřela utýrána, Jan Cooper, jinoch, zemřel následkem muk, a když mu příbuzní opatřili lože, odňal mu je žalářík, takže na všech údech zmučený musil ležet na kamenné ledové dlažbě.

- 25** Westminsterský opat **F e c k e n h a m**, dobroděj... Za královny Marie Katolické mnozí zakusili jeho lásky, i princezna Alžběta, když se nad její hlavou vznášel ortel smrti. Divně se mu však odvděčila, když se stala královnou. Nabízela mu arcibiskupství canteburyské, odpadne-li, a když odmítl, uvězněn a strádal 25 let v žaláři.
- 26** Vilém **D e e g**, služební katolického pána Mr. Bakewella, mučen žhavým železem v jeho domě, aby odpadl; pak zavěšen, aby prozradil pána; v mukách vydechl duši. Protože zákon zakazoval mučit někoho v jeho obydlí, rozkřikl o něm po městě, že se oběsil (r. 1588).
- 27** J a k u b I. se obklopil zástupem chudých skotských milců. Aby jim opatřil peníze, dal jim „poukázky“ na rekusanty, t. j. právo, aby vymáhali pokuty od katolíků, kteří se vyhýbali protestantským bohoslužbám... za rok 260 liber! Mnohé rodiny středního stavu přišly takto rázem na mizinu. Též někteří anglikánští biskupové byli dalece známí vydíráním takových pokut. Král sám měl z těchto pokut roční příjem 36.000 liber (80 milionů korun); kolik uvízlo nadto v kapsách úředníků!
- 28** Ct. P. J a n C o r n e l i u s byl nalezen v domě ovdovělé hraběnky Arundellové (prozrazen od sloužícího). Její dcera Dorota, jež ještě v žaláři k němu šla k sv. zpovědi, prohlásila: „Já jsem o tom věděla, já jsem ho skryla, a byla bych si dala raději srdce z těla vyrvat, než bych ho byla prozradila. Jsem hotova nést následky svého skutku; nepokládám jej za zločin, nýbrž za skutek záslužný.“ (R. 1594.)
- 29** Ct. J a n B u c k l e y, františkán, byl tak krutě a n e s t o u d n ě od Topkliffa soukromě v jeho vlastním domě mučen, že nelze věc ani zdaleka naznačit. Krom toho dlouhé hodiny zavěšen, svlečen, krutě mrskán, že kati sami se divili, jak může vše snést.
- 30** P. J i n d ř i c h W a l p o l e tak hrozně mučen, že jeho fysická zdatnost se zhroutila. Vědomí, že muky se budou opakovat zas a zase, přimělo ho, že napsal prosebný list tajné radě - lidem, kteří neznali soucitul Ale nepovolil. Jeho mučení bylo tak hrozné, že oba palce byly bez života; poslední jeho listy nejsou čitelné. Mučen 14krát, od července 1594 do dubna 1595.
- 31** Ct. J a n B o s t e byl 15krát na mučidle, takže nakonec mohl chodit jen o berlách, docela zkriven, ale duševně nezlomen. „Můžete mne zabít, ale žádnými mukami nevynutíte doznání... Jsem katolický kněz a nestydím se kázat evangelium Kristovo.“
- 32** Ct. V i l ě m D a v i e s po rozsudku zapěl Te Deum. Poprava musila být odložena; odsouzený kněz byl totiž tak oblíben, že žádný kat nechtěl ortel vykonat; musili povolat dva surovce odjinud. Lid po nich na ulicích házel kamením,

šlechtici se mu nabízeli, že ho mocí vysvobodí z vězení, což on odmítl. Nabízena mu milost, vstoupí-li alespoň jednou do protestantského chrámu, ale odmítl i to. V celém městě žádný protestant nechtěl dovolit, aby na jeho pozemku byla šibenice postavena; sheriff nemohl ani ve vlastním domě sehnat kotel (č. 9), až konečně jedna lakomá ženská mu ho za osm šilinků půjčila, s podmínkou, že ji neprozradí. Když mučedník vlečen na popravu, nechtěl nikdo koně hnát; nutili jakéhos chasníka, ale ten odvětil: „Jsem hotov dát se s tímto knězem oběsit, ale koně vám nepoženu za nic na světě.“ (ř v Anglesea 1593.)

- 33** Rodina Haydocková, stará katolická rodina po otci i po matce... Matka Helena umírala, když došla zpráva, že královna Marie Katolická skonalala a že nastolena Alžběta. Co přinese Anglii tato změna? Umírající byla před lety přítomna smrti svého strýce... zemřel pro viru rukou kata za Jindřicha VIII. U lože stojí manžel, při neočekávané zprávě téměř zoufalý... Umírající se zvedne, s napětím posledních sil ukazuje na rodový znak vyšitý v gobelinu u lože a na rodové heslo: „Zármutek váš obrátí se v radost,“ obejmě nejmladšího syna Jiřího, a klesá mrtva do manželova náručí. Rodinu stihalo utrpení za utrpením, ale celá až do vymření zůstala věrna svaté víře. Syn Jiří jako hošík vyslýchán a týrán ve vězení hladem; konečně unikl do semináře v Douai (na pevnině), přijal svatá svěcení a vrátil se do vlasti, aby se věnoval duchovní správě katolíků a misionářování zbloudilých. Za několik týdnů po smrti bl. Edmunda Kampiana přistál k břehům Velké Britanie, odebral se do domu jednoho známého v Londýně, nevěda, že ten mezitím odpadl. Okamžitě ho zradil, takže mladý kněz byl zajat, sotva na půdu vlasti vstoupil. Soudci ho přivítali nadávkami, bitím atd. Dva roky strádal v těžkém žaláři, ř 18. ledna 1584.
- 34** Kněz Řehoř Gunne stál před soudem r. 1585, poněvadž prý podněcoval povstání. Co zlého stařec provedl? Předpověděl, že na místě, kde byl popraven Edmund Kampian, bude stát jednou katolický dům Boží... (R. 1903 tam skutečně postaven klášter sester Srdce Páně a malá kaple, a r. 1908 vypracován plán: dům rozšířen, a vedle postavena větší kaple ke cti Srdce Páně a anglických mučedníků.)
- 35** Jakub Fenn vlečen na popraviště r. 1584; jeho nejmladší dceruška se protlačila k němu a s pláčem mu dávala sbohem, otec ležící na zemi jí spoutanýma rukama dává požehnání. (Ovdověl, a pak přijal svatá svěcení.)
- 36** Vilém Carter, syn knihkupce, založil tiskárnu, kde se tiskly katolické knihy (potají!), většinou apologetické. Několikrátě žalařován, konečně strašně mučen..., nalezeny u něho modlicí knihy, a to dostačilo k obžalobě z velezrady, ř r. 1584.
- 37** Marketa Clitheroe, narozená z kalvínských rodičů 1556, provdaná za velmi zámožného protestanta, byla za tři roky po svatbě upozorněna na pravou víru; po důkladném přemýšlení a za neustálé modlitby jí vzešlo světlo. Její manžel platil za ni ohromné pokuty, katolíkům ukládané, a svolil ke katolické výchově dítek. Neobyčejná úcta k nejsvětější Svátosti ji pohnula, že zřídila v sousedním domě kapli, do níž měla přístup tajnými dveřmi ze svého

domu, a druhou kapli docela skrytou pro případ, že by první byla prozrazena. Popravné místo Knavesmire, z kropené tolika mučednickou krví, ji bylo místem zbožné úcty, kam s přítelkou Annou Teshe často putovala.

Při jedné domovní prohlídce se chopili kati 10letého hošíka, kterého ze soucitu přijala pod střechu, a hrozili mu, že ho svléknou a zmrskají. Ve strachu prozradil tajné dveře do kaple. Marketa odvečena před soud; skýtala pohostinství katolickým kněžím! Její muž byl bolestí všecek bez sebe. „Vezměte si všechno mé jmění, jen manželku mi nechte.“ V žaláři si tkala rubáš a modlitbou se připravovala na poslední boj. Její otec, lordmajor, člen přední šlechty, ji prosil na kolenu, aby aspoň na oko víru zapřela, že jí svobodu jistě vymůže. Chtěla vidět ještě jednu muže a dítky, bylo jí odepřeno; že k ní katolického kněze nepustili, rozumí se samo, jen predikanti ji stále obtěžovali. Za Nerona směli příbuzní uvězněné navštívit nebo provázet na poslední cestě, protestanté toho nedovolili. Marketa očekávala dítko... Římské pohanské kruté zákony v tom případě popravu odložily, protestantská Anglie („panenská dobrá královna Běta“) tolik ohledu neměla. Ve svátek Zvěstování Panny Marie 1586 vykonán na 30leté paní barbarský rozsudek. Položeny na ni dubové dveře, zatížili je závažím 800 liber, mučednice k smrti umačkána. Nebudu líčit smrtelný zápas a ostatní hrůzy jejího mučednictví. I zesurovělý lid se té podívané hrozil - lid, který klidně přihlížel, když mučedníci za živa páráni.

Nejstarší dcera Anna, dívka 10-12 let, byla uvězněna a kruté týrána proto, že nechtěla matku zradit. Matka byla již mrtva, a ještě děvčátku namlouvali, že ji zachrání, jestliže odpadne. Ještě v 18. roce byla v žaláři; zemřela jako řeholní sestra v Lovani. Oba synové mučednice se stali kněžími.

- 38** Sir Edward Waldegrave, † 1561 v žaláři (v Toweru, 45letý), protože přechovával kněze ve svém domě a byl přítomen mši sv.; uvězněn hned po nastoupení Alžběty, s celou rodinou. Téhož roku tamže zemřela šlechtična lady Anna Whartonová, uvězněná s manželem, protože v jejich domě byla sloužena mše sv.; on ze slabosti povolil, ona zůstala ve víře pevná. Vilém Tyrwhite r. 1581, protože při svatbě své sestry byl přítomen mši sv.; jeho bratr o něco později z téhož důvodu (zemřel v žaláři). Vyslání pochopové stáhli i těžce nemocné s lože a zavlekli do žaláře, na př. Mr. Dimocka, raněného mrtvicí a ochromeného; víru nezapřel a zemřel v žaláři. Ke jménu mnohého kněze připsána poznámka: „Obiit in vinculis“ (zemřel v okovech...); nikdo nemá tušení, co muk se skrývá v této krátké poznámce!

- 39** Mr. Ailworth hozen v železech do stoky, kde za týden skončil. Matka a dcera Marketa a Františka Websterová zemřely rychle za sebou r. 1584 jako světice. Paní Heathsová proto, že v domě poskytla přístřeší knězi, mučena tak kruté, že druhého dne zemřela (v Cumberfordě 1585). P. Neville stařec 85letý, s lože odvečen do žaláře, kde skončil; podobně stařena Isabella Whitehardová. Šlechtična Voršila Forsteroová, matka dvou dítek, zemřela následkem krutých muk; v Herefordu r. 1613 dva manželé téhož dne; roku 1610 zemřel po 40letém věznění P. Buckley, 93letý, slepý. (Viz č. 29.)

Viz kap. 1. č. 8; kap. 10. č. 2-5, 7; kap. 13. č. 57; kap. 15. č. 42-45, 55-64; kap. 17. č. 26-30.

40 Žaláře, zvláště podzemní, byly hrozné. V oknech nebylo tabulí, těžké a ledové mlhy pronikaly dovnitř dnem i nocí a působily nesnesitelnou trýzeň. Kobkou byla vedena tyč, ke které uvěznění řetězy přikováni... po delší době vznikaly od stálého nošení okovů bolestné rány. Musili se sami stravovat, t. j. byli odkázáni na to, co od příbuzných dostali; jak se vedlo kněžím a misionářům, kteří nikoho neměli? I slámu si musili zaplatit, sic dostali shnilou, plnou nečistoty a odporného hmyzu. P. Weston popisuje žalář v nezdravé krajině močálovité; bylo to sklepení, kde odsouzený za živa pohřben. Ujal-li se kněze některý katolík, neměl kněz ani útěchy, aby svého dobrodince spatřil a jemu poděkoval. Bez sv. zpovědi, bez sv. přijímání... Mnozí v takových žalářích zešileli, jiní pozbyli smyslů, především zraku. Ani jediný paprsek světla do sklepení nevnikl, ani trochu čerstvého vzduchu, nedostali ani doušek čerstvé vody; nečistota všeho druhu (žádný nesměl kobku opustit!); občas vůz nečistoty odvezen, a hotovo. Mukami, hladem, žízní, nečistotou, morovými výpary, vlhkem oslepli a umírali v málo měsících docela zdraví, na př. P. Robert Hohnes za dva a půl měsíce r. 1584. Umírali po desítkách; mrtvolky tam nechány, kryсами ožrané... Celé rodiny vrženy najednou do žaláře, a mnohdy umírali rychle jeden za druhým (rodina Chalmare r. 1582 a j.). Ve vlhké kobce šat na těle shnil, hnilo i tělo, cáry oděvu lpěly na shnilém mase... Ovoce čistého evangelia! (I za kobku musili platit nájemné, sic vrženi do sklepa!)

Ve šlépějích N.: Barkworth str. 655, Jan Ogilvie 682, Tregian 897.

R. 1590 dosáhlo protikatolické běsnění vrcholu, rok 1591 zván rokem krvavým.

C) Annam a sousedství.

41 První misie v Annamu („Pokoj jihu“) byla založena 1615; za 24 let bylo křesťanů na 100.000. První velké pronásledování vypuklo r. 1663 a trvalo pět let, druhé po roce 1700. Krutostí a nelidskými mukami se jim sotva které vyrovná. Zvláště nelidské bylo v letech 1833-40, 1857-1874. Francouzi přišli křesťanům „na pomoc“, ale omezili se na plané manévrování několika válečných lodí a zase šli, ponechavše věřící jejich osudu. Tím jejich situaci ještě zhoršili - vláda je pokládána za spojence nepřátel. V málo dnech bylo usmrceno 10.000 křesťanů a spáleno 80 vsí. R. 1884 zase začali Francouzi válčit; v málo dnech usmrceno 23.000 křesťanů. Zhavými kleštěmi jim trháno maso z těla, byli rozřezáni, rozsekáni, dřevěným lisem rozdraceny kotníky, pověšeni za cop, při čemž nejeden byl skalpován tíhou vlastního těla. (Annamci jsou zbabělci - jako jim podobní tím krutější, čím více se cítí bezpečnými... t. j. mají-li moc a netřeba-li jim se koho bát.)

42 R. 1859 byli umučeni dva hošiči, Dominik Thu a Dominik Thuan. Strašně mrskáni bambusovými metlami, vyřezáváno jim maso z těla, při mučení se jim vymkly údy z kloubů - mlčeli, nezapřeli víru. Přes měsíc snášeli tyto útrapy, než byli usmrceni. (Rány bambusem nám připomínají pravoslavné Rusy, kteří před převratem nutili Poláky k odpadu nagajkou, koženými důtkami.)

- 43** R. 1856 byl v žaláři P. Ch a p d e l a i n e s dívkou Anežkou, která následkem hladu, žízně a muk skonala již po čtyřech dnech. On sám rozřezán - trest, jimž byli stíháni otcovrazi a velezrádci... K těmto počítání misionáři. Napřed skalpován, pak uřezáván kus po kuse, na konec vyříznuto srdce. Při tom vzpomínáme, že v protestantské Anglii byli právě tak usmrcováni katoličtí misionáři v 16. a 17. století, tedy asi o sto let dříve než v barbarském Annamu. K nejkrutějšímu trestu patřila tak zvaná klec: krk v těsném obojku, země se odsouzený dotýkal sotva špičkami prstů, ruce rozpjaté a přivázané tak, že se nemohl hnout... ubožák zakoušel všechna muka zardoušení, ale při tom měl vzduchu ještě tolik, že mohl být živ celé měsíce.
- 44** V K o č i n č í n ě v letech osmdesátých minulého století přepadeno 25 neofytů a vedeni na smrt. Na jednoho zapomněli. „Já jsem také křesťan; mezi spoutanými jest i má žena a mé dívky, já chci jít s nimi na smrt.“ Cestou jim dovoleno, aby se zastavili v malé kapli, zapěli tam litanii loretánskou, s oltáře vzali krucifix, nesli jej v čele průvodu, modlili se růženec až na popraviště.
- 45** V T o n k i n g u (Tonkin) křesťanu 35letému kázal soudce po strašných mukách vypálit do tváře slova: „Falešné náboženství Ježíšovo.“ Ve vězení si dal první dvě slova z masa vyříznout, zbylo jen jméno Ježíš. Když se mandarin pokoušel po druhé mu vypálit ve tvář slovo potupy, bránil se, seč síly stačily, a po těžkém opětovném mučení usmrcen.
- 46** Skoro vždy byli křesťané žádáni, aby šlapali po kříži. R. 1859 stálo před soudem pět dětí (hošíků) ze sirotčince v Tonkingu; nechtěli potupit znamení spásy, polomrtví vlečení na popraviště, dva rozšlapání slonem, tři byli půl hodiny rdoušení.
- 47** Poslední otázka daná při výslechu P. M a r c h a n d o v i r. 1835: „Jaký začarovaný chléb dáváte těm, kteří se vám zpovídají, že tak tvrdošíjně lpí na svém náboženství?“
- 48** Annamský Nero byl císař M i n h - M e n h, neúnavný a ukrutný, vládnoucí od r. 1820. Do těla a pod nehty vráženy mučedníkům jehly, nešetřeno dětí ani 90letých starců. Jeden katechista 74letý zmučen tak, že tělo bylo samá rána, pak přivázan venku ke kůlu, pět nocí zakoušel krutou zimu a pět dní sluneční úpal, hmyzem skoro ubodán, nakonec zemřel hladu. (Císař spadl 1841 s koně a roztrhl si vnitřnosti. Antioch! Arius! Podobný trest stihl některé mandariny, kteří kruté křesťany mučili - jeden na př. upadl u císaře v nemilost a byla mu za živa stažena kůže, jiný rozřezán pilou.)
- 49** Druhý nástupce tohoto císaře v letech padesátých dával křesťany upalovat nebo házet do moře, a sice v celých zástupech, přivázané k sobě..., tak to dělali i osvícení Francouzi katolickým Bretoncům ve Vendée ve velké revoluci: nacpali je do pekáren a spálili, nebo houfně je topili ve vodách Loiry.
Kněží se nemohli dostat k uvězněným ani v přestrojení; proto nosily potají křesťanům do žaláře nejsv. Svátost ženy a dívky.
- 50** R. 1839 byli mimo jiné mučeni t ř i v o j á c i; když tortura neměla výsledku, opili je neznámou lihovinou a napjali na skřípec, mučení zapřeli víru, načež

obdarování a propuštění. Když přišli k sobě a viděli, co provedli, šli k svatě zpovědi, vrátili se k soudci a odvolali svůj výrok. Ten však již poslal císaři vítězoslavnou zprávu, že jejich odpor zlomil, pročez je odmítl. Odebrali se tedy k vládci, nebyli však připuštěni; jejich písemný protest byl od dvořanů třikrát odmítnut. Počkali tedy, až král konal vyjíždku, a podali mu své osvědčení, načež krutě umučeni.

- 51** Bl. František Can, katechista v Ke-Vinh, postavy trpasličí, ducha obrovského, nucen, aby šlapal po kříži, odmítá. - Při prvním výslechu rozbito o něj 40 bambusových holí; mučen celý rok, naposled 20. listopadu 1837. Na zemi položena dvě zkrížená dřeva, „Šlapej po tom, znamená to X.“ „Nikoli! V tvých ústech znamenají X, v tvém srdci znamenají kříž.“ „Jdi tedy přes ně se zavřenýma očima, a budeš svoboden.“ „Nepůjdu!“ Mandarin si povzdechl: „Toho neoblomíme.“ Zardoušen, potom stát.
- 52** Bl. Matouš Gram loučí se s manželkou a dětmi, s úsměvem sleduje počinání katů, když mu rvou žhavými kleštěmi maso z těla, na cestě k popravě předcítá voják čas od času rozsudek. „Mluv hlasitěji, ať každý ví, že neumírám jako lupič, nýbrž pro víru v Krista.“ Byl jakýmsi listonošem († 1847 ve věku 34 let).
- 53** O sedm let dříve cedil pro Krista krev bl. Šimon Hoa, lékař a starosta. Touže dobou umučen bl. Ondřej Nam-Thuong, udaný jako křesťan od nezdárného vnuka, jenž byl syt jeho napomínání.
- 54** Bl. Michal-Ho-Ding-Hi, velkomandarin, na jehož životě lpěla nejedna skvrna. Po přijetí křtu se změnil docela; od závistníků obžalován, že vyznává víru císařem zakázanou, exemplárně potrestán (umučen), aby dána výstraha na „úředníku, jenž poruší věrnost svému králi“. (Viz „Ve šlépějích N.“ 892.) Viz kap. 13. č. 52, 53, kap. 15. č. 15-18.

D) Cařihrad (Byzanc... křesťanský!)

- 55** Lev III. Ísaurský, byzantský Jindřich VIII., byl nejen bludař jako mnozí jeho předchůdci, nýbrž heresiarcha, t. j. zakladatel sekty a původce bludu. Surový voják, nikoli vládce a otec lidu. Slyšel, jak si mohamedáni a židé tropí posměch z uctívání obrazů, a to zmohlo víc než rozhodnutí církve, než společný názor všech učených tehdejších mnichů a biskupů. Při tom nutil násilím židy a moslimy ke křtu! Spálil veřejnou knihovnu, jež měla na 30.000 svazků, zničeno mnoho vzácných památek (obrazů), nelidsky popraveno mnoho učenců, kteří ho nechťeli v jeho počinání podporovat, ba i ženy, které bránily milostné obrazy proti zneuctění. Při obléhání Nikey r. 727 hodil jeden voják kamenem po milostné soše sv. Panny, druhého dne sám zasažen kamenem zahynul. (Viz „Ve šlépějích N.“ str. 689.)
- 56** V týchž obrazoboreckých bouřích se smutně proslavil císař Konstantin V. Kopronym („Nečistý“). Svolal r. 754 církevní sněm; jeho rozhodnutí

se podrobilo 338 biskupů, kteří byli odjakživa otrocky poddani nástrojové cisařů; mnichové však byli pevní, proto pronásledováni, mučeni, páleni, uřezány jim údy, nos, uši atd., mrskáni a usmrcováni, kláštery páleny, chrámy znesvěcovány, mniši nuceni, aby se ženili nebo vydáni na posměch luze . . . , jako za reformace nebo za husitství!

57 **Lev V. Armenský.** Za něho bylo pronásledování všeobecné. Osoby všech stavů, senátoři, patriciové (starobylá šlechta) musili podstoupit nejkruťější muky; ani žen a dívek nebylo šetřeno. Slidiči pídili v celé říši po obrazech. Tento císař dal svému pronásledování jméno „osvícenství“ - tedy celé tisíciletí dřív než na to přišli učení páni v 18. století! Z boje proti obrazům se stal boj proti církvi. Při tom se opíral o „vyšší třídy“ - občanstvo a důstojníky.

58 **Theodor Studita,** opat proslaveného kláštera Studion (z tisíce mnichů odpadlo jen 12), byl zprvu zasypáván přízní od Konstantina VI.; když však káral jeho hříšný svazek s Theodorou (zapudil manželku a byl s touto od jednoho biskupa oddán), byl týrán, za Lva V. vláčen ze žaláře do žaláře. Mnichové však zůstali nepohnutí. O vánocích 820 chtěl císař popravít spiklence Michala II., jeho manželka mu radila, aby to odložil. „Byl jsi u přijímání, nesluší se prolévat dnes krev.“ Dal si říci, jenže Michal nečekal; ráno 25. prosince ho přepadl v kapli, císař se bránil krucifixem! Ale marně - podlehl vrahu.

59 **Theofil,** syn Michala II. Koktavého, neodsuzoval věrné Kristovy na smrt, nepřeje jim čest mučednictví (jako protestanté, kteří zase odsuzovali na smrt ne pro víru, nýbrž pro velezradu), nýbrž k neslýchaným mukám. Ruce páleny žhavým železem, na tváři vypalována znamení, do krve mrskáni. Mnichové, kteří při disputaci nad císařem zvítězili (na jejichž důvody nemohl odpovědět), dostali 200 ran; žaláře byly plné. Již umíral, a dal popravít svaka, jeho hlavu si dal přinést k loži, vložil na ni ruku, a tak zemřel. Jeho syn byl Michal III. (muž známý z našich dějin . . . na žádost Rostislavovu posílá sv. Cyrila a Metoda) zvaný opilec, člověk pustého života, jenž bídě zahynul - krutě usmrcen od spiklence Basila Makedonského, jemuž byl zprvu nakloněn, od něhož se však později odvrátil oblíbiv si jiného milce (867).

60 **Anastasius,** žák patriarchy Germána, chtěl se zmocnit jeho stolce, pročež přešel na stranu císařovu. Jednou šlápl Germánovi na vlečku jeho bohoslužebného roucha . . . „Nespěchej tak tuze, vždyť se do cirku dostaneš dříve než se naděješ . . .“ Kdo jinému jámu kopá . . . Po 15 letech upadl Anastasius u císaře v nemilost, posazen na osla a v cirku prováděn na posměch lidu. (G. byl poslán do vyhnanství, vzdav se dobrovolně stolce; zdá se, že byl od nepřátel zardoušen.)

E) Čechy.

61 **Katolické mučedníky** dob husitských viz „*Ve šlépějích Neposkvrněné*“ str. 842 nn. V **Jaroměři** na př. nabízel Žižka převorovi augustiniánů, Štěpánovi, svému někdejšímu příteli, život, přijme-li husitské bludy, a když odmítl, dal ho

upálit s ostatními mnichy. Doklad, že husité byli nikoli mstiteli (od koho poslaní?) bezpráví (prý!) páchaných od křižáků, nýbrž fanatictí mučitelé a pronásledovatelé katolíků a vůbec všech, kdo nechtěli se držet jejich bludů. Divní mstitelé, kteří prolévali krev a mučili bezbranné české mnichy a krajany - jen proto, že byli katolíci! Ti snad nevolali Kumány do země?

V B e r o u n ě dal uvězněným měšťanům Žižka na rozmyšlenou 24 hodin, a když zůstali víře otců věrni, byli upáleni.

62 V L i t o m y š l i byli katolíci vyvražděni a naházeni do sklepů, poněvadž nebylo kdy na pohřeb (r. 1425). Jan Masný, administrátor zničeného biskupství, jenž žil ještě r. 1439 a překročil 80. rok, píše: „Táboři a Siroťci, spodina husitů, oblehli město, a domluvivše se s velitelem (Bořkem z Dohalic) město dostali; hrad se bránil ještě 14 dní..., tam se uchýlila většina kněží.“

63 V P r a c h a t i c í c h učinil počátek husitství za nepřítomnosti energického faráře Zethera kněz Václav a jeho pomocník, učitel, jenž „jsa na farářově chlebu, měl u knih stát a zpívat, odpadl první.“ Farář povzbuzoval v kázání lid, aby husity z města vyhnali (ne aby je upálili, jak oni katolíkům činili), ale později byl přinucen odvolat, poněvadž prý „urážel kněze Václava a věrné Kristovy“. Z jeho kázání uvádíme: „Buď Bohu žalováno, že takové násilí se v městě dalo... Bohu děkuji, že jsem já toho neviděl...“

V L e t o v i c í c h pobili husité katolíků tolik, že se voda pod hradem zastavila. (Naházeli do ní pobité.)

64 R a d k o v v Kladsku obležen husity, farář Megerlein slyší podmínky kapitulace: „Ženám a dětem volný odchod, mužové se musí vykoupit, kněžím se nedostane milosti pražádné.“ Měšťané na podmínky přistoupili. „Zradili jste mne! Když jsem chtěl uprchnout, zdržovali jste mne, že se nesluší, aby pastýř utíkal od svého stáda, že prý chcete se mnou vytrvat a se mnou se sdílet o dobré i zlé, o život i smrt, a nyní ovečky utíkají od pastýře.“ Když ho paní chtěly v ženském přestrojení zachránit, odmítl (jednomu z jeho dvou kaplanů se takto podařilo uniknout). Tábořský kněz Ambrož, smutně proslulý svou despoticou vládou na Královéhradecku, mu řekl: „Přestoupiš-li k nám, zachováš život; ne-li, přijdeš do ohně.“ „Toho Bůh nedej, abych pro krátké muky zradil pravdu svaté víry křesťanské; jí jsem učil a pravdu jsem kázal v Praze, Zhořelci, Hradci Králové, a na té pravdě trvaje chci zemřít.“ Obalili ho slamou a zapálili a nechali se ho potácet jako živou pochodeň - à la Nero!

(Ambrož založil r. 1420 stranu orebitů, s nimi táhl proti kališnické Praze, protože ani ta mu nebyla dosti křesťanská; téhož roku dobyl s tábory Králové Hradce a jako farář téhož města „hýbal celým krajem“ do r. 1437, kdy se ho i Hradečtí nabažili, proti němu se vzbouřili, a náš hrdina utíkaje seč nohy stačily seskočil s městských hradeb, při čemž si ruku a nohu zlomil a v zajetí se octl; † 1439. - Táboři nešetřili ani mírných husitů; při dobytí Nymburka upálili dva kališnické kněze ve vysmoleném sudu, protože proti nim hájili svátost posledního pomazání. V Holohlavech vyhodili kališnického kněze prakem.)

65 Z a p uvádí výrok Prokopa Holého: „Když se nechcete s námi smířit (= naše bludy uznat a přijmout!), budeme vás tak dlouho trýznit, až vás

k míru (= k odpadu!) přinutíme." Týž autor: „Češi (husité) chtěli celý svět o pravosti svého náboženství přesvědčit a k tomu přesvědčení násilím sklonit... Své náboženské zásady podporovali neslýchanými válečnými skutky.“

66 Podle zápisů o provinčních kapitulách *minoritských* hlásil r. 1431 provinciál, že 40 bratří zemřelo. Epidemie nebyla, tedy beze vší pochyby umučeni od husitů. V Kralicích na Hané bylo r. 1425 upáleno několik minoritů opavských, ale jen tři jsou jmenováni.

67 Za Vladislava Jagellovce bylo od husitů v Praze mučeno deset katolických konšelů, načež popraveni.

68 Co zakusili katolíci od protestantů před r. 1620 i po něm, nedá se popsat. Zvláště když majestátem Rudolfovým dostali r. 1609 svobodu vyznání - té svobody svědomitě využívali! „Nám svobodu, vám zotročení.“ Katoličtí kněží vyháněni z far, od protestantů ztlučeni (na př. farář Ekard v Lukově u Litomyšle... zlomena mu při tom ruka) a pobijeni.

V Kralovicích ztýrán od protestantského kazatele sekerou farář Křepčovský.

Doxanský probošt Zikmund Kohel ztlučen od luteránů r. 1604 tak, že zůstal polomrtvý ležet.

Ondřej ze Sternberka páčil katolické chrámy. Jiří z Rejzvic, Václav Kotvrdovský (zbil a zranil faráře), Jan Želecký starší, Špigl z Packerdorfu nutili katolíky násilím k odpadu.

69 V Kladsku císařský tajemník Jáchym Smitt nutil katolíky ranami holí a vězením k odpadu, zemřelé katolíky kázal pochovávat na mrchovišti. U kterého protestantského vládce by si byl mohl katolík co podobného v jeho zemi dovolit! Nehledě k tomu, že žádný protestantský kníže by nebyl ustanovil svým zástupcem nebo úředníkem člověka jiné víry, jak činil Rudolf II. a Matyáš.

Největší výtržnosti tropili protestanté při slavnosti o Božím Těle.

70 Vilém z Lobkovic vyháněl na svém panství katolické kněze a dosazoval na jejich místo protestanty. O tom odpůrci ani slova, ale že Martinic vyháněl vetřelé protestantské predikanty a vracel uloupené fary katolíkům, dočte se všude jako dokladu katolické nesnášenlivosti.

71 Za vpádu pasovských do Čech zabiti na Karlově v Praze dva mnichové s opatem Čeplem; ruce i nohy jim useknuty, kůže s hlavy stažena, pak drancován klášter. Podobně v Emauzích: dva mnichové zavražděni, dům vyloupen.

Tehdy přepaden i konvent *františkánů*. Knězi, jenž chtěl odnést z chrámu nejsvětější Svátost, aby ji zachránil před zneuctěním, byly obě ruce uřaty, hostie pošlapány, on ubit. Nato bylo povražděno 13 řeholníků, jejich mrtvoly zbaveny šatu a pohozeny na ulici. Luteráni pak drancovali, oblékli se do bohoslužebných rouch, načež luza protestantská, v počtu 3000 mužů, se hnala ke Klementinu (jesuitské koleji), kde však jízda hrdiny rozehnala.

- 72** Schenková, paní na Mostově, se oblékla do rochetu a štoly, a prováděla v kostele bohopustou podívanou. Dcera tábořského starosty Pikarta si ovínila hlavu korporály místo šátku (r. 1601).
- 73** Po defenestraci hradčanské 23. května 1618 nastaly katolíkům zlé časy. Luteráni byli u vesla... Katolíci zbaveni všech práv, jesuité vypověděni ze země, ostatní řády utiskovány, za Zimního krále vypovídáni katolíci ze země šmahem, a statky, pokud jim nebyly vzaty, musili narychlo prodat za nepatrnou cenu; církevní statky konfiskovány docela.
- 74** R. 1619 byl litomyšlský děkan Václav Hájek ohrožován po šest týdnů kamením i u oltáře; 11. června učitel Martin Orel v čele ozbrojené protestantské tlupy přepadl a svázal jej i jeho starou matku, vyvlekli, bili, kamenovali, a když bolestí omdlával, kopali ho. „Kde je teď tvá Marie? Vzyvej ji, ať ti přijde na pomoc! Uděláme ti na hlavě pleš, aby tě čerti v pekle poznali.“ Tali ho sekerou do hlavy, a když jim nechtěl prozradit zpověď, cpali mu do úst ohavnosti. Jedna protestantka mu podávala kalich, naplněný nečistotou, a chtěla, aby nad ním vyslovil konsekrační slova. Devět hodin tak trýzněn, a když soudili, že jest mrtev, odtáhli. Byl sice přiveden k životu, ale zlomený nadobro. (Podotýkám, že jsem nechtěl vyličít všechny ohavnosti, které při této příležitosti luteráni tropili, nevyjímaje ženské. O této umravňující činnosti protestantských utlačovaných beránků se u Jiráskova ovšem nedočteš.)
- Den potom se luterští hrdinové pustili do Litrbachu, faráře Pankráče Skribého podobně mučili, kyji a sekerou, až se mu krví zalévaly oči, a konečně ho dorazili.
- 75** Bl. Sarkander mučen 14. února hodinu, 17. února dvě hodiny, 18. února tři hodiny, a to tak, že kosti praskaly, svaly a nervy se trhaly, smolnicemi pálen; za měsíc tento tak zdravý a silný muž utrpeným ranám podlehl, 17. března 1620 v Olomouci. Tělo hnilo, ruce bez vlády...
- 76** Protireformace... Byli při tom týráni protestanté od katolíků nebo naopak? V Chrastavě před misí 300 sedláků poštvaných od kazatelů se vrhlo kamením na misionáře. Děkan Václav Tauber na Mladoboleslavsku si stěžuje, že jest neustále v nebezpečí života; lopenský farář byl r. 1630 přepaden od luteránů a stěží zachránil život.
- 77** P. Kravařský T. J. byl kolikrát v nebezpečí života. Jednou zbit, po druhé zmrskán, v přestrojení musil s P. Švábenským prchat do Prahy. Od protestantských Švédů zbit r. 1648 do krve spolu se svým představeným Santinem.
- 78** R. 1627 zničili luteráni chrám sv. Barbory v Benešově, pobili katolické hejtmany, jejich hlavy nosili po městě na kopí. Vlašimského hejtmána rozsekali na kusy.
- R. 1628 na Opočensku, Smiřicku a Novoměstsku pobito mnoho katolíků, umučen benediktin P. Kamil v Žalmově Lhotě, taktéž jeho bratr Křišpár Gram, pán v Kostelci nad Orlicí

- 79** R. 1634 P. Fischer, rektor koleje T. J., na útěku dopaden v lese od protestantských vojáků a s dvěma společníky zavražděn ve svátek Zvěstování Panny Marie. U Kutné Hory byli od sedláků tři prchající členové téhož řádu dopadeni a zavražděni.
- 80** R. 1629 pobili Frýdlantští v severních Čechách misionáře T. J. - P. Burnatý se ubírá z Libuně do Rovenska, zastaví se cestou v jednom kostele, aby sloužil mši sv., po nejsvětější oběti obklopen luterány, venku mu vražen do čela oštěp a do zad vidle, se slovy „Ježíš, Maria“ klesá k zemi. Jeho průvodčí, ministrant Rokyta (jinoch), dostal na vybranou: buď odpad od víry nebo smrt; učinil kříž, sedláci mu zasadili 12 smrtelných ran, zavelkli do výkalů, kde dokonal. Dokud dýchal, modlil se k nejsv. Panně.
Viz kap. 15. č. 46.

F) Čína.

- 81** V jiných zemích dala podnět k pronásledování křesťanů neshovívavost pohanských kněží, kteří viděli, že nové náboženství je připraví o lid, o chléb i o všecken vliv a postavení. V Číně zavdala podnět k pronásledování křesťanů žárlivost misionářů, kteří tam přišli po jesuitech a záviděli jim jejich úspěchy. Nebýt toho, byla by snad dnes Čína z velké části křesťanská. Získalif jesuité za 70 let asi na 300.000 duší Kristu. Žárlivost, kterou i dnes někdy kněz knězi hledí zmařit jeho práci pro Krista, zničila celá misijní dílo, tak slibně započaté. První pronásledování začalo r. 1723 a 1724, misionáři, neustále se s jesuity hádající, byli vypověděni, ale spolu s nimi i jesuité, u lidu a zvláště u vzdělaných mandarinů velmi oblíbení; 300 kostelů zbořeno nebo zabráno, věřící rázem bez pastýřů, vydán přísný edikt proti udělování křtu, takže i laičtí katechisté jenom s nebezpečím života jej mohli udělit. V provinciích se skrývalo asi 30-40 misionářů, v Pekingu bylo trpěno 29 jesuitů se třemi domy a tolikéž chrámy. Neblahé rozhodnutí proti čínským obřadům (dnes odvolané!), které misionáři jesuitům nepřátelští v Římě vymohli, odcizilo křesťanství hlavně členy vzdělaných vrstev (mandariny), kteří se hlásili k víře Kristově dříve než prostý lid. Křesťanská knížecí rodina Sunu, s císařem spřízněná, poslána do vyhnanství a snášela útrapy všeho druhu. Mučedníků přibývalo, ale nechybělo ani odpadů, a odpadlíci prokazovali vládě největší jídášské služby, jako vždy a všude. A když zrušením řádu T. J. 1773 (a již předtím zrušením jejich koleje a zatčením všech členů v Makao, portugalské kolonii, dekretem Pombalovým 1762) podvázán příliv tajných misionářů, bylo ještě hůř. Poslední jesuita v Číně trpěný zemřel r. 1805.
- 82** Po jeho smrti vypuklo divé pronásledování, trvajícím až do r. 1844, kdy po porážce Číny smlouvou s Anglií a Francií dána všem svoboda vyznání. Ale již r. 1851 vydán nový edikt proti křesťanům, a jejich krev tekla hojněji než dříve. Kněží i laikové mučeni, usmrcováni, v žalářích umírali hladem (na př. lazarista Montels r. 1857). Biskup Mouly v Pekingu se vydal úřadům sám, aby zachránil před mukami a smrtí sta křesťanů. V Kuet-čeu zuřili zvláště barbarští manda-

rini Tai a Tien-tajen. Když regent Kung r. 1862 zrušil trestní zákony proti křesťanům, zuřilo pronásledování v provinciích (zvláště jižních) dál; luza a tlupy málo dbaly výnosu bezmocné vlády! Několik evropských misionářů a tisíce domorodých křesťanů dosáhlo palmy mučednické. Tak to trvalo až do r. 1876. Sta obcí křesťanských bylo zničeno, věřící olupováni, vyháněni a pobíjeni; luza si byla vědoma, že mandarini, sami zarytí odpůrci náboženství Kristova, je budou potají podporovat, jistě však ne volat k odpovídání. Boxerské povstání r. 1900 zase obohatilo zahradu církve o tisíce a tisíce mučednických palem.

83 Jan Gabriel Perboyre, lazarista, odebral se do Číny r. 1835, čtyři roky působil, jsa neustále v nebezpečí života. Slidiči po něm pídili, na jeho hlavu vypsána cena. V září 1839 se skrývá v lese s čínským průvodcem, vojáci pídící po misionáři se s nimi setkají a táží se jich po něm. „Co dostane ten, kdo ho udá?“ táže se jidášský Perboyrův průvodčí, a když dostal odpověď, ukázal na přestrojeného kněze: „Tu jest, chopte se ho.“ Celý rok strádal v žaláři s nejsurovějšími zločinci, bezpočtukrátě vyslýchán, t. j. mučen, jeho listy psané z vězení jsou místy potřísněny krví. Ve dne mučen, v noci v kládě... Konečně 11. září 1840 učinila smrt konec jeho mukám a začátek jeho oslavě.

84 Před ním r. 1820 člen téhož řádu, František Clet, po 20letém působení uvězněn, po osm měsíců nelidsky mučen, a konečně v Hou-kwang stát. Patří k 13 čínským mučedníkům, které Lev XIII. r. 1900 prohlásil za blahoslavené.

85 R. 1900 starosta křesťanské části vesničky U-Venn-Yinn volán před soud. Věda, co ho čeká, loučí se s matkou a prosí ji za požehnání. „Umřeš-li pro víru, bude Bůh o nás sám pečovat; neměj starosti o mne ani o dítě. Kdybys víru zapřel, neukazuj se mi, nikdy tě neznám za své dítě.“ Výslech: „Jsi křesťan?“ „Ano.“ „To není teď dovoleno, musíš své náboženství změnit.“ „Nemohu.“ „Dejte se do něho.“ Kati se na něho vrhli a bili ho, až omdlel. Když přišel k sobě, opakuje mandarin otázku; mučen po druhé, po třetí, v mukách vydechl duši.

Jiný tehdy řekl soudci: „Kdybyste mi denně z těla vyrvali unci masa, bude to za 14 dní jedna libra, ale i potom zůstanu tím, čím jsem, totiž křesťanem.“

Viz kap. 15. č. 19-21.

G) Francie.

Kolik věrných Kristových bylo zabito ve velké červencové revoluci pod praporem svobody, rovnosti a bratrství, ví Vševědoucí sám právě tak, jako jen on zná oběti všech revolucí, kde se vždy za provolávání svobody vrhnou na katolické kněze a jejich krví oslavují všeobecné bratrství a svobodu svědomí. Jen několik maličko obrázků.

86 Třetí výročí dne „svobody“ oslavovali Francouzi 14. července 1792 tím, že pobíjeli věrné kněze. V Avignoně přivlečeno devět kněží a vyzváni, aby složili vládní proticírkevní přísahu, jež znamenala zradu vlastního svědomí. Odmitli, odvedeni a probodeni; k nejmladšímu přivedli starého otce, aby ho pohnul

k odpadu, ale syn odpověděl: „Tys mne vychoval v katolické víře; bude ti ke cti syn, jenž pro víru zemřel, nikoli však syn odpadlík.“ Proboden i on (od luzy - úřady mlčely ke všemu). V B o r d e a u x dva kněží toho dne ubiti; úřady vyzvány, aby zakročily, odpověděly, že „ponechají vrahy výčitkám jejich svědomí“. Tamější arcibiskup, jenž zbaběle vládní přísahu složil, vydal pastýřský list, kde ji odvolává, odprošuje lid za dané pohoršení a prosí vládní kněze, aby jednali podle jeho příkladu. Ve F a l a i s e zastřelen kněz u stromu svobody.

87 V l á d n í k n ě ž í záviděli věrným, že jejich chrámy jsou plné, zatím co oni kázali prázdným kostelům. Pařížský vládní arcibiskup Gobel se svými vládními faráři štvál vládu i luzu proti věrným, neštíteli se ani násilí, zvláště před velikonoce, když seděli v prázdných zpovědnících. Věrní kněží zbaveni příjmu, nemohli však být zbaveni oveček. Na Květnou neděli 17. dubna 1791 byli přepadeni věřící, kteří šli do chrámů věrných kněží, týráni, mrskáni, i dívky! Kněží z kostelů vyháněni, oltáře poraženy, řeholnice všeho věku zbaveny šatu a mrskány, honěny po svých domech i zahradách, a to od těch, které nedávno ošetřovaly.

88 P. D e f o r i s, maurinský benediktin, vyslýchán: „Požíváte nějakého příjmu od vlády?“ „Mám právo na pensi jako mnich ze zabraného kláštera, ale nikdy jsem si ji nevyzvedl, protože jsem nesložil vládní přísahu.“ „Proč ne?“ „Protože miluji svobodu svědomí.“ Odsouzen na smrt, protože za dob „tyranů“ (t. j. králů) by byl „jistě poslechl, co by mu byli nařídili“.

89 Kněz C o r m a u x vyslýchán: „Nesl jste nerad popravu posledního „tyrana“ (Ludvíka XVI.)“? „Vidím ve všem řízení Boží prozřetelnosti.“ „Milujete republiku?“ „Má víra mi káže poslouchat každé zákonité vrchnosti.“ „Složil jste přísahy zákonem žádané?“ „Ani jednu.“ „Pročpak ne?“ „Protože jsou proti mému svědomí.“ „Neuděloval jste proti zákonu některé svátosti?“ „Uděloval.“ Odsouzen na smrt.

90 Bývalá řeholnice A l ž b ě t a d e P o n s, výslech: „Jak se vám zamlouval zákon o zrušení klášterů?“ „S bolestí jsem opustila svou celu.“ „Milujete svou vlast?“ „Ano, celou duší.“ „Co jste si myslila při odstranění katolické bohoslužby?“ „Bolelo mne to, ale neřekla jsem nikomu ani slova.“ „Lpíte na katolické bohoslužbě?“ „Ano.“ „Jaké jest vaše náboženské přesvědčení?“ „Miluji Boha celým srdcem.“ Odsouzena též na smrt.

91 Karmelitky v Compiègne, v klášteře Zvěstování Panny Marie . . . R. 1789 měl konvent 22 členů, z nich 16 zavražděno z nenávisti víry r. 1794 a prohlášeno za blahoslavené r. 1906. Deset chorových sester, tři laičky, jedna novicka. Některé z nich bývalé dvorní dámy, jiné prosté selské dcery, nejstarší 80letá, nejmladší 23letá. Převorka pocházela z Paříže a byla tak chudá, že královna Marie Antoinetta ji svého času sama vybavila, aby mohla být do kláštera přijata, jedna (Jindřiška) byla praneteří Colbertovou. Při vypuknutí revoluce prosili rodiče novicku, aby opustila klášter, ale marně. V srpnu 1790 přišel okresní prezident, odpadlý mnich, aby plně svůj úřad je „osvobodil“ . . . Prolomil mříž klausury a vyzval je, aby „opustily hrob své svobody“. Když neposlechly, odešel, klášter

prozatím ponechán osudu. Ale v září 1793 zrušen, sestry vyhozeny na dlažbu, dlely v soukromých domech v občanském šatě, každodenně ráno se shromažďovaly v jedné kapli k společné pobožnosti. V červnu 1794 vyslíděny, vyhledány a odvedeny do žaláře. Dne 17. července přivedeny do „sálu svobody“, obviněny, že prý uchovávaly zbraně a povstalce (I) . . . O jejich skonání viz *Poutník 211*.

92 Švadlena Kateřina Doublotová odsouzena na smrt, poněvadž u ní nalezen dopis, v němž žádána, aby komusi poslala obrázky Srdce Páně. Vigery, poněvadž u něho nalezen Nový Zákon. Nejmenovaný úředník, protože u něho nalezen obraz s nápisem: „Srdce Ježíšovo, smiluj se nad námi.“ Baudus, poněvadž žádal v dopise jednu řeholní sestru, aby ho uzavřela do svých modliteb a prosila sv. Pannu, by vzala Francii opět pod svou ochranu.

93 Svátek mučedníků, pobitých při zářijovém vraždění 1792., se slaví 4. září (prohlášení od Pia XI. za blahoslavené).

O řádění pekelných kolon ve Vendée viz jinde.

Počet věrných kněží i laiků, zavražděných jedině z nenávisti víry, nelze ani zdaleka odhadnout.

Viz kap. 13. č. 58., 59., kap. 15. č. 65-67.

94 Za vlády kommuny v obležené Paříži 1871 neměli kněží na různých ustláno. Zastřeleni od bezvěrecké vlády arcibiskup Darboy a řada kněží: Petr Olivaint T. J., horlivě činný pro blaho dělnictva a záchranu opuštěných dívek. Jan Caubert T. J., před vstoupením do řádu sedm let advokátem v Paříži; Alexis Clerc T. J., před vstupem námořník. Léon Ducoudray T. J., všichni činní v duchovní správě. P. Bengy T. J., jenž se do krajnosti obětoval jako polní kaplan francouzským vojinům, obhájčům vlasti, ve válce krymské i německé.

H) Japonsko.

95 Ve svátek P. Marie Nanebevzaté 1549 přistál sv. František Xav. u japonských břehů, provázen třemi společníky. Cestu mu umožnil japonský šlechtic, jenž povzbuzován od portugalských kupců sám světce v Indii vyhledal a v Goa byl pokřtěn na jméno Pavel. Sotvakde se tak rychle šířilo světlo víry Kristovy jako v říši vycházejícího slunce. R. 1577 se počítalo na 700.000 věřících. Když nastoupil r. 1582 na trůn šogun¹ Hidejoši (Fide-Yosi), známý pod jménem *Taykosama*, bylo křesťanů asi jeden milion osm set tisíc.

Tento vládce, sám nemravný, začal r. 1587 pronásledování: misionáři vykázáni, chrámy strženy . . . Podnět k tomu zavadaly dvě křesťanské dívky, jež se vzpíraly vstoupit do jeho haremu. Roku 1596 kapitán ztroskotané španělské

¹ Tehdy byl mikádo pouhou figurou, anebo, možno-li tak říci, duchovní hlavou Japonska. Vlastním vládcem byl šogun (kubo), zprvu první úředník mikádu. Šogunát trval až do poloviny minulého století.

galliony, tážán od šoguna, jak dosáhl španělský král tolika zemi, neprozřetelně mu vypravoval: „Napřed jdou misionáři, obrátí domorodce ke křesťanství, za nimi pak jdou vojáci a zemi přivtělí k španělské koruně.“ Byla, bohužel, pravda, že si Španělé v Americe tak počínali, jako by rozhodovalo právo silnějšího (dobyť Mexika a Peru proti všemu právu přirozenému i proti duchu evangelia) a že někdy šíření víry Kristovy jim bylo skutečně jen prostředek k šíření vlastního panství - jako by misionáři byli služebníci koruny a ne Kristovi! Tato neprozřetelná řeč Evropanova zavinila krvavé pronásledování, jež krutostí se vyrovnalo pronásledování Diokleciánově. Za Nagasaki se vypíná mírně k nebi pahorek ovládající město asi jako Hradčany Prahu - pahorek mučedníků! Tak jej nazývají křesťané. Kolikrát byl zkropen krví věrných Kristových! Prvotními mučedníků bylo 26 mužů, žen i dětí umučených 5. února 1597. Mezi nimi byl 10letý Ludvík, jenž odmítl nabízený život, 13letý Antonín a 14letý Tomáš. Tento obklopen rodiči a příbuznými sám těšil matku: „Co by tomu řekli pohané, kdyby viděli tebe, matku křesťanku, plakat nad mou smrtí jako nad neštěstím!“ Ludvík místo odpovědi na sliby i hrozby běžel ke křížům. „Který jest můj?“ Dal se přivázat, oba dva druzi ho následovali. Antonín začal zpívat žalm 112: „Chvalte hoši Pána . . .“ Právě pěl „Sláva Otci“, když kopím bodem do srdce . . . dokončil jej v nebi! Ostatní mučedníci, než začal hošík svůj žalm, pěli *Te deum* a dozpívali je až do konce.

- 96 Nástupce Taykosamův *D a y f u s a m a* (Ijjejasu, 1598-1616; slovo „sama“ znamená „Jeho Milost“). Podněcován nikoli pohanskými bonzy, nýbrž protestantskými Holanďany začal velké pronásledování r. 1613. Jeho nástupce Hidetata (1616-32) pokračoval. Dne 10. září 1622 bylo v Nagasaki umučeno 25 mužů, 30 žen a dětí, mezi nimi Karel Spinula T. J. s druhy, čtyřletý Ignác s matkou. Za rok 29. prosince umučeno 37 věřících, mezi nimi 16 dětí. Roku 1643 umučeni poslední kněží Rubini a Meczinski, a od té doby bylo Japonsko bez kněží. Kalvíniští Holanďané pomáhali vyhubit křesťanství. Přece však docela vyhubeno nebylo, a když roku 1858 přišli zase misionáři do země vycházejícího slunce, našli dva tisíce pět set křesťanů. Roku 1856 bylo nablízku Nagasaki v žaláři 70 věřících; 10 jich zemřelo následkem muk. Roku 1865 byl postaven první katolický kostel, a při jeho dostavění došlo ke známé scéně „setkání misionářů s prvními křesťany“ (*Maria III. 90*).

Mezi horami Japonska jest smutně proslulá hora *P a p e n*, se které r. 1638 naházeno do moře 4.000 křesťanů.

- 97 Hidetata byl japonský Dioklecián; dal křesťany hromadně odpravovat. Anglický kapitán Cocks viděl umírat i děti pětileté, v náručí matek! Rozřezávání v půli, pálení na rožni, rozpárání, polévání víelou vodou, a to několikrát denně, až bylo útroby vidět (Antonín Ixida T. J.), ponořování do vroucí tůně a zase pomalu vytahování; bl. Didakus T. J. mučen 12 hodin v ledové tůni, až vypustil duši. Za Nagasaki na sopce *U n g e n* prohlubně horkých sírových pramenů . . . Ludvík Chinzaburo tam z rozkazu kata skočil sám se slovy: „Pochválen buď Ježíš Kristus.“ Jiní spouštění do moře a vytahování, stále a stále . . . smrtelný zápas trval kolik dní. Jiní spouštění do jámy hlavou dolů, dva až šest dní

očekávali v mukách smrt, nebo v jámě až po krk zasypání, prsty jim roztloukány, krk nařezáván, voda do úst nalévána a násilně vytlačována.

- 98** Ijjejasu vydal první edikt... v Arimě po jeho ohlášení prchlo 20.000 křesťanů do lesů nebo za hranice Arimy, jiní šli hrdě a radostně na smrt, a těch byla většina. V paláci odpadlého Sušen-dono (kap. 15. č. 54) podstoupili mučednictví skoro všichni dvořané. Jeden důstojník: „Kdyby mne to život stálo neopustím prapor Kristův.“ Byli to namnoze hrdinové, kteří se nejednou v boji vyznamenali.
- 99** Kněžna v Tangu (Tango, vasalský stát Japonsku podřízený) se dovídá, že mnoho kněží a křesťanů jest ukřižováno; vyptává se, kde... S dvorními dámami si zhotovila nový šat a vydává se na cestu. „I kdyby to o půlnoci bylo, půjdu bosa se svými dámami na popraviště, abych byla ukřižována spolu s nimi.“
- 100** V Meaku, tehdy hlavním městě říše, chtěly vznešené křesťanky uspořít vojínům práci spojenou s vyhledáváním věřících; shromáždily se tudíž v nejkrásnějším šatě v domě nablízku obydlí misionářů a očekávaly pochopy. Paní, které dům patřil, posílá k rodičům neteř, kterou měla u sebe, aby byla v bezpečí; děvčátko 10leté se dá do pláče: „Já jsem také křesťanka, chci umřít s ostatními; neměj o mne obav; třebaže jsem mladá, mám síly dost, a když půjdu s tebou, nebudu se smrti bát.“
- 101** Do koleje řádu T. J. přišel z Meaka dopis 16letému hošíkovi; otec mu sděluje, že pro víru umírá a že mu zanechává velké jmění. Hoch se okamžitě vydal na cestu do Meaka, aby mohl umřít spolu s otcem.
- 102** Charlevoix, Historie křesťanství v Japonsku, vypravuje o hošíkovi ze vznešené rodiny, jenž se ptal kněze T. J.: „Jest pravda, že budou křesťané ukřižováni?“ „Ano, je tomu tak; co budeš dělat, až se tě otáží, jsi-li křesťan?“ „Řeknu, že ano.“ „A když tě budou chtít ukřižovat?“ „Budu se připravovat na smrt.“ „Jak?“ „Dokud budu moci mluvit, budu stále opakovat: Ježíši, buď mi milostiv.“
- 103** V Nagasaki umučeny 2. října 1622 tři děti. Jedno mučeno sedm dní, aby prozradilo úkryt misionářů. Rozřízli mu tělo mezi lopatkami, lili žhoucí olovo do rány, dítě bez ustání opakovalo: „Ježíši, Maria.“ Nakonec spáleno. Jiným dětem stahována kůže s rukou, na rány přikládány žhavé uhlíky. „Když je shodíte, znamená to, že se zřikáte víry.“ Děti držely pevně!
- 104** Taykosama (muž selského původu) rozhodl, že všichni křesťané musí být vybiti. „Jak možno pobít celý milion poddaných?“ Daifusama (Ijjejasu!) začal vyhlazovací boj r. 1613, Hidetata pokračoval. V Nagasaki bylo r. 1605 věřících 40.000, kostelů devět, z nich pět klášterních. Téhož roku konán veřejný průvod Božího těla, jesuité měli domorodé katechisty i misionáře! Každoročně byly hromadné křty, až na 50.000.
- 105** Daifusama vidí seznam křesťanů bydlících v jeho sídelním městě Kioto; činí ministři ostré výtky, že trpěl šíření „cizí víry“, a vydal edikt (č. 105):

každý křesťan bude prý přivázán ke kolu a upálen. Nazítří vidí před většinou křesťanských domů zaražené koly... odpověď na jeho edikt! Jeden muž prodal šat a jedna žena pás, aby si mohli kůl opatřit. (Oběti celého pronásledování se čítá asi 100.000.)

- 106** R. 1865 bylo v celé říši několik tisíc křesťanů, tajných vyznavačů Kristových, potomci rodin obrácených sv. Františkem Xaverským. Ale r. 1868 zase vypuklo pronásledování, a ještě r. 1870 bylo mnoho věrných Kristových v žalářích; teprve r. 1873 odvolány dekrety proti nim. (Od r. 1644 se nepodařilo žádnému misionáři vniknout do země; 1666-1848 musil každý podezřelý z křesťanství šlapat po kříži.)

Viz „Ve šlépějích N.“ 649.

Viz kap. 1. č. 20; kap. 13. č. 10, 19, 51, kap. 15. č. 22-26. 54.

I) Korea.

- 107** Panenství bylo na Korei před příchodem misionářů věcí neznámou a nemožnou. Panna neměla před zákonem žádných práv a žádné ochrany; proto se každá dívka vdát musila. Představme si situaci křesťanských dívek v rodinách, kde byli všichni pohané! Chtěla-li zůstat pannou, prozradila se okamžitě a nepomohlo nic, leč útěk z domu. Ucházeli se o ni pohan, mohla být mučednickou smrtí jista. **Anežka Kim**, 24letá, a její sestra **Kolumba**, o dva roky starší, byly krutě mučeny; ani slova nářku nepřešlo přes jejich rty, jen opakovaly svatá jména. Páleny, bodány... soudce se ptá, proč se ještě nevдалy. „Abychom se líbily Bohu; panenství jest u nás ctností.“ Zavřeny do ohavného žaláře k nejsurovějším zločincům a vydány jim na pospas, ale ani deset surovců nic nezmohlo se zmučenou dívkou. Po dvou týdnech vyvedeny a zase mučeny, načež usmrceny.
- 108** **Agata Tsien** podobně pro panenství a víru umučena; jejím nejzúživějším nepřítelem byl vlastní bratr. Dívka **Lutharda** pohnula křesťanského manžela po svatbě k předsevzetí, že budou žít ve svatojosefském manželství; po čtyřech letech umučeni spolu.
- 109** **Marek Tieng**, profesor čínské literatury, pocházející ze šlechtického rodu, viděl stálost mučedníků; chtěl se seznámit s náboženstvím, jež dodává takovou sílu, stal se křesťanem, katechistou, hleděli k němu jako k světcí. Když soudce o věci zvěděl, dal ho nad jiné krutě mučit, znaje jeho vliv a doufaje, že jeho odpad strhne jiné. Stařec 73letý umučen r. 1866.
- 110** **Alexij Ou**, 18letý, přijal křest, když poznal sv. víru. Napřed miláček rodičů, nyní nenáviděn, brozné boje doma, konečně vyhnán a po třech letech umučen (r. 1866).
- 111** **Jinoch** 20letý vypovídá 1878: „Je tomu deset let, co jste umučili mé rodiče. Bylo mi tehdy deset let, ale mé srdce podrželo vše, čemu mne učili. Nepodařilo se vám mne chytit; přicházím tedy dobrovolně. Ctím Boha Stvořitele...“

on pro nás trpěl, i já jsem hotov pro něho trpět muka, hlad, žízeň . . . rozbijte mé údy, mé kosti, jsem připraven."

- 112** Korejské žaláře „pravý obraz pekla“ podle svědectví misionářů. Msgre Ridel líčí, co viděl: zástup křesťanů, mezi nimi paní 18letá, deset dní po svatbě, zavřeni do žaláře mezi nejhorší vězně. Nohy měli neustále v kládě, kati je týrali beze všeho důvodu. Žádný náрек, žádná kletba; den začínali modlitbou, modlitbou jej i končili. Přišel sv. týden; ve vhodnou chvíli se shromáždili kolem biskupa a dostali od něho požehnání . . . to byly jejich velikonoce v žaláři! Jednou přivedli tři silné muže; za 14 dní je R. nepoznal; vypadali jako kostlivci. Třikráte mučení, chvěli se na celém těle a byli takřka bez dechu, když se do kobky vrátili. Dva brzo zemřeli. Jedna žena, 26letá, obrátila muže i jeho rodiče, ale sama pak z bázně před mukami odpadla, jenže to ji před žalářem nezachránilo. R. poučen o všem, dal jí zdálky rozhrěšení, načež šťastná, že s Bohem smiřena, čekala smrt. Žalářník mu vypravoval, že před lety tam bylo mnoho křesťanů, stále však přicházeli noví; aby se tedy uvolnilo místo, bylo denně několik zardoušeno; nikdo nečekal na smrt déle než dva, tři dny. Po 4 měsících byl R. vykázan do Číny; k svému stádcí se již nevrátil.

Viz „Ve šlépějích N.“ 783; kap. 2. č. 5; kap. 15. č. 27.

J) Mexiko.

- 113** Manuel Bonilla (kap. 15, č. 71) píše v deníku 15. března 1927: „Neposkrvněná Panno, tobě přináším v oběť všechny práce, odříkání i svůj život, bezesné noci, hlad, žízeň, krátký spánek na tvrdé zemi, zimu pronikající kosti i sluneční úpal, jsem znaven k smrti.“ Jinoch se totiž připojil k voji těch, kteří se chopili zbraně na obranu víry. Chycen dne 15. dubna, na Velký pátek, psal téhož dne několik listů; matce: „Posílám ti poslední pozdrav, umírám odevzdávám do vůle Nejvyššího, zůstaň do ní odevzdána i ty.“ Bratru: „Budu asi zastřelen, modli se za mne.“ Sestře: „Neděsím se smrti, ale těžká jest mi vzpomínka na vás a na vaši bolest, zvláště matčinu.“ Snoubence: „Chci vycedit krev až do poslední krůpěje a tak vyznat víru ve svého Tvůrce.“ Na posměch Ukřižovanému veden téhož dne na popraviště, ve 12 hodin přivázan od surovců na kříž, napsav předtím na lístek poslední slova (pro svůj náhrobek): „Umírám pro Boha. Manuel Bonilla.“ Tři hodiny pněl v hrozných bolestech na kříži, ve tři hodiny na něho surovcí namířili, vyslovil ještě slova: „Ať žije Kristus Král.“
- 114** V Leoně chyceno šest jinochů od 13 do 35 let, na Hromnice 1927, v noci, vedeni na popravu. Děsili se, vidouce surové přípravy k popravě, starosta Mariánské družiny Gallardo je povzbuzoval. Vojáci mu vytrhli jazyk, na ostatní se vrhli, tloukli je pažbami, rdousili je . . .
- Ve státě Jalisco na 30.000 katolíků vyhnáno z domů, domy zničeny, mnozí zahynuli v troskách.
- 115** V Leoně P. Rangel ponechán v žaláři tři dny bez pokrmu. Konečně tři dámy si vyprosily přístup k hladovějícímu. Sotvaže odešly, poslal za nimi San-

chez (č. 128) vojáky, vnikli za nimi do domu, našli tam P. Solu v kapli spolu s jinochem Leonardem Perezem, jenž právě slavil církevní sňatek. Usmrceni všichni tři. (Kap. 35, E; r. 1927.)

- 116** P. S e d a n o zrazen od staré ženské za dvě pesety v den Narození Panny Marie 1927, stažena mu na rozkaz generála Ferreiry kůže s rukou i nohou, pak ovinut provaz kolem krku a nucen, aby šel s nimi - ovšemže nemohl. Pověsili ho, spadl; pověsili ho ještě jednou. „Cvičte se na něm ve střelení!“ Zasazeno mu 20 ran. S ním odpraveno ještě pět jiných kněží.

Jiným mučedníkům vráženy za nehty jehly, kosti lámány kus za kusem...

- 117** Hošík J o s e f C a s t i l l o J a r a jde procházkou, několik kluků si všimne bílé stuhy... „Tys byl u přijímání!“ „Byl jsem!“ Nutili ho, aby po nich opakoval slova rouhavá, a když odepřel, vrhli se na něho, kopali, zbili do krve...

- 118** K n ě ž í se skrývali, mši sv. sloužili v noci, bez svíc a bez obřadů, jak jim papež Pius XI. dovolil (směli kteroukoli dobu denní), věřící spěchali k noční adoraci a k nočnímu výkladu katechismu se všech stran. Teprve koncem r. 1934, když běsnění se mírnilo, dovolila vláda katolíkům kněze, a to za těchto podmínek: musí být starší než 50 let, ž e n a t ý, jeden pro 50.000 věřících. Katolický tisk zakázán; hektografovali list Katakomby a dávali si jej z ruky do ruky. Za jediný rok 1927 nakradla vláda církevních statků v ceně přes půldruhé miliardy korun.

- 119** F l o r e n t i n o A l v a r e z byl 7. srpna 1927 znenadáni ve spolkové místnosti Union popular spolu s 30 dělníky přepaden. Jde generálovi naproti. „Co si přejete?“ „Hledáme F. Alvareza.“ „To jsem já.“ Spoután a odvečen do kasáren. „Vy jste jeden z náčelníků čet, které volají: Ať žije Kristus Král!“ „Ano, jsem, neboť Kristus jest Král a kraluje.“ Na rouhavou poznámku generálovu odpověděl: „Viva Christo Rey.“ Sanchez se vztekem necítil, chtěl ho okamžitě zastřelit, plukovník zamezil. V díře, kam byli uvrženi, se celou noc modlil. Mladí dělníci měli po celé tři dny střídavě hlídku před kasárenami, aby zvěděli, co se stalo s jejich drahým předsedou. Dne 10. srpna ve dvě hodiny v noci odvečeni na popraviště.

- 120** P. C o r r e a nese k nemocnému Velebnou Svátost, cestou potkává vojáky, kteří vedou 17 katolíků na popravu. Vrhnou se na kněze, týž rychle přijme sám Tělo Páně, aby je zachránil před zneuctěním. Velitel: „Vyzpovídejte tyto bíd-níky.“ Stalo se. „A teď nám povězte, co vám říkali.“ „Nikdy.“ Za to okamžitě zastřelen.

- 121** P. S o l a postřelen, žil ještě tři hodiny, vzkázal matce pozdrav. „Rcete jí, že má syna mučedníka.“

Faráři v Tamapula, P. L i b r a d o v i, usekli ruce..., za hrozných bolestí sko-nal v nemocnici 29. října 1927.

- 122** P. P r o, jeho bratr a jeden inženýr zastřeleni 23. listopadu 1927. P. Pro prchal z úkrytu do úkrytu, až konečně chycen. Starý otec 70letý beze slz oslovil oba mrtvé syny: „Mučedníci.“ Na pohřbu P. Pro bylo 20.000 lidí.

- 123** V Arandas hošík 12letý dopaden vojáky. „Pojď s námi.“ Šel, v rukou růženec a křížek. „Vy bojujete pro člověka, já pro Boha. Ať žije Kristus Král!“ Zastřelen. Jinému 15letému chtěl jeden voják dopomoci k útěku; odmítl a zůstal s ostatními, zastřelen s nimi. Hoch byl nedávno u sv. biřmování.
- 124** Ve státě Jalisco 18letý chudobný hoch chycen: „Teď volej: Pryč s Kristem.“ „Nikdy, já jsem katolík.“ Přivázán k nákladnímu autu a vlečen... zbrocen krví, pokryt ranami. Konečně stanulo auto před jeho obydlím: „Volej: Ať žije Calles, pryč s Kristem.“ Mezitím oznámeno matce, co se děje... Vyjde, vidí, jak ho bajonety bodají, aby zapřel víru. „Nezapři Krista, byť tě i zabili.“ Hoch s napětím posledních sil volá naposled: „Viva Christo Rey“ a vydechne duši
- 125** Hitlerovy praktiky se prováděly v Mexiku 10-15 let dříve. V Gaudalajara došlo 8. října 1826 k boji o národní svatyni. Jak k němu došlo? Několik pochopů podplaceno, aby se vmísili mezi katolický lid a aby střelili na vojenské auto, které pojede mimo. Stalo se, a pod záminkou vzpoury povoláno v deset hodin večer vojsko k chrámu, který byl pln věřících. Najatí pochopové zhasli na náměstí všechna světla a naplano vystřelili. Hned po prvních ranách se vyvalilo zděšené množství z chrámu, a teď nastala palba; nebylo slyšet leč volání a nárek raněných, sta osob padlo, sta bylo raněných. Ve chrámě zůstalo na 400 lidí celou noc, ti nazíří od vlečení do žalářů.
- 126** Téhož roku v březnu vrazil v městečku Jalisco Juan Moreno s tlupou pochopů do kostela, kde právě slavena mše svatá, a snažil se farář vyrvat z rukou kalich. Farář neotálel a okamžitě přijal svátostné způsoby, aby je zachránil před zneuctěním; za to na místě u oltáře zastřelen. Nastal zmatek, přitom byl Moreno poraněn - od někoho ze svých! Sedláci přec nešli do kostela se zbraní! Ihned povoláno vojsko, a devět předáků obce pověšeno na stromě před chrámem.
- 127** Na pouhou přítomnost při mši svaté byl uvalen z počátku trest „pouze“ 15 dní žaláře nebo 500 pesos. Jeden mladý muž proti tomu výnosu protestoval, odsouzen na smrt; jeden kněz se nabídl za něho, chtěje dítě zachránit otce - byltě teprve rok ženat a právě dítě dostal; ale odsouzený nepustil: „Nikoli, umírám pro Boha, ten se o mou dcerušku postará.“
- 128** Netrvalo dlouho a mše svatá zakázána pod trestem smrti, byť i sloužena potají a při zavřených dveřích. Kněží měnili neustále místo pobytu, mši sv. sloužili jen v noci, beze svíc, bez oltáře, bez paramentů, bez obřadů, jak jim bylo z Říma dovoleno. Věřící si brali nejsv. Svátost domů. V noci vyučovali kněží katechismu, zpovídali, po domech konána tajně noční adorace, ke které spěchali katolíci se všech stran, pokud mohli jestřábímu oku policie uniknout.
- 129** Vyučování náboženství nedovoleno ani soukromě. Kdo měl kolem sebe více dětí a byl chycen, dopadl zle - zvláště když se dokázalo, že

k nim mluvil o náboženství. „Protože jest u nás naprostá svoboda, není dovoleno seskupovat se v náboženské společnosti.“ Jako bychom Hitlera slyšeli! „Osvobozoval“ kdekoho! Zakázán katolický tisk; věřící rozmnožovali (hektografovali) list „Katakomy“ a pod rukou si ho půjčovali nebo prodávali. Za rok nakradla vláda církevního jmění v ceně tehdejších 1 a půl miliardy Kčs.

130 The Universe v U. S. A. sděluje 28. dubna 1928, že v Lagos vytáhli prozrazeného kněze z úkrytu, zpřeráželi mu ruce i nohy, poručili, aby vylezl na hromadu slámy, na níž ho chtěli upálit, a když ubožák nemohl, byl zastřelen. V Colimě ufali sekerou faráři Arreolovi obě ruce, aby nemohl již nikdy sloužit mši svatou; brzo nato zemřel. Jinde z téhož důvodu faráři obě ruce upálili.

Viz kap. 15. č. 68-74; kap. 49.

*

Odkazujeme k tomu, co řečeno v úvodě ke kap. 15. Neplatí dnes o nejedné věřící farnosti slovo duchovního správce v X. Y.? „Odpadů tu není, ale pro víru by se sotva kdo dal mučit,“ řekl první. „Mám zde samé římskokatolíky, ale kdyby měl některý z nich přinést nějakou oběť pro víru, raději by odpadl,“ minil druhý, maje na zřeteli peněžní oběť. „Než by dali na kostel jediný haléf.“

Lidi takové mentality nevyhlídí a nezmění jediné kázání. Ale v y c h o v á v á n i musí být, jak jsem nadhodil v kap. 15. Vychovávat je už ve školních lavicích, vychovávat na kazatelně, ve spolecích (rozumí se, že ne jenom tímto směrem, totiž pohnout je, aby v případě nutnosti byli hotovi k materiálním obětem). Naplnit je r y t í ř s k ý m d u c h e m, vychovat z nich rytíře Kristovy, a to se podaří nejspíše u mládeže. Kdo ji zachytí první, ten ji má! Staré zvlažnělé nepředělá nikdo; nicméně není pochyby, že zahanbujícím dojmem na ně působí příklady hrdinnosti, kterou projevlly mnohdy i děti. Krom toho sotva se ubrání dojmů, kdo si přece jen víru uchoval a slyší nyní o „velkých skutcích otců.“ *Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua . . .* „To jsou otcové tvoji! Hleď, abys nebyl zvrhlým synem velkých a vznešených otců!“ Slovo Montalembertovo: „My, synové mučedníků a potomci křižáků, necourveme před učedníky Voltairovými . . .“ Nejen hrdost, i mužnost a skutcích otců.“ *Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione* někdy lze vyplnit celé kázání vypsáním hrdinského zápasu svědků Kristových? Jde-li o staré, podle *Acta martyrum, Perpetua se společníky, Blandina a Lyonští mučedníci . . .*

31. OBRÁCENÍ.

V této kapitole nejednáme o obrácení hříšníků - to patří do statě „Pokání“. Zde jde o obrácení jinověrců a bezvěrců; podáváme tedy většinou momentky ze života konvertitů. Že naše řada příkladů jest nepatrný zlomek ohromného materiálu, jest samozřejmé. David Rosenthal († 1875), vynikající botanik (vydal dvojsvazkové dílo „O užitečných, léčivých a jedovatých rostlinách“), jako lékař chudých obětavý do krajnosti, sám konvertita, vydal několiksvazkové dílo „Konvertité 19. století“, kde podává „obrazy“ z konverse velkých mužů Německa, Anglie, Francie, Ameriky a Ruska. Ještě obširnější dílo (jakožto pokračování jeho díla) vydal před lety Räss, a dnes? Materiál roste jako lavina. Neuplyne jediného roku, v němž by se katolické revue nerozepsaly o obrácení několika vpravdě velkých mužů, proslulých učenosti a postavením, vážených jak od protestantů, tak od katolíků, často mužů slovutného jména ve vědeckém světě. Kdo by však myslil, že jenom jejich konverse jsou zajímavé (s psychologického hlediska), mýlil by se . . . Jak mnoho poučení skýtají na příklad konverse, způsobené spisy Albána Stolze! Julie Meineková, Kordula Peregrina, P. Arndt . . . Zvláště Julie byla duše skrytá jak květinka a světu neznámá; teprve po smrti Stolzově uveřejněním jeho korespondence se svět o ní dověděl, a rázem se stala miláčkem všech. Ale i kdybychom se omezili jen na velké a slavné muže, je naprosto nemožno veškerý materiál jen zhruba načrtnout. Řídíme se praktickým účelem sbírky a podáváme něco málo obrázků, vybraných z nejrozmanitějších okolností, počínaje starověkem křesťanským (Justin, Hilarius, Cyprián, Augustin) až do doby nejnovější.

Jaký účel mají tyto obrázky? Povzbudit věřící, aby si tím více víry vážili. Vždyť jest nutno poukázat na to, že konvertité, o nichž jednáme, se odhodlali k obrácení po dlouhém a zevrubném studiu, nikoli bez těžkých vnitřních bojů, s mnohými překážkami a často s velkými oběťmi. Nebyly to tedy duše citové, nejednali z časných pohnutek, nebyli to lidé lehkomyšní, lpěli dlouho na zděděných předsudcích a rozhodli se k přestupu teprve tehdy, když měli naprostou jistotu o pravosti sv. víry . . . když rozum volal: „Nelze jinak . . . musíš se podrobit pravdě, musíš opustit cestu bludu, poníž jsi dosud krácel, třebaže jsi se na ni dostal bez své viny.“

Při tom nutno připomínat bez ustání výrok Jos. de Maistrův v č. 150. uvedený. Kdyby se mohli totiž jinověrci honosit podobnými muži jako my, t. j. kdyby v řadách apostatů byli mužové stejně učení a ve stejném množství jako mezi konvertity, pak by naše konverse neznamenalý mnoho; ba skoro bylo by lze říci, že

tento důkaz (ne sice peremptorický, ale dosti závažný) pro pravost sv. víry padá a neznamená nic. Zatím co však sám ateista Fridrich II. doznává, že do tábora protestantského vede katoliky hamižnost (časné výhody), nevědomost, smyslnost, vedou protestanty do ovčince Kristova pohnutky docela jiné. Někdy sice i konverse jsou způsobeny pohnutkami málo čestnými (sňatek, časné výhody, jako na př. vyhlídka na trůn a pod.). Ale takových si zhora nevšímáme, byly by velmi pochybným důkazem pravosti sv. víry! Celkem však zůstane v platnosti zásada: odpadne jen červivé ovoce, odpadne snadno a lehce, zatím co návrat stojí oběti.

Tyto a podobné úvahy jsou s to vzbudit v srdcích věřících pocit zahanbení, když se jim ukáže, jak málo si váží pokladu sv. víry oni a jaké oběti přinášejí ti, kteří si tento poklad musí vydobýt. Netřeba se bát promluvit pravdu. Nevím, proč by nemohl kazatel poukázat i na to, jak vypadali kněží odpadlíci - za reformace i později . . . ukázat na to, jaký byl život kněží, kteří zakládali nové sekty, zdali hledali přísnější („apoštolský“) život či něco jiného. Po ovoci poznáme strom . . . Pak nahlédne i mládež, zvláště studující, jak dalece jsou pravdy vzdáleny Jiráskovy „selhanky“, kdykoli jich tendenční autor se začne obírat svým oblíbeným thematem katolictví a protestantství v Čechách, jak v dřívějších spisech (na př. U nás), tak zvláště ve svém temném románu, kde hadím jedem svého protikatolického záští potřisnil kdekterý čistý katolický zjev.

Že nesmíme pohrdat těmi a odsuzovat ty, kteří v bludu zůstali a neodhodlali se vstoupit do pravé archy Noemovy, poučují nás na př. č. 63, 136-140. Soud nad nimi ponecháme Nejvyššímu, a pamětlivi slov apoštolových (1 Kor 10. 12, Gal 6. 1, Ř 14, 2. 4. 10 . . . Jak 4. 13) jakož i slov Páně (Jn 15. 16) budeme děkovat Pánu za milost povolání k pravé víře; nevíš, jak bys na jejich místě jednal ty! Modlit se, nikoli soudit!

Příklady.

- 1 Cyprián, syn pohanského senátora v Kartagu, vynikal všeobecným vzděláním, a jako učitel retoriky byl vážen daleko široko; dosáhl značného jmění, vedl skvělý život, ovšem nikoli prostý všech výstředností. Řízením Boží prozřetelnosti se dostal do domu křesťanského kněze Cecilia, od něho byl poučen o pravdách sv. víry a o Písmě sv. Jeho velký a kritický duch byl brzo o pravdivosti učení Kristova přesvědčen, ale nyní nastal krutý boj jako u sv. Augustina, boj mezi smyslností a láskou k pravdě, boj nelehký a dlouhý, ale jako Augustin, tak si řekl i on: „Jen odvahu, Cypriáne, ať to stojí co stojí, pojďme k Bohu.“ Jeho obrácení způsobilo nemalý rozruch jak u křesťanů tak u pohanů. Stejně jako Augustin popisuje sám své vnitřní boje . . ., jak nedoufal, že by bylo možno

odložit zvyky, jež se mu staly druhou přirozeností, jak smyslnost vábila, držela, fantasií okouzlovala či spíše mámila luznými představami, jak se mu zdálo tvrdým slovo Páně: „Zapři sám sebe...“ Když konečně přijal sv. křest, zmizely všechny temnoty a pochybnosti, stal se novým člověkem, a co se mu zdálo dříve nemožným, ukázalo se mu nyní i snadným. Za dva roky po obrácení se stal biskupem (asi roku 248); jeho spisy patří k nejvýtečnějšímu, co sv. Otcové napsali. Za pronásledování císaře Valeria pro Krista stát r. 258.

- 2 Dionysius z Alexandrie, nazývaný od Eusebia „Veliký“, † asi r. 265, žák Origenův... Stal se křesťanem po dlouhém úporném studiu, v bouřlivých dobách byl ozdobou alexandrijské církve.
- 3 Řehoř Divotvorce (jeho dřívější jméno Theodor, Bohdan), přišel se sestrou a s bratrem Athenodorem (= dar Athénin) do Caesareje palestinské kolem r. 230, slyšel Origena, jeho přednáškami přesvědčen o pravdě sv. víry, r. 238 se vrací domů do Neocaesareje v Pontu, pln úcty k Origenovi.
- 4 Obrácení sv. Augustina jest známé, taktéž obrácení sv. Justina; oba byli mužové rozumu, nikoli citu, a jen přesvědčení stoprocentní bylo s to je přivést ke Kristu. Oba napřed prostudovali všechny pohanské filosofy, než se poddali světlu pravdy Kristovy.
- 5 Pantaeus, předchůdce Klimenta Alexandrijského v řízení katechetské školy, stal se ze stoika křesťanem, vykonal daleké misijní cesty po Orientě, † asi r. 200.
- 6 Hilarius, učitel církevní, pocházel ze vznešené pohanské rodiny; zevrubně vzdělán, obíral se neustále myšlenkou, co jest životním cílem a určením člověka. Vedlo se mu jako sv. Justinovi: marně hledal uspokojivou odpověď u pohanských filosofů, marně se namáhal sám, aby na ni přišel; konečně upozorněn na Písmo sv., a tam našel, co hledal. Vzal na sebe sladké jeho Kristovo a stal se brzo biskupem v rodném městě Poitiers - jest nazýván Atanášem západu, protože proti ariánům hájil tajemství nejsv. Trojice a božství Kristova s takovou neohrožeností, přesvědčivostí a úspěchem, že se jeho učenosti děsili. Z rozkazu ariánského císaře Konstantia vypověděn do Malé Asie, ale tam učinili s jeho učeností ariáni tak smutnou zkušenost, že ze strachu před ním (mělo dojít k veřejné disputaci o víře) prosili císaře, aby ho zase poslal zpět. (Nazýván perturbator Orientis, t. j. byl by málem posici ariánů na východě zvrátil docela; † asi 367.)¹

¹ Od tohoto učitele církevního nutno rozlišovat sv. Hilaria biskupa arleského. V mládí vedl světácký život, jeho příbuzný Honoratus za něj bez přestání vysílal modlitby k trůnu milosti, a ty vytrvalé prosby způsobily, že Pán poslal bouři jako na loď, po níž se Jonáš plavil do Tharsisu... v duši lehkomyšlného jinoha se rozvířila bouře; svůj vnitřní boj líčí sám: „S jedné strany volal Pán, na druhé straně stál svět, nabízející svůdné rozkoše. Má vůle kolísala nerozhodně sem a tam, nemohouc se rozhodnout; konečně zvítězil Kristus.“ Kdyby se byl v oněch kritických chvílích rozhodl jinak, snad by byl dnes mezi zavrženci; † 449.

- 7** Obrázek z křesťanského starověku: *Serapion Sindonita* se stal dobrovolně otrokem kteréhosi pohana, aby ho získal Kristu. Když dosáhl svého cíle, dal mu jeho obrácený pán svobodu, tuniku, plášť a knihu evangelií (tehdy velké ceny). S. daroval brzo plášť chudásovi, kterého potkal, tuniku dal druhému, knihu prodal, aby pomohl kteréšví vdově v její bídě.
- 8** *Viktorin*, o němž se zmiňuje sv. Augustin ve svých *Vyznáních*, *Caius Marius Victorinus Afer*, Afričan, kolem r. 360 nejslavnější učitel řečnictví v Římě, stává se r. 355 členem křesťanské obce římské; od té doby věnuje své pero potírání ariánského bludu a výkladu Písma sv. Ale jednak stáří, jednak že byl příliš dlouho mimo církev, jednak že neměl mimořádného bohoslovného nadání, zavinilo, že jeho křesťanské spisy jsou nevalné ceny.
- 9** Sv. *Viktor Marseilleský* obrací v žaláři ke Kristu své tři hlídače a s nimi podstupuje mučednickou smrt po r. 300.
- 10** *Rabulas*, syrský církevní spisovatel, zprvu pohan, s manželkou přijímá křest, a kolem r. 400. spolu s ní se věnuje životu klášternímu. - Byl pomocníkem sv. *Cyrila alexandrijského* v boji proti *Nestoriov*vi, popírajícímu důstojenství Matky Boží, a psal i bojoval proti tomuto bludu tak urputně, že jeho nástupce *Ibas* ho nazval edeským tyranem. (Biskupem v Edesse se stal r. 412, r 435.)
- 11** *Tiridates III.*, armenský král, císaři *Diocleciánovi*; nadmíru milý... Když perský král *Šapur II.* vyvraždil celou královskou rodinu, byl T. jako dítě zachráněn na římský císařský dvůr, kde byl vychován, a pak pomocí Římanů dosáhl opět trůnu r. 282. Jako jeho příznivec i vrah jeho rodičů, pronásledoval i on křesťany, až byl sv. *Řehořem*, apoštolem Armenska, vyléčen z těžkého utrpení - bylo trestem za to, že dal umučit svatou *Rhipsimu* a její družky, panny uprchlé z Říma... místo bezpečí našly mučednickou korunu. To se stalo kolem r. 295. Král přijal spolu s velmoží křest, a celý národ následoval jeho příkladu; z toho vznikla r. 308 válka s římským *Maximinem Dazou*, v které se T. nepřátelským vojům ubránil.
- 12** *Semen est sanguis Christianorum...*, krev mučedníků jest semenem nových křesťanů, pravil *Tertullián* za dob, kdy se církev skrývala v katakombách. Kolik dokladů z tehdejší éry hrdinů! Stálost mučedníků obrátila nejen takové pohany, kteří byli od přirozenosti nadáni šlechtným duchem a v jejichž srdci dřímala touha po něčem vyšším než co jim mohlo poskytnout jejich náboženství, ve které už beztak nikdo nevěřil, nýbrž i kati; ti, kteří věrné Kristovy mučili, odhazovali meč a prohlašovali, že chtějí vyznávat víru v toho Boha, jenž dovede své vyznavače tak sílit. Sv. *Bonosa* obrátila 50 v o j á k ů, kteří ji mučili, a ti dosáhli mučednické palmy dříve než ona (r. 207); soudce *Hadrían* (památka 8. září) byl obrácen stálostí těch, které sám na smrt posílal; tribun *Respicius* se prohlásil křesťanem vida stálost sv. *Tryfona*, a usmrcen spolu s ním (za *Decia*, památka 11. listopadu); soudce *Arrián* se stal věřícím po smrti *Filemona*, jež odsoudil; soudce *Agrippa* po smrti *Basiliska* (r. 308). Při mučednictví *Pavla* a *Juliány* v *Ptolemaidě* fenické r. 273 obrácení *Kodrát*,

A k a c i u s a S t r a t o n i k. Posledně jmenovaný (kat) světici mučí, konečně váhá, vida stálost a klid mladičké dívky. „Neváhej, já se nevzpírám, jen přitůž, brzo budeš se svým úkolem hotov.“ Stratonik odhodí mučící nástroj a praví soudci: „Já jsem také křesťan.“ Okamžitě odsouzen, modlí se k „Bohu této panny“, aby ho přijal na milost a mezi své vyznavače, pokřtěn vlastní krví jak přemnozí jiní. Jiná dívka Sekundina obrátila 18 svých mučitelů. Blažej z Cesařeje Kappadocké (nikoli ze Sebasty, jehož svátek 3. února!) ve 3. stol. obrátil vojáky, kteří ho z rozkazu soudce vhodili do vřelé vody... tou vodou je ihned pokřtil. Žalárník Laodicius v Heraklei obráčen při mučení sv. Glycerie a stál r. 177. Týž ortel stihl vojáky Papiu a Maura, obráčené stálostí sv. Saturnina a Sisinia za Diokleciána, Cyriak kata, jenž stál sv. Antiocha v Sebastě, a vojáky, kteří uvrhli do moře sv. Theogena. Pohanský kněz Evilanis, nejvyšší dvořan Maximianův, sváděl Faustu, strašně ji mučil, ale pak sám obráčen a okamžitě odsouzen. Eugenie, dcera místodržitele Filipa, vidí jít do vyhnanství zástup křesťanů, hledí na jejich klidné a skoro radostné tváře, vylévá se na ně a hlásí se k jejich víře.

- 13** I v novějších pronásledováních se dály podobné věci. P. Oldcorn v noci s 3. na 4. duben 1606 obrátil ve vězení odsouzeného zločince a přijal jej do církve. Nazítří kráčí kajícník za vlečeným knězem na popraviště... Kati: „Co, ty ses stal papežencem?“ „Jsem katolík, a doufám, že jako katolík umru.“ „Tys známý zloděj a zločinec.“ „To je pravda, tím jsem byl, dokud jsem patřil vašemu náboženství; teď jsem katolík a kajícník. Jako byl blud kořenem všech mých nepravostí, tak má nynější víra jest příčina mého pokání.“ Stávalo se často, že uvěznění kněží obrátili od bludu nejednoho zločince, s nimž v žaláři očekávali smrt; zase se osvědčilo slovo umírajícího (ovšem neobráčeného) Melanchtona, že v „nové (církvi) se lépe žije a ve staré lépe umírá“. Na prahu věčnosti se mění názory!
- 14** Jiný velký filosof a myslitel téhož století, Gottfried Leibnitz († 1716), obíral se též myšlenkou stát se katolíkem, ale váhal a odkládal, doba milosti pominula, nakonec svůj úmysl neprovedl. Bůh milost nabízí, ale když se jí nechopíme ihned, snadno o ni přijdeme. Lpěl totiž příliš na nevázaném životě, a byl si vědom, že po přestoupení bude vymáhat jeho čest a charakter, aby život byl v souhlase s vírou, kterou dobrovolně přijal.
- 15** Přítel Leibnitzův Molanus byl taktéž přesvědčen o pravosti katol. víry; proč nepřestoupil? Lpěl příliš na bohaté prebendě! Podobně Lavater.
- 16** Při mučednické smrti Edmunda Kampiana se obrátily nesčetné davy k pravé víře, mezi jinými také dcera ministra Walsinghama, padělatele dopisů Marie Stuartovny, jichž užito za podklad řízení proti ní (s Cecilem, nejfanatictějším zuřivcem protikatolickým, jedním ze soudců a křivých žalobců Edmundoových), a dcera Hoptona, velitele Toweru (londýnské bastily). Obě se obrátily až po čase, po těžkých bojích, ale změna jejich srdce se stala tam. Humphrey ve spise proti K. praví: „Není pravda, že mrtví nekoušou; tento nám po smrti škodí víc než za živa; jest jako hydra, které jedna hlava useknuta a deset jiných

naroste; místo mrtvého Kampiana se derou do řad papeženců jeden bojovník za druhým, jako žeň nových mužů ze setby dračích zubů . . .”

- 17** V Durhama při mučednické smrti čtyř kněží 27. máje 1590 byla mezi přítomnými protestanty nálada docela jiná, než bylo dosud vídat. Otec sedmi dětí prohodil: „Kéž by se i mým dětem dostalo podobného údělu a tak vyznaly svou víru.“ Jiný: „Já bych též raději volil smrt než se podrobit nespravedlivému zákonu.“ Jiný: „To bylo kázání pro nás! Zemřeli pro toho, jenž zemřel pro ně.“ Když kat podle zvyku pozvedl ufaté hlavy umučených a volal: „Bůh zachovej královnu“, nikdo neopětoval jeho volání kromě katů a dvou přítomných anglickánských kazatelů. Přítomný Robert Naire se stal věřícím spolu s nevěstou (pocházela z urozeného rodu . . . její otec zuřil a vydědil ji, když se nechtěla k bludu vrátit), své děti vychovali v katolické víře. Pramen, z něhož vzali kati vodu do kotle, kde těla mučedníků vařena, hned potom vyschl.
- 18** Ferdinand Talavera, člen řádu jeronymitánů, od r. 1493 první arcibiskup v dobyté Granadě, poslední baště maurského panství ve Španělsku, ozdo-
ba církve a kněžstva, byl neúnavný v poučování Maurů, vyznavačů Mohamedových, kterých zůstalo na poloostrově nad míru mnoho. Odmítal přitom veškeré násilí, jen láskou chtěl nevěřící získávat Kristu. Proto od inkvisice obviněn z židovstva a kacířstva, a kdožví, jak by byl dopadl, kdyby ho nebyl zachránil zákrok kardinála Ximenesa.
- 19** Velkokníže Jagello litevský se uchází o sličnou a ctnostnou polskou princeznu Hedviku r. 1377; jest mu slíbena, když se zaručí, že přijme křest a přivede celý národ k víře Kristově. Slíbil, splnil r. 1386 - toho roku v Krakově pokřtěn a s princeznou oddán, a stává se zároveň polským králem. Ale obrácení Litvy bylo povrchní: polští misionáři neznali řeč lidu.
- 20** Pavel z Burgosu, syn bohatých židovských rodičů („Salomon ben Levi“), studiem Starého Zákona, Summy sv. Tomáše a spisů křesťanských filosofů přiveden ke Kristu r. 1390; po smrti manželky se stává knězem, r. 1405 biskupem v Kartageně, 1415 v Burgos, kancléřem kastilského krále, vychovatelem prince Jana II., účastní se kostnického sněmu, píše apologetická a exetická díla, † 1435.
- 21** Jan Haner přechází do tábora Lutherova r. 1526, ale když studoval zevrubně jeho nauku o ospravedlnění, bez dobrých skutků, bez svobody vůle, otevřely se mu oči a vrátil se po osmi letech k víře, kterou opustil; † po r. 1544.
- 22** Zdaž by se Luther neobrátil v hrobě, kdyby viděl, co se na světě děje? Jediný potomek jeho nejstaršího syna Jan, lékař, narozený r. 1763, přichází r. 1801 do Čech, jeho syn Josef se stává katolíkem, pojímá za manželku Annu Pospíšákovou, jest otcem pěti dětí. V Baltimore byl nedávno, kolem roku 1930, pochován jiný přímý potomek wittenberského reformátora, pochovával ho jeho syn, katolický kněz! Tam žije asi dvacet rodin, které mají jméno Luther, všechny odvozují původ od neblahého Dr Martina, všechny jsou katolické! Takový osud sekt . . ., po staletých bludných cestách se vracejí jejich lidé k církvi, kterou opustili.

23 Čelný hessenský bohoslovec Jan Pistorius, kdysi katolický farář, r. 1535 se oženil, a jako armáda jemu podobných odplaval i s ženou do luterských vod (r. 1539), za dva roky superintendent, zemřel 1538. Jeho syn téhož jména po dlouhých urputných vnitřních bojích, trvajících tři léta, se vrací r. 1588 do církve, kterou opustil jeho otec, a pak působil velmi blahodárně pro království Kristovo. Přivedl k pravé víře markraběte Jakuba III. a dvorního kazatele badenského velkovévody Zehendera, jenž později vstoupil do řádu T. J. Roku 1591 přijal kněžská svěcení, byl generálním vikářem biskupa kostnického, pak zpovědníkem císaře Rudolfa II., a třebaže neustále nemocen, byl mnohonásobně politicky činný, obávaný polemik, bystrého rozhledu; kul proti Lutherovi zbraně z jeho vlastních spisů - porážel ho jeho vlastními důvody! Zatím co pastoři spisy „muže Božího“ nečtou a nestudují, byla jeho znalost spisů tohoto nejsprostšího skribenta z celé světové literatury úžasná, takže ještě dnes lze z něho proti Lutherovi čerpat.

24 Theobald Thamer, žák Lutherův a Melanctonův, universitní profesor a kazatel, přesvědčen o tom, co káže zdravý rozum, že totiž bez dobrých skutků nelze dojít spásy, a nemoha věřit, že by zloději, smilníku, vrahu bylo „luterské nebe“ dokořán otevřeno, jen když jest „věřící“, to znamená, jen když věří Lutherovi a v Luthera, kázal o nezbytnosti záslužných skutků a o nutnosti varovat se hříchu, jak mohou zastánci bible ve svaté knize na každé stránce číst: „Konej dobré, varuj se zlého.“ Tím samozřejmě netrefil stoupcům „muže Božího“ do noty, byl r. 1549 přinucen, aby se místa vzdal, za čtyři roky potom skládá v Itálii vyznání víry, od r. 1566 jest katolickým kazatelem a profesorem v badenském Frýburce; † 1569.

Fuldský opat Baltasar Dernbach, pocházející ze starého šlechtického rodu hessenského, přijal světlo víry Kristovy jako hoch. Byv zvolen za opata kláštera, do něhož vstoupil, prováděl mužně katolickou obnovu svého území; tím proti sobě poštval jak klášterní kapitulu, načichlou bludem, tak město i šlechtu; musil opustit klášter, odebral se do Fuldy 1576, podporoval tam všemožně řád T. J. v jeho práci o náboženské obrodě lidu, a teprve r. 1602 se mohl vrátit a ujmout řízení svého opatství; † 1606.

25 Petr Pázmány, syn vznešených kalvínských rodičů, ozdoba a chloubka uherské církve, stává se katolíkem v 13. roce, 1583; v 17. roce vstupuje do řádu T. J., v 31. roce jest misionářem a pomocníkem biskupa Forgacse, v 33. roce profesorem bohosloví ve Štyrském Hradci, a když se Forgacs stal arcibiskupem ostřihomským, volá ho k sobě, aby byl jeho rádcem a pomocníkem v řízení diecése. Kázáním a vzácnými apologetickými spisy obrátil přemnoho krajanů ke Kristově církvi, 46letý přešel do řádu somasků, založeného sv. Jeronymem Aemiliani a potvrzeného téhož roku jako řád sv. Ignáce (1540); zároveň byl jmenován nástupcem zesnulého přítele a primasa Uherska, v 59. roce byl kardinálem, † 1637, 67letý. Neúnavně činný, každý rok svolával synodu, v 30leté válce udržel mír mezi Ferdinandem II. a Bethlenem, knížetem Sedmihradským, jakož i jeho nástupcem Jiřím Rokoczym - nebýt toho, bylo by se rakouskému katolickému vládci a zájmům katolické církve, které zastával, vedlo převelmi zle. Pázmány je tvůrcem maďarského spisovného jazyka, založil nesčetné ško-

ly, dbal o vzdělání kleru, jest původce proslulého kněžského učeliště Pázmáneum ve Vídni, ústavu, z něhož vyšlo jeho vlasti přemnoho vzácných kněží.

- 26** Bedřich Staphylus, narozený pět let před vystoupením Lutherovým, protestant, zprvu oddán nové víře, ale už r. 1546, v roce Lutherovy smrti, mu bylo na pováženu to, co viděl ve vlastním táboře. Za rok volán na universitu kraloveckou za profesora bohosloví, vymínil si, že mu bude volno opustit kdykoli své místo, bude-li to jeho svědomí vymáhat. Anarchie, kterou viděl v náboženské společnosti zřeknuvší se a postrádající učitelského úřadu církve, a těžká nemoc, to vše uspíšilo jeho obrácení (r. 1552). Byl přítelem sv. Petra Kanisia a kardinála Hosia, ve službách Ferdinanda I. byl horlivě činný pro katolickou obnovu Rakous a Bavor, † 1564; smělý obhájce pravdy a všestranně vzdělán. Srovnej s ním jistého velkého pána jisté sekty, jenž odpadl od církve jednak k vůli ženění, jednak proto, že mu „jinde“ kynula skvělá kariéra, jenž nevěří, co píše a káže, jenž řekl důvěrně svému příteli, katolickému knězi, že „s tím sekne“, až „té komedie bude mít dost“, a jenž s tím nesekl, poněvadž se mezitím „u nich“ stal pánem velikým velmi.
- 27** Petr Pithou, kalvínek, právník, našel cestu k pravdě r. 1573, 34letý, on, jenž už ve 20. roce byl advokátem pařížského parlamentu; ale hověl galikanismu - divme se tomu, když byl zastáncem a obhájcem tohoto necírkevního směru i Bossuet!
- 28** Jiný právník, Spondanus, čte díla Bellarminova, od Kalvinova bludu se obrací k pravdě Kristově r. 1595, 37letý, píše historii církve, věnuje se službě oltáře, 1626 se stává biskupem, horlivě se věnuje svěženému stádcí, † 1643.
- 29** Jan Romillon, syn odpadlíka, vychován ve fanatickém kalvinském protikatolickém záští, přesto našel cestu k pravdě v 26. roce, r. 1579, a za devět let potom přijímá kněžská svěcení. Byl to muž modlitby a lidumilnosti, s přítelem Busem založil r. 1592 mužský řád a potom i podobný ženský k vyučování a výchově hochů a dívek na křesťanském základě; † 1622.
- 30** Kašpar Ulenberg studoval protestantské bohosloví ve Wittenberce, a tam čtení Lutherových spisů v něm vzbudilo první pochybnosti o pravdivosti jeho nauky. Byl poslán do Kolína nad Rýnem, aby tam příbuzného, jenž se vrátil ke katolictví, přivedl zpět k „otci Lutherovi“; aby ho jak náleží přesvědčil, studoval horlivě důvody pro a proti, především bibli a svaté Otce, a výsledek? Šel za ním! Zíekl se sám „otce Luthera“ r. 1572, 23letý, věnoval se stavu duchovnímu, r. 1610 zvolen za rektora university, † 1617. Z jeho spisů stojí za zmínku „Závažné příčiny, proč katoličtí křesťané mají zůstat při starém křesťanství“, 1589.
- 31** Justus Lipsius, jeden z největších učenců 16. stol., syn katolických rodičů, ve 20. roce se stal sekretářem kardinála Granvelly, prvního rádce a ministra nizozemské regentky princezny Markety, nevlastní sestry španělského krále Filipa II., pod jehož žezlo Nizozemsko patřilo. Prócestoval Čechy, Německo, Itálii, stal se r. 1572 (25letý) profesorem na luterské universitě v Jeně,

r. 1576 v Lovani, načež 1578 odpadl ke kalvinismu. Proč? Nikdo neví; nikdo však též netušil, proč (r. 1590) nenadále opustil Leiden i tamní profesorskou katedru..., za rok potom se vrátil v Mohuči k víře svých otců, které zůstal upřímně oddán do smrti; byl od r. 1592 profesorem na proslulé lovaňské universitě, † 1606.

32 R. 1666 umírá ve francouzském klášteře bosých karmelitek v Pontoise u Versailles sestra skoro stoletá, která přes 60 let sloužila Pánu jako ona Anna, o níž píše sv. Lukáš: „Na postech a modlitbách...“, vynikajíc duchem nábožnosti a kajicnosti... Klára Racoisová, kdysi horlivá kalvínka; r. 1599 složila vyznání víry do rukou Abbé Bérulla, pozdějšího kardinála, zakladatele a prvního generálního představeného francouzského oratoria, známého tím, že mnoho kalvínů přivedl do lůna církve a uvedl do Francie bosé karmelitky; povzbudil k tomu bl. Marii Acarie („sestra Marie od vtělení“), jejíž tři dcery pak na Karmel odešly jedna za druhou, mezi nimi ctihodná Marketa od nejsv. Svátosti, obdařená mystickými dary; za dcerami šla po smrti mužově i matka, zůstala však do smrti sestrou laičkou.

33 R. 1645 vydrancovali holanďtí kalvínští v Hengelo dům svého kazatele Matěje Zelhorsta a on tak tak že zachránil život; musil s celou rodinou prchnout do Německa, kde po letech zemřel. Proč k oné násilnosti došlo? Jejich kazatel, syn katolických rodičů, odpadl r. 1614 ke kalvíntví; studium svatých otců a modlitba mu ukázala cestu zpět k víře, kterou odhodil, a obráceného kalvínce div že nezabili.

34 Petr Lambeck, stává se r. 1659 rector perpetuus (trvalým ředitelem) hamburského gymnasia, kde od r. 1651 (23letý) byl profesorem historie. Polyhistor, obsáhl všecko vědění své doby, r. 1662 vyznává v Římě víru sv. Petra a Pavla, za rok nato jest předsedou císařské knihovny ve Vídni, † 1680.

35 Kdo by neznal alespoň podle jména skladatele milých náboženských písní z dob Ferdinanda III. Angelus Silesius, Andělko ze Slezska, jak se po přijetí svátosti břímování důsledně podpisoval Jan Scheffler, syn polského luterského rytíře, narozený ve Vratislavi r. 1624. Po zevrubném studiu se tento muž, tělesný lékař jmenovaného císaře, stal r. 1653 věřícím katolíkem, 1661 přijal svatá svěcení, † 1677. Medicinu a filosofii studoval ve Strassburku, Padově a Leidenu, učení sv. víry privátně, svou konverzi připravoval dlouho, za čtrnáct dní po ní vydal spisek, kde zevrubně vysvětluje pohnutky svého přestupu.

36 Anglický král Karel II., pravnuk Marie Stuartovny, vnuk Jakuba I., tchána zimního krále českého, pomýšlel na přestoupení, mluvil o tom s bratrem Jakubem a s Ludvíkem XIV., ale co ho zdržovalo? Hříšný život (Venuše) a politika! Nerad by byl ztratil trůn! Ludvík, „nejkřesťanštější král“, sám mu radil, aby počkal - byl by nerad pozbyl tak poddajného nástroje pro svou politiku. V doverské smlouvě, kde uzavřel s Francií spolek na výboj a odboj, slíbil, že se veřejně prohlásí za katolíka, až bude vhodná doba. Po čase smlouva obnovena, ale odstavec o změně náboženství vynechán. K. ze slabosti a bázně podpisoval zákony o pronásledování katolíků, třebaže toužil i jim dát svobodu vyznání. Raněn

mrtvicí 1. února 1685 neodpověděl anglikánskému predikantu na otázku, zda umírá ve společenství anglikánské církve; jeho bratr Jakub kazatele odehnal a tázal se tiše nemocného, chce-li katolického kněze. „Proboha ano, jen rychle, neztrácej ani okamžiku.“ „Kdyby mne to život stálo, přivedu ti ho.“ Ale kde ho najít, když zákony Karlem potvrzené vypověděly všechny ze země? S námahou se podařilo najít misionáře, K. litoval, že odložil obrácení až do poslední chvíle, sliboval, že teď bude docela jinak žít, ale vkrátce zemřel po probitém životě 6. února.

- 37** **Jakub II.** Stuart praví bratrovi (Karlu II.): „Studiem reformace jsem přišel k poznání, že žádný z „reformátorů“ nebyl od Boha poslán; vrátím se tedy do katolické církve.“ Tajně se zúčastňoval katol. bohoslužeb, ale naoko se hlásil k protestantství, aby si nezamezil cestu k trůnu. Na tomto hříšném počínání nespočívalo požehnání nebes. Nastoupil sice po bratrovi, hlásil se pak vždy směle k pravé víře, ale tím vyvolal u netolerantních fanatických protestantů vzpouru za vzpourou; vypukla občanská válka, a J. byl ze země vypuzen. Mnohokrát se pokoušel (pomocí Ludvíka XIV.) zmocnit se koruny; když však poslední pokus se zhatil, vzdal se nadobro myšlenky a naděje na trůn i na světské statky, zabýval se jen spásou své duše a vedl život kajícího, že by mohl být trapistům vzorem. Svému synu Jakobovi říkával: „Raději se vzdej koruny než víry . . . pravému náboženství přines v oběť všechny pozemské výhody.“ Zemřel na francouzském dvoře, klidně snášeje utrpení a odevzdán do vůle Boží r. 1701. Z počátku byl krutý, pravá víra jej zušlechtila a učinila laskavým vládcem. Jeho syn byl Karel III. (*kapit. „Naděje“*) a Jindřich, jenž zemřel jako kardinál r. 1807. Jím vymřel rod Stuartovců, kteří tolik zla způsobili církvi v Anglii, začínaje Jakobem I., synem skotské královny Marie Stuartovny, jež pro víru od věrolomné Alžběty proti všemu právu 19 let vězněna a pak popravena; syn jí byl násilně odňat a vychován v protestantismu.

- 38** **Hugo Grotius** (Huig de Groot), „ozdoba Holandska, div věků“, filosof, patřící k největším myslitelům 17. stol., protestant, přítel katol., theologa Petavia T. J., studiem sv. Otců došel poznání, že výtky činěné katolíkům od protestantů jsou docela neoprávněné a nespravedlivé; vydal několik smířlivých spisků, pročež od kalvínů nazýván rouhačem. Tím více však svaté Otce studoval a z jejich spisů vybíral místa, kterými dokazoval protestantům, že katol. náboženství jest prastaré a že souhlas s vírou katol. jest nutný. Bylo jisto, že se vrátí do pravé církve; on sám doufal, že mnozí budou jeho kroku následovat. Chtěl přestoupit před svou poslední cestou do Švédska, ale Petavius prý mu radil, aby tak učinil po svém návratu, ve Š. však neočekávaně zemřel r. 1645. Podle nových výzkumů prý přece před smrtí složil vyznání katolické víry.

- 39** **Dcera Zimního krále českého, pravnučka Marie Stuartovny, Louisa Holandina**, prchla po smrti otcově r. 1657 z domu (z Haagu); sdělila matce své rozhodnutí stát se katoličkou, matka dala hlídat hranice, Louise se přece podařilo uniknout . . . Co nevidět složila v Antverpách vyznání víry, vstoupila do kláštera cisterciáček nablízku Paříže, a zemřela tam jako abatyše roku 1709 (187letá). I její dva bratři Fridrich a Rupert konvertovali.

- 40** Wolfgang Vilém vévoda ve Pfalz-Neuburg a Jülich-Berg, syn luterského vévody Filipa, skládá vyznání víry r. 1613, provádí katolickou obnovu na svém území, volá k práci jesuity a kapucíny, ale dílo obnovy šlo pomalu vpřed, zatím co dílo zkázy jde rapidně, tak jako slunko jen ponenáhlou vysuší kaluže způsobené průtrží mračen nebo hnilobu a plesnivinu, rozplemenou vůčihledě.
- 41** Adolf Volusius, syn kalvínského kazatele a jeho nástupce v úřadě, přišel k poznání katolické pravdy četbou; opustil místo a prchl do Mohuče, kde 23letý složil vyznání víry, 1640; nakonec se stal světicím biskupem mohučským, † 1679; výtečný řečník a spisovatel, horlivý apoštol.
- 42** Ve svátek Panny bez poskvrny počaté 1667 skládá v Toskáně vyznání víry tělesný lékař tamního velkovévody Ferdinanda II. Kdybys byl tehdy vyslovil jméno Mikuláše Stensena, sklonil by každý pěstitel vědy v úctě hlavu; znal kdekdo tohoto dánského filologa, matematika, geologa a zvláště slovnutného anatoma, narozeného v Kodani r. 1638. Byl na vrcholu slávy a úspěchů, když se zřekl luterství. Je tvůrce moderní geognosie dílem *De solido*, r. 1672 povolán do svého rodiště za profesora na universitu, brzo se vzdává skvělého postavení, přijímá r. 1675 svatá svěcení, opouští i dráhu přírodovědeckého bádání, jemu tak drahou a milou, a žije životem odříkání, zbožnosti a dobročinnosti. Jako světicí biskup pro severní Německo vynikal apoštolskou horlivostí, která nedbala sebetěžších obtíží, kdy šlo o spásu duší; místo vědeckých spisů, kterými by byl rozmnožil svou slávu, psal spisy apologetické k obhájení sv. víry, kterými rozšířil království Kristovo, ne k slávě své, nýbrž ke spásě duší; † 1686.
- 43** Světicí biskup v Bamberku, Bedřich Förner († 1630) kázal jednou o nejbl. Panně; doporučil přítomným, aby ji vroucně uctivali, že jim to přinese hojné požehnání. Mezi posluchači byl i protestant Martin Guttricht... Vzal si slova kazatelova k srdci, modlil se od té chvíle denně ráno i večer sedm Ave. Po třech letech těžce onemocněl, v duši se ozvala mocná touha po pravé církvi, v den Panny bez poskvrny počaté složil vyznání víry a zakusil při tom takovou útěchu, že ani myšlenka na blízkou smrt ji nezkalila. (Förner zakoušel před svým jmenováním mnoho trpkostí od světácky žijícího a protestantsky smýšlejícího světicího biskupa Schönera, sesazeného r. 1610, a jemu podobného diecésního biskupa Jana v. Gebsattel, † 1609.)
- 44** R. 1811 zemřel apoštolský vikář Skotska Jiří Hay ve stáří 82 let. Byl vojenským lékařem v armádě Karla Stuarta, upadl do zajetí, od katolických spoluzajatců poučen a vyučen ve sv. víře, od P. Setona T. J. přijat do církve r. 1748, přijímá svatá svěcení, a pak se namáhal ze všech sil, aby ve Skotsku, odpadlém od církve působením nejnesnášenlivějšího a nejfanatičtějšího ze všech reformátorů Knoxova, bylo katolické náboženství aspoň trpěno, když ne státně uznáno.
- 45** Jiří Phillipps, syn otce anglikána a matky skotské puritánky, povzbuzen konvertitou Jarcke následuje jeho příkladu r. 1828, 24letý, za pět let pota

jest radou v mnichovském ministerstvu, za rok nato profesorem práv tamtéž. přítel Görresův, katolický křesťan z nejnvtnějšího přesvědčení, věhlasný učenec, slavný učitel, spolu s Möhlerem, Kettelerem, Ringseisem a nešťastným Döllingerem obnovitel katolického života a katolické vědy v Mnichově a ve Vídni; tam byl profesorem od r. 1851, † 1872.

- 46** Filip Veith, syn židovských rodičů, po matce vnuk Mojžíše Mendelssohna, osvícenského filosofa, stává se v 17. roce katolíkem, r. 1810; zúčastnil se osvobozovacích bojů proti Napoleonovi, r. 1815 přichází do Říma a spřáteluje se tam s nazareny, umělci čistě církevně orientovanými, hlavně s duší celého toho hnutí Overbeckem. R. 1830 se s ním shledáváme ve Frankfurtě, kde přejímá řízení Städlerova ústavu, ale r. 1843 se vzdává svého místa, když ústav koupil tendenční obnaz Kar. Lessinga „Hus před koncilem, H. na hranici.“ Věnoval se pak výhradně náboženské malbě. Od něho pochází obraz nanebevzaté Panny ve frankfurtském dómě a obraz Neposkvrněné v Bruselu; † 1877, 80letý.
- 47** Jan Veith, syn židovských rodičů, studoval v Praze a ve Vídni medicinu, r. 1812 byl promován, a mladý 25letý začátečník patřil brzo k nejhledanějším lékařům velkoměsta. Roku 1816 přijal křest, r. 1819 byl ředitelem zvěrolékařského ústavu ve Vídni, za dva roky nato vstoupil do řádu nejsv. Vykupitele, za rok vysvěcen, ale poněvadž stanovy jeho řádu mu nedovolovaly provozovat lékařskou praxi, opustil jej r. 1830, načež byl dómským kazatelem ve Vídni, při čemž i léčil, zvláště chudinu. Veith patří k největším kazatelům 19. stol.; na kazatelně přímo uchvacoval, a když musil jít dosti mlád r. 1845 na odpočinek, byl alespoň literně činný, a to až do smrti. († 1876, 89letý).
- 48** Karel Fridrich Schlegel, spoluzakladatel romantické školy, básník, estetik, filolog, literární historik; už r. 1794 jako 22letý jinoch vydal velké dílo o řecké poesii; kromě jiných řečí znal i perský a sanskrtský jazyk, jeho dílo „Řeč a moudrost Indů“ jest jedinečné, jím vlastně položil základ k studiu indické filologie a filosofie v Evropě; všechna jeho díla tvoří 15 svazků. R. 1808 spolu s manželkou Dorotou skládá v Kolíně nad Rýnem vyznání víry. Svou kariéru začal jako kupecký učeň a příručí, ve víře Kristově našel podle vlastního doznání, co marně hledal u Kanta, Fichta a Schellinga, filosofů, kteří tehdy byli nejvíce v módě. Působil mocně na bratry Sulpice a Melíchara Boisserée, obnovitele gotiky v Německu. Poslední cyklus filosofických přednášek pořádal v Drážďanech; když připravoval desátou, uprostřed napsané věty byl raněn mrtvicí 1829 - dopsal slova: „Ale dokonalé poznání samo —“ když ho Pán povolal k dokonalému poznání, kde není omylu ani bludu.
- 49** Jan Schlosser, právník, synovec stejnojmenného přítele Goethova. skládá vyznání víry r. 1814 spolu s manželkou Žofii, a jest potom nejmužnější bojovníkem za práva katolické obce ve Frankfurtě, svého domovského města; † 1751.
- 50.** Průkopník zmodernisované gotiky v Anglii, architekt Augustin Pugin, syn a žák stejnojmenného umělce akvarelisty, chtěje plně pochopit krásu go-

tického slohu, studoval katolickou liturgiku a dogmatiku, což mělo v jeho 22. roce r. 1834 za následek přestup k nenáviděnému „papeženství“; zemřel předčasně r. 1852, 40letý.

51 Roku 1857 umírá v Paříži dáma, jejíž dům byl shromaždištěm čelných pionýrů království Kristova a vůdců francouzských katolíků, dáma známá daleko široko svou lidumilností - *Žofie Swjetšínová*, manželka generála S., vychovaná v ruském pravoslaví, obrácená k pravé víře r. 1815 v 27. roce. Za tři léta potom se odebrala s celou rodinou do Paříže, snad že se jí v carském pravoslavném Rusku nedýchalo tak volně, jak si přála a jak bylo možno jen v katolickém ovzduší. R. 1834 pohnula Montalemberta, aby se rozešel s přítelem a spolupracovníkem Lamennaisem, když tento zjevně opustil církevní půdu a pustil se na cesty bludné; za rok potom umožnila Lacordairovi světoznámé konference v katedrále Panny Marie.

52 *Zachariáš Werner*, syn universitního profesora v Kralovci, výtečný právník ve státních službách Pruska, třikráte rychle za sebou ženat a třikrát rozveden, r. 1807 opouští skoro 40letý státní službu, a za tři roky potom skládá v Římě vyznání víry - jak sám osvědčuje, nikoli v návalu nadšení, nýbrž po zevrubném studiu a uvažování. Skutečně, z lehkomyšlného větroplacha se stal rázem jiný člověk, jeho život byl potom bezúhonný, 1814 přijímá sv. svěcení, jeho přítel sv. Kliment Hofbauer ho získává r. 1821 pro svůj řád, jako redemptorista umírá za dva roky potom.

53 Jsou obrácení, kterých si nikdo nevšimne; neznamena-li ve veřejném životě nic, může obyčejně klidně přejít zbloudilý do ovčince Kristova; jiná zato vzbudí rozruch jako blesk na čistém nebi... někdy jen úžas všech, jako na př. obrácení Manningovo, někdy divý výbuch vášní, zuřivé nenávisti a divého boje. K těmto patřilo obrácení hraběte *Bedř. Leop. Stolberga*, jenž byl u protestantů ve vážnosti a úctě jakožto „kavalír každým coulem“. Zprvu lubeckým vyslancem v Kodani 1777, 1789 dánským vyslancem v Berlíně, 1791 president velkovévodské komory oldenburské v Eutin. Spisy Fénelonovy a vliv kněžny Gallitzinovy v něm zviklaly víru v božský původ luterství; jal se studovat spolu s manželkou sporné body obou vyznání, katolického a luterského, 1. června 1800 složil v domácí kapli jmenované kněžny s celou rodinou, vyjma nejstarší již zasnoubenou dceru, katolické vyznání víry, složil úřad a odebral se do Münsteru. Obrácení muže, proslaveného i neobyčejným básnickým talentem, způsobilo rozruch; staří přátelé, básník Voss a z počátku filosof Jacobi, se na něho vrhli jako od řetězu a zahrnovali ho potupami i jízlivostmi. Zato protestant baron Stein jeho krok schvaloval, a švýcarský protestant Lavater mu psal: „Zůstaň katolíkem! Zůstaň jím celým srdcem! Buď katolíkem i nekatolíkem zářivým příkladem ctnosti a křesťanské svatosti!“ Obrácení tohoto velkého ctnostného muže působilo téměř sugestivně, jeho příkladu následovala celá řada zbloudilých, a katolíci? Ti byli povzbuzeni k opravdovějšímu náboženskému životu a k horlivějšímu pěstění pravé církevně orientované vědy, což po neblahých dobách josefinismu znamenalo bezmála vzkříšení bohoslovných věd; S. sám napsal 15 svazků „Dějiny náboženství Ježíše Krista“ - došel

až k smrti sv. Augustína r. 430; kdyby mu nebyla smrt vyrvala nenadále pero z rukou, byla by jeho dějepisná apologie vzrostla v monumentální dílo.

- 54** Jeho syn Josef, kavalír v životě soukromém i veřejném jako jeho otec, byl zakladatelem, organisátorem a prvním předsedou spolku sv. Bonifáce (1849), vůdce katolíků v severním Německu, podporovatel domácích lidových misii; † 1859.

Vnuk konvertitův, Bernard, vstoupil do řádu T. J., horlivý misionář ve Švédsku, obětavá apoštolská duše, † 1926, 88letý. Jeho sestra Eleonora († 1928), lidumilná matka sirotek.

- 55** Donoso Cortés, skeptik, socialista, stává se r. 1841 věřícím katolíkem; byl státním sekretářem, a po obrácení napsal hluboké dílo o katolictví, liberalismu a socialismu; † 1853 v Paříži.

- 56** R. 1865 umírá v Římě knihovník Propagandy, David Drach. Kdo to byl? Syn rabína, ve 32. roce věku v Paříži přijímá křest - jeho obrácení přimělo mnoho jeho souvěrců, že ho následovali.

- 57** R. 1807 umírá v Paříži zpovědník Ludvíka XVI. a princezny Alžběty, P. Jindřich Edgeworth, jenž těžce zkoušeného krále provázel na poslední cestě pod guillotinu 21. ledna 1793. Tento kněz byl syn irského pastora, vychován od kněží T. J. v Toulouse, po přestupu k víře katolické volil duchovní stav, odmítl nabízené jemu katolické biskupství v Irsku, aby se mohl věnovat pařížské chudíně.

- 58** Dr Krogh-Tonning, universitní profesor v Osló, jeden z největších bohoslovců protestantského Norska, stává se katolickým křesťanem r. 1900, když si musí volky nevolky doznat, že protestantství spěje nezadržitelně k náboženskému nihilismu.

- 59** Orestes Brownson, vychovaný v naprosté náboženské lhostejnosti, v 19. roce ještě nebyl pokřtěn. Jeho hluboký duch v nevěře uspokojení nenašel. Náboženství! Víra v Tvůrce! V Americe nebylo a není o náboženské společnosti nejrozmanitějších odstínů nouze. Připojil se k první, která ho na sebe hlukem nebo reklamou upozornila, ale brzo postřehl její vnitřní prázdnotu. Co na tom! Půjde do jiné, na vybranou jich má dost! Dopadlo to tak, že putoval ze sekty do sekty, až konečně v 41. roce věku našel hledanou pravdu a klid duše v katolické církvi, stal se katolickým publicistou, známým po celých U. S. A.; † v 73. roce 1876.

- 60** Amalie Gallitzinová, kněžna, dcera pruského polního maršálka v. Schmettau, narozená 1748, v 30. roce provdána za knížete G. Byla vychována v náboženství své katolické matky, ale brzo o víru přišla, zvláště vlivem špatné četby (spisy Helvetiovy, bezvěreckého francouzského encyklopedisty) a špatné společnosti (Diderot, přítel jejího manžela, na ni měl osudný vliv). Aby se mohla nerušeně věnovat výchově svých dětí, Marianny a Dimitrije (zemřel r. 1840 jako katolický misionář v U. S. A.), opustila 1774 Haag, kde její manžel jako ruský vyslanec žil ve skvělých poměrech, a odebrala se zprvu

na jakýsi venkovský statek nedaleko Haagu, za pět let do Münsteru. Již v Holandsku ji přivedli filosofové Hemsterhuis a Jacobi blíž víře, kterou opustila, třebaže samy nebyli nikterak katolické církvi nakloněni. Slavní pedagogové Frant. Fürstenberg a Bernard Overberg dílo dokonali, od r. 1786 zase plnila svědomitě povinnosti sv. víry, kterou od té doby celou duší vyznávala a jí až do smrti oddána zůstala. V Münsteru se kolem ní shromáždil hlouček věřících učených mužů, k nimž patřili pozdější biskupové, velcí Droste Visheringové, a hrabě Stolberg, jemuž dala podnět k obrácení. Zemřela 1806. (Viz č. 53.)

- 61** Její příbuzná Alžběta G., vychovaná v pravoslaví na carském dvoře, bez otce, prožívala krušné mládí. Když jí bylo 16 let, sdělila jí matka, že vyznává katolickou víru. Alžběta zuřila, na lístek si napsala kletbu proti katolické církvi a denně ji po večerních modlitbách vysílala k nebi - k trůnu milosti a odpuštění! Sama žila vždy čistě a odříkavě. Tu se dovídá, že jeden její příbuzný se též stal věřícím katolíkem. Její zuřivost se zdvojnásobila, a po večerní pobožnosti se chystá znova svou kletbu vyslovit - slova jí umřela na rtech. Jak se to stalo? Nevěděla ona, nevíme my; za osm dní skládá i ona katolické vyznání víry, a r. 1883 umírá jako sestra nejsv. Srdce v Jižní Americe, kde plných 53 let v řadě působila.
- 62** Lady Fullertonová, anglická lidumilka a spisovatelka (ř 1885), přišla k poznání pravdy četbou Chateaubriandovy knihy Duch křesťanství.
- 63** Kateřina Nichollová (č. 124), anglická konvertitka, sděluje o svém bratru Štěpánu, že mu nabízeno místo anglikánského faráře, ale sám cítil, že není dost pevný v protestantské víře, tak aby mohl s dobrým svědomím a přesvědčivě vykonávat svůj úřad a její pravost svěřenému lidu dokazovat. Obrátil se tedy se svými pochybnostmi k anglikánskému kazateli Torquayovi, dlouho s ním rozmlouval, tomu se podařilo vyvrátit všechny jeho námitky, takže nakonec mladý anglikán, ve své dosavadní víře náležitě utvrzen, nabízený úřad přijal. Ale přednesené námitky vzbudily pochybnosti ve starém predikantovi, vlastní vyvrácení ho jaksi neuspokojovalo, hlubším studiem chtěl nyní přesvědčit sám sebe - studium přivedlo Torquaye do katolické církve; nepodařilo se mu však změnit smýšlení mladého faráře, kterého kdysi v protestantství utvrdil a který se mu podnětem obrácení stal. Kromě Štěpána skoro celá rodina Nichollova konvertovala.
- 64** Spoluzakladatel vědecké archeologie, dánský numismatik Jiří Zoega, skládá r. 1783 v Římě vyznání víry, zůstává již ve věčném městě a věnuje se tam docela vědě.
- 65** R. 1858 bylo v Paříži založeno Dílo sv. Cyrila a Metoda (Oeuvre de s. C. et M.) k obrácení pravoslavných rozkolníků. Kdo byl původcem oné akce? Kněz řádu T. J., Jan Garagin, pocházející ze vzácné ruské šlechtické rodiny, obrácený k pravé víře r. 1842; za rok potom vstoupil do řádu.
- 66** Generalissimus říšského vojska proti Fridrichu II. pruskému, Fridrich Křovoda v. Pfalz-Zweibrücken, praotec bavorského královského

rodu, složil r. 1746 vyznání víry do rukou P. Seedorfa T. J., od Benedikta XIV. biřmován r. 1751 na jméno Michael.

- 67** Arnošt lanckrabě Hessenský, pravnuke Filipa „Velkomyslného“, (tento byl manželem Kristiny, dcery přísně katolického vévody saského Jiřího, a zavedl ve svém území luterství způsobem pramálo čestným), bojoval ve 30leté válce na straně katolické, byl dobrý vládce a učený muž, korespondoval mimo jiné i s Leibnitzem, ve Vídni se zřekl luterského bludu v den Zjevení Páně 1652. Jeho neočekávaný krok vyvolal záplavu polemických spisů, na něž nemeškal dát řádnou odpověď. Spisů vyšlých z pera tohoto vládce jest slušná hromádka.
- 68** Sir Everard Digby, přivedený k pravé víře kněžími T. J. r. 1599, když mu bylo 21 let, byl popraven při tak zvaném prachovém spiknutí, které angličtí nepřátelé katolíků inscenovali, jako u nás Hitlerovi lidé nejedem „připravovaný atentát“ na gestapo nebo protistátní projev. Jeho syn Kenelm, při smrti otcové tříletý, byl vychován protestantsky, pro své vědění byl nazýván divem světa, konal cesty po katolických zemích, r. 1836 se zřekl bludu, žil jako ve vyhnanství ve Francii, † 1665 v Londýně. Jeho potomek jest Kenelm Henry, konvertita (ve 23 letech, 1823), † 1880, autor skvělé apologie středověku „Mravy katolíků neboli doba víry“.
- 69** Co vede ke světlu pravdy Kristovy? Kromě milosti Boží, která působí, kde a jak chce, zavdává podnět k vnitřní přeorientaci někdy dobrá četba, někdy společnost katolických věřících. Poslední bylo podnětem obrácení Emilie Lindrové. Její dům v Mnichově byl shromaždištěm umělců a učenců, stýkala se s katolickým malířem Overbeckem, katolickým profesorem lékařství Kingseism, oběma bratřími Brentanovými, Lasaulxem, stala se r. 1843 katoličkou, byla vždy štědrá k chudině a kostelům, a při smrti r. 1867 odkázala své velké jmění, 285.000 franků, diecési basilejské, odkud pocházela, k povznesení katolického života a zmírnění nouze chudiny.
- 70** Před lety v Praze dívka mně dobře známá, sotva dosáhla zákonitého věku 14 let, stává se katoličkou, proti vůli rodičů - neobyčejně nadaná; hluboké studium ji přivedlo do církve.
- 71** Syn bohatého pařížského bankéře židovského Theodor Ratisbonne se dává obmýt vodou znovuzrození na Bílou sobotu 1827, 25letý. Jeho otec Alfons pojal od té doby zuřivou nenávisť proti katolictví - jeho hodina přišla v Římě 1842. Oba založili spolu řád dcer Panny Marie Sionské k obrácení synů svého zavrženého národa, oba se stali kněžími, r. 1830 a r. 1847. Obrácení Altonsovo jest známé (medaile Neposkvrněného Početí... ve chrámě sv. Ondřeje, kde se mu v kapli sv. Michala dostalo nebeského zjevení); poněvadž jeho snoubenka nechtěla přestoupit s ním, zůstal svobodem..., mladý muž obětuje lásce Mariině lásku dívky, ke které celým srdcem lnul!
- 72** Roku 1898 umírá v Pise universitní profesor Karel Minali, po celý život zarytý nepřítel sv. víry, svobodný zednář; na smrtelném loži přišel k jiným názorům, vrátil loži diplomy a přijal sv. svátosti. Téhož roku šel do sebe krátce

před smrtí jiný nepřítel katolické církve, Emil Castelar, španělský státník, volá kněze... když jde do živého!

- 73** Dr Heiman Hoeven, Holanďan, vrátil se do ovčince Kristova v Amsterdamě, načež vysvětlil svůj krok ve spisku Návrat do církve Kristovy; lituje protestantů, že byli svými reformátory oloupeni o nejdražší poklady církve, o Eucharistii, úctu mariánskou a sv. zpověď.
- 74** Ctihodný Frant. Liebermann, syn rabinův, určen k témuž povolání, stává se jako jeho dva bratři před ním katolíkem, 1826, ve 24. roce; chce se stát služebníkem oltáře, ale padoucnice, kterou byl stížen, mu znemožňovala přístup k oltáři; teprve r. 1841 dosáhl splnění svých tužeb. Téhož roku založil Společnost Srdce Mariina pro černošské misie, spojenou později se společností Ducha svatého; † v Paříži 1852.
- 75** Angličan a anglikán Jiří Lindsay ze slavného rodu Grawfordů vidí, jak jeho manželka r. 1866 se stává katoličkou; následuje ji dva roky potom, a pak písmem hájí pravdu Kristovu; † 1892, 73letý.
- 76** Jméno Albrechta Hallera, proslulého přírodovědce, jest dosti známé. Tento věřící protestant krom velkolepých spisů přírodovědeckých se nejednou chopil pera, aby hájil proti tehdejší osvícenské nevěře náboženství Kristovo a nadpřirozená zjevení, jak učinil na př. ve spise Antivoltaire r. 1775. Jeho vnuk Karel Ludvík, člen velké rady a tajné rady v Bernu, stává se katolíkem; proto zbaven r. 1820 úřadu, odchází do Paříže, tam jako nižší úředník si vydělává chléb, ale nezapírá pravdu, kterou v církvi Kristově našel. Jeho šestisvazkové dílo o obnově vědy státnické, namířené proti Rousseauově Du contrat social, obsahuje takové množství materiálu, že se mu žádné dílo osvícenské doby nevyrovná; † 1854, 86letý. Jeho syn Albrecht, taktéž konvertita, generální vikář churského biskupa, jmenován jeho světícím biskupem, ale zemřel brzo po vysvěcení, za dva roky po smrti otcově, 1856, 50letý, k všeobecnému zármutku švýcarských katolíků.
- 77** R. 1881 umírá 80letý francouzský literát Emil Littré, muž vychovávaný bez víry, ale přísně v sebezáporu, což ho uchránilo mravních zvráceností, kterým dospívající jinoch snadno podléhá, zvláště když „na to má“. Manželce se zaručil: „Do 15. roku můžeš dceru vychovávat, jak chceš; pak vezmu její výchovu do rukou já.“ Přišla určená lhůta; manželka se ho táže: „Chceš se tedy teď ujmout její výchovy ty?“ Littré pozoruje, jak šťastné jest jeho dítě ve sv. víře. „Proč bych bořil v její duši ten blahý ráj..?“ Před smrtí se podařilo modlitbám a domluvám dceřiným pohnout otce, aby přijal sv. křest.
- 78** Vladimír Solowjew píše o primátu Petrově a o nezbytnosti uznat jej a přijmout tento článek katolické víry, ale zůstává pravoslavným rozkolníkem, † 1900; předpovídal brzký konec světa.
- 79** K voji konvertitů patří i největší holandský básník Joost Vondel, jenž ve 54. roce věku opustil luterství (1641); zemřel ve stáří 92 let, všestranně až do poslední chvíle činný, v neštěstí pevný, katolické víře oddán, zbožný a ve-

sely. Denně děkoval Pánu za „největší milost sv. víry, jež jest drahocenná perla, které se mu dostalo dobrodiním nebes, nikoli vlastní zásluhou“.

- 80** Vilém Ward jest doklad, že konvertita se mnohdy vyzná ve věcech sv. víry lépe než mnohý katolík, který v pravé víře od dětství vyrostl a v ní byl vychován; to proto, že před tím, než se odhodlali opustit náboženství, které jim od malička vštěpovalo bludné náhledy, prodělali těžké boje, a jen po zevrubném studiu, když nemohlo být o pravdě a bludu nižádné pochyby, zlomili vžitě předsudky a přijali víru Kristovu. Ward složil vyznání víry r. 1845, 33letý; toho roku pojal manželku; vyznal se tak výtečně v bohosloví, že kardinál Wiseman ho jmenoval profesorem dogmatiky v koleji sv. Edmunda v Londýně roku 1851, nehledě k tomu, že byl laik. Byl zběhlý ve filosofii i v theologii a vydal řadu spisů, † 1882.
- 81** Habešský císař Susenijos, vládnoucí 1607-32, tedy v době, kdy Evropu zmítaly zmatky náboženské a válečné, kdy se národové evropští vzdalovali Krista a jeho církve víc a víc, stal se z monofysity věřícím katolíkem r. 1621, a prohlásil katolické náboženství za státní. Na jeho žádost pověřil papež řízením habešské církve portugalského misionáře T. J. Alfonsa Mendeza, posvěceného r. 1625 na „habešského patriarchu“. Proč se dílo císařovo tak brzo zhatilo? Proč jeho nástupce Fasildas katolického patriarchu uvěznil (odebral se pak do indická Goy)? Poněvadž Susenijos jednal neprozíravě; chtěl rázem a skoro násilím vykořenit a potlačit všechny monofysitské zvyky, i nezávadné, na př. svěcení soboty, z čehož vzniklo vzbouření; císař musil dát svým poddaným náboženskou svobodu - ztotožňovali totiž zvyklosti s náboženstvím! Jaký div u lidu, tak málo ve věcech víry vzdělaného! Kdyby se nebyl dal strhnout k neprozíravému kroku, nebylo by dnes v Habeši ani jednoho bludaře; lid málo rozuměl tomu, co znamenají dvě nebo jedna přirozenost v Kristu!
- 82** Jan Propst, profesor matematiky v Basileji, studoval tamže protestantskou theologii. - Měl dva profesory, de Wette božství Kristovo popíral, Merian je hájil; tato rozháranost a nejistota ve vlastním táboře jej přivedla do katol. církve, kde „všichni všude jsou v učení zajedno“. Stal se ne sice knězem (ženat!), ale profesorem theologie v Cincinnati (USA).
- 83** Ludolf v. Beckedorf byl již úplně přesvědčen o pravosti sv. víry, rozum souhlasil, vůle váhala... Tu mu onemocněl syn, a B. slíbil, že se obrátí, uzdraví-li se. Když se začal uzdravovat, nedbal slibu, ale naráz nastalo devátého dne zhoršení, a v noci syn zemřel. Teď teprve, hledaje klid a útěchu a nemoha jí najít ve své víře, odhodlal se k přestupu (r. 1827); od Fridricha Viléma III. ihned propuštěn ze státních služeb († 1858).
- 84** Ludvík Clarus, vlastním jménem Vilém Volk, právník, už jako protestant vřele hájil katolickou pravdu, r. 1855 se k ní zjevně přihlásil. Vyznal se i ve filosofii a v literatuře. Z jeho spisů zasluhuje zmínky obhajoba celibátu. pocházející z doby před obrácením; krom toho vydal přemnoho brožur, náboženskopolitických, zvláště pak spisy a životopisy světců jakož i jejich privátní zjevení; † 1869.

- 85** Historik Onno Klopp, jenž složil vyznání víry r. 1873, píše sám o sobě: „Moji protestantští rodiče nevychovávali své děti k nenávisti katolické církve, jak se to u nás (v Hannoveru) namnoze děje. Na universitě v letech 1841-45 mne liberální profesori připravili o víru téměř docela. Rok 1848 byl mou spásou. Odvrátil jsem se od přítomnosti a věnoval se studiu dějin. Moje vůdčí idea byla: „Zastávat se v dějinách vždycky p r á v a, bez ohledu na to, co tomu řekne t. zv. veřejné mínění.“ V prvním díle Dějin východního Frieska jsem skutečně ukázal, jak mnoho vděčí tato země svým katolickým předkům. Kniha byla přijata příznivě, nicméně jí byla učiněna výtky, že některé názory jsou „neprotestantské“. Z dějin jsem poznal, že Tilly byl šlechtitelský muž, zastávající právo, že Daunův odpůrce potlačoval kdekeré právo, a učinil jsem předsevzetí, že budu vždy působit proti neoprávněnému jeho zbožňování. Taktéž jsem se odvrátil od Gustava Adolfa, Mořice Saského... Proto se mi dostalo nejednou výtky, že jsem katolík; odpověděl jsem na to, že jako dějepisec musím mít snahu jedinou, totiž mluvit nepokrytě p r a v d u. Být nestranným historikem, to byla má snaha. R. 1848 jsem pojal za choť katoličku, ale vlažnou; teprve četba mých spisů ji sblížila více s církví, které přináležela. Rok 1866 mne zase vyburcoval z klidu. Nepřátelé církve rozvinuli svou vlajku; zničit veškeru církevní autoritu jakožto zosobněnou ideu práva a spravedlnosti, zřít národní církve, jejíž zásady by byly ohebné, jak by kdy vymáhaly požadavky ministrů. Byl jsem však přesvědčen, že se nakonec přec jen splní slovo Bismarckovo o bláznivé lodi času (Narrenschiff der Zeit). Církev napadána, a ty výpady ji přinutily, aby vystoupila co zastánkyně práva. Protestantská „církev“ se nemohla s těmito nepřáteli měřit, boje s nimi se mohla podejmout jen církev světová. Leč moje zásada, být v mravním ohledu nestranný (t. j. neutrální), se mi vymkla z rukou. Zastávám-li princip autority, musím se jí sám podřít. Které? U augsburské konfese jsem se zastavit nemohl; odvolal jsem se tedy v úvodě svého díla k všeobecnému církevnímu sněmu; leč ten byl již konán!...“ Konverse nepřinesla Onno Kloppovi nižádných časných výhod!
- 86** Historik Augustin Gfrörer († 1861 v Karlových Varech), někdejší protestantský theolog, muž velké učenosti a pracovní energie, racionalista, přestoupil k pravé víře r. 1853, když proticírkevní boj v Badensku vrcholil. Jeho krok nelze tedy přičíst na vrub politice..., časných výhod neměl prázdných. Změnil své smýšlení jenom po hlubokém a dlouhotrvajícím studiu dějin, zvláště Řehoře VII.; představoval si ho co netvora a jako takového jej chtěl postavit na pranýř všemu světu, a studiem archivů objevil postavu hrdiny, charakteru, světce, mravního velikána.
- 87** Podobně se vedlo Bedřichu Hurterovi, protest. duchovnímu, jenž si vzal za mušku jiného papeže - Innocence III. († 1216). Vzdal se výnosného místa, v Římě r. 1844 složil vyznání víry, pak ale nebyl doma mezi bývalými souvěrci životem jist; musil odejít do Vídně († 1865, 78letý). - Jeho syn Hugo známý dogmatik T. J.
- 88** Slavný norský učenec Askeland konvertoval r. 1925; v Norsku způsobil jeho čin pozdvižení, státní podpora byla jeho škole vzata, a tisk, který ho předtím velebil až do nebe, mu nemohl přijít na jméno.

- 89** Konvertita Dr. Herbst studoval na několika universitách, aby našel pravdu. - Lidská moudrost a náhražky za světlo Kristovo jeho duši neuspokojily! Vábila ho sice církev katolická, ale předsudky výchovou vštípené znemožňovaly přestup. Jednou na cestách po Alpách se chce dostat k jezírku, ležícímu vysoko v horách; neznaje cesty zaklepal na dveře osamělého statku, vyjde stařena a ochotně mu na jeho dotaz odpovídá: „Jdi tudy, dojdeš ke kapličce v lese, a odtamtud už cestu snadno najdeš. Až ke kapli přijdeš, vejdi do ní, uzíš v ní pěkný obraz Matky Boží, tam se pomodli Otčenáš...“ Slíbil a splnil; velebné ticho lesa na něho mile působilo, obraz byl ozdoben čerstvými alpskými květy, třebaže bylo časně jitro... Tam u nohou Matky Boží dostal první impuls, aby přijal katolickou víru.
- 90** Jiří Bedřich Deumer, básník a filosof, jeden z nejstarších žáků Hegelových († 1875, 75letý), profesor v Norimberce, napadal křesťanství jako „nepřítele přírody (přirozenosti) a lidstva“, brojil proti církvi, došel až k nejkrajnější negaci. Studium ho přivedlo do lůna církve, kterou dříve tak nenáviděl a tupil (přestoupil docela „potichu“), a pak hájil to, proti čemu dříve bojoval a co potíral. I on dostal první podnět k přestoupení u obrazu Marie Panny. Třebaže byl nevěrec, neubráníl se kouzlu, které se rozlévá z milé postavy nejsv. Panny. R. 1844, v době, kdy proti církvi a nauce jejího Syna bojoval, vydal sbírky mariánských legend (Sláva sv. Panny), za rok po konversi Mariánské legendy a básně. Proces svého obrácení sám vypisuje; mimo jiné praví: „Už tehdy jsem se nořil do hlubin úcty mariánské s nadšením, zbožností a láskou, již moji známí nemohli pochopit a nad níž se horšili. Byl jsem nevěrec, ale když jsem psal Slávu sv. Panny, nepřipadala mi legendou nebo smyšlenkou, nýbrž čistou skutečností největšího druhu, skutečností, jež měla život, ducha, osobnost...“ Když poznal neudržitelnost stanoviska atheistického, obíral se myšlenkou, založit na troskách protestantského náboženství novou „církve“, jejímž střediskem by byla Maria. Nahlédl však brzo, že nelze Matku oddělit od Syna. „Byl to loupežný nápad, když jsem chtěl Královnu nebes z jejího království odvést do nového chrámu ode mne zbudovaného...“ Když po složení vyznání víry v Mohuči, v máji 1858, se na konci obřadů zpívala litanie Loretánská, nebyl pohnutím dlouho schopen slova.
- 91** Kardinál Newman neznal ani jediného katol. kněze až do svého obrácení r. 1845. Co ho přivedlo do církve? Četba svatých Otců! Gladstone, vynikající muž anglikánské církve, prohlásil: „Přestup N. jest rána, z níž se naše církev ještě dnes nevzpamatovala.“ Krok tohoto učeného a váženého muže ukázal jiným nescetným cestu; celý příval inteligentů se hnal k loďce Petrově. Jak jej zastavit? Tímto úkolem bylo pověřeno jiné světlo anglikánské církve:
- 92** Eduard Manning, arciděkan, jistý kandidát „biskupství“. Byl vyzván, aby napsal odpověď na Newmanův spis. Dal se do práce, jal se studovat Justina, Tertulliana, Cypriána, Augustina, Jana Zlatouštího, Lva Vel., Optata... a půda mu začala mizet pod nohami! Čím dále jasněji viděl: „Z apoštolských Otců i následujících učitelů církevních se anglikánská církev dokázat nedá - tím více katolická!“ Jeho cesta po Itálii, pobyt v Římě, audience u Pia IX. ho nezískala:

církvi, nýbrž studium sv. Otců! Když pak viděl, že anglikánská církev je docela v područí vlády, že ministr jmenoval jako na posměch „biskupem“ člověka, který byl napolo arián a jehož učení 13 anglikánských „biskupů“ zavrhl, a že ho „arcibiskup“ canteburský „vysvětil“, protože tak byla vůle Jejího Veličenstva, když státní úřady rozhodly spor mezi jiným biskupem a jeho duchovním, jenž popíral působnost křtu, a když protestní adresu nechtěl podepsat Gladstone, vlivný církevní hodnostář, protože prý „nemůže, jsa tajným radou Jejího Veličenstva“, řekl si: „Nemožno -“ Dne 8. prosince 1850 složil úřad arciděkana, odebral se do Londýna, a když podepsav u notáře svou resignaci odešel do katolické kaple sv. Jiří a tam po prvé kleče před nejsv. Svátostí po prvé v životě se pomodlil Ave, šly události za sebou ráz na ráz. Jako blesk na jasném nebi působila na veřejnost zpráva, že 6. dubna 1851 složil katol. vyznání víry v kapli T. J. v Londýně. Tehdy blahopřál ke konversi současně obrácenému J. Scottovi Döllinger, autor díla „Církev a církvičky“, jenž po 20 letech pravou církev opustil a do ubohé jedné právě narozené církvičky vstoupil - Manningovi radili, není-li „spokojen“ s anglikánskou církví, aby si založil „církev“ svou. „Nikoli, opustili jsme loď (Petrovu) a vstoupili do bárky; nechci opustit bárku a vstoupiti v necky.“

Kardinál M a n n i n g v letech šedesátých minulého století měl co dělat, aby posvětil všechny kostely, jež byly tehdy v Anglii zbudovány. V krajích, kde před 20 lety nebylo jediného katolíka, objevovaly se najednou chrámy a kláštery, jako by se kdo země čarovným proutkem dotkl, z půdy takřka pučely. Roku 1829 měli katolíci v Anglii několik kapliček, tak nuzných, že černoši ve svých misijních štacích na tom byli lépe. Roku 1929 měli 1600 chrámů, některé vpravdě nádherné... postavili si je většinou ze svých prostředků! Roku 1829 bylo stěží najít katolického křesťana, za sto let jejich počet vzrostl na tři miliony. Roku 1829 nebylo jediné katolické školy, po stu letech vykazovala statistika 1351 obecných škol se 380.000 žáky, 511 středních škol s 59.000 studenty. Protestanté anglikánští jsou jako jinde rozdrobeni na sekty, vládně naprostá desorientace a nespokojenost s dosavadním stavem.

- 93 Leo H a m m e r s t e i n T. J., autor několika výtečných apologetických spisů, líčí své obrácení, jež začalo v době jeho universitních studií. Odvrátil se od Luthera, aniž se tím zřekl lásky k svému německému národu a národnosti. „Po přečtení Möhlerovy Symboliky (apologetické dílo epochálního významu, vyšlo za půl století v 9 vydáních, největší protestantští bohoslovci Ch. Baur, Marheineke a j. se marně namáhali je vyvrátit) opatřil jsem si ze státní knihovny mnichovské všechny symbolické (věroučné) knihy protestantské, začínaje augsburskou konfesí a Malanchtonovou republikou v Apologii... , ovšem i katolické odpovědi. Pak jsem pátral, co odpověděli protestanté na Möhlerovu Symboliku. Četl jsem s perem v ruce, abych si mohl vydat nejpřesnější počet ze všeho. Výsledek byl, že luterství bylo pro mne ztracenou posicí, rozpadlý domek z karet. I kdybych nebyl do katol. církve vstoupil, byl bych z luterské „církve“ vystoupil, a spíše bych byl spolu s Kantem pochyboval o každé jistotě než bych se byl vrátil k protestantským nedůslednostem a kontradikcím. Tím padly všechny mé ideály; jevily se mi jako skleněné perly, které jsem pokládal

za pravé. Luther mi dosud platil za „muže Božího“, světce, velkého reformátora, perlu, restaurátora čistého křesťanství; nyní se mi proměnil v muže podobného Ariovi, Pelagiovi, Husovi, jejichž výtvory nějakou dobu proti církvi bojují, brzo však padnou do říše antikvit. Viděl jsem, že v mravním ohledu nestál výše než jeho kolegové Jindřich VIII., Kalvín, Zwingli. Oldřich Hutten mi dotud platil za ušlechtilého rytíře, který dovedl stejně mužně vládnout perem i mečem; teď jsem poznal, že byl bídný zpusťlik, hotový ke každé ničemnosti. Vznesená „panenská královna“ (Alžběta anglická) závodila v pronásledování církve s Neronom. Gustav Vasa mi platil za čistého šlechtného severského hrdinu; teď jsem viděl, že byl dvojjazyčný, nízký, podlý a krutý charakter. Gustav Adolf mi byl hrdinným králem, pln víry a nadšení pro Boha, osvoboditel Německa od papežského jha; když jsem přihlédl blíže, objevil jsem v něm ctižádostivého dobyvatele, jenž si obral náboženství za roušku k dosažení politických plánů; jsa podplacen Francií spojil se se vzbouřenci proti zákonitému císaři a uvedl Německo do největší bídy. Jeden přítel mi pravil: „Ale ty staviš na hlavu všechno, co jsme od mládí slyšeli.“ „Ovšem, protože od mládí nás krmili dějepisnými lžemi.“

H. potom uvádí, které výroky Lutherovy ho zvláště zarážely. „Já své učení mám nejen s nebe, nýbrž dosáhl jsem ho vlastním přemýšlením; mám více v malíku než tisíce papežů, králů, knížat a doktorů v hlavě. Já budu soudit i anděly... Kdo nepřijme mé učení, nemůže být spasen... Proto nemohu nic slyšet ani snést, co se mému učení přičí... Celý svět není hoden, aby mi rozvázal řemenky obuvi... Kdyby Maria a všichni svatí nebeští byli na zemi, na rukou by mne nosili... ruce pod nohy by mi podložili...“ Při tom všem sám neustále o vlastní nauce pochyboval. „Myslím, že ani svatý Pavel nemohl tak pevně věřit, jak mluvil. Já alespoň nemohu bohužel tak pevně věřit, jak dovedu psát, mluvit nebo kázat“ (právě proto, že tvé učení je tvé, kdežto Pavlovo učení nebylo jeho, nýbrž Kristovo, tedy s nebe a božské!) „a jak ostatní lidé o mně soudí...“ Papeže, kardinály, biskupy, katolické vládce nazývá Bluthunde, Teufel, Unflat, Rotz am Ärmel... Papstesel, Rattenkönig, Teufelskopf... seine Kardinäle Rattengeschmeis... (Sebrané spisy Lutherovy, Jena III; Walch VIII.)

- 94** P. A r n d t T. J. začal již studium protestantského bohosloví. Liberální profesori, nevěřící v božství Kristovo, připravili věřící duši mladého bohoslovce o klid svědomí. Jednou vidí u antikváře ve výkladu knihu Albana Stolze Neko-nečný pozdrav. Zvědav, co by to mohlo být, vejde, koupí ji, listuje... tedy katolíci se neklanějí Marii, jak mu doposud bylo namlouváno! Měl radost, že ví o katolictví více než jiní protestanté. Po čase vidí ve výkladě jinou knihu téhož autora, Nový kalendář. Zase si ji ze zvědavosti opatřil, teď ale vznikaly vážné pochybnosti. Napsal Stolzovi do badenského Frýburku: „Jste sice venkovský učitel, jak soudím z vašich knih; otažte se tedy svého faráře, zda katolická víra skutečně učí tomu, co vy píšete (totiž, že nehlasá, že všichni protestanté přijdou do pekla), a nechať vám též udá několik knih o papežské neomylnosti“ Krom toho mu vytýkal, že píše o Lutherovi a proti němu věci „nepravdivé“. Za týden tu byla odpověď... Universitní profesor a doktor bohosloví Alban Stolz mu sdělil, co si přál, a ohledně Luthera mu napsal: „Studujte jeho spisy!“ Kato-

liční věřící soudí, že protestantští theologové na svých učilištích studují pilně spisy zakladatele svého náboženství - chyba lávky! Jeho spisy neznají ani jejich profesori, a znají-li je snad, stěhou se je dát mladým do rukou, a vědí proč... Po celou dobu studií jeho spisů ani neuvidí! Arndt poslechl rady Stolzovy, a teprve viděl, jaký cynik a jak nedůsledný jest jeho reformátor, jež dotud stavěl nad apoštoly, jež mu byl druhým Kristem! Jeho vidina se rozplynula v nic, a místo ní se vzťahala úcta k církvi. Jednou čte *Následování Krista*, vzadu najde modlitbu „Pomni, ó nejmilostivější Panno a Matko Boží Maria...“ Modlil se jí denně, až ji znal z paměti. Po čase si koupil pěknou sošku nejbl. Panny, kterou náhodou užíval, vroucně se modlíval ke Královně nebes, aby inu u Syna vyprosila poznání pravdy. Jako mnohý protestant myslil, že může věřit to, co učí „sesterská církev“, a zůstat při tom luteránem, podle jejich zásady svobodného badání. Konečně nahlédl, že nesmí zůstat Viktorinem (Pod koruhví K. 343), konvertoval r. 1874, od otce i matky proto zavržen, s příbuznými znepráten... Vstoupil do řádu T. J. a byl dlouhá léta profesorem exegeze Nového zákona na bohosloveckém učilišti ve Slezsku.

- 95** Dr. *Expediit Schmidt*, člen řádu sv. Františka... jako hoch byl nábožensky lhostejný. Jeho kritický duch ho přesvědčil: „Nechápu, odkud může mít Luther svou autoritu? Dovolává se jí odsuzuje všechny ostatní reformátory do pekla... jakým právem?“ Při konfirmaci se nemodlil s ostatními vyznání víry, protože to pokládal za neupřímnost a lež. Po smrti matčině odhodil poslední zbytky víry, gymnasium opouštěl jako nihilista, v čemž se zhola nic nelišil od většiny svých druhů. Uplynula léta... Už dávno hotov se studii, ale bez místa... bloudí ulicemi Hamburka... i on pocítil nezbytnost útěchy, ale kam si pro ni jít? Do protestantské modlitebny vkročit se nemohl odhodlat; vešel tedy do katolického chrámu. Tam ho zaujal zástup dětí, sleduje výklad katechismu, při tom dostal první impuls... Do katolické církve! V nemocnici Milosrdných sester v Landshutě se modlí v tiché noci na loži po prvé Ave... jím potlačeno poslední vzplanutí protestantismu... Skončilo tím, že se odebral do Říma, dlouho studoval, mnoho námitek mu musilo být vyvráceno, než složil katolické vyznání víry.
- 96** Starokatolický farář Švýcar *Goffinal* po 40 let bojoval proti víře slovem i perem, r. 1911 umírá jako stařec 78letý, žádá katol. kněze... „Jsem unaven neustálým bojem proti hlasu vlastního svědomí.“
- 97** Anglikánský „klášter“ v *Caldey* se obrátil celý k pravé víře s opatem *Carlylem* v čele r. 1913. Událost byla výsledek studií theologických a historických, jimiž se všichni zabývali. Po přestupu prodělali všichni podle církevního práva noviciát, spolu s nimi ženský „klášter“ sv. *Brigity* na nich závislý. Exercicie před složením vyznání víry jim dával belgický opat *Marmion*, jež pak celý klášter přijal do svazu své řádové kongregace. - Taková hromadná konverse jest zjev výjimečný, možno říci jedinečný.
- 98** V osamělé kapli Panny Marie na pahorku *Cornebiche* (Francie) klečí muž a modlí se; dlouho jest ponořen v modlitbu, konečně vstává, jde k sv. zpovědi... Po nějaké době zaklepal na bránu kláštera v X. a prosil o přijetí (r. 1909). Že

z počátku váhali, není divu; kdo mohl tušit, že socialista Adolf Retté to myslí se svým obrácením doopravdy? Ale skutečně, nežertoval. Jak se to stalo? Pln nenávisti proti Kristu a jeho církvi „poučoval“ na schůzích dělný lid. Na jedné schůzi se podle svého obyčeje rozohnil a líčil pln nadšení budoucí ráj lidstva, jak to bude na světě krásné, až nebude víra atd. Po přednášce se ozval jeden dělník: „My víme, že Bůh není, ale povězte nám, jak vznikl svět; věda jistě o tom něco vypátrala.“ Retté chvíli uvažuje . . ., má lhát či má mu říci pravdu? Rozhodl se pro druhé: „Věda nemůže vyložit . . .“ To byla studená sprcha pro přítomné po nadšené řeči, v níž velebil vševědoucnost vědy! Ale i pro R. byla tato událost otřesem; věda, co ví? Počítá, váží, měří, pracuje dalekohledem, drobnohledem, zkumavkou, sextantem, číslicemi, hází miliardami a triliony jako tenisovými balonky, vypočítá tisíce let napřed nebo dozadu každé zatmění slunce neb měsíce - u nás i na Jupiteru - a nedovede dát odpověď na prostou otázku dělníka! Bůh . . . je nade vši pochybnost jisto, že není? Myšlenka na Boha ho neopustila; bránil se jí, jak mohl, chtěl umlčet tento nemilý hlas, vrhl se do viru smyslných rozkoší, ale vše marné. „Budu pořádně studovat, a tak setřesu se sebe poslední záchvat pověrečné hrůzy.“ Ale teď to teprve chytil za pravý konec! Církevní dějiny mu skutečně otevřely oči, ale jinak, než čekal. Po 15 letech zase po prvé sepal ruce k modlitbě, pak vykonal pout do mariánské svatyně na Cornebiche, a ostatní již víme.

99 Charles Gétaz, do r. 1920 vedoucí švýcarské socialistické mládeže, roku 1921 konvertoval, roku 1930 slavil primici, při níž byli v choru jeho přátelé, skoro všichni obráceni ke katolické víře.

100 Vedoucí komunistické mládeže španělské Jindřich Matorra prohlašuje před celou veřejností své obrácení a praví mimo jiné: „Pokusili jsme se (komunisté) o nemožnou věc, dokázat totiž lidu, že náboženství jest skutečně podvácením národa.“

101 Po celém Lombardsku bylo před lety vidět muže, socialistu, chodícího ode vsi ke vsi, ze schůze do schůze. Sám chud a pln ideálů chtěl pomoci i pracujícím lidu. Zorganizoval všeobecnou stávkou mužů i žen na velkostatkách. Dobytek ve chlévích řval hlady, slečinky se pokoušely krávy napojit a podojit, ale jaksi jim to nešlo, padal kus za kusem, velkostatkáři musili vyjednávat . . . Náš Vilém Camelli byl od chudého lidu zbožňován, socialismus vítězně postupoval, jenže vedoucí nebyli tak ideální jako on, jenž byl ojedinělý zjev v táboře socialistů a komunistů. C. sám nemohl nepozorovat jejich egoismus, prospěchářství, vypočítavost . . . A chudý lid, pro něž pracoval a všechny své síly obětoval? Měli teď více peněz, milovali více víno než dobré slovo. Nakonec už C. nerad do hospody na schůzi šel. Vše, co viděl, mu zhnusilo práci ve vlastní straně, a po nezištném působení třinácti let ji opustil. Co teď? Kam jít? Kde najít pravdu? Jal se číst a studovat, v klášteře barnabitském se obrátil, a vida v tom vůli Boží, aby se věnoval spáse bližních, rozešel se i se snoubenkou (bylo mu 30 let), stal se knězem a později profesorem církevních dějin v rodném městě Kremoně.

- 102** Začátkem tohoto století měli v milánské nemocnici mladého lékaře, o němž se říkalo: „Pohltil by nejraději k obědu jeptišku a k večeři dva mnichy.“ Co od něho sestry vytrpěly, nelze vylíčit, a chápeme, jak si oddechly, když 25letý dr. **Gemelli** si zajel r. 1903 kamsi na delší dovolenou. Co na dovolené zakusil, ví Pán Bůh sám. Vrátil se, ale ne do nemocnice, nýbrž do františkánského kláštera na duchovní cvičení, jež skončila přijetím sv. křtu. Za čtyři léta potom přijal svatá svěcení, poslán na cizí university, aby studoval dále psychologii a biologii. Byla mu na nich nabízena profesorská místa, ale G. se vrátil do vlasti, r. 1910 založil filosofický časopis vedený v duchu katolickém. Ve válce byl polním duchovním, působil v lazaretech a zasvětil italskou armádu Srdci Páně. Po válce chtěl založit katolickou universitu v Miláně, sbíral po haléřích, konečně r. 1924 zahájil první semestr („Universita Božského Srdce Páně“), opatřil jí nejlepší vědecké kapacity a nejmodernější vědecký materiál. Kněz, lékař, profesor, učenec, kazatel, spisovatel, redaktor vědeckých revuí, zakladatel spolků, ředitel laboratoří, organisátor (Katolické akce), mnich plnící řeholi do posledního písmene, „nejsympatičtější a nejinteligentnější osoba celé Italie“, jak o něm napsal životopisec: „mladí“ prý by byli pro něho do ohně skočili.
- 103** V benediktinském opatství v Si-Chau (Čína) se konalo 15. ledna 1934 svěcení kněžstva; mezi pěti neomysty byl Jeho Excellence René **Lout Sengt-Siang**. Byl kdysi vyslancem v Haagu a Petrohradě, tam pojal r. 1910 manželku. Přiměl posledního císaře čínského, aby se vzdal trůnu a tak zamezil krveprolévání občanské války; možno tedy říci, že jest tvůrcem čínské republiky. Byl několikrát v čele vlády. Ve Versailles nechtěl podepsat mírovou smlouvu, protože jeho vlast jí byla zkrácena. Po smrti manželky (r. 1926) zaklepal na bránu kláštera (r. 1927), aby jako misionář mohl pracovat pro věčné dobro krajanů, tak jako dříve pracoval pro jejich blaho časné.
- 104** Slavný roentgenolog **Jiří Cantell** (činný v Plymouth) poznal katolické náboženství, když jako důstojník navštívil kolej T. J. Od té doby věnoval zájem náboženským otázkám, přestoupil r. 1925, za tři roky potom vstoupil do bohosloví.
- 105** R. 1934 kromě jiných slovutných mužů konvertovali tito: princ **Leopold Pruský** v Římě, archeolog **Elgees** manželkou, výtečný roentgenolog **Jutosh USA**, 13 členů university v Illinois USA, president **Poincaré** na smrtelném loži, profesor lékařství v Madridě dr. **Canada**.
- 106** Dr. **Hugo Lämmer** (ř 1918 83letý) praví: „Studoval jsem učení katolické církve; bránil jsem se vši silou proti moci jeho důkazů, protestoval jsem, ale nic naplat, vždy jsem nakonec podlehl síle jeho důvodů; nestal jsem se však katolíkem. Teprve když jsem ke studiu připojil modlitbu, dostalo se mi milosti.“ Kdo chce pravdu najít, musí za ni pokorně prosit Otce světél a dárce milosti!
(L. zprvu docent protestantské theologie na berlínské universitě; rada Albana Stolze, aby každý protestant, jenž hledá upřímně pravdu, se denně modlil jedno Ave, osvědčila se i na něm; konvertoval r. 1858, přijal svatá svěcení, a svými spisy se stal ozdobou katolického bohosloví.)

- 107** R. 1890 na tonoucí ztroskotané lodi Victoria se kupí hlouček věřících kolem kněze, P. Talina... Najednou si všimne, že mezi nimi klečí i protestantský pastor... „Jakže? Vy také?“ „Ano, já sluha náboženství, jež nemá sílu uklidnit duši, když hledí neodvratně smrti v tvář... , prosím též za svátostné rozhřešení...“
- 108** Malíř Josef v. Hempel, narozený roku 1800 ve Vídni, nemůže se odhodlat, aby šel tam, kam ho milost, hlas svědomí a rozum o pravdivosti sv. víry přesvědčený volal. Katolický malíř Kuppelwieser, jenž měl na něho nemalý vliv, dal mu radu, aby vykonal pouť do Maria Zellu a od sv. Panny si vyprosil sílu. Na zpáteční cestě vidí vysoko v horách žebračku se zmrzačelým dítkem, pláče... Na jeho otázku mu odpověděla: „Je to mé dítě..., jaké neštěstí! Jest docela blbě, nemůže ani Krista Pána přijmout...“ H. se zamyslí: zde matka hořce pláče, že dítě nemůže ke stolu Páně, a on by mohl, jen kdyby chtěl... Tato událost prolomila led.
- 109** V životě 90letého P. Dahmena a T. J. se dočítáme: Švýcarský protestantský virtuos se chce zdokonalit v hudbě, pročez se pustil do Mnichova a pak do Říma (r. 1872, 23letý). Nenáviděl z duše katolíky a jesuity zvláště V jesuitském chrámě al Gesù slyší zpívat Stabat Mater... Byl přímo okouzlen, melodie mu stále zní v uších, nemůže zapomenout. V benediktinské svatyni na Monte Cassino vnikly do jeho chladného srdce nové paprsky lásky Kristovy. Vrací se domů, zpívá si často Stabat Mater... Tu se dovídá, že jeho milenka si oblíbila jiného. Myslí, že přijde o rozum, cítil, jak jest duši bez Boha zle, když ji stihne rána... Vší silou se musil bránit, aby nepodleh l zoufalství a nepřetrhl násilím nitku svého mladého života. Z té bídy nevidí jiného východiska leč Řím... Vydá se zase na cestu, vyhledá německého katolického kněze a sděluje mu, že se chce stát katolíkem. „Co vás k tomu vede?“ „Katolická hudba!“ „To není dostatečný důvod, abyste přestoupil...“ Když však trval na svém, byl svěřen 88letému P. Dahmenovi, od něho poučen o pravdách sv. víry, ale nešlo to bez urputných vnitřních bojůl Konečně pochopil, že nestačí pouze studovat, že nutno se i modlit; prosil za pomoc nejsvětější Pannu, a brzo byl konec vnitřního zápolení. Ve chrámě al Gesù, právě rok po tom, co tam po prvé slyšel Stabat Mater, klečel ve zpovědnici.
- 110** Regenerátor křesťanského umění 19. století F. Overbeck († 1869) byl konvertita. „V církvi jsem našel nevýslovný klid pro duši, vůdčí hvězdu pro rozum, naprosté uspokojení pro srdce.“
- 111** Mořic Baring, potomek starobylého rodu, člen anglického velvyslanectví v Paříži, vstoupil jednou s přítelem konvertitou Balfourem do chrámu Panny Marie Vítězné. Byl po prvé přítomen nejsvětější oběti; vše, co viděl a slyšel, zůstavilo v duši nesmazatelný dojem. Vynořila se mu myšlenka na katakomby, na shromáždění starých křesťanů... Neodolatelně ho cosi táhlo do Říma... Přišel tam ve svatý týden 1902. Ale ještě sedm let badal, studoval a modlil se, než byl plně přesvědčen o pravosti víry... V předvečer Navštívení Panny Marie 1909 složil vyznání víry.

112 Baron Lüttwitz, protestant... jeho manželka, vlažná katolička, světačka. Na smrtelném loži zmítána strašným nepokojem, zavolali k ní kněze z řádu sv. Františka, a po přijetí svatých svátostí se rozhostil nebeský mír v její duši... Její manžel též zmítán neklidem svědomí, a když viděl změnu, kterou způsobil v duši jeho umírající choti příchod duchovního, pomyslel si: „Co dokáže františkán, dokáže i naši pastoři.“ Odebral se k nejbližšímu, jež měl po ruce. „Máme my luteráni odpuštění hříchů?“ „Ovšemže máme.“ „Čím to, že jsem o tom ještě nikdy neslyšel, třebaže je mi 42 let?“ „Poněvadž se málokdy stává, že někdo o ně žádá; proto se o tom nemluví, ale máme je.“ „Dobře, můžete mi tedy odpustit hřichy?“ „Jistěže mohu.“ „Tedy bych o to žádal.“ „Jenže já ještě nikdy v životě odpuštění neudílel, musím napřed vyhledat rozhřešovací formuli, někam jsem ji založil...“ To našeho barona dopálilo; okamžitě se odebral do Paříže k nejvyhlášenějšímu protestantskému kazateli, a svou otázku předložil teď jemu. Byl však napřed tázán: „Co jste? Luterán, kalvínek, irvingián, metodista?...“ Asi tucet sekt kazatel vyjmenoval. L. otvíral oči... neměl ponětí, že protestantská „církev“, očištěna ode všech „bludů“, jest rozdrobena na tolik sekt, z nichž každá „jiná a jinak“. „Já k vám přišel pro odpuštění hříchů.“ „My nemáme odpuštění hříchů.“ „Ale vždyť Kristus Pán dal apoštolům moc odpouštět hřichy...“ „To je sice pravda, ale my té moci nevykonáváme.“ „Pak mne nutíte, abych se stal katolíkem.“ „Spánembohem se jím staňte, my sami nevíme, na čem jsme.“ Tak mluvil stařec predikant! L. se tudíž obrátil dopisem k onomu františkánu, jenž zaopatřil před časem v téže zemi (Francii) jeho umírající manželku. Bosý řeholník, P. Léon, bývalý milionář pán de Clary, mu z Bordeaux odpověděl: „Za tři dny mne v Paříži máte. Mezitím navštivte alespoň jedenkrát májovou pobožnost v kostele Panny Marie Vítězné.“ Poslechl... Chrám byl přeplněn, všichni klečeli, on jediný se posadil, a to právě proti milostnému oltáři, kde tolik tisíců dosáhlo vyslyšení, uzdravení, obrácení (*Ve šlép. N. 867*). „Když jsem opouštěl svatyni, byl jsem v srdci katolický křesťan. S radostí jsem spěchal druhého dne do náručí P. Léona...“

113 V březnu 1842 zaklepal na dveře ředitele arcibratrstva nejčistšího Srdce Panny Marie v Paříži (byl jím Dufriche-Desgenettes; viz *Ve šlépějích Neposkvrněné, 867*) cizinec, otrhaný, boty docela rozbité, ale jeho jemné a ušlechtilé chování svědčilo, že není tulákem „z povolání“. Zřejmě na něm byla nevýslovná únava, a když doznal, že 24 hodin již ničeho nepožil, byl od kněze pohoštěn, načež začal vypravovat... Pocházel ze šlechtické rodiny v Petrohradě, jeho otec u carského dvora, on sám vysokým státním úředníkem ve Varšavě, pohyboval se jen v nejvyšších kruzích. Jednou mu kterási katolická dáma půjčila knížečku... Přijde domů, čte titul: „Arcibratrstvo nejčistšího Srdce Marie Panny“. Okamžitě ji odložil vida, že je katolická. Ale přece bude musit říci, zda ji četl? Pustil se tedy do četby, a byl překvapen tím, co zvěděl. Ona dáma mu pak půjčila i jiné knihy, a po roce potají přestoupil do pravé církve, potají denně byl přítomen nejsvětější oběti. Myslel, že nikdo nemá o věci tušení. Tu ho došel v únoru 1842 od přítele z Petrohradu list... sděloval mu, že vydán ministerský rozkaz, aby byl zatčen a vojensky dopraven do Petrohradu, poněvadž se prý stal katolíkem. To znamenalo Sibiř... Nerozmýšlel se

tudíž ani minutu, opustil tu chvíli Varšavu, něco peněz s sebou, jinak nic, aby na sebe neupozornil; oděv vyměnil s prvním sedlákem, kterého potkal, a bez cestovního pasu se pustil pěšky k hranicím. Šťastně se přes ně dostal, a přes celou Evropu zamířil ke chrámu Vítězné Matky Boží v Paříži. Poslední dobu žil o vyžebaném chlebě. Milostnou svatyni našel, vykonal v ní pobožnost, a pak na smrt unaven vyhledal ředitele bratrstva. Zůstal v Paříži, ale brzo byl zmitán těžkým pokušením, touhou po domově a svých drahých, takže z toho duševně onemocněl. Nicméně vytrval, přijal svatá svěcení a působil potom jako misio-
nář v USA v diecési Buffalo. (Annály arcibratrstva Srdce P. M.)

- 114** Annály téhož arcibratrstva vypravují: R. 1867 byl v jedné pařížské nemocnici ošetřován 24letý kalvinec. Teď měl příležitost poznat zblízka Milosrdné sestry - po prvé v životě. „Náboženství, které má tak obětavé sestry - dívky, které z lásky k trpícím obětují květ života, nemůže být falešné.“ Ošetřující sestra jednou se zmínila o sv. Panně, mluvila mu o bratrstvu nejč. Srdce . . . , jemu vše neznámé, nové, jako zjevení s nebes. Slíbil nejsv. Panně, že jí přijde do její milostné svatyně poděkovat, vyprosí-li mu uzdravení. Všech jeho šest společníků, kteří v témže sále touže nemocí byli skličeni, zemřeli rychle za sebou, on jediný se uzdravil . . . Z nemocnice se odebral přímo k Panně Marii Vítězné; dlouho tam trval na modlitbách, a konečně přijal pravou víru Kristovu.
- 115** Universitní profesor Gustav Bickell (Maria I. 269, † 1906) překládal r. 1862 básně sv. Efréma, stal se katolíkem r. 1865, primici slavil na hrobě sv. Bonifáce ve Fuldě 1867.
- 116** První sobotu v září r. 1902, v předvečer svátku Narození Panny Marie, zemřel v Beyrutě v klášteře T. J. bratr laik. Pocházel z mohamedánské rodiny; jeho otec byl sluhou v karmelitském klášteře, hoch tudíž vyrůstal v mariánském ovzduší; jeho matka se ráda modlívala k Matce Ježíšově! Vidal ji často v kostele před milostným obrazem sv. Panny, od ní se naučil Marii Pannu uctívat. Karmelitáni povolali z Itálie malíře, aby jim vymaloval kostel, ten však rozdělanou práci nechal . . . Co teď? Náš mladý vyznavač Mohamedův byl jeho pomocníkem; odkoukal při práci tolik, že si troufal malbu jakž takž dokončit, a dokončil! Při křtu obdržel jméno Eliáš Maria, vstoupil do řádu T. J. a byl po 30 let technickým ředitelem klášterní tiskárny.
- 117** V Gdanskú se před lety stalo . . . protestantský syn katolické vdovy, v hodině náboženské . . . po skončení vyučování podává ruku pastorovi: „Sbohem, žijte blaze, zítra mi bude 14 let, a před večerem ještě budu katolickým křesťanem.“
- 118** Svenson vypravuje o svém příteli a druhu z dětských let. Po zavedení luterství nebylo na Islandě jediného katolíka. Před r. 1870 přišel na ostrov první katolický kněz (misijní biskup) s úmyslem založit misijní stanici. Všecka jeho námaha byla marná. Ale ve statku, kde byl pohostinu přijat, poslouchal jeho výklady hošík, oblíbil si víru Kristovu, a se svolením rodičů se stal katolickým křesťanem - první po třech staletích! Byl pak nápomocen katolickým misionářům v šíření víry Kristovy po „Ledovém ostrově“.

- 119** Panský sněm v O d e n s e zavedl v Dánsku protestantismus (roku 1527; král Gustav Vasa „potřeboval“ církevních statků jako soli). R. 1850 bylo sotva 500 katolíků, 1875 jich bylo na 2000, 1900 jich 8000. Při kázání v kodaňském chrámu Srdce Páně bývalo na počátku tohoto století polovina přítomných protestantů.
- 120** Bedřich Girardet († 1906 jako nadporučík v rakouské armádě), syn drážďanského pastora, konvertoval r. 1865, pročež zapuzen od příbuzných a pozbyl velkého dědictví.
- 121** Alfons de Burgos, Španěl, lékař, přijal v 25. roce sv. křest. Znemožnil mu přestup vykonávání lékařské praxe? Nevím, ale tolik vím, že zemřel jako kostelník v Burgos r. 1346 - výše cenil milost a poklad svaté víry než pozemskou kariéru.
- 122** Před lety vyšel v Německu spisek; autorka Klára Liesingová vypravuje sama o sobě... Ve světové válce byla zaměstnána ve vojenské kanceláři. Spoluzaměstnanec, učitel, podle jména protestant, ve skutečnosti bezvěrec (ponevadž nemohl ve své víře najít uspokojení), hovořil velmi rád s prostou dívkou o náboženství, jak to všichni nevěrci dělávají... doklad, že Bůh, jehož popírají, jim pokoje nedá a nedál. Chtěl jí získat pro své názory, a nakonec jí sliboval i manželství, ačli odpadne, ale chudá dívka zůstala ve své katolické víře pevná. Před skončením války se rozešli. Tu se stalo, že se v X. pořádaly exercicie pro učitele; jeden účastník, domnívaje se o něm, že jest katolík, ho pozval, a on pozvání přijal, nevěda ovšem, oč jde. Když se omyl ukázal, bylo mu líto peněz za dalekou cestu..., zůstal tedy, vykonal duchovní cvičení, a jejich výsledek? Po čase složil vyznání víry (r. 1919). Jeho krok mu způsobil mnoho trpkostí. Teď by byl rád vyhledal dívku, s níž se před dvěma lety rozešel, a náhodou se shledali v den jeho svatého biřmování, v červenci 1919. Došlo k sňatku, ale jejich štěstí netrvalo dlouho..., brzo podlehl tuberkulóze.
- 123** Norská vzdělaná dáma... bez víry, vdala se, oddávala se ilusím, že manželství bude růžová alej, jak to čítala v románech. Na pohled nechybělo nic, ale poznala brzo, až příliš brzo: navenek dojem, že jsou šťastni, doma peklo, protože si byli duševně docela cizí. Rozvod zakončil rodinnou tragedií (i konvertita Jörgensen se v manželství ztroskotal). Na ruinách svých ilusí poznala: modernímu manželství uzavíranému na radnici chybí posvěcení... Jednotu netvoří přirozené spojení, nýbrž Bůh, v něhož nevěřila. Tu jí onemocnělo dítě, a mladá matka byla blízka zoufalství. Její silný duch se sice nejhoršimu ubránil, ale že se bez útěchy neobejde, poznala jasně. Kde ji hledat? Ve studiu! Vrhla se na své nejmilejší studium, na dějiny. Středověk... ti lidé tenkrát také trpěli, a přece sebevražda, dnes tak obvyklá, byla tehdy bílou vránou. Odkud čerpali sílu? Jedině z Boha... katolický Bůh to byl, jenž je sílil! Skončilo to konverzí (r. 1921)... spisovatelka Sigrid Undsetová! Nobelovu cenu, kterou obdržela, věnovala na vystavění sirotčince, do něhož často sama docházela k milovaným opuštěným dítkám.
- 124** Kateřina Nichollová vypravuje, jak na cestě po Itálii v Římě ji zavedla katolická družka do kaple Matky Podivuhodné v klášteře sester nejsv. Srdce

Ježíšova. Zahleděla se na milostný obraz, bezděky klesla na kolena, a k trůnu Matky milosrdenství se nese prosba, aby se jí jednou otevřely brány církve Kristovy - prosba, kterou by byla předtím pokládala za holou nemožnost! Nikdy dotud ani nepomyslela na to, že by opustila víru, v níž byla vychována. Netušila, že její družka klečící vedle ní se modlí k nejsv. Panně za milost jejího obrácení! Opustila kapli, a divila se sama sobě, činila si výtky pro svou „slabost“ a předsevzala si, že do té kaple již nikdy nevstoupí. Leč myšlenka na Matku Podivuhodnou ji provázela bez ustání, nevysvětlitelná moc ji k ní táhla... Několik týdnů se jí bránila, konečně neodolala, prosila Klotildu, aby ji do milé kaple opět zavedla; jenom si umínila, že tentokrát nepoklekne. Sotva však vešly, byla tak zmatena a vzrušena, že přemožena klesla před milostným obrazem na kolena zas a prosila za osvětlení... V duši jí začalo svítat, katolická víra jí připadala jedině pravou. Dlouho tam pobyla, klečíc vedle družky, šťastná a blažená; nevýslovný klid plnil její duši, a kdož ví, jak dlouho by tam byla zůstala, kdyby družka sama nebyla upozornila, že už je čas... Vyšly, mlčky kráčely spolu, Klotilda však tušila, co se v duši její protestantské společnice děje. Zpět domů, do Londýna... Doma jí matka odňala růženec i křížek, jen medaile Marie Panny v šatě zašitá jí zůstala. Od matky voděna ze zábavy do zábavy, aby tak všechny „katolické“ myšlenky nadobro rozptýleny. Do jisté míry se to matce podařilo. Po sedmi letech, r. 1859, byla Kateřina v Římě zas, staré tužby ožily, a s nimi i výčitka: „Kde jsem byla tehdy, kde jsem dnes!“ Lidské ohledy, zvláště na matku, když se před ní zmínila o zamýšleném kroku. „Vid, ty mne jistě poslechněš, vždyť tys mé hodné dítě.“ Jenže Boha sluší více milovat a poslouchat než lidi... Tentokrát byla Kateřina pevná, 29. ledna přijala v milostné kapli křest, a když se po skončení obřadů zpívalo Tedeum, vzpomněla na to, co svatě Panně r. 1852 slíbila... stane-li se katoličkou, že jí přijde do této milostné kaple na poděkování zazpívat Te Deum. Zemřela r. 1913 v Buenos Aires jako řeholní sestra kongregace nejsv. Srdce Ježíšova.

- 125** Catholic Times píše 9. listopadu 1892: „Do katolické fary přišel chudý dělník, protestant; jeho žena na smrt nemocná si přeje prý jen katolického kněze. Proč? Žena neznala žádného katolíka, žádného neměla ani v příbuzenstvu, neznala žádného katol. kněze, nikdo jí neradil, aby přestoupila nebo kněze si zavolala. V dětství si hrávala s katol. dětmi, od nich se naučila modlitbě Ave, a tu se denně před spaním modlívala. Umírající manželce slíbil muž, že po jejím příkladě s oběma dětmi přijme pravou víru Kristovu.“
- 126** P. Vilém Doyle T. J. potkává jednou v irském Dublině na cestě z kostela dívku - jednu z ubohých, které bída nutí, aby si hříchem vydělávaly chléb. Promluvil k ní několik vlídných slov; děvče bylo 14 dní čisté, pak se dala bídou venhat zas na cestu nepravosti. Ze hříchu do hříchu, až se dopustila vraždy (otrávila...); odsouzena na smrt, v žaláři vzpomíná na kněze, který jí před lety tak vlídně domlouval... neznala ani jeho jména! Policie ho však přece vypátrala, telegraficky povolán, přijel - ubohá oběť truchlivých sociálních poměrů na někdejším „ostrově svatých“ přijala teprve teď svatý křest!
- 127** V letopisech sester Navštívení Panny Marie se vypravuje: Událost z Baltu... Na moři na jednom ostrově mezi rybářskými chudými chatami

stojí pevný dům... Baron N. tam tráví několik týdnů zotavené s dcerou, katolicky vychovanou, on však bez víry. Co se ho naprosila, aby se vzpamatoval, ale vše marné. Nezbyvá leč se modlit... Dívčina hledí často k pevnině, k malému katolickému misijnímu kostelíku, kde zavěšen milý obraz Matky Boží. Jedno Ave za druhým tam letí bez ustání přes rozbouřené moře, modlitba za otce. Kolikrát přijala na ten úmysl i svaté svátosti, ale nebe mlčí... Jednou se pustí otec na moře, nastane divá bouře, dívka umírá úzkostí... Konečně se člun vrátil, ale otec leží v bezvědomí na jeho dně, jako mrtvola... Pojednou otevře oči: „Přiveďte mi kněze!“ Dcera radostí zapomněla na všecku bolest... Ale kdo se pustí po rozbouřených vlnách na břeh? Nikdo si netroufá... Konečně nejstarší služebník riskuje život... Dlouhé minuty a hodiny se vlekou jako věčnost, dívčina v úzkostech slibuje svaté Panně, že vstoupí do kláštera... Sotva vyřkla slova svatého slibu, otevrou se dveře, kněz je tu... Otec se rána nedočkal, a dcera vyplnila učiněný slib.

128 Oberhammer ve svých Příkladech vypravuje o protestant. škole, kde v jedné třídě bylo 50 protestantských žáček a dvě katolické dívky. Po každé po vyučování utvořily protestantky uličku a jako špalírem nechaly ony dvě běžet a s posměšnou úklonou pozdravovaly: „Zdravas, Maria“... Posměch pro jméno Kristovo, pro sv. víru... Po letech se jedna dáma hlásí ke konverzi... Spolužačka oněch dívek. „Tiché mužné jednání oněch katolických děvčátek v lyceu mne pohnulo...“

129 V Trevíru se stalo... Dívka čte v bibli o „vězení, kde musí každý zůstat tak dlouho, dokud nezaplatí posledního haléře“ (Mt. 5. 26). Ptala se na to svého protestantského pastora, a byla odbyta několika frázemi. Ve 13. roce se zúčastnila katolického pohřbu, vidí, jak se modlí za zesnulého... Myšlenka na ono „vězení“ v bibli jí v mysli vyvstala zas. Opětně se ptá, a dostává za odpověď několik frází o katolickém bludařství. Brzo potom jí zemřel otec, a ona se za něho instinktivně modlí, proti názorům svého náboženství. Tu ji napadne, že by se snad v katolickém katechismu něco bližšího o onom „vězení“ dověděla. Skutečně, našla v něm nauku o očistci... Nový svět se otevřel jejím očím, a neváhala ani okamžik stát se katoličkou.

(Nepoznamenal jsem si pramen, odkud tato událost vzata.)

130 Fahne Mariens sděluje r. 1906: Dívka (uvedeno jen křestní jméno Laura) se stává katoličkou, proto od příbuzných nenáviděna na smrt, od rodičů vyhnána z domu, musí si vydělávat chléb rukama - slečna zvyklá na obsluhu jiných! Stává se členkou Mariánské družiny, upadne v těžkou nemoc, dne 14. března 1904 umírá; krom bolestí snáší dobrovolně v horečce žízeň, aby mohla přinést oběť za ty, které milovala.

131 Bl. Stefa na, voršilka (ř ve věku 28 let), rodem kalvínská šlechtična; stálo ji mnoho bojů, zvláště s matkou, než dostala dovolení k přestupu. V mládí se sama sv. víře posmívala. Rodičů však ani na smrtelném loži k obrácení nepohnula.

132 Baronka Hermánová chce přestoupit; podle bavorských zákonů musí mít dovolení manžela, ten však řekl: „Nikoli.“ Chodila tajně do katol. chrámu (zad-

ními dveřmi sakristie), byla špehována lidmi, kterým po ní nic nebylo, udána u státních úřadů, že přestoupila paragraf, muž dostal anonymní list. Mohla jen potají v kapli papežského nuncia v Mnichově do církve být přijata.

- 133** Dcera socialisty Jaurès a, zastřeleného r. 1914, vychována bez víry, jde jednou lesem a spatří obraz Ukřižovaného. „Jest cosi krásného v tom, dát život za jiné.“ Obeznámila se se sv. vírou a stala se Milosrdnou sestrou.
- 134** Louisa Henselová (*Maria II. 359*) přistoupila po prvé k sv. zpovědi 7. prosince 1818, a nazítří o velkém svátku k prvnímu sv. přijímání.
- 135** Redemptorista P. Freund sděluje: Dne 19. září 1903 mu vypravovala ve vlaku jedna žena, že před lety jela do Altmarktu v Horních Rakousích; cestou se s ní dala do hovoru dívka, kandidátka učitelství; měla velký strach z maturity... „Modlete se k Panně Marii!“ „Ale když já jsem protestantka!“ „Co na tom! Bibli přec čtete, v bibli věříte... co tudíž řekl Marii anděl, můžete jí s dobrým svědomím říci i vy.“ Napsala jí na lístek Ave Maria. Po čase obdržela od ní zprávu: „Modlila jsem se Ave stále a stále... dnes jsem již katolička.“
(„Skoro každý konvertita, s nímž jsem měl codělat, mi doznal, že na jeho obrácení měla nemalý podíl Matka Boží.“ P. Abel T. J.)
- 136** Marco Polo vypravuje: Jeho strýcové se ptali chana Kublaje, proč nepřestoupí ke křesťanství, když si ho přec tak váží? „Moje knížata by mne připravila o život, a vaši kněží nejsou tak dovední jako moji kouzelníci. Chcete-li, abych se stal křesťanem, poproste papeže, ať mi pošle sto učených mužů, kteří by můj lid odvedli od kouzel a čar... pak se dám pokřtít, a po mém příkladě všechna knížata i lid; ručím vám za to, že počet křesťanů bude v mé zemi (vládl celé Číně) větší než v zemích vašich.“
- 137** Car Alexander I. a anglický král Eduard VII. prý na smrtelném loži odpřisáhli - onen schisma, tento heresi; pro cara A. jest pravděpodobnost velmi značná.
- 138** Překážky přestoupení k víře katol. není hlas svědomí ani hluboké přesvědčení, jak namlouvá svým čtenářům Jirásek, nýbrž věci docela jiné. Císař Klaudius by se byl málem obrátil při výslechu kněze sv. Valenta, ale přátelé ho odvrátili, prefekt Kalpurnius se mu vysmál, a lidské ohledy ho zdržely. Bl. Rudolf Akvaviva, mučedník T. J., byl by málem obrátil mohamedánského knížete Abgara v Zadní Indii... vynikal hloubkou ducha nad své souvěrce a nahlédl pravdivost víry Kristovy... Byl by rád přijal milé jho Kristovo, ale povzdychl si: „Jak je těžko mohamedánskému králi s mohamedánskými poddanými stát se křesťanem!“ Lidské ohledy, bázeň o trůn... neměl mravní síly jako Kristina Švédská, aby dal přednost koruně nebeské před korunou pozemskou... P. Ricci T. J. byl by jistě získal Kristu svého přítele, čínského císaře, tomu však bránila smyslnost, měl několik žen a milenek. Angličtí duchovní minulého století kromě mužů jako byl Faber, Newman nebo Manning (*viz č. 26. 27.*) vykazují i takové, kteří byli stejně jak oni o pravosti sv. víry přesvědčeni, ale neměli tolik síly co tito, aby se vzdali výnosných míst a zvolili život chudoby. (*Viz č. 75-77.*)

- 139** Byron, po Shakespearovi jistě největší básník anglický, píše v testamentě: „Je-li některé náboženství pravé, jest jím katolické“ - a ustanovuje, aby jeho dcera byla vychována v katolické víře. Zůstal stát na polovině cesty - přišel jen k tomuto hypotetickému poznání - proč nebadal dále? Proč neustal, dokud si nezjednal jistotu? Myslím, že bych uhodl, proč... Je-li katolické náboženství pravé, jest i jeho mravní zákon závazný... Ale pak nechat nevázaného živo-tal... Opustil rok po sňatku manželku, opustil i vlast, v Benátkách vedl málo příkladný život, v Ravenně a Pise žil s vdanou hraběnkou Terezií Guiccioli (1820-22), kterou odloudil manželovi a k níž vzplál vášnivou náklonností...
- 140** Jak těžko zbavit se v žitých předsudků, které jsou vyznačům Kalvínovým atd. od dětství vštěpovány, takřka vočkovány, a které jim přešly v krev! I když přijdou k nezvratnému poznání, kde hledat světlo Kristovo, nemohou se odhodlat, aby opustili sektu, v níž byli vychováni. Konvertita Maurer, kněz, byl na pravou dráhu uveden od svého otce, historika, jenž studiem dějin nabyt přesvědčení, že celý život bloudil. Když mu syn z studií na katolickém bohoslovném učilišti posílal knihy, z nichž studoval, otec mu blahopřál, že „nemusí pracně hledat pravdu jako on, nýbrž že nabírá plnými rukama z čistých studnic...“ I jeho dcera se stala katoličkou, otec perem působil ve prospěch církve, proti níž kdysi psal... a nemohl se odhodlat k poslednímu kroku... následovat děti tam, kam jim sám cestu ukázal a kam je s otcovským požehnáním provázeli. Zemřel jako protestant. Náš historik Palacký dal taktéž děti vychovat ve víře katolické, a sám zůstal mimo církev.
- 141** Nejinak Sey († 1882, 82letý), jenž dal podnět k obrácení pozdějšího kardinála Newmana a mnoha jiných, o nejsvětější Svátosti smýšlel docela po katolicku, a přec zůstal mimo katolickou církev. Historik Fridr. Böhm er, pastor Lavater (viz č. 53), by se byli rádi stali katolíky, ale nemohli se k tomu odhodlat; nesudme ty, kterým ztěžuje obrácení okolnost, že by měli odtrhnout srdce od přesvědčení, které sic poznali jako falešné, a přec k němu dětskou prostotou lnuli jako k věci jejich rodičům svaté!
- 142** P. Salvaterra, misionář T. J., přichází k umírající pohanské indiánské stařeně. Dá se s ní do řeči a vidí, že žila celý život podle svého svědomí. Promluví k ní několik slov o základních pravdách sv. víry, umírající přijímá vše věřícím srdcem a odchází ze života, sotvaže obmyta vodou spásy.
- 143** Podobný případ vypravuje jiný americký misionář T. J., P. Anchieta. Stojí u lože umírajícího starce, vysvětluje mu základní pravdy sv. víry, ale ubohého pohana nikterak nepřekvapovaly; jako by byl už dávno o nich slyšel! „Nikdy jsem se bohům neklaněl, nikdy jsem neměl více žen než jednu, nikdy jsem nešel do války, leda když jsem se musel bránit.“ Sotva že křtící kněz dokonal svatý obřad, vydechl stařec duši.
Totéž zvidáme o japonském katechistovi Kajovi, rodem z Koreje, jenž podivuhodně přišel k světlu sv. víry, načež se odebral do „země vycházejícího slunce“ a tam pro Krista umučen (upálen v Nagasaki 1624).
- 144** Dunham: „Jediné století stačilo, aby Anglosasy, tyto krvežiznivě divochy, proměnilo v milé, vlídné a srdečné lidi. Ze srdcí zmizel všechn egoismus,

místo něho nastoupily obětavé a velkomyslné ctnosti...“ Stali se milovníky pokoje, králové a královny spěchali s trůnů do ticha klášterů.

145 Františka van Leer četla filosofy, zvláště Tolstoj, ale „jeho“ Kristus nebyl tak ideální, jak si ho představovala. Vzdálena zprvu křesťanství, náboženství nevěřila, ve filosofii náhrady nenašla, křesťanské z čistých pramenů nepoznala. Přišla válka, a ona viděla tolik trpících... jejímu jemnému srdci byl teď Kristus blíže, božský pomocník všech, kteří trpěli. Tu zemřel její otec, a ona z lásky ke Kristu a podle jeho slov věnovala své ohromné dědictví chudině. Přišel rok 1918...; neznajíc bázně chodila ulicemi jako chudá žena, lid ji zbožňoval, revolucionáři se jí báli, při bolševickém převratě uvržena do žaláře 2. máje 1919. „Jaké máš zbraně?“ Ukázala evangelia, jež teď četla místo filosofů. Odsouzena na smrt, celou noc trávila na modlitbách, ráno rozsudek změněn a vykázána z města. Než odešla, odebrala se do katol. kostela; po prvé stojí v domě Božím... pozoruje sv. přijímání, a tu konečně se rozhodla... Po skončení nejsv. oběti jde ke knězi, v jehož ruce viděla Velebnou Svátost, byla pokřtěna a přijala tělo Páně.

146 Albert Lopez, francouzský žid, vychovaný v tradicích svého náboženství a jim věren v hloubi duše, byl přesvědčen o světovém poslání židovstva, jak mu je líčili, totiž, že jsou povoláni, aby obrodili lidstvo. Jsa pro tento „vznešený“ úkol svého ldu nadšen, jal se studovat Písmo, ale teď počaly vznikat pochybnosti... K tomu, aby obrodili celý svět, jest zapotřebí národa svatého, ale židé, jak je znal?... Buď vůbec bez víry nebo bez ideálů, hmotáři a mamonáři... V katolickém kolegiu, kde studoval, jej zaujala nevídanou krásou mše sv. Při cestách po Provinci pozoroval zbožnost poutníků, v poutním chrámě sv. Magdaleny nastala vnitřní krise. Postava této světice jej zaujala, psychologie jejího obrácení měla na něho vliv, jehož kouzlu se neubráníl. Dal se do studia proroků, a co vidí... „Toto proroctví se přece vyplnilo na Kristu... a toto též... a toto také...!“ Zvláště Isaišoval Vzal potom do ruky Nový Zákon, a nyní vyvstala před jeho zrakem postava Spasitelova v takové velebnosti, že byl uchvácen. Konečně čte poslední proroctví - slovo Páně: „Nezůstane z chrámu kámen na kameni,“ a tu chvíli neměl nejistoty ani pochybnosti.

147 Saští Jindřichové a Otové se vrhli na Polabany, prý z touhy šířit křesťanství, ve skutečnosti jim šlo o politické cíle. Není divno, že Polabané zášť proti utiskovatelům přenášeli i na viru, kterou jim tito hlásali a vnucovali. Lutici se bránili zoufale 250 let. Markrabě Gero, dosazený od Oty I., vynikal krutostí a věrolomností nade všechny ostatní. Zakládal biskupství (Havelberg a Brandeburg), a hubil Polabany (965). Jednou pozval přátelsky 30 náčelníků k hostině, a dal všechny povraždit... Svůj meč kouřící krví pak obětoval na oltáři sv. Petra v Římě. Nemnoho lepší byl vévoda Jindřich Lev, jenž vládl v Bavorsku a Sasku (1195). Založil neb obnovil řadu biskupství, Bodrce vyhubil skoro docela, ve svých listinách zavedl vlastní éru „od podrobení Slovanů“ (1160); r. 1172 vykonal pout do Svaté země. - Na omluvu Sasů nutno uvést, že své jednání odkoukali od Karla Vel., který násilím přivedl ke křesťanství Sasy. (Wendt, Germanisierung der Länder östlich der Elbe.) Bamberký biskup Ota, vida, že Po-

mořané pohrdli kázáním mnicha Bernarda, přišedšího ze Španělska, pro jeho chudobu, přišel k nim se skvělým průvodem v nádherném rouše, a po dobrém získal celé tisíce, za několik dnů pokřtil 7000 obrácených; ve Volyňsku založil za rok 11 kostelů, některé zasvětil sv. Václavu a Vojtěchu.

Lutici, Bodrci, Havolané, Rataři, Pomoráné vyhubeni docela - muži pobiti, ženy a děti prodány do otroctví. Že na takovém šíření křesťanství nespočívalo požehnání, jest zřejmo - všechny kraje se zrekly za půl tisíciletí potom víry, jejímž jménem pácháno tolik bezpráví a krutosti; tam vzniklo, a odtamtud se šířilo protestantství, a ve válce 30leté zakoušeli od Švédů to, co kdysi páchali na Polabanech.

148 Básnička Ida Hahn-Hahn, známá svými milými básněmi († 1880), byla konvertitka. Anglikánský biskup v Delanare U. S. A. se stal před lety katolíkem, při čemž samozřejmě hmotně své postavení nikterak nezlepšil.

149 P. Lippert T. J. předložil konvertitům několik otázek; dostal na ně r. 1926 na 600 odpovědí, r. 1927 ještě 90. První otázka: „Proč jste se obrátil?“ Nejzajímavější odpovědi uveřejnil (*Stimmen der Zeit* 115, 2), a z nich uvádíme:

a) Mnozí se obrátili, protože pastoři jsou bez víry.

b) Prázdnota protestantismu nemohla jemné nebo badavé duše uspokojit. Jedna dívka píše: „Chodila jsem do naší modlitebny každou neděli a musila jsem doznat: Je to málo, co se pro Boha u nás koná.“

c) Příklad Milosrdných sester... Nejedna konverse se stala nebo byla připravena v nemocnici... příkladů obětavé charity, jaký poskytují katolické řády Milosrdných sester, protestanté nemají!

d) Příklad katolíků. Jeden voják píše: „Ve světové válce jsem se seznámil se starším vojínem, katolíkem, od něho jsem se naučil modlitbě... Tu přišla zpráva, že jeho syn padl; poklekl, modlil se, ani slova reptání nepřešlo přes jeho rty. Táral jsem se sám sebe, odkud se mu dostalo té síly...“

e) Úcta eucharistická. „Ve Vratislavi jsem náhodou vkročil do katolického kostela; u oltáře stál právě kněz... Nevěděl jsem, co se tam děje, nerozuměl jsem významu a smyslu obřadů, ale on i ministranti si počínali tak zbožně... zdálo se mi, že vidím anděly. Pak přistupovaly děti ke stolu Páně... s jakou vroucností! To jsem nikdy v protestant. kostele neviděl.“ Jiný: „Naše bohoslužba mne nikterak nemohla uspokojit. Zkusil jsem to s jinými církvemi (t. j. protestantskými sektami), ale výsledek byl týž. Jednou jsem vešel do katolického kostela; velebné ticho, věčné světlo před svatostánkem, to vše na mne učinilo hluboký dojem.“ Toho se rádi chápou protestanté a tvrdí, že katolické náboženství vábí jen duše citové velkolepostí liturgie. Že se kráse naší liturgie jinověrci obdivují a že se jejímu kouzlu neubrání, jest jisto; ale bylo by pochybené myslet, že to jest jediný nebo hlavní důvod konverzí. Viz spisek Heleny Mostové, jež právě o tomto předmětu jedná, a slyš další doznání:

f) Mužové obyčejně udávají za důvod: „Na církvi se mi líbila a mne vábila pevnost a autorita, s jakou udržela nezměnitelně totéž učení. Žádá od svých členů mnoho, ale též sama mnoho dává.“

g) Ženy byly často přivábeny úctou k Neposkvrněné Panně. Učením o očistci (zdroj útěchy pozůstalým!), pokojem a radostí, kterou

katolické náboženství přineslo jejich srdci, a konečně tím, že církev katolická dnes jediná ze všech hlásá nerozlučnost manželství.

150 De Maistre píše začátkem 19. stol.: „Mám řadu jmen mužů vynikajících učeností, postavením, slavným jménem... kteří se vrátili do církve katol. Pokuste se sestavit podobný seznam těch, kteří církev opustili!“

S ním souhlasí protestant Moser (nikoli konvertita), jenž pravil: „Viděl jsem daleko více čistého života a praktického náboženství u protestantů, kteří se stali katolíky, než u katolíků, kteří se stali protestanty.“ (Nemohu zjistit, kdo z obou to byl, zda Jan, † 1785, politik, či Bedřich, † 1798, ministr.)

Nevěřící filosof Fichte prorokoval: „Za pět let je s církví konec.“ Kdyby byl déle živ, čeho by se byl dočkal! Jeho syn Jan se stal věřícím křesťanem!

Nepravé obrácení.

151 Jindřich IV. Navarrský, protestant, dal se pohnout k přijetí víry Kristovy, když viděl, že jinak se na francouzský trůn nedostane. (Jindřichem III. - zavražděným fanatickým Clémentem r. 1589 - vymřela větev Valois rodu Kapetovců a nástupnictví mělo přejít na Bourbony, jenže šlechta nechtěla o hugenotském králi ani slyšet.) Výrok „Za jednu mši Paříž stojí“ Jindřich IV. sice neučinil (aspoň nelze dokázat), ale jistě tak smýšlel. První své manželství dal rozloučit (Marketa, r. 1599), pojal r. 1600 Marii Medicejskou, ale za života obou udržoval hříšný poměr s nesčetnými milostnicemi - důstojný předchůdce Ludvíka XIV. a XV. Protestantům udělil dalekosáhlé výsady (edikt nanteský 1598).

152 Nejinak tomu bylo v Polsku. Po smrti Jana Soběského 1696 zvolen r. 1697 intrikami králem kurfirst saský August II. Ale protestant na polský trůn? Vyloučeno! Přijal tedy katolické náboženství, v srdci zůstal, čím byl - pustého života... I na jeho dvoře hospodařily milostnice bez počtu.

153 Vladimír, jenž přivedl Rusko ke křesťanství, měl harem, toužil však jako později Napoleon po manželce z císařského rodu. Byla mu slíbena sestra cařihradského císaře Basileia, leč Anna nechtěla za nic na světě jít k „barbarovi“. Vladimír přitáhl s vojskem k Cařihradu, hrozil, že město vyvrátí ze základů, císař tedy povolil, ale s podmínkou, že se stane křesťanem. Proč by ne... Doma v Kijevě vydal „dekret“ tohoto znění: „Kdo se zítra u řeky nestane křesťanem, bude mým nepřítelem.“ Lidé? Celkem mínili, že na věci není nic závadného. „Kdyby to nebylo dobré, nebyl by to kníže a bojarové přijali.“ Někteří však přece lkali pro Peruna, když z rozkazu Vladimírova utopen v Dněstru (totiž jeho modla, abychom předešli nedorozumění...) „Perune, pojď ven...“ Vladimír však zůstal náruživce, jaký byl! Neměříme jeho mravní velikost podle politického dosahu jeho činu! Kijev měl před vpádem Mongolů ve 13. století 400 chrámů a klášterů, byl hlavním městem a křižovatkou cest, nejnádhernější chrám byl zasvěcen Boží Moudrosti jako v Cařihradě (svatá Sofie... nikoli světici toho jména, nýbrž vtělené Moudrosti Otce, tedy vtělenému Synu Božímu), měl 9 lodí a 19 cibulovitých kopulí.

- 154** Finský vévoda Jan pojal za choť polskou princeznu Kateřinu, dceru Zikmunda I., vynikající sličností a ctností (mnoho knížat se o ni ucházelo, zvolila Jana). Od ní poučen o sv. víře, r. 1577 dokončil „obráčení“ papežský vyslanec Ant. Possevino T. J., jenž přišel do Stockholmu incognito, v uniformě, s kordem za pasem a s perem na klobouce. Rok nato složil Jan vyznání víry, v jeho komnatě sloužena tajně mše sv., přechovávána nejsv. Svátost... Ponenáhlu však vnikalo mezi lid, co se v královském paláci děje... Král byl pro katolické náboženství nadšen, dokud mu kynula vyhlídka na polský trůn a na jihoitalská knížetství. Zhola si nedělal svědomí z toho, že otrávil bratra Erika XIV., a když Kateřina zemřela, vzal si 16letou luteránku Gunnilu Bjelke, a „přesedlal“ zcela; veřejně se k víře katolické nehlásil nikdy. (Pozdější švédský král Jan III.)
- 155** Velký státník španělský, spoluzakladatel velikosti své země, kardinál Ximenes, v obráčení Maurů byl spíše horlivý než prozíravý... chtěl závodit s jinými, případně je počtem obráčených předstihnout; o národním svátku Španělska (18. prosince 1497 - Očekávání Panny Marie) pokřtil najednou 4000 Maurů (per aspersionem)... Většinu přiměla k přijetí křtu touha po jeho přízni, kterou neskrblil vůči svým obráčeným.
- 156** V Praze přijal křest r. 1124 bohatý a vlivný žid... Kmotrem mu byl kníže Vladislav I., s ním sedával za stolem, ve svém domě zřídil kapli, a v srdci zůstal židem... Sobotu světil, v neděli pracoval, a než uplynul rok od přijetí křtu, znesvětil Velebnou Svátost. Kníže rozkázal, aby jeho jmění přišlo do státní pokladny. („Kterak tu mnoho velmi mimo všecku lidskou naději mamony nalezeno!“) Židé nabídli knížeti 100 hřiven zlata a 3000 hřiven stříbra, aby šetřil jeho života. Spokojil se s tím, že ho vypověděl ze země a za obdržené peníze kázal zaplatit dluhy, jež chudí věřící židům dlužili.
- 157** Matouš Tindal (nezaměňovat s fysikem Janem Tyndallem, materialistou, † 1893), deista, filosof, stal se za Jakuba II. katolíkem, pak zase odpadl k anglikánství (1688), a nevěřil to ni ono. Jeho dílo Christianity se stalo téměř evangeliem deismu. († 1733)
- 158** Kalvínek Rousseau přestoupil do katol. církve na přání paní Warensové, zbožné konvertitky (v Turině 1728, bez přesvědčení), a nežil, jak víra žádala... Napřed nedovoleně žil s ní pět let, pak 25 let se služebnou Terezií Lavasseurovou, načež ji pojal za manželku, ale ne podle obřadu církve katolické, neboť r. 1754 už zase se v Ženevě vrátil ke kalvínství. Takového druhu jsou též mnohá „sňatková“ obráčení!
- 159** Baruch Spinoza (d'Espinoza), od rodičů předurčen, aby se stal rabínem, vychován talmudisticky, ale jeho velký duch se odvrátil od talmudistických směšných báčerek i od židovství. Proto vyloučen ze synagogy a působením židů i z Amsterdamu. Místo Baruch se nazýval Benedikt, nepřikloniv se k žádnému vyznání. Chléb si vydělával broušením optických skel, byl charakter bezúhonný, odmítl pozvání na universitu v Heidelbergu r. 1673, když mu nabízena universitní katedra s podmínkou, že bude své pravé přesvědčení skrývat... tedy se přetvařovat.. Konec života trávil v Haagu, kde se ho ujal malíř van

der Spyck. († 1677, 44letý). Proč zůstal křesťanství vzdálen? Neměla na tom vinu okolnost, že je nepoznal z čistých pramenů? Scholastickou filosofii a teologii nestudoval ze zdrojů, nýbrž povrchně o ní něco četl v dílech svých současníků, kteří podávali spíše její karikaturu než pravý obraz. (Jeho systém není prost nedůsledností. Manista, pantheista racionalista, popírá zjevení, brojí proti Písmu sv., hájí determinismus a krajní egoismus; dobré jest prý to, co prospívá našemu sebezachování, zlé to co mu je na překážku... a při tom tvrdí, že bliženská láska jest obsah všeho náboženství! Duše hyne prý spolu s tělem, a pozitivní náboženství jest dobré jen pro „nízký lid“, který nutno jím držet v poslušnosti a kázni. Se skutečností jest jeho nauka v naprostém odporu.)

- 160** Anglikán Tyrell vrátil se do církve r. 1879, 18letý, za dva roky vstoupil do řádu řádu T. J., po přijetí svatých svěcení byl profesorem mravovědy na řádovém učelišti, ale ponenáhlu opouštěl pravověrné stanovisko - z počátku snad z úmyslů co nejlepších, chtěje usnadnit jinověrcům cestu ke katolické pravdě tak jako Lamennais a jiní; zapomněl však, že se tak nesmí činit za cenu zásad a že na slovech božského Učitele a na učení svaté víry se nesmí změnit ani písmene, byť to ne jednoho polovičnického nebo nerozhodného od vstupu do církve odvrátilo. Po 25letém pobytě v řádě musil být proto propuštěn, a když v protestantském časopise Times vydal protest proti papežské encyklice Pascendi, kterou Pius X. odsuzoval modernismus, byl r. 1907 z církve vyloučen. Za dva roky nato zemřel - zdaž smířen s církví? V bludu 18 let, v pravé církvi 30 let, 28 let jako věřící, dva roky vyloučený.

Obrázky.

(Lze jich užít i ke kap. 1. „Povolání k pravé víře“.)

- 161** Růže... Rozvíjí v zahradě knížecí krásu, ne vtíravě, ne pyšně... Krásná a milá, hlásá všemu světu: „Co jsem, tím jsem se stala pečlivou rukou zahradníka v jeho zahradě. Nebýt toho, čím bych byla? Šípem, divokým trnitým keřem u cesty, bez vůně, bez ceny, bez královské krásy...“

Aplikace: Co svatá víra vypěstí z duše, která poslušná volání hlasu Božího vstoupí do církve Kristovy.

(Podobně: planá třešeň, jablono atd., a ušlechtilý strom v sadě; ona na pohled za doby květu též nádherná, ale plody přinést není s to... Zásady bezvěrců a sekt o humanitě, bratrství atd. nenesou plodů; jen v církvi Kristově...)

Květina, z temného sklepa, kde bez světla hynula, přenesena na sluneční jas - ožila, rozkvetla... Viz bezbarvé klíčky bramborů, chovaných v temnu, a zelené výhonky keřů, ozářených slunkem!

Aplikace podobná.

- 162** Semeno... Ve skladišti „mrtvé, bez života...“ Ba nikoli! Svěť je země, zakrátko v něm teplota a vlaha probudí spící život, objeví se klíček, a brzo si prorazí tvrdou hroudou cestu na povrch; vidíme a konstatujeme fakt, ale vy-

světlit, proč a jak, nedovede nikdo - věda ještě nezbádala, jaký má vztah teplo a vláha k probuzení života.

Aplikace: anima humana naturaliter christiana; v pohanství nebo kacířství v ní „život“ mnohdy spí... přesaď ji do půdy církve, a život milosti se probudí (jeví se dobrými skutky atd.); jsme však šťastnější než věda v uvedeném případě... dovedeme vysvětlit vztah mezi vírou, k níž duše povolána, a mezi jejími plody!

- 163** Pravé obrácení se musí jevit neustálým životem podle víry a z víry... Strom musí žít, je-li zasazen do dobré půdy! Hyne-li, jest vina v něm, ne v půdě!

Lze užít i obrazů rostlin stále kvetoucích: čínská prvosenka (přinesená k nám r. 1824) kvete po celý rok; magnolie velkokvětá (*Magnolia grandiflora*, šácholan), nejkrásnější strom jihoamerických lesů, stále zelený, až 25 m vysoký, má bělostné květy 30-34 cm průměru, překrásně vonné atd.

- 164** Nepravé obrácení lze přirovnat k rostlinám, které v nejlepší půdě, v nejpečlivějších zákonech, v nejkrásnějším prostředí (mezi růžemi a liliemi) zůstanou tím, čím jsou; ba je na nich vidět, že touží zpět, do příkopu, k bahnitě vodě...

- 165** Rostliny přinesené k nám z ciziny... Některé přinesly užitek takový, že ho nelze dost ocenit, na př. brambory; jiné nepřinesly užitek žádný, jsou jen k ozdobě našich zahrad, na př. čínské srdíčko nebo jihoamerická *passiflora*; jiné jsou jen ke zkáze zdraví, na př. tabák, třebaže státní pokladně zjednává příliv.

Aplikace: obrácení mužů, kteří byli církvi skutečně k prospěchu, jak zřejmo z tolika uvedených příkladů; někteří nepřinesli užitek žádný, nejsouce církvi ani k ozdobě, jako jmenované květy našim zahrádkám; někteří by byli lépe udělali, kdyby zůstali tam, kde byli - nepravé obrácení.

- 166** Odpad je snadný, obrácení těžké. Stolistka zdivočí snadno, ale těžko ze zdivočelé růže stolistou vypěstít. Planou třešen obstarají vrabci, kteří někam zanesou pecku, ale úrodný ovocný strom, od něhož čekáš plody, musí být sadařem pěstěn - s jakou námahou, zvláště na počátku! Teprve starý strom může být ponechán sám sobě.

- 167** Obrátí-li se nevěsta k vůli ženichovi nebo junák k vůli svému děvčeti, nelze přitom mluvit o nějaké přeorientaci; těm šlo o to, aby vyženili bohatý statek, aby ulovily mužička. Obrácení upřímné, pocházející z přesvědčení, způsobí vždycky v duši naprostou přeorientaci, jak konvertita F. W. Faber, anglický oratorián, osvědčuje o sobě i o těch, s kterými měl co dělat. „Pohrdej, čemu ses doposud klaněl, skláněj se před tím, čím jsi doposud opovrhoval.“ Ale nejen zavrhnout „muže Božího, otce Luthera“, nejen přijmout úctu mariánskou, o níž ti vykládali pastoři, že to jest modloslužba, Faber dokládá ze zkušenosti, že konvertita hledí docela jinýma očima i na to, več dotud věřil, na Bcha, na Krista. Poměr věřících k Bohu není v sektách tak vroucí, tak dětinný, tak svatý a důvěrný zároveň, rcem tak životní, jako v pravé církvi Kristově. Vše

se jim jeví v jiném světle, nevyjímaje posvátnost svazku manželského a výchovu dítek.

K tomu se hodí za obraz světlo a teplo. V noci pohanstva nebo nevěry nevidět nic, v přítmi bludu vidět jen hrubé obrysy, ve falešném světle moderní filosofie vidět všecko zkreslené. Světlo slunka vykouzlí všude barvy, krásu. život... Zavřené květy se rozevírají, mlčící spící ptáčata se probouzejí, začínají poletovat a plní vzduch milými písněmi... Teplo může sdělit hmotě docela nové vlastnosti; nehybný led promění v čile tekoucí vodu, svlažující půdu a podmiňující všecek vzrůst, teplo přivádí latentní síly k činnosti... I když bludař věří v Krista, je všechna síla této víry vázána, latentní, nerozvíne svou působnost, nepřináší květy a plody; sekty nemají pravé lidumilnosti, nemají milosrdných sester, voje obětavých misionářů atd.

- 168** První podnět k obrácení dává milost Boží. Kterými cestami někdy jde! Nač mnohdy naváže! U toho náhodná návštěva katolického chrámu, u onoho náhodná četba katolické knihy, u třetího náhodné seznámení, u čtvrtého jedině slovo nebo poznámka, která jen nepatrně otřese budovou jeho víry, na pohled pevnou, ale ten otřes vede až k úplnému zhroucení bludu a přijetí pravdy. Jindy neštěstí nebo utrpení vede k poznání a přijetí pravdy. Atd.
- 169** Za obrazy lze užít rozmanitých „náhod“, které vedly k objevům a vynálezům. Aspoň několik dokladů. Vilém Phipps, velitel anglické lodi, bere do rukou zvon, aby zavolal jednoho námořníka; zvon mu padne svisle do vody a zůstane v ní stát..., to vede k vynálezu potápěcího zvonu! (R. 1662.)
- 170** Profesor Jiří Kleist v pomořanském Gammínu a prof. Musschenbroek v holandském Leydenu vynalezli skoro současně leydenskou láhev; M. se pokoušel r. 1745 o to, zda by se voda nedala elektrisovat, dostal při tom ránu, a ta rána vedla k vynálezu.
- 171** Berlínský barvič Diesbach svařuje r. 1810 zelenou skalici s krví, aby dostal červenou tinkturu, k jeho nemalému překvapení a úžasu se objevila překrásná modř - berlínská modř, která nahradila a potlačila drahé indické indigo.
- 172** Ve stol. 17. vyhořel v Paříži drogist Rouseau. Pojištění nebylo, přišel tedy na mizinu. V troskách spáleniště hledá roztavené zlaté a stříbrné peníze, najde jakousi červenou hmotu a v ní věrný otisk tolaru. Přemýšlí, co v oné zásuvce měl - vedle peněz trochu smůly a ještě jiných látek; se syny činí pokusy, sváří je, a dostává pečetní vosk. Dá jej na kupecký trh, a toto pečetění přišlo rychle do módy; bylo levnější a pohodlnější než dosavadní voskové, a vyhořelý drogist nabyl většího jmění, než jaké požárem ztratil.
- 173** R. 1904 shodil francouzský vědec Benedictus s police lahvičku - popraskala, ale nerozbila se; překvapený badatel vzpomíná, co v ní měl - roztok kolodia, jež se časem vypařila, ale slabá vrstva usazeniny zůstala a držela střepiny pohromadě - vynalezeno netříštivé sklo!
- 174** Malíř Daguerre koná chemické pokusy, jest na několik minut odvolán, nechává ve spěchu stříbrnou lžičku na stříbrné desce, kterou krátce předtím

zpracovával jodem; vrátí se a vidí na desce obraz lžičky v jodovém stříbře - první krok k vynálezu fotografování, dnes tak nezbytnému ve vědě i ve státním provozu a občanském životě.

Všimněme si též, že „náhoda“ sama by nebyla přivedla k vynálezu nebo objevu, kdyby nebyl pozorovatel sám dále bádá, zkoumal, pracoval, snaže se přijít neočekávanému úkazu na kloub... Milost Boží sama obrácení nevykoná, nepřistoupí-li spolupůsobení člověka.

175 Obrácení... Změny atmosferické nazýváme často obratem. Retoricky rozvést: po neustálých deštích slunko, které pak trvale svítí a hřeje a přivádí ohroženou úrodu k zralosti; rolník vyhlíží úzkostlivě, nastane-li konečně očekávaný obrat - tak božský pastýř očekává a touží po tom, aby se zbloudilá duše konečně chopila podávané pomocné ruky, milosti nebes. Trvalá změna... jen trvalé obrácení jest požehnáním; nestálost jest jako nestálé dubnové počasí, které nemá nikdo rád a které není k ničemu.

*

Jodok Kedd T. J. († 1657) vydal přes 60 apologetických spisů proti protestantismu, německy a vlámsky; měly za následek mnoho obrácení. Vybídl konvertity, aby vypsali historii svého návratu do církve, protestanté proto zuřili, tupili ho, pomlouvali. Takových „historií“, vypisujících genesis, důvody, těžké boje a konečné vítězství pravdy Kristovy, máme dnes bez počtu, obširných i stručných. Vnitřní proces obrácení... Proč nepiší podobné „historie“ odpadlíci k protestantismu? Poněvadž 1. by jim nebyly ke cti, 2. nedělaly luterstvu reklamu, 3. nebylo by o čem psát! Vyčerpalo by se to obyčejně jedinou větou: „Pro peníze... k vůli nevěstě (či ženichovi)... z touhy po lehčím chlebě...“

Dovede-li kazatel pěkně seskupit několik vybraných příkladů a kázání vhodně upravit, nemine se cíle; věřící jsou naplněni mimo jiné i svatou hrdoostí: „V takové společnosti jsme my, synové pravé církve...“ Dovede-li vhodně užít i kontrastu („j a k é padanky odpadají“), pak se efekt stupňuje. Ony s radostí ve svém středu vítáme, těchto nemáme co želeť. Výrok Chrysostomův jest poněkud ostrý, ale pravdivý a přiléhavý; těm, kteří mu hrozili odpadem, řekl s kazatelnou: „Odpadněte! Škoda vás nebude, církev zhola nic vámi neztratí.“

32. ODPAD.

Opak obrácení.

Fakt odpadu, příčiny a důvody odpadu, psychologie odpadu.

Začneme s posledním. Někdy netřeba si lámat hlavu tímto „problémem“, poněvadž problémem vůbec není. Duše ve víře docela lhostejné, v náboženské lhostejnosti nebo bez náboženství vychované, duše tupé... Jaká u nich komplikovaná „zajímavá“ psychologie? Stačí jediný mluvka, jediná prskavka (bombastická fráze), dá se unášet proudem, stačí i okolnost, že „pan řídící“ odpadl... Dostatečným důvodem mu jest, že se pohádal s duchovním správcem, že na příklad nepřijal jeho „dar“ do kostela (nevkusný, ohyzdný obraz, který by byl dům Boží nadobro zohavil). Peníze, ženich nebo nevěsta, zvláště je-li on dobře situovaný, má-li ona pořádné věno, tedy „výtečná partie“... teror neznabohů nebo protestantů v továrně a kanceláři, terorující inspektor, jenž buďto hrozí propuštěním z místa nebo nepřijme na okres věřícího učitele; a jde-li těmto činitelům stát na ruku, ať zjevně nebo skrytě, jak jsme viděli v letech 1918-38, pak odpadlictví kvete.

Tyto důvody pohnou k neblahému kroku duše tupé a lhostejné; i věřící se dají strhnout: „láska“, časné výhody, teror. Někdy s menšími nebo těžšími vnitřními boji, někdy i bez nich... duše jako omámená „láskou“ nebo netušeným „štěstím“, které ji znenadání potkalo (ženich...), někdy přinucena bídou, nouzí, hladem... odpad jí přináší výhody...

Důvody, uvedené v kap. 48. pro nevěru, platí i zde, je-li odpad konečné stadium vnitřního delšího procesu a jaksi jen formálním zakončením toho, co v duši dávno již uzrálo. Katolicky pokřtěn, víře už dávno odcizen, podle jména katolík, životem bezvěrec... Zde lze již o psychologii odpadu mluvit. Začátek někdy nenápadný; cokoli ohrožuje víru v její pevnosti, stálosti, všeobecnosti, cokoli tlumí živou víru (kap. 13), to vše může být první krok k odpadu, ať k bludu nebo k bezvěří. Četba, společnost, zvlažnění, zanedbávání povinností svaté víry, všetečné hloubání, pýcha, neovládaná smyslnost, neřestný život... Napřed pobude duše radosti z Boha a víry, svaté hrdosti na světlo víry, stává se lhostejnou k osudům svaté víry, t. j. lhostejně přihlíží k tomu, jak se proti kříži bojuje a brojí, jak se jí jiní odcizují... Nemít zájmu na osudech církve bývá již zlé znamení! Slově Kristovým ještě neodpírá souhlasu a církvi neodpírá (v závažných věcech!) poslušnost; kdyby měl nyní sňatek, jistě by uzavřel církevní, kdyby nyní umřel, přijal by svaté svátosti; možná, že zanedbává povinnosti svaté víry (mši svatou, svatou zpověď, modlitbu), ale jak vše koná! Navyká ponenáhlu tomu, že pro výlet zanedbá mši svatou, v pátek nedbá postu... Hleděl lhostejně, když

se víře odcizovali jiní, nyní jest jí odcizen - ať docela, ať do jisté míry - i on. Při neslýchané svatokrádeži (zneuctění nejsv. Svátosti...) nebo rouhání (potupě kříže, blasfemii proti Tvůrci...) se zachvěje, při májové pobožnosti, zabloudí-li náhodou do chrámu, se dostane do posvátné nálady, ale to jsou poslední jiskřičky vyhaslého žáru, který se pod popelem ještě trochu drží. Chrání-li ho milost Boží nebo situace, v níž žije, každého těžšího pokušení, může v tomto stavu žít třeba až do smrti, a smířen s Tvůrcem odejít ze života. Přijde-li však kritická chvíle, těžké pokušení, ať jakékoli, vnitřní (pochybnosti) nebo vnější (časná výhoda, pronásledování, oběť pro víru atd.), zhasne slabě plápolající plamének rázem. „V mé farnosti není, bohudik, odpadů, ale pro víru by se sotva kdo dal mučit...“ Ba stačilo by, aby někdo rozkřikl po vsi, že bude parcelace a že jenom ti něco dostanou, kteří odpadnou! Stávalo se po r. 1918! Odpad sám? Někdy jest pouhou formalitou - prohlásí navenek, čím v srdci dávno byl; vnitřní boj stojí duši alespoň jakž takž věřící, když se vyskytne vyhlídka na „štěstí“ - a ani zde nebývá ten boj tak těžký. Hůře se vede tomu, kdo jsa vpravdě věřící je zastrašen terorem neb obavou o existenci; nemá-li pevnou důvěru v pomoc Boží, stěží vytrvá, a po urputném boji podlehne. Nebo kdo se děsí hanby - dívka svedená od nevěrce nebo jinověrce! Boje prodělává i ten, kdo přišel na scesti špatnou četbou... nesepte-li v pokušení a vnitřních zmatcích ruce k modlitbě! Smyslnost a neřest samozřejmě tento krok „usnadní“...

V kázání nutno na prvním místě zdůraznit a živě vyličít neblahé následky. Zvláště jde-li o to, abychom dali věřícím oporu silnou a mocnou proti těžkému, pro mnohé jistě nejtěžšímu pokušení: časné výhody, opatřené za cenu pravé víry. Vzít do rukou vážky a klást na jednu miskou, co získají, na druhou, co prodělávají, to jest, čeho se lehkomyšlně vzdávají. „Jak krátké, co jest časné, jak trvalé, co věčné...“ Pomíjející vše pozemské, bez konce to, co za hrobem, po tomto životě. Hojně osvětlovat příklady e contrario z kapitol Oběti pro víru, Hrdost na svatou víru, Mučedníci, Obrácení, Požehnání svaté víry. Následky líčit klidně, aby se nezdálo, že přeháníme nebo že kramářsky víru doporučujeme; ale každé slovo musí dopadat do duše jako kladivo na kovadlinu, vážně, rozhodně, určitě; nesmí ovšem chybět láska Kristova... přítomní musí vycítit, že z řeči vane láska k duším, soustrast s ubohými svedenými; nesmějí mít dojem, že kazatel konstatuje smutné následky s jakýmsi uspokojením nebo lhostejně!

Zachvěje-li se duše před následky, možno přikročit k vysvětlení příčin odpadu a před nimi varovat. Viz, co řečeno v kapitole 14. na str. 238. I.

Následky... Lze ukázat na obrazech. Odpad, apostase, co jest jiného, leč zrada, deserce od praporu, na který jsme přísahali v nej-

světější chvíli svého života, věrolomné porušení přísahy věrnosti, složené našemu Pánu a Králi? Nuže, jak dopadne zrádce, desertér, padne-li do rukou svému králi? Jest však nebetyčný rozdíl mezi přísahou vojína a přísahou (křestní úmluvou) rytíře Kristova. Vojín svou přísahou bere na sebe jen povinnosti, a to nelehké; jeho přísaha jest pactum unilaterale - zavazuje se pouze on, a za věrné plnění jeho těžkých povinností se mu nedostává nároku na remuneraci ani od těch, pro které se obětoval. Křesťan? Jeho křestní úmluva jest pactum bilaterale - jisté závazky bere na sebe on i ten, jemuž věrnost přísahá! Jinými slovy: bere na sebe povinnosti, a dostává se mu práv a nároků - ne sice nezbytnou nutností, nýbrž svobodným ustanovením lásky a dobrotivosti Boží; nicméně přece zajištěných nároků (na nebeské dědictví, stává se dítkem Nejvyššího a spoludědicem Kristovým atd.), a toho všeho se vzdává, to vše lehkomyšlně zahazuje zrušením své úmluvy. Zříká se víry, vystupuje z loďky Petrovy, jež jediná je s to ho dopravit do přístavu spásy . . . vrací tudíž Spasiteli legitimaci nebeského občanství, opravňující ho ke vstupu do nebeského Sionu, a vrhá se do moře, kde jistě mimo loďku Petrovu utone. Je tedy odpad v pravém smyslu duchovní sebevraždou.

Nezapomeňme též upozornit na to, co není příčinou odpadu. Ne-ní jim studium ani touha po dokonalejším životě, po pravdě . . . Můžeme uvést řadu vědců a učenců, kteří se ke katolické víře obrátili: Girörer, Hurter, Onno Klopp atd., nemluvě o velikánech ctnosti (Manning, Newman atd.). Kolik vědců, učenců a mužů svatého života odpadlo? Jmenujte mi je! Kromě toho: z bezvěří a bludu (protestantismu) se obracejí mužové vědy a ctnosti výhradně ke katolictví, nikdy jinam. Je tedy v naší svaté víře něco, co ve všech ostatních vírách (počítaje v to i bezvěří . . . i oni musí leccos věřit, ba někdy mnoho věřit!) chybí. Tažme se konvertitů, a povědí nám! (Viz kap. 31.) Ke komu odpadají katolíci? Ke všem možným sektám a systémům. Tedy hotové stěhování! Nezáleží jim tedy valně na tom, co se kde hlásá a učí; dostačí jim, že našli, co doma neměli . . . propustku k nevázanému životu, ačli neodpadli pro materiální výhody; těm všem jest ovšem lhostejno, čemu „nová víra“ učí - věřili málo nebo nic, dokud u nás byli, a věří stejně mnoho, když od nás odešli.

Vysvětlili jsme obvyklé důvody odpadu. Obvyklé . . . Jsme si vědomi, že protivníci by mohli poukázat na případy podobné jako uvedený v č. 68; misionářům krvácelo a krvácí srdce pro ne jeden truchlivý odpad nejnadšenějších neofytů (nedávno obrácených), a já ve své sbírce v odstavci „Milost vytrvání“ mám takových případů dost. Krom toho jest jisto, že někteří katoličtí kněží, byť výjimečně, odpadali za Lutherovy éry, aniž se přitom oženili, a že tu a tam se dali upálit, než aby se vrátili. Co tomu říci? Pán dopouští takové smutné pády, aby byly poučením a výstrahou nám: „Víra

jest milost, povolání k víře jest převeliká milost, a vytrvat ve víře a milosti jest největší milost; proto si ji chraňte - a modlete se, aby vám byla uchována, abyste o ni nepřišli jako jiní."

Nízkost odpadu . . . pro hrnec stuchlé rýže se zřiká proti svému lepšímu přesvědčení pravdy a Krista, Boha a nebe, nadpřirozených vyšších duchovních statků. Irčan T. More vypravuje sám o sobě, že měl k odpadu jediný krok. Sličná svobodná dáma, jejíž otec měl rozhodující slovo při obsazení výnosné anglikánské fary. Zavedla ho tam . . . Jako v zámku! „Nechtěl byste být zde domácím pánem?“ Dovtípil se . . . Komu by vlivný pán tu všecku nádheru dal, ne-li manželu své dcery? Pohádkově krásný život! Teprve po čase nahlédl: „Oč bych byl lepší než lecjaký Speckirländer, jímž každý opovrhuje?“ Tak nazývání irští chudáci, kteří „pro kus špeku“ (pro skývu chleba . . . hladoví!) odpadali; v očích Božích by byl více opovržení hoden on, jenž ne z hladu, ale z touhy po pohodlném životě a po zlatě by zradil Kristův kříž.

Kázání o víře lze vhodně zakončit modlitbou Věřím v Boha místo obvyklého Otčenáše. Lze též připojit určitý úmysl, na příklad při kázání o našem tématu: „Aby nás Pán všeho nebezpečí odpadu od pravé víry Kristovy chrániti ráčil,“ a jest radno tento úmysl opakovat denně do příští neděle (příštího kázání), na příklad po mši svaté, při večerní pobožnosti, koná-li se náhodou (v májil) a pod.

Příklady.

1 Utekl-li Sparťan (člen vládnoucí šlechtické vrstvy!) z boje, upadl v atimii (platil za bezectného), a to bylo horší než smrt. Pozbyl všech občanských práv, vystaven neustálému posměchu, musil nosit strakatý oděv ze samých záplat, vlasy ostříhané na jedné straně, na ulici musil ustoupit i mladším (ve státě, jenž byl příslovečný úctou k stáří!), nesměl do národního shromáždění ani ke společnému stolu nebo k hrám, zápasům, zpěvům, svátečním slavnostem, nikdo mu dceru nedal, nikdo si jeho dceru nevezal, nikdo mu nedovolil odnést oheň ze svého krbu.

Aplikace na odpad od víry; pozbýváš jím občanských práv v nebeském Sioně a jsi na věky stigmatizován.

2 Konstantius Chlorus, císař (spoluvládce) v Gallii, otec Konstantina Velikého, svolal všechny služebníky, jakmile vyšel edikt Diokleciánův o pronásledování křesťanů, a dal jim na vybranou: buď opustí jeho službu nebo se zřeknou Krista. Někteří byli hotovi Krista zapřít, a tyto propustil. „Chtěl jsem jen poznat své služebníky. Kdo jest hotov zradit svého Boha, zradí i svého pána.“

3 Na dvoře ostrogotského ariánského krále Theodoricha (v Ravenně † 526) odpadl k ariánství katolický jáhen, chtěje se králi zavděčit a zajistit si

postup. Král ho kázal popravit. „Když jsi nebyl věren svému Bohu, jak bys zachoval čisté svědomí vůči lidu (jsa postaven na odpovědné místo)?“

- 4 **Chlodvíkovi**, franckému králi, se podařilo získat několik služebníků nepřátelského krále vyhlídkou na značnou odměnu, že mu svého pána (Ragnaracha) spoutaného vydali. Za svou službu dostali falešné peníze, a když si stěžovali, odpověděl Chlodvík: „Je docela přiměřené, že se zrádcům platí falešnými penězi. Buďte rádi, že jsem vás vůbec nechal na živu.“
- 5 Za perského pronásledování odpadl důvěrník krále Sapora *Ustha zades*. Stojí u brány paláce, když biskup Simeon veden mimo v okovech; podle svého zvyku pokleká a pozdravuje ho, ale Simeon si odpadlíka ani nevšiml. „Je tak bolestné, když biskup ode mne odvrací tvář - jak mi bude, až Kristus se ode mne odvrátí?“ Odebral se domů, oblekl se ve smuteční šat, spěchal ke králi, vyznal Krista, a když nebylo možno domluvami ani hrozbami pohnout ho k odpadu, byl tento nejvyšší komoří stát. (*Zelený čtvrtek 341.*)
- 6 **Narsan**, kníže a vysoký úředník na dvoře perského krále Sapora II. (Šapura, ř 380), vzpírá se obětovat slunci. Uvržen do žaláře... pohled na mučidla ho děsil... prohlásil tedy, že jest ochoten vykonat vše, cokoli by král poručil. Král rozkázal, aby do vězení byl přiveden opat Bademus a aby ho Narsan sfal. Váhal, nemaje síly ani k vykonání rozkazu ani k obrácení. Opat: „Nevidíš propast, do které se vrháš? Já jdu na smrt s radostí, ale rád bych ji podstoupil rukou cizí, nikoli tvou.“ Konečně Narsan učinil, co bylo přikázáno; brzo však upadl u krále v nemilost a dokonil krutou smrtí... on, jenž nechtěl podstoupit muky pro Krista!
- 7 Výrok sv. **Polykarpa**: „Já zapřít Krista? 80 let mu sloužím!...“ Náš národ: „Tisíc let Kristu sloužíme!...“
- 8 Při pádu Cařihradu r. 1453 padla Mohamedu II. do rukou vznešená křesťanská panna **Irena**. Nabídl jí, že ji pojme za manželku a učiní královnou, zřekne-li se Krista. Byla hotova, ale poddaní sultánovi se bouřili, nechtějící mít vládkyní rozenou křesťanku. Sultána nebylo smýšlení lidu tajno. V ustancvený den zřízeno na jednom cařihradském náměstí lešení, ozdobeno, přivedena Irena. Tázána přede vším lidem: „Odřikáš se Krista?“ „Odřikám.“ „Chceš být mohamedánkou?“ „Chci.“ Oblečena v královský plášť, na hlavu jí vložena koruna, učinila několik kroků na lešení, a sultán jí ze zadu sfal hlavu - pro potěšení lidu! Stanula před věčným Soudcem za několik minut po svém odpadu!
- 9 Kartaginský biskup **Cyprián** vypravuje v knize *De lapsis* (O padlých): „Ti, kteří zapřeli (v pronásledování Deciově) víru, propadli těžkým trestům. Někteří posedli, jiní náhle zemřeli, jiní se drásali jako šilenci, zvláště ti, kteří bez jakéhokoli pokání po skončeném pronásledování přistoupili ke stolu Páně. Pohanům, kteří obětovali modlám, se nestalo nic.“
- 10 List církevní obce **lyonské** obcím východním (maloasijským), uveřejněný od Eusebia a Rufina, vypravuje o mučednictví sv. Blandiny a druhů r. 177. Někteří z uvězněných křesťanů se zřekli Krista, aby zachránili život, ale

soudce rozhodl, že všichni budou usmrceni. „Ti, kteří hned při zatčení víru zapřeli, byli přesto zmrskáni a uvrženi do žaláře, a nešťastní neměli ani té útěchy, že jsou vězněni jako křesťané, nýbrž jako vrazi a nečistí, zakoušejíce ubozí dvojí trest; ostatním totiž oslazovala muky naděje a koruna mučednická, nadto láska Kristova a útěcha Ducha sv. je povzbuzovala; tyto však v okovech svědomí mučilo, takže na první pohled bylo lze je rozeznat od věrných: smutni, sklíčení, děsivého pohledu, u samých pohanů v opovržení jako odpadlíci a zbabělci, kteří víry pozbyli a obvinění zločinu se nezbavili, o jméno křesťanů přišli a trestům vrahů přec neunikli.“ Po čase přišla z Říma odpověď, že ti, kteří Krista zapřeli, mají být propuštěni, ale že nutno, aby ještě jednou své zapření opakovali. „Avšak ti, kteří předtím nemohli dosíci propuštění ani za cenu odpadu, nyní, když zapírajícím Krista byla svoboda dávana, trvali ve vyznání Krista a ze zástupu ztracených povolání k počtu mučedníků byli připojeni.“

- 11** Poturčenec horší Turka. V druhé polovině minulého století sršel nenávisť ke křesťanským Indiánům Ecuatoru Carupe, pohlavár Iibarů - odpadlíků. Sám biskup ho křtil soudě, že má před sebou budoucího apoštola celého kmene; město Riobamba oděno v slavnostní háv, Carupe veden městem na ozdobeném koni, dostal přemnoho darů, a po letech žíznil jen po krvi křesťanů.
- 12** V době, kdy žádný protestantský vládce nedal katolíkům svobodu vyznání,¹ vydal katolický císař Josef II. toleranční patent, jímž ve svých dědičných zemích povolil protestantům svobodu vyznání. Nesčetní agenti z ciziny zaplavili český venkov a sváděli lid k odpadu. Odpadová horečka nabyla brzo takových rozměrů, že i ve Vídni se z toho pánům zatočila hlava a dali rozkaz, že každý musí být před odpadem od zvláštní komise o věci poučen. Dostal devět otázek . . . Jak komise vypadala a co pořídili, sděluje očitý svědek Vavák, milčický starosta, ve svých Pamětech. Na př. výslech souseda Martina Žerta z Milčic č. 12. 1. otázka: „Jaké víry byli vaši rodiče?“ „Katolické.“ 2. „V jaké víře jste byl vychován?“ „V katolické.“ 3. „Do kdy jste byl katolíkem?“ „Do loňského roku“ (t. j. do vydání patentu 1781). 4. „Jakou máte příčinu odstoupit od víry katolické?“ „Nemám žádnou příčinu.“ 5. „Jaké víry se chcete nyní držet?“ „Já ji neumím jmenovat.“ „Musíte přece vědět, abychom to mohli zapsat.“ „Inu takové, jako moje žena; myslím, že už to dala zapsat.“ „Má zlatá duše, vy jste muž, ona se musí řídit podle vás. Vy jste rozšafné stvoření Boží, že můžete něco posoudit. Nedržte se své ženy ve věci víry; víte, že Adam chybil, když ženu poslechl.“ „Inu, když chybí ona, chybím já taky.“ 6. „Nu aspoň nám povězte, jakou víru chcete.“ „Když já na to nemohu vzpomenout.“ „Snad vám to žena pověděla.“ „Inu, pověděla, ale já už zapomněl.“ „Tedy chcete víru, jakou má vaše žena?“ „Takovou, nechť už to je, jaké chce.“ 7. „Tak se nám podepište.“ „Já neumím psát.“

¹ Fridrich II. jest zdánlivá výjimka; smýšlením nebyl protestant, nýbrž bezvěrec. Dal volnost vyznání všem, a když protestantští pastoři protestovali, že katolíkům dána svoboda svědomí, odpověděl (Marginalreskript 22. června 1740): „Die Religionen müssen alle tolerirt werden... denn hier muss jeder nach seiner Fassung selich werden.“

13 Jiný výslech, jakéhos Kožíška, o němž praví Vavák, že číst neuměl, křesťanských mravů vždy prázden byl, a jazyka žvavého žvaní a plácá co nějaký doktor, žije pak z ouplna jako hovado. 1. „Víte-li pak, že jste pokřtěn?“ „Inu toť vím, že jsem.“ 2. „Kdy umřeli vaši rodiče?“ „Já se nepamatuji.“ „Jaké víry byli?“ „Tak jako já.“ 3. „Ve které víře jste byl do loňska?“ „Tak jako teď.“ „Chodíval jste do kostela a k sv. zповědi?“ „Inu, chodíval.“ „Jak často?“ „Ledakdys.“ „Tedy jste byl dosud katolík?“ „Inu arci že jsem byl.“ 4. „Řekněte nám, jestlipak jste o té nové víře něco věděl?“ „Inu nevěděl nic.“ 5. „A nyní odstupujete od katolické víry?“ „Odstupuju.“ „A proč?“ „Proto, tak.“ „Musíte nám přece nějakou příčinu povědět!“ „Když já žádnou nevím.“ 6. „K jaké víře se nyní přiznáváte?“ „Inu, když já na to nemohu vzpomenout; tak jako druzí.“ „Počkejte, já vám to připamatuji. Císař pán dovoluje tři víry: řeckou, evangelickou, helvetskou; kterou vy chcete?“ „Tu her-her-hervejskou.“ „Pročpak ne radši reformírskou?“ „I tu já nechci, já jen hervejskou.“ „Ale, má duše, vždyť to je jedno, reformírskou nebo helvetskou.“ „Nešť je nebo ne, já chci jen hervejskou.“ 7. „Víte-li pak, jaká je ta helvetská víra?“ „Inu nevím, oni to čtou doma.“ „A kdo oni?“ „Inu, ti druzí, co tam jsou.“ „A což jestli chybuji, bylo by to dobře?“ „Inu, děj se vůle Boží.“ „Tak nechcete obrátit?“ „E, nechci.“ „Svedl vás někdo?“ „Duch Boží mne k tomu vedl.“ 8. „Proč se k té víře přiznáváte?“ „Pro lámání chleba.“ „Víte, co to jest? o té nové víře nic nevíte.“ „Hoho, k tomu mne už žádný nepřivede.“ „A kdy se čemu naučíte, když neumíte číst?“ „Však nás naučí naši učitelové.“ „A když nepřijdou?“ „Nešť už přijdou nebo nepřijdou.“ „Kdybyste chtěl, já bych vám to vysvětlil.“ „Já o to nestojím.“

14 Proč tehdy odpadali... Týž Vavák: „Jedna jejich (protestantská) příslušnice umřevši na silnici pod hruškou pohřbena jest. Ač novotníci plnou hubou mluví, že modlitba mrtvému neprospívá, přec sta se jich sešlo, každý pak knížku v rukou maje zpíval a na těch funusích sebe velice, Pána Boha maličko chválili. Mnozí sprostí lidé, chudáčka, jen proto se mezi ně zapsati dali, že prý to je pěkné. Zvláště staré babičky... ty až plakaly, když takové množství viděly a tolik hlaholu slyšely.“ Chtěly mít také tak hezký funus!

Po vydání tolerančního patentu odpadlo v Čechách 35.000 lidí; nebyli to „tajní protestanté“, jak je se slzami v očích líčí Jirásek; odpadalo se, protože to „bylo v módě“.

15 V d a v k y neb ž e n ě n í... Komusi helveti nastrčili nevěstu. „Byste kraj světa šel, k takovému štěstí nepřijdete. Ona má 500 zlatých, ne sice u sebe, ale 300 v Brandýse u jedné vdovy a 200 v Kolíně, u jednoho kováře schované. Ty peníze jsou tak jisté, jako by je z Dunaje hraběmi vyhrabal. Ale jináč ji nedostanete, leda když se katolické víry zřeknete.“ První, kdo byl při tom, byla jeho máma, a když mu farář jeho krok rozmlouval, to bylo „proklínání a pomsty Boží svolávání, že mu to kazí a tomu dobrému, nevinnému dítěti ani království Božího ani toho manželstva nepřije.“

16 Týž Vavák: „Naši lidé jednu knížku bludnou přečtou, a hned ve víře bloudí (o víře pochybují). Já jsem přes 50 knih bludařských přečetl, a ne-

mohly mne ve víře zviklati. Jedinou knížku kacířskou jsem nečetl, aby v ní někde autor sám sobě neodporoval."

- 17** Po smrti Mirabeauové r. 1791 vydal pařížský biskup G o b e l pastýřský list o M., „otci naší církve“ (revolucionář, jenž zemřel bez svatých svátostí a bez Boha). List začíná: „Jan Gobel, dříve milosrdenstvím Božím a milostí Apoštolské stolice biskup lyddský, nyní přičiněním konstituce, milostí voličů a výrokem soudu biskup pařížský, pozdrav a požehnání všem občanům naší diecése ve jménu zákona, národa (lidu) a krále...“ G. patřil k prvním, kteří složili vládní přísahu r. 1791, aby prý dal „dobrý“ příklad. (Slíbil papežskému nunciovi, že ji odvolá, dá-li mu 100.000 tolarů!) Jako rozkolný „arcibiskup pařížský“ světil spolu s Talleyrandem vládní rozkolní biskupy. Roku 1793 se zřekl i víry, odpadl docela a prohlásil se za jakobína, 77letý! „Vůle národa mi byla vždy největším zákonem, a podrobit se jeho vůli jsem pokládal za svou první povinnost. Vůle národa mne povýšila na stolec biskupský, a já poslechl. Dnes, kdy svoboda všeobecně vládne, dnes, kdy jsme všichni sjednoceni, nesmí existovat jiná národní bohoslužba, leč jen kult svobody a rovnosti. Dnes skládám tedy svůj úřad jako katolický duchovní, moji kněží budou následovat mého příkladu, my všichni skládáme na váš stůl své dekrety.“ Potlesk nebral konce. Za čtyři měsíce, 12. dubna 1794, ho vedli na popraviště. Den předtím píše kterémusi taktéž rozkolnému (snad i odpadlému) knězi: „Jsem v předvečer své smrti. Posílám Vám písemně svou zpověď; v brzku budu pykat za své hříchy a za pohoršení, které jsem dal. Opusťte, že jsem Vás uvedl v blud, čekejte přestrojen u brány mého vězení, až budu veden na popravu, a udělte mi rozhřešení; nezapomeňte na slova ab omni vinculo excommunicationis; modlete se za mne k Bohu, aby má ubohá duše došla u něho smilování.“ Ubíral se na smrt s hlavou sklopenou, stále se modle, a podstoupil smrt jako smír a pokání za své hříchy.
- 18** Š t ě p á n L o m e n i e, arcibiskup toulouský, předseda komise pro reformu klášterů, „reformoval“ tak, že mnoho bohatých zrušil; sám ovšem přitom nezchudl. Načichlý nevěreckým osvícenstvím, za Ludvíka XVI. ministr financí, brzo podal demisi, od papeže jmenován kardinálem; když r. 1790 složil vládní přísahu, byl od krále přísně pokárán, vzdal se purpuru a odpadl, dal se od republikánské vlády jmenovat prvním konstitučním biskupem, zanedlouho vládou uvržen do žaláře, kde zemřel - snad násilně, r. 1794 v Sens, 67letý.
- 19** E u l o g i u s S c h n e i d e r, lehkomyšlný student, z hladu vstoupil do františkánského kláštera r. 1777, stal se dvorním kazatelem vévody Würtemberského, r. 1789 profesorem řečtiny na universitě v Bonnu, ale pro obscénní básně, podezřelou nauku a pohoršlivý život již za rok místa zbaven. Odebral se do Francie, přidal se k jakobínům, 1792 ve Strassburku zjevně odpadl, byl veřejným žalobcem u revolučního tribunálu tamže. Dobří ho nenáviděli (pro odpad, egoismus, nesvědomitost), jakobíni mu nedůvěřovali (kněz a bývalý mnich!); po zasnoubení byl jimi zajat a v Paříži popraven 1794, nesmířen s Bohem.
- 20** Probošt kláštera premonstrátek v Dolních Kounicích G ö s c h e l odpadl k novokřtěncům a hned se oženil s uteklou řeholní sestrou téhož kláštera, což vedlo k zrušení r. 1526.

- 21** Stanislav Orzechovski, nekanonicky vysvěcený r. 1543, brzo brojil proti celibátu a na vlastní pěst se ženil r. 1551; proto vyloučen z církve, odebral se do Říma a vymáhal zrušení exkomunikace a uznání svého manželství; když nepochodil, hledal oporu u protestantské polské šlechty, pak u vyššího kleru, a nakonec ode všech opuštěn zemřel nesmířen s církví 1566.
- 22** Synovec polského primasa, hnězdenského arcibiskupa Jana Laski († 1531), téhož jména, nasákl za studií ve Švýcarsku Zwingliovou naukou. Dokud měl vyhlídky, že se stane biskupem (ucházel se r. 1530 o Veszprim, 1539 o Poznaň), tvářil se, že jest horlivým katolíkem; když mu nadobro skláplo, odešel do Německa 1539, stal se protestantem, r. 1542 se vrátil do Polska, zkoušel štěstí, vrátil se do církve, ale téhož roku se zase odstěhoval k sousedům, a pak zůstal trvale protestantem; ale poněvadž byl zwinglián, byl od luteránů pronásledován, toulal se po Dánsku, odebral se do Londýna, Frankfurtu, r. 1556 zase do Polska, kde od protestantů s jásotem přijat, horlivě (pro víru Kristovu zhoubně) působil; † 1560. Pokoušel se sjednotit všechny protestantské sekty, při jeho smrti byl v táboře polských novotářů zmatek ještě větší než předtím.
- 23** Podobně benediktin Musculus (Müslin), uteklý z kláštera r. 1527 a rychle ženatý, profesor v Bernu, chtěl stmelit zwingliány a kalvínce - rozumí se, že nadarmo. Jako tito dva, pochodil každý, kdo se kdy o jednotu v rozháraném a na tisíc sekt rozdroleném protestantismu pokoušel.
- 24** Biskup vřatislavský Leopold hrabě Sedlnitzky, r. 1836 pruskou vládou dosazený, nebyl ve víře dost pevný, na vyzvání papežovo se r. 1840 vzdal, odešel do Berlína, kde žil jako státní rada, 76letý odpadl k luterství r. 1863, † 1871. Někdejší biskup chodí se zpěvníkem do shromáždění v modlitebně!
- 25** Jiří Brown, arcibiskup dublinský, nesvědomitý člověk, složil jako větší na tehdejších prelátů a biskupů vládní přísahu („supremátní“, kterou uznávali Jindřicha VIII. za hlavu národní anglické církve) a honem se oženil. (Za Marie Katolické sesazen.)
- 26** Ondřej Dudith, biskup v Pětikostelí, měl na tridentském sněmu pět řečí o nezbytnosti reformy pokleslých mravů i kázně v církvi; oženil se s Reginou ze Strassburku a odpadl - byl právě císařským vyslancem v Polsku, odkud pro politické pletky později vyhnán.
- 27** Nitranský biskup Frant. Thurzo, zvaný Apostata, odpadl ke kalvíntví, jež potom vším způsobem po svém rozlehlém panství šířil. Žil v pohádkovém přepychu. Lietavu získal ženitbou, Bytču a jiné velkostatky mu odkázala roku 1560 s veškerým svým panstvím vdova po loupežném rytíři Rafaelu Podmanovi; krom toho Orava, Hričov... Měl jediného syna Jiřího, jeho rod vymřel jeho vnukem Imrichem r. 1621. Když Jiří provdával dceru Helenu, přišli na svatbu též arcibiskup ostrihomský a kaločský a mnoho prelátů - kopuloval kalvínský superintendent! (Náhrdelník nevěsty měl 62 dýmantů, 91 rubínů, 48 perel; za šest dní, co svatba trvala, snědono přes 30 volů, 80 telat, 50 prasat,

150 jehňat, 300 koroptví, 500 hus, přes 1000 slepic, kuřat a kapounů, přes tisíc pstruhů, a jiných ryb, mnoho zvěře, přes 200 pytlů mouky, vypito několik set věder vína a piva, pro koně hostů spotřebováno přes 150 vozů sena, v „domě snoubenců“ upraven sál pohádkové krásy.)

S tím srovnej, jak se vedlo misionářům, kteří buď obraceli ke Kristu nevědomé pohany za mořem nebo zbloudilé bratry doma... a zároveň si přečti některé příklady z kapitoly Obrácení; kolik těch, kteří přešli z protestantství k pravé víře, „vydělalo“ svým obrácením tolik, co odpadlíci odpadem? Po všimni si též, jaké poměry tehdy v Maďarsku byly; arcibiskup primas na kalvínské svatbě!

Jeronym Bolsec, karmelitán v Paříži, přiklonil se ke kalvínství, odešel do Itálie, kde studoval lékařství, pak se uchýlil do Ženevy, kde se brzo střetil s Kalvínem pro učení o predestinaci; od něho vypověděn toulal se po Evropě, nakonec se do církve zase vrátil, poněvadž poznal, že tam je více svobody než v protestantismu. († 1584.)

- 28** Leonard Kaiser (Käser), kněz pocházející z veleváženého bavorského rodu, jevil sympatie s luterstvím, odebral se k Lutherovi do Wittenberku přes zákaz bavorského vévody r. 1525, odpadl; za dva roky se odvážil navštívit otce na smrt nemocného, přitom byl zajat, odveden do Pasova, a po marných pokusech Eckových obrátit ho k pravé víře byl od vévody téhož roku vydán na smrt, třebaže Fridrich saský a jiní mocní přímluvci za něj prosili. Luteráni ho ctí co mučedníka.
- 29** Oybin, cisterciácký klášter na hoře Oybin v Lužici, 8 km od Žitavy, založený Karlem IV. r. 1368, opora vědy a náboženství, jeho škola byla daleko široko proslulá, jeho odnoží byl klášter Königstein, založený r. 1516; tento odpadl za sedm let k luterství, otcovský klášter ho následoval 1546, všichni mnichové opustili dům Boží a byli nejhrořivější šířitelé bludu.
- 30** Příčina, že za reformace odpadly celé kláštery, bylo nezachovávání slibu chudoby, s kterým šla ruku v ruce požívačnost. Kapitulárové nebydlili v kláštorech, trávili vesele celá léta v městech, která skýtala hojnost požitků; přitom najímali chudé kněze („Heuerpaffen“, na létol), aby místo nich kázali. Právě tak ženské kláštery; sestry (abatyšé, převorky...) raději se bavily na klášterních stacích, než aby se modlily v klášterním chóru.
- 31** Ženitba, v 99% % jediná nebo hlavní příčina odpadu katolických kněží. Luther přec vymáhal od každého kněze, který do jeho tábora přeběhl, aby jako spečetění svého přijetí „čistého evangelia“ jakož i nepopiratelný důkaz, že rozchod s Římem míní upřímně a doopravdy, si vyhledal „životní družku“. K tomu nebylo třeba jich nabádat ani dvakrát jim to říkat, a vyhledávat obyčejně nemusili, protože každý už nějakou vyhlédnutou měl, nejinak než u nás po roce 1918.
- 32** Co praví Winter o českých kněžích, že skoro všem bez výjimky důvodem odpadu byla touha po ženění, platí i o německých; kněží, mnichové, řeholní sestry šmahem se hnali do luterského tábora jen z této

pohnutky - výjimky byly, ale jsou bílou vranou, rarissimi nantes in gurgite vasto. K tomu několik dokladů.

- 33** Novokřtěníci... Jako odpad Lutherův zavinila jeho touha po „radostech rodinného života“, nikoli pohoršení s odpustky, tak tito zaváděli křest dospělých z vilnosti, ne že by byli k tomu pohnuti studiem bible. Udělovali křest dospělým a dospívajícím ponořením, při čemž musili odložit šat.
- 34** Dominikán Dionysius Melander Ulmu, jenž po odpadu demagogickými kázáními ve Frankfurtě n. M. dopomohl luterství k nadvládě, muž, jenž byl od r. 1534 dvorním kazatelem Filipa Hessenského a jej oddal s druhou ženou, 16letou dvorní dámou Marketou za života zákonité manželky, nebyl o nic lepší, měl sám tři ženy, dvě zapudil a třetí zůstal „věren“ - tentokrát se dva našli, rovný rovného.
- 35** Jan Eberlin, společník Lutherův, potulný kazatel, odpadlý kněz, dovedl tak zfanatisovat masy, že šmahem odpadaly k „čistému evangeliu“; nenávisť proti církvi a celibátu se svému společníku plně vyrovnal, jak svědčí spis „Proti hanobitelům tvorů Božích, proti těm, kteří hanobí tvory Boží svěcením a zehnaním.“ (Wider die Schänder der Kreaturen Gottes...) Vzal si zchudlou šlechtičnu, smutně si r. 1524 povzdechl: „Divím se, že není peněz v zemi.“ Konečně našel úřad i zold; hrabě Jiří v. Wertheim ho učinil superintendentem své zemíčky, a byl jak s vlastní volbou, tak s ovocem jeho reformátorské „činnosti“ plně spokojen.
- 36** Eobanus Hessus, jenž patřil ke kroužku humanistů shromážděných kolem Mutiana, kanovníka v Gotě, psal pěkné verše s hubeným obsahem, byl nadprůměrný opilec, přijal čisté evangelium Lutherovo, zemřel 1540.
- 37** Jan Fritzhanns, františkán, utekl z magdeburského kláštera r. 1523, tedy za šest let po vystoupení Lutherově, a vzal si „ein fein jungs Mädlein“; pochopitelně - stará ženská by ho z kláštera nevytáhla! Užíval rodinných radostí a psal přitom proti víře Kristově.
- 38** Na manželský ráj nečekal dlouho ani převor karmelitského kláštera v Augsburgu Jan Frosch, jenž r. 1523 složil úřad a za dva roky byl ženat, † 1533.
- 39** Šebestián Fröschel byl vysvěcen r. 1521, za rok ho vidíme ve Wittenberce, tam se r. 1529 oženil s jakousi uteklou jeptiškou, načež byl arcijáhnem ve W. - Luther ho užíval k nejnižší komedii, jaká se dá myslit, k svým velmi hojným „svěcením“ duchovních - on, jenž svěcení jakožto římskou ohavnost zavrhoval, ale když si to „jeho“ potentáti přáli, dovolil světit kohokoli, komukoli, jakkoli, „bez špeku a křížma“, jak sám cynicky prohodil.
- 40** Když Karlstadt promoval r. 1512 Luthera na doktora teologie - podle doznání obou přimhouřil nad „maličkými“ mezerami v jeho vědomostech obě oči - byl ThDr Link, augustinián jako L., převor jeho kláštera, děkanem teologické fakulty. Roku 1520 se stal po Staupitzovi generálním vikářem ně-

mecké provincie, za tři roky potom složil úřad, odešel do Altenburka, tam se oženil, byl jedním z nejhrolivějších pomocníků svého někdejšího podřízeného, roku 1525 „pracoval“ v Norimberce; † 1547.

- 41** Jan Tausen, člen rytířského řádu johanitů („maltézští rytíři“), se odebral přes zákaz představených do Wittenberka, tam vssál do sebe ducha „čistého evangelia“, opustil řád 1526, stal se dvorním kaplanem dánského krále Fridricha I., vyhledal si družku, aby mu na jeho životní pouti nebylo smutno, zfanatisoval masy, násilím jejich pomocí přivedl celý Viborg k „čistému“ evangeliu, načež od r. 1529 s podobným „požehnáním“ pracoval v Kodani.
- 42** Jiří Polentz z řádu německých rytířů, biskup sarmlandský, odpadl k luterství; bohosloví rozuměl prabídně, neměl proto vážnosti ani u katolíků, ani potom u protestantů, ale ženu měl.
- 43** Heřman Wied obdržel jako 6letý chlapec r. 1483 kanonikát v Kolíně nad Rýnem, r. 1515 jsa podjáhmem byl zvolen za arcibiskupa, posvěcen teprve po třech letech, r. 1532 přibral si ještě biskupství paderbornské. Do r. 1530 bránil luterstvu přístup do své diecése; toho roku svolal synodu, jeho výtečný návrh stanov, vypracovaný jeho výbornými rádci, byl přijat, ale provedení nápravy zmařil sám tím, že se začal klonit k novotářům. Lutherova pomocníka Bucera učinil kazatelem v bonnském dómě a přemýšlel na to, jak by pod rouškou „vyrovnání“ (rozdílů náboženských a sporných otázek) zavedl nauku wittenberského bludaře. Zvláště v letech 1542-46 bylo katolické náboženství velmi ohroženo. Kapitula si veřejně stěžuje u papeže i u císaře r. 1544; od obou předvolán nedostavil se ani k tomu a ni k onomu, proto 1546 suspendován, exkomunikován, sesazen, a císař přinutil r. 1547 zdráhajícího se, aby se vzdal; umíraje přijal luterskou večeři Páně. Tento šlechtic byl v bohosloví zholá nevzdělaný jako přemnozí šlechtičtí synkové, kterým biskupství bylo jen zaopatřovacím ústavem; latinsky neuměl a podle svědectví Karla V. „za celý život nesloužil více než tři mše a neuměl ani konfiteor.“ (Tat er nit mehr denn drei Messen.)
- 44** Frant. hrabě Waldeck, jenž soustředil ve svých rukou biskupství mindenské, münsterské a osnabrücké, podporoval luterství vším způsobem. Neostýchal se žít veřejně v souložném svazku; na obvinění osnabrücké kapituly volán do Říma - spravil to tím, že slíbil, že „se polepší“, proto nebyl sesazen; osnabrücká kapitula si vymohla od papeže právo zvolit nového biskupa, sliboval kanovníkům r. 1548 totéž, co pastýř stádečka Kristova však kráčet nadále po týchž cestách jako předtím, a umíraje přijal luterskou večeři Páně 1553.
- 45** Jiří Witzel, ovlivněný neblahým Erasmem z Rotterdamu, neměl jasného pojetí církevní autority; r. 1521 přijal jako 20letý jinoch svatá svěcení, téhož roku odpadl k luterství a hned se oženil. Studium sv. Otců a zlé ovoce luterské revoluce, které se mu neustále vtíralo v oči (vzmáhající se nemravnost širých vrstev) zviklalo v něm přesvědčení o pravosti nauky, k níž odpadl, r. 1531 se s protestantismem rozešel, načež vedl velmi pohnutý život až

do smrti 1573. Z jeho pera vyšlo přes sto spisů; kdyby byl měl důkladné bohoslovecké vzdělání a jasný pojem o jistých pravdách sv. víry, nebyl by jeho život vykazoval smutné desíletí jeho odpadu.

- 46** Frant. Lambert, výtečný kazatel, jenž v 15. roce vstoupil do řádu sv. Františka, byl od představených poslán s důležitými listy z Avignonu do Německa, zašel si cestou do Wittenberka, kde z něho „učinili“ horlivého luterána, ale napřed sám se tam učinil šťastným manželem (r. 1523); po sedmi letech manželského štěstí roztrhla nemilosrdná smrt sladký svazek. († 1530, 44letý.)
- 47** Humanista Rhegius byl vysvěcen 1519, pro luterské učení, jímž načichl, byl nucen již po dvou letech opustit katolickou kazatelnu, r. 1525 ho vidíme ženatého.
- 48** Erasmus Ritter byl volán r. 1523 do Schaffhausenu, aby ve veřejné disputaci hájil sv. víru, ale nevyrovnal se vědomostmi jiným obhájcem, na př. Eckovi; odpadlý františkán Hofmeister nad ním zvítězil a tím ho pohnul, že za rok přešel do jejich tábora; upřímnost svého „obrácení“ projevil svatbou r. 1529.
- 49** Ženský klášter u Lünenburgu se držel plných 60 let po odpadu města; v r. 1595 představená odpadla, ale sestry se nerozprchly a nevdaly, zůstaly - bohatý klášter proměněn v protestantský zaopatřovací ústav pro slečinky, kterým se tento společný život líbí. Luterský klášter - „ctihodné sestry“ nosí dodnes jakýsi řeholní hábit, zvou hosty, pořádají večírky i tance; konvertita Hammerstein sděluje, jakým dojmem na něho působilo, když viděl mladou „řeholnici“ v hábitě tančit.
- 50** Zwingli, nečistý kněz, o kterém nechtěli v Curychu zprvu ani slyšet, poněvadž se o jeho životě leccos proslýchalo - v Einsiedeln, kde byl farářem, udržoval hříšné styky s ženskými 1516-18, v Curychu vesele pokračoval, navázal s vdovou Annou Reinhartovou, s níž slavil svatbu v dubnu 1524, načež za čtyři měsíce slavil křtiny svého prvorozence.
- 51** Na tohoto člověka měl zhoubný vliv jeho učitel Tomáš Wyttembach, naplnil ho revolučním duchem odboje proti církvi, stal se r. 1515 kanovníkem, vzdal se 1520, aby se mohl docela věnovat své farnosti Bielu, kde všemožně šířil nauku svého žáka; rozumí se, že především za ním běžel do manželského ráje; od státní rady sesazen, † 1526.
- 52** Kartusián Frant. Kolb, někdejší kazatel v Bernu a švýcarském Frýburce, utekl z kláštera při prvních známkách a úspěších náboženské revoluce; 60letý hříšník se oženil, a pak ještě jednou, načež za deset let se rozžehnal s ženou i životem 1535.
- 53** Švýcarský benediktin Fischinger, opat, strýc Zwingliův, otevřel reformaci bránu svého kláštera; jeho nástupce Jindřich Stoll přijal novou víru s celým konventem, načež přijetí pravého evangelia oslaveno svatbou (kolem r. 1530).

- 54** Odet Coligny, francouzský šlechtic, který nedosáhnuv ani 11. roku byl od Klimenta VII. jmenován kardinálem, dostal několik bohatých opatství, 1534 jmenován arcibiskupem toulským (11letý!), odpadl po letech ke kalvinství, proto od Pia IV. sesazen a exkomunikován 1563; za rok měl svatbu s Isabelou de Hauteville, nazývanou od té doby „Madame la Cardinale“, 41letý! Proto králem ze země vypověděn, uchýlil se k Alžbětě anglické, kde zemřel po čtyřletém blahém manželství.
- 55** Achilli Giacinto, dominikán, pro nečistotu suspendován roku 1841, odpadl k anglikánské sektě a odebral se do Anglie, kde dělal ze sebe mučedníka evangelia a štvál proti církvi. Newman uveřejnil na obranu napadané víry vypsání jeho minulosti - byl žalován r. 1852.
- 56** R. 1647 učinil v zádumčivosti konec životu Portugalec Uriel Acosta. Pocházel z katolické rodiny, ale ve zděděné víře se začal viklat. Takových jest ovšem na tisíce, ale tento muž je dokladem, kam dojde člověk, jenž se nedá vést pevnou rukou učitelského úřadu církve. Šlechtic, spisovatel, vychován v křesťanství, hned byl učedník Nového zákona, hned zase Starého, dal se obřezat, ale ani pak nevěděl, čemu má věřit; chtěl reformovat židovstvo v Holandsku, vystoupil proti malichernostem jejich farizejských předpisů, které se pochopitelně přičily duši zvyklé na něco vznešenějšího; měl s židy časté polemiky, a když mu nedovedli odpovědět, házeli po něm kamením - zjev, jenž není vzácný ani dnes v táboře nevěrců, ať jde o kameny skutečné, ať papírové v novinách atd.
- 57** Northumberland, rádce protestantského Eduarda VI., podnikl po jeho smrti akci proti nastoupení jediné právoplatné dědičky trůnu, Marii Katolické, ale podnik se nezdařil, a vinník za to pykál hlavou. Na popravišti osvědčoval, že jen ctižádost ho pohnula, aby přijal „víru, ve kterou nevěřil“ a kterou v srdci odsuzoval; jeho poslední modlitba byla za anglický národ, aby se zase vrátil k víře svých otců.
- 58** Bernardin Ochino ze Sieny, františkán, přestoupil do přísnější větve řádu sv. Františka, ke kapucínům, vedl přísný kající život, byl věhlasným kazatelem pokání po celé Itálii. V Neapoli r. 1536 skoro 50letý poznal nauku německých reformátorů, prodělával pak těžké vnitřní boje, ale zdá se, že místo k modlitbě bral útočiště k bádání; ponenáhlu se odcizoval sv. víře, a propadal bludu; když si ho začala inkvisice „všímát“, prchl do Švýcarska a pak do Augsburgu, kde byl kazatelem italské kolonie; potom vyhověl pozvání Cranmerovu a odešel do Londýna; před Marií Katolickou utekl do Ženevy, odtamtud do Basileje, načež byl farářem italské kolonie v Curychu. Ale protestantská městská rada ho po osmi letech r. 1563 vypověděla, poněvadž se odchyloval od státně uznaného náboženství Zwingliova; nepožíval tedy plně blahé „evangelické svobody“, jak si představoval! Odchází do Polska, a když vyhnán i odtamtud, přichází na Moravu a umírá 78letý ve Slavkově 1565.
- 59** Petr Vermigli, nazývaný od protestantů „Petr mučedník“, třebaže pro svůj blud nesnášel zholat nic a zemřel klidně na posteli, augustinián ve

Fiesole, generální visitátor svého řádu, ve 42. roce r. 1542 odpadl, našel uteklou jeptišku, která stárnoucím uprchlíkem nezhrdla, odešel s ní do Anglie, kde horlivě šířil blud; za Marie Katolické prchl na pevninu, † v Curychu 1562; výstřední zwinglián.

- 60** Jan Cerutti T. J. vydal spolu s jinými členy řádu výtečné dílo Apologie jesuitů, po 14 letech pobytu v řádě utekl, odpadl, tropil si posměch ze všeho náboženství, revolucionář, sekretář Mirabeauův, † 1792.
- 61** Obrázek ze starých dob. Potamius, biskup lisabonský, zapřel víru a stal se ariánem - ve 4. století.
- 62** Donatista Ticonius nesouhlasil s výstřednostmi donatistického biskupa Parmeniána, proto od něho exkomunikován, ale zůstal v bludu a nevrátil se do pravé církve; † kolem r. 390. (Lze aplikovat: „A u nás? Duchovní správce řekne někomu ostřejší slovo, a ten proto odpadne!“)
- 63** Nejedem odpadá, aby se faráři pomstil. Číňan se pomstí sousedovi tím, že se zastřelí v jeho zahradě; tím mu způsobí soudní opletačky - ale komu uškodí více, jemu či sobě?
- 64** Joinvillovi, dvořanu sv. Ludvíka, namítal odpadlík, jež povzbuzoval k návratu: „Jaké výtky by se na mne sesypaly pro můj odpad, kdybych se do církve vrátil!“ „Ty výtky budou větší v den soudu!“ (Lidské ohledy brání napravit chybu!)
- 65** Th. Moore v dílku „Cesty Irčana za pravým náboženstvím“, kde líčí vlastní boje, praví: „Dne 23. dubna 1830... Právě za rok a týden od onoho večera, kdy jsem se ve svém pokoji rozhodl: já se chci stát protestantem; jsem se vrátil zdrav do Irska, lepší a upřímnější katolík, než když jsem vlast opouštěl - naplněn nyní odporem k masným hrcům bohaté fary, které mne tak dlouho zaslepovaly vůči světlu pravdy či lépe pokoušely, abych se k pravdě obrátil zády...“ Jak se stalo, že se ve víře utvrdil? Studium sv. Otců, nejstarších bohoslovců křesťanstva, a nevěra, kterou pozoroval v protestantském táboře v Německu; odebral se tam, aby načerpal čisté vody protestantského náboženství, a našel hnilobu a rozklad, neklamnou známku smrti!
- 66** Napoleon se baví ve společnosti s paní Montesquiou; hovořilo se o generálu Bernadottovi, jenž se stal švédským králem. „Toho člověka potkalo štěstí.“ „Jenže to jeho štěstí má velmi temný rub.“ (Musil se totiž zřící katolické víry.) „Máte pravdu; já platím za ctižádostivce, ale víru bych nezapřel za všechny koruny celého světa.“ Svěřil jí výchovu svého syna... pohnulo ho k tomu i to, že při dvorní hostině, v pátek pořádané, se mís s masem ani nedotkla. „Učiníte z něho dobrého křesťana.“ Ve společnosti se ozval smích; císař řekl: „Já vím, co pravím.“¹

¹ Témuz Napoleonovi se hlásil do armády dobrovolník. Prohlíží jeho papíry. „Jste přece žid!“ „Ba ne, já se dal už několikrát pokřtít, abych od kmotra dostal dar...“ „Raději bandity do armády, než tak bezcharakterního člověka.“

67 Z n á m ý f a r á ř mi vypravoval: Přišel k němu absolvent vyšší průmyslové školy, mluvil o tom a o onom, až konečně netrpělivý duchovní správce, jenž neměl času nazbyt, se ho přímo otázal, co ho na faru vede. „Mám známost.“ „Nu dobře, tak si ji vem!“ „Ale ona jest československé víry.“ „Tu to máme, to je dlouhé řeči krátký smysl: ty chceš k vůli ní od víry odpadnout, není-li pravda?“ „Prosím, já jsem studoval dějiny...“ „Dobře, takové lidi já znám. Které dějiny jsi četl?“ „Prosím Palackého.“ „A co ses v nich dočetl?“ „Že všichni vynikající mužové českých dějin byli vyznání československého.“ Teď dobrému duchovnímu správci došla trpělivost a vzkypěla žluč. „Ty osliko, víš, do kterého roku Palacký dějiny psal? Tvoje československé vyznání spatřilo světlo světa až za 400 let potom!“ „Prosím, já studoval také jiné dějiny.“ „Kterépak?“ „Všelijaké, hlavně českou historii. Když ona mne na studiích podporovala!“ „Česká historie?“ „Ne, moje děvče.“ „Vždyť jsi žil neustále u rodičů! Já ti povím, jak tě podporovala; někdy ti koupila lístek do kina, někdy zaplatila za tě vstupné do tančírny... Víš, takového junáka, jako jsi ty, nebude škoda; ale jde o děti, které připravíš o víru...“

68 Z n á m ý m n ě a k a d e m i k... Strhl s sebou všechny, které dříve „obrátil“ (proti vůli Boží! Věnoval se „obrácení“, zanedbával své stavovské povinnosti, neposlušně duchovního vůdce). Daly se strhnout, protože jejich víra se opírala jen o člověka (nebylo to „obrácení“ tedy tak pevné!). Jedna služebná, dříve docela spokojená... Před smrtí jí učinil značný odkaz, nemohla ho právní cestou dosíci, otrávil se... duše bez Boha... chycená ďáblem na vnadidlo časných statků.

69 Znal jsem ho dobře. Kněz... Odpadl - jednak k vůli ženské, jednak ze ctižádosti. Soudil, že mu jinde spíše pokvete štěstí. Jenže „jinde“ potřebovali faráře - na biskupy měli kandidátů dost! Toulal se tedy z „církve“ do „církve“, pak zkusil štěstí ve světském povolání, a nakonec přešel k těm, s nimiž začal nejdříve, když se shodli na kompromisu: „Dáme ti toto místo - přec není k zahození!“ On, jenž dobře ví, čemu katolická církev učí, psal potom články, o kterých věděl, že jsou v naprostém odporu s učením katolické vírouky. Jednou hovoří s jedním někdejší spoluseminaristou a praví mu: „Až budu té komedie mít dost, se vším jim seknu.“ Až budu mít nárok na plné výslužné! Rád věřím! Vmysli se do postavení člověka, který musí mluvit, učit, psát a kázat věci, ve které nevěří a věřit nemůže! Soudím, že takové pokrytecké komediantství musí deprimovat i člověka docela bezcharakterního, přijdou-li jasné okamžiky. Ale situace asi znemožní vykonat, co zamýšlel. Stal se velkým pánem, a teď jest mu morálně nemožno přestat - teď odsouzen hrát komedii až do smrti.

Jediný nerozvážený krok ti může znemožnit návrat!

70 S v. B o n i f á c : „Když kněz nebo jáhen odpadne od víry a pravdy, pak spolu s pohany dítka církve tupí a šíření evangelia největší překážky klade.“ Viz č. 19.

Podotýkáš snad po přečtení této kapitoly, že uvádím muže namnoze docela neznámé a bezvýznamné? Přečti si výrok de Maistrův v předešlé kapitole

čísle 150! Prolistoval jsem k vůli této stati celý naučný slovník, a které padanky jsem tam posbíral, skoro všechny jsem uvedl. Kromě potentátů, kteří odpadali z hrabivosti, aby mohli pokrát církevní statky, nenajdeme mnoho mužů skutečně slovutných, kteří od svaté církve odpadli. Narozené v bludu z rodičů nekatolických - ano, takových jest mezi věhlasnými muži vědy i mezi státníky dost - mezi umělci už méně; ale odpadlíka mezi nimi stěží najdeš. Víš-li ty o některém sděl mi ho, já jejich seznam v příštím svazku doplním, jestliže s pomocí Boží vyjde. Vyjímám hrstku mužů starověké, kteří opustili církev ne z hrabivosti, ne z rozkošnictví, ne ze ctižádosti, jako na př. Tertullian.

Obrazy.

- 71** Co obrazů lze užít scén z života zrádců. Na př. Karel Bourbonský, jenž zradil svého pána, Františka I. francouzského. Bayard, rytíř „bez bázně a hany“, chrání poslední řady ustupujícího voje Francouzů ze severní Italie, padl u Gattinara 30. dubna 1524. Dal se odnést pod strom, zabol do země meč, jehož držadlo mělo podobu kříže, nepřátelé ho s úctou obstoupili, Karel ho litoval... „Mne netřeba litovat, protože umírám jako čestný muž, ale já s vámi mám soustrast, protože vás vidím bojovat proti vašemu králi, proti vaší vlasti, proti vaší přísaze.“ Španělům prokázal Bourbon velké služby; po válce se nevrací do Francie, nýbrž s vítězi do Španěl, v Toledu od Karla V. vítán skvěle, od šlechty chladně... všichni jím pohrdali. Karel V. žádal markýze de Vilena, aby poskytl Bourbonovi pohostinství. „Svému králi nemohu nic odepřít; ale jakmile Bourbon můj palác opustí, vlastní rukou jej zapálím, protože nebudu chtít bydlet v paláci, poskvrněném pobytem zrádce.“ Pro toto smýšlení španělské šlechty nemohl Karel V. dát Bourbonovi svou sestru, jak mu slíbil.
- 72** Ludvík XI. umluvil s Karlem Smělým, vévodou Burgundským, v r. 1468 schůzku v Perrone. Tu právě vypuklo proti Karlovi povstání v Lutychu, zosnované agenty Ludvíkovými. Karel chtěl napřed krále zabít, pak ale zvolil jinou cestu: přinutil ho k ponižující smlouvě... musil ho provázet na jeho tažení proti vzbouřenému městu! Při obléhání pozdravovali obyvatelé Ludvíka: „Ať žije král!“ Ludvík musil odpovídat: „Ať žije vévoda Burgundský!“ Musil proti nim s Karlem bojovat, hledět na to, jak města dobyto, jak spáleno, s hanbou se vrací domů; vyhnul se Paříži, kde by byl jistě zasypán posměchem. Jeho poddání učili špačky a havrany vyslovovat jméno Perrone. Ludvík kázal takové mluvící ptáky rdousit.
- A p l i k a c e na křestní charakter (neviditelné znamení v duši vtisknuté)... Celou věčnost v plamenech bude připomínat zavrženci jeho přísahu, úmluvu, zrádně zrušenou... Nezbaví se ho jak onen král těch mluvících ptáků!
- 73** Ve vojsku téhož Karla Smělého vedl italský dobrodruh Campobasso italskou četou (najat na žold...). Vévoda netušil, že má v armádě zrádce. C. jediný radil k nešťastné bitvě u Nancy, kde král padl 5. ledna 1477. V noci před

bitvou opustil s 540 rytíři ležení, přešel k Švýcarům, zradil jim plán i postavení vojska svého pána. Do boje ho však Švýcaři nevzali, poněvadž u nich jest prý „chvalitebný starodávný zvyk, netrpět věrolomného člověka ve svých řadách.“

74 Arnošt Švábský padl do zajetí Konráda II., pak propuštěn; císař mu sliboval vévodství Bavorské, bude-li svého přítele a spojence Wenera pronásledovat jako nepřitele říše. „Raději se svého vévodství navždy vzdám, než bych přítele zradil.“

75 Čiň ďáblu dobře... Soliman II. při obléhání Rhodu r. 1522 slíbil odměnu křesťanu, jenž přeběhl do jeho ležení, ukáže-li mu nejslabší bod opevnění. Ukázal, sultán ostrova dobyl, zrádce žádal odměnu. „Dám ti, co zasloužíš.“ Dal ho za živa rozpárat.

76 V bitvě u Kosové r. 1448 dlouho kolísalo vítězství (Hunyadi a Murad II.); rozhodli je Valaši, kteří od křesťanů přeběhli k Turkům. Murad po bitvě je odměnil tím, že je dal obklíčit a do posledního pobít.

77 Perský vůdce Hydarnes veden Efialtem obešel řecké vojsko a vpadl Leonidovi vzad. Jakmile L. zvěděl situaci, rozkázal spojencům, aby ihned odešli a necedili zbytečně krev, jen se svými (Spartány) zůstal - a s Thebany! Byli nespolehliví, obával se, že by se spojili s Peršany. Zatím co hlavní voj ustupoval, vrhl se L. na Hydarna a zadržel ho od pronásledování ustupujících... baterie mrtvých! Padli do posledního, jen Thebané se vzdali. - Kristus nenutí nikoho proti jeho vůli, aby u něho zůstal! Kdo nechce dobrovolně, má volnost odejítí kdykoli - ale jaký konec? Paní žádá ve farní kanceláři potvrzení, že vystoupila z církve. „Co stojí ten lístek?“ „Vaši duši.“ - Na moravském Slovácku potkává sedlák faráře nové sekty, odpadlého to kněze, provázeného ženou a dětmi. Farář se ho táže: „Nejsou to roztomilé děti?“ „Inu, pěkné jsou, ale budou vás mnoho stát.“ „Co by mne stály?“ „Vaši věčnost.“

78 Desertér, uprchl od svého praporu, potuluje se krajem, ale uniforma, kterou na sobě má, ho každému prozrazuje... Nezrušitelné znamení, vtisknuté nám na křtu sv., prozrazuje na věčnosti každému, andělu i člověku, že má co dělat se zrádcem kříže, s desertérem od korouhve kříže...

79 Vévoda Filip Orleánský prosil za měsíc po sesazení Ludvíka XVI. komunu, aby mu dala jiné jméno; přejmenovala i jeho palác (14. září 1792)... Byl jist, že tímto nedůstojným lichocením a podlízáním spodině Paříže („národu“) zachrání sebe i majetek. Z počátku mu ovšem tleskali, že nechtěl být nadále „aristokrat a royalista“, nýbrž demokrat, jako každý revolucionář. Dostal jméno Philippe Égalité, jeho palác „Revoluční zahrada“. V lednu 1793 hlasoval pro smrt Ludvíkovu, jakožto „nepřítele svobody a národa“. Po čase zatčen, a brzo podle svého paláce veden pod guillotinu i on.

Zpráva o ortelu ho stihla, když seděl s „přítelem“ u stolu. Týž mu docela chladně řekl: „Co chcetel Vede se vám jako tomuto citronu. Dokud je v něm šťáva, hledíme vyssát, co se dá, a když jsme ji vymačkali, hodíme jej do kamen.“ Při tom docela lhostejně citron odhodil a klidně popíjel čaj dále.

Aplikace na odpadlíka, na př. kněze, jenž z počátku sklízí ovoce... dokud může být nepřátelům sv. víry k jistým účelům potřebný!

80 Když Panna Orleánská padla Angličanům do zajetí, byl větší jástot, než kdyby byli zajali celou nepřátelskou armádu. Když satan nás připraví o víru, jest jeho vítězství a naše věčná zkáza zaručena! Za peníze jim byla vydána, zrazena... Za peníze zradil Krista!

81 Odowalski a přepadení Prahy od Švédů r. 1648, vyloupení Hradčan (Rudolfovy sbírky, dnes chloubou universitní knihovny v Upsale a ve Stockholmu). Odpadlík prokáže vydatné služby Antikristovy, nepříteli svého Spasitele, příkladem strhne v záhubu i jiné, a sám z toho nemívá zholu nic.

82 Pražský hrad... na stěnách i na stropěch síní, kde bývaly zemské desky, vidíš erby a jména českých pánů. Dodnes jsou tam... Některé však vyškrabány, zbylo po nich jen prázdné místo... to byla jména a znaky těch, kteří zradili vlast a krále.

Aplikace: Z knihy života vymazání zrádci Krista a kříže...

83 Anglický král Eduard VIII. se chystá ujmout se dědictví svých otců; má nastoupit na trůn, ale nechce se vzdát nedůstojné lásky k ženě pochybné ráže, a když postaven před volbu, buď se zřící nedůstojné lásky nebo trůnu, volí druhé.

Odpadlý, jenž se vzdává nebeské koruny, věčného dědictví... taktéž z nezřízené vášně jako tento král.

84 Znal jsem snoubenku, která zrušila slovo snoubenci dané; začal se totiž o ni zajímat jiný, daleko a daleko bohatší. Vyhlídka na časný blahobyt ji přiměla k věrolomnosti. Ale pan továrník si s ní jen chvílku pohrál, a pak ji nechal. Teď by se byla ráda vrátila k tomu, kterého tak zrádně opustila, ale ten samozřejmě nechtěl o věrolomné ani slyšet.

Čti Jer 3! Hospodin užívá tohoto obrazu sám, a praví: „Zdaž se může k dřívějšímu vrátit? Já ale pravím ti: Navrať se ke mně...“

85 Symbiosa rostlin... Dlouho bylo záhadou, proč na př. se nemůže ujmout v zahradě ta neb ona rostlina z háje nebo z lesa přesazená, přese vši péči jí věnovanou; měla světlo, měla sluneční teplo, měla i vláhu, měla vytečnou prst - co jí vlastně chybělo? Lesní půda! Houby, tenounká vláskovitá vlákna hub, kterými jest lesní půda proniknuta skrz naskrz!

Opustí-li duše církev Kristovu, ovčinec Kristův! V cizí půdě hyne, musí zahynout...

86 Jiné obrazy: padanka... Jen červivé ovoce odpadne - tím snazší práci s ním vítr nebo uličník stromem cloumající má, čím více červy prolezlá a a shnilá. - Větev od stromu ulomená; dokud s ním spojená, žije - žije jeho životem. Sama o sobě života neschopná! Životní míza přestane kolovat v „jejích žilách...“ Přirovnání sv. Augustina: „Aut vitis aut ignis - buďto být spojena s révou nebo do ohně s ní; aby neputovala do ohně, nechť se drží révy.“ Rostlina vytržená s kořenem z půdy... ze zahrady Kristovy... hozená za plot... neschopná života...

K rabínovi přišel Polák, že se chce stát židem, že prý ho příbuzní připravili o dědictví a on přemýšlel, jak by jim udělal po celém městě co největší ostudu, a přišel konečně na nápad „dát se na židovskou víru“.

Jiný obraz: úd odtržený od těla, neoživovaný jeho krví a duší, mrtvý neb odumřelý...

87. Včelka vyletěvši z úlu a nemohoucí nalézt cestu zpět... Ptáče vy-
padlé nebo vyhozené z hnízda, ryba vytažená ze svého živlu... Dítě odhlá-
šené „na úřadě z církve“ jest politováníhodné a ubohé; dospělý trestuhodný
a ničemný.

88 Hvězda vyražená ze své dráhy, zčernalý, vychladlý meteor padající
k zemi... štěstí, padne-li na poušť nebo na Sibiřskou tundru a ne na místa
obydlená...

Slunce zatmělé... Není světla... Kdyby ten stav trval stále, zhynul
by všecek život na zemi; odpadem se odlučuješ od zdroje světla a života!

89 Z dětské jizby: caparti se poškorpili, a mladší, který asi prohrál, ze
msty staršímu kaňkami znešvařil knihu, nůžkami pokazil šaty. Vyšetřování ne-
vedlo k zjištění vinníka, a přec vinník svou vinu trpce odpykal. Za rok uží-
val pokaňkované bratřovy knihy on, nosil jeho zaplátovaný šat... poškodil
věc svou! Uspokojující pocit pomsty trval krátce, pykal dlouze...

Aplikace: A nerozum těch, kteří myslí, že se odpadem pomstí farářovi,
katechetovi... škodí tím sobě! Sebe o věčné dědictví připravil! Když se víra
neopírá o Krista a jeho svaté slovo, místo něho o ubohého člověka, který se
mi snadno může stát nepřítelem!

90 Syrská bajka: lasička vešla do kovářovy dílny, vidouc pilník začala
na něm lízat, a vidouc krev měla radost, že pilník krvácí, a pokračovala, až si
celý jazyk upilovala.

Aplikace jako v předešlém čísle.

Obdobný obraz: Rozlícený se na tebe vrhá s mečem, kterého se chápe za
ostří... Koho zraní? Rozvášněný muž v hádce s ženou rozbíjí náčiní, okna,
nábytek... Koho tím poškodí? Kdo bude pykat a platit?...

33. NEBEZPEČÍ OHROŽUJÍCÍ VÍRU.

Varovat se nebezpečí... tedy práce *negativní*, jakožto protějšek k práci *positivní*, o níž doposud byla řeč (poznat víru, vážit si jí, praktikovat ji atd.). Obojí tato práce je nutná, chceme-li si uchránit nejdražší poklad nám svěřený.

Přímo ohrožuje víru *špatná společnost, špatná četba...* Nepřímo ztráta čistoty srdce, zanedbávání modlitby a povinností náboženských, tedy *zvlažnění, jakož i všetečné hloubání, světácký život, a na neposledním místě divadlo a kino. Jde tedy, jak patrně, o blízkou nebo vzdálenou příležitost ke hříchu. Poněvadž táž nebezpečí ohrožují i jiné ctnosti, zvláště ctnost andělskou, je zřejmo, že tato a následující kapitola se týká jak víry, tak i jiných pokladů, čistoty srdce, cudnosti atd. Dá se tudíž mnoho aplikovat a mnohého použít i pro úvahy o svaté čistotě, o níž platí skoro doslova totéž, co právě řečeno o víře; obě tyto ctnosti jdou ruku v ruce, ztráta jedné vleče v zápětí za sebou ztrátu druhé, a nebezpečí, ohrožující jednu, ohrožují neméně i druhou.*

Všetečné hloubání... Důraz spočívá na slově *všetečné*. Tedy nikoli studium víry, nikoli uvažování o pravdách svaté víry, snaha vniknout do jich pochopení (četbou, hovorem...). O všetečném hloubání platí slova Písma: „Kdo velebnost všetečně zpytuje, bude od ní rozdrčen.“ (Př. 25. 27.) Proč oslepne člověk, jenž hledí do slunečního žáru? Ne proto, že by slunko bylo nedokonalé, škodlivé, zkázonosné; lidské oko jest příliš nedokonalé! Nesnese mocného žáru slunce! Podobně trojjediný Bůh, přebývající ve světle nepřístupném, Král slávy a věků, nesmrtelný a neviditelný..

Zakazuje-li se tedy věřícímu hloubat všetečně o pravdách svaté víry, zakazovala-li církev laikům číst bibli bez poznámek, je důvod v nedostatečnosti jejich chápavosti. O tom, že některá rčení svatého Pavla jsou neobyčejně těžká, protože hluboká, a že mnozí je převraceli ke své záhubě, mluví již svatý Petr, jeho kolega v apoštolátě. (2 Pt 3. 16.) Bludaři odjakživa zneužívali Písma k obhájení svých bludů, a to tím, že buď místa obrazná vysvětlovali doslova, místa temná prohlašovali za jasná, jasná zase překrucovali, vkládajíce do nich svůj nemožný smysl. Jaké procedury a znásilňování zakusil na příklad od protestantů jasný text: „Tys Skála, a na té skále vzdělám církev svou...“ Nebo slovo: „Toto jest tělo mé...“

Co si může dovolit odborně vzdělaný theolog, nemůže si dovolit prostý muž nebo žena z lidu - u bludařů bývaly zvláště ženy velmi „horlivé“ kazatelky a vykladačky Písma. Střelný prach není nebezpečný, nepřiblížíš-li se k němu s ohněm, transformátor ti nebu-

de nebezpečen, zůstaneš-li opodál, jedovaté léky tě nezabijí, nedotkneš-li se jich. K prachárně nepustí stráž nepovolané, právě tak v elektrárně nesmí kdekdo ke strojům, v továrně k parnímu kotlu, v lékárně k jedům atd. Tyto věci se svěří jen povolaným... jen ti s nimi dovedou zacházet, takže nehrozí nebezpečí ani jim ani jiným.

Hluboké pravdy svaté víry... Proč jen zde činí lidé výjimku, a místo co by se obrátili k odborníku o vysvětlení nebo poučení, „řeší“ si problémy sami? Jen zde je každý přesvědčen, že je sám mistr a nepotřebuje se učit nebo dát se poučit. Znam lidí, kteří se léčili sami, bez lékaře, pomocí lékařských knih... do jednoho se stali hypochondry. Nejinak čeká zkáza každého, kdo bohoslovné problémy „řeší“ sám nebo pomocí nevěřících filosofů a novinářů.

Tím již dána příležitá dispozice kázání: *argumentatio a minori ad maius*. V druhé premise lze вплést krátkou úvahu o tom, koho Kristus Pán ustanovil za autentického vykladatele Písma svatého, a koho vůbec lze pokládat za odborníka ve věcech, týkajících se *theologie*. Pro první není o obrazy nouze (neodborník, jenž chce „vyzkoumat“ tajemství střelné zbraně, děti, které si „hrají“ s břitvou, benzinem, ohněm...).

Jsou ještě jiná nebezpečí, která ohrožují svatou víru. O lidských ohledech a lidské bázni, o pýše lidského rozumu, o pronásledování a násilí zevnějším zde nemluvíme - o tom byla nebo bude řeč v jiných kapitolách. Četbě věnujeme celou následující kapitolu. Špatný život viz kap. 14.

Co se dispozice týče, upozorňujeme na to, co bylo řečeno v úvodu ke kap. 14.¹ Jinak musí býti kázání pojato v osadě vlašné, jinak před posluchači, kterým je víra poklad nade vše drahý a kterým skutečně na tom záleží, aby si ho uchovali stůj co stůj. Ve vlašné osadě musí vylíčit napřed zhoubu ztráty víry, a pak upozornit na nebezpečí: „Tyto věci, které vy za nic pokládáte, kterým bezstarostně hovoříte, zaviniily všechno to neštěstí, o kterém jste právě slyšeli (reformace...), zaviniují všechnu tu zhoubu, kterou jsem vám vykreslil, kterou můžete na vlastní oči vidět a které se hrozíte (rozvrat rodinného života atd...), a zavinií i katastrofu vaši, jestliže se vážně nevzpamatujete.“ V zachovalé a horlivé osadě možno mluvit právě naopak: napřed upozornit na nebezpečí pro víru, pak ukázat na zhoubné následky, a potom varovat: „Nezačínajte tedy... chraňte se...“

Úvahy o nebezpečích, ohrožujících víru (a čistotu... o příleži-

¹ Čtenář nechť si opraví tiskovou chybu rušící smysl na str. 238 první části (kap. 14.), 3. odstavec, 9. řádek. Správně: „Docela jinak dispozice: 1. následky, 2. příčiny. - N á s l e d k y ... Děsíte se těch smutných konců...?“

tosti) jsou zvláště nutné mládeži, jak v kostele, tak ve spolcích (Mariánských družinách...). Sapiens est praevidere... Mnohý a mnohá přišli v neštěstí jen proto, že nebyli včas upozorněni; nezkažená naivní dívka, o prohnanosti a zlobě světa nic nevědoucí, nemá tušení, že v této věci, na pohled tak nevinně vypadající, v tomto pozvání, v této nabídce se skrývá osidlo, od ničemníka jí naličené. Avšak pozor, ne peccare discant! Est modus in rebus, si de castitate agitur... ne certas res periculose sciant!

Uvádíme jen několik příkladů, a to méně známých. Jak zhoubná je špatná společnost, kolik hochů se tímto způsobem zkazilo, o tom má každý hojnou zkušenost vlastní... Netřeba tudíž utíkat se k dokladům z dávné minulosti, kdyžtě jich přítomnost je plná a příklady ze zkušenosti jsou v našem případě působivější. Příklady v této kapitole ukazují, že zkáze se nevyhne ani mnich, řeholník, kněz, doktor theologie, daleko široko známý a požehnaně působící kazatel, muž svatého života, nevystříhá-li se styku se špatnými lidmi nebo jiné nebezpečné příležitosti.

Výmluvně zní a do duše zachvěje kázání, přihodila-li se v osadě smutná „tragedie“ tohoto druhu. Pak netřeba uvádět příklady - také se nezmiňovat o tom, co se právě ve farnosti stalo. Každý přece ví, nač duchovní správce myslí; v tom případě stačí jen varovat - zde působí kázání „ex circumstantiis temporum“ tak mohutně, jako nikdy jindy.

Příklady.

- 1 R. 295 byl v numidském městě Thebeste stát jinoch 21letý, urostlý jako topol... Byl vyhlédnut za vojína, ale vzepřel se; věděl, že vojáci, pokládání za „státní zaměstnance“, jsou nuceni, aby obětovali státním bohům, a toho nebezpečí se bál... Sv. Maxmilián! (Tehdy nebylo pronásledování! Vypuklo za necelé desetiletí potom.)
- 2 Juliánovi Odpadlíku bylo křesťanství zhnuseno tím, co viděl na císařském dvoře. Císař Konstantius II., jeho bratranec, zabil jeho otce a bratra i mnoho příbuzných, a při tom byl pobožnůstkář... Nenávist, kterou choval vůči císaři, přenesl Julián na náboženství, které týž vyznával a jiným vnucoval. Třebaže pokřtěn, stal se zuřivým nepřítelem světla Kristova, a to jedině proto, že takové křesťanství, jaké v praxi viděl, v něm vzbuzovalo odpor. A přece nebyl špatný charakter; byl povaha otevřená, statečný, měl sklon k dobročinnosti...
- 3 Lucilio Vanini, dominikán, přišel o víru četbou Petra Pomponatia, hlavy Alexandristů, novoaristoteliků, deistických humanistů, jenž popíral nesmrtnost duše, božskou prozřetelnost, hájil učení o dvojí pravdě: „Co jest pravda v theologii, nemusí být pravda ve filosofii, a naopak“... Blud odsouzený

církvi na pátém sněmu Lateránském 1513, ale stále se od té doby objevuje, takže znova musil být odsouzen od Pia IX., na sněmu vatikánském, a od Pia X. Pomponatius odvolal (ř 1525), ale co svými spisy naseł, klíčilo dál. Vanini vybudoval systém jakéhosi přírodního pantheismu, tedy atheismu, vášnivě brojil proti scholastice, spojil se v Neapoli se 13 druhy, společně šířili nevěru po Evropě. Působil zvláště v Lyoně a v Paříži jako profesor - tam získal pro svůj systém (t. j. odcizil víře) na 50.000 mužů. Konečně v Toulousu postaven před soud, ze strachu před smrtí byl ochoten odvolat, avšak marně, byl přece odsouzen. Když viděl, že popravě neunikne, přestal se přetvařovat a ještě cestou na popraviště si tropil posměch z Krista a křesťanství. (ř 1619.)

- 4 **Bernardin Ochino**, františkán ze Sieny, pln žhoucí horlivosti pro zákon Boží a svatost života, přešel do nově založené větve přísnější observance řádu sv. Františka (ke kapucínům); uchvacující moc jeho slova ho učinila proslulým po celé Itálii... Dávno neslyšeli takového kazatele pokání! V Neapoli se seznámil se Španělem Juanem Valdésem a Italem Petrem Vermiglim, kteří ho získali pro protestantské náhledy. Ve Veroně chtěl získat své spolubratry pro nové učení... Okamžitě mu zakázáno kázat; neposlechl, toulal se po celé Evropě, v Ženevě se oženil, a potom jako tulák do Basileje, Strassburku, Augsburgu, Londýna, Ženevy, zase do Basileje, Curychu; nikde ho nechtěli (ani novotáři, t. j. protestanté), konečně do Polska, odkudž také vykázán... odebral se na Moravu, a zapomenut zemřel ve Slavkově 1565 - muž, jenž mohl být druhým Bernardinem Sienským!
- 5 Styk s Valdésem zavinil i zkázu druhého jmenovaného muže, Petra Vermigli. Vstoupil do řádu augustiniánů ve Fiesolích, byl oblíbený lidový kazatel, horlil pro obnovu křesťanského života, byl převorem v Neapoli, opatem ve Splitu, pak generálním visitátorem svého řádu. Vlivem Valdésovým se přiklonil k nauce Zwingliově, četba spisů Bucerových (bezcharakterní pomocník Lutherův) dokonala jeho zkázu. Prchl k Bucerovi do Strassburku, kde se oženil s uteklou jeptiškou; pozván od Cranmera do Oxfordu, uprchl i odtamtud za královny Marie Katolické (spolu s Ochinem) zase do Strassburku, do Curychu, ř 1526.
- 6 Co zavinil styk českých studentů s oxfordskými wíklefisty ve 14. století, není nikomu neznámo... Skoro celý národ tím připraven po r. 1400 o víru, vehnán o sto let později do tábora protestantského, a trhlina mezi Čechy a Římem nebyla od té doby nikdy docela zahojena.
- 7 **Ve středověku** byl jinoch chráněn styku se světem, pokud a jak dlouho bylo možno. Jeho duše byla vpravdě chrám Boží, kde jen bohabojnost vládla. Bylo lze o něm užit výroku Platonova: „Duše jinochova jest Akropolis (athénský hrad, nedobytný, posvátný); je-li prázdná čistých ušlechtilých ideí, vniknou do ní ohavné; není-li stále zaměstnána obrazy krásnými, rozvine v ní svou černou vlajku blud a smrt.“ Požívavost a jiné neřesti!
- 8 **Voltaire** 12letého uvedl bezbožný kněz do salonu 80leté Anny d'Enclos, Aspasiae 18. století... V. byl poslední milec ženské, která se již chystala sklá-

dat počet věčnému Soudcil Po její smrti ho týž kněz uvedl do společnosti bezbožných kněží, šlechticů, zednářů. Otec se zděsil, když zpozoroval, co mu ze syna vychovali; vymohl od vlády, že byl vzat s francouzským vyslancem do Haagu jako páže, ale bylo pozdě. V cizině začínal nedovolené poměry jeden za druhým, divadla a herečky dílo zkázy dovršily, a po čase napsal ohavný spis: „J'ai vu...“ Není mi ještě ani 20 let, a už jsem „leccos viděl“... prodělal to a provedl ono... Jeho nedovolených poměrů bylo bez počtu k svobodným i vdaným. František Maria Arouet (rodné jméno Voltairovo) byl ztracen nadobro...

- 9** Pařížská rodina Duplay byla věřící a vedla spořádaný život. Ubytoval se u nich advokát Robespierre, stal se jejich modlou (sliboval, že si vezme jednu dceru...); otec se stal revolucionářem, přisedicím revolučního tribunálu, matka jakobínkou, synové a dcery taktéž... U stolu se nemluvilo o jiném leč o zatýkání a popravování...
- 10** Bresciani vypravuje ve Veronském židu: Jeden jinoch v Mazziniho gardě prosí matku: „Vymoz mi, ať jsem z toho pekla vysvobozen. Má duše hyne... O jiném se nemluví leč o nejohavnějších věcech; jeden se chlubí, co prováděl s tanečnicí, druhý, jak zase svedl dívku, třetí, co tropil v kostele, ostatní k tomu tleskají. Takové řeči se vedou celou noc... Když se modlím Anděl Páně, spustí na mne, že tím poskvřuji čest zbraní. Ve dne se čtou nejštvavější stati Giobertiho díla Moderní jesuita (Gioberti, fanatický nepřítel jesuitů, kněz, universitní profesor v Turíně, zemřel v chudobě v Paříži brzo po skončení římské revoluce a pádu Římské republiky 1852). Běda tomu, kdo pozorně neposlouchá! Pak přijdou na řadu knihy nečisté atd.“ Matka nebyla s to, aby syna z toho pekla vysvobodila, jinoch se stával čím dále k ní drzejší, špatná společnost ho zkazila nadobro, zesměšňoval nakonec sám vše, co bylo svaté a úctyhodné, chtěl zkazit i mladšího bratra. Nedivno, že Pius IX. proléval hořké slzy. „Ti lidé mi zkazí všecko jinošstvo Říma...“
- 11** U vesničky Cambrom v Belgii byl r. 1898 nalezen mrtvý jinoch, vedle něho na zemi revolver, ruka svírala dopis... „Kdokoli nalezeš mou mrtvolu, věz, že jsem dlouhá léta žil podle evangelia, a nacházel v něm útěchu i klid duše. Na neštěstí jsem se dostal do společnosti nevěrců, a ti mne přivedli tam, kde mne teď vidíš...“
- 12** Před lety vstoupil do vojenské nemocnice v Klosterneuburku do sálu, kde bylo 32 onemocnělých tyfem, vojenský duchovní a táže se, kdo by si přál přijmout svaté svátosti. Jeden poddůstojník učinil surovou poznámku... Kněz jde od lože k loži, jeden za druhým odmítá. Dal tedy onoho mluvku odnést do jiného sálu, a aj, všichni do jednoho se dali zaopatřit. Lidské ohledy... jediná výsměšná poznámka připraví o statečnost i rytíře, jenž se neleká deště kulek... stydí se za víru, zapírá ji...
- 13** Opomíjení modlitby, nedostatek pokory, zvlažnění v náboženských povinnostech... Dvě světla katolické teologie v 19. stol., Passaglia (zanedbával modlitbu, viz Maria I. 285²), Döllinger (pýcha), odpadli od víry... Jejich

díla (zvláště prvního) doposud theologové studují, přednášky Passagliovy poslouchal Manning (jeho dílem je též bulla *Ineffabilis Deus*, jíž prohlášeno dogma Neposkvrněného Početí a kterou každoročně čtou kněží celé církve v breviáři ve dnech 8.-15. prosince) ... Když padly cedry libanské, co si můžeme slibovat my, povolíme-li v horlivosti nebo neovládáme-li nezřízené vášně? Jedinou trhlinou vniká nepozorovaně do lodi voda, kapka za kapkou, až ji stáhne do hlubin!

- 14** Ve Lvově před lety dopadla policie dva zákeřníky, studenty, 15letého Javorského a 16letého Raczkiwitze. Jeden z nich ukradl otcí, vysokému úředníku, revolver, a tak vyzbrojeni číhali za rohy ulic, přepadali osamělé chodce a nutili k vydání peněz... aby měli na kinol Spáchali 22 takových loupežných přepadení! Tam se tomu řemeslu vyučili a tam na tuto myšlenku přišli!
- 15** V Tunisu upadli v minulém století do mohamedánského zajetí dva Evropané, Angličan a Francouz; onen, protestant, poučen od tohoto o pravé víře, přilnul k ní celým srdcem. Po čase ho chtěli angličtí kupci z otroctví vykoupit - odmítl, boje se, že by se ve své protestantské vlasti zase Kristu zpronevěřil. Zůstal s druhem v okovech, a když je jejich pán nelidsky týral, těšil jeden druhého.

Obrazy.

Obrazy viz též v následující kapitole. Znamých lze užít jen ve škole (jedno shnilé jablko nakazí deset zdravých, tato dohromady „neuzdraví jediné nabnilé“...); na kazatelně jen nadhodit - nerozvádět široce! Nebo nákaza... Jediný nakažený neštovicemi, tyfem, cholerou, morem atd. nakazí celou osadu a přivede ji na kraj vyhynutí... Jediný špatný zkažený druh nakazí celý spolek, továrnu, třídu... Jediná špatná kniha zničí celou armádu věřících, řádných, čistých jinochů a dívek... Mor a podobné zhouby vznikají nenápadně, šíří se překotně a netřeba dlouhého styku! Stačí dotek, vstoupit do světnice...

- 16** Květ jihoamerické černé lilie má podobu velkého jedovatého pavouka, takže každý od ní utíká. Jistý druh africké lilie má podobu zmije... květ na dlouhém stvolu jako hlava hadí... Kdyby všechny jedovaté květy měly takovou podobu! Jenže právě ony mnohdy lákají pěknými barvami... pokušitel se rád proměňuje v anděla světla, abychom při prvním pohledu před pokušením neprchali!
- 17** Poušť, obraz nevěry, prostá vláhy, života... žhoucí saharský víchř samum... Solná poušť, atd.
- 18** Píštěité dýny... Jest neuvěřitelné, jaká maličkost dostačí, aby vznikla dýna. Pařez, polouschlý keř, trochu větší kámen, stébla trávy... vítr kolem nich nanese písku, takže vznikne nakonec pahorek až 40 m vysoký. - Srpovitě dýny jsou dílo okamžiku; za půl hodiny je vítr vytvoří, a za půl hodiny je zase rohu zbaví, zvláště když se vítr obrátí. - Na Saháře jsou dýny až 200 m vysoké.

19 Zrcadlení vzduchu, pravý opak... Při vši fantastické kráse lpí na tomto zjevu (nepříliš častém) ráz klamu. Kdyby se vyskytoval příliš často, byl by závadou, a to neobyčejně těžkou. Nemohli bychom vpravdě vlastním očím vůbec věřit, žili bychom v neustálém optickém klamu, každým krokem bychom se s ním setkávali. *Fata morgana* na denním pořádku! Všude! A přece podmínky tohoto zjevu jsou takové, že by se mohl vyskytovat daleko častěji! Nelze jinak leč uznat, že tu jest vyšší moc, jež zasahuje do běhu přírody a nedopustí, aby často k těmto zjevům docházelo; vznikl by chaotický zmatek, a Kant by pak byl se svou filosofií v právu! Až příliš v právu! Obyvatelé pustý v Uhersku tento zjev znají a děsí se ho; cizinec vyzývá vozku, aby zaměřil k „oné vesničce“, a vozka prchá seč sily stačí.

Aplika ce: Pokušení proti sv. víře... Kdyby Pán (ať sám, ať skrze anděla strážného) nedržel satana v patřičných mezích, natropil by zkázu nedohlednou... Proměňuje se v anděla světla! Pokušení lákavá a vábivá!

20 Slunce vysílá paprsky světelné, tepelné, chemické... Některé jsou člověku nezbytné, na př. dlouhovlnné ultrafialové... bez nich by lidstvo propadlo nemocím kostí a j. Jiné jsou škodlivé, na př. vražedné kráté u-paprsky (zavinily by spáleniny kůže, oslepnutí...) Ony atmosféra propouští, tyto zadržuje (pohlcuje... ozón v atmosféře obsažený... atmosféra je tudíž vpravdě filtr...).

Aplika ce: Těžká pokušení, kterým by lidská slabost jistě podlehla, Tvůrce nedopustí, satana zdržuje... Dopouští na nás pouze taková, která s jeho milostí můžeme přemoci, ač-li konáme, co na nás jest. Pokušení jsou do jisté míry nutná... aby člověk, jehož přirozenost jest dědičným hříchem porušená, neshnil jako kapři v rybníce, kdyby jich neproháněla štika.

21 Jupiter, rušitel komet... Tito cizinci, kroužící občas nablízku země, vniklí do naší oblasti, „lehké zboží“, nemají nic leč okázalý zářící ohon... jejich jádro jest shluk černých meteorů... Jupiter, největší oběžnice slunečního systému, zachytil jich už mnoho a podržel při sobě, takže se staly neškodné, nehrozí srážka zemi s nimi...

Aplika ce: Pevná víra překoná hravě každé pokušení, učiní je neškodným...

22 V ohonu Halleyovy komety objevena spektrální analýsou jedovatá kyselina... kdyby vnikla do zemské atmosféry, způsobila by všeobecnou smrt jedovatými plyny! Když Flammarion, muž, jenž si tropil ze sv. víry posměch, předpověděl konec světa na 20. květen 1910 srážkou s touto kometou, vzalo si v jedné zemi 16 lidí život ze strachu před zkázou; v New Yorku jeden továrník dal vyrobit pancířový sklep a do něho dopravit lahve s kyslíkem, aby se tam s rodinou skryl...

Aplika ce: a) Nebezpečno zahrávat si svévolně s pokušením proti sv. víře; b) směšnost nevěry... Bohu víru odpírá, a místo toho...

23 Zatmění slunce, nevěra... Měsíc se postaví mezi slunce a zemi... tvor se postaví mezi Boha a nás... odtud pochází nevěra, aspoň v nejčastějších případech! Anebo zastru si Boha sám... co tím spravím? Jen sobě ho za-

stírám, nikoli jiným; jen sebe o světlo pravdy připravím, jiným svítí a skýtá dobrodíní svého jasu dál!

- 24** Tak zvané nové hvězdy... R. 1901 se objevila v souhvězdí Persea nová hvězda první velikosti; upoutala na sebe pozornost všech hvězdáren, všechny dalekohledy k ní upjaty... Ponenáhlu jas slábl, konečně klesla pod pátou velikost, t. j. nebyla již prostým okem viditelná, pak mizela i zraku ozbrojenému teleskopem, dnes jí nezjistí ani dalekohled ani fotografická deska. Soudí se, že jde o světovou katastrofu. Snad zhasínající a tudíž temné slunce se srazilo s jinou taktéž temnou hvězdou a obě „shořely“, nebo vnikla do mlhoviny, která letí k nám rychlostí 700 km za vteřinu, a třením vznikl žár... Vzdálenost oné kosmické katastrofy se odhaduje na 130-280 světelných roků, t. j. došlo k ní mezi r. 1620-1770... tak dlouhou dobu potřeboval paprsek, než přiletěl k nám!

Aplikace: Nevěra „pracuje“ frázemi... Fráze udělá rozruch po celém světě, kdekdo ji papouškuje („Pryč od Říma“, právě kolem r. 1900), a po čase vybledne, vezme za své, zapadne do moře zapomenutí jako jiné fráze před ní, a víra i církev zůstane, trvá dál...

- 25** Asteroidy, „hrnaté světy“, zatím co všechna tělesa nebeská mají podobu koule... zbytky rozbité oběžnice. Temné, nepatrné, pohybují se křížem krážem, některé se dostanou až mezi zemi a Venuši, jiné daleko za Jupitera, délka průměru od 1 do 800 km, čtyři pětiny všech mají průměr menší než 100 km... Astronomové počítali elementy jejich drah (směr, dobu oběhu, velikost dráhy atd.), a na konec si řekli, zda to vůbec stojí za námahu... jakou námahu! A co z ní? (Malá oběžnice, která kdysi kroužila kolem slunce mezi Marsem a Jupiterem; rozbita pravděpodobně srážkou s kometou.)

Aplikace: pokušení proti víře... pocházejí od anděla, jenž neuchoval své „knížectví“, své čestné místo na nebi, a proto svržen. Nechceme-li, nemůže nám uškodit; nejlépe pokušení ignorovat... nestojí za námahu, abychom se jimi obírali...

Podobně **meteory**, zlomky zmizelých světů, zčernalé, jen v naší pozemské atmosféře zazáří na dvě, tři vteřiny, a jejich konec? Kouř, trosky, smrt...

Aplikace podobná jako v č. 20 a 23. Fráze proti víře, pokušení proti víře.

- 26** Hadrian vrátil Peršanům Mesopotamii, Armenii, Asyrii, země, kterých dobyl Traján... Proč? Věštba mu tvrdila, že překročení Eufratu přinese zkázu Římské říši. Aby nebyl nucen tuto řeku překročit, vzdal se všech výbojů na východ od ní.

Aplikace: varovat se nebezpečí pro sv. víru i za cenu oběti!

- 27** Kdybys navštívil továrnu na radium, potkal bys snad dělníka v černém ochranném oděvu s gumovými rukavicemi olovem vyztuženými, an tlačí před sebou velký vozík, celý zarámovaný olověnými deskami. Co dopravuje? Nevelkou skříňku! V ní přihrádka, opatřená olověnými stěnami 2 cm silnými... A v přihrádce? Radium! „Kousek“ radiá! Jen ruce chráněné olověným pancířem s ním smějí „pracovat“. Sotvakdo má tušení o tom, jak smrtonosné jsou radiové paprsky, vědět tak nezbytné! Dělníci a chemikové „pracují“ s ra-

diem pouze dva měsíce v roce, a třebaže se pečlivě chrání olovem (krunýř na prsou, rukavice... všechny práce jen pincettou na stolech obložených olovem, na vzdálenost...), neuchrání se onemocnění. - Léčení radiem: na nemocné místo se přiloží vatou obalené olověné pouzdro, ve kterém zrnko radia... bolesti tak silné, že mnohdy po chvilce žádá, aby obvaz s těla sňat.

Aplika ce: všetečné hloubání o sv. pravdách...

- 28** **Sofron** v Athénách nedovolil nikdy svým synům a dcerám jít do společnosti, která nebyla čistých mravů. Dcera chtěla jednou navštívit přítelku, a na otcův zákaz namítala: „Vždyť nejsem dítě, taková návštěva mi nemůže uškodit.“ Otec šel ke kamnům, vzal uhlí... „Vezmi jej do ruky, nepálí...“ Nepálil sice, ale pošpinil. „Tak i špatná společnost... i když nezkazí, alespoň poskvrní...“
- 29** **Empedokles** chtěl vidět zblízka jícn Etny a vypravil se nahoru, třebaže mu kdekdo domlouval. Jednoho rána vzal hůl, nikomu nic neřekl a šel. Jeho žáci byli nablízku, ale spatřili ho, když už byl nahoře. Chladnokrevně se tam procházel, holí zkoumal otvory, a když cítil pod nohama horko, odstoupil. Kolikráte vyšlehl před ním plamen, sotvaže s místa učinil krok! Konečně měl zábavy dost, chystal se sestoupit, tu pod ním vyšlehl ohnivý vír, a filosof v něm zmizel beze stopy. Kdo nebezpečí miluje...! (Tak jedna verše; není docela zaručena - jeho smrt jest záhadná... Podle jiných zemřel prý na Peloponnesu kolem r. 430 před K.)
- 30** **Milton** v Ztraceném ráji: Eva stále dokazuje Adamovi, jenž ji varoval, že jest mužná; musí prý ukázat pokušiteli i nebi, že dovede v pokušení zvítězit; jinak prý by byla bez zásluhy, kdyžtě by nepodstoupila žádný boj. Slibovala si trojnásobné vítězství: pro sebe klid, před Bohem zásluhu, a zahanbující porážku ďáblu. Hřála se do pokušení - a do záhuby!

34. ČETBA ŠPATNÁ.

Sotva najdeme vynález, jehož by byl satan tak využil pro své černé plány a jímž by bylo peklo pohltilo tolik duší, drahocennou krví Kristovou vykoupených, jako tisk. Soudím, že co do počtu obětí jen tělesná vášeň s ním může závodit - mám na zřeteli jednotlivce . . . bludaři, „pracující“ slovem, odtrhli celé masy najednou, působili jako dělostřelba, zemětřesení a podobné katastrofy, které vylidnily celé kraje jedním rázem, kdežto tisk a nečistota působí jako epidemie, po jednom, jednoho za druhým. Ale epidemie časem také vylidní celý kraj, kapkami se též naplní moře, je-li jich mnoho, jdou-li vytrvale a rychle za sebou . . . (Novověcí bludaři se ovšem neomezili na pouhé slovo; najali okamžitě i tisk do svých služeb, vlastně do služeb svého pekelného šéfa, a vydatně ho pro své plány použili.)

Tisk je někdy demagog, poštvá a zfanatisuje širé davy (netolerance . . .); jindy s nasazenými brejlemi vezme na sebe masku učence a vědce, a prázdnými frázemi, tím jalovějšími, čím zvučnějšími, shromáždí kolem morového stolce nevěry (cathedra pestilentiae) tisíce „učelivých“ posluchačů, nemajících potuchy o vlastní omezenosti; po třetí jako prostý vypravěč otravuje povídkami, do nichž vpašoval jed a který sotva bystré oko včas postřehne atd. Není ctnosti, kterou by nezdeptal, není neřesti, které by neprokázał platné služby. Zvláště dvě ctnosti si vzal na mušku . . . ony dvě na nichž jako na dvou pilířích stojí veškeren duchovní život, které jako dvě nejpevnější pouta nás spojují s božským Spasitelem a jako dvě věže střežou bránu do rajske zahrady omilostněné duše, víru a čistotu. Těm dvěma pokladům jest špatný tisk lučavkou, s rozdílem tím, že lučavky chemické má přírodopyslec sotva několik lahviček ve své laboratoři, a to dobře chráněných, kdežto tato metaforická lučavka jest rozlita po širém světě jako vody za Noemovy potopy, volně, nechráněna . . .

V čem záleží ona takřka magická přitažlivost a působivost špatného tisku? Taž se, v čem záležela záhadná přitažlivost zapovědného ovoce v rájil „Budete jako bohové, vědouce dobré i zlé.“ Vše, co je tajemné, působí magicky a má kouzelný vliv na lidského ducha. Hoch přijde po prvé do ústavu, prohlíží si dům, přijde ke dveřím, kde čte: „Vstup zakázán“ - buď jist, že právě u nich se zastaví a bude spekulovat . . . proč ten zákaz . . . Což teprve, když pokušitel namlouvá: „Zde prostředek, abys dosáhl vědění . . . věděti budeš dobré i zlé . . .“ Co platen přísný zákaz Hospodinův! „Ani se nedotýkej . . .“ Vše marné . . . zvědavost sama v sobě mocná dost, podnícena nadto pokušitelem, nedá si pokoje . . . Zvědavost, zvláště smyslná u mládeže, zvědavost vůbec u každého . . .

Eva takřka omámena slovy satanovými i vyhlídkou na dosažení netušeného vedení... tajuplné ovoce před jejíma očima! Vábí, zve, visí tak svůdně s větví stromů, na dosah ruky, jen utrhnout a okusit... Co brání? Zákaz Hospodinův? Nic víc...? Bude mít nešťastná tolik mravní síly, aby se okamžitě odtrhla a odešla? Kniha... Leží na stole, zavřená, a v ní též tajemný prostředek, abys zvěděl, co ještě nevíš... i o ní platí: „Budete vědět...“ Co brání? Zákaz? Či? Církev? Ten je slabší než vlákno nitky! Jinoch bojuje sám s sebou, a zavřená kniha na stole před ním jak ono ovoce v ráji... mlčí, pouze zve, svádí... Zavřená, zamčená, zapečetěná... stačí jen ji vzít do rukou a zámek padá sám, netušené oblasti, nové světy se ti otevrou... „Budete jako bohové“... - Jen dostatečný fond mravní síly je s to, odvrátit oko od svůdce...

Četba, divadlo, tanec... Věci, které by slušná dívka nikomu nedovolila ani v pokoji svých rodičů, se pokládají za docela nezavadné, když se dějí veřejně na divadelních prknech, před zraky známých i neznámých, na odiv zvědavcům z „vyšších kruhů“ i nejnižší spodiny. Ústroj, v němž by dívka doma nevyšla ani na chodbu a ve kterém by nechtěla být viděna ani od bratra, vezme na sebe bez zardění na jevišti a představuje se v něm smyslným pohledům starých i mladých. Nutno varovat i katolická divadla před tímto úskalím. I na divadelních prknech platí předpisy zákona Božího, a přítomní v hledišti by byli spoluvinni, kdyby... Důvěrnost, kterou by si nesměl k dívce dovoliti nikdo, smí si dovolit tanečník, mnohdy člověk, na kterého by mimo tančírnu „nesáhla ani dřívkem“. Slova, jež jsou v každé jen poněkud slušné společnosti nepřípustná, mají propustku do veršů básnařů a na listy povídkářů, a nejen to... v „nejlepší společnosti“ možno předčítat, co jinak není dovoleno ani vysloviti, a četba takových „perel“ patří ke vzdělání, k bontonu... Hanba tomu, kdo by přiznal: „Já jsem toto slovo řekl,“ ale „nóbl“ ten, kdo řekne: „Já jsem to a to četl...“ Lidské ohledy... bázeň... Renanovo slovo působí ještě dnes: „Bázlivci učiní nejlépe, nebudou-li vůbec čísti...“ Kdekdo chce ukázat, že on tím „bázlivcem“ není, od primána až k absolventce vyšší dívčí školy, od učedníka až k doktorovi.

Proti kolika spojeným nepřátelům musí kazatel postupovat! S kolika má co dělat, s kolika zápolit, jde-li mu o to, aby odňal mládeži (zvláště studující) z rukou špatnou knihu, aby vyhostil z rodin špatné noviny, aby bránil do spolkové knihovny přístup jistému druhu tisků! Vášeň, nemístná zvědavost, domnělá nebo předstíraná touha po vzdělání, po pravdě, ďábelské vnadidlo, předsudky (těch, kteří namítají, že chtějí „bez předsudků“ studovat¹ a že tu-

¹ Dívče mně z exercicií známé... Zapletla se do sítě satanových, omámena vývody „učeného pána“. „Bez předsudků“ všecko slyšet a číst a pak se rozhod-

díž musí všechno číst . . . jako kdyby chtěl někdo „bez předsudků“ zkoumat houby tím, že napřed sám okusí . . .), lidská bázeň, strach před výsměchem, nedostatek mravní síly atd.

Co se užití příkladů týče (o obrazech to neplatí), nutno mít na zřeteli, že jde o práci negativní: „Varuj se, zdržuj se, utíkej . . .“ Stačí-li k povzbuzení jeden vhodný příklad, je tomu při varování jinak, zvláště při našem tématu (a vůbec, když jde o varování před blízkou příležitostí). Uveď jediný příklad zhouby, a vášeň začne počítat: „Při tolika milionech knih, které se do roka přečtou, jest pranepatrná pravděpodobnost, že i mne stihne podobná zkáza . . . Jeden se na úskalí ztroskotal, milionové šťastně unikli . . . pak mohou býti kliden; není pochyby, že zůstanu nedotčen . . .“ Každý vidí, co tím chci říci - že totiž v našem případě nutno odstoupiti od toho, co řečeno v kapitole o užívání příkladů (I. str. 18) a že nutno příklady hromadit. Sebevraždy, mravní zkáza, věznice atd. Zdaž by pohnulo kázání o zhoubě špatného tisku, v němž by se uvedl jediný doklad, že tam a tam špatná kniha přivedla do žaláře nebo ke ztrátě zdraví, víry, rodinného štěstí . . . ? A to tím spíše, že jest na snadě odpověď: „Ale knihy, které já čtu, nepatří do této sorty (špatného tisku)!“ Jako děvče, slyší-li o neslušné módě; vyslechne klidně a jest v hloubi srdce přesvědčena: „Můj oděv jest docela slušný.“ Jako zde nutno přímo označit, co slušné jest a co slušné není, tak i v kázání o tisku musí být uvedena jména. Jde-li o živé, opatrně! Ve spolicích a v konferencích má ovšem řečník větší volnost - tam prostě kritisuje vydaná díla, a ke kritice každé tiskoviny má každý mimo kazatelnu právo. Nesmíme se ovšem bát ztráty popularity; ať o ni přijdu nebo nikoliv, pravdu zamlčet nesmím (o Jiráskovi, o Vlastě J. atd.). Rozumí se, že i o hromadění příkladů platí: „Ne quid nimis.“ Nevyplnit řeč samými příklady!

Naše stati jednájí o víře. Poněvadž však četba, jak řečeno, ohrožuje stejně (někdy zároveň) oba poklady, víru i čistotu, a kapitola

nout, má-li a „může-li“ nadále ještě věřit, či nic . . . Skončilo to ztrátou víry. Když ji pak družky posílaly k známému duchovnímu, aby s ním o věci pojednala, odmítla: „Mohlo by se stát, že bych na některé jeho vývody nedovedla odpovědět . . .“ Tu to mám! Tak vypadají všichni, kteří „hledají“ pravdu! „Bez předsudků!“ Dokud víru měla, ochotně poslouchala vývody nevěrce a horlivě se zájmem četla, co jí do rukou dal; ale teď, bez víry, nechce ani slyšet o tom, že by vyslechla i vývody „druhé strany“, ze strachu, aby o své „přesvědčení“ (t. j. o svou nevěru) nepřišla nebo se v něm poněkud nezakolísala. Jiný, učitel, mi píše v jisté záležitosti, a sám začne bez jakéhokoli podnětu vytýkat církvi učení o pekle atd. Když jsem mu odpověděl a připojil několik poznámek o víře, žádal zdvořile, abych toho nečinil, jelikož jest prý „vyrovnaný muž“. - Vyrovnaný, asi jako domek z karet . . . bojí se, že bych do toho foukl a domek by se mu zřítill „Já tě nežádal a nežádám, abys proti mému „přesvědčení“ nečinil námitky, a to proto, že mé „přesvědčení“ jest skálopevné jako žula a já se nikterak nebojím, že by pod dělostřelbou tvých námitek a důvodů se zřítilla, jak se bojíš ty o svou stavbu z karet!“

se nedá snadno rozdělit mezi stať o víře a čistotě, pojednáváme v této kapitole o nebezpečí špatného tisku vůbec. Proto příklady i obrazy zde uvedené se týkají nejen víry, nýbrž i ctnosti andělské, a jednájí o zkáze špatných knih vůbec. Pak několik příkladů a obrazů, osvětlujících požehnání dobrého tisku.

Disposice se dá do formy sylogismu snadno uvést.

A) Pověz mi, s kým se stýkáš, a já ti povím, jaký jsi... (Doklady: hoch s řádnými druhy, se zkaženými... žena s kleveticemi... muž s opilci, karbaníky...) To znamená: takové budou tvé názory, zvyky, tvá mravní úroveň, tvůj život, jaký tvých druhů... Není možno, abys „neodkoukal“ jejich způsoby, nepřivlastnil si jejich zásady atd.

Nuže, kniha je tvůj denní společník. Když čteš, hovoříš s jejím autorem, či autor hovoří s tebou, k tobě, učí tě, vsugeruje ti své názory... Tištěné slovo má neobyčejně sugestivní moc, již se nelze snadno ubránit! Namítej v srdci proti autorovi, co chceš, kniha mluví a mluví, k tobě mluví, přesvědčivě mluví, kdykoliv ji otevřeš.

B) Kdo nalezl přítele, nalezl poklad. Rozumí se, že Písmo svaté má při těch slovech na mysli přítele dobrého.

Avšak dobrá kniha jest skutečně přítelem, dobrým přítelem...

Tedy... (Hledat, vážit si, dbát slov takového přítele... nelitovat peněz...)

C) a) Vliv přítele, s kterým se denně stýkáš: od něho to a ono odkoukáš, jeho vedení se bezděky jako žák poddáváš, jeho názory přejímáš, takřka nevěda ssaješ... Jest na výsost důležité, abys byl opatrný a prozíravý při volbě; snad tvé životní i věčné štěstí závisí na tom, jakého si zvolíš. Čím ti je milejší a dražší, čím více v tobě vzbuzuje respekt, vážnost a úctu svým věděním, ať skutečným, ať domnělým a předstíraným, tím větší má na tebe vliv k tvému prospěchu nebo k tvé zkáze.

Přítelem je ti kniha, kterou si oblíbíš...

b) Bez přítele může člověk být, bez „knižního přítele“, bez knihy, se syn 20. století neobejde - leda divoch na Kongu.

Člověk někdy přátelství tebou nabízené odmítne; kniha? Žádná neodmítne být tobě přítelkou!

c) Rodiče někdy starostlivě přihlížejí a se zlou předtuchou sledují, do jaké společnosti hoch chodí, s kým přátelí; právem! Proč nedozírají na toto druhé, daleko vlivnější přátelství s knihou? Neuvědomují si, jakou odpovědnost na sebe uvalují!

Do katolické rodiny katolický tisk: katolické noviny, katolický časopis, katolický kalendář, katolická povídka, katolická vzdělávací kniha; takový „domácí přítel“ přinese požehnání!

Tyto myšlenky lze uvést v sylogistickou dispozici:
 Vliv a význam přítele, dobrého i špatného.
 Kniha jest naším přítelem, dobrým nebo špatným.
 Tedy... Ty! Vy, rodiče!

D) Člověk, který v š e c h n o b e z r o z m y s l u a bez rozdílu jí, co mu do rukou přijde... (Virtus dicretionis...) Doklad: Dělník otrávil dcerušku, když jí bez rozmyslu dal lék, kterého neznal a který mu kdosi poradil v továrně: „Mohl bys to zkusit...“

Podobný je mu ten, kdo bez rozmyslu čte všechno, co mu do rukou přijde, co mu kdo poradí (dryáčnická reklama...) Zkoumáš bedlivě, co vchází ústy do žaludku... proč nevěnuješ stejnou bedlivost tomu, co očima vchází do fantasmie a do mysli? Z žaludku možno dostat, co tam nepatří... z fantasmie nedostaneš nikdy!

E) Vlastní škodou se učíme... Rozumný se učí i cizí škodou, aby se nemusil k vlastnímu neprospěchu učit škodou svou. Nečeká, až si zlomí ruku na kluzké cestě, kde si ji zlomilo tolik jiných... Nečeká, až se mu překotí auto na zatáčce, kde se překotilo jiným. Vyhne se nebezpečnému místu...

Naučme se i škodou, která stihla jiné špatnou četbou! (Doklady...)

F) Kdo se pustí b e z v e s l a a kompasu na moře, bez zkušeného průvodce do hor, dívka do velkoměsta, dopadne zle...

A ty myslíš, že nedopadneš zle, když se do labyrintu literatury pustíš bez průvodce? Anebo dokonce se špatným průvodcem? (Falešní a nezkušení rádcí Roboamovi!)

G) Epidemie... Ani nejopatrnější lékař nebo ošetřovatel se neubrání nákaze; čím méně neopatrný nerozumný chlapec!

Špatná četba jest epidemie duší, morová nákaza, rakovina, i odborník (bohoslovec!) jí kolikrát podlehl; čím spíše neodborník! Nedovede vtírajícím se námitkám odpovědět, není s to odehnat ode dveří duše pokušitele, když jeho sluhu... předchůdce... pomocníka, špatný tisk, do duše vpustil.

Proto jediná ochrana: izolace.

Confirmatur: Viš, co znamená slovo „varovat se blízké příležitosti“, jde-li o pokušení tělesná... o styk s osobou nebezpečnou... o hospodu, jde-li o pijana...

Totéž platí o zhoubné knize! Jde o spásu tvé duše, o tvou věčnou blaženost... jest ohrožena tvá spása.

H) Hrdost vlastence vymáhá, aby neposlouchal ani nečetl výroky urážející jeho vlast; nikdo se nevymlouvá: „Je nutno všechno vědět, znát... mně jde jen o pěkný sloh...“ Stát nedovolí takové

potupné nebo vlastizrádné věci šířit pod záminkou jedinečně vynikajícího lapidárního slohu...

A pari: hrdost věřícího učedníka Kristova vymáhá, aby nečetl tiskoviny, kde se plivá po tom, co mu je svaté... aby nečetl před tváří svého nejvyššího Pána, věčného Soudce, božského přítele, urážky jeho majestátu, jeho lásky...

Příklady.

- 1** **Plato** sděluje pověst: K egyptskému králi přišel bůh Theut a nabízel mu svůj vynález písma. Král odpověděl: „Chytrý Theute, vynalézt nějaké umění a odhadnout užitek i škodu, která z něho může vzejít, jest dvojit! Tys otec písma, ale z lásky k svým dítkám pomni, že přinese pravý opak toho, co od něho očekáváš. Kdo se naučí psát, bude zanedbávat paměť, a tak se usídí v duši zapomnětlivost. Důvěřující v písmo, budou se lidé spoléhat více na cizí znaménka, než by se snažili sami se rozpomenout... Vynalezl jsi prostředek na rozpomínání (zapomínání), nikoli pro paměť! Přinášíš svým žákům zdání velké moudrosti, ne však pravdu. Tvoji lidé se budou nyní mnoho a mnoho učit, ale bude jim chybět zevrubné poučení. Budou myslet, že mnoho a mnoho vědí, nevědouce nic, zhola nic...“ (Srovnej výrok Césarův: „Od doby, kdy vynalezeno písmo, chabne paměť.“ Možná, že přejet od Platona.)

A p l i k u j m e tuto pověst s malými obměnami na tisk, zvláště na denní tisk. Američan má každého jitra na stolku vedle snídani svůj deník. Neřekl bys, že to jsou noviny; objemný svazek, s nímž bys měl do večera co dělat, než bys jej prostudoval! Novinky z celého světa, od politických převratů v Číně až k nicotným událostem ve Zlámané Lhotě, od nejnovějších vynálezů a objevů ze všech oborů věd až k dryáčnickým insertům. O četbě nemůže býti řeči; jen povrchně možno celý svazek prolistovat. Zítřka neví, co včera četl. Krom toho stará známá stížnost: „moderní“ člověk nechá za sebe myslet noviny, není schopen samostatného úsudku, a při tom hrdě nosí hlavu vzhůru, slyše od Masaryka otřelou frázi, kterou tak rád na universitě posluchačům opakovával: „Ve středověku směl jenom papež myslet, dnes smí každý myslet...“ Smí, jenže nemyslí! Tvoji posluchači směli nejméně myslet! Jen se rozpomeň, jak jsi se obořil na onoho, jenž si dovolil vůči tvým vývodům námitku! Čím více se četba hltá, tím méně času na samostatné uvažování, ba na pouhé „strávení“ pohlceného čtiva. (Viz č. 106.)

Srovnej s tím výrok vězně, uvedený od **Arthofera**: „Nevím, zda Gutenberg vynalezl tisk z vnuknutí Božího či ďábelského; já jsem ztroskotal na bezbožné knize.“

- 2** **Plato**: „Kdyby básníci neměli jiného na odpovídání než to, že vykreslili život prostý všeho práva a mravů ve světle štěstí (t. j. vylíčili jako blažený život, ve kterém se šlape po právech a mravnosti), dostačilo by to, abychom je obvinili ze zločinu a největší nespravedlnosti vůči lidstvu.“ (Poněvadž tím mno-

hým popletli hlavu, vstúpili falešné pojmy o právu a mravnosti, zničili jich životní štěstí.)

Plato „O zákonech“: „Jeviště by mělo být podrobena přísné cenzuře; zákonodárce by měl uvalit velký trest na básníky, kteří opěvují špatné lidi.“

3 Sokrates varoval rodiče, aby dětem nedávali do rukou Homéra a Hesioda! Kdyby církev zakázala četbu těchto autorů, jejichž výtvořiny platí za perly světové poesie, byla by vykřičena za nejfanatictějšího omezence a zabeďněnce, za náboženského šilence...

4 Aristoteles: „Kdo kazí nevinnost mládeže, měl by být veřejně vymrskáán a vyhnán ze země, a ještě by to nebyl dostatečný trest.“

Diogenes: „Mnohým čtením se stává člověk tlachavým ignorantem; k jínému toto přehnané čtení nevede.“

Aristipp odpověďěl komusi, jenž se mu chlubil, že mnoho přečetl: „Jsou také lidé, kteří mnoho jedí, a nejsou nikterak zdravější než ti, kteří jsou střídmí.“

5 Čínský císař Hong-wu (14. stol.) pravil: „Staří psali málo knih, ale byly dobré, povzbuzovaly ke ctnosti, a každý jim rozuměl. Noví píší mnoho, zbytečně, o věcech, z kterých není pražádný užitek, a tak temně, že jim nikdo nerozumí... jako by schválně hledali výrazy co nejnesrozumitelnější.“

6 Romance o růži, jediná lascivní kniha středověku, která dosáhla popularity... Gerson, kancléř pařížské university, o ní řekl: „Kdybych měl jediný její výtisk a stál tisíc liber, bez váhání bych jej spálil. Císař Augustus odsoudil k doživotnímu vyhnanství Ovidia pro jisté neslušné verše... Ó nebesa! U pohanů pohanský soudce odsuzuje pohana, který svými písněmi svádí lid k nečisté lásce, a u křesťanů je takovéto dílo trpěno, hájeno, oslavováno.“ Tento román zkazil Lafontaine (četl ho jen proto, aby „studoval sloh“), a kolik lidí zkazil L. svými „Povídkami“ (Contes et nouvelles)? Člověk pustého života, kterého teprve těžká nemoc r. 1692 přivedla na jinou cestu; jal se pak překládat žalmy a žil čistě († 1695), tím však nenapravil zkázu, kterou krajně lascivní Povídky způsobily a působí - když už jeho kosti dávno zpráchnivěly! Totéž platí o ohavných nemravných bajkách Bocciových; autor se na konci života obrátil, ale dračí setba, kterou jeho pero po Italii a Evropě rozhodilo, bují stále a stále... Žádná lidská moc není s to vyhladit ze světa zkázu, způsobenou několika črty pera...

7 Armida, svůdná čarodějka v Tassově Osvobozeném Jerusalemě... Objeví se znenadání v ležení křižáckého vojska a láká rytíře k sobě; jen jediný Rinaldo se dá svést a jde za ní do její zahrady, zapomene na čest, padá ze hříchů do hříchů; konečně od spolukřižáků vysvobozen, překazí sebevraždu Armidinu, obrátí ji k pravé víře a pojme za choť. Brentano si stěžuje, že svůdné líčení zahrady Armidiny v něm roznítilo mnoho vášní. Jsem jist, že není jediný - jest pouze jediný čtenář onoho eposu, jenž nepokrytě doznal, jaký vliv na něho ono místo mělo.

- 8** Ludvík Ariosto, největší italský básník 15. stol. (Cinquecento) . . . jeho díla nejsou daleko tak ohavná jako Boccacciova, Vallova, Fidefova nebo dokonce Beccadelliho, a přece i jeho Orlando innamorato (Zamilovaný O.) působil neblaze. Výrok studující dívky: „Co jsem četla Ariosta, je se mnou konec.“
- 9** Karel August Varnhagen, spisovatel († 1858), čte jednou ve společnosti jakýsi román (pravděpodobně to bylo v saloně jeho manželky, ženy velmi pochybné ceny, o 14 let starší než on, průkopnice emancipace žen; ve svém saloně zavedla snad první ze všech kult Goethův). Nad nízkostí onoho literárního produktu byl tak rozhořčen, že zvolal: „To je jistě od Heinse.“ (Vilém Heinse, odporně smyslný romanopisec, † 1803, hlavní dílo Ardinghello). „Nikoli, od vašeho miláčka Gellerta, největšího ze všech mravokárců.“ Úžasem nebyl V. schopen slova . . . G. platí za muže „šlechtného citění, prosté zbožnosti, milého nazírání na život“ a „zdravé“ občanské morálky! († 1769.)
- 10** Anarchista Ferrer, původce hromadného vraždění v Barceloně r. 1909, chystající státní převrat a revoluci (proto popraven), pocházel z dobré katolické rodiny a obíral se myšlenkou věnovat se duchovnímu stavu . . . Na scestí přišel špatnou četbou.
- 11** Po skončení bojů s Maury r. 1492 se chtělo celé Španělsko dát uchvacovat vypravováním hrdinských činů. Žel, že jim nestačily události skutečné z minulosti jejich vlasti. Fantasie žádala víc, země byla zaplavena rytířskými romány z Francie, plnými neuvěřitelných a nejnesmyslnějších dobrodružství. Šířily se jako lavina, byly přímo hltány, celá země zachvácená téměř románovou manii . . . Bez rozmyslu se věřilo všemu, co vypravovaly; staří i mladí se houkali ve vysněném světě (nezdravé snění). Nikomu se nechtělo do prosaické práce všedního života, a to zavinilo, že národ se stal chudým, závislým na cizině. Dějepisci za dob Karla V. a Filipa II. si stěžují na mravy panen. Když nejsou matky doma, krátí prý si chvíli čtením těchto románů, plných lží, fantastických, na neposledním místě i milostných dobrodružství, vše berou za pravdu, a podle toho zařizují svůj život, k nedozírné škodě své a rodin, které si založí. Vláda zakázala sice r. 1555 tisk jakýchkoli rytířských románů, ale nadarmo. Sněm (kortešovské) žádal, aby byly všechny spáleny, nemožno. Teprve Cervantes († 1616) románem Don Quijote vyléčil své krajany z této epidemie. Neobjevil se již potom ani jeden rytířský román, ale lék přišel pozdě. Román pojat jako satira proti rytířským románům, jako Marc Twainova novela Ukradený bílý slon jest satira na detektivky. I sv. Terezie doznává, že před vstupem do kláštera se zálibou četla rytířské romány, a doznává, že netušila, jak nebezpečná tato četba byla. Lze aplikovat na četbu románů vůbec . . . líčí život falešně v růžovém světle ilusí; jinoch nebo dívka si představuje život docela pochybeně, a jak trpce zklamán, když vstoupí do života a pozná veškeru jeho střízlivost a drsnost. Rousseau doznává též, že otec (hodinář) večer co večer mu předčítal romány (někdy je četl sám, v 6. roce dovedl už číst) . . . Četli tak vášnivě, že neustali, dokud nedočetli do konce. Někdy seděli při svitu lampy do svítání. Slyšeli už „vlastovky zpívat“, když mu otec řekl „Pojďme do postele!“ Tim R. přiveden na scestí; nadaný hoch leccos zvěděl, co ještě vědět nemusil a neměl.

Jisté vášně se předčasně probudily, a z těch ilusí nebyl vyhojen nikdy, ani prosaickou skutečností ani vlastním přemýšlením. Místo co by se vyučil pořádnému řemeslu, chopil se harfy a chodil od zámku k zámku, hraje a čekaje... Jenže nikde žádná princezna nevyšla, aby ho pozvala dál... Tento život tuláka provozoval 1730-32.

12 Manzoni (autor Snoubenců, věřící Ital): „Knihy Debriový o čarodějství (Disquisizioni magiche) připravily o život více lidí než válečné výpravy nějakého výbojce.“ Byly přes sto let směrodatné; podobně spis kněze z řádu sv. Dominika Jana Nidera (Formicarius, po roce 1430), ve kterém vypočítává všechny ohavnosti, páchané prý od čarodějnic („zavazují se ďáblu přísahou věrnosti“ atd.), jakož i proslulé dílo Jakuba Sprengera a Jindřicha Institorise (oba téhož řádu), Malleus maleficarum (r. 1467, „Kladivo na čarodějnice“). Podepřelo značně pověru v čarodějnice a natropilo zkázu nedohlednou. „Čarodějnice nutno trestat přísněji a krutěji než kacíře...“ Teprve jesuité, pomlouvaný Becanus (kolem r. 1620), Bedřich Spee († 1635) a Tanner († 1632) vystoupili proti této pověře na ochranu ubohých obětí. Jejich spisy se však jen pomalu šířily, a zvláště Spee byl v nebezpečí života... Špatná kniha se rozšíří a ujme rychleji než dobrá! Lze aplikovat na každou špatnou knihu. (Viz kap. 33.)

13 První vydání Boccacciových neslušných bajek (Decamerone) vyvažovali přívrženci nového náboženství („čistého evangelia“) zlatem; v latiných vydáních je šířili mezi lid, prohlašovali za pověru, když slušnější než oni vhodili tuto neslušnou sbírku do ohně, jakmile ji ve svém domě dopadli. Všichni frivolní spisovatelé (katoličtí!) po r. 1517 podporovali buď zjevně nebo mlčky nové náboženství, nemohli utajit sympatií vůči němu... poznali sbratřeného pomocníka a příznivce! Tedy nejen nevěra, nýbrž i blud vycítí, že jeho nejmocnější spojenec v boji proti světlu víry Kristovy jest nečistota! - Zajímavost jest, že ti, kteří připravovali svými frivolními spisy půdu reformaci, se zálibou jednali de arte amandi (o umění milovat), tupili klerus (nebyl tedy předluterský klerus tak docela zkažený, když si frivolní básnaři z jeho zdržlivosti tropili posměch?), a kdo tupí katolické kněžstvo, hází obyčejně i blátem po ženě a dívce. Jan de Meux psal za doby reformace: „Čistá žena jest vzácnější než fénix.“ Měl říci: „Dnes... v táboře proticírkevním...“ Týž tvrdí, že prý čistá žena neb dívka nikdy nebyla a nebude. To mu ovšem nikdo nevěří, ale jeho druhému tvrzení věří s radostí kdekdo..., když totéž praví o katolickém kněžstvu!

14 Jediná kniha... co zkázy mravní i hmotné mnohdy zavíní! Než začal Lev V. Armenský boj proti obrazům (r. 815... obnovil obrazoborecké hnutí, zavražděn v den Narození Páně 820, bráně se proti vrahům krucifixem, jež právě v kapli po ruce měl!), zpracoval na jeho rozkaz veřejné mínění jeden z jeho dvorních spisovatelů, vydav knihu proti úctě obrazů. Pro vystoupení reformátorů byla připravena půda spisy smutně proslulého trojlistku Huttena, Reuchlina, Erasma; zvláště Huttenovy „Listy proti tmářům“ disponovaly srdce pro přijetí luterství. Málo platno, že Erasmus utíkal od hnutí, jež pomáhal vyvolat... Těžko zažehnat duchy, jež kdo vyvolá, jako u nás na př. nezažehnal

založení nové sekty farář K., jež spolu s Brodským na schůzích svými proticírkevními a proticelibátními řečmi ducha vzpoury podněcoval. Věřící Descartes přivedl veškerou filosofii na scestí, na dráhu, odkud napadla zjevení, nadpřirozené náboženství, a pak každé náboženství a víru v Boha vůbec, a to jedině tím, že se ve svém systému odchýlil od filosofie křesťanské. Co způsobil Kant, jenž popřel objektivní jistotu, objektivní platnost zákona příčinnosti, a tím podvrátil rozumové důkazy existence Boží! Co Macchiavelli, jenž radil knížatům, aby měli na zřeteli jen výsledek svých akcí a užívali beze všech skrupulů jakýchkoli prostředků, jen když vedou k cíli, t. j. kterékoli prostředky, i hříšné a zločinné! Málo platno, že před smrtí přijal sv. svátosti a smířil se s církví, od jejíž nauky se odchýlil... jeho kniha Il principe (Kníže) se stala evangeliem všech státníků nové doby. Co Pascal svými Lettres à un provincial Věřící dal nevěrcům do rukou zbraň! (Č. 23.)

- 15 Sieyès, jenž se za hrůzovlády opatrně skryl jako myš do díry, vylezl roku 1795 zase na denní světlo a po dlouhé době se zase v parlamentě ozval. Na jeho řeč odpověděl Serisy: „Kde jsi byl? Měl jsi strach o své drahé živobytí a zalezl jsi... Víš, co se zatím dalo? Kati s učenou tváří vraždili ženy, děti i starce, a dovolávali se tvých „Práv člověka“. Tys mrtvolami obklopen, až po kolena vězíš v krvi, a při tom ti srdce bolem nepuklo. Svě věci jsi opsal z Condillaca. Ty máš na svědomí nevinně prolitou krev, a teď si chceš dát pálit zápal a přijímat adoraci. Nemůžeš vrátit život obětem svého pera, ale nech aspoň na pokoji nás, když se v našem srdci ozývá touha po útěše sv. víry...“ (Sieyès, kněz, se dostal na čelné místo ve vládě, přežil revoluci více než o 40 let, † 1836.)
- 16 Nevěra 18. stol. a velká revoluce byla přivoděna především knihami a časopisy, kterými byly otravné zásady šířeny v lid po celé Francii, do nejzapadlejších chat. Literáti hleděli a) psát z a j í m a v ě. Montesquieu ve formě korespondence, vtipně (tropil si jemně posměch z tajemství sv. víry), Rousseau poutavým slovem, Voltaire duchaplnou satirou, ovšem kousavou, plnou kalu a jedu. b) P o p u l á r n ě. Miltonovy básně jsou proniklé protikřesťanským duchem... Jeho Ztracený ráj není dílo tak nevinné, jak by se na pohled zdálo! Rousseau nepíše fádni vychovatelské dílo, nýbrž vychovatelský román. (Émile, 4 díly, spálen katem z rozkazu pařížského parlamentu 1762.) Beletrie byla docela prosáklá protináboženskými zásadami; kdyby se byli nástrojové pekla omezili pouze na literaturu filosofickou, nebyli by nikdy zpracovali lid!¹ Jedovaté nauky šířeny pod rouškou zpěvníků a vzdělávacích knih. Rousseau v nejpečnějším formě podával veřejnosti nejšpinavější produkty své fantasie (Julie ou Nouvelle Heloise, 6 svazků) i nejohavnější skutky vlastního života (Confessions)... Neostýchá se odhalit před celou Francií ani hanbu své dobrodějky paní de Warens, jenž se ho v Annecy mateřsky ujala (potkal ji, sám bez zaměstnání, bez chleba, kalvínc, katoličku, když se ubírala do kostela s modlicí kníž-

¹ Týmž směrem pracovali Goethe, Schiller, Herder, Wieland, Lessing. Ve Vídni vydal syn Swietenův několik bezbožných knih, Danzer nebyl o mnoho lepší, Schrökh a Dannemark psali Dějiny církve, dílo proniknuté týmž duchem jako pověstná Wiener Kirchenzeitung.

kou v ruce, 1728), a jež s ním později žila nedovoleně v Chambéry (1732-1737, v jeho 20.-27. roce). Tím otupen veškerý stud... Nepokládalo se za závadné číst jeho špinavé romány v salonech, v „nejlepších“ společnostech... c) L a c i n o. Baron Holbach zřídil v Paříži „Haléřovou literaturu“. Lidu se brožury lacino prodávaly, někdy se prostě rozhazovaly mezi lid zdarma. Vévoda Orleánský (známý jménem Filip Égalité, za nějž v revoluci zaměnil své „aristokratické“ jméno, bratranec Ludvíka XVI., hlasoval pro jeho smrt, a nakonec popraven sám) vydal proti šlechtě a kleru na 2500 letáků, jež rozhozeny mezi lid a jejichž sémě brzo vzklíčilo. Dosavadní způsob psát ve foliantech nebyl by pořídit nic. d) S n á t ě r e m u č e n o s t i. Bayle, skeptik, vydával „učený“ časopis. Encyklopedie (hlavní pracovník a redaktor Diderot) se stala evangeliem inteligence; hlásala nejhrubší materialismus, nevěru, netoleranci vůči církvi. Matematik Lagrange se ani ve vědeckých spisech nezdržel zjevných neb zastřených útoků proti víře Kristově. Sieyèsův spis o třetím stavu (Qu'est-ce que le tiers-état?), vyšlý v lednu 1789, byl za tři týdny rozprodán ve 30.000 výtisků, a spolu s Rousseauovým dílem Du contrat social zvrátil dosavadní zřízení všech evropských států (krom Ruska a Turecka), stal se původcem liberalismu jakož i ujařmení dělníka. Tento kněz (Sieyès) byl vedoucím revolučního hnutí (s ním Mirabeau - tento pracoval slovem, S. perem... na vybídnutí M. mnoho kněží přešlo ke třetímu stavu; z nich pocházeli smutně proslavení vládní kněží). S. nazván od Napoleona kočkou... bezcharakterní člověk, jako úhoř jediný z původců revoluce unikl guillotíně; brojil proti monarchii, hlasoval pro smrt Ludvíkovu, a po revoluci se nabídl Napoleonovi a pracoval pro císařství. - Ozvat se proti těmto křiklounům neměl nikdo odvahy, a ozval-li se kdo, byl tiskem fanaticky napaden a umlčen - doklad „tolerance“, jejímž „apoštolem“ prý „osvícenství“ bylo! Tehdy nechybělo ani žen, které pomáhaly podvracet základy víry; jednak nečisté majitelky „salonů“ nebo „milanky“ literátů (vdaná Châteletova, milenka Voltairova), jednak literátky (Luisa Epinay, „přítelka“ Diderotova, Voltairova, Rousseauova).

- 17** Ludvík Mercier, jehož kniha Tableau de Paris, líčící ve 12 svazcích mravy a neřesti hlavního města Francie, patřila kolem r. 1800 k nejčtenějším knihám v Evropě, prohlásil o revoluci: „Voltairova Pucelle (kniha, v níž pokálel bahnem čistou postavu Panny Orleánské) stala se zákoníkem mládeže. Umí ji skoro zpaměti! S takovými mluvte o Sokratovi, Platonovi atd.! Neprávem byl ten muž pohřben v pantheonu!“

Napoleon nedovolil, aby za jeho vlády byly znovu vydány spisy Voltairovy.

- 18** K Voltairovi prý přišel jakýsi bodrý osvícenský otec, představil mu svého nadějného kluka a řekl: „Zde vidíte našeho malého učeně; přečetl již všecky vaše knihy!“ Kéž by byl raději pořádně přečetl katechismus!“ Prý...
- 19** Rousseau praví o své Nové Heloise: „Která čistá dívka přečte tuto knihu, jest ztracena.“ Villemain, státník, učenec, po 38 let sekretář pařížské akademie, církvi nepřátelský († 1870, 80letý), praví o téže knize: „Zkazila nám dvě velmoci, ženu a mládež.“

Rousseau doznává: „Záliba ve čtení, kterou učitel ve mně potlačoval, stala se mi vášní, pak šílenstvím. Četl jsem všechno se stejnou hltavostí, nedělal jsem jiného, než že jsem četl. Učitel mne stopoval, bil, knihy odnímal. Když jsem neměl, z čeho bych půjčově knih zaplatil, dával jsem jim košile a šaty.“

20 Ničemník a netvor, kněz a řeholník Chabot, jeden z nejhovadštějších revolucionářů za hrůzovlády 1793, byl zkažen špatnou četbou. Ani kněz není imunní! Velký španělský filosof, theolog a apologet Balmees, jenž musil z povinnosti číst bludařské knihy, aby mohl vyvracet jejich nepravdy, lži a útoky proti víře Kristově, praví sám o sobě, že po takové četbě musil vždy sáhnout k Písmu sv., Následování Krista nebo Ludvíku Granadskému, aby se zbavil dojmu, který v něm špatná četba zůstavila... jako se nemůžeš zbavit nemilé příchuti, když třeba jen na zkoušku ochutnáváš...

21 Manželka ministra Rolanda, popravená v revoluci, vynikala mimořádnými dary ducha i těla. Velmi zbožně vychovaná, v sedmém roce přijala svátost sv. biřmování, svým zjevem okouzlovala všechny učitele... nabízeli se jí, že ji budou vyučovat bez školného (ve Francii vzácná výjimka), jen když ji budou ve škole mít. Matka ji uváděla do praktického života (domácí práce atd.). I láska k Bohu a zbožnost se vzámala v její duši den ode dne, četba duchovních knih podporovala vzrůst ctností ještě více. Pokorná, skromná, čistá... Záviděla křesťanům z katakomb, že mohli pro Krista cedit krev. Prosila rodiče za dovolení, aby směla pobýt rok v klášteře a tak se důstojně připravit na první sv. přijímání. Bylo jí 11 let. Odloučení od matky jí bylo hrozné, první noc v cizině strašná... Vstává s lože, zahledí se k hvězdnému nebi, sepne ruce k modlitbě... takový klid a mír zaplavil její duši, že zapomněla na všechno mimo sebe. Žila vpravdě životem víry z víry... Neustále se obírala v myslí Bohem, nejinak než čteme v životě některých omilostněných světců; vše, co viděla, jí připomínalo Boha a k němu vedlo, všude a ve všem postřehla stopy jeho božské moudrosti a prozřetelnosti, všechno mile pořádající. Když konečně přišel svatý toužebně očekávaný den, byla tak rozechvěna, že jedna řeholní sestra ji musila ke stolu Páně vést. Sama tak o sobě vypravuje a doznává, že onen rok byl nejšťastnější dobou jejího života; nejednou zatoužila po onom zmizelém a ztraceném štěstí. Ale jak se dočítáme v životopise sv. Terezie Abdulské a jak nás poučuje zkušenost u některých duší, jest vrchol vysoké svatosti velmi blízký netušené hlubíně pádu a zatvrzelosti, jako by je Pán předurčil k mimořádné dokonalosti, a odmítnou-li, ponechá je docela na pospas jich vlastní slabosti... nechce je vést prostřední cestou jako většinu lidí... Nevěrnost, nevděčnost a pohrdnutí mimořádně velkými milostmi bývá u nich ztrestáno tím, že jim odňato vše a odepřeno „málo“. Tak i u ní. Opustila klášter, a nemajíc duchovního vedení, četla vše, co se jí namanulo. Jansenistické knihy, Descartesa... přiklonila se k stoicismu, k deismu... Napřed pocítila v duši nepokoj. Při prvním postřehu spěchá k sv. zpovědi a věrně líčí svůj vnitřní stav. „Nečtete snad nebezpečné knihy?“ Hned tušila, že by jí byly zakázány. „Nikdy“ - tato jediná a první neupřímnost či spíše lež ve sv. zpovědi rozhodla o jejím osudu časném i věčném. Prosila Pána, aby ji chránil nástrah a léček, které jí pokušitel klade,

a přece se dobrovolně v nebezpečí vydávala, s ohněm si hrála, příležitost vyhledávala. Četla Locke, Bayla, Diderota, Voltaira; stavba jejího duchovního života dostávala povážlivé trhliny, větší a větší, a ponenáhlu se bortila, až se zřítily nadobro. Nepropadla sice atheismu ani materialismu, ale víry pozbyla, a s ní i ostatních ctností. Napřed samozřejmě zbožnosti, pak pokory (z jejich řádků číší samolibost, domýšlivost, sebechvála), a že si andělskou ctnost neuchovala, netřeba snad podotýkat. Kde mizí víra, tam se nedá nadlouho ctnost Mariina udržet. Nezabloudila sice do nejhoršího bahna jako Voltaire nebo Enclosová, Defantová a jiné, ale život v jejím saloně nebyl docela korektní. Rousseau, jehož spisy vzala do rukou, když jí bylo 21 let, dílo zkázy dokonala. Za života matky přistupovala sice k sv. svátostem, ale jen z ohledu na ni, bez přesvědčení a bez víry. Před smrtí vzpomínala blahých let dětství v klášteře, ale neobrátila se, a zemřela nesmířena s Bohem.

- 22** Diderot vytrhl dceři z rukou svou vlastní knihu a co nejpřísněji jí zakázal ji číst. Týž nevěrec byl jednou znenadáni překvapen přítelem, když dceru vyučoval katechismu. Goethe vzal své poslední „lásce“, nezkažené Oldřišce Lewetzové, z rukou svou knihu Wilhelm Meister. „To není pro tebe.“ - Podobného cosi jsem slyšel o jednom našem velmi „oblíbeném“ a horlivě čteném romanopisci - jeho děti prý si jeho knihy potají vypůjčovaly ze školní knihovny! Nejmenuji ho, poněvadž věc mi není stoprocentně jistá, třebaže mi byla sdělena od spolužáků jeho dětí.
- 23** O četbě Goethově praví protestant Wolfgang Menzel: „I když vidíme (v jeho řádcích) hřích a nízkost jasně před očima, působí řeč tak sugestivně, že nás nutí hřešit a nízkosti se oddávat spolu s ním. Neodejdeme bez zahanbení, že jsme se alespoň na okamžik zapomněli... Má talent učinit každého čtenáře spoluvinníkem.“ Jako s lichotníkem se stáváš jedno srdce a jedna duše, tak i s autorem, má-li půvabný sloh a dovede-li poutavě líčit.
- 24** Jak sugestivní moc na duchy má jediná dovedně půvabně napsaná kniha, báseň, dobře sehraný divadelní kus! Zvláště tento! Báseň... Přečti si jen na příklad Die Götter Griechenlands a vmysli se do situace studenta, který se zaměstnává klasickou literaturou! Eugen Sue, jeho Věčný Žid, v němž přidělil jesuitům podlou úlohu, shrnuv na ně vše, co bídáckého může fantasie vymyslet. Tato kniha přispěla k tomu, že každá podlost nazývána jesuitskou. Není velkou ctí jistých literátů a kočujících řečníků, kteří se okazale prohlašují za katolické a ohánějí se frázemi o jesuitech, otrou se o ně slovem i perem při každé příležitosti.
- 25** Pombal užil proti jesuitům především tisku. Pozval si z Francie Parisota, a ten za 20.000 dukátů mu napsal pamflet, který byl tehdy přeložen do všech řečí a šel celou Evropou, samá lež a samá báhorka (o působení jesuitů v Paraguayi, kam se ovšem čtenáři nemohli podívat... o králi Paraguaye a císaři Mameluků Mikuláši prvním, jenž prý byl vlastně jesuitou atd.). Ještě dnes jistá sorta historiků z tohoto „historického pramene“ čerpá obžalobu proti jesuitům.
- 26** Předseda pařížského parlamentu Erceville doznal sám, že vydal 60.000 dukátů na brožury protijesuitské (věděl, že zrušením řádu vydělá desateroná-

sobně). Jansenisté měli t. zv. Pokladnici Spasitele, která vynášela ročně 40.000 dukátů, a těch užito vesměs na protijesuitský tisk. Jejich koryfej P a s c a l pokládal za důležitější všechen čas a pili věnovat pomlouvání jesuitů než pěstování fyziky a zvláště matematiky, ke kterým vědám jevil nevšední nadání. Aby jesuity, své odpůrce, zesměšnil, znetvořoval jejich nauku a náhledy, neštil se vědomého falšování... Ve Francii to byl on, jenž uvedl kousavý výsměch a zesměšňování do náboženských otázek, on otevřel neznabohům vnitřek domu, on učinil průlom, jímž vrazili dovnitř Lafontaine, Bayle, Voltaire. On, Pascal, hlasatel „pravého“ křesťanství, křesťanštější a katoličtější než jesuité a papež sám, jest vynálezcem metody, kterou se mu sice podařilo ubít jesuity, ale které se po jeho příkladu chopili jiní, aby v zemi ubili víru Kristovu a veškeré náboženství. Jeho Provinční listy byly arsenálem, v němž hledali od oněch dob nepřátelé řádu T. J. námitky proti jejich morálce. Nejzajímavější jest, že Pascal, ve filosofii chatrně „vyučen“ od otce, neměl jesuitské knihy ani v rukou; materiál mu skýtal jeho přítel Nicole (vyňal ze spisů T. J. „závadná místa“). Pascal překrucoval, trhal citáty z kontextu, špatně překládal, zúmyslně falšoval; autory, proti kterým jesuité bojovali, citoval, jako by se jich byli dovolávali atd. Z jeho pamfletu byl pro pařížský parlament pořízen výtah, na jehož základě byl řád T. J. ve Francii zrušen. Rok takto pracoval (1656-7), až usvědčen od jesuitů se lží ustal; ale to, co napsal, zůstalo napsáno a šířilo zhoubu dál.

Viz kapitolu 18. č. 46.

27 V 17. stol. se místy naposled prováděl zvyk, že špatná kniha (lascivní neb jinak nebezpečná) byla veřejně pod šibenicí spálena rukou ta na hranici, jako kdysi bludaři... Byli si dobře vědomi, co zla může špatná kniha způsobit... více zla než zločinec, lupič, vrah... Ti připraví o život jednotlivce, špatná kniha „pracuje“ ve velkém a připraví o mravnost celé masy... Oni loupí peníze, tato hubí duši. Pálit špatné knihy, středověké zpátečnictví... Proč jste to neřekli, když Hitler dal veřejně spálit knihy Försterovy a jiné, jemu nepřiliš milé?

28 B e a u r e g a r d T. J. káže o zhoubě špatného tisku. Jedna prodavačka knih ho po kázání pozvala, aby jí označil v jejím krámě závadné knihy. Bylo jich asi za 600 franků - tehdy ve stol. 17. suma veliká! Zničila všechny. Katolickým knihkupcům výmluvná lekce. Chceš-li být pokládán za katolického, neměl by ses snižovat k tomu, abys prodával neb objednával tiskoviny nečisté nebo božecké.

29 H e i n e : „Mé písně, mé romány a moje dramata jsou otrávena.“ Škoda, že nepřipojil: „Mne za to oslavují, a kolik ubohých svedených dělníků a řemesníků strádá proto v žalářích, nevím ani já sám.“

30 Do pracovny oslavovaného francouzského spisovatele X. (viz č. 31) vstoupil jednoho večera mladík s výrazem šilence. Domácí pán zděšeně ustoupil. „Co si přejete?“ „Přišel jsem se podívat na svého vraha. Byl jsem čistý jinoch, chtěl jsem se státi knězem... Bylo mi 18 let, když mi tvá kniha přišla do rukou; hltal jsem ji... Zničila mou víru, čistotu mého srdce, mé životní štěstí. Matku jsem přivedl do hrobu, a zde pohled na tyto dvě fotografie... tyto dvě dívky

jsou oběti mé ničemnosti; jedna se utopila, druhá jest v blázinci, a mne, 24letému, nezbyvá leč revolver... Zhnusil se mi nadobro život, ale než mu udělám konec, chtěl jsem vidět vraha své duše i svého života. Proklínám den, kdy jsem tvou knihu vzal do rukou..." (Pramen neuvádí jméno, jen okolnosti dávají tušit, že jde o Zolu.)

- 31** Zola (nalezen r. 1902 ráno na loži mrtev, otrávený uhelným plynem) jest pěvec a zbožňovatel oplzlosti a zrůdnosti; jeho lidé jsou zvířata, ba ještě hůře, netvorové... Pochopitelně, že člověk s fantasií, nemravností tak prosáklou, nebyl přítelem církve ani Krista... I on, jako velký dav literátů a nemyslicích „myslitelů“, hlásal do světa zvučnou polnicí „nové evangelium pro lidstvo od křesťanství osvobozené“. Dějiny literatury referují o tomto nejhnusnějším literátu všech věků a dob, že hlásal „krajní naturalismus“. Co by byl asi řekl o něm Goethe, kdyby se byl jeho produktů dožil! (Č. 33)
- 32** Předchůdcem a do jisté míry vzorem byl Zolovi Balzac; přítelem mu byl Maupassant († 1893 v blázinci 43letý). Student, který ve francouzské hodině četl některé jeho vybrané novely, sotva by věřil, že tento člověk v románech byl krajně lascivní. Marcel Prévost, méně významný, špinavý pornograf. Jaký div, že Francie (zvláště inteligence) odcizena víře a že propadla nemravnostem!
- 33** Viktor Hugo r. 1830 odpadl, za rok potom vydal román Zvoník Notre-damský (Notre-Dame de Paris), snad poslední kniha, kterou 80letý Goethe četl, a sám nečistý ji prohlásil za „nejhnusnější knihu, která kdy byla napsána“. Francie ji prohlásila za dílo umělecké, a ze všech jeho románů měla největší úspěch! Zvoník je typus ohavnosti fyzické, jako farář typus ohavnosti mravní. Po svědectví Goethově snad nebude nikdo tak příliš zablýžovat církvi, že tuto ohavnost dala na index. „Básník černa“ (le poète du noir), † 1885, 83letý.
- 34** Claude de Morenne praví v jedné básni: „V mládí jsem četl jisté verše, a ty zasadily mé fantasií a mému srdci ránu, která ještě zhojena není... Špatná četba zůstává v duši takovou skvrnu, že její následky nemohou být nikdy vymazány z knihy, ve které zaznamenány pro budoucnost. Jedovatou krůpějí zasažena vadne květina nevinné fantasie, a komu se to stalo, musí říci: ‚Co jsem četl, četl jsem.‘ Varuji jiné před úskalím, na kterém má fantasie tak truchlivě se ztroskotala.“ Cosi podobného doznává na sebe Fullerová, americká spisovatelka († 1850), že prý nemůže dostat živou mocí z paměti jistou věc, kterou před 20 lety slyšela v „lepší“ společnosti... V životě Jana Boska čteme podobnou výstrahu mládeži.
- 35** Eugen Sue, jeden z nešpinavějších skribentů 19. stol., zemřel r. 1857 v 53. roce rozčilením, že byl zkonfiskován jeho nemravný socialistický román „Tajemství národa“ (Les mystères du peuple, 16 svazků), psaný v letech 1849-57. „Tajnosti Paříže“ líčí mistrně zchátralost velkoměsta a všech tříd jeho obyvatelstva. Pařížané, které nelze nikterak nazvat příliš jemnocitnými nebo choulostivými, ho sami vykázali z města r. 1851, rozeného Pařížana - proto o svém rodišti toho mohl tolik vědět a tolik napsat!

- 36** Ilesch cituje případ, že otec bral syna 19letého do špatných domů; jinoch propadl brzo jistě nemoci... Kdo přivedl onoho otce na takovou myšlenku? Bebelova kniha *Die Frau und der Sozialismus*, kde prohlašuje jistou věc za nezbytnou. Co tento spis způsobil v řadách mužů, to v táboře žen dílo *Laury Marholmové* - vykládá, že všechny choroby dívek mají původ v tom, že neukájejí tělesnou vášeň... Lékařské autority mluví jinak! *Viz V záhonech Mariiných, kapitoly o čistotě!*
- 37** Filosof Vladimír Solowjew jako hoch se stal nevěreckým materialistou čtením německých filosofů; později se zase k víře propracoval, ale kolika se to podařilo! Většina ztracena Kristu nadobro. (ř 1900)
- 38** R. 1910 zkonfiskovala vláda vídeňské firmě L. Rosner 30.000 exemplářů špinavé literatury. Její humoristická revue *Simplicissimus* vycházela v 80.000 výtisků, a protože ji bylo vidět v každé čekárně lékařů, v holírnách, v hostincích, lze říci, že statisíce ji četly a špinily jí svou fantasií. O nic lepší nebyl časopis *Jugend*, který pod rouškou idealismu pašoval do duší jinochů a dívek svůdnou smyslnost.
- 39** V Montevideo, hlavním městě Uruguaye, byla v minulém století přikázána bezpečnostním orgánům denní obchůzka po všech tržnicích a ovocnářských náměstích (nevím, zda zvyk trvá dodnes), a bez milosti bylo zničeno, co bylo nahnilé neb jinak zdraví nebezpečné. Kdyby se tak jednalo s knihami! Co by v mnohém knihkupectví asi zbylo!
- 40** O špatných novinách i knihách a brožurách platí slovo: „Mají prepustku pro každé zboží, celní volnost pro každou hranici, bezpečný glejt pro každou kontumaci. Nikdo od nich nežádá clo, nikdo jich neprohlíží k vůli kontrabandu, projdou všude, prosty všeho cla, vši daně, všeho trestu. Čím větší, silnější a mastnější lži, tím více platí za loyální, osvícené, neohrožené; dávají prý svobodně, otevřeně průchod pravdě...“
- 41** Sv. Františka Římská (1440) jest při hostině, kterou pořádá její manžel Ponziani (pocházel z vynikajícího šlechtického rodu). U stolu koluje vzácná kniha, která existuje jen v několika výtiscích... Vzácnost působí sensaci, hosté ji berou do ruky jako svátost, světice nahlíží manželovi přes rameno do knihy, najednou mu ji vytrhne a hodí do kamen. Po hostině Ponziani zuřil; nechala ho vyzuřit, a nakonec mu řekla: „Jsem šťastna, že jsem zamezila mnoho hříchů, které by tento ďábelský spis byl způsobil.“
- 42** Marie Leszcynská, manželka Ludvíka XV., krále bídáka, spatřila u vévodkyně Luynes špatnou knihu: okamžitě ji vrhla do ohně. „Nemějte mi za zlé; máme se rády, a proto bych nerada, abyste...“
- 43** Duadet, v němž starověká Sappho našla velkého ctitele, opatřil překlad jejich básní touto dedikací: „Mým synům, až jim bude 20 let.“
St. Simon nazván trefně pohrobním vyzvědačem Ludvíka XIV.
- 44** Zvyk číst mnoho a povrchně zeslabuje ducha víc než nedostatek četby; stává se návykem a nutností jako kouření nebo pití, jest omluvou pro du-

ševní lenost, jak zřejmě na uvedeném studiosovi. Mnohý jemu podobný se uzavírá sám v sebe, nepřístupný a cizí vnějšimu skutečnému světu; a poněvadž většina literatury, jistě ze tří čtvrtin, se obírá náměty milostnými a sexuelními, točí se mysl jinocha a dívky jen kolem toho. Oběti spisů jako Werther, Graciella René, Dopisy Jana Ortise bývají málokdy starší než 20 let, ale jest jich celý hřbitov, druhé monacké Campo infernale. Právě tak mladiství misantropové, pohrdající povzneseně lidstvem a bližními, byli k tomu přivedeni Schillerovými Loupežníky, Byronovým Child Haroldem a podobnými produkty, vyhlášenými za mistrovská díla světové literatury. Může být, že jimi po stránce stylistické jsou, ale obsah je takový, že do rukou nezralého jinocha nepatří. (Viz č. 19)

Edison v 16. roce přečetl přes půl krychlového metru knih („pět hektolitrů“, když to chce někdo tak originálním způsobem měřit). W. Scott v 16 letech shtal několik knihoven. Huxley v 12. roce spolykal kdekterou knihu. Tito mužové jsou výjimka od obecného pravidla, zkušeností potvrzeného, že knihožrouti tohoto druhu nejsou vědecké práce schopni, ledaže by se ze své manie vyléčili.

- 45** Jedna knižní anketa zjistila: 90 proc. studentů prodělalo krizi hltní knih v době dospívání, 65 proc. doznalo, že prodělali „období zakázané četby“. Vzpomínám, jak jsem se s nechutí odvracel od takového studiosa, který oči i ústa otevřená se tak ponořil do četby, že nevěděl, co se děje mimo něho a vedle něho; když přečetl noviny a neměl nic jiného po ruce, četl i inserty a celého „Malého oznamovatele“, několik desítek, někdy i stovky oznámení všeho druhu: dopisy (milenců), nabídnutí k sňatku, nabídky prodeje, hledané koupě; nevynechal ani odstavec „Zaměstnání nabízíme, zaměstnání hledáme“ Ve škole to protloukal dosti bídně; žaludek přesycený takovým nezáživným balastem si znechutil „domácí pokrm“, studium a úlohy. - Povinnost rodičů a vychovatelů ostře dozírat!
- 46** V Berlíně před časem vypsala dívčí revue soutěž; dívky měly odpovědět na otázku: „Co ráda čtu?“ Odpověď jedné 19leté dívky zněla: „Kdykoli čtu moderní knihu, jsem vzrušena a nešťastná. Líbí lidi skutečně tak, jací jsou? Je svět skutečně tak špatný? Pak není východiska jiného, leč smrt nebo bláznec.“
- 47** Smiles: „Činit povídky (a zvláště detektivky nebo romány!) výhradní literární stravou, jest horší než plýtvat časem; srdce, které přichází příliš často ve styk se samou fikcí, je nakonec nevnímavé pro skutečnost.“
- 48** Mickiewicz uvádí mladého hraběte z rodu Horešků, jenž ve sporu se Soplici o jakýsi starý zámek filosofuje, jaký by to byl námět a zlatý důl pro veršované umění, kdyby se mohl do někoho z jeho rodiny zamilovat. „Proč Soplica, ten starý, proč jen nemá ženu nebo sličnou dceru, již bych zbožňovati musil? Ji svojí nazvat kdybych marně zkusil, pak v pověsti by vznikla děje páska: tam povinnost, tu srdce, onde msta, tu láska...“
- 49** Arthoferovi, duchovnímu správci věznice u Štýru, vypravuje jeden vězeň: „Pocházím z vážené rodiny; mé sestry jsou šťastně provdány, vážené,

já už po čtvrté v kriminále. Studoval jsem s velmi dobrým prospěchem; v sedmé třídě jsem vyučoval v kteréosi rodině hochá, zamiloval jsem se do jeho sestry, lehkomyšlného děvčete, půjčovala mi romány, já měl hlavu plnou milostných dobrodružství, a jak to skončilo? Ona ukradla rodičům peníze, já sebral vše, co jsem měl, a utekli jsme. Za tři dny nás policie měla, já byl ze školy vyloučen... Vstoupil jsem do učení k jednomu knihkupci; tam jsem měl příležitost číst dál... Navazoval jsem známost za známostí, nakonec mě vyhnal, a já se octl na silnici, mezi gaunery..."

- 50** T ý ž a u t o r vypravuje o hřbitově, kde na jednom hrobě bylo místo kříže vidět šikmý náhrobní kámen, jako by oplakával ztracený život, který kryje... Student, chloubá rodičů, nezkažený, čistý jinoch, pilně se učil... Jednou mu zkažený spolužák půjčí knihu, čte, vidí v ní obraz, jenž volal: „Pryč...“ Zardí se, hledí před sebe, vzpomíná slov katechetových: „Věřte, že mnohému byla jediná špatná kniha náhrobním kamenem časného i věčného blaha...“ Váhá... Konečně povolí pokušení a čte dál... Ten „náhrobní kámen“ sklátil v předčasný hrob jak jeho tak rodiče...
- 51** M l a d í s t v í v r a h o v é... K tomu netřeba dokladů mnoho; každou chvíli o tom noviny píší. Kdysi zpráva začínala: „Celá veřejnost jest vzrušena neslýchanou událostí...“ Dnes jsme na věc tak zvyklí, že dostačí lokálka s nadpisem „Tragedie mladého studenta“. Pro úplnost uvádíme několik případů - rozumí se, že ne vražd a sebevražd „nešťastných milenců“ 18-25letých - těch bylo vždycky dost - nýbrž hochů a děvčat škoře neodrostlých. R. 1937 na T ě š í n s k u hoch 16letý zavraždil ze žárlivosti dívku 9letou, protože jeho „lásku“ nechtěla „opětovat“. Krátce potom na Moravě 17letý učeník 16letou dívku. V B. se zastřelil před lety 14letý, protože „jeho Ema“ mu byla „nevěrná“. A něco později vytáhli z Dunaje ve V. mrtvolu dívky 8leté, jež dopisem sdělila rodičům, že „z nešťastné lásky“... V P i e r r e v D a k o t ě U S A. přišla svého času do školy tři děvčata s revolverem v kapse... Zamilovaly se do jediného kluka, a teď chtěly soubojem rozhodnout, které bude „patřit“. Všecko následek rychle zrajícího ovoce milostné četby. „Všecko je dnes přeerotisováno“... Všude, kamkoli se hoch nebo dívka podívá, se vtírá smyslnost, ba jest mu vnučována - kino, četba, škola (koedukace... jejíž odpůrce prohlašovali za fanatiky... *facta loquuntur!*). Učené psali učení páni (napřed za hranicemi, pak i u nás, aby se nezdálo, že jsme v pokroku pozadu), že „zdravá smyslnost“, t. j. po česku pustá nevázanost, jest jediný zdroj poesie, a pohlavní život že jest osa všeho pozemského žití (*Pod korouhví K. 15*); jiné romány se dnes nepíší leč milostné, výrostek dělá, co vidí v kinu nebo čte... Liberální Chauvin u příležitosti vyvraždění jedné pařížské rodiny napsal: „Že se dnes zmáhá epidemie zločinů, jsme vinni my, romanopisci.“
- 52** V K o t t b u s u nad S. zavraždil 14letý hoch r. 1907 na cestě ze školy dívku. Příčina? Čtení krvavých románů! Chtěl se také „vyučit“ loupežníkem. S druhy si zřídil v lese jeskyni, naváděl je ke krádeži, za stržené peníze si opatřil střelné zbraně a náboje.

- 53** V Maďarsku ve vsi Baja čítal takové romány jeden krejčí, přišel o rozum a pokusil se o mučení svých domácích... byl by je všechny umučil, jak to v románech četl, kdyby sousedé nebyli včas přispěchali na pomoc. Před lety (kolem r. 1910) svedla četba Mayových románů hocha k podobnému kousku - nezačal sice mučit, ale zpoła pomaten chtěl se pustit do Ameriky a tam „udělat“ kariéru jako nějaký druhý Old Shaterhand.
- 54** V Bridgepost (USA.) se zastřelil r. 1922 student 17letý. V dopise sdělil, že četba Bídníků (Victor Hugo, Les misérables) zavinila první pochybnost o existenci Boží. Hugo, známý čtenářům snad ze života Jana Boska... Za jeho pobytu v Paříži ho navštívil a světil se mu se svou vnitřní rozháraností... Na smrtelném loži přijal rozhřešení od kněze, jenž nebyv k němu připuštěn odebral se na balkon protějšího domu, kde ho nemocný s lože viděl... Ale napravena tím zkáza, kterou způsobil? (Viz č. 41.; kap. 35. F.)
- 55** Řada let tomu... V Praze nalezena ráno na loži otrávená 17letá dcera vyššího státního úředníka. Vedle lože na stole bezbožecký román. Téhož roku v Paříži spáchalo sebevraždu 15leté děvče, taktéž obět špatné četby; v poslední vůli ustanovila, že její tělo nesmí býti přeneseno přes práh žádného kostela. O několik let později v Bonnu 18letý student, jenž hlal nevěrecké spisy. V jeho deníku četli: „Pusto v srdci, jako v zimě. Mlha přede mnou, mlha za mnou, mlha kolem mne. Jsem bez minulosti, bez budoucnosti, protože nevím, odkud a kam. Krásně kvetl strom mého života; tu vypukla divá houře, bez listů je ten strom, a já oloupen o jaro, léto, podzim.“
- 56** Universitní student se zastřelil; rodičům oznámil v dopise: „Napřed jsem pozbyl nevinnosti, pak jsem ztratil víru, pak jsem se stal vrahem ubohé cběti, kterou jsem svedl. Nemodlete se za mne; je-li Bůh, jsem jistě zavržen.“ (Hoffnung IX. 43.) Jiný universitní student skočil s okna; na stolku ležela Nietzscheova kniha Jenseits von Gut und Böse. (Oberhammer, Příklady.) Kolik sebevražd zavinil román Utrpení mladého Werthera! Nešťastně zamilovaní chodili na jeho hrob, a majíce v jedné ruce knihu a v druhé revolver, končili tam svůj život. Autor v úvodě nového vydání téže knihy sám domlouvá podobným, aby byli hrdinové a nenásledovali „jeho hrdinu“.
- 57** Jinoch nalezen u stolu mrtev - náhlá smrt, ochrnutí srdce; před ním na stole rozevřená nečistá kniha. Nečti knihu, od které bys nechtěl být bezprostředně povolán před věčného Soudce! (Hoffnung 9, 13.)
- 58** V D. byly před málo lety konány porady, jak zamezit zločinnost mládeže. Soudní statistika zjistila: Z mladistvých zločinců bylo do vězení přiveдено 90 proc. děvčat a 20 proc. hochů pro pohlavní neřesti (děvčat více než hochů proto, že svůdce uteče a svedená hledá kdejaké východisko ze zoufalé situace), 33 proc. všech bylo stíženo pohlavními nemocemi, a příčina? Erotické romány, detektivky a podobné zločinecké „spisy“, v kterých se zločinecký důmysl vychvaluje a které rozšířeny v miliardách exemplářů! V P. zase zkoumáno, co jest příčinou tolika sebevražd studentů, a konstatováno: Zola, Nietzsche, Schopenhauer. Nicméně církev prohlašována dodnes za nepřítelku světla, pokroku, kultury, když tyto spisy zakazuje a dává na index.

- 59** V Paříži stál r. 1884 před soudem učeň 13letý, obžalovaný, že zavraždil mistra. „Četl jsem román La belle Julie; tam také 14letý spáchal vraždu...“ Tamtéž o několik let později 16letý hoch ubodal 6letého, vlákav ho do bytu. Četl vášnivě indiánky! V Londýně 19letý hoch uřízl břitvou hlavu hochu o něco mladšímu a zastřelil otce - taktéž ovoce indiánek. Před málo desetiletími u nás působily podobnou zhoubu detektivky... Nejedyn student byl vyloučen z ústavu, protože z touhy po podobných dobrodružstvích se pokusil o cestu do Ameriky, a peníze si opatřil krádeží několika korun!
- 60** Guillot sděluje v díle o pařížských věznicích, že většina mladých zločinců byla zkažena špatnou četbou. Po 20 let byl soudcem v Paříži - kolik jich tedy „jeho rukama“ prošlo!
- 61** Ve Sv. Havlu ve Švýcarsku popraven 29. prosince 1843 Petr Waser pro vraždu příbuzného. Jeho první slovo ke knězi, jenž ho připravoval na smrt: „Strauss mne zničil.“ Straussův Život Kristův, dílo, jež prohlašováno tehdy za epochální a které ještě dnes od jistých lidí velebno... Kdybych řekl, že činilo ze svých čtenářů zločince, prohlásili by mne za náboženského fanatika!
- 62** V Paříži popraveni 7. září 1878 dva universitní studenti Barré a Lebiez, protože zavraždili mlékařku a vyloupili její dům. Před soudem doznali, že k jejich činu je přivedly špatné knihy; zůstali nekající až do konce.
- 63** V Haagu konán r. 1884 proces s mnohonásobným vrahem hochů Joughem. Soudce se ho táže: „Co vás přivedlo k těmto zločinům?“ „Román Dva vrahové.“ Autoři těchto vražedných románů sedí v křesle, jsou od veřejnosti oslavováni a věnčeni, a jejich ubohé oběti dokonávají v doživotních žalářích nebo na šibenicích.
- 64** Gutenberg, vynálezce tisku, vidí své rodné město Mohuč vydrancované, spálené... Arcibiskup a kurfirst Adolf Nassavský se chce ujmout vlády, jakýsi Fust vydal proti němu tiskem štvavý spis, kde se zastává jeho šesazného předchůdce a štve město k odboji proti Adolfovi; tiskovina se blesku rychle rozlétla po kurfirstském území a strhla lid, Adolf se domohl svého práva zbraní, a pak se hrozně na vinnících mstil. Gutenberg vidí, jak se jeho vynálezu zneužilo k rušení pokoje; ale to byl jen začátek bolesti, brzo se dočkal horších věcí, musil přihlížet, jak se ho zneužívá k boji proti papeži, církvi, autoritě... chmurná předzvěst toho, co přijde. Za půl století po jeho smrti († 1468) vystoupil wittenberský bludař, a ten byl první, jenž spolu se svými využil a zneužil tisku k propagandě svých zásad a svého učení - zdaž by byl bez Gutenbergova vynálezu dosáhl takových úspěchů? Jak oheň po strnisku se rozlétly po Německu jeho štvavé hanopisy a strhly celé davy.
- 65** Douglas Jerrold, maje na zřeteli tendenci jistých knih a revuí, psát pikantně, komicky, často i žargonem nejnížší ráže (srovnej naši... „Čepáček hajným“), aby odpovídaly vkusu mas, praví: „Doufám, že se svět jednou nabaží tohoto neustálého posměchu; život má v sobě něco velmi vážného, historie lidstva nemůže být ve všem pojímána komicky; mnohý by byl s to psát

komicky i historii francouzské revoluce." Rceme: „Našeho národního ujařmení sotva minulého.“

- 66** Spisovatel Sheldon navrhl před lety v U. S. A. jistému velkému žurnálu, aby po jeden celý týden místo černé kroniky psal jenom to, co jest krásné a povzbuzující; redaktoři odmítli z těchto důvodů: „1. To by nepůsobilo sensaci, 2. není pro to školených dopisovatelů, 3. nikdo by to nečetl.“
- 67** Vilém Meinhold, německý romanopisec († 1851), byl kritikou vynášen až do nebe, když vydal dílo Čarodějnice bernsteinská; touže kritikou zle napaden, když napsal román Sidonia - poněvadž v něm odsoudil materialismus a spiritismus, což nebylo jeho ctitelům po chuti!
- 68** Hilty, universitní profesor v Bernu, praví: „Špatný tisk jest horší než styk se špatnými lidmi, poněvadž žádný člověk nemůže v sobě naprostou špatnost bez přimíšení sebemenšího dobra tak ztělesnit a přitom se ještě zdát tak krásným, jako výtvar fantasie; krom toho jsme od špatných lidí více méně vzdálení a máme se před nimi na pozoru, kdežto špatné knihy se dostanou i do rukou slušných žen a dětí.“
- 69** Hugo Zürnner - nevím zda ironicky či skutečně rozhorlen - zle vytýká že „mravokárci pídí v německého národa svatých písních po skrytých jedech“. Víím, že v mnohých tiskovinách takový skrytý jed skutečně jest. Týž v téže knize (Frau Jutta) si tropí posměch ze zachránců mravnosti (Sittlichkeitsretter), kteří vystupují proti jistým obrazům.
- 70** Italský malíř Jan Bazzi, člověk nadmíru smyslný... Smyslnost ho konečně ovládla tak, že z jeho štětce nevyšel žádný ušlechtilý výtvar; † 1549... od roku 1513 byl nazýván důsledně „Sodoma“... Kolika literátům by tento přídomek příslušel stejným neb i větším právem!
- 71** Po roce 1918 uznával kdekdo, že romány a povídky faráře Bohunila Brodského kapou smyslností jako ušipaně špinou, že jejich čtení připravuje půdu manželským rozlukám, ale nepamatují se, že by se byl před jeho odpadem ozval nějaký hlas proti němu. Což se jeho spisy staly špatnými teprve jeho odpadem nebo po jeho odpadu? Víím, kdyby se byl tehdy někdo proti nim ozval, byl by nazván přemrštěncem a fanatikem, nejinak než dnes, když se ozve proti tomu neb onomu skribentovi, jenž je právě v módě.
- 72** Při misii v X. mi vypravoval místní farář, že u 13letého děvčete objevil ve škole milostný dopis... mluvila tak, že žasl... Naučila se tomu četbou milostných románů. Jimi v ní předčasně probuzena vášeň; co romány líčily, promítala na hochy, jenž s ní vůbec nezačal...
- 73** V T. na Moravě mi vypravoval místní farář r. 1925: Prostá žena vešla do krámu, kupuje chléb, pekař jí ho chce zabalit do jistých novin... „Do takového s v... mi chcete zabalit Boží dar? Dáte to ihned pryč?...“
- 74** Dokud byla žurnalistika v plénkách, 1817-24, vyšlo v Paříži 2,750.000 knih a brožur - většinou s tendencí protináboženskou, ať přímo nebo nepřímou.

Dnes nevěrecké kalendáře nesou ve Francii rok co rok jed do 500.000 domů, nevěrecké noviny den co den do 250.000 rodin.

- 75** Brožurová válka proti světskému panství papežovu začala r. 1858 „Satirickými listy“ Francouze Edmunda Abouta; největší rozruch způsobil spis „Papež a kongres“, jež autor Laguérinniére vydal anonymně v Paříži roku 1859. Chtěli se zavděčit Piemontánům, favorisovaným od Napoleona III., jenž jim pak pomáhal i vojensky k dosažení jejich cílů, sjednocení Italie, a kteří se v poslední světové válce za to Francii zle odvděčili.
- 76** Španělské pokoutní noviny *Voz de Guipozo* a uveřejnily r. 1930 skandální aféru z jednoho valladolidského ženského kláštera: sestry prý zavraždily dítě, otec dítěte čtyři sestry postřílel, ostatní byly uvězněny. Na naléhání místního biskupa byl případ vyšetřován, noviny pro šíření lživých zpráv odsouzeny k značné pokutě, ale zpráva již přešla do mnohých evropských a amerických novin, a ty ovšem ani nenapadlo ji odvolat. - Na periferii Brna dospívající školní děvčata ze socialistických rodin obžalovala r. 1920 kněze, že zneužíval sv. zpovědi k otázkám... (Byly navedeny!) Nepřátelské noviny psaly o věci „svým“ způsobem, zpráva se dostala i do zahraničních novin, věc přišla před soud, tam se ničemnost navedených děvčat i návodců ukázala. Lidové Noviny ujišťovaly: „Neopomineme čtenářům sdělit výsledek soudního šetření.“ A opominuly! Pročpak asi?...
- 77** Jan Pfefferkorn († 1522), rodem žid, pak pokřtěn, soudil, že příčinou vši zatvrzelosti, kterou se vzpírají přijmout světlo víry Kristovy, jsou jejich knihy; žádal tedy císaře Maxmiliána I., aby německým židům byly všechny jejich knihy vzaty a zničeny. Císař odevzdal návrh mohučskému arcibiskupu Urielovi, ten zase je dal k prozkoumání a posouzení několika universitám a učencům. Všichni byli pro, jen humanista Reuchlin byl proti a prosadil své mínění, nazýváje Pfefferkorna „biffel, esel“, načež tento tvrdil, že R. se dal od židů uplatit. - Jisto jest, že židé by byli zůstali tím, čím byli, i kdyby jim byly knihy vzaty; vždyť celá staletí, kdy knih neměli, trvali v bludu a zaslepenosti, aby se vyplnilo slovo a předpověď bible!
- 78** Goethe: „O Freiheit süß der Presse! Kommt, lasst uns alles drucken walten für und für; nur sollte keiner mucken, der nicht so denkt, wie wir.“ (Pressfreiheit, správně 'Pressfrehheit.)
- 79** Alexander Chalmers, skotský literární kritik († 1834), po přečtení „Posledních okamžiků hraběte Rochestera“ pravil: „Tu jsem poznal, k jak rozsáhlé setbě zla může se stát nástrojem jediný škodlivý spisek.“
- 80** Nevěřící bývalý ministerský předseda francouzský Combes konstatoval s uspokojením r. 1908: „Radikální a socialistický tisk vyrval katolické církvi ve Francii dvě třetiny, možná že i tři čtvrtiny věřících.“
- 81** Montaigne, skeptik: „Dnes právě nejhorší knihy požívají největší přízně lidu.“
Lassalle, spoluzakladatel socialismu, pravil: „Nenávist, opovržení, zhynutí a smrt dnešnímu tiskul“

- 82** Bismarck: „Moc tisku byla krajně (verzweifelnd) účinná, a veřejná hloupost vnímavá jako vřdycky.“ Nazval noviny jemu nepřátelské Reptilienpresse (ještěrčí tisk). Tímto jménem nazývány potom noviny, které jako uličníci házejí blátem po čestných lidech.
- 83** Alban Stolz mluvil ze zkušenosti, když napsal: „Pisatelé jisté sorty novin jsou brak (Ausschuss) člověčenstva; vrhli se na továrenskou výrobu novin, protože se na jiné řemeslo nezmohli. Co tyto zkrachované existence řeknou, platí jistým lidem, líným k přemýšlení, víc, než co jim řekne kazatel jménem Kristovým. Na papíře a písmeny bojují dnes proti sobě nebe a peklo. Chceš-li být Kristův, drž se katolického tisku. Každým haléřem, který vydáš za špatný tisk, dáváš závdavek ďáblu na svou duši.“
- 84** P. Albert Weiss praví asi toto: „Filosofie tvoří veřejné mínění a názory; její vliv na ducha doby nelze podceňovat... Chceš-li ducha některé doby poznat, studuj tehdejší filosofii. Jenže lid nemá chuti ani možnost ani kdy ke studiu filosofie; tomu upraví filosofické zásady za vhodnou krmí básníci a romanopisci (povídkáři). Voltaire a Lessing zpracovali a lidu přístupnou učinili filosofii osvícenskou, Schiller Kantovu, Sandová (a s ní Hugo) Leroux. Co přinášejí filosofové na trh v káfe, dávají básníci a povídkáři do oběhu v drobné minci a v úhledné formě.“ (U nás proslul tímto řemeslem Machar.)
- 85** Sv. Jeronym: „Vidíme kněze, kteří nechavše evangelij čtou komedie a zpívají milostné verše z Vergilových Bucolica.“
Sv. Bernard, ep. 189: „Knihami se všude jen hemží, v městech i na zámčích se přijímá temno místo světla, a tyto knihy jdou od národa k národu, od říše k říši...“
- 86** O Euripidových dramatech praví znalec: „Už nejsme ve vznešeném světě jako u Sofokla, nýbrž ve vášnivém rozehvění.“ Sofokles charakterisoval sebe a svého kolegu: „Já líčím lidi, jací být mají, E., jací jsou.“ Tím řečeno vše; S. povznášel do vyšších sfér, E. držel čtenáře v prachu země. Bohužel, po této stránce bývají ženy horší, jako dovedou být většími svůdnicemi, tak i jejich romány svádějí mistrněji. Smiles svědčí, že nejhorší z nevěreckých autorů novel a románů jsou ženy - o anglické literatuře tedy to platí docela jistě. Vzpomeňme ale též francouzské Jiřiny Sandové!
- 87** Věřící básník a mariánský sodál dr. Domaning (ř. r. 1913) učinil předsevzetí: „Nikdy nevezmu do rukou špatnou knihu; nač si poskvřňovat fantasil!“ Byl básníkem a nemyslí, že jest nezbytno jisté věci číst nebo studovat k vůli dikci a stylu! (Viz č. 7, 23, 88.)
- 88** Popírám výrok Pliniův: „Žádná kniha není tak špatná, aby s některé strany neprospěla.“ Zkušenost ho viní z nepravdy! Popírám výrok Angličana Sterne: „Hřích jest o polovinu méně zlý, když jest zbaven sprostoty.“ Jde-li o špatnou knihu, je tomu právě naopak! Čím lahodnější sloh, tím svůdnější; neřest bez skvělého hávu spíše odpuzuje než by lákala, neřest navoněná a zkrášlená vábí a svádí.

- 89 R. 1908 vypsal jeden časopis cenu na odpovědi: „Kdo jest největší nepřítel lidstva?“ Došlo 1142 odpovědí; první cenu dostala odpověď: „Špatný tisk“. Druhou: „Nesvědomitý učitel“. Třetí: „Alkohol“.
- 90 Nicotná četba: Vergil opěvoval culicem (komára), Ovid pulicem (horší hmyz), Fronto stercus (mrvu), Agrippa asinum (osla), Scaliger husu, Majorangius bláto, Caleaginus a Heinsius ohavný cizopasný hmyz, z Erasмова péra pochází „Chvála bláznovství“, Thomasius píše Všeobecné dějiny lidských moudrostí a bláznovin 1693, Dourx 1766 v Amsterdamě historickofilosofické pojednání o nejprřednějších směšnostech různých národů, Textor v Basileji 1756 „Historia ludicra“, t. j. seznam těch, kteří umřeli smíchem. Petersenovo dílo vydané 1782 v Lipsku „Národní sklon německý k pití“ se dočkalo několika vydání. Obsonäus píše 1592 De arte bibendi (Umění pít), Stuttgart jest rodiště almanachu pro pijany, kde se jim dostává pokynů a rad pro každé roční období (r. 1811). Wessel, norský spisovatel (ř 1785), píše „Lásku bez punčoch“, parodii tehdejších tragedií, Kempis r. 1666 historickofilosofické pojednání o líbání a marně hledá definici hubičky, stejně jako Hekelius a Herrenschiemiedius. Aforismy o tomto předmětu vyšly v Lipsku 1807 s deseti mědirytinami. Haley obohatil svět r. 1786 třemi svazky filosofickohistorickomornálního pokusu o staré panny, a Drážďany jsou rodiště historie ženského střevíce (r. 1783). Baillat vydal dílo o učencích, kteří nic nenapsali, Klotz historii autorů, jimž jejich dílo bylo zkázou (Lipsko 1728), Tschanteren historii o učencích, kteří se k smrti ustudovali - ve třech svazcích „bescheideitlich erörtert“: 1. příklady, 2. zjištěním nebo hledáním přirozené příčiny jejich smrti („causae naturales“), 3. quaestio moralis: je-li takové studium hřích. Abbate Frant. Cancellieri za Pia VII. byl známý, že před jeho pérem není nic jisto; psal o bodnutí vosy tarantely, o tělesných lékařích papežů, o mužích, kteří měli velkou paměť a o těch, kteří ji pozbyli atd. Dr Götz v Lubecku obšťastnil svět r 1708 pojednáním o učencích, jejichž otec byl švec a kteří sami byli ševci a pak ševcoviny nechali, o těch, kteří při ševcovině pěstovali vědu, o těch, kteří byli krejčími, kteří se jmenovali Antonín, kteří se neoženili, kteří zmrzli nebo utonuli.

Obrazy.

Jde-li o to, abychom vyhledali přiměřené obrazy pro zhoubu špatné četby, nutno vybírat takové zjevy, kde se pojí klamná a svůdná krása s nebezpečnou skrytou léčkou. Pak jest zřejmo, že tyto a jim podobné obrazy se hodí nejen jako ilustrace pro špatný tisk, nýbrž i pro k t e r o u k o l i v á š e ň, která pod svůdným zevnějškem skrývá žahadlo, dýku, smrt... tedy především pro sladký jed tělesné náruživosti. Je tedy radno zvláště tyto obrazy pročitat s perem v ruce, po straně si poznamenat, ke kterému thematu by se kazateli ten neb onen obraz hodil. Někdy i příklad se hodí pro různá themata; obrazu však může být velmi často použito jako ilustrace ne k jednomu, nýbrž k několika různým thematům - podle toho, co na obraze vytknu (podtrhnu...) Obraz o kvasu, jehož

sám Pán užil, jednou jako obrazu šíření jeho království, po druhé jako symbolu nesvatosti a hříšnosti! Většina obrazů v této kapitole uvedených jsou důkazy pro účelnost přírody. Ale znova upozorňujeme: rozhodnout se pro jednu z mnohých možných aplikací! Nikoli ho užít dnes za krásný doklad moci a moudrosti Boží, a zítra za odstrašující příklad morové zhouby špatné knihy!

- 91** Šíření špatného tisku... b a c i l y! Práví nezmarové ve světě, oku neviditelní, jejich délka pranepatrná (na jeden milimetr se jich vejde 500-1000)... Rozmnožují se rychlostí, která se vymyká veškeré představivosti. Za jeden den z jednoho bacilu jich může být přes 16 milionů (délka 33 m), za druhý den 218 bilionů (délka 563.000 km, tedy sahaly by až za měsíček), třetí den 3772 triliony (délka 7¹/₂ bilionu km, tedy skoro jednoho světelného roku, 5.000.000krát delší než vzdálenost země od slunce, vážily by 7¹/₂ milionu kg). Za málo dnů by tvořily (dány dohromady) kouli větší než zeměkoule. Jaký tudíž div, že epidemie, bacily působené, se tak rychle vzcházejí a šíří! Nebýt jiných opatření přírody, jež bacily ničí, byl by jimi všechn život zakrátko zničen. Kdyby špatný tisk nebyl paralysován, ovládl by jím satan vbrzku všecko lidstvo! Paralysován... jak? Někdy vrozenou cudností, již se přičí a hnusí služba neřestí, jindy výchovou, hlavně však životem z víry, náboženstvím, útekem před špatnou knihou, vzpomínkou na následky (věčnost)..., knihou dobrou. Život z víry, život čistý... Vniknou-li bacily do krve, byl by s námi konec, kdyby nebylo ochranného opatření. Bílá tělíska krevní jsou zdravotní policie v našich žilách. Kam bacil vnikne, shromáždí se kolem něho, chopí se ho, udusí jej a vyloučí z těla. Jako strážci putují bílá tělíska celým tělem, proniknou stěnami žil, hledají a odstraňují škodlivé látky, které vnikly do těla dýcháním, polykáním atd. Kde oběh krve vázne a kam málo tělísek přivedeno, tam mají bacily většinu a je zle.

Aplikace samozřejmá. Lze snad bílou barvu tělísek uvést ve spojitost s bělostnou barvou sv. čistoty. - Stát na stráž! Pryč se špatnou knihou!

- 92** Cholerový bacil jest vázán na vlhko... na suchu hyne. Vůbec přímé paprsky sluneční jsou zhoubcí bacilů. (Světlo víry Kristovy... víra nás silí v tělesných i jiných pokušeních!) Vlhko jest semeníštěm bacilů (plísň... bakterií...) Ocet a sůl neusmrcují sice bakterie, ale brání rozmnožování... proto nakládáme do soli, do octa (sebezápor!).

Aplikace vhodná spíše pro ctnost andělskou než pro četbu.

- 93** Symbolika bacilů: mohou být symbolem pokušení a pokušitele... Nic netušíme, a bacil vnikne do těla (dýcháním, dotekem, nepatrnou odřeninou kůže, douškem vody...) a začne své zhoubné dílo. Tak pokušitel, ať pracuje přímo sám nebo skrze své pomocníky, tělesnou vášeň, žádost očí, špatnou společnost... Neubráníme se, a pokušení nás přepadne někdy ve chvíli, kdy se toho nejméně nadáme, a máme co dělat, abychom uhájili posici. Což teprve, když sami vyhledáváme? (Dobrovolná četba nebezpečných tiskovin!)

- 94** Muchomůrka... Hříbek jest nevzhledný, musíme ho pracně hledat, muchomůrka se nám přímo vtírá, barva červená, nápadná (dryáčnická reklama špatných knih!)... Že k ní cítíme odpor, sotva ji zočíme? Protože jsme léta a

léta zvykli od ní se odvracet. „Prašivka...“ Tak duše sebevýchovou zocelovaná a vyrovnaná se instinktivně odvrací od hnusné četby; ale duše nezkušená nebo neprodělavší sebevýchovu? Počíná si při pohledu na dryáčnický upravenou obálku jistých knih jako dítě při pohledu na muchomůrku a na jiné jedovaté houby nebo květy...

- 95** Pampeliška... Na pohled milý kvítek, ale utrhni jej, a zamažeš se; zvláště bílý šat dítěte odpyká styk s ní...
Je-li jí na louce příliš mnoho, nepůsobí milým dojmem... Lavina bezcenných knih odpuzuje už svým množstvím...
- 96** Kopřiva... Sbíráš květy, a najednou pocítíš palčivou bolest, znenadání a neočekávaně... Namlouváš si, že hledáš u autora jen krásnou dikci a sloh, a spálíš se... Bez pohromy neodejdeš!
- 97** Ve Venezuele roste pryžcovitá „kopřiva“ (*Iatrofa urens*); žihá tak silně, že člověk může i omdlít. Javská kopřiva (*Urtica stimulans*) stromovitého vzrůstu, domorodci jejími větvemi krotí buvoly (účinnější prostředek než kožený bič!), působí bolesti, které cítíš 24 hodin. Na Timoru roste *Urtica urentissima*, od domorodců nazývána ďábelskou rostlinou... dotkni se jí, a jako bys byl hadem uštknut... dlouhá léta zakoušíš bolesti, občas křečovitě záchvaty, teprve smrt tě jich zbaví.
Aplikace: četba jediné knihy může mít zhoubné následky, jichž se nezbavíš po celý život. (Viz doklady nahoře!)
- 98** V tropických pralesích roste *Laportea gigas*, kopřivovitá rostlina, vůči které jsou kopřivy a včely nevinností! Její plody vábí, ale dotkni se rostliny při trhání... působí spáleniny těžší a bolestnější než oheň, může ohrozit i tvůj život!
- 99** Africké mléčné stromy se nechají beztrestně dotýkat, ale porušíš-li kmen nebo list (utrhni!...), vystříkne ti na kůži mléčná šťáva, pálicí jako kyselina..., vnikne-li do očí, můžeš oslepnout. Nadto mají některé druhy bodliny, působící pravé muky.
- 100** V tropickém pralese na Haiti roste druh palem, jejichž kmen pokryt chumáči trnů. Stačí, aby ses přiblížil... netřeba se ani dotknout... ulomené jemné bodliny poletují vzduchem! Zavrtají se do těla, působí bolestnou otravu a zimnici.
- 101** Ve střední Indii rostou t. zv. elektrické stromy. Dotkneš-li se listů, pocítíš znatelnou ránu. Ptáčci i hmyz se stromu vyhýbají; na vzdálenost 210 m se odkloní magnetická střelka. Na tomto obraze lze vidět, že aplikace může být rozmanitá, někdy dokonce opačná - podle toho, jak kazatel věc pojme. Buďto: Vyhýbej se příležitosti, špatné četbě nebo společnosti... Zpěváčci se stromu zdaleka vyhnou... Nebo: Chraň si čistotu srdce - nepovolaný ať vyzpožuruje sám, že musí zůstat opodál... hmyz se neodváží na listy nebo květy stromu se posadit. Kazatel však nesmí užívat aplikací promiscue, dnes té a zítra druhé, pakli nechce vzbudit dojem, že si příklad vždy „přistříhne“, jak

se mu právě hodí. Krom toho by se minul účinku, aby si totiž věřící určitou pravdu s určitým příkladem (obrazem) odnesli domů.

- 102** Podobná rostlina roste v N i k a r a g u a. Ve vzdálenosti 4 m se magnetická strelka od svého směru odchyluje; blíží-li se k ní, pohybuje se rychleji a rychleji, v bezprostřední blízkosti se otáčí kol dokola, v noci však magnetický vliv přestává - nejsilnější jest po polednách. Za bouře se projevuje mocněji. Po dešti rostlina ihned uvadne. Také jí se ptáci a hmyz vyhýbají.
- 103** V U r u g u a y roste f í k r d o u s i v ý. Ptáci zanesou jeho semeno do vrcholu palmy Butia, fík začne růst shora, ovíjí listí a kmen, roste pomalu, ale jistě. Když dosáhne země, jest již silný jako ruka. Teď zapustí kořeny, a nezardousil-li palmu doposud, zardousí ji nyní docela jistě (vyvine se v kmen rovný jako svíce, plný listí). Četba... ponenáhlu, ale na dobro zničí víru v srdci. Právě tak špatná společnost, ačkoli zde proces obyčejné tak dlouho netrvá.
- 104** Z a h r á v a t s i s nebezpečím, přečíst jedinou větu, poslechnout jedinou poznámku proti sv. víře, a nezbavíš se pochybností dlouhou dobu... V tropech neznají domorodci lepší ochrany svých chyší, leč když je postaví dovnitř živého k a k t u s o v é h o p l o t u. Běda cizinci, jenž puzen žízni dá se zlákat červenavými, svěže sladkými dužnatými plody! Celé týdny se nemůže zbavit jemných ostnů, jež se mu zabodaly do prstů, rtů, jazyka...
- 105** Ve střední Africe roste strom M a n z e n i l l a, podobný hrušce, červené plody jako malá jablka, květy vydávají omamující vůni, desetkrát silnější než jasmín... Strom prudce jedovatý! Malí živočichové okamžitě hynou, vdechnou-li tuto vůni, člověk zemře, vdechuje-li ji delší dobu.
- 106** Jiný rod otravných stromů roste v Americe... R h u s otravuje pouhým dotekem nebo přítomností. Unavený turista se posadí do jeho stínu, netuše nic zlého, a pomalu pocítuje zavrať... Pouhé výpary!
- 107** I n k o u s t o v ý s t r o m, zvaný kašu (v Indii). Jeho plody obsahují ostrou pálicí šťávu, jež vystřikuje na všechny strany, když se s plodem blížíš k světlu - proto zvané „ohňostrojové ořechy“. Ze šťávy se vyrábí černá barva, nesmazatelná - užívá se jí k označování prádla (prostředek proti slabé paměti). Kleвета, pomluvy, utrhaní, černé a nesmazatelné! Strom jest příbuzný balzamovníku, ale s jak docela rozdílnými vlastnostmi!
- 108** Taktéž v Indii roste „m l é č n ý s t r o m“ (Excaecaria); z kmene prýští mléčná šťáva, jež oslepí, vnikne-li do oka. Dělníci, kteří tento strom porážejí, často oslepnou, protože při největší opatrnosti nelze se neštěstí uvarovat. (Č. 75; 107.)
- 109** V Americe roste s t r o m p í s č i t ý (Hura crepitans, z rodu pryžcovitých); jeho plody opicím neškodí, naopak jsou jim pochoutkou, ale člověka otráví. A p l i k a c e : Duše hrubá snese leccos, co duši jemné jest záhubou.
- 110** Unavený poutník vidí v dáli vystupovat k nebi kouř, plný radosti se pustí k němu... tedy několik lidí se nablízku utábořilo, tam najde jakýs taký od-

počinek... Přijde blíž a vidí, že se dal ošálit. Strom táborových ohňů (v Americe)! Jeho větve a dlouhé listy, tenké jak vlasy, zvlněné vánkem, vypadají zdálky jako dým vystupující z ležení. (Planá, jalová, bezduchá četba, která duši nic neposkytne.)

111 Štáva „zázračného plodu“ ochromuje bradavky jazyka... po jeho požití všechno odporně sladce chutná, i citron... Četba nevěrecká a zvláště nečistá otráví fantasií, takže se jiným nezaměstnává (taktéž nečisté hovory), a četba milostných románů... viz nahoře!

112 Strom zlé ženy (arbol de la mala muncher) v Mexiku... pouhý dotek tohoto stromu na vyprahlých pustinách rostoucího, působí horečku, otravu, nevyléčitelnou nemoc; domorodci se mu zdaleka vyhýbají.

113 Jedovatý brazilský strom euxylofor má v míze jed, jehož šest miligramů usmrtí silného psa; jiný strom xanthotoxin... dej do 1000 dílů vody jeden díl jeho jedu, a za 2-4 minuty zhynou všechny ryby. Strom cocobola a tecoma působí těžké záněty kůže, léčba trvá měsíce, a zůstanou nepěkné jizvy. Málo platno, že tyto stromy mají kvalitní dřevo (špatná četba lahodný slohl); i pěkný nábytek svými jedovatými výpary poškozují zdraví!

114 Brazilský mléčný strom nařiznut vydává štávu, která barvou i chutí jest podobná smetaně, smíšená s vodou velmi osvěžuje, a smíš-li ji s kávou, sotva rozeznáš od pravé kávy; ale jiné stromy tě svým „mlékem“ otrávil (Ovoce tohoto stromu jest velmi chutné.) Semena rostliny *Menispermum cocculus* (chebulovitá) na Indickém souostroví obsahuje olej jako jiná semena (olivky, ořechy, bukvice atd.), ale jaký! Narkotický, silně omamující, jedovatý; domorodci užívají tohoto semena za vnadidlo pro ptáky a ryby... požitím jsou docela omámeny, jako bez smyslů...

115 Trávový strom v Australii... Nízký pryskyřičný kmen, mnohonásobně kroucený... koruna vypadá jako snop hrubé trávy, a ze snopku ční k nebi stvol, držící ve výši asi 10 m květ podobný zahrocené tyči, vysoké až 10 m, takže výše celého stromu obnáší až 20 m. Skupina takových stromů vypadá jako šik domorodců ve válečné výzbroji...

Aplikace: Členové katolických spolků... semknout se v šik na obranu čistoty a víry... bude-li jednotlivec z křemene, bude celé sdružení z kvádrů, nepřemožitelná falanx...

116 Mangrový strom, rostoucí při ústí tropických řek, kde neustálý příliv a odliv, dvakrát denně! Strom jest však zařízen tak, aby odolával. Kmen vysílá s výše asi dvou metrů nad zemí kořeny šikmo do bahna, takže jest upevněn, jakoby řadou kotevnic lan. Co semeno? Padne do vody? Odplaveno? Nikoli... Klíčí již v plodu, dostane tvar vřetena, čtvrt metru dlouhé, silné jako prst, padne špicí do bahna, zaryje se do něho tak pevně, že sebe silnější příliv ho neodnese. Tento strom tvoří lesy, sahající až do moře! Nezdravé lesy! Semeňiště bacilů, mikrobů, působících bažinnou zimnici, která přepadne znenadání, zákeřně, a uchvátí tě ze země živých v málo hodinách.

Obraz hodící se jednak k tematů účelnost v přírodě, jednak za ilustraci zhoubných účinků špatné četby. Jediné slovo, jediná věta, jediná pochybnost

se zaryje do duše, a sebemocnější příval práce, studia, modlitby atd. ji nedostane z duše ven. (Č. 50.)

- 117** *Pinguicula vulgaris* (tučnice obecná, bažinná rostlina), pěkným jasně fialovým zabarvením květů, podobným fialce, vábí „nezkušený hmyz“. Brouček netuší, jaké nebezpečí vězí v žlutozelených nebo narůžovělých elipsovitých listech, pěkně rozestavěných do růžice. Povrch jest pokryt žlázami, jež vypadají svěží jak rosa nebes, každá opatřená roztomile pěknou hlavičkou, na 1 qcm jich připadá až 25.000, pod drobnohledem vypadají jako kloboučky drobnoučných hříbků. Posadí-li se brouček na list, přidržuje ho k sobě lepkaovou šťávou; v úzkosti hledí uniknout, dostane se až na okraj listu, ale tam je teprv zle... list se pomalu svine, uzavře, ve svitku tělíčko vyssaje, za jeden až tři dny se zase rozevře, žlázy se naplní novou smrtonosnou šťávou, a rostlina čeká na novou kořist.
- 118** Podobných masožravých rostlin jest mnoho druhů. *Darlingtonia californica* (z čeledi špirlic) láká hmyz rafinovaně tím, že nabízí med. „Konvicová rostlina...“ Stopka listu jest vydutá jako roura, na konci poněkud rozšířena; list (čepel) jest taktéž vydutý, že se podobá přilbě nebo čapce, a tvoří tak stříšku nad vchodem do stopkové roury; zbytek čepele se podobá rybímu ocasu, visícímu dolů. Stopka (roura) jest na vrchní straně červeně pruhovaná a lemovaná, a právě tak přilba, takže se tato část listu podobá květu, a to tím více, že jako květ vylučuje sladký nektar (u vchodu do roury a uvnitř přilby). Hmyz netuší nic zlého... vždyť každý kvítek nabízí a podává med! Zvyklý tedy bez okolků vstoupit, učiní tak i zde, ale sotva se posadí uvnitř přilby nebo u vchodu do roury na list, sklouzne po kluzké stěně dolů, tam omamující šťáva, zvíátko hyne, vyssáto od listu...
- 119** Podobně láká *Sarracenia* (špirlice). Vypadá jako volský roh s přiklopem. *Nepenthes* (láčkovka) jako tabákový sáček, nad kterým list tvoří přiklop. *Utricularia vulgaris* (bublinatka obecná) má na jemných listech měchýřky, až 5 mm průměru, opatřené dole ventilem, jež sklapne, když korýš vnikne dovnitř, takže nemůže ven...
- 120** U nás na bažinatých lukách roste *rosnatka* (*Drosera*). Lapací žlázy vylučují za jasných dnů krůpěje, podobající se rosným perlám. Mraveneček přiváben leskem radostně se k ní žene, vrhne se na zářící kapku, a jest ztracen. Padne-li mrtvá muška na list (neb hodíš-li ji tam), připravuje se rostlina k zažívání docela volně, bez chvatu; je-li hmyz živý, jsou pohyby lapacích brv rychlé. Polož na list zrnko písku, brvy si ho ani nevšimnou. Tato rostlina jest všežravec - stráví a snese potravu všeho druhu: chléb, zrno rýže (k strávení potřebuje den), vařené hovězí maso (velké jako zrno prosa stráví za dva dny), hrách (vařený) taktéž; na jiné „těžko stravitelné“ pokrmy potřebuje čtyři dny. Dáváš-li jí potravu mnoho, neztuční, nýbrž onemocní „na žaludek“... Lapací žlázy přestanou vylučovat šťávu, lapací zařízení zemdlí, hmyzu si ani nevšimne, když se po listě prochází. Nepřestane-li „přecpávání“, rostlina hyne. Ale podobně chřadne, když ji krmíš pouhou stravou „vegetariánskou“... neroste pořádně, kvete slabě, nevydává plodů... Vše, co se děje proti přirozenosti,

jest organismu ke zkáze... Lze aplikovat na jistý hřích proti šestému přikázání! Darwin napsal o této rostlině celou knihu.

121 *Dionaea muscipula* (mucholapka obecná, z řádu rosnatek) v Americe... Jakmile vnikne muška dovnitř, obě poloviny listu se sklapnou, a nemůžeme dostat se ven... Mládež, jež se žene bez rozmyslu za jistou sladkostí!

122 V Portugalsku a Španělsku lze spatřit rostlinu podobnou rosnatce, jenže daleko větších rozměrů. V domácnostech se jí užívá za mucholapku. Za den nachytá až 400 much. Mnichovský botanik ji pozoroval v otevřeném okně; za den strávila 230 much. A přeci ona se „přeji“, když jest přesycována.

123 Některé jedovaté houby jsou velmi podobny jedlým, že odborník je stěží rozezná. Neznalí již často svou neopatrnost odpykali životem - nejen děti, nýbrž i dospělí. Každý rok se dovídáme o nějaké otravě. Není však třeba opatrnosti ještě větší, když jde o četbu? Na Sibiři roste jeden druh jedlé muchomůrky - naše všechny jsou jedovaté! A právě nebezpečné houby mají neobvykle pestrý („nádherný“) zevnějšek, volají a vtírají se, zatím co jedlé nutno pracně hledat... svým nenápadným zevnějškem mizejí v podrostu, skromně čekají, až je kdo vyhledá... Některé houby jsou člověku jedovaté, ovečce a jelenu nikoli - jisté knihy může číst bez závady ten, kdo studiem bohosloví jest proti jedu vyzbrojen, u něhož není nebezpečí převrácení, nesmí je však čísti prostý věřící. Jistou houbu jmenují Němci houbou satanovou (*Boletus satanas*), jinou nazývají houbou čarodějnicinou (*B. luridus*). U jistých knih bychom mohli užít podobného názvu. *Merulius lacrimans* (dřevomorčka) vylučuje tekutinu čistou jako pramenitá voda - jedovatou. Roste v domech... kde se jednou „usídlí“, odtamtud ji nedostaneš. Všechny prostředky nepomohou zhora nic, nutno odstranit všechno nakažené dřevo.

Kniha a kniha... Mluví tato, mluví ona, sytí duši tato, sytí ona, mnohdy na pohled není velkého rozdílu; na pohled, .. pro nezkušeného! Dítě pokládá semena blínu za mák, plody rulíku za třešeň, tak nápadná podobal

124 Konopí... Jeho vůně omámí! Jest nezdravo spát na konopném poli! Z výhonků se vyrábí extrakt („hašíš“), opojnější než alkohol, omamuje jako opium... Z počátku, když brány malé dávky, vyluzuje nejkrásnější obrazy ve fantazii; když však ho užíváš trvale nebo ve velkých dávkách, působí pomatenost, šilenství, křeče, strašné bolesti, a konečně naprostou zkázu a zhroucení nervového systému a veškerého duševního života.

Četba nezdravá (milostných románů, detektivek atd.)... pohlavní rozkoše, nezdravé snění, neukáznená fantasie...

125 Mořské sasanky... Čti popis vzatý z odborného díla! „Okouzlující pohled... Nádhrou barev závodí s motýly, pohádkově krásné, etherické a něžné jako vily, elegance pohybů pozorovatele uchvátí... Jejich kolonie jsou nejkrásnější, co moře chová a příroda vytvořila, jako plovoucí květináče neb girlandy s listy, květy a plody. Někdy jich jest na miliony; pokrývají moře na mnoho qkm. Hledíš na krásu těchto etherických bytostí, které jako mořské panny se vznášejí a krouží ve vlnách anebo jako karafiáty neb sasanky sedí něžně na kamenu. Co jsou orchideje ve květeně, to tyto „sasanky“ ve zvířeně,

velikosti od 2 cm až několik metrů...“ Nic něžnějšího, nic krásnějšího, nic na pohled půvabnějšího - a nic zákeřnějšího! Tyto „mořské sasanky“, medusy, jsou „kopřivy moří“! Kdo by tušil, že za vši něžnosti a nádherou, za tím zdánlivým klidem číhá zkáza, že zářivá krása skrývá jed? Když rybka neopatrně zavadí o tyto na pohled bezvládné listy sasanky, jest chopena, celý věnec chapadel ji ovine a táhne netušící do chřtánu... Některé medusy mají až 2 m průměru, chapadla dlouhá až 30 m, takže ovládají okruh mající průměr 60 m, větší než vzdálenost dvou telefonních tyčí! Nejnebezpečnější dravci - tím nebezpečnější, čím zákeřnější, úskočnější, maskovanější! Při tom však přese všecku nádheru a etheričnost záleží z 99 % z vody! Hodí-li je příliv na břeh, zůstane ze vši krásy celé kolonie šedivý hadr, podobný bahnitě usazenině.

Nazvali jsme medusy kopřivy moří... Povrch těla, zvláště chapadel, jest poset miliony kopřivových buněk. Drobnohledné buňky... jsou však nejsložitější aparát v celé organické přírodě. Každá buňka jest kapsle, plná jedovaté kyseliny kopřivové, opatřena na konci spirálovou harpunou a „doutnákem“ jako mina. Zavadí-li o něj, kapsle vybuchne, harpuna vyjede, vnikne ti do těla a přivede tolik kyseliny, že malá zvířátka jsou zabita neb ochromena, velká citelně raněna. Každé chapadlo je tedy celá baterie podmořských min, snadno výbušných. Člověk odpyká „styk“ s těmito „květy“ horečkou, trvajícím mnoho dnů; koupající se nemůže nabažít pohledu na ně, ale dostane-li se do objetí takové kolonie medus, vysílají na něho celé baterie. Tato střelba, v níž hynou i velcí obyvatelé moří, ho ochromí, bolestí omdlévá a jistě utone, nepřispěchá-li včas pomoc.

Lze užít slova sv. Efréma: „I když neodpykáš životem, podobáš se lańce, která lovci sice unikla, ale se šípem v těle.“ Velryba s harpunou v těle... ať se obr zmitá jak chce, z těla ji nedostane, a konečně hyne.

- 126** Podobný obraz: V jižní Africe roste *Harpagon Phyton*; plody jsou opatřeny špičatými háčky, leží „lživě“ na zemi a čekají... Přiblíží-li se antilopa, nablízku se pasoucí, neb lev, plížící se za kořistí, na kopytu nebo na tlapě se zachytí nepozorovaný plod, zvíře ucítí palčivou bolest a prchá, žene se pryč, nevědouc, odkud pálení... Při útěku se zarývají háčky do nohy hloub a hloub, zvíře utíká víc a víc, až konečně skořápka praskne a semena se rozletí daleko od místa, kde uzrálá padla na zem!

Špatná četba... daleko od stolku, kde ji pero autorovo na papíře vyrobilo... daleko od chvíle, kdy spatřila denní světlo, se ujme, klíčí, působí zázrak!

- 127** Jed, který vnikne do těla... Neotraví-li, aspoň „přiotraví“... V malých dávkách požívaný nebo vdechovaný ponenáhlu ničí organismus. Kysličník uhelnatý vdechovaný od rostlin působí na ně jako alkohol na člověka... otupí, zmalátní, a potřebují mnoho nocí, než se zotaví. Jeden zámořský misionář mi vypravoval, že jeho druh byl na misijní cestě uštknut hadem. Okamžitě si uťal celou ruku (u ramene), a přece život nezachránil... krev cirkuluje tak rychle, jed vnikl do těla, a pranepatrná dávka stačila...

- 128** Slepice už kolikráte klovnutím způsobila smrt - protože předtím zobák ponořila do jedovatých látek, do shnilého masa nebo podobných, a tak zavinila otravu krve.

- 129** Goethe líčí, jak učeň, zaměstnaný u čaroděje, jednou za nepřítomnosti mistra si zahrál na pána a poručil koštěti, aby mu nanosilo vody. Koště okamžitě poslechlo... Když však vana už byla plná, poroučí: „Dost...“ Jenže koště nosí vodu dál! Učeň neznal totiž zažehnavací formulí! V domě potopa, učeň v zoufalství přerazí koště ve dvě, a teď oba kusy běhají a přinášejí vodu... Vyvolal duchy, kterých nedovedl zažehnat. (Der Lehrling.)
- 130** Výrok P. A b e l a, drastický, ale přiléhavý... Mluví k odběratelům špatných novin: „Vy jste hloupější než krysy. Krysy požírají jed, který na ně kdo nalíčí. a hynou; vy hledáte také jed (ve špatných novinách), a hynete taktéž; jenže krysy za to neplatí, a vy za jedovaté noviny vydáváte peníze.“
- 131** Tygři v Indii roztrhají za rok na 50 mladých Indů, od hadů uštknutých umírá v téže zemi do roka tisíce a tisíce lidí... Kolik duší zahubí do roka špatná četba? Jejich obětí jest více než obětí epidemie nebo úrazů (auta...), více jich utone tam, než v chladných vlnách řek a moří celé zeměkoule.
- 132** Kdo zničil domácí umění (dovednost) v Polynesii? Bylo originelní a stálo na značné výši! Evropským obchodem bylo zničeno... Domorodci si navykli vyměňovat suroviny za hotové šatstvo nebo nářadí... bylo to tak pohodlnější, nemusili je zpracovávat sami, ušetření námahy... Podobně kniha a zvláště noviny; každý dostane hotové názory odjinud, a odnaučí se samostatně myslet, pozbude pozorovací schopnosti i živoucího přemýšlení, odvykne tvořit si sám životní názor, samostatné pojetí života a událostí... „Co tomu říkáš?“ „Až si přečtu noviny...“
(Řečené platí i o umění jiných národů; komunikační prostředky hravě dopravují do zámoří továrenské výrobky evropské i americké, a domácí samostatlé umění tím potlačeno. Tak v Indii i jinde.)
- 133** V obrazárně bruselského musea mne upoutal zajímavý obraz: „Zakázaná četba“. Dívka - jak se zdá, ještě nezkažená - a starší muž sedí spolu u knihy, dívka hledí ustrašeně ke dveřím, do kterých neočekávaně někdo vstupuje, a zakrývá rukou knihu. Pije jed a bojí se, že by jí mohl být vzat z rukou...
- 134** V Belgii býval velmi hojně pěstěn poštovní holub. Jednou jich přinesli několik za Pyreneje a chovali je pět let v kleci, načež je pustili - za několik hodin byli u svých bývalých majetníků v Belgii.
Aplikace: co jednou přečteno, zůstává v podvědomí, zvláště když svou velkou nízkostí učiní mocný dojem na nezkaženou jinožskou nebo dívčí duši a do ní se nesmazatelně vtiskne.
- 135** Tiskem se bleskurychle šíří a popularisují ideje jak blahodárné, tak zkázonosné. K tomu lze užít za obraz rychlé množení některých živočichů, na př. zdivočelých králíků v Australii, největší metly tamějších osadníků. Jeden nebo dva neznamenají nic - knihy, dříve psané a tudíž jen poněmáhle se šířící, nemohly natropit tolik nedozírné zkázy; krom toho nikdo neměl chuti dlouhé týdny a měsíce věnovat opisování jedné jediné bezcenné nebo nicotné knihy - kdo se této úmorné práce podjal, nechtěl pracovat nadarmo. Dnes ro-

tačky vychrlí za hodinu tisíce tuskovin; proto umožnil tisk vydávání bezcenného braku, který by nebyl žádný středověký mnich opisoval.

K tomu několik obrazů. Holub stěhovavý („divoký“) ... Audubon pozoroval jejich tah r. 1813 na Ohio v U. S. A.: slunce bylo těmi hejny tak zastíněno, že bylo jako při zatmění, šustění křídel uspávalo, letěli tak vysoko, že rány z ručnice jich nedostihly. Snesou-li se k zemi, nezbude tam ani jediného zrnka nebo žaludu. Když se snášeli, nebylo slyšet ani vlastního slova, ba ani rány z ručnice; silné větve praskaly a ulamovaly se jako při silné víchřici, některé stromy byly ulomeny u samé země. V patách za nimi hejna jestřábů a množství šelem i dravců ... v patách za špatnou četbou špatné skutky, smutné ovoce!

- 136** Hugo v. Trimber napsal knihu o 25.000 veršů *Der Renner* (Běžec): „*Der Renner ist dies buch genannt, da es soll rennen durch alle land.*“
- 137** Na ostrově St. Kilda v severních Hebridách sídlí husa, příbuzná husy sněžné. Tamější obyvatelé nasbírají do roka na 20.000 vajec, hejna hus pohltí ročně přes sto milionů sledů, na skaliskách kol dokola jest bílo, jakoby zasněženo.
- 138** Některé želvy snášejí až 260 vajec do písčitého břehu; na březích Orinoka se objevují v době snášení zástupy, čítající až 300.000 kusů, snesou přes 33 miliony vajec velmi chutných, a protože jsou neobyčejně tučná, dobývají z nich Indiáni olej, až na 5.000 džbánek, užívajíce ho jednak co pokrm, jednak místo našeho petroleje do kahanů.
- 139** Polární výpravy ... Jak krmit psy? Tur pižmový jest skoro vyhuben, jiného není leda žraločí maso - toho je nazbyt! Tedy žralokem - ale tu se ukázalo, že psi po požití toho masa se potácejí jako opilí, válejí se po zemi - pravděpodobně působí v něm nějaký neznámý jed; jen sušené maso snesou bez závady.
- 140** Ruský povídkář Krylov píše povídku *Autor a lupič*. - Do podsvětí přišli dva, jakýsi loupežník a spisovatel špatných knih. Ortel nad nimi vynesel bez okolků; postaveny dva kotle, do jednoho vržen lupič, pod kotel položena chromná fúra dříví, jedna furie zanítla oheň, z kterého šlehaly plameny tak strašné, že pukala okna. Pod druhým kotlem zanícen jen slabý oheň. Míjela staletí; pod lupičovým kotlem žár už dávno vyhasl, pod spisovatelovým hořel stále, vzmáhal se víc a víc; odsouzenec zuřil, že není u bohů spravedlnosti, že je trestán víc než loupežník a vrah, a přece nezhřešil tolik. Furie mu praví: „Bídniče, ty činiš výtky bohům? Ty se přirovnáváš k lupičovi? Jeho zločin mizí u přirovnání s tebou! On škodil jen dokud byl živ, ale ty? Ani jednou nevyjde slunko, aby nevyvedlo na svět nové bídy, kterých tys příčinou.“ Přitom mu otevřela výhled do světa: „Viz ty syny a dcery, kteří uvedli rodiče v zoufalství a celé rodiny v hambu; kdo jim zkazil hlavu i srdce? Nestavěls nepravost a naruživost ve svůdné okouzující světlo? Viz vraždy a sebevraždy, viz loupeže, které jsou ovocem tvého učení! Za každou slzu, za každou krupěj krve neseš odpovědnost!“ A přirazila víko ke kotli.

35. FALEŠNÁ VĚDA - PRAVDA A LEŽ.

Pavěda - další nepřítel víry velmi nebezpečný - ne snad víře nebo církvi, nýbrž neopatrným duším. Nebezpečný, 1. protože se halí v důstojný háv vědy a neúplatné lásky k pravdě, jež nedbajíc ničeho, byť šlo o ideje sebedražší a vžitější, rozhání tmou bludu, kdekoli ji dopadne; 2. protože je dalek surových útoků a nadávek táborových demagogů, mluví slušně, jak se na inteligenta sluší, a tudíž na pohled „věcně“; 3. protože každému imponuje, vzdělanému i prostému, dospělému i mládeži.

Mládeži, především studující mládeži, nutno stále a stále s největším důrazem připomínat, že se nesmí dát oslnit nějakým zvučným jménem („universitní profesor, autorita světového jména“); je třeba vštěpovat jim zásadu: „Tantum valet, quantum probas...“ Tolik platíš, kolik vážíš... Tak dalece tvé slovo platí, jak dalece jsi je dokázal. A zároveň druhou zásadu: „Gratis asseritur, gratis negatur...“ Ty bez důkazů tvrdíš, já bez důkazů popírám - až dokážeš!

Zvláště v řadách „intelligence, ve vědách přírodních i historii nevzdělané, polovzdělané, nedosti vzdělané“ (Reinke) natropila pavěda škod úžasných - doplňme výrok slavného kielského biologa (citovaný jen co do smyslu) slovy: „V řadách intelligence naprosto nevědomé ve věcech náboženských!“ Kdyby byla nábožensky vzdělaná, nezpůsobila by v ní pavěda tolik nedozírné zkázy. Tato ignorance má za následek, že lecjaký člověk „zvučného jména“, ať profesor, ať filosof, ve věcech katolické víry však naprostý ignorant, jim může namluvit o svaté víře největší nesmysly, a všichni mu na slovo věří.

Tato sbírka příkladů není apologie svaté víry, není tedy jejím účelem a úkolem vyvracet kdekterý vědecký podvod nebo omyl a kdekterou historickou lež. Jen několik příkladů a dokladů, jak někteří pravdymilovní „mužové vědy“ pravdu padělají, jak nedůstojnými zbraněmi (povrchností vědeckého badání, lži, podvody, vratkými domněnkami, zamlčováním pravdy, překrucováním...) proti víře ve jméno vědy pracují. V historii kromě toho lze každým krokem konstatovat „dvoji loket“, to jest, že tutéž věc posuzují docela jinak u katolíků, jinak u nekatolíků.

Kdybychom chtěli uvést kdekterý vědecký omyl, kdekterou zúmýslnou historickou lež, kdekterý vědomý „vědecký“ podvod, a nadto všecky vyvracet, nestačilo by deset svazků, natož jediná kapitola.

Příklady této stati mají ovšem apologetický ráz. Proto zřejmě, že se hodí více pro konference nebo do spolků, než pro kázání, ač i tam některé mohou dobře kazateli posloužit. Jediný poněkud rozvedený (č. 46.) stůj za doklad, jak se i dnes zúmýslně pravda potírá.

V této kapitole uvádíme doklady zúmyslných historických lži a pomluv, z přírodních věd doklady nedokázaných tvrzení - a ve vědě empirické činit z mlhavé domněnky jistý zaručený fakt je stejně lživé jako každá jiná vědomá nepravda, zvláště je-li domněnka tendenčně, t. j. protinábožensky zabarvena - a pak několik výroků badatelů i filosofů. Jak drze se „ve svatyni vědy“ (v kobkách pavědy) někdy lže, ví jedině ten, kdo přečetl pěknou hromádku středoškolských učebnic, vysokoškolských přednášek, „vzdělávacích“ a „vědeckých“ revuí, brožur a knih. Netvrdíme, že v každé se lže; naopak, jde-li o badatele skutečné, uznáváme, že většina jich nepatří do této sorty; ale vědomých lží nesvědomitých a tendenčních se chápe populární i školská literatura a činí je denní potravou studující mládeže i prostého lidu; mnohá lež jest jako nezmar - dělej co dělej, ze světa ji už nedostaneš. (Koniáš, jesuité atd.)

Příklady.

- 1 Nad portálem university v H. možno číst nápis „Veritati... Pravdě.“ Hledá bezbožecká věda upřímně jenom čistou pravdu? (Viz kap. 19. str. 303.) Nena-psal P e k a ř v úvodě svého velkého díla o Žižkovi, že moderní doba není přízniva vědeckému bádání na poli historie? Proč? Proto, že zevrubné a hluboké bádání otvírá lidem oči a očisťuje církev od nejedné pomluvy, která už celá staletí ji špiní, a to páni nechtějí. Proto svého času na sjezdě volnomyšlenkářských učitelů „protestovali“ proti Pekařovi (ovšem nepravdu mu nedokázali... protestovali, že se nebál hledat a promluvit pravdu, nedbaje jistých ohledů); téhož jistí lidé nazvali hanobitelem českých dějin... protože jim pověděl, kdo a jaký jejich „slepý hrdina“ byl, a taktéž jim postavil do zajímavého světla Husa, Bílou horu a všecky lži o sv. Janu Nepomuckém. Křičeli, když otvíral lidem oči, poněvadž jim je otvíral docela jiným způsobem než romanopisec Jirásek!
- 2 Příslušníci Hippokratovy lékařské školy skládali přísahu: „Aby nemocní zase nabyli zdraví, učiním opatření podle svého nejlepšího vědění a posouzení. Vše škodlivé vzdám; od nikoho se nedám pohnout, abych mu podal jedu (k enthasii!). Nezamezím vývoj plodu aniž co učiním, abych zamezil oplodnění. Svůj život i své umění (povolání) budu pokládat za posvátný. Vstoupím-li do domu, vejdu tam jen pro blaho nemocných. Zdržím se vsí nešlechtnosti, neposkvřím se hříšným dotekem, byť šlo o pouhou otrokyni. O všem, co uslyším nebo uvidím při léčení, zachovám mlčení...“ Kdyby tak svatě pojímal své povolání každý, kdo bere do ruky péro nebo se posadí na profesorskou katedru...!
- 3 Za Pia X. přistihl služebník, zametající chodby v archivu vatikánském, dva protestantské profesory z Berlína, kteří tam pracovali gumou a tuší, zalepovali, vymazávali, škrtali... Papež důvěřoval v čestné jednání universitních profe-

sorů, proč je nechal bez dozoru, a páni zalepovali v listinách místa, která vrhala jasné světlo na přemnohá protestantská darebáctví, o nichž svět nemá tušení a ovšem už nikdy nezví... Páni tam „pracovali“ drahnou dobu! Katolické noviny tehdy o tom psaly po celé Itálii a Střední Evropě.

Jaká jest láska k pravdě u protestantů, svědčí tato událost: Proti odpadlému knězi a profesoru Döllingerovi, spoluzakladateli starokatolické sekty (z hněvu, že ho nepozvali na vatikánský koncil, aby tam zářil svou učeností jako hvězda první velikosti), psal r. 1873 protestantský učenec Frommann, povznesený nad lidské ohledy a jakékoli předsudky, že koncil byl legitimně svolaný a konaný, že učení o neomylnosti papežské vyplývá z ducha katolické církve a že tudíž není novým vynálezem. K tomu poznamenal „Ústřední literární list“: „Jest velmi pochybno, zda udělal autor dobře, házeje starokatolikům klacky pod nohy. Soudíme, že by byl spisovatel lépe posloužil státu a evangelické církvi (zdaž také pravdě?), kdyby byl nechal svou knihu nenapsanou, zvláště když mlčení tolika protestantských mužů mu mohlo ukázat, jak nepolitické jest jeho vystoupení. Či je snad věcí protestantské vědy, aby brousila zbraně ultramontanům?“ To znamená po česku: Když jsi nechtěl do katolické církve zarýt, měl jsi raději mlčet; buď její protivníky hájit, a když se ti zdá, že to nejde, nechat je, ale nehájit církev!

Badatelé studující dýny na severu Francie a Holandska vypočítali, že tyto útvary jsou asi 4000 let „při práci“; z Anglie i odjinud se ozval protest, že francouzští učenci tím prý favorisují bibli!

Roku 1861 přikázal hannoverský král Jiří V. dějepisci Onno Kloppovi, aby vydal Leibnitzovy spisy. Vyšlo 11 svazků, mezitím Hannoverko připadlo Prusku, Bismarck zakázal používat hannoverského archivu, dílo zůstalo nedokončeno. Kdo se bojí pravdy, my nebo nevěra a protestantismus? Lev XIII. učinil vatikánský archiv přístupný všem! *Ale viz nahoře č. 3!*

Láska jistých pánů k pravdě... Prof. Vrzalík, obhájce pravosti rukopisů, sděluje: „Po své první srážce s Flajšhansem jsem se setkal s jedním čelným pražským historikem; uznal, že mám naprostou pravdu, ale že to nemám dělat, neboť tím prý pomáhám hájit rukopisy. Na mou otázku opakoval, že to nemám dělat, třebaže mám pravdu...“ (*Hlidka 1935, str. 169.*)

Petr Jensen vydal ve Strassburku r. 1906 dílo Epos Gilgamešův. V prvním díle (přes tisíc stran) dokazuje, že Kristus jest upravená báje o babylonském hrdinovi G. Kdo je tato báječná postava? Jihobabylonský král, jenž odmítl lásku bohyně Istarty a proto od ní raněn malomocenstvím, načež podnikne dlouhou cestu plnou dobrodružství k svému předku Utnapistimu na „ostrov blažených“, aby našel nějaký prostředek proti své nemoci. (U. jest člověk, jenž jediný zachráněn za všeobecné potopy a od boha Bála zařaděn mezi bohy.) Papež se prý stal zástupcem tohoto babylonského hrdiny. To vše svého času profesori četli a tomu věřili a svým posluchačům na universitách přednášeli!

- 9** Jacolliot napsal v minulém století spis, kde dokazuje, že křesťanství jest pozměněné náboženství indické. Jejich báje (mythy) k nám přišly přes Egypt, Persii, Judsko, Řecko, Itálii. Bramáni prý mu dali k dispozici „neznámé rukopisy“, kde to vše prý četl: indický bůh Manu jest Mojžíš, Křišna jest Kristus atd. Max Müller, badatel ve srovnávací vědě náboženské, řekl 1874: „Až se dokáže, že vše jest podvod, jsem jist, že se jeho povídačky i potom dostanou do populárních knih.“ Jakž by ne! R. 1907 jeho báchorky a lži zase vyplavaly na denní světlo.
- Dnes je v módě odvozovat křesťanství z helenismu (pozdní řecké kultury). Viz *Pod korouhví K. 15*. Jaká teorie přijde do módy zítra?
- 10** Stiefel hagen, v díle *Theologie pohanstva*, podává tento „vědecký“ výklad třetí kapitoly první knihy Mojžíšovy (zpráva o pádu prvního člověka): „Jeden emir měl na poli hlídače a přidružil mu hochu a děvče, aby mu pomáhali; on však oba svedl ke krádeži obilí, emir na to přišel a všechny vyhnal. Tato událost (podle všeho nevidaná, neslychaná a neobyčejná!) zaměstnávala mysl básníků a filosofů od pokolení do pokolení, lidská fantasmie se jí chopila a udělala z ní mythus, z pole udělala ráj, z emira Boha, z hlídače ďábla, z hochu a děvčete prarodiče lidského pokolení, z krádeže obilí krádež jablka, z propuštění ze služby vyhnání z ráje...“ Podotýkám, že v této sbírce nemohu uvést všechny podobné eskamotérské kousky, jichž užívají „studovaní“ z protivného tábora v boji proti sv. víře; jen tu a tam nějaká ukázka, ale o nich platí slovo Vergilovo: „Ab uno disce omnes“ - z jedné si udělej představu, jak vypadají namnoze i ostatní.
- 11** Jakub Frohschammer († 1891), suspendovaný kněz, bojoval potom proti autoritě církve (jako každý odsouzený bludař). Dokazuje ze zkamenělin, že učení sv. víry o dědičném hříchu jest báchorka. Víra prý učí, že před Adamem nebyla na světě smrt, lev prý se živil travou atd., avšak objevy dokazují, že odjakživa byli na zemi masožravci (v třetihorách i dříve) a že zvířata nebyla nesmrtelná, nýbrž hynula. Milton sice praví ve *Ztraceném ráji*, že nebylo smrti před Adamovým hříchem, ale církev tomu nikdy neučila. Kdyby ti lidé napřed trochu theologii studovali než začnou o ní psát, mnohý nesmysl by snad zůstal nenapsán, ačli nelhali vědomě ze zlomyslnosti a nespolehali na nevědomost a nevzdělanost čtenářů. Stačilo otevřít sv. Tomáše (*Summa* 1, 96. 2) a přečíst si, co tam světec o věci praví, třebaže zkamenělin neznal.
- 12** Na konci minulého stol. „učený Rus Notowich“ na cestách Tibetem „objevil“ neznámý život Ježíše Krista. Lamové jednoho kláštera prý mu dali starý vybledlý rukopis, v němž „neznámý autor“ vypravuje, že Pán odešel ze země svých rodičů do Indie, tam dlel 30 let, studoval spisy braminů a budhistů... Rozumí se, že z toho byl veliký jásot v táboře všech racionalistů; nad netušeným objevem výskali jako Indiáni nad poraženým buvolem. Ale střízlivým Angličanům se zdála věc trochu podezřelá; nelitovali tudíž cesty do Tibetu, a tam se od lamů dověděli, že 1. jakživi Notowiche neviděli, a že 2. život Kristův, jež tam onen „badatel“ objevil, jest jim naprosto neznámý. Protestant Max Miller v Oxfortě veřejně protestoval proti tomu dryáčnickví a podvodu, ale N. se moudře schoval do tmy.

- 13** Renan dostal za svou knihu Život Ježíšův od Rothschilda milion franků, kongres učenců v Mnichově ji odsoudil jako slátaninu (r. 1863), způsobila rozruch ve světě jako u nás svého času Macharův Řím, a dnes? Kdo ji čte!
- 14** Anglický fyzik Oliver Lodge praví: „Vím, že jest možno popírat existenci Boha, jako jest možno popírat existenci viditelného světa.“
- 15** Rousseau na otázku, zda pokrok ve vědě a umění přispívá k blahu lidstva, odpovídá záporně, a poukazuje na následky t. zv. kultury (rozumí se, že falešné, bez víry a bez Boha): rostoucí nemravnost, prohnanost, zvrhlost mládeže, neštěstí slabých atd. Jeho spis („Discours“, 1750) byl rána do tváře tehdejší společnosti, a přece dostal první cenu od akademie Dijonské, proč? Protože byl psán pěkným slohem! Tím si „osvícenci“ dali sami vysvědčení své duchovní chudoby.
- 16** Melesherbes, ministr Ludvíka XVI., chránil mnohého bezbožeckého spisovatele před soudním stíháním, především encyklopedisty; po letech se mu jeho chráněnci zle odměnili: ti, kteří se na těchto spisech vzdělávali, ho poslali na popravu (r. 1794).
- 17** Pyrrho „Pochybovač“ (3. stol. před K.) nechal malířství a začal obchodovat se štětínáči; pak ale poznal, že se dá najít ještě pohodlnější zaměstnání... žil na útraty přátel, nedělal nic, při tom měl dost času na přemýšlení a filosofování. Hlásal, že pravda a lež, právo a bezprávi, čest a hanba, dobré a zlé, všecko že jest jedno. Co by tomu řekl Nietzsche et consortes! Nic nového pod sluncem... (Pyrrho byl skeptik.)
- 18** Demokrit (5. stol. před K.) ji meloun, pozoruje, že chutná po medu, hned vstane od stolu a jde do zahrady vyzkoumat, odkud ta neobyčejná medová chuť. Když služebná zvěděla, nad čím si láme hlavu, řekla mu se smíchem, že vložila meloun do medu. D. se na ni rozezlil, že ho připravila o možnost „vědeckého bádání“... Raději by byl přišel na falešný výklad, než by od jiného přijal pravdu „bez vlastní námahy“. Srov. Lessinga a jemu podobné, kteří taktéž odmítají přijmout od Boha (sv. víry) pravdu a dávají přednost bezvýslednému planému hledání; učence jest prý důstojnější hledat třeba nadarmo, než přijmout pravdu od jiného. Podobní člověku, jemuž je milejší hledat beznadějně cestu z lesa (umřít tam hladu) než si ji dát od jiného ukázat!
- 19** Casaubonovi při jeho první návštěvě na Sorbonně (pařížské universitě) ukazují sál: „Zde se disputuje už 400 let.“ „A co se tu již rozhodlo?“ Dává tím na srozuměnou, že lidská moudrost dovede jen hledat a přit se s jinými, ale málo určitého povědět o věcech, které se každého nejvíce týkají (význam a cíl lidského života atd.). Nepomyslel, že o jeho náboženství (byl protestant) se bude moci říci totéž! Opustili jedinou spolehlivou vůdkyni, církev učící.
- 20** Alfons Kastilský zvaný „Moudrý“ († 1284) prohodil při rozhovoru o teoriích tehdejších astronomů (epicykly atd.): „Kdyby se byl Bůh se mnou při stvoření radil, byl bych mu dal mnohou dobrou radu.“ Zapomněl, že tu radu nepotřeboval Tvůrce, nýbrž omezená lidská věda, která si tehdy s jistými věc-

mi nevěděla rady, jako si zase s jinými neví rady dnes, a vymýšlí možné i nemožné domněnky.

- 21** V obci Ch. pod Hostýnem začal r. 1918-19 psát obecní kroniku místní učitel, plnou pravopisných a stylistických chyb (za mých dětských let by byl žáček ve 4. třídě obecné školy dostal za takovou úlohu nedostatečnou), a mimo jiné tam mluví o hanebných nepřístojnostech tropených při hostýnských poutích. Po jeho odchodu připsal starosta k jeho vývodům, že celý život strávil pod Hostýnem a byl na posvátném vrchu mnohokrát, ale nikdy ničeho takového nebyl svědkem aniž kdy o tom co slyšel. Ale nějaký Jirásek nebo Hrubý nebo Fl. nebo Novotný v 25. stol. vytrhne poslední list (nenápadně), pak napíše román nebo historii o Hostýně a jesuitech na něm působících, a řekne: „Mám to ze zaručeného pramene... Pisatel v bezprostřední blízkosti Hostýna to „musil“ dobře znát, viděl na vlastní oči...“
- 22** Kronikář Bartoš: „Papežský legát Campeggio chtěl r. 1525 od Čechů 20.000 dukátů; nastalo nechutné smlouvání (v Budíně) mezi ním a českými posly.“ Tomek: „Je to pomluva a lež.“
- 23** Když Luther dovolil Filipu Hessenskému dvě manželky najednou (k „staré“ si přibrat „15letou“, ale prý ať o tom mlčí!), a pak z toho hrozil škandál, radil mu, ať to zapře - i „mastná lež“ může prý přispět k prospěchu evangelia - sic prý Luther zapře sám, že mu dovolení dal. Filip honem vymyslel báchorku, že papež dovolil jednomu hraběti z Gleichenů, buď Arnoštu III. nebo Ludvíku VI. (neexistoval ten ani onen!) mít dvě ženy, prý kolem r. 1228. Důkaz: v erfurtském dómě je na jednom náhrobním kamenu muž mezi dvěma ženami - škoda, že žádný nápis na něm!
- 24** Angelo di Cingoli vymyslel r. 1317, tedy skoro za sto let, tuto lež: „Caesarius ze Špýru, první německý provinciál františkánů, byl od řádového generála Eliáše uvržen do žaláře, a tam od dozorce utlučen.“ Od Eliáše získán pro řád, žil s ním ve shodě!
- 25** Moderní věda pohlíží s pohrdáním na středověké alchymisty, hledající pralátku, z níž povstal svět (jejich pověra najít kámen života, elixír nesmrtelnosti, a způsob, jak vyrobit ze sprostých kovů zlato, ovšem jest hodno odsouzení), a nejinak na scholastiky, kteří mluvili o podobné pralátce, a nyní se pomalu věda blíží názoru, že jakási taková pralátka existuje, ať jí dají jméno jakékoli. Objev radia a jeho rozpadávání na př. je poučil, že ani prvky nejsou útvary docela jednoduché.
- 26** Mnohý podvodný alchymista skončil v mučírně, kde na něm chtěl vymámit jeho „tajemství“, jak se totiž vyrábí zlato. Jiný proto ztrávil celý život v žalářích. Jinde usvědčeného z podvodu pozlatili na celém těle a pověsili... Začátkem 18. století byly před branami skoro každého knížecího sídla takové pozlacené „výstrahy“. Jeden z největších podvodníků, jakýsi chasník z Neapole „hrabě Ruggiero“, byl v Bavorsku jmenován polním maršálkem a v Prusku od Fridricha I. generálem jízdy, když mu slíbil, že vyrobí 60 milionů tolarů.

Když nedokázal, stihl ho týž osud před branami Berlína 1709. Kolik králů sedlo na lep podvodníkům! K papeži Lvů X. přišel též jakýsi dobrodruh a osvědčoval, že dovede vyrábět zlato. Čekal za to velkou odměnu, s níž by byl (jako jeho kolegové) prchl v bezpečí; papež mu dal několik prázdných měsců s podotčením, že měšce asi vyrábět nedovede, ale zlatem že si je může naplnit sám.

- 27** Lavoisierovy výzkumy pohřbily alchymii. Poslední alchymista byl Goethe, poslední spolek alchymistů, založený r. 1796, zanikl 1819. „Alchymistická pověra“ byla tudíž pěstěna po celou dobu osvícenskou!
- 28** Zdá se, že střelný prach byl vynalezen před Betholdem Schwarzem, jenž žil ve 14. století. Solnohradská kronika se o tom zmiňuje a podotýká: „Onen zloduch, jenž takovou hanebnou věc vymyslel (vynalezl), není hoděn, aby jeho jméno v paměti lidské žilo.“
- 29** Když přítel Liebigův Wöhler vyrobil uměle r. 1828 urinam, jásalí jistí lidé, že tím povaleny všechny důkazy pro existenci duše; organická chemie se začala zuřivě pěstovat, a dnes jsou tam, kde před sto lety... živo u bílkovinu ještě nevyrobili!
- 30** R. 1930 vyšlo dílo od Van Horwensvelte: Darwin, zbloudění (Irreführung) lidstva. V prvním díle dokazuje, že Darwinova teorie nemá pražádných důkazů a že jest nesprávná. V druhém díle, že vývoj tak, jak si ho Darwin představoval, jest nemožný. Ředitel přírodovědeckého musea v H. (v Americe) Dr. Henry Osborn taktéž po dlouhých a zevrubných studiích dokazuje, že opice a člověk nemají společných předků. Má tedy pravdu Driesch, jenž už r. 1896 řekl, že Hegelova filosofie a darvinismus jsou budoucím věkům důkazem, jak možno celou generaci půl století vodit za nos.
- 31** Před málo lety se ve Vídni zastřelil dr. Kammerer, jemuž byly dokázány vědecké podvody v biologii (ve prospěch darvinismu). Tohoto muže volali z pochopitelných důvodů bolševici na moskevskou universitu! Taktéž ve Vídni prof. Finkler uřezával broukům hlavy a nasazoval je na trupy jiným, načež tvrdil, že obě části srostly a zvíře žilo prý dál. I pro jeho objevy se jevil v Rusku velký zájem!
- Čím to, že ne jeden učenec bez viry skončil sebevraždou? R. 1906 dva profesoři fysiky, Ludvik Boltzmann ve Vídni, Pavel Druče v Berlíně.
- 32** Darwinismu do památníku. R. Kipling v Knize džunglí sděluje jako skutečnou událost: Badatel Milles Falladay podal bombayské přírodovědecké společnosti r. 1889 zprávu o jinochovi ze severní Indie, jemuž říkali „vlčí hoch“. Lovci objevili před lety v lese dítě asi čtyřleté, lezoucí po čtyřech; před lidmi zalezlo do doupěte. Úřady vyslaly výpravu, před doupětem založen oheň, dým vypudil vlčici a za ní vylezlo dítě, počínalo si jako zvíře, vylo, kousalo, škubalo, nechťelo ani rostlinnou ani vařenou masitou stravu, nýbrž jen syrové maso. Několik let trvalo, než hoch naučili chodit, s velkým odporem se oblékal a přijímal lidskou stravu. Nikdy se nenaučil mluvit, vyrážel jen zvířecí zvuky („Širým světem“, XIV.)

- 33** Profesor *Michelis* ve své „Häckelogonii“ praví, že díla lidí jako jest Häckel nebo Strauss jsou symptomem marasmu, jemuž evropské myšlení po smrti Leibnitzově propadlo.
- 34** *Liebig* (kap. 13. č. 108) praví: „Kdo táhne vědu do boje proti víře, jest diletant, jenž učinil několik procházek na hranicích přírodních věd a myslí, že již může lehkověrnému obecnstvu vykládat, jak vznikl život a svět, a ti mu věří více než vážným badatelům.“
- 35** *G. Wolff*, soukromý docent a později profesor v Basileji, chtěl v letech devadesátých uveřejnit vědeckou kritiku darvinismu... nenašel nakladatele! Sáhnut na nedotknutelné dogma učených! Uveřejňoval své pojednání po částech v revui *Biologisches Zentralblatt*; teprve po osmi letech vyšlo knižně s názvem *Darvinismus zlým klamem*.
- 36** Vynikající německý ornitholog katol. kněz *Bernard Altum* čte Brehmův *Život zvířat*. Swift učinil z koní lidi v satíře, Brehm činí ze živočichů lidi ve vědeckém díle (přikládá jim rozum, usuzování, mluví o manželství atd.). A. napsal tudíž proti B. zajímavé dílo *Pták a jeho život*, uváděl pouze zjištěné doklady... a nemohl najít nakladatele! Musil je vydat vlastním nákladem r. 1868, zatím co Brehmovo dílo v elegantní úpravě leželo na stolech salonů... B. odpovídal hrubostmi a urážkami, ale A. jmenován pruskou vládou profesorem zoologie na státní lesnické akademii v Eberswalde, zvolen za předsedu německé ornithologické společnosti.
- 37** Nedávno indický badatel *Jagadis Chundra Bose* „přišel“ na to, že rostliny mají tep, podobný tepu živočišnému; každá buňka jest malá pumpa, pomáhající rozhánět rostlinné šťávy po celém těle, v každé rostlině jest na miliony srdíček... Německý fyziolog *Ubisch* činil pokusy při zvětšení 13.000, a neobjevil nic. Přece však ony objevy indického badatele bez rozmyšlení přijaty po celém světě.
- 38** *Voltaire*: „Křesťanství vzalo nejpěknější své idee z indického díla *Ezur Veda*, jehož autor žil před *Alexandrem Vel.*“ Dílo zkoumáno, konečně objeven originál... bylo to dílo *P. Roberta Nobili T. J.* († 1656), misionáře, jenž 42 let v Indii působil a chtěl Indům zpřístupnit křesťanské zásady! Ovládal dokonale sanskrt i tamylštinu, platil i u bramínů za velkého učence a znalce indické filosofické literatury, napsal mnoho děl (čtyřsvazkové o křesťanském náboženství, apologii křesťanství atd.), a obrátil 100.000 Indů.
- 39** *Voltaire*, *Bolingbroke* a jiní osvícenci vyhlašovali středověk za dobu tmy! Tedy nic nového dnes! B. psal o dějinách, sám jim zholá nerozuměl. *D'Alembert* řekl o encyklopedistech, že jejich dílo jest jako kašpárkova sukně na pimprlovém divadle, na níž se dá najít lecjaký dobrý kus. (A. sám byl nepřítel křesťanství.)
- 40** *Diderot*, neznaboh, vrstevník *Voltairův*, píše: „Jest neuvěřitelné, co nesmyslů naše morálka (laická, přirozená, kterou vymyslili encyklopedisté jako

náhražku za křesťanskou) pod jménem nepopíratelných zásad do světa roz-
blašuje. Tato věda, která ve svých zásadách a v jejich rozvinutí jest na po-
hled tak jednoduchá jako matematika, je tak zohavena a zfalšovaná, že ne-
možno v tom zmatku se vyznat. Lidé si namlouvají, že jsou pravdivé věci,
jejichž pravdivost zkoumat nemají sílu."

- 41** Mikuláš Bergier pracoval z počátku s Diderotem; z jeho pera pochází
několik článků v Encyklopedii. Poznal, že bloudí, vydal 12 svazků apologetic-
kých proti Encyklopedii, pak třisvazkový bohovědný slovník, mnoho apologe-
tických monografií, patří k největším apologetům 18. stol. († 1790). Vědecky byl
daleko vyškolenější než Voltaire nebo Rousseau, ale jeho hlas zanikl. Proudem
unášení se hnali všichni bezmyšlenkovitě za vůdci bezbožectví... k revoluci ..
- 42** Největší historická lež: Luther - za rok po vysvěcení chtěl od
papeže dovolení k ženitbě. Podle vlastního doznání „žere jako Němec a chla-
stá jako Čech“ (často opilý), „krom lakoty má každou neřest“; tělesná vášeň
u něho přesahovala všechny meze; za den po t. zv. svatbě byly u Lutherů křti-
ny, udržoval poměr s několika, i s vlastními služebníky, měl syphilis, z jeho
spisů čišší oplzlost každým řádkem, jako stařec 63letý píše ženě, s kterou žil:
„Zde obcují se ženskými“ (miscer feminis). Radí knížatům k násilnostem proti
katolíkům, ke lži, hlásá svobodu svědomí a vyobcuje ze své „církve“ každou
obec a každého jednotlivce, který nechce přijmout jeho náhledy, pokrytec
(„kam vítr, tam plášť“, šlo-li o mocného přívržence). Na konci svého působení
sám lká nad spouští, kterou jeho „čisté evangelium“ způsobilo. (Viz str. 322.)
- 43** Nejobvyklejší historické lži: Bílá hora, Ferdinand II., Koniáš,
jesuité, Bartolomějská noc, Marie Stuartovna. Ottův naučný slovník se histo-
rickými omyly i vědomými lžemi hemží, a nelze-li to neb ono nazvat lži, je
to alespoň stranictví, tendenční „dvojitý loket“ (viz kap. 37). Přečti si články
Hus, Jesuité, Pombal atd. atd., srovnej je s protestantským Brockhansovým
naučným slovníkem - a pak rci sám, zda mu křivdím.
- 44** Odpustky... Jistěže docházelo k zlořádům a nepřístojnostem, ale: 1. Vi-
nou těch, kteří je hlásali, ne proto, že by byla církev s odpustky obcho-
dovala - tak jako jest na př. vinou jednotlivce a ne vinou církve, vymáhá-li
někdy kněz za pohřeb nebo svatbu nekřesťanské peníze. - 2. Proti zlořádu
vystupovali katoličtí kazatelé už ve 13. stol. (Berthold Řezenský), a nebyli
proto církví pronásledováni ani neodpadli. - 3. Tetzl, proti němuž vystoupil
Luther, patřil k těm, kteří o odpustcích smýšleli a kázali korektně. - 4. Luther
po letech doznal, že tehdy odpustkům zhořal nic nerozuměl.
- 45** Srovnej poslední vydání protestantského B r o c k h a n s o v a naučného slov-
níku s vydáními dřívějšími! Přečti si na př. článek jesuité; jak docela jinak
píše teď, když chce být „spravedlivý“, jak sám osvědčuje, než před lety, kdy
byl pln protestantské stranickosti! Srovnej jeho články s Meyerovým slovní-
kem!

46 Zajímavě bylo před lety sledovat polemiku Dr. Neumanna O. S. A. s Flajšhansem o Sv. Hostýně. F. postavil thesei: „Balbín ve své knize, vydané r. 1665, si spletl vpád Turků (r. 1663... lid je nazýval též Tatary) se vpádem Mongolů, a položil začátek poutí svatohostýnských do stol. 13., zatím co začal teprve po r. 1665.“ Tedy po vydání jeho knihy začaly, a on o nich už větl, když knihu psal Tedy za dva roky po tureckých bojích si spletl Turky své doby s Tatary třináctého stol. „Hostýnský zázrak“ je tedy jesuitský výmysl, o poutích na Sv. H. nebylo před r. 1665 ani stopy. Neumann mu dokázal: a) Kniha Balbínova dostala schválení k tisku 15. září 1663, tedy tři týdny před vpádem Turků na Valašsko - F. se „přehlédl“ a udává jako rok schválení 1664 - datum jest velmi jasně v Balbínově knize na prvním listě vytištěno! b) Balbín si r. 1663 „spletl“ bitvu u sv. Gottharda 1. srpna 1664 s „domnělou“ bitvou pod Sv. Hostýněm r. 1241. c) N. uvádí doklady rektora jesuitské koleje, uchované v zemském archivu ve Vídni z r. 1641 a 1642, tedy 20 let před vpádem Turků; rektor se zmiňuje o tom, že posílá na Sv. Hostýně kněze svého řádu, aby vypomáhali při zpovídání... lid „putuje na Sv. H. na památku dosaženého vítězství nad Tatary...“ d) J. Schmidl v Historia S. J. prov. Bohemiae poznamenává k r. 1641: „Jesuité z kroměřížské koleje chodívají často na Sv. H., aby posloužili sv. svátostmi poutníkům, kteří se tam se všech stran hrnou k prastarému kostelu, zasvěcenému Marii Panně.“ e) K tomu připojujeme: Kroměřížský děkan Vojtěchovský v popise svého děkanátu se zmiňuje, že bystrický farář Zmelka, ustanovený r. 1633, a holešovský farář Šamlius, zesnulý 1645, se dělí o užitky svatyně hostýnské Nanebevzetí Panny Marie, kamž se konají poutě. f) Protokol generální visitace z r. 1625 (Volný, Kirchliche Topographie) mluví jako o věci v okolí dobře známé, že se dvakrát do roka konají pouti na Sv. H. Farář bystrický mluví o hostýnském chrámu jako o starém. F. na to odpověděl, že tato zpráva není jistá a spolehlivá. Důkaz? Tak mluví děti, když se hádají („Ty nemáš pravdu!“) a pokoutní noviny, když nemají jiného východiska. g) Zápis v olomouckém konsistorním archivu z r. 1672: „K farnosti bystrické patří kaple na Sv. H., zřízená asi před 400 lety; loni (1671) byla obnovena...“ h) Záznamy faráře Dalberta r. 1746 a kroniky holešovských trinitářů z r. 1748 mluví o přenesení obrazu Marie Panny z prastarého kostela, kde od nepaměti uctívána, do nového. i) Pouti na Kotouč u Štramberku, taktéž na poděkování za vítězství nad Mongoly, vznikly podle F. r. 1663. Novotný pravil: „Tato pověst (o vítězství nad M.) jest tendenční výmysl nízké doby protireformační.“ Nemohli bychom spíše my mluvit o nízkém tendenčním počínání historiků protikatolických 20. stol.? Volný l. c.: „Pouti na Kotouč se konaly do r. 1535; toho roku byly od protestantské vrchnosti násilím znemožněny (poutníci přepadáni, týráni...), protože pouhého rozkazu lid nedbal.“ Jesuité olomoucké koleje praví k r. 1660: „Naši obnovili dřívější prastarý procesí na Kotouč“ - bez jakéhokoli „vymyšleného zázraku“, jehož se zase F. a Novotný dovolává. Tedy protestanté, milovníci svobody svědomí, zmařili pouti, tak jako prot. pán na Bystřicku Bitovský zničil obraz Panny Marie na Sv. H. r. 1620; existoval tedy již před r. 1663! j) Zajímavý jest časový sled: Lid prchal k Štramberku, na Kotouči se záseky opevnil, v předvečer Nanebevstoupení Páně prorazili hráze

rybníků a zatopili mongolské ležení. Ti prchali k Sv. H., a tam podle tradice poraženi v VI. neděli (nikoli IV.) po velikonoci. Datum 12. května nalezl v kterém si pramenu hostýnského archivu i P. Vídenský. k) Novotný tvrdí: „Legenda svatohostýnská vymyšlena z obchodních záměrů.“ Nuže 1. V záznamu nahoře sub g si stěžuje farář, že oféry poutníků nestačí nikterak k vydržování kaplanů nutných k zpovídání ani k pohoštění výpomocných kněží. 2. Onu legendu vymyslel prý (podle F.) Balbín - jaký obchodní zájem na věci měl, když Sv. H. jesuitům nepatřil? l) F. prý uzná, že vpád Mongolů nebyl zaměněn se vpádem Turků r. 1663, až mu bude uveden doklad z doby předbělohorské - proč ne raději před potopou světa? m) Neumann vytýká F. překrucování a falšování. Balbín píše: „Hrabě Rottal svatyni nedávno „obnovil“ (renovavit). F. „překládá“: „Za našeho věku vystavěl“ Crugerius píše: „Mnoho kronikářů psalo o bitvě u Olomouce, ale o H. ještě nikdo - aby tudíž toto podání neupadlo v zapomenutí, uvádím je, jak si je lid na Holešovsku vypravuje.“ Poslední slova F. vynechal, takže zkomolený citát dělá dojem, jako by si byl C. věc vymyslel. Z jiného pramene (A. Středovský, *Rubinus Moraviae*) umlčel F. řadu zpráv jemu nepohodlných, jiné si „upravil“. n) Ostatní důvody a záznamy nelze zde uvést. Jen jednu věc: V Nedělním listě 18. června 1933 psal bývalý zajatec v Rusku, Fr. Sitka z Bystřice pod Host.: „Richard Brázdil z B. p. H., s nímž jsem se sešel v Ukrajině, mi vypravoval, že byl v zajetí na Sibiři u tatarských mužiků. Jednou se ho tázali, odkud jest, a na jeho odpověď vznikl mezi nimi šum. Přinesli prastarou knihu; četli v ní jazykem, jemuž nerozuměl, a pak řekl starosta: Před námi stojí potomek národa, jenž porazil naše předky u Hostýna r. 1241.“ Když nějaký nespolehlivý arabský dělník chtivý zpropitného přinese nějaký kus papýru a udá, že ho našel někde v Egyptě na smetišti, vyváží se mu zlatem a píše se o něm celé svazky, byť šlo o nějaký starý účet; na výsost zajímavé a důležité svědectví tohoto věrohodného žijícího svědka odbyli učení páni poznámkou, že pak by bylo nutno věřit v pravost královédvorského rukopisu. Řekněte, že 2 x 2 nejsou 4, poněvadž by pak bylo nutno přijmout násobikul Vaše dogma o „falešném“ rukopisu K.-dvorském není na sto proc. jistě!

Jde o maličkost - o událost na sv. H. se naše víra neopírá. Ale neštítí-li se „páni učenci“ tolika práce, překrucování a lži, když jde o věc pro víru bezvýznamnou, suďme, jak si asi počínají, jde-li o věci skutečně důležité, s nimiž víra stojí a padá? Nedivno, že takovouto vědu kdosi nazval prostitutkou. Charakterní badatel uzná, že se mýlil - F. se vykrucoval dál, a Český časopis historický, jenž mu své sloupce ochotně propůjčil, odepřel Neumannovi uveřejnění odpovědi s poznámkou, že prý o věci již napsáno dost. (Jistěže dost - ale jak??)

- 47** S e n e k a: „Většina ještě není nikterak důkazem pravdy. S lidstvem to nestojí tak dobře, že by se většině vždy zamlouvalo to, co jest lepší (že by schvalovala . . .), naopak, běží-li za něčím většina, bývá to důkaz, že jde o věc zlou. Nutno se tázat, co jest dobré, ne, co jest obvyklé; co nám zjedná pravé štěstí, ne, co se líbí davu, který ve věcech pravdy má prašpatný úsudek. K luze patří (někdy) i mužové v chlamydě (vzácném pláští . . . bohatci!) a s koru-

nou. Na nic nesmíme dát více pozor, než abychom neběželi jako ovce tam, kam běží stádo, nýbrž abychom šli tam, kde jest správná cesta." Ovčí politika není tedy metoda moudrého člověka důstojná!

- 48** **Kepler:** „Snaha po vzdělání se zvrhla v bláznění (Bildungswahn und -wut). Raději platit za špatného než za nevzdělaného, raději odhodit víru...“ Již staří bludaři lákali tím, že si bovali jako satan v ráji: „Pojďte k nám, u nás najdete pravé poznání (gnosi), rozřešení všech záhad.“ Tak přilákali manichejští Augustina. Viz *Za pravdou K. 525, výrok Tertullianův.* (Pavel K., biskup rottenburský.)
- 49** **Goethe:** „Každé pátrání po příčinách bývá škodlivé.“ Pročpak asi? Protože vede k Bohu, a tam oni nechtějí! Ale že svou zásadou pochovává G. všecku vědu, to si snad neuvědomil.
Týž: „Sto šedáků neudělá jediného bělouše“ - sto lží neučiní jedině tvrzení pravdivým!
- 50** **Hammerling** († 1889) napsal epos *Homunculus*: človíček, jenž se narodil v chemické laboratoři ve zkumavce... Alegorie materialismu! Narozněný trpaslík se vydá na cestu do světa, ale pro své jednostranné vzdělání všude zkrachuje (chce vše uvést na matematické formule, s čímž ovšem v životě málo pořídí) - obraz vědy bez Boha a bez víry, jež vzdělává jen rozum a pro srdce nic nemá.
- 51** **Hegel** dokazoval filosoficky, že a) asteroidy nemohou existovat, b) že nemůže být více oběžnic než sedm. Téhož roku objeven první planetoid (1801), a po letech osmá oběžnice.
- 52** **Enspigel** stojí před učenou společností. Táhá se ho: „Jak velké jest nebe?“ „Tisíc sáhů dlouhé a tisíc loket vysoké, přesně na vlas; nevěřte-li mi, změřte si je sami a uvidíte.“ Dryáčnická věda, jakou pěstoval Haeckel, Vogt, Moleschott, Büchner.
- 53** **Mohamed** popíral možnost zázraků, když se mu nepovedly! Sliboval, že přesadí horu, a když nešla hora k M., šel M. k hoře... Bludaři přišli k poznání, že papežství docela zbloudilo a Krista se vzdálilo, když sami u papeže nepochodili a byli odsouzeni.
- 54** **Bismarck** řekl v parlamentě 1864: „Jest zvláštní kouzlo v tom slově *vlasteneck*. Každý jmenuje vlasteneckým to, co se mu právě hodí do krámu, z čeho mu kyne prospěch, a podle potřeby to i mění. Dnes je mu vlasteneckým být pro Bund (spolek německých států), zítra jest mu vlasteneckým být proti Bundu...“ Dá se aplikovat i na „vědu“. Co komu dnes vědou jest a co ne! Měl pravdu ten, jenž řekl, že dnes je věda mnohým lidem děvkou. Příkladem lze též užít jako dokladu, komu vlastně účel posvěcuje prostředky - podle doznání muže, jenž byl církve vzdálen!

- 55 Ozývají se stížnosti na nadprodukci vědeckých děl. Rok co rok vydáno na př. na 8000 botanických odborných pojednání a knih. Kdo by chtěl vše přečíst, musil by denně přečíst přes 20 pojednání! Vědeckých revuí vychází 35.000 a přibývá jich každým rokem. Zda vše, co v nich obsaženo, jest zaručené jisté, aby mohlo činit nárok na název věda?

Nejdůležitější historické lži najdeš vyvráceny v jiných dílech autora této Sbírky, především „Za pravdou K.“ a v apologetické abecedě, která dána do nákladu Svazu katolických žen a dívek; kdy vyjde, nelze dnes říci.

Mám v rukou dílo protestanta Fülöpa, Moc a tajemství jesuitů. Autor uvádí recenze protestantů, katolíků, židů a ateistů, všichni jsou zajedno v tom, že jest nestranný. Věřím, že se snaží jím být, a pokud protestantovi možno, že jím i jest. Přesto nutno knize vytknout nejednu závadu. Především, že vše pojímá s hlediska čistě přirozeného. Autor, jenž sám v nadpřirozený řád nevěří, ale přitom studoval exerciční knihu sv. Ignáce, jeho životopis a životy i působení jeho duchovních synů, by se mohl vyšinout alespoň k pochopení toho, co nadpřirozené pohnutky jsou a postřehnout, že jedině ty a nic jiného nevedlo Ignácovu kompanii k výbojům na poli ducha, ať ve školách nebo v misiích nebo na evropských kazatelkách. Za druhé, je mi záhadou, jak může tvrdit, že v Anglii jesuité bouřili katolíky proti vládě a královně, kdyžtě prostudoval dějiny anglického pronásledování. Táže se: Neví, že misionáři pro velezradu odsouzení, osvědčovali do poslední chvíle, že krvácejí pro víru Kristovu? Nebyla jim nabídnuta vždy milost, jestliže odpadnou? Nemodlili se ještě na popravišti za královnu, která je kázala za živa rozpárat? „V pekelných skrýších“ se prý tiskly knihy - jaké knihy? Jen obhajoba katolické víry! Podněcovali prý v tajných schůzích katolíky proti vládě; nuže, kolik katolíků zradilo vlast, když katolický španělský král Filip II. podnikl námořní výpravu („armada“) proti Alžbětě, katance a mučitelce katolíků? U nás se v letech 1939-45 zrádci jen hemžilo - ovoce bezvěrecké výchovy a školy; v Anglii zrádce ani jediný! Po vítězství nad Filipem ožebračovala, žalářovala, mučila a popravovala královna katolíky dál se stejnou krutostí. Viz o tom podrobněji v kapitole 40.

Je-li tolik omylů v knihách, jejichž autoři se snaží být nestranní, co teprve lze očekávat od těch, kterým účel posvěcuje prostředky, kteří jako Luther jsou jisti, že „dobrá masná lež“ je dovolena, když prospěje „evangelium“ (rci: jejich „vědě“!), a proto podle Voltairovy rady lžou o překot! Čtete na př. díla čestného protestanta Smilesa; i o jeho útocích na kláštery a mnichy platí slovo Albingovo: „Většina lidí, kteří o klášteřích (proti nim!) píší, nikdy v žádném klášteře nebydlili.“ A skoro všichni, kteří Luthera velebí, žádný jeho spis a žádný list nečetli! Musilif by si hnusem od...

36. NEJISTÁ VĚDA - PRAVDA A OMYL.

I tuto „vědu“ nutno nazvat pavědou, neméně nebezpečnou svaté víře, zvláště jde-li o dospívající mládež. Nemáme sice co dělat s podvodníky a lháři ze řemesla jako v předešlé kapitole. Nicméně, je-li omyl zaviněn nedbalostí nebo povrchností, není nikterak omluvitelný - nemůžeš-li nebo nechceš-li se přesvědčit o pravdivosti toho, o čem se rozepisuješ nebo mluvíš, neber pero do ruky a nevystupuj na řečniště ani na katedru. Nejsi sice tak bezcharakterní jako vědomí lháři, ale okolnost, že jsi ovládán nedůstojnou tendencí, není polehčující, naopak značně přitěžující. Omyl nezaviněný jest sice vysvětlitelný a tudíž i omluvitelný, ale zkázy může natropit i on více než dost. K tomu jest apologie, aby pátrala, verifikovala, na pravou míru uváděla, opravovala, vyvracela, co nezaviněným omylem pokládáno za fakt. Uvádím doklad jediný. Dějiny papežů od Pastora . . . Kolik historických bludů objevil tento velký badatel, když s nadlidskou pílí a námahou prostudoval kdekterý evropský archiv! Vážní historikové, kterým jde o dějepisnou pravdu, píší o papežích jinak než předtím; dryáčníci samozřejmě hudou starou písničku dál. Totéž platí i o jesuitech. Uvedený již protestantský Brockhausův naučný slovník, opíraje se o zaručené vědecké výzkumy, píše o nich docela jinak, než jak jsme byli zvyklí od protestantů dotud slýchat.

Příklady.

- 1 Protestant V á c l a v K n ě ž e v s k ý ze Slaného píše r. 1584 po zavedení gregoriánského kalendáře: „Stala se věc nebývalá a neslýchaná, a to z ponuknutí Antikrista z Říma. Císař Rudolf, král český, ten prve vydaný kalendář změnit; ráčil, a kdež bylo v předešlém kalendáři 9 nedělí a 4 dny masopustu, to potom v novém toliko 6 nedělí bez jednoho dne bylo, a tak znamenitý zmatek v křesťanství se stal. Co by pak ten dobrý tatík v Římě (Rehoř XIII.) tím obmýšlel, vědět; se nemůže; než je důmysl (= dohad), že by víra evangelitská skrz to do protivenství očekávala.“ Za dva roky potom píše týž mudrlec: „Slyšet bylo, když měl papež umřít, že mu pekelný voheň z oust pálal. Pán Bůh rač jednoho každého věrného křesťana toho uchovat. Amen.“ V protestantském Augsburgu bylo přijetí opraveného kalendáře vynuceno děly.
- 2 Netoužím ani já ani církve, aby se feudální zřízení středověku spolu s robotou a jinými zjevy vrátilo. Ale tvrdí-li kdo, že lid byl v pravém smyslu zotročen, ať si přečte Zibrta, jak líčí na př. posvícení, a to ve staletích, kdy naše vlast byla nejvíce válkami vyssávána, stol. 15., 17. . . . Chodilo se z posvícení na posvícení, ze vsi do vsi, všude se hodovalo, tančilo. To nevypadá jako v antickém Římě, kde otroci umírali hladem nebo pod knutou! Bílovský: „Okolo hospody dětí jak smetí, v hospodě děvčata i junáci svátečně vystroje-

ni, chasa domácí i přespolní..." Jak líčí posvícení a svatbu Frant. Dědina - ještě za dob roboty! Bylo tedy v nevolnickém v středověku a novověku selskému lidu v jistém směru lépe, než se vede v osvíceném století našem „osvobozenému“ lidu dělnému i zemědělskému. Nemáme v úmyslu zavadět cechy, ale konstatujeme: nebylo nemocenských a jiných pojišťoven, kam by byli uložili mnoho a dostali málo; cechy se ujímaly samy nemocných, vdov, sirotků.

3 Stále a stále se mluví s opovržením o tom, jak negativní postoj zaujímal středověk k vědě (rozuměj: přírodním vědám), vynálezům, vynálezům... Za prvé, není pravda, že středověk zavrhoval přírodní vědy a pokusnou metodu i vynálezy jako dílo ďábelské. (Viz *Za pravdou K. kap. 20.*) Za druhé, lékařové ubohého středověku, uzdravte se sami! Jak se vede badatelům v osvíceném novověku, vystoupí-li s objevem netušeným? V minulém století! Vynálezce lokomotivy *Stefenson* byl odbyt posměchem, noviny dokazovaly, že v tunelu by se všichni jedoucí ve vlaku musili zadusit. *Robert Mayer*, objevitel zákona konstance energie, musil být na čas dán do ústavu pro choromyslné, poněvadž se shroutil, když se na něho jeho vědečtí kolegové vrhli. *Gabelsberger*, tvůrce moderního německého těsnopisu, *Morse*, vynálezce telegrafu, všichni odbytí posměchem. Středověk prý vinil badatele a vynálezce z čarodějství - novověk jim říká blázni. Kolem roku 1800 začal *Jenner* svět seznamovat s úspěchy, které měl s očkováním proti neštovicím, a doporučil svůj objev. Jak se mu přitom v protestantské Anglii vedlo, viz v kap. 40. Vysvětlitelno, co prováděla někdy protestantská luza, na př. že zapálila dům *Priestley*mu, otci novověké chemie; ale proti učencům jmenovaným brojili mužové vědy! Když *Lavoisier* prosil, aby mu bylo dopřáno ještě 14 dní času na dokonání posledních výzkumů, dostal odpověď, že republika (*Robespierrova*) nepotřebuje učenců ani chemie. Inspektor školství *van Svieten* za *Josefa II.* mluvil o klášterních knihovnách jako kalif *Omar* o alexandrijské, kterou dal zapálit, a lidé, kteří prolévají hořké slzy pro několik snářů spálených *Koniášem*, kvitují s povděkem *Josefovo* vandalství při ničení vzácných knih, rukopisů, uměleckých památek všeho druhu. Když fyziolog *Karel Bell* vydal r. 1821 své objevy o nervovém systému po mnoha pokusech konaných 20 let, vypuklo proti němu „vědecké“ nepřátelství, a on pozbyl vši své klientely. R. 1840 jeho objevy uznány, a tu zase chtěli připravit o čest objevitele. Jeho kolegovi *Marshallu Hallovi* se nevedlo o mnoho lépe. Docent na několika lékařských ústavech vydal po pokusech, na které vynaložil 25.000 hodin, své dílo o nervovém systému, *Royal Society* je odmítla, a teprve po 17 letech přijala - a tam nezasedali jesuité! (ř 1857). Objevitel oběhu krve *Harvey* (ř 1657) byl od protestantských kolegů nazván bláznem, pozbyl skoro celé klientely.

4 Když *Stefenson* vynalezl první lokomotivu a prohlašoval ji za dopravní prostředek budoucnosti, smáli se mu učenci i noviny celé Evropy, jak by prý bylo možno „pěšni drahou“ cestovat. Vegetace by prý byla nadobro jikrami z lokomotivy lítajícími spálena, bylo by nebezpečí výbuchu atd. Viz předešlé číslo! Když přišel k císaři *Napoleonovi* vynálezce parolodi *Fulton* a nabízel mu svůj vynález k provedení a zužitkování, poslal ho císař pryč se

slovy: „Jděte, vy blázne!“ Když přišla do Evropy zpráva o vynálezu telefonu (Graham Bell v Sev. Americe), prohlásili profesori fysiky na slavné univerzitě v X. Y. vše za americký humbuk (r. 1869). Jiný tamější profesor hleděl na první elektrickou tramvaj pln úžasu jako na zázrak (1882), dnes za ní neběží ani pes. Když Jindřich Hetz uveřejnil své první pokusy s elektrickými paprsky a vlnami, prohlásili profesori fysiky na pařížské univerzitě vše za omyl a blud, a při prvních zprávách o bezdrátové telegrafii se hemžily noviny, humoristické časopisy a kalendáře samými vtipy, které mají starší ještě v dobré paměti. Dnes sedí každé dítě večer u radia a dovede si stroj upravit, aby fungoval. Když roku 1810 přinesl Coulter zvěst o geysirech Yellowstonekých, smáli se také a nazvali onen kus země Coulterovým peklem. Když už před ním někteří lovci o oněch geysirech vypravovali, dalo se tomu jméno myslivecká latina. Teprve 1871 se usnesl kongres dát celou věc vyšetřit. Jako tito lidé měří vše podle svého ubohého omezeného rozumu a zamítají a priori vše, co se do něho nevejde nebo co nemůže pochopit, tak si počínají odjakživa vůči sv. víře; co jest příliš vznešené nebo tajemné, nač oni nedají punc svého nejvyššího schválení, to platí ve společnosti učených za nemožné.

5 Edison, nejnovější doklad osvíceného ducha nové doby. Proslavil se už tolika vynálezy, a přec, když se pokoušel o žárovku, psaly americké noviny: „Potrhlý fantasta; jen blázen se může domnívat, že je možno elektřinou rozvádět světlo. Jakýsi Edison, jenž elektřině zhořel nic nerozumí, chce... Řeč o vaření elektřinou je žvást... Anglický parlament vydal posudek, že jest marno pokoušet se o rozvádění světla elektřinou...“ (Připomenout těm, kteří si tropí posměch, že církevní soud chtěl rozhodovat o otáčení země... zde rozhodl parlament hlasováním o jiném vědeckém problému!) V U. S. A. se konaly vědecké přednášky: „Osvětlování elektřinou je bláznivý nápad.“ Když přišla do veřejnosti první zpráva o vynalezeném fonografu, byli jiní vynálezci žárliví na neslýchaný div a psali: „Šarlatán, šejdíř.“ Když posledního dne roku 1879 předvedl světu první žárovku, zuřili majetníci plynáren a akcií: „Kéž by si zlomil vaz! Nesmíme dopustit, aby zvítězil; nač máme peníze a tisk?“ Noviny psaly: „Vláda by mu měla další pokusy zakázat a šejdíře zavřít.“ (Svobodomyslné 19. stol. Vy, kteří se horšíte, že františkánu Rogeru Baconovi jeden jeho představený zakázal pokusy - v temném 13. století! Papež pak zákaz zrušil!) „Ohrožuje klid, ničí národní jmění, spojen s pojišťovnami zvyšuje nebezpečí požáru; taškář; toho člověka by měl zastřelit...“ Kdyby byli měli američtí pokrokoví osvícenci r. 1880 k dispozici hranici jako inkvizice, nebyli by se asi dlouho rozmýšleli. Edison dostával anonymní dopisy, výhružné, že bude odklizen - dnešní američtí gangsteři by to provedli velmi hravě!

6 Učený Detharding píše r. 1705 knihu „O zdravém vzduchu“ a učeně dokazuje, že alpský vzduch jest příčina, proč ve Švýcarsku, Tyrolsku a Korutansku je tolik blbců. Za sto let byli jiného náhledu - a chytřejší: kolem r. 1830 načepovali podnikaví lidé v rakouských Alpách u Išlu do lahví zdravého alpského vzduchu jako minerální vody a posílali dobře uzátkované láhve do Vídně na prodej... Jen majitelé salonů si mohli dovolit luxus a zlepšovat touto

metodou vzduch svých městských ubikací. Touže dobou byly ve Švýcarsku v módě t. zv. kravské salony (Kuhsalone), na př. v lázních Heustrich: nad chlěvy zřízeny galerie, a lázeňští hosté tam kurýrovali plíce... alpští pastevci jsou prý proto tak zdraví, že se pořád stýkají s rohatým skotem. Věc širší veřejnosti neznámá... protože se nepraktikovala v temném středověku!

Švýcarský badatel, osvícenec, protestant Jan Scheuchzer, profesor v Curychu (ř 1733), jenž tedy pod Alpami vyrostl, píše (Itinera alpina 1702-1711): „V alpských výšinách je taková zima, že cestovateli, jenž po návratu z cesty vstoupí do světnice a chce si dát do pořádku dýchací ústrojí, zůstane celý nos v kapesníku.“ O něco starší Hornius píše nesmysly ještě větší. Altmann píše r. 1751, že Alpy jsou pokryty uzavřeným ledovým mořem, 500 mil dlouhým, jehož zálivy a proudy jsou ledovce. Lescarbott: „Každý ledovec má jako ony krávy faraonovy sedm tučných let, kdy stále roste, a pak sedm let hubených, kdy se scvrkne.“ Muralt, lékař v Bernu, píše v pojednání, uveřejněném londýnskou akademií r. 1669: „Alpské hory jsou uvnitř docela z ledu, jenž se ponenáhlu mění v krystaly. Všechny krystaly vznikají tímto způsobem.“ Protestantská učenost a věda v novověku! O tom se u Flammariona ani u Drapera nedočteš.

Týž Scheuchzer byl od kteréhosi šťastného nálezce obdarován zkamenělou kostrou. Posadil se a napsal učený spis Homo diluvialis (předpotopní člověk), objev zevrubně popsal a jeho podobu věrně otiskl. Jenže to nebyla kostra nějakého syna Adamova, nýbrž obrovského předpotopního salamandra, jenž lezl po čtyřech! (Od téhož pochází spis Physica sacra.)

Taktéž od těch, kteří si tropí posměch ze středověké omezenosti, nevíme ani slova o tom, co velký kralovecký filosof, koryfej moderní filosofie a král filosofů, o Alpách píše. Kant totiž vydal první systematický zeměpis Alp, a tam straší ještě báječná obluda zvaná jummar. V době největšího rozmachu osvícenství začátkem 19. století!

Belgický učenec Daniel Eremita píše v knize o Švýcarsku, že tam není žádná půda, samý led, lidé jsou pochováváni do ledu, obyvatelstvo vysokých hor jest nešťastné jako jejich zvířata, ztrácejí řeč a blbnou. „Čtenář by soudil, že to není doba velkého osvícenství, nýbrž úpadku vědy; tehdy přec již nebyl nepatrný počet těch, kdož znali divy hor z vlastního názoru, ba existovali tehdy již i ženy, jež vystoupily na vrcholky Alp“ (die ersten Bergsteigerinnen; Trenck, Bergwelt Wunderwelt).

První expedice na Montblanc, řízená dvěma Angličany, byla vypravena r. 1741 z protestantské Ženevy. Byli ozbrojeni až po zuby, poněvadž mysleli, že budou mít co dělat s loupežnými kmeny a se šelmami. Ženevané, bydlící na úpatí Alp, je pravděpodobně tak „informovali“ - a koho našli? Prostě sedláky, krávy, včely...

U městečka Laigle v Normandii se snesl 26. dubna 1803 dešť meteoritů, na 3000 kusů, až 9 kg těžkých. Očití svědci potvrdili událost přísahou, ale málo plátné; učení páni v pařížské akademii prohlásili vše za báchorku a pověru

(vynikající chemik Claude Bertholet!). Tak dnes, jde-li o zjištění zázraku - kdyby na tisíce svědků přísežně vypovídalo, osvícení bezvěrci pokrčí rameny nebo ohrnou... „Pověra“ - proč? Poněvadž to je proti jejich dogmatu a přičí se to jejich učení, tudíž už předem odmítáno jako falešné.

13 Začátkem stol. 17. přinesl P. de la Valle do Evropy ukázky klínového písma, ale ještě sto let potom prohlašoval slavný anglický orientalista Hydeon klínky za ornamenty... žádný soudný člověk nebude je prý pokládat za písmo.

14 Herodot a Strabo, největší cestovatelé starověcí, referují ve svých spisech věci neuvěřitelné - totiž tehdejšímu kulturnímu Řecku neuvěřitelné, a proto se jim nevěřilo. Uplynula dvě tisíciletí a ještě více, a novověká věda jim dala za pravdu: že daleko na severu celou noc svítí slunce, že v Africe stojí slunce na severní straně, že se propadly celé ostrovy do moře atd. Podobně byl posměchem stíhán i středověký cestovatel Marco Polo, když se vrátil po dlouhém pobytu ode dvora mongolského chana a vyprávěl věci, kterých Evropané „na vlastní oči“ dotud neviděli.

Povinnost vědy (a každého člověka, i filosofa) jest, aby své názory upravil podle skutečností, jí je podřídil, a nutno-li, podle ní i opravil a pozměnil; nechtít, aby se skutečnost řídila a upravila podle názorů našich! Obhájci královédvorského rukopisu vytýkají Gebauerovi, že si napřed sestavil staročeskou mluvnici, a pak zavrhl rukopisy, jelikož se s ní neshodovaly... mluvnice se musí řídit podle řeči, nikoli řeč podle aprioristicky sestavené gramatiky! Francouzská akademie kromě toho, co řečeno v předešlém čísle, provedla tyto kousky: zakázala užívání chininu, očkování proti neštovicím, bleskosvod, lokomotivu. Leibnitz, descartovci, Hughens a jiní zamítali zákon gravitace, Réaumur zavrhl náhled Peyssonelův, že polypové jsou zvířátka (r. 1735), v nejnovější době někteří vědci stíhali posměchem Dopplera, profesora matematiky v Praze († 1854), originelního fysika, pro jeho princip, jež chtěl uvést do spektrální analýzy hvězd a jehož dnes astronomie při výpočtech užívá. (*Věda a víra.*) Smějeme se, že formani se bránili, když přicházely do módy železnice, že někteří theologové nechtěli nic slyšet o otáčení země, že sedláci rozbili svému faráři Prokopu Divišovi bleskosvod, který vynalezl (současně s Franklinem a nezávisle na něm) a ve své osadě sestrojil... Myslím, že není důvodů vysmívat se a potupami stíhat církev pro názory jejích některých theologů, když slyšíme, jak dětinsky si počínali někdy mužové vědy při nových objevech nebo vynálezech. (Viz č. 3. 4.)

15 Tycho Brahe, dánský protestant, astrolog, tedy pěstitel pověry, pýchou nadutý... Král mu dal celý ostrov Hven s 32 selskými usedlostmi a vystavěl mu tam nádherný zámek v podobě čtyřcípé hvězdy (stál ho 2000 kg zlata!). Katolický kněz Koperník žil prostě - či „věda“ posloužila lidstvu víc? Pro malichernou urážku opustil Tycho vlast a odebral se do Prahy k Rudolfovi II., týž ho přijal s odkrytou hlavou... neoženil se prý proto, že Tycho mu vyčetl z hvězd, že jeho syn mu bude nevděčný. (T. nosil stříbrný nos, poněvadž o „původní“ přišel v souboji.)

- 16** Smiles, jehož spisy jsou ještě dnes hodny studia, patří k ošáleným, kteří pak klamou jiné. Syfilitik, cizoložce a opilec z Wittenberka jest v jeho očích druhým Kristem (jistě jeho díla neměl ani v ruce, sic by se mu byl obrátil hnusem žaludek!), o nejfanatičtějším Knoxovi píše, že byl „z upřímných nejupřímnější“, o Vilému Oranžském, jenž měnil náboženské přesvědčení bezcharakterně jako kabát (byl luterán, pak katolík, pak kalvínek), praví, že byl jako skála v moři, klidná v příboji rozkacených vln, jemného a smířlivého ducha, (pronásledoval katolíky!) Giordano Bruno a Arnold z Brescie jsou v jeho očích mučedníci; o tomto praví: „Po deset let hřměla jeho výmluvnost nad sedmi pahorky, a čistotě, spravedlnosti, svobodě... Inocenc II. ztratil jeho názory, Hadrián VI. ho vydal na smrt.“ Nuže: 1. Jeho názory byly komunistické, brojil proti církevnímu majetku vůbec, ne pouze proti zneužívání. - 2. Byl z Říma vypověděn a vrátil se; jak naložila Smilesova panenská královna Alžběta s těmi, kteří přes zákaz vlády překročili hranice a vstoupili na anglickou půdu? Ne aby proti vládě bouřili lid, nýbrž aby skýтали pronásledovaným věřícím útěchu sv. víry! - 3. Arnold zosnoval v Římě povstání lidu proti papeži, hlavě Církevního státu; jak dopadli vzbouřenci jinde? Alžbětě stačilo pouhé podezření, aby je odklidila. Marie Stuartovna se vůbec ani nepokoušela ji svrhnout, A. v ní viděla jen možnou protikandidátku anglické koruny! Babington a společníci byli strašně mučeni, a pak za živa rozpárání pro pokus spiknutí.
- 17** Smiles o Keplerovi: 1. „V Linci byl od katolíků vyloučen z církve, poněvadž měl jiné názory o svátosti oltářní.“ Byl protestant! S. si to důkladně popletl: protestanté ho vyloučili ze své obce, poněvadž nechtěl uznat nesmyslnou nauku Lutherovu o všudypřítomnosti těla Kristova. - 2. „Nabíduta mu profesura v Bologni; odmítl ji řka, že přebývá mezi Němci navykl svobodě slova i mravů.“ Za první, v Německu byla svoboda jen protestantům; katolíci by mohli mluvit opačně! Za druhé, protestanté ho pronásledovali, jak mohli, v pravém smyslu ho uštvali, zemřel skoro bídou. - 3. „Jeho knihovna byla na rozkaz jezuitů r. 1624 zapečetěna.“ Právě jezuité se přimlouvali, aby přesto, že je protestant, z ohledu na vynikající učenost, obdržel od katolického vládcce universitní profesuru ve Štyrském Hradci; ujali se ho, když ho souvěrci katečovali.
- 18** Smiles: „Tehdy byl bojován největší zápas za vlast, náboženství, čest a neodvislost, jaký se kdy v dějinách udál.“ Mluví o výpravě Filipa II. proti Anglii. Tomu samozřejmě může uvěřit jen Angličan. „Angličané a Holanďané číhali na španělské galéry, aby z nich uloupili zlato, kterým Filip udržoval válku proti holandské a anglické svobodě.“ Rci proti protestantské nevázanosti, která si myslila, že proti katolíkům je dovoleno vše. Za druhé, v té větě je pravdivé jen první slovo o loupení zlata. Za třetí, Angličané přepadali na Tichém oceáně španělské galeony po způsobu pirátů už dříve, když vůbec nebylo války, aby ukradli plány a mapy amerických kolonií (nalezišť zlata, mořských cest atd.).
- 19** Kálendář historický národa českého píše: „Řehoř VII. proklínal císaře Jindřicha IV. (1. nebyl císařem; 2. papež jen exkomunikoval, „klat-

ba" není proklínání, nýbrž vyloučení z církve), jest původce kněžského celibátu (jen obnovitel... zdůraznil staré zákony!), zakladatel pozdější kuriální politiky (bohužel nebyl politik, nýbrž světec, který se na kluzkou půdu politiky nehodil), v surovém listě králi Vratislavovi r. 1080 nazval liturgii slovanskou opovázlivostí." Měli si ji Češi a Moravané hájit, když ji měli! Krom toho, Vratislav spojený s Jindřichem pomáhal dobývat Říma; nedivno, že se papež k němu proto choval odmítavě, ale ne surově.

- 20** Gymnasijní ředitel Bílek vydal před lety pamflet proti jesuitům, věnovaný jistému „osvícenému“ knězi (ten měl asi malou radost z takového presantu!). Mimo jiné se tam dočítáme: „Jesuité se nedávno pod jménem redemptoristů usadili na Svaté hoře.“ Profesor Hoder odpověděl: „Kdo nepodav důkazu tak hanebnou nauku řádu jesuitskému připisuje, jest bezectný pomluvač“ Bílek neodpověděl ani slova - opsal totiž vše z protestantských zdrojů!
- 21** Petr d' Albano učil: „Při konjunkci Jupitera a Saturna (jednou za 690 let) se vždy narodí nějaký velký muž: Mojžíš (narozený kolem roku 1440), Alexander Vel. (naroz. 356), Kristus (narozený 350 let po něm), Mohamed (naroz. kolem 570).“ Vyber si z toho co chceš!
- 22** Po roce 1900 zavítal do Prahy ruský universitní profesor Filjevič, konal rozmanité studie, načež ve vlasti leccos napsal o tom, co viděl. Mimo jiné se od něho Rusové dověděli, že naše bohoslužby jsou latinský koncert, kterému lid nerozumí, při tiché mši sv. že si každý v lavici něco čte a o kněze se nestará. Jak bylo možno psát takové nesmysly? Dobrý profesor si vzal za průvodce po Praze jakéhosi neznaboha, který buď nevěděl, co modlicí knížka je, nebo spíše mu nalhal, a ošálený pak doma klamal jiné nevěda! Obraz tak mnohých jiných!
- 23** Ottův slovník naučný: „Milosrdné sestry sv. Vincence mají pětiletý noviciát.“
- 24** V jedné naší učebnici dějepisu čtu: „Zásadou středověkého křesťanství bylo opovrhovati životem, humanismus probouzel smysl pro život a radost ze života.“ (Proč tedy tolik láteříte na humanistické papeže, kteří této „radosti ze života“ hleděli dosyta užít stejně jako pohanští humanisté a vy?) „Národy zchřadlé a zasmušilé ve středověkém asketismu mládly probuzeným obdivem nad krásami přírodními, sílily vědomím svých přirozených předností.“ Proč tedy tolik velebíte Husa, jenž proti oné „radosti ze života“ žádal návrat k dřívějšímu životu, podle něho „čistému zákonu Božímu“, podle vás „zasmušilému asketismu“? Za druhé, bylo snad na středověkých husitech, kteří přec s humanismem nic neměli a mít nechtěli, vidět zchřadlost a zasmušilost? Za třetí, měl někdo z vás v rukou některý klasický středověký spis? Četli jste životopis některého středověkého světce? Typický středověký svatý byl František z Assisi, o jehož lásce k přírodě ví každý školák, jenom pan profesor pisatel učebnice dějepisu pro vyšší gymnasia ne. Což Albert Vel., Roger Baco, Jindřich Suso, Jan Columbini? Jejich láska k přírodě a květkám, jejich obdiv moudrosti Tvůrce! „Od umrtvování vrozených schopností (kterému církev nikdy neučila -

pán si je spletl s indickými fakiry a některými katarskými sektami) a náklonností (leďa nezřizovaných, tělesných, zvířecích) vedl humanismus lidstvo k jejich volnému rozvíjení a zdokonalování“ (à la Epikur, Pelagius, Baanes, k volné lásce!). „Člověk antikou probuzený lámal pouta, kterými ho spjal asketický a dogmatický středověk“ (a proto se hned začala šířit syfilis!) „Síle autorit, církve a státu, ustupuje síla vynikajících jednotlivců (na Anglii za Jindřicha VIII. to je vidět!), ctižádost potlačuje pasivní přemítavost středověku (která zbudovala památníky, na jaké se novověk nezmůže, gotické dómy, vzácné miniatury, filosofická díla - věčná, nikoli mátožná jako teď!), rozněcuje horlivou činnost, jejímž nástrojem jest rozum (co bylo nástrojem činnosti středověkých umělců a bohoslovců?) a jejímž předmětem je dotud opovrhovaný svět.“ (Podle toho, jak se to vezme!) „Přirozený rozum dospívá toho, co středověk neznal (???), samostatného bádání vědeckého, uvolněného od autorit.“ Kdybyste si alespoň v bohovědném slovníku nebo příručím naučném, ale ne Ottově, něco přečetl o středověkých vědcích, když už jste neschopen nebo líný přečíst si něco ze Summy sv. Tomáše contra Gentes!

- 25** Co řekne pán těmto slovům K o m e n s k é h o (Didakt. 25): „Antické spisovatele ze školy pryč!“ Uvádí pak 26 důvodů. „Hádají se o přírodu, a jejího Tvůrce nepoznávají - to je tolik, jako olízovat mísu a ke kaši se nedostat. Pravá filosofie je Písmo svaté. Cicero cení všechny ctnosti podle sebelásky, Plato je samá nabubřelost, Aristoteles budí chuť k hádání, takže mezi filosofy není hoden ani posledního místa.“ Kdyby to byl řekl některý jesuita nebo papež!

Obrazy.

- 26** Císař Z i k m u n d prohodil: „Mohu za den udělat tisíc šlechticů, ale za sto let ne jednoho pořádného doktora.“ Císař, válečník, jenž nebyl nikterak mužem vědy, ale chápal tolik, jak těžko zápolí s omylem ten, jemuž o pravdu skutečně jde - co teprve říci o tom, jemuž o pravdu nejde? Studium archivů, laboratoř sama... což teprve filosof, jenž za stolem pracuje s pouhými pojmy! Jeho cesta jest na pohled snadnější, ve skutečnosti převelmi kluzká.

- 27** Sir Filip Sidney: „Filosof vyjádří prajednoduché pravidlo tak nesrozumitelnou řečí a ztěžuje poznání tak, že ten, kdo nemá jiného vůdce než filosofa, se musí namáhat až zešediví, než najde dostatečný důkaz pro to, že má být poctivý. Básník přijde s povídkou, pro niž děti zapomenou na hru a stařec na oheň v krbu (a poví jasně, proč jest poctivost nezbytná).“

Aplikace: Slovo Kristovo (podobenství atd.) a moderní filosofie, laická morálka atd.

- 28** V Palestině u M i z p a h nalezeny zříceniny prastarého města. Při vykopávkách nalezeny v různých vrstvách země hliněné předměty. „Památky z různých dob...“ Pak je napadlo zkoumat otisky prstů, a ty ukázaly, že všechny ty nádoby vyrobeny tímže řemeslníkem!

29 Mnozí cestovatelé v Antarktidě (jižních polárních krajích) naznačili na mapě zemi, kterou objevili. Po letech přišli po nich jiní, a nenašli na označeném místě nic leč širé moře před sebou a nebe nad sebou. Jak to bylo možné? Co se vynořilo před zraky jejich předchůdců z hlubin oceánu, nebyla země, nýbrž ledová hora, jež za několik let zmizela! James Ross zase našel zemi tam, kde před lety byla ledová hora... jde blíže a vidí, že je to táž hora, jenže se zatím překotila, a tím se dostal nad hladinu spodek, na němž bylo plno usazených mušlí atd. Cook při jedné plavbě objevil ledovou zeď, podle níž dlouho a dlouho plul a již obeplout nemohl.

Aplikace na vědecké dohady, jež někdy na pohled nezvratné, a po čase se rozplynou jako mlha: jak ony ledové hory, pokládané za pevninu a podlehnoucí paprskům slunce... nebo na námitky, jež falešná věda činí proti víře a předčasně jásá...

30 James Ross se svými dvěma loďmi Erebus a Terror přistál u země královny Viktorie, a objevil tam dva krátery, jedna sopka byla činná, metala uprostřed ledu oheň (Erebus, 3770 m), druhá nečinná (Terror, 3330 m). Jméno hrozivé (Terror znamená „hrůza“), a účinky žádné. Druhá sice sálala oheň, ale naplano, jako rakety metané k nebi, neškodné.

Aplikace na boj nevěry nebo falešné vědy proti víře: prskavky, nic víc.

*

Na str. 309 v č. 42 jsme nazvali Luthera největší historickou lží. Nejen líčen od protestantů jako nápravce zkažené církve, muž s nejvznešenějšími ideály, poslaný Evropě samým nebem, druhý Eliáš, druhý Kristus; i věřící katolíci nemají jasného obrazu o člověku, jemuž co do tělesnosti, cynismu, tyranství vzhledem k nižším, podlízavosti vůči vyšším, pokud od nich mohl čekat pomoc, nebylo rovno; macchiavellista, demagog, revolucionář, kterému byl každý prostředek dobrý, lež stejně jako „brání jména Božího nadarmo“ (dovolávání se evangelia), bezcharakterní pokrytec. Načrtneme několika rysy jeho portret. Užito spisů, které čerpají z jeho korespondence: Janssen, Dějiny německého národa. Evers, bývalý pastor: Luther, Lebens u. Charakterbild, von ihm selbst gezeichnet. Busenbacher, Luther usw. Frankfurt 1903.

V Eisenachu vzala r. 1499 16letého L. do domu mladá vdova Cotta-ová, a zaučovala studenta „lásce“; její syn Jindřich byl pravděpodobně ovoce tohoto „zaučování“. R. 1501 jde L. do Erfurtu; tam se přidružil k studentům, kteří nenáviděli náboženství i křesťanství, ctili antiku, zvláště Bakcha a Venuši, oddávali se pustým výstřednostem. Jeho nejmilejší četba byl Terenc, autor nemravných veršů. L. mluví později o hříších svého mládí; jak se zdá, navštěvoval do r. 1505 paní Cottovou i své bývalé „přítelky“. Do noviciátu, kam vstoupil vůli otcově a radě svých přátel (znali dobře mladého pána!), si nevzal nic kromě Terencia.

R. 1507 knězem. Téhož roku začal chodit do Erfurtu do domu přítele Spalatinova pod záminkou, že s ním opakuje učivo. Agricola prozrazuje: „S. bydlil u vdovy, která měla sličnou dceru; L. sedával vedle ní a počínal si tak, že matka za rok zakázala „mnichovi“ vstup do domu. Spalatinovi řekl: „Nedám si pokoje, dokud si nebudu moci vzít také takové děvče.“ „Jsi přece mnich!“ „Co mi do toho?“ Za rok po vysvěcení! Toto děvče bylo prvním podnětem k jeho rozchodu s církví. Později řekl podle pravdy: „Prostý sedlák nebo nehezké děvče nebude nikoho dráždit k bludařství; k tomu je zapotřebí tolarů a pěkné dívčiny.“

R. 1508 byl profesorem ve Wittenberce. Na doktora bohosloví ho promoval r. 1512 Karlstadt; jak L. později doznává, byly jeho bohoslovné vědomosti nevalné. Chce se ženit, ale 1. církevní exkomunikace, 2. přísné státní zákony, 3. ztráta profesury... Proto se napřed pokouší dosíci cíle cestou zákonitou. Vymoci si z Říma dispens! Příležitost se naskytla r. 1509; přidělen za společníka Dr Mechelnovi, jenž v záležitostech řádu musil k papeži. L—ův žák Oldekop zvěděl r. 1519 v Římě, že žádal papeže, aby směl 10 let v Itálii studovat ve světském šatě. Tomu tam rozuměli a odmítli. Od té doby začíná L—vo nepřátelství proti papeži.

R. 1511 zase doma; prozatím mlčí, ale v knihovnách studuje pilně spisy bludařů, zvl. Wiklefa a Husa, aby dokázal, že papežská moc je usurpace. Čechy nenáviděl, a sympatisoval s naukou Husovou. „Že kněžské manželství zakázal ďábel a že týž založil stav mnichů, je zřejmo z 1 Tim 3, 4.“ Aby zakryl své plány, pálí pokrytecky papeži zápal. Za 10 let svolává na papeže oheň a síru.

Proč neutekl z kláštera a nežil v konkubinátě jako jiní? Jeho ctizádost bránila! Tak by byl zmizel jako bezvýznamný člověk! Tedy čekat a připravovat si půdu. Záminka se konečně naskytla: hlásání odpustků. Napadl napřed kazatele odpustků, pak odpustky, aby se pomstil papeži; ať přijde Tetzel do Říma s prázdnou, jako L. před lety musil s prázdnou z Říma! 31. října 1517 padly kostky. Dne 11. listopadu píše Langovi a podpisuje se: „L. Osvoboditel.“ Tedy druhý Kristus! A přec v thesích 31. října mluví velmi krotce!

Perioda 1515-20 byla dobou pokrytectví. R. 1518 již užíval evangelické svobody, 20. února 1519 píše: „Jsem člověk zapletený ve „společnosti“, v ožralství, nečistotu a jiné obtíže.“ Jaké společnosti? Jaké obtíže? Druhové ho asi táhli do domů hříchu; od té doby užívá L. výrazů, které mohl pochytit jen v bordelích. Papeži píše 3. března: „Nejsv. Otče, já, spodina člověčenstva, jsem nucen obrátit se ke vznešené velebnosti Vaší Svatosti. Račte své otcovské ucho milostivě věnovat své ovečce a milostivě slyšet mé bečení...“

Zatím kádr jeho přívrženců rostl; viděl, že za ním stojí a s ním půjde celá armáda lidí. Proto možno s Římem zlikvidovat. Čekaná exkomunikace nepřicházela, vyprovokuje ji tedy sám. Politická situace byla příznivá - mezivládi mezi smrtí Max. I. a Karlem V.

Na Wartburku prý překládal bibli. Opisoval překlad Mikul. z Lyry a talšovall Ale ta dlouhá chvíle! Bez ženských, jak to vydrží? (Překlad s pomocí Kreutzigerovou dokončil až na 13 let!) Vynalézavý byl dost. Slyš jeho vypravování: „Paní z Berlipsu vytušila, že jsem na W., ráda by mne byla viděla, ale nešlo to (kurfirst zakázal cizím vstup k L.); uvedli mne tedy do jiného pokoje a paní B. do mé cimry; celou noc pak byl spektakl, jako by tam bylo tisíc čertů.“ Služebnictvo asi mu hrálo k dostaveníčku. Po letech si vypravovali, že se mu zjevilo strašidlo v dámské podobě.

Pak vybízeli všechny kněze k ženitbě, aby nakonec sám, poslední Mohykán, vplul do manželského ráje. Ve Wittenberce žil s třemi uteklými jeptiškami; najednou viděl, že je zle, hleděl každou někomu uvázat na krk. U dvou se mu to podařilo, Kačku nikdo nechtěl, ani Baumgärtner, kterému ji nabízel; jen jakýsi bláznivý farář Glatz byl ochoten, ale toho nechtěla Kačka! Nejraději by měla B., s níž též okoušela předčasně jisté radosti. Erasmus 1525: „K. nebyla už dávno vestálkou.“ Nez bývalo L—vi, leč si ji vzít. Služebná Rosina Truchsesová přišla do domu L. jako „cudná panenka“; když ji L. vyhnal, byla děvkou; kluka mu nechala, studenti mu šli k novému přírůstku gratulovat, L. zuřil, ale nezamezil, aby nezpívali po ulicích písničky jako kdysi vojáci o Césarovi „ke cti jeho svatosti papeže Luthera a panny Rosiny.“

37. TENDENČNÍ VĚDA - DVOJÍ LOKET.

Dějepis . . . Neupíráme mu práva na název věda. Ale zneužívá-li se věd přírodních, někdy nevědomě a častěji vědomě proti víře v Boha a ve slovo Kristovo, zneužívá se historie ještě víc. Montesquieu († 1755), svaté víře málo nakloněný, pravil, že způsob, jak se pěstuje historie posledních tří staletí, jest spiknutí proti pravdě. Chtěl tedy říci: „Od dob reformace . . .“ Schopenhauer ještě drsněji: „Historie jest prolezlá lži jako zdechlina červy.“ (Doslova: „Wie eine Gassenhure mit Syphilis!“) Mohli bychom dnes mluvit příznivěji než M.? Již 400 let jest historie revír, kde se prohánějí pytláci . . . laboratoř, kde se vyrábějí ve velkém řemeslnicky lži, pomluvy, potupy od lidí, kteří byt se jinak odpuzovali jako záporné elektrické póly, mají přec jeden společný zájem, jenž je svádí dohromady k svorné práci: tupit katolickou kulturu. Napřed protestanté, o nichž platí slovo Petra Blessenského, vyřčené tři sta let před nimi († kol 1200): „Ve stodole Páně vidí jen plevy, zrní nevidí nebo vidět nechtějí.“ Pak racionalisté, o nichž platí slovo Bonaldovo († 1840): „Popírají prvotnou porušenost člověka, a přehánějí sociální korupci lidstva.“ Konečně atheisté, o nichž praví Digby, že tvoří ďábelskou školu se všemi jejími tajnými tradicemi a ošemetnostmi podvodu. Na první stranu každého dějepisného díla, jež se snaží být nestranné, bylo by lze napsat slova básníkovy: „Buď připraven, že uslyšíš dobré i zlé“ - také na první straně církevních dějin, ale v tomto případě jistě více dobrého než zlého. Kolik však historiků, kteří klamou - někdy nevědomě, opisující lži jeden od druhého, z velké části však vědomě, řídíce se radou Voltairovou: „Jen lžete, přátelé, jen lžete, něco z toho uvízne přece.“ Komu tedy účel posvěcuje . . . ?

Badatel, ať jde o vědy přírodní, ať o jiné, tedy i o historii, nemůže vědět předem, jaký bude výsledek jeho bádání. Zvláště v historii jest možnost omylu velmi nasnadě; objeví se nové prameny, a ty ukáží, že pramen, o něž se opíral první badatel, nebyl věrohodný atd. Přikročí-li však někdo k badatelské práci předpojat, jsa na příklad již předem rozhodnut, že chce věci užít (to jest zneužít) proti církvi, pak nemáme co dělat s vědou, nýbrž s dryáčnictvím a jarmarečnictvím. Pravý vědec uzná omyl, je-li mu dokázán; dryáčník stojí na svém a podpírá své lži i výmysly novým lhaním.

Mluvíme-li o dvojím loktu, může být řeč jedině o historii; vyslovíme-li slovo „tendenční věda“ - tou může být kterákoli; i výtěžky přírodních věd lze podávat tendenčně. Proč našla Darwinova hypotéza takovou odezvu po širém světě, u učených i neučených, ve školních síních i ve spolkových schůzích, ve vědeckých dílech i v brožurách? Snad proto, že se opírala o očividné nezvratné důkazy a že vnesla světlo do tmy? O světlo jim neběželo; rozhod-

vala jediné okolnost, že tato hypotéza podle svědectví jednoho z nich (Vogtova) „vystrčila Stvořiteli stolicí za dveře“. Proto takové nadšení pro ni, a to nadšení přehlédlo nadobro, že milá hypotéza stůně na značné mezery a že smělymi „fantasiemi a dohady“ překlenula nejednu hlubokou propast a rokli, která na její cestě zemskými vrstvami zela. Tak tomu jest i jinde. Tendenční věda - chápe se s radostí každého zdání, které by snad mohlo učinit zbytečným Stvořitele nebo odkázat náboženství do vetešnického krámu. Proto okázale, ať nedím demonstrativně dokazuje, že člověk se na zemi objevil před statisíci a miliony let, že původní stav člověka byl polozvířecí atd. atd., a to jediné proto, že bible, svatá kniha křesťanů, svědčí pro menší stáří lidského pokolení; dokážou-li tedy, že mají se svými statisíciletými pravdu, padá svědectví bible; v důsledku toho jest křesťanství zbaveno nadpřirozeného charakteru, a rozumí se, i všeobecné závaznosti. Kdyby bible mluvila o milionech let, dokazovali by, seč síly stačí, že tak dlouho člověk na naší kulaté planetě není. Atd.

Především však je to historie, které patří v této kapitole náš zájem. Dvojí loket - jinak měří nám, katolíkům, t. j. jinak posuzuje a odsuzuje činy katolických mužů, od papežů až ke Koniášům, a jinak činy nekatolíků, zvláště těch, kteří proti kříži brojili a bojovali. U nás samá podlost a prohnanost, tam samý ideál, samá ctnost. Když bludař za své bludné přesvědčení bojuje nebo dokonce trpí, jest jim „průkopníkem a mučedníkem svobody svědomí“, jest charakter; když jedná podle svého svědomí katolík, jest jim fanatikem, netolerantním, omezencem, přemrštěncem atd. atd. Příklady v této stati uvedené osvětlí jasně a zřejmě, co tuto řečeno. Kdyby byl Koniáš nebo některý jesuita psal o reformátorech tak cynicky jako Luther o papeži, biskupech a mniších, byl by v očích našich nepřítel jedinečným fanatikem; kdyby byl některý z nich psal tak svinsky jako tento wittenberský prorok o manželství, nenalézali by dosti slov rozhořčení a odsouzení; kdyby byl Ferdinand II. opilcem a udržoval mimomanželské styky jako kněz a mnich, „muž Boží a otec“ L., sotva by hleděli všecko utopit v moři mlčení jako u něho. V kterýchsi německoprotestantských světových dějinách (Ulstein & Cie, Lipsko) uvádí Brieger několik citátů L., aby ho vylíčil jako ideál - vybral citáty nezávadné, vzbuzující dokonce i sympatie - proč ne něco z jeho Tischreden? Jiné německoprotestantské dějiny světové (Baldanus-Weber) líčí Luthera taktéž jako ideál mravnosti a ctnosti, že se hnusem obrací žaludek každému, kdo toho člověka z jeho spisů a korespondence jen poněkud zná. Na papeže láteří, že se opovážil někdy někoho exkomunikovat, ale že wittenberský papež, jak se Luther jednou sám nazval, exkomunikoval bez okolků každou církevní obec, která nepřijala predikanta jim od něho poslaného o tom nemluví. Jmenovaný protestant Brieger o něm píše v uvedených dějinách: „Vylévá misku svého hněvu na zločiny římské“

ských tyranů, kteří libovolně manželství trhají a zase spojují" - chyba, že neuvedl doklady; jak si počínal v manželských problémech svých příznivců otec L., to Brieger asi neví? Že k větší slávě evangelia dovolil Filipu Hessenskému dvě ženy najednou, a co se Jindřicha VIII. týče (viz dole č. 18), prohlásil, že on by mu beze všeho rozluku dovolil - L. toho svým lidem dovolil víc! L., největší historická lež ve světových dějinách...

Jděme dál. Marie Katolická, nazývaná „krvavá“, poněvadž dala upálit jistý počet těch, kteří od katolické víry svých otců odpadli; ale že její drahá sestřička dala umučit a krutě odpravit sta a sta poddaných všech stavů proto, že nechtěli víru otců opustit, to „dobré královně Bětě“ nezjednalo nějaké podobné epitheton. Protestant Gustav Adolf, nikým nevolán, vpadl do střední Evropy, jeho švédské voje řádily i u nás, ale přesto jest pánům sympatický; zato katolický generál Tilly, jenž proti němu vlast hájil, je na tom zle; na něm nenechají vlásku dobrého, ač nečinil jiného, leč co bylo povinností vojína a vojevůdce. O inkvisici se píše věci, že hrůzou vstávají vlasy na hlavě; ale že 1. papežové krutosti španělské inkvisice odsuzovali, 2. někdy inkvisitory sesadili, 3. že Kalvínova a anglická vláda měly též svou inkvisici, a jakou, jak krutou, o tom se neví a nemluví. Kalvín krutostí překonal Torquemadu, ale velkým pánům dovoloval tajné orgie v jejich domech. Což koncentrační tábory? V nich humánní osvícené 20. století přetrumfalo inkvisici, středověkou soudní a vězeňskou krutost i Kalvína mnohonásobně.

Sledujme tendenční historickou „vědu“ dál. Krutosti, ke kterým někdy při katolické obnově (řikají „protireformací“) došlo, se přibíjejí na pranýř, ale daleko mnohonásobnější krutosti protestantů při zavádění nového vetřelého náboženství se pomíjejí mlčením. Čeho se dopouštěli v katolické Francii, v katolickém Rakousku! Bez konce bychom mohli uvádět doklady pro dvojí loket našich dějepisců, ať píše školní učebnice, ať vědecky založená díla; katolíci líčení jako vyvrhel lidské společnosti, protestanté jako obhájci a mnohdy mučedníci svobody svědomí. Církevní index, seznam zakázaných knih, jest v jejich očích znásilněním svobody vědy; protestantská censura, kterou měli v Anglii, Ženevě a jinde, a již nejen zotročovali svobodu psaní, ale znemožňovali kdejaký svobodný projev, jim nevadí, zrovna tak jako Hitlerova censura knih u nás v nedávných letech. O mravech špatných papežů (mnoho jich nebylo!) se omílá do omrzení pravda i lež; proč nevěnují větší pozornost mravnému (t. j. nemravnému) životu zakladatelů protestantských sekt, wittenberským „prorokem“ začínaje? Proč se zamlčuje pozdější zvrhlost husitských kněží? Doby úpadku v klášteřích se bedlivě zaznamenávají; proč ne doby jejich rozkvětu?

Ottův slovník naučný, naše přední encyklopedie... kolik jsem tam našel dokladů vědomého lhaní, kolik dokladů dvojího lokte! Nesčetněkrát jsem do něho nahlédl, jednak pro kontrolu, jednak

abych věděl, co o tom neb onom píše. Článek „Veselý Fabián“, je-
suita: „Prototyp slohového bombastu jezuitské školy... hrůznými
popisy pekla, zjevením i ďáblů a zatracenců mocně dojmal své
naivní poděšené posluchače.“ Co slovo, to lež; četl jsem většinu jeho
kázání - pravý opak! Vždy nádech humoru! A je-li pravda, co onen
článek tvrdí, týká se snad některého z těch kázání, která jsem ne-
četl, a pak jest zase lež zevšeobecňovat, a to, co s n a d platí o jed-
nom kázání, tvrdit o všech, jejichž počet jde do set. - Článek „Hus“
vzbuzuje místy hnus: „... (odsouzen), že se přidržel učení o remanen-
ci a vydával se za čtvrtou božskou osobu...“ Oč sympatičtějším se
nám jeví protestantský Brockhausův naučný slovník, který přes své
zřejmé protestantské stanovisko hledí být ke katolické církvi, nevy-
jímaje ani nenáviděné jesuity, spravedlivý a objektivní, a zdržuje
se výrazů „fanatických“ a podobných, a kterých se má nestranný
historik zdržovat, nechce-li dát svému dílu tendenční nátěr! (Mám
na zřeteli jeho poslední vydání; dřívější byla též stranická.)

Smutný doklad takové nedůstojné tendenčnosti podává Winter
v díle Život církevní v Čechách. Ne že by byl lhal - ani jednu vědo-
mou lež jsem u něho neobjevil a jsem mu vděčen za vše, co z archi-
vů na světlo vynesl. Ale způsob podání je tendenční; katolíci jednájí
„z fanatismu“, luteráni „z horlivosti“, jesuité „prohnaně“, protestan-
té „opatrně“ atd. atd.; a taková adverbia a adjektiva, kterých ne-
stranný historik se má zdržet, máje povinnost fakta prostě referovat,
jsou u Wintera tak hojná, že jimi své dílo učinil tendenčním.

K tomu malou poznámku. Mužové, kteří tak neb onak zasáhli do
dějin a ovlivnili současný věk, musili beze sporu vynikat nějakou
výtečnou vlastností, která nám je po té neb oné stránce činí nebo
může učinit sympatickými; krom toho objevíme i na skutečných ve-
likánech nějakou nedokonalost, která kalí lesk jejich charakteru.
Mějme to na zřeteli při bídácích, násilnících, prohnaných.. není-li
na nich sympatického nic jiného, pak jistě neúnavná činnost, odva-
ha, mužnost - lenoch, bázlivec, muž bez podnikavosti a energie není
s to postavit se v čelo davu a zasáhnout mocně do současného živo-
ta. Herodes Ukrutný, Dioklecián, Julián Odpadlík, protipapež Be-
nedikt XIII., Hus, Žižka, Komenský, Luther, Kalvín, Voltaire,
Fridrich II. pruský, Josef II., Napoleon, Bismarck, ba i Hitler... Ně-
které z uvedených prohlásí kdekdo za netvory nebo padouchy, a
přec ani ti nebyli bez některé dobré vlastnosti; alespoň jejich ener-
gie, byť ji postavili do služeb své falešné ideje nebo egoistického já,
může vzbudit sympatie nebo k nám volati: „Učme se od nepřátel!“
Nuže, tato okolnost může být a bývá podnětem j e d n o s t r a n n é-
ho líčení tendenčnímu dějepisci. Vyličí zúmyslně jen
jeho pěkné vlastnosti, a vykreslí ti před očima ideál mužnosti a
ctnosti; anebo ti vykreslí jen jeho nedostatky, a dovede-li je nadto
ještě zvětšit nebo zesměšnit, vzbudí v tobě nenávist nebo pohrdání.

Historický román se chápe této okolnosti zvláště velmi rád. Román - má tudíž neobyčejně velkou volnost, a té může krajně zneužít, jako na př. Jirásek. Historik, byť lhal sebevíce, přec nemůže zajít tak daleko jako romanopisec, a ten je s to učinit populární nejdrzejší lež. Jednou na Sv. Hostýně jsem slyšel jakéhos profesora vykládat: „Čtěte Jirásku! Dovíte se, co jesuité byli a co jsou!“ Ovšem, Jirásek volaný před forum kritiky se vyzul tím, že pokrčil rameny: „Ale vždyť moje Temno jest jenom román!“ Jenže tendenční, nízce a podle tendenční román, který profesori prohlašovali za historii a který dobře počítal s tím, že většina čtenářů není s to rozeznat, co jest beletristická licence a co historická pravda. Romanopisec děje i události vymyslí nebo skutečné přimísenými výmysly, pomluvou a lži nadobro zkreslí a znetvoří, jednající osoby obleče do jesuitského taláru a dá jim jména historických osob, a tendence se podařila - naplní tě nenávistí nebo pohrdáním katolíkům docela bezúhonných, a tím i nenávistí církve a katolické víry.

Příklady.

- 1** Kdyby sv. Petr Klaver, apoštol černochů, nebo P. Damián Deveuster, apoštol malomocných, byli protestanté, zpívaly by o nich nadšené ódy všecky učebnice jako o hrdinech charity a humanity; protože byli katolíci, buď se o nich mlčí nebo píše způsobem, který uveden v kapitole 40.
- 2** Když hrstka husitů svými loupeživými zájezdy Čechy i Moravu hubila a vybíjela, dají tomu jméno hrdinství. Když katolická menšina se domáhala za Rudolfa II. svých práv, žasnou, jak si mohli tolik troufat, jsouc v menšině! Ostatně ono hrdinství husitů jest dosti pochybné: ubíjení a mučení bezbranných řeholníků, žen i dětí, ničení vzácných památek, opíjení...
- 3** Zdeněk Lobkovic odpírá podpis na majestát Rudolfův, jímž protestantům dána svoboda vyznání a nadto jiná práva, o nichž správně předvídal, že jich milovníci svobody svědomí zneužijí k persekuci katol. náboženství. Na námitku bázlivého Adama ze Šternberka, že bratr císařův Matyáš dal rakouským stavům též neomezenou svobodu náboženskou, odpověděl Rudolfovi do očí: „Jestliže tímto způsobem Matyáš sobě cestu do pekla strojí, jest naděje, že Vaše Milost císařská ho v tom následovati neráčí.“ Protestanté přísahali neohroženému kancléři, že za to na něm „strašnou exekuci vezmou“, vznešené dámy z příbuzenstva do prosily, aby povolil, sic že se na všechny pomsta nepřátel (protestantů!) vylije, L. odpovídá pevně: „Mé jméno jest katolické, a já jemu neudělám skvrnu podpisem, jenž jest proti mému přesvědčení.“ Svým přátelům stejně smýšlejícím dal heslo: „Nepodpíšeme“. Proto nazýván (i v učebnicích) fanaticem, jenž takto sám se spolčiny vyprovokoval svržení s oken hradu 1618. Když však Hus se vzepřel proti nejvyšší

autoritě církevní, jíž jako katolický křesťan a kněz podléhal, prohlašován za hrdinu, mravního velikána, mučedníka svobody svědomí atd., a nikdo neřekne, že svou popravu „vyprovokoval“.

- 4 Ferdinand II., „typický doklad brutálnosti nesnášlivé církve...“ Bezohledně vyhnal ze země tisíce českých rodin, a to jedině proto, že bránili svobodu svědomí a nechtěli proti svému přesvědčení odpadnout od víry svých otců... „od své staré české víry“ (!), čtu v učebnici (čítance) pro obecné školy. Tedy luterská víra byla stará česká víra! A což cyrilometodějská, od níž odpadli jejich dědové? F. však byl daleko snášlivější než tehdejší protestanté. Thurn, Šlik, Roupovec vyhnali na svých statcích od katolických kostelů katolické duchovní a dosazovali protestantské, nutili katolický lid holi a žalářem k odpadu od svatováclavské víry k novotářství... Dopouštěl se podobných násilností F.? Vypovědění ze země... Za prvé, byly to většinou rody nedávno k nám z ciziny přistěhovalé, tedy ne české; za druhé, v sousedních zemích nesměli Čeští bratři vyznávat víru svou, nýbrž se přizpůsobit víře svých nových pánů; za třetí, F. ponechal protestantům ve Slezsku svobodu vyznání - který prot. vládce ji ponechal ve své zemi katolíkům? Za čtvrté, katolíci v Anglii, Skotsku a jiných prot. zemích by si byli blahopřáli, kdyby tam s nimi bylo naloženo jako s prot. v naší vlasti... Tam byli katol. ožebračováni, vězněni v žalářích, tak strašných, že mnozí zešileli, mučeni... Anglie!

„F. znal jen jednu samospasitelnou víru a žádných závazků k protestantům.“ (Ottův slovník.) Protestanté byli po té stránce docela jiní než on, není-li pravda? Poslední slova jsou pomluva; své závazky a sliby protestantům učiněné plnil, jak zřejmo na náboženské svobodě slíbené a dané Slezsku; čeští protestanté odmítli jeho slib náboženské svobody, a když zbraní zrádné stavy porazil, užil práva vítěze - svým činem se čeští luteráni vzdali toho, co jim sliboval. Zato Jindřich VIII. anglický rušil věrolomně slovo katolíkům dané, stejně jako dánský král Fridrich I. († 1533) svou korunovační přísahu a brandeburský kurfiřt Joachim II. († 1571) svůj svatosvatý slib otcí daný a přísahou stvrzený - obojí se týkalo ochrany a udržení katolické víry. Jedním slovem: kdyby byl měl F. svědomí protestantské, nikoli katolické, byl by ve vašich očích charakterem a hrdinou.

- 5 Jak strašně umučen od protestantů r. 1620 pro domnělou zradu (vpravdě z nenávisti vůči víře) český katolický kněz bl. Jan Sarkander! O tom ani slova; ale nad popravenými německými luterskými velezrádci na Staroměstském náměstí se roní slzy jako nad neslýchaným barbarstvím. Pravím: „Německými“, protože z větší části to byli známí Češi anebo rodilí Němci. Moravské noviny psaly v prosinci 1942: „Na Staroměstském náměstí padaly vedle hlav Čechů také hlavy Němců.“ Proč jste to nepsali v učebnicích před r. 1939? „Byla to katolická církev, která byla příčinou všech národnostních a náboženských třenic v našich zemích.“ Protože nechtěla, aby náš národ byl poněmčen a poluterštěn! „V letech 1618-20 postupovali Češi a Němci v příkladné shodě.“ Jako 1939-45! Němci komandovali, a Češi se komandovat dali!

- 6 O popravených zněmčilých luteránech na Staroměstském náměstí se mluví jako o národních mučednících („výkvět českého národa“), zákeřná vražda katolické královny Marie Stuartovny, již se dopustila proti všemu mezinárodnímu právu její sestřenice protestantská Alžběta, jest nazývána „politickou chybou“ Alžbětinou. (*Ottův slovník II.*) Němečtí luteráni byli pro velezradu státi, katolíci byli i u nás touže dobou pro viru kruté mučení, na př. košičtí mučedníci od kalvinců r. 1620.
- 7 Koniáš, od jednoho universitního profesora české literatury nazván hyenou... Proč? Protože spálil několik set různojazyčných protestantských a husitských pověrečných tiskovin, snářů a jiných škvárů. Jirásek v jedné povídce z dob probuzenských líčí s velkým uspokojením, jak mladý vlastenec „koniášuje“ - pálí české katolické „bezenné“ knihy... Proč netitulují husity podobně jak onen profesor Koniáše? Ti přec ničili vzácnější díla než onen misionář! Jenže to byla katolická díla! Proč nepřidělí podobný čestný název osvícencům, kteří za Josefa II. u nás, za revoluce ve Francii, zničili neocenitelné kulturní památky?
- 8 Zmínili jsme se o Winterově díle *Život církevní v Čechách* v 15. a 16. století. Podáváme hrstku dokladů „dvojího lokte“. Husita nebo český bratr vracející se k víře otců nazýván důsledně odpadlíkem; katolík, který odpadl k novotářům, tak nenazývá ani jednou. - Katolický pán, opírající se na svém panství energicky vetřelému luterství, jest „fanatik“, ne však luterán nebo utrakvista, pronásledující katolíky s bezohlednou krutostí. - „Slavata ve svém fanatismu nadává protivníkům idiotů.“ Nekatolík Budovec „činí (katolickému) kancléři tak zlé výtky, že by byli málem kancléře z okna vyhodili“ (luteráni poštvání Budovcem). Kdyby byli jesuité na kazatelně tak „zle“ mluvili proti luteránům, že by je byli katolíci chtěli pobít! Jenže jesuité se musili schovávat po domech - šlo jim mezi Jiráskovými protestantskými beránky o život! Nemáte práva posmívat se výroku papeže posílajícího jesuity do Čech: „Posílám vás... mezi vlky.“ Jinde píše W.: „Budovec bouřlivě mluvil.“ O nadávkách Rokycanových, že prý tehdy byla „veliká svoboda slova“. Zato Jan Kapistrán mu je „fanatikem“ - poněvadž Rokycanu nazval kacířem a upíral kompaktátům platnost; ale že kroměřížští husité ztýrali katolíky, jdoucí do Olomouce na Kapistránovo kázání, že nazývali Kapistrána Antikristem a satanem, že šířili karikatury, kde tento mnich zobrazován ve společnosti rozpustilých ženských, že o něm skládali sprosté písničky, to nebyl fanatismus, pro to nemá W. ani slova odsouzení nebo rozhořčení. - „Hněv protestantů, kteří upírali katolické straně právo vůbec reformovat, neřku-li reformovat násilím.“ 1. Hněv, nedí „fanatismus“! - 2. Katolíkům popírali, a sami, vetřelci, toho „práva“ užívali s bezohlednou surovostí, jak u nás, tak v Německu. Kdo vymyslel zásadu: „Cuius regio, eius religio“? Zásada protestantská, ale jenom pro ně, ne pro katolíky; jen pro surové vetřelce, vyhánějící katolíky z jejich posic, ne pro katolíky, kteří své posice hájili. - 3. „Násilím...“ mám právo násilím vyhodit zloděje, který se násilím mého statku zmocnil!
- 9 „Krutý reformátor Mělnicka, katolík Jakub z Tepence.“ Kolikrát užil toho slova o německých luterských vetřelcích, kteří „reformovali“ a zároveň po-

n ě m ě o v a l i? Arcibiskup Lohelius, opat Selander a jiní jsou Winterovi „podpalovateli náboženských bouří“, poněvadž plnili svou povinnost a bránili svěřené stádce proti vetřelému německému luterství; o protestantských násilnících neužil toho slova ani jednou!

- 10** O jesuitech píše Winter zvlášť tendenčně. „Čin od jesuitů chytrácky navedený, když jejich návodem se katoličtí mistři kameničtí v Praze r. 1571 zavázali, že nepřijmou žádného nekatolického tovaryše nebo učedníka.“ O něco dál píše: „Strašečtí byli tak horlivě evangeliotti (ne fanatičtí!), že r. 1605 nechtěli mezi sebe přijmout zedníka jen proto, že byl katolík.“ Jinde: „Protestanté se všemi prostředky snažili o svůj vzrůst.“ Nepřipojil, že jim účel pověcoval prostředky! V kap. 4. referuje násilnosti vetřelého luterského Němectví, a omlouvá je, že katolíci by prý na jejich místě nebyli lepší. (To je důkaz??) Čti pak kapitolu o jesuitech. Pracovali přec bez násilností, obětavě, ne pro sebe, nýbrž pro zděděnou víru otců, chráníce ji proti vetřelci; nezabírali cizí statky jako luterští páni, nešířili svou víru z touhy po lehkém životě nebo po ženské jako odpadlí kněží; jen zbraněmi ducha, tedy dovolenými a čestnými; a tu čteš každou chvíli špičatou poznámku: „Účel jim posvěcoval prostředky.“ Proč to nepřipsal k násilnostem hlasatelů svobody svědomí? Kronikář řádu napsal to neb ono „mrzutě, špičatě, vychloubavě“, jesuité vyučovali ve svých školách „zadarmo“, jako by i to byl podlý úskok; proč nevyučovali mládež zadarmo luteráni? I o obětavosti jesuitů v době moru mluví, jakoby to „využili situace k šíření moci a zaskočení jiných“. Proč se nevěnovali nakaženým a umírajícím pastoři? Při udavačské aféře Gelastově hned vyslovil domněnku, že za tím „snad“ vězeli jesuité; u luterských ničemností nevyslovuje ani jednu domněnku! U Českých bratří odmítá někdy zápisy kronikářů jako pomluvy. K zprávě Hořického, že luterští ničili v klášteřích vzácné knihy, připojuje: „Smutná to věc, pravdivá-li.“ K „fanatismu“ katolíků nepřipojil takovou poznámku ani jednou! - Vůdcové katolické strany jali se návodem jesuitů protivníky „dráždit a hněvat“ tím, že vymáhali na císaři rozkaz, by utrákvisté s Římem sjednocení konali průvody, zvláště Božítělový. Starobylý, odedávna konaný! Když měli luterští v době postní v katolickém městě Jindř. Hradci kvasy, to nebylo dráždění a provokace katolíků? Průvody... zač prý taková procesí stála, když je protestanté kazili. Nepraví „fanatičtí“, jak vždy připojuje, když katolíci šlápli luteránům na kuří oko; chce říci: „Když si luteráni průvodu nepřáli, měli od nich katolíci upustit.“

Hus „v horlivosti“ (ne z fanatismu!) nazval obrazy svatých špalky...

- 11** „Katolická strana jala se proti protivníkům užívat za hnusnou zbraň posvátného hřbitova; ze svého hřbitova vyvrhli mrtvolu luterána; není zprávy, že by luteráni katolíkům opláceli.“ Pak klidně referuje, že Lev Fictum v Kadani káže pochovávat „papežence“ na mrchovišti (kolem r. 1550 - v zemi katol. vládce!). Schlick právě tak, a v Kladsku se na tom hlasatelé čistého evangelia a svobody svědomí usnesli r. 1583.

„Luterští vcházeli ve stranu pod obojí, a mínili ji zvolna proměnit na svůj způsob; jejich úmysl nebyl nejhorší.“ Srovnej, co svrchu psal o jesuitech!

- 12** Rokycana zakázal pochovávat do posvěcené země ty, kteří nepřijímali pod obojí, tedy nekatolíky. Viz č. 11. Luteráni nedovolovali na svých hřbitovech pochovávat České bratry, jak zřejmo na př. z instrukcí jihlavského kazatele Hederikusa. Winter sděluje jako věc hroznou a neslýchanou, že Ladislav starší z Lobkovic v instrukci pro Ledeč r. 1599 ustanovil: „Kdo nepůjde k sv. přijímání a nadto nejsv. Svátost potupí, tomu budiž odepřed církevní pohřeb a buď od vrchnosti trestán.“ Milý pane W., to byli luteráni jinší chlapíci! Katolíci se nemstili, ti prostě odepřeli církevní pohřeb nečlenům své církve, jak stanovilo jejich církevní právo odedávna; upírá někdo židům právo odmítnouti toho, kdo by se chtěl dát na jejich konfesionálním hřbitově pochovat? Protestanté však 1. nížádné církevní právo neměli, 2. hlásali svobodu svědomí, 3. jejich hřbitovy byly uloupeny katolíkům, 4. neomezili se jen na odepření pohřbu!
- 13** Winter: „Působením arcibiskupa Berky byl r. 1593 podán císaři nový útočný plán proti protestantům; není tak tvrdý jako návrh papežského nuncia z r. 1580, ale jeho provedení předpokládá skoro tolik násilností, kolik má kusů.“ Luther podal světským knížatům plán proti usdlým katolíkům, který dýchal blíženskou láskou, lidumilností a snášenlivostí, není-li pravda? „Kat, meč, šibenice, pálit, utopit.“ Katolický arcibiskup jen vymáhal právo a uplatňoval majetnické právo církve na uloupené statky: rekatolisace škol, které církvi odňali a kde se usadili a skrze něž nové vetřelé náboženství šířili novotáři, moc nad konsistoří utrakvistickou, censuru knih. Co prováděl touže dobou Jindřich VIII. a Alžběta v Anglii? Kdo chce plně poznat tendenci Winterova díla, musí vědět, jak si počínali tehdy v protestantských zemích ke katolíkům současní protestanté, a pak vzít do rukou vážky... vážit, kde bylo krutostí víc.
- 14** „Kapistrán nepřestával volat do boje proti Čechům.“ A Komenský byl po této stránce lepší? Onen, aby Češi přivedeni k víře uloupené, Komenský, aby umožněno nové německé víře v Čechách se roztahovat a Čechy poněmčovat.
- 15** „Arcipryšt (arcikněz) plzeňský Wolfgang byl nad míru fanatický prelát.“ A přec týž W. doznává, že prováděl očistu především u svých, že uvěznil souložného kněze, že žaloval na pustý život dominikánů, kteří byli jeho farníkům pohoršením. - Že nedovolil jinověrcům pohřeb na katolickém hřbitově? Jako my nepochováváme Němce ve slovanském Slavíně na Vyšehradě! Tento muž byl hrdina a charakter, nedbaje a nedávaje se zastrašit veřejnými ani tajnými vyhrůžkami luteránů.
- 16** „Václav z Rozdražova, nastoupiv r. 1587 své panství, v Blatné, našel sotva deset katolíků; v málo letech převrátil vše k svému smyslu, ovšem ne právě laskavě.“ Proč neuvedl W. několik dokladů, jak laskavě přiváděli k svému smyslu katolíky protestantští pánové! Na panství katolického Jana staršího z Lobkovic píše ze Strážova r. 1583 katolický kněz Janovský, že jest jako Lot mezi Sodomskými, že není životem jist!

- 17** W. chválí České bratry, že Kalef vyobcoval z Jednoty r. 1578 Krescencii z Krajku pro smilstvo, a Adama z Krajku pro opilství, oba z rodu, jemuž byli Bratři zavázáni nejedním díkem. Proč nechválí Řehoře VII., který vyloučil z církve ženaté kněze a svatokupce? Bratři mají právo vyloučit ze své Jednoty nehodné, Luther směl exkomunikovat neposlušné (hlasatel svobody svědomí!), jen papež neměl a nemá práva vyloučit z církve kněze bludaře jako Husa nebo kněze nehodné.
- 18** Byli Čeští bratři beránci, jak jsou namnoze líčeni? Farář v Nových Benátkách píše r. 1600, že mu polámali krucifix a ukradli svěcené oleje; v Brandýse nad Labem se smluvili s protestanty a katolíkům na vzdory pořádali v neděli trhy. V Kutné Hoře způsobili v kostele provokaci, křikem rušili bohoslužby, W. tomu dává jméno, že „odmlouvali“ (kazateli). „Bratři se bránili také ostře a nešetřili břitkým tvrdým slovem, aby oplatili břitký tvrdý útok.“ Proč neuvádí přesněji doklady těchto „břitkých slov“? Proč tak neomlouvá katolíky a jesuity, kteří bývali napadáni bez ustání a někdy též užili „ostrých slov“?
- 19** „Bratři upálení od Paška (demagog, husita) podstoupili smrt s neobyčejnou mučednickou statečností a radostí.“ (R. 1524-28, pět jich bylo.) Proč tak nemluví W. o katolících, umučených od husitů a protestantů?
- 20** „Pašek a Cahera pálili knihy (katolické) s takovou chutí, že právě z těch dob se u nás málo knih dochovalo.“ Zde by byl přiměřený termín „fanatismus!“
- 21** „Luther byl na České bratry laskavější, nežli bylo by se nadíti do povahy jeho tak prudké a neomylností naplněné.“ Ovšem, dryáčnick nešidí toho, kdo pro něj tluče gong! K těm, kteří běželi za ním, byl jak L. tak Hus vlídný; jen pro ty, kteří se osmělili smýšlet jinak než oni, neměli vlídného slova; L. dokonce na ně kydal kdekeré bahno potup a lží.
- 22** W. chválí České bratry, že prý hledali pravdu kdekoli, ale když mladý bratrský bakalář Mikuláš z Litomyšle řekl r. 1548 totéž své matce, totiž že „pravdu přijímá nejen ve sboru bratří, neboť Duch pravdy jest svoboděn“, nikterak ho za to nechválí, nýbrž přičiňuje poznámku: „Není pochyby, že bakalář, jenž měl takové mínění, se co nejdříve odpřisáhl Jednoty (bratrské).“ Tak jako předtím katolické víry, ať on nebo jeho otec či děd!
- 23** O českých kancionálech píše: „Protestanté některé zpěvy, které se nesrovnávaly s konfesí augsburskou, vynechávali, některé měnili, jak žaluje kališná konsistoř r. 1585.“ Potom: „Po ráně bělohorské zacházeno kazisvětsky s uměleckými poklady českého národa; znamenité porušení utrpěly, jak smutně povědomo, opravami jesuitů a kapucínů...“ Tedy jen luteráni směli provádět opravy, a jesuité měli písne k svatému Janu Husovi ponechat!
- 24** W.: „V bojích, kde náboženství katolické zvítězilo a vlast naše byla zmořena...“ Byla zmořena tím, že zvítězilo katolické náboženství? Tak každý ze způsobu jeho vyjadřování nezbytně musí soudit. Kdyby byl u nás zvítězil protestantismus, bylo by lépe? Byla by nás 30letá válka minula? Luter-

ské Německo jí bylo ušetřeno? Jen ten rozdíl by byl, že by naše vlast byla nadobro poněmčena, kdežto vítězstvím katolické víry byla poněmčení uchráněna, jak W. sám doznává, právě, že spolu s luterstvím se valilo k nám němectví „všemi póry“. Luterští Schlickové poněmčili ohromná území v západních Čechách, odsouzený Schlick po bělohorské katastrofě vypovídal před soudem německy a byl provázen na popraviště německým predikantem, zatím co katoličtí páni byli uvědomělí čeští vlastenci. Kaceřovaný a z fanatismu viněný Zdeněk z Lobkovic píše na př. do poněmčeného luterského Mostu česky r. 1605, aby město pomohlo františkánům, kteří chtějí obnovit klášter shořelý před 20-30 lety.

- 25** Že s luterstvím se valilo do Čech němectví, nepopírá - nemůže, ani nechce. Ale referuje bez jakékoli kousavé poznámky, jak v severních Čechách poněmčováno jedno město za druhým, tím, že přijalo německou Lutherovu víru; jen působení a činnost českých katolických pánů nereferuje, aniž by přitom nešlehl. „Stejně násilný byl Jiří Popel z Lobkovic.“ Jaké násilí vlastně páchal? „Založil jesuitskou kolej, dával každý rok 2.000 kop grošů na výchovu katolického kněžstva, podporoval jesuitské misie (domácí) a pouti do Šejnova (Maria-Scheinu), a tak nechtíc bez hluku protestantství mizelo.“

V jedné věci dáváme Winterovi za pravdu: „Do zlé pověsti přišli kněží větším dílem tím, že každá doba chce na kněžích, aby byli sami ve všem vzorem; do zlé pověsti přišli, poněvadž na nich chyby jest více znát než na jiných. Přese všechny obecné soudy o kněžské nemravnosti nesmí se zapomínat chvalitebných výjimek, zajisté přemnohých, o kterých v knihách a zápisech starých nebývá řeči. Hodný kněz, jenž konal své povinnosti, do historických zápisů nedostal se snadno.“

Píše-li stranicky muž čestný jako Winter, čeho se můžeme nadát od lidí, kteří mají přímo v úmyslu stranicky psát, skreslovat, falšovat, lhát?

- 26** „Kosti Rokycanovy a italského biskupa Augustina Lusiána, jenž světil kališníkům kněze a byl s R. pochován v chrámě P. M. Týnské, byly od jesuitů vykopány a na staroměstském náměstí spáleny.“ Neschvalujeme, ale vy vytahujte napřed břevno ze svého oka. Váš „mučedník“, Jeronym Pražský, rozmetl v klášteře Panny Marie Sněžné ostatky svatých.

- 27** Veleslavín píše: „Dne 7. července rejthaři Albrechtovi (zetě Zikmundova) v Arnoštovicích kněze Václava, jeho kaplana a sedláka na jednu hranici vloživše, ukrutně pálili, protože večeri Páně podobojí podávali a přijímali.“ Právě za rok potom dobyli husité Byliny a „tu mnozí rytíři, pamoše, kněží a jiní lidé (katoličtí) spáleni“. Nepřipojuje „ukrutně“, jako by se rozumělo samo sebou, že na upalování jinak smýšlejících mají právo jen husité.

- 28** Týž: R. 1467 uvedl Zdeněk ze Sternberka do české země křižáky, kteří mnohé a více podobné ukrutenství proti lidem, kteří přijímali svátost večere podobojí.“ Ale nesděljuje, jaké bestiality provodil Žižka na těch, kteří přijímali svátost večere Páně pod jednou - jeho zhovadilosti, jak praví Pekař, (doslova: zvěrstva) páchané na katolicích se kvitují jako něco samozřejmého.

- 29** Týž o husitech, že 23. července 1421 upálili u Prahy měšťana Václava Ševce, „protože bludný (rozuměj: nehusitský) smysl měl o Velebné svátosti, a když k němu přinesena byla, hřbet k ní obrátil.“ Také svoboda svědomí! Od husitské a protestantské svobody svědomí uchovej nás, Pane!
- Hynek, strýc Jiřího z Poděbrad, porazil u Sadské r. 1420 křížáky, zajatým utínal palce, uřezal nosy a posílal do Žitavy.
- 30** V čítankách lze vidět dojemný článkuček o růžovém paloučku, na němž se prý emigranti se slzami v očích loučili se svou drahou českou domovinou, s drahou půdou své vlasti (byli Češi)...? Chybu má článek jen tu, že jako skutečnost vypravuje báchorku. Jméno růžový palouček pochází pravděpodobně odtud, že ono místo bylo zkropeno mučednickou krví mnichů kartusiánů, tam od hrdinů husitů pro víru v Krista pobitých. Proč ctitelé a oslavovatelé „kostnického mučedníka“ jsou lhostejní k zástupu mučedníků, povražděných od husitských hord pro svobodu svědomí?
- 31** Nad protestantskými emigranty se roní slzy bez přetržení, katolická emigrace připadá pánům samozřejmě - luteráni měli právo katolíky ze země vyhnat, katolíkům se toto právo upírá, když ho užili proti novotářům.
- 32** Zásada „Cuius regio, eius religio, či země, toho víra“, připadá pánům samozřejmě, když jde o protestantské vlády; ti ji směli užít k tomu, aby poluterstili celá území; ale když jí užili vládci katoličtí, jsou vykřičeni za násilňovatele svobody svědomí. Katolíci, kteří nechtěli v Anglii odpadnout k nové víře, prohlašováni ještě dnes za zrádce vlasti a velezrádce (na př. od Fülöpa v díle o jesuitech); skuteční luterští zrádci popraveni katolickým Ferdinandem II. v Praze jsou jim výkvětem českého národa, třebaže byli většinou Němci.
- 33** Krutosti protireformace (vlastně katolické obnovy), ke kterým tu a tam došlo, jsou stále omílány, ale krutosti, daleko bezohlednější a surovější, kterými novou víru šířili a katolíky z jejich posic vytlačovali protestanty, buď se zamlčují, což jest pravidlem, nebo mluví-li se o nich přec - velmi zřídka! - jsou omlouvány a vysvětlovány „situací, nezbytností...“
- 34** Proč nadšení chvalořečníci reformace, správně řečeno násilné náboženské revoluce, zachovávají hluboké mlčení o pravých reformátorech církve? Proč je dokonce tupí, nenávidí, líčí jako netvory nebo despoty? Poněvadž těm skutečně o nápravu a očistu církve šlo, kdežto oněm šlo o zničení církve. Papež Innocenc III... Jest o jeho reformních snahách v našich učebnicích jediné slovo? Začal „shora“, to jest od sebe, ne jako Hus a jiní, kteří reformovali jiné a zapomínali reformovat sebe. Innocenc III. odstranil z římské kurie všecko zlato a všecken přepych, místo zlatých a stříbrných nádob se objevily na jeho stole dřevěné a skleněné; na největší svátky měl chudší stůl než kterýkoli průměrně zámožný sedlák; pokrmy byly upravovány prostě, obsluhovat se dal od mnichů a ne jako jeho předchůdci od šlechticů; ti se směli v papežském průvodě objevit jen o největších slavnostech; pážata propustil ze služby, zaopatřiv je napřed dostatek penězi, aby se mohli uchytit na jiných

dvorech; mnoho zbytečných služebníků vykázal z paláce - prosebník, který se chtěl dostat k papeži, musil napřed s měšcem v ruce projít tímto rojem povalečů; pro papežské stilisty a písaře ustanoveny taxy, nad které více nesměli od nikoho požadovat nebo vymáhat; zakázal úplatky, přísné tresty uvalil na padělatele papežských bull, kterými se obyčejně vydíraly peníze na lidu nebo udělovaly za peníze falešné výsady nebo se hrozilo církevními tresty těm, kteří se zdráhali propůjčit se za pomocníky k hříšným nebo nečestným akcím. Místo drahocenného hermelínu měl na papežské kápi kožešinu ovčí, nejlacinější; třikrát týdně konána konsistoř, ke které měl každý přístup. To byl ženevský papež (Kalvín) jinší chlapík! Ba i Hus, který krásně o chudobě psal a kázal, a minul tím chudobu pro jiné, nikoli pro sebe.

35 Ze byly doby, kdy byla církev ve větší nebo menší míře upadlá, víme my stejně dobře jako vy. Upadlá - proto tleskáte Husovi a Lutherovi, kteří pry chtěli upadlou církev pozvednout. Za první, divna mi vaše neočekávaná láska k církvi, které přejete, aby se z úpadku zvedla. Za druhé, o vašich oslavovaných nápravních církve platí slovo: „Lékaři, uzdrav se sám!“ Kdyby byli začali s reformováním u sebe, lépe by byli udělali a našli by pole široké! Za třetí, proč vám není sympatický Řehoř VII., který netoužil po jiném leč očistit tehdejší upadlou církev a vymýt z ní zlořády „nahore i dole“? Proč tohoto papeže nemůžete ani cítit? Poněvadž mu šlo skutečně o nápravu a ne o hanobení církve, a protože jeho činnost směřovala k zvelebení církve a kleru a ne k jejímu zničení! Luther jest vám reformátorem, Řehoř VII. despotou, kterému podkládáte úmysly co nejhorší.

36 Nenalézáte dost ostrých slov, abyste odsoudili úpadek, který se někdy zahnížil ve středověkých klášteřích, a na druhé straně odsuzujete církev, že svou morálkou vymáhá věci, které jsou nad síly člověka, zakazuje volnou lásku atd. Vždyť ony upadlé kláštery se řídily morálkou vaší a ne morálkou církve! Kdyby byli jejich mnichové zachovávali desatero a svaté sliby, jimiž se Bohu zavázali, nebyly by kláštery propadly takové mravní zkáze!

37 Když Pavel III. hájil proti mocným tohoto světa svatost a nerozlučitelnost manželského svazku (proti Jindřichu VIII.), dají tomu jméno „neochota Říma“ vůči anglickému králi v „urovnání jeho manželských poměrů“, kterážto neochota přiměla krále, že se rozešel s církvi. Jinde se dočítáme, že ve věcech manželské rozluky dovedla církev přimhouřit oko, šlo-li o velké tohoto světa, na př. Innocenc III., jenž prý mlčel, když Přemysl I. zapudil Adlétu i s jejími čtyřmi dítkami a vzal si Konstancii. Tento příklad nešťastně volen! Týž papež nezamhouřil nikterak oko, když šlo o daleko mocnějšího pána než byl Přemysl! O Filipa II. francouzského! O případě Přemyslově buď nebyl informován nebo nesprávně! Ale srovnejme ona dvě tvrzení! Zásadnost našich odpůrců...

38 O kulturním boji, jenž si vytkl za cíl potlačit církev a zotročit katolíky aspoň v jedné zemi, když „to nejde“ na celém světě, o boji, kde menšina katolíků hrdinně hájila proti bezohlednosti protestantské většiny práva svědomí, čteme v Ottově slovníku naučném: „E n e r g i c k ý m i n i s t r š k o l s t v í

Falk...“ Když španělský král Ferdinand VII. rozhodně hájil práva víry (ne-naplňoval žaláře protestantskými duchovními, jak činili za kulturního boje katolickým kněžím, biskupům i laikům), píše o tom týž slovník, že byl obklopen rádcí, fanatickými mnichy...

Týž slovník věnuje několik sloupců Darwinovi („vznešená nauka D.“) a Haeckelovi, jejich nedokázaným fikcím a dohadům, ale ani jediný řádek brněnskému opatu Mendelovi a jeho dlouholetým vědeckým pokusům - teprve v Dodatcích mu věnován sloupec. Dnes mendelismus se přednáší na univerzitách, zatím co dny darvinismu jsou sečteny. Proč tehdy veškerý sbor přírodovědců ignoroval práce Mendelovy (zjistil pokusy pravé a skutečné zákony dědičnosti, zatím co Darwin za stolem vysoukal na papír své zákony dědičnosti nepravé a falešné)? Protože fikce D. se výtečně hodily k válečnému tažení proti víře, ne však vědecké výzkumy M.!

Smiles, autor jinak velmi sympatický a snažící se být nestranný, omlouvá Knoxovy a Lutherovy surovosti i sprostoty tím, že prý doba, v které žili, byla prudká a hrubá; táži se za prvé, proč tedy tím více neuzná povznesenost katolických soudobých autorů, kteří uprostřed oné „hrubé doby“ psali slušně? Za druhé, proč neomlouvá podobně „nesnášenlivost a světáckost“ římské kurie?

Týž mluví s krajním opovržením o mniších (Luther nebyl mnich?), a přitom velebí hrstku protestantských paní a panen, které byly apoštolkami nemocnic a uvězněných - jako by nebyl nikdy slyšel nebo četl o armádě katolických Milosrdných sester a bratří, o vincenciánech, o katolické charitě!

Týž: „Rabelais podvrátil ve Francii vládu mnichů, nemaje jiné zbraně než úsměšek, přirozenou to protivu lidského strachu; lid se smál a přestal se bát.“ K tomu zapomněl podotknout, že R., syn bohatého advokáta, vstoupil k minoritům a pak od nich utekl, vstoupil k benediktinům a utekl i od těch, pak žil jako potulný světský kněz, r. 1530, 35letý, začal studovat lékařství, 1531 byl profesorem medicíny, 1536 kanovníkem, 1537 profesorem anatomie, 1546 lékařem, 1551 farářem, † 1553. Byl to jedovatý satirik, vylévaje jed svého péra na upadlý stát a pokleslou církev a na všechny stavy své doby, především na kněžstvo; cynik, podává neveselý obraz mravů onoho století, v jehož kalných vodách se narodil Luther, Kalvín a všecka smečka reformátorů, násilníci Jindřich VIII., Gustav Vasa švédský, Fridrich I. dánský, Joachim II. braniborský, a jak se všichni ti zloději církevních statků a znásilňovatelé svědomí katolických poddaných (chtějících zůstat věrnými víře otců), věrolomníci a křivopřísežníci jmenovali. Smiles zapomněl, že jedovatým a jízlivým pérem hledí utlouci a umlčet protivníka ten, kdo jiné zbraně nemá - nejlacinější zbraň, kterou pracují a bojují a sebe potírají i hokynářky na trhu.

Týž: „Ctnosti klášterní neznamenaají mnoho; život, těšící se samotě, těší se snad jen sobectví; odloučenost nejčastěji znamená netečnost, zbabělost, pohodlnost.“ Kdyby tak mluvil táborový mluvka nebo nevzdělaný redaktor pokoutního plátku nebo nedostudovaný student v nějaké brožuře, nedivil bych se tomu; ale muž, který se vyznal v dějinách jako on! Středověké kláštery be-

nediktinské, jediní pěstitele věd, umění a vši vzdělanosti, zakladatelé evropské kultury! Nebýt jich, nebyl by S. napsal svou knihu o charakteru a svépomoci, poněvadž bez nich by dodnes jeho vlast byla pustinou. Což misionářské řády? Což T. J.? On sám mluví o dvou nebo třech velkých anglikánských misionářích, především o Livingstonovi. Kolik jemu podobných by byl našel u nás, mužů vyšlých z klášterů! František z Assisi, Xaverský, Petr Klaver, Bosko! Kolik procent lidí ve světě žijících se vyrovná velikostí svých akcí ve prospěch bližního klášterům, jak na poli charity, tak na poli vzdělanosti! O několik stran dále velebí protestanta Josefa Lancastera, jenž se věnoval výchově opuštěné mládeže; shromáždil ve svém domě na tisíc žáků a opatřil jej nápisem: „Kdo chce, ať sem posílá své dítky, vyučuje se zadarmo; ale kdo by nechtěl, aby jeho děti byly vyučovány zdarma, může platit.“ Neznal jména Josefa z Kalasanzy, Jeronyma Aemiliani, Jana Boska, Ignáce z Loyoly, Jana de la Salle? Ti neopatřili své domy podobným nápisem, skrze své duchovní syny vyučili a vychováli více než tisíc opuštěných hochů, a všechny zdarma! Kolik se platilo v klášterních školách? Což ženské řády? Voršilky, školské sestry a jiné? Zrušení řádu T. J. mělo u nás ten truchlivý následek, že nadaní chudí čeští hoši musili zůstat u pluhu nebo u verpánku, poněvadž státní placení profesori uložili vládě vymáhání dosti značného školného, kterého byly jezuitské školy prosty a na které se chudí hoši nezmohli!

43 Týž: „Buchanan složil své krásné parafrase žalmů, když byl vězněn v cele portugalského kláštera.“ Ale neprozradil, proč! Nedal nikomu pokoj. Pocházel ze Skotska, nepěknými hanopisy napadal především františkány; byv uvězněn prchl do Paříže a do Bordeaux, od Jana III. volán do portugalské Coimby, kde jeho necírkevní názory zavinily uvěznění. Vrátil se do Skotska, odpadl k puritánství, psal pamflety proti vlastní královně Marii Stuartovně, a zemřel smrtí málo záviděníhodnou: poručil si bečku vína, vypil ji až na dno (opilec!), a se strašným rouháním na rtech zemřel tento autor „překrásné parafrase žalmů“ r. 1582.

44 Týž: „Filip II. španělský byl snad největší darebák, který kdy na trůně seděl.“ Proč? Poněvadž každého protestanta ve své zemi (v Nizozemsku, jemuž vládl), odsoudil ediktem r. 1568 na smrt. Kdyby byl edikt proveden, byl by vylidnil polovinu země! Kalvínců, kteří tam za „svobodu svědomí“ pykali hlavou, nebylo tak příliš mnoho! Podobně mluví Smiles o generálu Albovi a o pronásledování Albigenských ve Francii: „F. byla tak špatná jako Španělsko.“ Ale o krutostech anglické Alžběty, protestantky, která všechny katolické krutosti předčila desateronásobně a stonásobně, ani slova! O bartolomějské noci a o pronásledování hugenotů mluví, ale o tom, co před tím dělali hugenoté katolíkům, zdá se, že S. nevěděl.

45 I štětcem se může lhát. Kolik já viděl obrazů, jež byly ztělesněná lež Jindřich IV. v Kanosse, Smrt Guatemozina, Svatá féma... K nejznámějším u nás patří Brožíkův Hus Stojí tu s tváří vyjasněnou jak anděl, oči u vědomí své nevinny obráceny k nebi, ruku na prsou... mučedník za pravdu, jenž se octl jako beránek uprostřed smečky vlků. Jen viz ty krvežíznivé, dra-

vé, posměšné nebo lhostejné pohledy prelátů! Svoboda svědomí a její bezohlední znásilňovatelé! Ve skutečnosti a) Hus nebyl hubený jako asketa, nýbrž pěkně přitloustlý; na nejstarších obrazech jest vyobrazen s plnou tváří, malé postavy, bezvousý. b) Na jednom místě vytýká kněžím, že se vozí, kdežto Kristus Pán prý „chodil pěše“; hned však dodává, že i on se vozí, ale to proto, že „pěše“ nemůže pro tloušťku! c) Protestant Palacký tvrdí, že sněm vyšel Husovi co nejvíce vstříc a usnadnil mu odvolání bludů, takže se nakonec zdálo, že prosí Husa on, ne Hus je. d) Onen prelát v pluviále má manipul - ten se bere jen k ornátu! Jeden sedící prelát má mitru - mitra jest část bohoslužebného roucha, nenosí se kdykoli jako noční čepice!

- 46** V prvním vydání Zapovy kroniky jsou ztělesněná lež obrazy na str. 655 a 671 II. dílu: „Generál řádu minoritského zkouší nepoznán Husa.“ „První výslech Husův . . .“ onen zavalitý mnich, který mu hrozí zafatou pěstí, nepřispívá historickému dílu k ozdobě! Tendenční jsou oba obrazy K. Lessinga († 1880) „Hus před koncilem, Hus na hranici.“

Tendenčních obrazů je v obrazárnách i čítankách víc!

- 47** Nízkou tendenci má obraz Kaulbachův: „Arbués z Epily, velkokvistor jesuitský“. 1. Nebyl velkokvistorem. - 2. První jesuita se objevil na zeměkouli za 75 let potom, co od bludařů Arbués umučen. - 3. Na obraze odsouzená bludařská rodina; výraz nevinny a nebeské vznešenosti rozlil po tváři všech, Arbuésovi a jeho společníkům mnichům šlehá krvežiznivost a satanský fanatismus z očí. - 4. Arbués neodsoudil na smrt ani jediného bludaře. Byl augustinián, zavražděn na stupních oltáře r. 1485.

- 48** Pišete a mluvíte proti c e l i b á t u, a když přistihnete kněze, který si vzal vaše slovo k srdci, stiháte ho pohrdáním, házíte po něm kalem, nejsouce sami ani o vlas lepší! Vám se nezavděčí kněz čistý ani nečistý; pouze kněz odpadlík jako Hus a Luther jest ve vašich očích velký muž. Papež Alexander VI. pro svůj nečistý život přichází u vás na přetřes každou chvíli; proč nevěnujete podobnou pozornost a zájem o život zakladatele luterské víry? Wittenberský reformátor udržoval mimomanželské styky s více ženštinami než kardinál Borgia (uvedený papež)! U Jana Nepomuckého je vám lichvářstvím, že půjčoval peníze na úrok, u Husa vám to lichvářstvím není!

- 49** J o s e f II. dal vyvrátit a rozmetat sloup Drahomířin na Hradčanech blízko černínského paláce r. 1788, potom kamenný sloup na Vyšehradě, přinesený podle pověsti satanášem z Říma, a jiné podobné památky. Tomu se řekne „osvěcovatelská a výchovná činnost“ a plašení tmy; když však katoličtí biskupové podobně naložili s pohanskými pověrečnými „památkami“ jsou za to obdařeni čestným přídomek fanatikově.

- 50** Náčelník italského generálního štábu L a m a r m o r a složil úřad, když mu byla kladena za vinu porážka Itálie r. 1866; poněvadž i pruský generální štáb ho činil odpovědným za porážku u Custozzy, uveřejnil diplomatickou depeši hraběte Usedomu („Stossins Herz-Dep.“), kterou dokázal, že Prusko vedlo válku

proti zásadám mezinárodního práva (1868); brzo potom vyšel velmi cenný spis *Un po' piú di luce* (trochu více světla), 1873; tam vyjadřuje rozhořčení nad tím, že Itálie uzavřela spolek s Německem, které bylo po celý středověk škůdcem jejich vlasti; pak uveřejnil depeši svého bývalého pobočníka Goveana o jeho povolání do Berlína r. 1866, přibíhal na pranýř věrolomnost Bismarckovy politiky. Dílo způsobilo neobyčejný rozruch po celé Evropě, ale autor dostal na žádost Bismarckovu od italské vlády důtku a zároveň vydán zákon, že se nesmějí uveřejňovat státní tajemství. Slíbil sice, že vydá ještě druhý díl, ale vlivem Německa jej vláda zakázala - dala předem na index. Papež Lev XIII. otevřel vatikánský archiv všem badatelům, církve se nemusí bát světové ostudy, kdyby kdo uveřejnil neznámé papežské listy! Krom toho není mi známo, že by kdo byl proti této moderní tiskové svobodě žehral, stejně jako u nás za Hitlera se k ní mlčelo.

- 51** Kolem r. 1910 vykládal universitní profesor X. Y. v Praze: „Ve středověku směl jenom jeden myslet, dnes smí každý myslet.“ V listopadu 1941 jsme četli ve vládních provoláních: „Nehloubujte o věcech, jichž vedení přísluší vládnout.“ Rozumněj: hitlerovské vládě. Drahy profesore, že ses nedočkal roku 1941, abys viděl, jak tvá novověká svoboda myšlení vypadá! Který papež kdy vydal podobný „dekret“ v církevním státě?
- 52** I v a n IV. Hrozný... U něho byl P. Possevino T. J: jako politický prostředník míru, máje zároveň úkol přivést k cíli sjednocení ruských pravoslavných s pravou církví Kristovou. Car neustále katolickému knězi vytýkal jako největší ohavnost katolické církve, že se papež dává nosit; takovou modloslužbu oni se svým metropolitou prý neprovozují! Possevino odpovídá: „Vy zase křopíte obličej a oči vodou, v které si váš metropolit nebo biskup umyl ruce.“ „To jest symbol zmrtvýchvstání Kristova!“
- 53** T ý ž vládce nazval papeže před jeho vyslancem vlkem. „Proč se tedy ucházíš o jeho přízeň?“ táže se Possevino. Ivan zuřil a byl by ho málem zabil hrotem žezla, kterým nedávno zabil svého syna. Ucházel se o papežovu přízeň, protože potřeboval a dokud potřeboval jeho pomoci, aby zprostředkoval mír s Polskem a Švédskem, aby mu tedy pomohl z úzkých!
- 54** K a l v í n : „Jesuity nutno pobít; nelze-li tak snadno učinit, vypovědět je nebo aspoň lhaním a pomluvami potlačit.“ Komu tedy účel posvěcuje prostředky? (Apud Becanum I. opusc. 16.) Luther způsobem daleko cyničtějším radí vládcům k bezpříkladným surovostem k mnichům a papežencům.
- 55** „Zajdi v myšlenkách na velkolepý imposantní hrad nebo zámek. Průvodčí ti ukazuje kdekerou vzácnost, a jenom tu chce návštěvník vidět, tak jako protestantský dějepisec Macaulay si při studiu všiml jen toho, co jest na církvi krásného. Není pochyby, že na hradě, byť sebevýstavnějším a ladnějším, jsou také místnosti se všelijakým haraburdím, a je-li hrad obýván, i místnosti pro odpadky, a těch je tam tím více, čím více obyvatelů. Do těchto ubikací průvodčí nikoho nevede, a nikdo nestojí o to, aby je viděl. Chápeš.“

co tím chci říci? Když jde o církev, vejdou do jejich hradeb skribenti se zavázanýma očima, jen aby neviděli její nadzemskou krásu, dají se zavést na smetiště, a jen tam sejmou s očí pásku, jen to chtějí vidět, jen o tom mluví a píšou..." (V *záhonech Mariiných str. 200.*)

Obrazy.

56 Brejle mámení, které v Komenského Labyrintě světa nasadili poutníkovi jeho nezvaní průvodcové, Mámil a Vševěd. Všecko se mu jevilo docela jinak, než ve skutečnosti bylo. Jemu na štěstí je ve spěchu nasadili nakřivo, takže hledě přes ně a mimo ně mohl vidět svět v jeho pravé podobě.

Aplikace na tendenční romanopisce a historiky.

57 Na Pernštýně tě zavede průvodce do věžičky, odkud čtyřmi okny vidíš ven, a řekne ti: „Zde vidíte jaro, zde léto, zde podzim, zde zimu..." Barevná okna dodávají přírodě skutečně takové zabarvení, že u jednoho máš dojem, jako bys viděl všecko zasněžené, u druhého bujnou zeleň...

Aplikace podobná jako v předešlém čísle. Barevná „sklíčka“ v rukou dětí!

58 Duté a vypouklé zrcadlo všecko skreslí... Tvář, v normálním zrcadle sličná, vypadá v oněch ohyzdně nebo směšně.

Aplikace stejná.

59 Divadelní kukátko... Podle toho, jak je obrátíš, připadají ti předměty blízkými nebo vzdálenými. Na přednosti těch, které nemá historik nebo romanopisec v lásce, nasadí ti kukátko tak, aby mizely v dálce, na nedostatky ti je nasadí obráceně, na ně bere zvětšovací sklo. Máš tolik samostanosti, abys dovedl odmítnout služby ochotných pánů a hledět na vše bez kukátka, jasným nezkaleným zrakem?

60 Omámení, narkosa, hypnosa... Nevnímaví pro skutečný svět mimo sebe, ponoření v sebe... Duše tendenční vědou vychovaná nemá pochopení ani vnímavosti pro skutečnost, byť sebezřejměji osvědčenou a dokázanou, byť sebekrásnější...

61 Daltonismus, slepý pro jisté barvy; právě ty nejkrásnější nerozezná, červenou a zelenou... temně červenou ztotožní s barvou noci.

62 Falešné váhy, falešné míry... Zde nepomůže nic leč jen kontrola, a k té se mnohdy odpovědní činitelé nemají, třebaže jsou za to vládou placeni. Což když jde o to, abychom sami kontrolovali to, co nám lecjaký „neustranný“ historik podává? K tomu má teprv málo kdo chuti, a někomu je ve vočkováných předsudcích tak blaze, že si nechce dát své názory vzít a o svůj blud se připravit. Když jsem byl někdy ochoten studentovi neb učitelce vy-

světlit, jak věc ve skutečnosti jest! Dá-li se kdo ošidit falešnou váhou, je to jeho škoda; ale dá-li se kdo ošidit tendenci vědou, šíří bludy dál a rozsévá škodu po světě, nakazí duše bližních...

63 Falešná kolej, slepá kolej.. Co vlak, který po ní jede..? Odvést vody do nepravého řečiště, uvést školáka, studenta, čtenáře na dráhy falešné...

64 Optický klam... Stačí připojit k předmětu jedinou čárku, a ta jej skreslí, že se ti jeví docela jinak, než jaký ve skutečnosti jest. Nakresli tři rovnoběžky, protínej je šikmými čarami, první a třetí čarami od leva k pravu, prostřední čarami od prava k levu, a budeš mít dojem, že máš na papíře různoběžky. Nakresli dvě čáry stejně dlouhé a připoj ke každé na obou koncích dvě čárky podoby V, špičí k samému konci, ale tak, aby obě ramena tvého V u první přímký směřovaly pryč od ní, u druhé dovnitř - tato se ti bude zdát kratší. Nakresli stejně velké plochy kruhové - černou v bílém poli, bílou v černém poli; tato se ti bude zdát větší... Tak dovedou historikové světlé vlastnosti osob sobě nemilých zmenšovat a temné zvětšovat, aniž jim co odejmou. Nakresli klobouk formy cylindrové, a to tak, aby okraj dole, normálního tvaru, byl přitom stejně dlouhý, jak je klobouk vysoký, a nebudeš svým očím věřit, že délky jsou stejné. Atd. atd.

Aplikace naznačena: dostačí tendenci ke skutečným historickým faktům něco přidat, a jsou nadobro skreslené, ať nedím zfalšované.

Aplikace: Tendenci historik činí v tvých očích křivým to, co jest ve skutečnosti rovné, a ty se pak toho sebeklamu nemůžeš a nemůžeš zbavit. Někdy i věřící, který nevěří jejich lžím, užije běžných frází: „Koniášovské kázání... jesuitská chytrost...“

65 V přírodě sotva kdo najde hojnost obrazů pro naše thema. Důvod jest samozřejmý: příroda, dílo věčné Pravdy, její odlesk a projev, ztělesnění božské ideje, a ta jest pravda sama; jak možno tedy čekat, že příroda bude plna obrazů pro nepravdu a lež, jejíž dcerou je též tendenci věda? Snad by bylo lze užít co příkladu laňku, která chtějí odvést nepřítele od mláďat, staví se prý chromou a upoutá pozornost na sebe: „Zde kořist snadno dosažitelná.“

38. OMEZENOST VĚDY - VĚDA A JEJÍ HRANICE.

Zatím co v obou předešlých kapitolách jsme měli co dělat s podvodníky a vědomými lháři nebo s úmyslnou či bezděčnou tendencí, tedy vždy s lidmi, kteří pravdu zúmyslně nebo bezděky skreslovali, jednáme v této kapitole o badatelech upřímných, kterým jde doopravdy o to, aby zjistili čistou pravdu. Zjistit pravdu - není to vždycky tak snadné! Lidský rozum tak omezený, neprohlédne až na dno, tápe mnohdy ve tmě nejistoty a poznává, že k zjištění pravdy nestačí pouhá dobrá vůle, tak jako analfabetovi nestačí dobrá vůle, aby porozuměl knize, lékaři, aby zjistil každou nemoc, neoborníkovi, aby rozřešil klínový nápis nebo sestrojil aeroplán. Newtonův výrok: „Věda s veškerým bohatstvím svých tajemství leží přede mnou jako nedozírný oceán; já si jen pohrávám s mušlí, kterou mi z hlubin vlny vyhodí na břeh, zatím co celý nezbádaný a nezbadatelný oceán jest mi nepřístupný, jest pro mne knihou zapečetěnou.“ (Citát upraven.)

Omezenost lidského poznání a poznávací schopnosti... Na první pohled zřejmo, že tato stať má cíl obranný, a p o l o g e t i c k ý; argumentuje a *minor ad maius*: „Ty, který chceš, abych ti tajemství sv. víry a nekonečného Boha tak vysvětlil, aby ti bylo vše pochopitelné, rozhlédni se kolem po vesmíru! Kolik tajemství a záhad skrývá v sobě jediné zrnko písku, jediný kvítek nebo lístek, jediná muška - zrnko, listek, brouček, kterého můžeš vzít do rukou, pítvat, pod drobnohledem zkoumat - a Bůh by pro tebe tajemství mít neměl a nesměl? Nejsi s to vysvětlit a pochopit jeho dílo, a Mistra pochopit bys chtěl? Vymyká-li se tvému plnému poznání dílo, pouhý projev moci a moudrosti Tvůrce, suď sám, je-li rozumně chtít ubohým světlem omezeného rozumu pojmut a vystihnout nevyzpytatelné poklady věčné Moudrosti a nestvořenou Moudrosti samu.“ Musíme být vpravdě vděční Stvořiteli všech věcí, že naplnil vesmír nezbadatelnými divy své moudrosti, poněvadž každému člověku dobré vůle tím nepřímo ukázal nevystihlost své božské podstaty a nás věřící tím utvrdil ve víře. „Když vy něco nedovedete vysvětlit (v systému své víry), přilepíte na všechno nálepkou „tajemství“, a věc jest odbyta“, řekl mi jakýsi nevěrec. „Nikoli, milerád ti docela jasně a očividně a pochopitelně vysvětlím všechno, všecičko, co víra o trojjediném Bohu, a vtěleném Synu Božím, o Eucharistii, o dědičném hříchu učí, když ty mi vysvětlíš, co jest hmota, síla...“; litanie dole uvedená začala. To jest význam této kapitoly; na tyto otřelé námitky proti tajemstvím sv. víry podává několikeré argumentum ad hominem. „Vy, kteří se svou vědou tak pyšníte a honosíte, naučte se maličko skromnosti! Není vaší vědě všechno tak jisté a zřejmé, jak sobě i jiným namlouváte!“

Omezenost lidského vědění a tudíž i vědy patrná i z pokroku. Každou chvíli vynaleznou nějaký přístroj, který jim umožní vniknout poněkud hlouběji do tajemství přírody, hmoty, života. Jak omezené bylo lidské vědění před vynalezením drobnohledu a dalekohledu! Jaké docela nové světy se tu objevily překvapenému lidskému zraku v jediné krůpěji vody, v jediném zrnku křemene, v jediném lístku trávy, na motýlím křídle a v útrokách broučka! Zvětšení 500násobné jest už hodně veliké, ale nedalo by se docílit zvětšení ještě většího, na př. 20.000násobného? Čočkovým drobnohledem nikoli, ale nyní na jiném základě sestrojeny tak mocné drobnohledy, že jimi lze téměř „vidět trávu růst“. Obraz vržený na stěnu nebo na tabuli... za tak ohromného zvětšení lze při rychle rostoucích travinách skutečně „vidět, jak roste“. Nové světy, nové objevy... Což kdyby se podařilo zvětšení milionové? Nežříkejme se ho předem! Nevíme, co bádavý duch vynalezne a sestrojí! Ale přitom můžeme přec soudit s určitostí, že trilionové zvětšení se jistě vši lidské možnosti vymyká, že atomy sotva který smrtelník bude kdy „vidět“. Jinými slovy, že všechna tajemství člověku příroda nikdy neodhalí. Příroda - rci raději „její Tvůrce“!

Divme se, že se neshodnou při staroindických vedách nebo při Mahabharatě, když není u nich souhlasu ani o evangelia. Odezírejme od toho, že jsou ovlivněni tendencí posunout evangelia co nejvíce do poapoštolských dob; postavme se na stanovisko nějakého tureckého pozorovatele, kterému jest lhostejno, kdy evangelia vznikla, a který jest ochoten dát za pravdu stejně nám jako jim, jen když své tvrzení dokáže. Jen v jednom jsou zajedno, totiž že evangelia nevznikla brzo po odchodu Spasitelově ze světa a že nepocházejí od těch, kterým je křesťanská tradice od prvopočátku připisuje; jinak se rozcházejí - o maličkost, o celé stoletíčko a několik desítek let k tomu.

Hranice věd empirických vymezil dosti přesně a jasně Du Bois Reymond svými sedmi světovými záhadami v řeči na sjezdu přírodovědců v Berlíně. „Odkud hmota? Odkud pohyb? Odkud síla? Odkud život? Odkud citění? Odkud poznávání? Odkud chtění?“ Ignoramus et ignorabimus! Nevíme, a nikdy nevíme! V jiné řeči se obírá otázkou, co jest hmota, a odpovídá: „Snad jednou zvíme, ale prozatím nevíme, ignoramus.“ Tuto druhou odpověď by mohl dát na sta a sta otázek, na mnohé „co“, na mnohé „proč“, na mnohé „jak“, na mnohé „k čemu“. Přírodní empirické vědy namnoze jen konstatují fakt, na př., že duhové spektrum slunce má sedm barev. Proč právě sedm? Proč ne víc nebo míň? Objeví v živočišném těle nějaký orgán, na př. slezinu. K čemu jest? Nevědí. Konstatují, že teplota živočišného těla jest přibližně vždy stejná, za všech okolností. Jak to „příroda“ zařídila, aby toho dosáhla? Nevědí. Jak přechází fyzický vjem ve vitální akt? Nevědí. Což kdybych začal: „Co

jest síla, pohyb, čas, světlo, zvuk, vidění, slyšení a vůbec smyslový vjem... co jest elektřina, magnetismus, přitažlivost, setrvačnost"?

Chtěly by snad jiné vědy strouhat empirii mrkvičku? Neradil bych, protože na posměváčky dochází. Začneme s historií.

Čtème dvojí dějiny, obojí německé, jedny z péra rakouského autora a druhé z péra autora pruského. Jak docela jinak popisuje a vypisuje tutéž událost ten, docela jinak onen! Jak docela v jiné světlo staví tutéž osobu ten a onen! Což teprve, kdybychom vzali dějiny psané Angličanem, Francouzem! Kdo jest jednomu charakterem a velkým mužem, jest druhému bídákem a podlým, a kde jeden nařiká na bezprávi, soudí druhý, že se stalo po právu. Ale to jest vysvětlitelné; dostačí vzpomenout předešlé kapitoly a říci: „Ten hledí na dějiny německými břežemi, ten francouzskými“. Ale studujme světovou válku r. 1914-18! Ne abychom zvěděli, kdo komu dává vinu; vyličení týchž událostí - nejen že každé vypadne podle stanoviska, jaké ten který zaujímá, ale odporují si i ve faktech samých, tvrdíce každý pravý opak. Události současné, a nelze zjistit, jak de facto se přihodily; pak zjišťuj události, od kterých nás dělí celé věky! Více viz v příkladech, na př. č. 11-14. Jaká nejistota, jaké tápání! A přece mají jak egyptologové, tak assyrologové k dispozici písemné památky a doklady, a kolik! Jedni celé stěny popsané hieroglyfy, druzí celé hliněné knihovny, tisíce a desetitisíce cihel popsaných klínovým písmem. Archeologům se smějí, že „zmýlit se“ o nějaké stoletíčko jest u nich maličkost - vždyť se „přehmátnou“ i o tisíciletíčko - a sami se také rozcházejí o celá tisíciletí! Archeolog má aspoň výmluvu, že při určování předhistorických dob jest odkázán více méně na dohady... historik na tom není mnohdy lépe! Dohady, domněnky! V X. vyhrabali zpod země nějaké prastaré nádoby, jistěže z předhistorických dob. Archeologové se hned chopili díla a odhadli: „Tato nádoba asi z toho století nebo tisíciletí před K., a ona z onoho století“. Pak přišli jiní, vzali na pomoc daktyloskopii, prohlíželi lupou otisky prstů, a ukázalo se, že tu i onu nádobu vyrobil týž hrnčíř!¹

Rozcházejí-li se historikové o celá staletí a tisíciletí, mohou-li se archeologové zmýlit ještě víc, pak je na tom geologie ještě hůř. Určit stáří zemských vrstev, stáří zkamenělin, stáří fosilií... Nesvědomitý člověk jako ctitelé opic v minulém století může fantasii popustit uzdu podle libosti.

Matematika, mechanika, vědy exaktní; k nim se pojí i moderní chemie. Exaktní, protože tam se všechno počítá, při čemž je omyl vyloučen, jen když počítají správně. Ale kde nelze zjevy uvést

¹ Ottův slovník v článku Růže sděluje, že jednomu znalci podali dvě růže utržené na témže keři, a on každou označil jako jinou odrůdu.

na matematické formulky? Kde nemožno „počítat“? Tam je po exaktnosti, přesnosti, neomylnosti! Vědy empirické nejsou exaktní! Historie teprve ne!

O matematice jenom poznámka. Euklidova geometrie třímala žezlo vlády jako jediná vůbec možná a myslitelná vládkyně déle než dvě tisíciletí. P. Saccheri T. J. († 1733) a Lambert, za sto let po nich Gauss byli první, kteří pojali ideu absolutní geometrie, ale netroufali si s ní předstoupit před veřejnost a vyrazit vládkyni žezlo z ruky. Teprve Lobačevský a Rieman tak učinili; oba popřeli platnost nedokazatelného pátého axiomu Euklidova, na pohled naprosto evidentního, že totiž jedním bodem lze k přímce vést jen jednu rovnoběžku, a založili geometrii hyperbolickou a eliptickou, čímž parabolická Euklidova přestala být výlučnou, jedinou platnou a možnou.

(Podotýkám, že P. Ch. Claudius T. J. zpracoval r. 1574 Euklida a tím dal podnět k rozmachu studia geometrie.)

Matematika že nemá problémů? Nerozřešených a snad nerozřešitelných? Problémem evolventy a evoluty se obíral Huygens a rozřešil jej teprve r. 1673, a že rovnice vyššího stupně lze řešit jen do jisté míry, t. j. jen za jistých předpokladů, ví snad každý maturant. Kdyby nebylo záhad a problémů, kdyby nebylo method, pouček a vět ještě neobjevených, nebylo by v této vědě lze mluvit o pokroku!

Příklady.

- 1 G a t e m b y, předseda akademické společnosti pro experimentální filosofii v Dublině, jeden z předních biologů Evropy, pravil 1927: „Nemyslete si, že učenec najde něco, co by mu nahradilo náboženství. Přese všechny pokroky věd nejsme rozluštění problému života blíže, než Řekové 500 let před K.“ M o l i s c h, rektor vídeňské university, pravil téhož roku: „Na otázku o původu života nemůže dát věda pražádnou odpověď.“ N i c o l l e, francouzský bakteriolog, ředitel Pasteurova ústavu v Tunisu, později profesor v Paříži: „Protože lidský rozum není s to, aby vysvětlil zákony lidského života, jest zbytečné hledat jiné vysvětlení než tradicionelní... Vrátit se ke katolickému apoštolskému římskému náboženství! K němu se připojuji i já...“
- 2 V Encyklopedii čsl. mládeže, vydané ještě před r. 1938, čtu podobné doznání, že totiž při problému původu a podstatě života není dnešní věda zhora nic moudřejší a že o tom neví o nic více než před tisíci roky; ale autor článku, profesor X. Y., přitom musil obligátně zarýt do víry a učinit poznámku, že přece je dnešní věda moudřejší než středověká, poněvadž prý se neuchyluje k „transcendentím nadpřirozeným výkladům“ jako kdysi; jinými slovy: „Na otázku o původu života nemůžeme odpovědět, nevíme o tom nic, leda to jediné, a to víme určitě, že nějaký Tvůrce ve smyslu křesťanském a biblickém neexistuje.“

3 Mluví se mnou inteligent. Prý těžko uchovat si víru v Tvůrce. „Proč?“ „Poněvadž vědecké bádání odporuje bibli.“ „V čem?“ „Vědecké bádání přišlo na to, že svět povstal z mlhoviny.“ „A odkud ta mlhovina?“ Ticho. „Nu mluvte přec, přece nespada s nebe!“ „Profesor pravil, že věda tuto pramlhovinu prostě přijímá jako datum...“ „Budiž, přírodní věda nemůže jinak, ale ta není kompetentní, aby co vykládala o původu hmoty, ta nám sděluje, co zbadala ve hmotě samotné, její vlastnosti, proměny atd. Co dál?“ „Věda mluví též jinak o původu života.“ „Co o něm praví?“ „Že všechny organismy vznikly z prabuňky.“ „A odkud ta prabuňka? První buňka?“ Zase ticho. „Milý příteli, Archimed řekl: „Dej mi pevný bod, a já vyvrátím ze základů celý svět.“ Já mluvím podobně: „Dejte mi živou buňku, a já vám vysvětlím vznik všech organismů na zeměkouli.“ Ale napřed mi tu živou buňku dát, t. j. ve vašich laboratořích ji vyrobit!“

4 Du-Bois Reymond, muž křesťanství docela vzdálený, narýsoval ve společnosti velmi učených pánů (při jednom shromáždění přírodovědců v Berlíně, viz Za pravdou K.) velmi zřetelně a určitě hranice, za které se věda nedostala a nikdy nedostane. Pověděl jim, že jest a zůstane na věčné časy neschopna dát odpověď na těchto několik „otázeček“, jak říkával můj profesor dogmatiky: „Odkud hmota...“

Jindy místo „odkud“ se ptá „co“: „Co je hmota?“ Tato druhá skupina by se dala rozšířit o velmi mnoho tuctů otázek! Nejen: „Co jest síla, pohyb, čas, život, citění...“ Zde by bylo lze sypat otázky jako z rukávu, že by „věda“ sotva dechu popadala! Což teprve, kdybychom se začali tázat: „Proč...“ Proč je to neb ono, proč je to tak a ne onak... Vezmu jeden z nejběžnějších případů, který mne právě napadá při pohledu na vyprahlé louky a pole (psáno za doby sucha): „Proč sucho vegetaci tak škodí? Přec živných látek má půda dost!“ „Poněvadž rostlina nemůže látky ze země přijímat ve stavu tuhém, nýbrž jen v roztoku.“ „A proč jen v roztoku?“ Odpověď mi věda prozatím dát nedovede; že to je, ví; proč to je, neví. Některé rostliny ssají vláhu ze vzduchu; proč ne všechny?

5 Lituji, že jsem si nepoznamenal pramen, kde jsem objevil tuto perlu: „Minulost - opice; přítomnost - osvícenci; budoucnost - přežvýkavci.“ Chtěl říci: „V minulosti bylo lidstvo ve stavu polozvířecím, dnes samé světlo, a budoucnost bude jen „přežvykovat“ to, co my, naše osvícená doba, objevila a vynalezla, bude žít jen z toho, co my jí dáme, z našich objevů, jenom je upravovat, přežvykovat...“ Pochybuji velice velmi, že budoucnost bude ležet na břiše před 20. stoletím jako ono samo před sebou; možná dost, že si budou jednou tropit z 20. stol. posměch větší než vy ze středověku - a právem! Hitlerovy koncentrační tábory a mučírny zavdají k tomu podnětu dost - více než vám „temný“ středověk! Krom toho, uchová-li se budoucnosti nějaký doklad, jaká byla ve 20. stol. svoboda tisku, jak byl lid nacistickou censurou ohlupován, že za gestapáckého režimu byla věda politickou prostit... Dostačí jen vzít do rukou noviny z let právě minulých! A že by až do konce světa už nedošlo k žádnému objevu, k žádnému vynálezu? Co vaše fráze o neustálém pokroku?

- 6** Al. Humboldt: „Na širém moři (oceáně) byla měřena hloubka, a dna nebylo dosaženo ani v hlubině 8000 m... hloubka moře je nám tudíž neznáma.“ Myslili totiž, že dna nedosáhli... závaží však bylo již na dně! Ale tehdejší nedokonalé přístroje závinily, že lano se vlastní tíhou odvínovalo dál. Teprve dokonalejší přístroje zamezily tuto vadu. Dnes se měří hloubka moře (a podobně síla ledovců na Grónsku... tyto až 3000 m silně!) metodou akustickou: vystrěl... poslouchají, za kolik vteřin se vrátí zvuk ode dna odražený...
- 7** Kolik let bylo zapotřebí, aby se vytvořil vodopád niagarský? Gilbert a Woodward: 7.000 let. Wright: 10.000. Taylor zprvu mínil, že 10.000 let, potom 20-30.000 let. Lyell: 36.000 let. Jiní 50-100.000 let. Hopkins: 1.250.000.000 let. Nejnižší počet 3.6000 let.
- 8** Kolik let bylo zapotřebí k vytvoření mississippské delty? Hupre, jenž ji zkoumal deset let, soudí, že 4.000 let, Dowler 50.000 let, Lyell 100.000 let.
- 9** Jak dlouho trvala doba ledová? Prestwich: 20.000 let, Penck: 500.000 let. Pilgrim: 2.000.000 let. Doba poledová? Holst: skončila 4000-5000 let před K. Nüesch: asi 24-28.000 před K. Draper: 2.250.000 let před K. Haeckel: „Mnoho miliard staletí bylo zapotřebí k vývoji člověka z opice“. Lord Kelvin: „První organismy se mohly na naší zemi objevit před 10-12 miliony let.“ Nejnovější badatelé podle rozkladu radioaktivních látek zvyšují Kelvinův výpočet na dvě miliardy let, ale nemíním se ukvapit - odborník jako Kelvin nemluvil do větru a měl pro své tvrzení důkazy. Přesto Haeckel se svými mnoha miliardami staletí pohořel.
- 10** Kdy vládl Menes, první historický král egyptský? Dvanáct odborníků udává dvanáct výpočtů, od r. 6467 do 2182 před K.; rozcházejí se tedy o malíčkost - o 4.285 let!
- 11** Kdy začíná historická doba říše babylonské? Bunsen: r. 3784 před K. Oppert: r. 3540, Brandis: r. 2458, Gutschmid: r. 2447; rozdíl pouze 1337 let, jako od příchodu Čechů do naší vlasti až do válek napoleonských.
- 12** Jak staré jsou posvátné indické knihy vedy (veda = svaté vědění)? Tilak: „Vedská kulturní perioda obepíná léta 6000-2500 před K.“ Jacobi: 4500-2500 před K. Winternitz: „Od třetího tisíciletí až k r. 800 před K.“ Max Müller: 1200-1000. Schlegel a Weber: „Velmi staré.“ Rozdíl jenom 5000 let.
- 13** Kdy působil Zarathustra? Staří Řekové: 6.000-5.000 před K. Pozdější Řekové: „Ve stol. 8. nebo 9. před K.“ Ammianus: „Za krále Daria.“ Tedy v 5. století před K.
- 14** Jak staré jsou trosky objevené na Yucanatu? Larinzer vypočítal, asi 3000 let, Carnay a Stephens redukovali na desetinu, na 300 let!
- 15** V Esné a Dendeře objeveny koncem 18. stol. zvěrokruhy; hned odhadovali jejich stáří na 12-15.000 let; Champolin v 19. stol. dokázal, že pocházejí z 1. nebo 2. století před K.

- 16** Jak vysoká jest atmosféra? Jesse: „Sahá až do výše 83 km nad zemí.“ Hann: 100-200 km. Heis, Boeddicker: 300km. Jiní odhadují méně, 63-70km, jiní zase o hodně více, až do 1000 km. Všichni jsou slovatní badatelé a učenci!
- 17** Jak rychle létají ptáci a jak vysoko nad zemí? V různých vědeckých dílech jsem četl různá data. Americký kulík prý 300 km za hodinu, kulík zlatý 345 km, vlaštovka 250 km atd. Pak čtu v jiném, modernějším díle, že to vše byly báje a báchorky; nad 40-50 km za hodinu uletí málokterý pták, poštovní holub 70 km. Po letech zase se dovidám, že aeroplán, letící rychlostí 250 km, vlaštovku nedohoní, že tedy „starý počet“ platí, nikoli „nový“.
Totéž o výši letu. Napřed mluvili o tisících metrů, pak hodně slevili, a nyní, jak se zdá, zase přidávají. Nechci učinit satirickou poznámku „jako na dražbě“.
- 18** Očitý svědek líčí nádheru sklomalby v ženském klášteře v Curychu kolem r. 874; po válce 30leté upadla technika sklomalby v zapomenutí, a dnes se marně namáhají toto staré umění vzkřísit - moderní sklomalba zůstává daleko za výtvary středověkých klášterů.
- 19** Zlaté sklo... Sklenice, kde mezi dvěma stěnami nebo dvěma dny umístěn zlatý plíšek s vyrytým obrazem obyčejné scény biblické nebo obrazy světců, zvláště obou knížat apoštolských. V 18. stol. se pokoušeli v Benátkách a koncem 19. stol. v Čechách objevit techniku tohoto umění - marně!
- 20** Plinius uvádí 74 druhů ryb, Linné 478, r. 1913 se jich počítalo na 13.000. Několik let předtím přinesl Bleeker po 15letém pobytu ve Východní Indii do Evropy 1100 neznámých druhů! Agassiz z Amazonky na 100 neznámých druhů! Muž, jenž tomuto odbornému bádání věnoval celý život. Co skrývá moře ve svých hlubinách... kdo to může vědět! Vilém Beebe, jenž se v kouli dostal až do hloubky 1000 m, pozoroval oknem neznámé živočichy, hlavně ryby, popsal je, pojmenoval, ale ani jednu nemohl přinést na povrch!
- 21** Podle Bastera klade jedna ústřice za rok 10.000 vajec, podle Poli 200.000, podle Leeuwenhoeka 10.000.000 - a přece zůstávají vejce na brvách ústřice, takže možno je pomocí mikroskopu jakž takž spočítat! L. udává počet tisíckrát větší než B.!
- 22** V osvěceném novověku pokládána do r. 1720 za nejvyšší horu světa „Gotthard“ - nenajdeš ji na žádné mapě! Toho roku změřena výška Titlisu, a primátu se ujala ona (skutečná výše 3239 m). Brzo potom ho vytlačil Mont Blanc (Mikuláš Fatio udal jeho výši 4276 m, skutečná výše 4180 m), r. 1745 americký vrch Chimborazo pokládán za nejvyšší, ve stol. 19. Gaurisankar v Himalajích (8839 m), nyní vřaděn mezi „nízké“ (o tisíc m méně) a primát dostal Mont Everest. (Viz Za pravdou K. str. 382.)
- 23** Kalendář historický vydaný r. 1940 píše: „R. 1923 dne 29. září, podle jiných dne 30. září, zemřel Dr Stojan.“ Nebylo lze toto datum zjistit? Zato někteří mužové, nadprůměrnou fantasií obdařeni, líčí, jak vypadal život člověka na zemi před 1,800.000 roků - jako by ho byli na vlastní oči viděli!

- 24** Revue Grenzbote psala r. 1890: „Nevěřím v hypnotickou sugesci, poněvadž jsem ještě žádný takový případ neviděl a nikdy ho neuvidím, jelikož se zásadně na takové experimenty nedívám.“ - Hodilo by se spíše do kap. 35. a 36. jako doklad pro pány, kteří kritisují katolické učení a přitom se zásadně do katechismu ani nepodívají.
- 25** Leibnitz píše v 17. roce pojednání o principu individuace, v 20. roce De arte combinatoria, Hume v 20. roce Pojednání o lidské přirozenosti, Schiller v 20. roce „Já jakožto princip filosofie“, Berkeley v 25. roce Theory of vision, Herbart v 20. roce už byl autorem mnoha filosofických rozprav. Budto byli všichni geniálními učenici jako matematik Pascal, jenž v 15. roce psal pojednání o kuželosečkách, nebo si troufali příliš brzo do hlubiny a zůstali proto na povrchu, uvízli na mělčině.
Jiná aplikace: Co si o sobě myslíš ty, ubohý kritiku slova Kristova, v přirovnání s těmito muži...
- 26** Lord Rayleigh († 1919), vynikající fyzik, jenž vysvětlil důvod modré barvy oblohy, proslavil se objevy v akustice a zákony záření (záření černých těles), objevil argon... pravil v jedné řeči: „Mnozí výteční mužové nechtějí nic vědět o vědách přírodních, poněvadž prý vedou k materialismu. Jest sice bohužel pravda, že existují četní spisovatelé, kteří se vydávají za mluvčí vědy a obírají si za povolání rozšiřovat takové náhledy. Leč netřeba mi se zdržovat vyvracením tvrzení, že s vědou se nesnese přesvědčení, jemuž Newton, Faraday, Maxwell byli věrni po celý život. Soudím, že větší nárok než jiní vzdělání mužové má badatel na to, aby převzal roli proroka. Je si vědom v hloubi srdce, že v pozadí teorií, jež buduje, se skrývají záhady (kontradikce), jichž rozřešit nemůže. Všechna hlubší tajemství tohoto života vymáhají jiné zbraně (metody) než počítání a experiment.“
- 27** Mluvívá se o postulátech vědy. Prostý muž, který se v latině nevyzná, si dá cizím slovem imponovat a sklání se před touto učeností až k zemi. Co znamená „postulát“? „Nemáme pro své tvrzení prázdných důkazů, ale musíš naši nauku bez odmluvy přijmout.“ Až naprší...! „Generatio aequivoca jest postulát vědy...“ V poctivé češtině: „Věda ti komanduje, abys věřil, že život vznikl z bláta.“ A na takovém nedokázaném „postulátu“ zbudují celý systém, v němž Tvůrce nadobro vyřazen, a prostý lid se dá nerozumně o víru připravit!
- 28** „Hlasy se nemají počítat, nýbrž vážit.“ Tak řekl již Cicero a Plinius mladší. Montesquieu: „Rozhodujícím má být úsudek menšiny, protože většina lidí jsou hlupáci, moudří jsou vždy v menšině.“ Podobně mluví Ibsen, před ním Goethe („Nic odpornějšího než většina“), Klopstock, Schiller, Mendlessohn, Lichtenberg, Th. Körner, Jindř. Rückert; dovolávají se i bible. - Bismarck měl tutéž zásadu, ale teprve když v berlínském parlamentě přecházela většina do protivného tábora a vláda se mu vymykala z rukou; dokud byla většina pro něho, velmi ochotně hlasy počítal a neměl chuti jich vážit - snad byla většina moudrá, když hlasovala pro něho, a zhloupla, když se od něho odvrátila!

- 29 Učení i neučení páni si tropí posměch, vidí-li prostou ženu znamenat se znamením kříže při zablesknutí a slyší-li nazývat blesk poslem Božím. „Vždyť to jest jen výboj elektřiny mohutná jiskra...“ Jenže vy, mladý pane, jste na to sám nepřišel, a kdybyste byl živ před 250 roky, také byste na to nebyl přišel - musili přijít moudřejší než jste vy, a teprve od nich to víte! - Podobně sám sobě vydává vysvědčení chudoby, kdo se směje, modlí-li se venkovan v dřevěné chatě slamou kryté při světle hromničky za Boží ochranu. Snadno se směje, kdo má na střeše bleskosvod - vynález faráře Diviše!
- 30 V Americe žije r a s a příbuzná asijským Mongolům, na malém území ve východní Africe tři docela rozdílné rasy, trpasličí lovci, statní negři zemědělci, chamitští pastevci. Kolové stavby ve Švýcarsku z mladší doby kamenné nám uchovaly málo lebek, ale ty dostačí, aby odborníci zjistili tři rozdílné rasy. Mayové v Mexiku (předchůdci azteků) měli kalendář podobný starému čínskému. Prastaré myty afrických černochů mají stejné motivy jako indické pověsti o bozích. Pyramidy má nejen Egypt, nýbrž i Čína a předaztecké Mexiko. Jak to vše vysvětlit? Co tomu říká darvinismus? R. 1929 objeveny u Pekingu pozůstatky předhistorického člověka - měl již nástroje! Nevyvinul se tedy ze stavu zvířecí tupostil!
- 31 Roku * * * přišla k jistému velkému vládnímu pánu deputace katolických akademiků. Demokratický muž, tolerantní, jak se sluší na syna 20. století, mající v úctě náboženské přesvědčení svých spoluobčanů, jich nepřipustil ani ke slovu a řekl: „Až nám vyprosíte na svém Pánbíčkoví záchranu úrody (ohrožené suchem nebo stálými dešti), pak přijďte, a budeme spolu o vaší věci jednat.“ Já bych ho byl vzal za slovo: „Pane X., až vaše věda rozpráší mraky (nebo zjedná déšť), přijdeme a poběžíme za vámi, protože tím budeme skutečně usvědčeni a přesvědčeni, že Pánbíčka vpravdě už nemá lidstvo zapotřebí.“
- 32 Zjednat déšť nebo sucho... Nejen vědy přírodní a filosofie, i t e c h n i c k é vědy mají své hranice; o některých víme najisto, že jich nepřekročí nikdy, o jiných, že dosud jich nezdolala. Doklady: V buňce cukrové řepy snáší b u n ě č n á b l á n a, dělicí buňku od buňky, silná tisícinu milimetru, neustále tlak 21 atmosfér; u strojů je k odolnosti takovému tlaku zapotřebí dvoupalcových ocelových plášťů! Tyto buněčné blány jsou i u jiných rostlin pevnější než ocelový plech, a člověk látku podobné pevnosti dosud nevyrobil! Lýko stromů... jeho vlákna jsou pevnější než stejně silné ocelové dráty! - Podařilo se již vytvořit fotografický aparát dokonalý jako oko? - Nepravím orlí, ale jen lidské! -
- 33 Dovede věda využít s l u n e č n í e n e r g i e jako rostlina vybavená chlorofylem? - Vezmu nejprostší doklad: nebylo by lidstvu více na prospěch vynalézt zařízení, aby tepelná energie neunikala z kamen komínem a tak nepřicházela na zmar, než vynálezy torpeda neb atomové bomby?
- 34 Jiné doklady. S t é b l o ž i t n ě h o k l a s u... Dokázala již technická věda vytvořit dutý sloup 20 metrů vysoký o průměru necelých tří cm (28 mm), tak aby byl prakticky k potřebě? Aby dokonce snesl zatížení poměrně takové jako stéblo pšenice?

- 35** Rozmanitost... Kolik lidí už na světě bylo, a každý jinou tvář! Za vzácnou výjimku platí, najdou-li se dvojčata, která nelze rozeznat. Kolik lidí ještě přijde, a žádný z nich nebude mít tvář jako někdo z těch, kteří byli před ním nebo spolu s ním nebo po něm. Platí o každém jedinci v organické přírodě. My vidíme po prvé stádo ovcí a nerozeznali bychom je od sebe; ovčák shlédne zatoulané jehňátko, rozhlédne se a donese je k jeho matce. Ani dva lístky na stromě nejsou si docela rovny, byť bys chtěl prohledat celý les. Člověk a jeho továrenská výroba, kde stroje chrlí kusy podobné jeden druhému jako vejce vejci! Jenže dvě vejce docela stejná bys na světě nenašel - platí o nich, co řečeno o lístcích stromů!
- 36** U. S. A... Tam vypěstili jednu odrůdu lilí Roentgenovými paprsky. SSSR... Tam zase zjistil Ostrovskij s Istominovou řadou pokusů, že ultrazvukové vlny (kmitů 40.000) zvyšují úrodnost rostlin: bramborů o 32 proc., hrachu o 300 proc. - Vysvětlete mi to! Proč? Čím?
- 37** Rostliny dvouleté a jednoleté... nezávisle na velikosti; nepatrná chudobka je dvouroční, obrovská u porovnání k ní slunečnice jest jednoletá. Proč? Čím?
- 38** Světélkování živočichů... Jaký má účel? Aby prý lákali kořist. Jenže nejkrásnější „elektrické“ světélkování, překrásnou „iluminaci“ na bocích ryb, za kterou by se Edison nemusil stydět, objevil Beebe v hlubinách, kde jsou ryby slepé - tam úplná tma, takže zraků nepotřebují aniž by jim co byl platen!
- 39** Motýli - Ve tmě byly kukly chovány, ve tmě se v nich vyvinuli motýli, ve tmě byli usmrceni, ve tmě jejich křídla položena opatrně na fotografickou desku, po 24 hodinách deska vyvolána, a ukázal se bezvadný pozitivní obraz se všemi kresbami, odstíny... Jen apollo a otakárek fenyklový dají obraz negativní, ale tu a tam i oni pozitivní. (Zjistil biolog Gustav Wolff v Basileji.) Vysvětlete mi tu záhadu! Proč? Čím?
- 40** Doplnující barvy, které dají spolu bílou... Jest mnoho takových párů; červená a zelená atd. Též modrá a žlutá: padnou-li dva světelné paprsky těchto barev na totéž místo, na př. na zeď, dají světlo bílé; ale barvivo žluté a modré smíšené dá barvu zelenou! Čím to?

Obrazy.

Věda jest krásná, o tom není nejmenší pochyby; ale věda bez Boha jest chladná, bezživotná. Viz „Za pravdou K.“ (Buffon)! Věda s Bohem jako jarní slunko, jež probouzí přírodu k životu a mění ledové pláně v květnaté lučiny a milé úrodné role, nebo jako tropické slunce, v jehož teple a záři rostou palmy a banány. Věda bez Boha jako polární zář - krásná, září, ale nehřeje, nevykouzlí na ledových pláních ani chudobku. Slyšme líčení cestovatelů; na př. K. Weyprechta nebo misionáře P. Petitota.

- 41 Polární zář - nádhera, kterou na obloze vykouzluje příroda jen v arktických krajích, jakoby chtěla odškodnit tyto odstrčené dítky slunka. Na jihu vidíš slabou zář... pomalu přibývá intensity, zvedá se k zenitu, tvoří mohutný oblouk, třikrát širší než duha, oba konce se dotýkají horizontu. Průhledný bílý závoj se zelenavým nádechem, skrze nějž hvězdy nezkaleně září. V jeho světle lze rozeznat formy ledových skupin. Tu se objeví na jihu druhý oblouk, třetí, čtvrtý... sedm oblouků na obloze, všechny stoupají k zenitu, první už jej překročil a táhne se k severu, slábne, mizí, zhasíná docela. Čím více jich jest, tím slabší intenzita. (Věda: Hromadí výzkum na výzkum - čím více jich, tím slabší jest věda, jde-li o to, aby podala vysvětlení životních záhad, ba tím více se obtíže vzcházejí... chce-li je řešit bez Boha!)

Tak klidný průběh mívá zjev málokdy. Obyčejně se objeví na některé straně obzoru světlý mráček, z něhož se odvine světelný pruh, jemuž přibývá na šíři i intenzitě... neustále se měnící a střídající hrou mění bez přetržení podobu a místo. Jeho silná zelenobílá barva se podivuhodně a krásně odráží od temné noční oblohy. Zaplétá se sám v sebe, ale jednotlivé pletence se vzájemně nezakrývají, skrze vnější jest dobře vidět i vnitřní. V undulujících pohybech se ženou a skáčí stále světelné vlny skrze světlý pás, hned s prava na levo, hned zase naopak. Teď se celý pás rázem rozvine po celé své délce jako klubko, skládá se v elegantní záhyby jako baldachýn nad oltářem, vlnky světla probíhají vždy rychleji a rychleji, na okraji pásu se ukazují duhové barvy, celý pás metá paprsky. Konečně dosáhne zenitu, a teď nastává nádherná paprsková hra, jejímž střediskem jest magnetický pól... kol něho srší na všechny strany delší i kratší paprsky, jakoby se honily... polární koruna! Ale nedlouho trvá tato nádherná podívaná: pás se nese k severu nebo k jihu, mizí, slábne, hasne... a za chvíli začne hra nanovo, a pak zas a zas, a tak to trvá celé hodiny. Bez ustání mění zář, tvar, intenzitu, zmizí a je tu zas, a ty nevíš, odkud se vzal.

Rozhlíš se kolem... Křišťálové ledové pyramidy, vyzářující mnohobarevné světlo, oslňující bělost alabastrových sloupů, matně bílé stalaktity, mezi nimiž jemné tkanivo jako vzácné krajky z nejmistší běli... Tam zase sloupořadí s arkádami, pilíře, věže... Všechna ta stavba jest z ledu! Ale tvé oko by soudilo, že jest poseta rubíny, smaragdy, safíry, topasy... Zdá se ti, že jsi přenesen do země pohádek, rusálek a vil... Tak se láme a odráží světlo na těch ledových stavbách, na těchto fantastických girlandách, květech, rozvětvených ratoles- tech, kuželkách, hroudách, kolosech...

Pohlédneš zase vzhůru. Nad tvou hlavou se vznáší vysoko nad zemí ohnivá koruna, hned se zase rozkládá v nesčetné světelné snopky, jako když Eliášův oheň si hraje na špicích stožárů. Teď se rozpíná v podobě zlatotřpytných vlnitých pruhů nebo bledě zářících hadovitých linií, a brzo tvé žasnoucí oko vidí jediný nádherný průhledný nebeský dóm, jímž pronikají paprsky hvězd. Jindy se světelný pás svine v hrozící krvavý mrak, ale ten se rychle rozpadne v bílé zářící pruhy, které spojují oba konce obzoru jako perleťová spona na temném pozadí; pak se zas mění ve světelnou mlhu, v závoj, jenž vzniká a kmitá v nezměřitelných výšinách etheru. Ale zima, která proniká všechny tvé údy až do kostí, tě nutí, abys odešel do stanu, a tam zahalen do spacího pytle toužíš po

slunku, po domově, po zelených nivách plných života. Tato mrtvá hra, byť sebe krásnější, ti jich nenahradí...

Jiné líčení týchž svědků: „Jakoby tisíce zlatých přejemných nitek byly napjaty na obloze... obrovská citera nebo harfa, obrovský tkalcovský stav... Obloha přehozena jemným překrásným průhledným světelným závojem... Jemné paprsky, z nichž jest utkán, se ostře odrážejí od temného pozadí. Spodní garnitura paprsků jest široký bílý intensivní pás, zasazený do červené a zelené, kdežto na jiných místech kmitá fialová barva...“ A při tom ticho - ona „harfa“ nevyhloudí ani jediný tón, jenž by duši chlácholil a těšil.

Před bouří vypadá zář takto: „Světelný snopek metá paprsky k magnetickému pólu, křížují, ženou se v divé honbě jeden přes druhého, jakoby závodily, kdo první dostihne cíle. Už ne jednotlivé paprsky... celé svazky jsou metány k pólu, a odtamtud srší ohňostroj na všechny strany. Jdou zdola nahoru či naopak? Oko není s to toho rozeznat... Kolem střediska ohnivě moře; převládá barva červená, zelená či bílá? Nepoznáš... Celé nebe v plamenech, uprostřed široký pás, jenž jako obrovský oblouk se táhne přes zenit k oběma koncům obzoru... ohnivá řeka, v níž široké světelné vlny pádí v divém úprku od jednoho konce k druhému. Ohňostroj... nejbujnější fantasmie není s to vymyslet něco podobného. Se zatajeným dechem sleduješ podívanou... zdá se ti, že není možno, aby takový zjev se obešel bez hřmotu a bez výbuchu, a přec úplně ticho vůkol...“ Pak ale přijde polární bouře a ta roztrhá tu nádheru v hadry... na nebi vidět jen ku y - úlomky polární záře - vítr jakoby je nepokojně honil po obloze sem a tam, a ty nerozeznáš zář od mlhy.

- 42** Neméně krásná jest podívaná, kterou na Islandě vykouzlí polární slunce - s tím rozdílem, že totéž slunko tam dovede vykouzlit i život, čehož elektrická severní zář nedovede. Slyšme líčení Svensonovo: „Slunce (při letním slunovratu... svítí celou noc) jako ohromná koule z roztaveného zlata polévá zlatočervenými paprsky celý kraj: svahy, hory, údolí, skály, louky, zemi a moře. Hory zdají se být z tekutého zlata, právě tak jako lávová pole... vše ponořeno do zlata, moře při tom fosforeskuje, září a svítí v nádheře nevidané, jiskří v neúnavném pohybu. Všechny perly a drahokamy celého světa by nebyly s to, aby vykouzlily podobnou nádheru barev...“

Aplikace: Slunko... víra... krása spojená s užitkem! Svítí, hřeje, sytí, oživuje...

- 43** Jiřina, přivezená k nám z Mexika r. 1790, „pyšná Samojediná“... čeká, až odkvetou růže a lilie, aby mohla být královnou podzimu, poněvadž by nemohla být královnou jara nebo léta... nemohouc s oněmi konkurovat a o prvenství závodit... Věda bez Boha, jež nechce jít s vírou ruku v ruce, ale pak jí nezbyvá leč snažit se, aby ji přinutila k odkvětu, protože jinak nebude nikdy vládkyní lidských duchů. Podaří se jí to

- 44** Trpasličí palma (*Chamaerops humilis*), jediná, jež v Evropě divoce roste (na kiviře - palmový háj v Elche ve Španělsku jest kultivován!) platila v Alžíru za nejhorší plevel, byla ničena, na její vyhubení vypisovány ceny. Dnes jest pokládána za nejužitečnější strom severní Afriky. Z vláken kmene se

pletou provazy, koberce, stanové deky, z vláken stopek papír a tapety, z vláken listů jistý druh látky.

Víra... kdysi pokládána za „plevel“, škůdnici, proto odsouzena k vyhubení (fímští císařové) - stala se zdrojem požehnání celé Evropy! Odsuzována k zániku jakožto škůdnice svobody, kultury, vědění atd. od falešné vědy i dnes, a přec není pochyby, že po této nekrvavé persekuci nastanou doby jako po krvavých pronásledováních starověkých.

Podobně z říše ptactva. Vlaštovka chytá hmyz, kanárek v kleci a skřivánek cenný předmět vývozu (Španělsko, severní Afrika)... vyrábějí se z něho koberce, střevíce, košíčky, papír... Taktéž rybíz byl asi před 250 lety přenesen z lesů, kde rostl divoce, do zahrad a začal být pěstěn. Taktéž angrašt...

- 45** Jiné obrazy: neužitečná krása... Kamelie a jiné překrásné ozdobné rostliny - bez vůně, bez plodů, kterých by se dalo užít. Růže dá olej, lilie vůni, broskev plody...

Podobně z říše ptactva. Vlaštovka chytá hmyz, kanárek v kleci a skřivánek v poli osvěžují a obveselují zpěvem - páv se jen honosí péry - beze sporu pěknými, ale neužitečnými.

- 46** Domácí zvířata, ovocné stromy... Jak? Kdy? Kde? Věda na př. neví, jak „primitivní“ (tedy polozvířecí) člověk z pláňat vypěstil ušlechtilé ovocné stromy, kdo jest předkem psa domácího, odkud se vzal domácí kuň atd.

- 47** Nejsilnější vodní pumpa, vyrobená moderní technikou, ssaje vodu do výše 10 m; strom kombinuje způsob ssací s tlakovým a žene vodu do výše 150 m (australské eukalypty, sekvoje kalifornské). Rostlinný vodovod jest složen z tisíců drobných jemných trubek, rozčleněných a rozvětvených všemi směry - takovým dílem se nemůže honosit žádné velkoměsto. Je-li tato síť někde poškozena, není celá „čtvrť“ bez vody, jak vidat v Praze, Paříži a jinde, ani strom „nevyteče“, jako když v městě praskne mrazem nebo jinak roura rozvádějící vodu a způsobí hotovou potopu v domě nebo v ulici; jen několik trubek se ucpe, a systém funguje bezvadně a beze škody dál.

- 48** V St. Francisku v klubu umělců stojí bronzová socha Artura Putnama „První vrtal“... Zdálo by se, že to je opice. Má však nohy, chodidla na zemi, kolena se dotýkají prsou, sedí, ruku v rozčuchaných vlasech, hloubá („vrtá“) nad nějakou nerozluštitelnou záhadou. Byl snad sochař darvinista? Chtěl tím naznačit, jak člověk, podle nich potomek zvířete, si dal po prvé otázku „proč“ nebo „jak“?...

- 49** Obraz známé legendy: andílek chce přelít moře do jamky... Stojíš na břehu nezbádaného oceánu, a vlnky ti vyhodí nějakou mušli, ty ji studuješ, a ohromné moře, pro tebe plné tajemství, se táhne nedozírně před tebou... (Výrok Newtonův.)

- 50** Na výstavě v Praze r. 1890 byla zajímavou atrakcí barevná fontána. Jen uvaž - metala barevné proudy vod! Purpurově rudé, azurově modré jak obloha, zlatožluté, zkrátka všech barev; za večera působil vodotrysk čarovným

dojmem; hra barev... A byl to optický klam! Muž dole skrytý dovedně manipuloval barevnými skly a dával jim proudům vod rozmanité zabarvení; když ustal, tryskala bezbarvá voda.

Aplikace: Fráze, lesklé slovo - v tom záleží obyčejně všechna síla novinářů, táborových mluvčů, mělkých učenců, dryáčníků „vědy“. Husité i protestanté stále na plná ústa mluvili o svobodě svědomí a svobodném hlásání slova Božího. Jejich fráze byla tisíceronásobně opakována, rozněcovala lid, a nikdo neuvážil její plytkost; znamenala: „Prodávat jako slovo Boží, cokoli mne napadne?“ Luther předepsal svým kazatelům „články víry“, od kterých se nesměli odchýlit, a kdo z jeho ctitelů vůbec ví, že s klidem Angličana vyobcoval ze své svobodné „církve“ každou obec, která chtěla té velebené „svobody“ užít, na př. Žitavu v Sasku? Fráze... Řečník vhodně ji mrští do vzduchu jako prskavku, a hromový potlesk jest dokladem, že našla odezvu, sympatie, souhlas, a nikdo neprohlédne její plytkost. Skribenti, ovšem nečestní, jednají nejinak. Fráze, na pohled „duchaplná“, ve skutečnosti někdy jízlivá, někdy mělká, působí na nesoudné čtenáře jako Bruncvikův meč, jemuž neodolal žádný krunyř, jak pěkně řekl Rud. Horský, a ty fráze někdy nebo i často tvoří veřejné mínění. „Pryč od Říma, klerikalismus, svobodomyslnost, vystavíme lidu palác blahobytu, nebeské kozy, pomoz mi budovat stát, černí, zpátečnictví, pokrok, svoboda, rovnost, bratrství, Češi jsou národem demokratickým, vlastenectví, denuncianti, jděte mezi Zulukafry, katolíci zrádci národa, národní církve (národní sirky...).“ Některé z uvedených ti připadají cizími? Před 50 lety bys je byl slyšel! Ovšem, fráze jsou jako módní ženský klobouk: dnes po něm děvče blázní, zítra putuje k vetešníkovi.

39. VĚDA A VÍRA. II.

(Viz kapitola 19.)

Cizinec se táže Spartanů: „Čemu se mají hoši hlavně učit?“ „Být řádnými muži.“ Tedy nikoli nacpávat hlavu všemožnými vědomostmi, které jim v životě nejsou zhora nic platné! Svatá víra nás učí, jak se máme stát řádnými, svatými, dokonalými, abychom dosáhli věčného života. Přemnozí jsou názoru, že víra je totéž co domněnka, a při slově víra myslí na nejasné, temné, nezaručené a nejisté poznatky, zatím co při slově věda si představují vše světlé, jasné, nade vše pochybnost zaručené. Tak „učení“ Flammarion ve svých populárních spisech, tak prostý dělník, ba ani věřící nejsou tohoto omylu prosti.

Na to odpověď: Za pravdou Kristovou. 380 nn.

Tamtéž v kapitole 20. řada příkladů a dokladů.

Příklady.

A) Všeobecné.

- 1 **A b u J o s e f**, rádce Haruna al Rašida, nedovedl jednou odpovědět na danou otázku: „Ty bereš ze státní pokladny ohromné sumy, a nedovedeš mi rozřešit všechny pochybnosti.“ „Já dostávám ty sumy za to, co vím. Kdyby mne měl kalif platit i za to, co nevím, nestačily by pokladny všech kalifů.“
- 2 **A l f r e d M u s s e t** († 1857, 47letý): „Abychom mohli k nebi, je třeba dvou křídel; máte sic rozum, ale chybí vám víra.“ Žel, že víra chyběla i tomuto básníkovi! Pustý život podryl jeho zdraví, zklamaná láska 23letého k Jiřině Sandové (pseudonym Amantiny Dupinové, provdané a brzo rozvedené baronky Dudevantové, nevázaně žijící a ohavně píšící mužatky, chodila často v mužském oděvu) ho naplnila světobolem a nechutí k životu.
- 3 **A l f r e d M u s s e t**, nepřítel křesťanstva: „Po stěhování národů se zrodil zlatý věk plný plodných krásných dnů.“ **V i n a ř**, český profesor lékařství: „Věda, která se tu zrodila, měla na čele jas a dodávala chuť k životu, byla to radostná věda...“
- 4 **L u t e r á n š t í t h e o l o g o v é** byli zásadní odpůrci Koperníkovy nauky o oběhu země kol slunce. „Otec reformace“ nazval Koperníka bláznem a jeho systém bláznovským točením, luterští bohoslovci v Tübinkách (tamější učiliště mělo velikou autoritu) nazvali Keplera podvodníkem, luterští kazatelé štváli proti jesuitům r. 1596 proto, že systém Koperníkův přijali. Kepler, protestant, byl od svých souvěrců kaceřován, katolíci mu byli přízniví, od jesuitů

dostal darem dalekohled, jejich tiskárna mu byla k dispozici, když nenašel jinou; na cestách býval v jejich klášterech hostem, s nimi udržoval čilou korespondenci, dali mu k dispozici vědecký materiál (astronomická pozorování vlastních misionářů z Indie a Ameriky). Když Ferdinand (později císař Ferdinand II.) vykázal ze Štýrska všechny protestanty, dostal jedině on, na přímluvu jezuitů, dovolení, aby mohl ve Štýrském Hradci zůstat; ani plat mu nebyl zkrácen. Katolický kancléř bavorský řekl: „Ve své domovině (od luteránů) byl pronásledován, z náboženské obce vyloučen, nepřipuštěn k Večeři Páně.“ Pastor Hitzler mu odepřel Večeři Páně, což prakticky znamenalo vyobcování z protestantské náboženské obce. Protože Kepler nechtěl věřit v luterský nesmyslný blud o všudypřítomnosti těla Kristova, byl prohlášen za rouhače a blázna; tento „dekret“ byl podepsán všemi členy tübingské bohoslovecké fakulty - předního ze všech luterských učilišť. Roku 1620 spěchá do Wittenberka, aby tam zachránil svou 70letou matku, kterou spolu s jeho tetou chtěli protestanté upálit pro obvinění z čarodějnictví. Ve vědeckých dílech lze často číst o tom, jak těžký byl život tohoto badatele a co musil pro vědu vytrpěti a že nakonec zemřel takřka hladu; ale neřeknou, že to byli protestanté, kteří mu tolik hořkostí způsobili. Když je však řeč o Galileovi (křivdy jemu učiněné se přehánějí a zveličují!), nezapomene nikdo povědět, že to byli kardinálové, kteří ho volali před svůj tribunál. (Kepler † 1630 vysílením; spěchal na říšský sněm do Řezna, aby vymáhal 12.000 zlatých, které mu stát dlužil; ani přímluva Valdštýnova mu neprosněla.) - Baco Verulamský a Tycho de Brahe, oba protestanté, si tropili z Koperníkova systému posměch!¹

- 5 Karmelitán Pavel Foscarini byl jeden z prvních, kteří přijali Koperníkův systém a hájil ho proti tehdejším odpůrcům, dokazuje jim, že neodporuje bibli; † po r. 1615.
- 6 Universita v Lipsku, založená r. 1409 podle vzoru university pražské od profesorů a studentů, kteří v důsledku kutnohorského dekretu opustili Prahu. Rozdělena na čtyři národy, saský, míšenský, bavorský, polský. Když vplula do vod luterství, začal úpadek, hloub a hloub; teprve od počátku 18. století bylo zase lépe.
- 7 Agrippa von Nettesheim († 1535) napsal knihu o nejistotě a zbytečnosti vědy; kniha přišla na index (byla od církve zakázána). Jaké stanovisko zaujímal k vědě touže dobou Luther? Nazýval rozum i všecku vědu služkou ďáblou a university oslí jámou.

¹ V Basileji ještě r. 1622 brojili luterští kazatelé proti Koperníkovi. Divno (či pochopitelné?), že o tom všem se mlčí, jen o Galileovi se mluví na plná ústa a to bez ustání. - Kepler nemohl pro své dílo Ephemerides najít tiskárnu, jezuité v Ingolstadtě mu dali okamžitě svoji k dispozici a s ním i korespondovali. Když musil r. 1600 Štýrský Hradec opustit, vymoňl mu P. Lang T. J., že se mohl usadit v katolickém Mnichově, P. Guldin T. J. mu poskytl peněžní podporu a důležité doporučení. - Luther i Melancton brojili proti Koperníkovu systému, protestantští bohoslovci v Tübinkách ještě i r. 1595, jelikož prý odporuje bibli.

- 8** Šlechtic Jindř. Egerton (ř 1829) ustanovil v testamentě, aby 8.000 liber šterlinků (v nynější valuté přes 2 miliony K) bylo věnováno na vydání díla: „Kterak se jeví moc, moudrost a dobrota Boha ve stvoření.“ Předseda královské společnosti věd pověřil osm učenců vypracováním díla.
- 9** Bedřich Hoffmann, první profesor medicíny v Halle, jeden z největších kliniků 18. stol. („hoffmanské kapky“), věřící, praví: „Vždy jsem četl se zvláštní pílí knihy jednající o vznešené Moudrosti řídící svět; jejich četbou se duch nejlépe povznáší k poznání existence, všemohoucnosti, moudrosti a dobroty velkého Tvůrce...“ (ř 1742.)
- 10** Robert Boyle, Irčan, přírodovědec (ř 1691 v Londýně), založil fundaci pro osm apologetických kázání, která by se každoročně konala. Sám hájil křesťanskou víru a byl činný i jako bohoslovný spisovatel.
- 11** Cotes, žák Newtonův, praví o jeho objevech: „Nyní můžeme hlouběji nahlédnout do majestátu přírody, Stvořiteli a Pánu vesmíru vroucněji se klanět a jeho více uctívat; to jest nejbohatší zisk vědy. Slepý jest, kdo nevidí v nejlepším a nejmoudřejším zřízení věci nekonečnou moudrost a moc všemohoucího Tvůrce, a blázen jest, kdo ji nechce doznat.“
- 12** Bernard Nieuwentyt (ř 1718 v Amsterdamě) dokazuje nevěře neudržitelnost jejího stanoviska spisem „Správné užití pozorování vesmíru k poznání moci, moudrosti a dobroty Boží“ (vyšel 1715).
Leibnitz: „Poznat Boha světlem rozumu jest nejvyšší úkol vši vědy.“
Diderot, materialista a atheista, měl jako jiní tu a tam lucida intervalla. „Motýlí křídélko a očko mouchy je s to, aby rozdrtilo atheistu.“
Skeptik Hume taktéž. „Mohli nám Bůh dát silnější důkazy své existence než jaké nám dává přírodou?“
- 13** Coulombovi se protivilo bezbožectví a protikřesťanská nenávisť tak, že se vzdal úřadu, kdy vypukla revoluce. (ř 1806; známý Coulombův zákon v nauce o elektřině.
- 14** Lavoisier pocházel z rodiny, která dala církvi několik kněží. Když mu Angličan Eduard King poslal dílo, v němž hájil zjevení a Písmo sv., projevil mu nad tím svou radost. Byl patronem zámecké kaple ve Fréchiněs.
- 15** Josef Pernter, prof. meteorologie ve Vídni, jenž si podlomil zdraví vědeckými pracemi výzkumnými na vrcholu Sonnblicku 3.095 m (r. 1888; ř 1908), zakladatel společnosti katolických učenců Leogesellschaft, byl „nejnadšenější učedník vědy a nejvěrnější syn církve“.
- 16** Slavný právník Jeronym v. Bayer (ř 1876, 84letý) nešel nikdy do přednášek (na universitě v Landshutě a Mnichově), aniž byl před tím přítomen mši sv.
- 17** Spisy sv. Bedy Ctihodného (ř 735) pojímají všecku tehdejší vědu: gramatiku, retoriku, metriku, poesii, hudbu, historii, hagiografii, chronologii, exegesi, homiletiku, matematiku, astronomii, meteorologii, fysiku. I jeho listy jsou toho plny. Dostalo se mu názvu otce anglického dějepiscevtví. Ještě na smrtelném loži diktoval anglosaský překlad evangelia sv. Jana.

18 Od koho pochází první encyklopedie? Vincenc Bellocensis z řádu sv. Dominika (de Bauvais, † 1204) napsal v letech 1244-53 trojdílné dílo *Speculum universale*: I. *Speculum naturale*, vědy přírodní; II. *S. doctrinale*, filosofie a theologie; III. *S. historiale*. Tento pokus o encyklopedii překvapuje úžasným vědáním, které tento polyhistor ovládal, že ho uschopnilo bez pomocníků sestavit v devíti letech dílo jedinečné a pro svou dobu nedostupné. Po jeho příkladě vydal r. 1503 kartuzián Jiří Reisch dílo *Margaritha philosophica*, první německou encyklopedii všech věd. Františkán Bartoloměj Anglicus předstihl svého dominikánského kolegu o několik let, vydav kolem r. 1230 dílo *De proprietatibus rerum*, které lze nazvat první středověkou encyklopedií přírodních věd; do r. 1500 byla bez přestání opisována a překládána; vytištěna byla více než 20krát. Což naučné slovníky? Tedy encyklopedie sestavené abecedně? V zemském museu pražském byl chován (nevím, zda ho nacisté neukradli) *Codex Salomonis*, zvaný *Mater verborum*, z kláštera sv. Havla ve Švýcarsku. Krom jiného obsahuje obšírnou stať o křesťanství. První bohoslovný naučný slovník *Thesaurus novus* pochází z pera Jodoka Lorichia († 1613). Sestavil jej jako 70letý stařec, uloživ v něm ve dvou foliových svazcích všecko ovoce své dlouholeté spisovatelské činnosti. - Jakýsi náběh k encyklopedii bylo dílo *Liber floridus*, napsané v letech 1090-1120 Lambertem, kanovníkem v St. Omer. Svědčí o mnohostranném vědění autora polyhistora, jenž se vyznal ve vědách biblických, filosofických, bohoslovných, přírodních, astronomii, zeměpisu. Jest autor totožný s opatem L. v St. Bertin, výtečným vědcem, přísného života, jenž nadto svůj upadlý klášter povznesl mravně i hmotně? († 1125) Tento klášter tvořil s kanovníky v St. Omer jakousi jednotu.

Kdy vydali protestanté první encyklopedii přírodních nebo historických věd, není mi známo. Komenský se pokusil o filosofickou encyklopedii („Háj pansofie“) ve stol. 17.

19 Tutilo ve Sv. Havlu ve Švýcarsku zhotovil v 9. stol. velkolepý obraz (astronomické tablo), na němž zdařile a věrně znázorněn běh hvězd. Hermannus Contractus tamtéž r. 1050 píše astronomická díla; opat Hartmot tamtéž sto let před ním kreslí mapu světa.¹ V témže klášteře měl opat Oldřich VIII. kuchaře (Hans Rimmel) a vrátného (Vavřinec Teutsch), kteří znali latinsky, řecky, hebrejsky, a vyznali se i v jiných vědách. - Meteorologická pozorování svědčí, že mnichové byli neustále ve styku s přírodou, nezavírajíce nikterak oči před světem, který je obklopoval.

20 Jedna regule premonstrátu ukládá: „Při studiu věd přírodních budiž brán především zřetel na prospěch venkovského lidu.“ - Střediskem kultury u nás byl benediktinský klášter sázavský.

21 Ve středověku rozeznávali tři druhy učenců: povrchní, knižní („listkové“), hluboce vzdělané. Taktéž trojí nemoc vědy: fantastickou, hádavou,

¹ Alfons X. dává arabským učencům sumu odpovídající nynější valútě milion korun, aby zhotovili astronomické tabule.

sentimentální. Novověk nemá důvodu říci: „Děkuji tobě, že nejsem jako jini, jako tehdy.“ První nemoc, fantastická věda, je dnes rozšířena víc než kdykoli jindy: samá domněnka a hypotéza, samý dohad, teorie a „postulát“. Stačí vzpomenout Darwina a Haeckela. Druhá nemoc taktéž nevymizela; rozumí se, že se hádají nejvíce ti, kteří si jsou vědomi, že nemají pravdu. Bañez a Melchior Cano v polemice s jesuity neužívali vybraných výrazů, a dnešní polemické nebývají lepší.

- 22** Nezázivné a plytké disputace, slovíčkářství a hraní se slovy, jemuž pozdní scholastika propadla, odsuzovali velcí učenci, na př. Gerson. Jeden z nich praví: „Jsou to kohoutí zápasy, kterými se stáváme v očích laiků směšnými.“

Dnes jest vědců nadbytek, ale placených; středověké kláštery se mohou honosit, že jejich pěstitelé věd byli neplacení.

- 23** Mikuláš z Kusy (Cusanus † 1464) poznal filosofickou úvahou, nikoli důkazy astronomickými, že země se otáčí kolem slunce. Ve spise De docta ignorantia potírá upadlou tehdy scholastiku.

- 24** Klasická literatura pěstována v klášteřích odedávna, ale poněvadž mnichové byli pevní ve víře a vedli přísný kající život sebekázně a sebezáporu, nezpohanštěli jako laikové a preláti za dob humanismu. Spojovali se studiem klasiků studium Písma sv. a bohosloví, a to je chránilo. Řeční a římsí autoři jim byli jen k tomu, aby jich užili co „confirmatur“ - jejich výroky pouze utvrzovaly učení víry ve smyslu „anima (est) naturaliter christiana“. Jak velká byla jejich sčtetlost jest důkazem na př. Salisbury, jenž cituje neméně než 200 autorů.

- 25** Studium práv bylo tak horlivě pěstováno, že musilo být omezováno. Matouš Pařížský vytýká kolem r. 1254: „Dnes studenti odkládají gramatiku a studují výhradně právo; to však nepatří k svobodným uměním, poněvadž jest pěstováno jen pro peníze“ (aby dosáhl výnosného místa... kariéra!). Ale hned připojujeme příklad a contrario: právník a advokát Ant. Roselli v Arezzo nepřevzal nikdy hájení pře, která se mu zdála nespravedlivou.

- 26** Josef Vinař v knize Zachránci lidstva (jednající o velkých lékařích) píše: „Sv. Benedikt (rozuměj: jeho mnichové) spolu s křesťanstvím šíří novou kulturu; řád benediktinský se stal důležitým také v dějinách lékařství. V klášteřích prokazovali skutky milosrdenství, tam se mohli uchýlovat choří, tam uchovány a přepisovány některé starověké knihy lékařské, řehole benediktinská podává krátké, velmi věcně a moudře sestavené zdravotní předpisy. Počínajíc 6. stoletím po K. (Benedikt † 529) začíná působit nová medicína, a to mnišská, která spojuje skrovně zbytky starověkého vědění (zničeného stěhováním národů!) s osvědčováním křesťanské lásky k bližnímu. Monte Cassino se stal první lékařskou školou v raném středověku.“

Má pravdu; montecassinští benediktini se věnovali lékařství, aby pomáhali trpícím. Ale i jinde tak mnichové činili; mnoho mnichů i kněží se vyznalo v medicíně, v klášteřích pěstována horlivě nauka o léčivých bylinách - odvětví, ke kterému se moderní lékařství vrací, odvracejíc se od chemikálií

víc a víc. V klášterních zahradách mívali oddělení, kde léčivé byliny pěstovali. Studium medicíny zakázala po první kanovníkům a mnichům synoda remešská r. 1131, a to proto, že pro ni zanedbávali své pastorační povinnosti a duchovní život, jako dnes pro politikaření. Pak znenáhla přecházelo toto odvětví do rukou laiků. Přesto do 16. stol. bylo mnoho kněží lékařů; pak teprve nastal konec. Tento přechod uspíšil zákaz církve, bránící kněžím provádět chirurgické operace - z důvodu, že nezdár byl příliš snadno možný, a zaviněná smrt měla za následek irregularitu, zákaz vykonávání kněžských funkcí.

- 27** Týž Vinař: „První laická škola lékařská v Salerno v 9. stol. došla slávy světové; její duch byl duch svornosti, jednoty, spolupráce lidí různého původu, vzájemné snášenlivosti. Byli tu Řekové, Italové, Saraceni, laikové, z počátku i mnichové; stýkala se tu kultura řecká, římská i orientální. I ženy tam byly...“
- 28** Arnold de Villeneuve studoval jako jiní lékařství u Maurů, přinesl do Evropy umění pálit luh či kořalku, které Mauri užívali jen jako léku. Bohužel dal se nakazit spiritualistickými bludy Joachima z Fiore, ty se dostaly i do jeho knih, proto spáleny; papež s námahou zachránil jeho knihy čistě lékařské. Tento laický theolog, alchymista, autor mnohých bohoslovných a církevně politických spisů, tělesný lékař Petra III. a Jakuba II. aragonského jakož i papeže Bonifáce VIII., Benedikta XI. a Klimenta V., rozhořčen odporem, s nímž se jeho spisy potkaly, odpovídal na výtky protivníků drsnými útoky na zesvětačelou církev a klerus; zemřel v pokoji s církví při ztroskotání 1311.
- 29** Největší lékařská autorita středověku, Galenus, psal svá anatomická a fyziologická díla v duchu náboženském; při každé příležitosti, mluvě o podivuhodné stavbě lidského těla, upozorňuje na poslední příčinu všech věcí.
- 30** Za doby rozkvětu středověké filosofie a theologie trvalo 14 let, než se universitní posluchač stal doktorem neboli magistrem. (Slova „magister“, Mistr, se užívalo zvláště na fakultě bohoslovecké, právnické a artistické neboli „sedmi svobodných umění“ - „filosofická“ podle našeho způsobu vyjadřování... „Lingua, tropus, ratio, numerus, tenor, angelus, astra...“ gramatika, retorika, dialektika či logika, jež tvořily nižší běh, t. zv. trivium; aritmetika, hudba, geometrie, astronomie, jež tvořily vyšší běh, quadrivium. Fakulta artistická byla průpravou na ostatní tři fakulty.) Podmínka dosažení doktorátu: poslouchat 5-6 let bohoslovné přednášky, načež dosáhl hodnosti bakaláře; potom poslouchat 2 léta přednášky doktorů a sám mít 80 krátkých přednášek na themata biblická; pak měl rok přípravy na přednášení a vykládání Sentencí Petra Lombarda, jehož dílo bylo pro středověké bohosloví týmnž, čím je na př. pro moderní právnické fakulty říšský zákoník - jakýsi bohoslovecký kodex, který byl bez ustání komentován (i od sv. Tomáše a Bonaventury) a vykládán. Potom se musil kandidát magisteria zúčastnit 2-3 léta veřejných disputací a promoci, načež dostal hodnost licenciáta - „licentia legendi in facultate theologica“. U cíle svých tužeb, studia a námah byl, když dostal „licentiam magistrandi“, t. j. když byl promován k doktorské hodnosti. Předcházely dvě veřejné disputace, ve kterých musil vítězně obstát, načež obdržel

doktorský klobouk, a příštího dne měl sám první přednášku jakožto doktor.

V Paříži byla při bohoslovecké fakultě založena kolej pro chudé studenty, zvaná Sorbonna, kteréžto jméno pak přešlo na fakultu samotnou. Kdo se chtěl stát jejím členem, musil už být bakalářem a zvítězit ve veřejné disputaci 12 hodin trvající - to byl tak zvaný „actus Sorbonnicus“, hájení thesí proti námitkám, které mohl kdokoli z přítomných uvádět. Po prvé o tomto „aktu“ mluví františkán Frant. Mayrou († 1327). Vysoce postavené osoby se ucházely o členství. Sbor sorbonnských doktorů (profesorů) býval tázán na radu ve všech důležitých bohoslovných, církevních i politických otázkách a problémech, jakož i v nesnadných případech svědomí (řešení těžkých případů, casus conscientiae), a jeho odpovědi měly ráz rozhodnutí. Autorita Sorbonny byla uznávána celou Evropou, její věhlas převýšil všechna bohoslovecká učeliště. Abaelard, Petrus Lombardus, Albert Veliký, Tomáš Aq., Alexander Hallensis, Bonaventura, Duns Scotus byli ozdobou této university. Energicky vystoupila proti bludům Lutherovým, Descartesovým, osvícenským, ale též proti řádu T. J., byla i zastánkyní galikanismu, čímž sama sobě kopala hrob, třebaže Richelieu jí byl z pochopitelných důvodů přízniv - sám galikán prvního řádu R. 1792 zrušená, r. 1808 obnovena, ale nevyšinula se už nikdy k někdejšímu věhlasu, církevně smýšlející francouzští bohoslovci plnili síně učeliště u sv. Sulpicia; r. 1882 zrušena nadobro.

Jak jsme líčili postup při graduování kandidátů doktorské hodnosti, vypadalo to za rozkvětu. Za úpádku bývalo jinak, a když Karlstadt promoval k doktorátu Luthera, bylo již možno, že dostal doktorský klobouk muž, který jako Luther sám o sobě doznává, že tehdy „odpustkům zhoła nic nerozuměl“ (doktor bohosloví!) a který si mohl troufat na profesuru biblické exegeze, neznaje ani řečtinu, tedy jazyk, v němž knihy Nového Zákona byly napsány, o hebrejštině ani nemluvě.

Jediná středověká universita, čistě městská (státní), založená bez papeže byla v Sieně. (R. 1275.)

Tomáš Bungey, anglický františkán († kolem r. 1300), provinciál... Jeho znalosti matematiky zavinity, že byl od některých viněn z čarodějství, stejně jako jeho učitel Roger Baco.

Konrád v. Megenburg (de Monte puellarum) byl polyhistor prvního řádu († 1374 v Řezně). Vydal množství spisů přírodovědeckých, církevně politických, z oboru církevního práva a církevní historie i asketických. Jeho „Kniha přírody“ (Das Buch der Natur) vydána ještě roku 1897; je to první dílo tohoto druhu, napsané jazykem lidu.

Hyacint Gerdil, barnabita, zemřel 84letý jako kardinál r. 1802, vydal spisy přírodovědecké, matematické, historické, pedagogické, filosofické, theologické i z oboru státnictví, v řeči latinské, italské, francouzské.

Kardinál Angelo May, polyhistor, vydal mnoho neznámých klasických autorů, které objevil v knihovně ambrosiánské v Miláně a vatikánské v Římě († 1854.)

- 36** Poggendorf vydal Biografický slovník exaktních věd, seznam všech přírodovědců do r. 1863; uvádí 8847 jmen, mezi nimi 862 katolických kněží.
- 37** Atanáš Kircher T. J. († 1680, 79letý), snad největší polyhistor své doby, muž, jenž se vyznal v matematice, geologii, chemii, fyzice, zoologii, botanice, astronomii, medicíně, filologii, zvláště v hebrejštině, syrštině, koptštině, patří k prvním, kterým se podařilo rozluštit některé hieroglyfické nápisy. Spisů, jichž vydal, jest bez počtu. Nejproslulejší jsou: a) Obeliscus Pamphilius, 1650. b) Oedipus Aegyptiacus, 1652-54; o tomto díle pracoval 20 let, musili mu pro ně vyrobit typy, kterých žádná tiskárna neměla, hebrejské, chaldejské, arabské, koptské, samaritánské. c) Ars magnetica 1651. Iter extaticum, o přirozenosti a silách nebeských těles a o zemském nitru. Může se honosit mnoha vynálezy, sestrojil mnoho přístrojů, nakreslil mnoho map, pro něž sám měření konal, znal a popsal hlavní proudy oceánů, byl první, který je kartograficky znázornil (1665). d) V díle Scrutinium physicomedicum contagiosae luis vyslovil r. 1658 domněnku, že mor jest zaviněn bacily, čímž předběhl vědecké bádání o 200 let. Museum Kircherianum v Římě obsahuje množství starožitností jím nasbíraných. Korespondoval s největšími učenici, zvláště s Leibnitzem, jenž si ho neobyčejně vážil.
- 38** Kardinál Neri Corsini († 1770) založil v Římě v někdejší bydlíšti královny Kristiny švédské knihovnu, která do roku 1900 vzrostla na 42.000 svazků, 18.000 menších spisků, 2.300 inkunabulí, přes 2.500 rukopisů, 600 autografů, k tomu velká obrazárna.
- 39** Biskup Jos. Zaluski spolu s bratrem Ondřejem rozmnožil knihovnu svého strýce, biskupa ve Warmje (Ermeland), na 20.000 svazků a 10.000 rukopisů, ve Varšavě pro ni zbudovali dům, 1747 ji učinili všem přístupnou, 1764 ji daroval národu, generál Suworow ji odvezl 1794 do Petrohradu, kde se stala základem carské knihovny. (Josef Z. † 1774 jako biskup kyjevský, Ondřej Z. jako biskup krakovský.)
- 40** V Antverpách založil r. 1768 Musaeum philologicosacrum generál řádu sv. Františka Petr di Molina v tamějším františkánském klášteře k pěstění biblického studia a biblických jazyků. Reformy Josefa II. zabrzdily vzrůstající se rozkvět tohoto vysokého učeliště. Studium řeči Homérovy a Vergilovy se pokládá za vědu, studium řeči, kterými jsou psány svaté knihy křesťanské, jest zbytečnost; psát komentáře k Homérovým básněm a božích na Olympu jest věda, psát komentáře k bibli jest zpátečnictví; můžeš studovat sanskrť, abys rozuměl vedám a měl o nich na universitě přednášky, můžeš studovat arabštinu, abys rozuměl Mohamedovu korán a psal o něm učené traktáty, to vše jest věda, jenom studium bible veškerou vědu uráží.
- 41** Polyglotta (jméno vatikánské tiskárny) byla založena r. 1626. Ve stol. 18. tiskla spisy ve 44 jazycích, žádná tiskárna v Evropě ani za mořem ji nepředstihla, francouzské Napoleonovy voje ji za invaze do Církevního státu o všecko obraly neboli okradly, za Řehoře XVI. a Pia IX. dosáhla nového rozkvětu.

- 42** Zásadní odpůrci bezbožeckého materialismu byli samozřejmě všichni věřící učenci, jmenovaní v této i v předešlých kapitolách; jmenujeme ještě zakladatele nauky o buňce rostlinné M. Schleidena, pražského univers. prof. Josefa Hyrtla, známého Purkyně, Driesche, Ad. Fricka, objevitele argonu lorda Rayleigha, fyziologa R. Wagnera. - Adolf Mayer, zprvu materialista, vydal později knihu „Pryč od materialismu“. Na přírodovědeckém sjezdě v Edinburku pravil Petr Tait († 1901), jenž vynikl pracemi v oboru termoelektřiny: „Materialistické bludy mají kořen v nevědomosti, neschopnosti, lehkověrnosti, ať jde o tiché bláznovství spiritistů nebo o zkázonosné bláznovství materialistů; nepřátelé náboženství jsou stádo ignorantů.“ Poslední výrok netřeba vzít doslova, ale mnoho pravdy na něm je.
- 43** Schafhäu t l Karel, věřící přírodovědec, byl zároveň výtečný znalec hudby; vydal o tomto předmětu několik spisů, na př. „Pravý gregoriánský chorál“.
- 44** O j a n t a r u věděl Tacitus tolik, co my, či přesně řečeno, o málo méně než my. Původu rostlinného . . . Po dlouhá staletí odmítali učenci s pohrdáním jeho tvrzení (Aurifaber, Jiří Agricola, Šebestián Münster, Sendel). Teprve Linné dokázal, že Tacit měl pravdu. Hmyz uzavřený v této ztuhlé pryskyřici není valně přízniv v Darwinově teorii . . . jeť dokladem, jak málo či vlastně, že skoro nic se nezměnilo za dlouhé věky v organisaci druhů, jimž přináležel.
- 45** První tištěná kniha v Čechách vyšla v katolické Plzni, nikoli v kališnické Praze - Trojanská kronika, přeložená Petrem Zmrzlíkem ze Svojsína, vydána r. 1468. - V Mohuči, kde knihtiskařství Gutenbergem vynalezeno, vyšla první kniha r. 1450 - Písmo svaté. Pak přišel na řadu Bamberk, 1461, potom Subiak v Itálii 1465, a za dva roky nato jest první tiskárna v Římě
- 46** Referát olomouckého biskupa Brunona papeži Řehoři X. 1273 o církevních poměrech v jeho diecési jest pro historika pramen prvního řádu.
- 47** Moderní stenografie jest velmi mladá, ale mýlil by se, kdo by soudil, že středověk nic podobného neměl. Papež Silvestr II. před r. 1000 znal a psal těsnopisně, a to již jako sekretář arcibiskupa remešského. Mnichové znali těsnopis a užívali ho; a nejen to - již stará Hellas měla jakési stenografické značky kolem r. 250 před Kr. V klášteřích ve stol. 8—11 se užívalo t. zv. geometrického těsnopisu, jehož vynálezcem prý byl sekretář Ciceronův Tiro.
- 48** Bedlivé studium středověkých románských a gotických domů (měření Micheletova † 1874) objevilo, že tehdejší architekti znali předobře proporce lidského těla a že jich užíli, aby provedli krásné stavby.
- 49** Scribonius Curio postavil v antickém Římě dvě polooválná divadla, obrácená k sobě obloukem. Každé pojalo na 50.000 diváků. Dopoledne se hrálo v každém zvlášť, odpoledne se otočila kolem osy, spojila se v ohromný amfiteatr, aniž bylo třeba, by diváci opustili místa. Bez vymožeností moderní techniky.
- 50** Podobně lze užít egyptských pyramid za doklad, že staré doby dokázaly leccos, co novověk nedokáže. Obrovské masy, z nichž tyto kolosy sestávají . . . jak dokázali faraonovi stavitelé paralyzovat jejich ohromný tlak?

- 51** Obelisky, monolithy až 45 m vysoké... Jest nám záhadou, jak je zhotovili, dopravili a vztyčili bez našich jeřábů. Těžké až 350.000 kg! - Největší odlitek z litiny na světě pochází z r. 953 po Kr., a to v Čang-chou u Tsiensinu v Číně. Je to socha lva, vysoká 6 m, dlouhá 5 a $\frac{1}{2}$ m. - Roku 1937 nalezen v Indii štíhlý železný sloup, vysoký přes sedm metrů, pochází ze 3. stol. před Kr. Ukován ze železa..., neměli vysokých pecí, svářecích strojů a válcoven!
- 52** Železářský průmysl byl v Indii kdysi na výši nám nepochopitelné a dosáhl netušené rutiny. Dokladem jsou rozsáhlá pole strusek, pokrývající ve střední Indii celé čtvereční míle. Objevená stará kovářská díla takových rozměrů, že dnes jen ve velkých závodech pomocí obrovských parních kladiv jsou s to je zhotovit; jak je hotovili před dávnými tisíciletími tam? U Delhi objeven sloup těžký 60 q, z čistého železa, bez fosforu a uhlíku a jiných znečišťujících přísad, což dnes přese všecek pokrok v chemii nedokážeme hornickým způsobem! Pouze elektrogalvanicky je nám to možno; jak toho dosáhli tehdy? Sloup pochází z 9. stol. před K., byl stále na vzduchu a nemá ani stopy rzi! V hrobech tam objeveno mnoho nástrojů z litiny z doby, od níž nás dělí tři tisíciletí!
- 53** Když francouzský král Ludvík XII. zavítal do Milánu, vyšel mu vstříc lev, zhotovený od Leonarda da Vinci, učinil několik kroků, otevřel prsa, a překvapený vládce v nich uzřel samé lilie. (Lilie, znak francouzského dauphina a později vládnoucího rodu.)
- 54** Otcem letectví jest Leonardo da Vinci, muž, do něhož bychom se toho nejméně nadáli. Věhlasný tvůrce Poslední večeře byl i výtečným fysikem a mechanikem. Pokusy konal na Labutím pahorku u Florencie, učil se od ptáků a netopýrů, jejichž let tam pozoroval. Zjistil, že svalová síla člověka mu k létání nestačí. V jeho zápiscích objeveno na sta náčrtů letadel nejrozmanitější konstrukce, nechybí ani padák; zajímavá jest jeho „helikoptera“, přístroj ze závitnice, vyrobený z lněného plátna, na které jsou všechny póry ucpány škrobem; přístroj se vznášel šroubovitě vzhůru.
- 55** Na Vodňansku se vypravuje o Vítu Fučíkovi, zvaném Kudlička, protože na pastvě stále cosi vyřezával. Bydlil na samotě Klusy u Radomilic po r. 1750. Zhotovil si plechová křídla, připevnil je na tělo spolu s měchýři, které snad naplnil plynem z tamějších močálů; křídla opatřil držadly, která držel v ruce a kterými mával. Po celé řadě pokusných letů se konečně pustil z Klus do Vodňan, přes dvě hodiny cesty. Vítr vanul od západu k východu, takže ho mohl použít, ale nikdy se mu nepodařilo letět zpět (proti větru).
- 56** O Suezský průplav se pokoušel již faraó Necho (ř 593 před K.), dokončil jej Dareios I. anebo Kambyses po dobytí Egypta, jež se stalo r. 525. Stavba tedy trvala něco přes tři čtvrti století. Podle Herodota byl 45 m široký, 5 a půl m hluboký, břehy opevněny kvádry, délka (vzdušná linie) 180 km. Ptolemaios II. jej opatřil zdymadly r. 260, Arabové jej r. 765 ze strategických důvodů zasypali.

- 57** První globus sestrojil katolický Norimberčan Martin Behaim (před reformací 1492) z lepenky, 54 cm v průměru. Uchoval se do dneška. Behaim, cestovatel, námořník, byl od portugalského krále Jana pasován na rytíře řádu Kristova; za manželku dostal dceru místodržícího Azorských ostrovů.
- 58** Rosita Forbesová sděluje ze svých cest po Americe: Člun se zastavil u jakési mýtiny na břehu Amazonky. Několik chatrčí stálo vůkol, před jednou plápolal oheň, u něho seděla dívčina jako zkamenělá, bez nejmenšího hnutí, upírajíc do plamene oči. Kolem tančili muži i ženy; někteří skočili do ohně, kladli si na tělo hořící polena, jiní se postavili do žhavého popela, kousali a polykali kusy hořících dřev. Na otázku cestovatelky odpověděli, že ona dívka, „Dcera ohně“ má moc oheň zkrotit, soustřeďujíc na něj všecku svou vůli; sebe-menší ochabnutí by zbavilo přítomné ohnivzdornosti. Známo, že podobné kou-sky dokáží též indičtí fakirové, arabští kouzelníci, tu a tam „čarodějové“... Věda dovede jen nepatrně učinit člověka „ohnivzdorným“ (vtíráním ledku neb kyseliny solné do kůže). Vysvětlit tyto zjištěné zjevy ještě nedovede, ale tolik je jisto, že materialismu je jimi zasazena smrtelná rána; bez ducha, jen hmotou a jejími zákony, se vysvětlit tyto „kousky“ nedají!
- 59** Aristarch, řecký astronom (ze Samosu, kolem r. 250 před Kr.) učil, že slunce je stálice, kolem níž se země pohybuje; věděl o otáčení země kolem osy, pokoušel se o geometrický výpočet vzdálenosti slunce a měsíce.
- 60** Kliment Alexandrijský († před r. 215), učitel Origenův... Jeho význam záleží i v tom, že byl první, jenž užil řecké profánní vědy k odůvod-nění pravdy křesťanské. Činil tak zásadně a velmi hojně; jeho sčtetlost v pro-fánních autorech byla neuvěřitelná.
- 61** Vídeňský kazatel Šebestián Brunner († 1893): „Nemohu věřit, že člověk povstal z opice, ale je fakt, že mnozí ze sebe opice dělají.“
- 62** Křišťan Ehrenberg, průvodce Humboldtův († 1876), byl v Evropě tázán, jak se mu líbily imposantní egyptské chrámy. „Já jich neviděl.“ „Jak je to mož-né? Přece jste procestoval celý Egypt!“ „Nu ano, ale já jsem ve chrámech hle-dal jen netopyry, o ostatní jsem se nestaral.“
Aplikace na jednostrannou vědu, která počítá jen tyčinky, zuby atd. a Tvůrce si nevšímne.
- 63** Není vždy pokrokové to, co jest nové; mnohá novota vrhla veškeren národ o celá staletí zpět anebo ve strasti bídy a zmatků: husitství, protestantis-mus, revoluce... husitské války u nás a selské bouře v Německu z a s t a v í -ly pokrok!
- 64** Fichte v „Řeči k německému lidu“ mluvil jako Hitler: „Jetliže vy vezme-te za své, vezme za své všecko člověčenstvo spolu s vámi bez jakékoli naděje na možnou budoucí obnovu.“
- 65** Prof. Hergaard vydal v Kodani před lety knihu o pedagogice. Byl vůd-cem všech bezbožců v Dánsku. V úvodě k druhému vydání píše: „Vzpomínám

smutně dnů, kdy jsem začal svou knihu psát. Netušil jsem tehdy, jaké starosti mi osud nadělí. Utrpením a bolestmi byla má duše otřesena, a základ, na němž jsem stavěl, byl rozmetán. Důvěřoval jsem pevně v neochvějnost vědy a v její vznešenost, a myslil jsem, že v ní najdu vždy jisté útočiště pro všechny případy. Tato iluze mne přešla. Když se dostavilo utrpení, roztrhly se provazy vědy jako nitky, a já se chopil pomocné ruky, již se chopili mnozí přede mnou, hledal jsem a našel jsem klid v Bohu. Nevzdal jsem se vědy, ale vykázal jsem jí jiné místo v životě, totiž to, které jí přísluší, a ne vyšší.

B) Matematika.

66 Vynikající autority tohoto oboru byly porůznu uvedeny v jiných kapitolách tohoto díla. Gauss, Cauchy, Leonard Euler, největší matematik všech dob (viz kap. 19 č. 1.). Jeho nejstarší syn Jan Albrecht († 1800 v Petrohradě), matematik a fysik, ve 20. roce člen berlínské akademie, ve 22 letech ředitelem tamější hvězdárny, spojoval v sobě universální vědění a pevnou víru v Kristá, bojoval proti svobodnému zednářství i proti falešné filosofii.

67 Jakub Bernouilli, profesor matematiky v Basileji, fysik a theolog († 1705), proslavený mnoha objevy, na př. čísel Bernouilliho, jakož i teorií počtu pravděpodobnosti, lemniskaty atd. Spolu s bratrem vykonal vynikající práce v počtu infinitesimálním.

Jan, jeho bratr, matematik a lékař († 1748), učitel Eulerův, bratrův nástupce, vynikl v oboru počtu diferenciálního, spřátelen s Leibnitzem. Euler o něm vypráví: „Ve stáří litoval, že tolik let věnoval vědě a tak málo hodin náboženství. Posluchače napomínal, aby se drželi slova Božího, jež jediné jest slovo života.“ Nepěkné jest, že oba bratři žili v stálých roznicích a nepřátelství.

Janův syn Mikuláš († 1726 v Petrohradě, 31letý, člen akademie) se vyznamenal též v matematice; druhý syn Daniel († 1782, 82letý v Basileji), profesor anatomie a fysiky, s otcem vydal r. 1734 práci astronomickou o sklonu drah oběžnic a r. 1740 práci o přílivu a odlivu.

Matematikem byl i Janův synovec Mikuláš († 1759).

Danielův synovec Jan ml. († 1807) byl ředitelem hvězdárny berlínské; jeho synovec Kryštof († 1863) byl technolog. Z téže rodiny pochází řada jiných učenců; nepodařilo se mi zjistit, zda byli věřící, jako nejstarší členové rodu.

68 Markýz Petr Laplace († 1827) nebyl sice zvláště horlivý katolík, ale také nevěrec, za něhož ho někteří prohlašují. Dovolávají se jednoho jeho výroku. Napoleon se ho prý tázal: „Newton mluví ve svém díle o Bohu; ve vašem díle jsem marně toto jméno hledal.“ „Občane první konsule, této domněnky jsem nepotřeboval.“ Ovšem, jde-li o to vysvětlení, jak svět jde, nepotřebujeme ani my se dovolávat Boha, jenž by „světské mašině“ musil stále pomáhat, když už

jít nechce, ji postrkovat, opravovat atd. Není právě dovedný hodinář, jenž musí své hodiny denně spravovat. Když Laplace umíral, žádal za útěchu církve; dva kněží stáli u jeho lože. Umírající řekl básniku Cormonovi: „Kde dílo, tam tvůrce.“

- 69** Jan P f a f f (podle Laplacea největší matematik Německa, zatím co Gauss byl podle něho největší matematik Evropy), † 1825, píše příteli: „Buď ochráncem náboženství, neztrácej ho nikdy s očí.“
- 70** Jakub B i n e t († 1856) matematik, jehož náboženské přesvědčení zdůraznil Cauchy v řeči nad jeho hrobem.
- 71** Wolfgang B o l v a i, Maďar, s Lobatschewskijem († 1856) a Riemannem († 1866) zakladatel absolutní (neuklidovské) geometrie, † 1856, Gaussův přítel; žel, že tento muž se stal ve stáří podivínem a mrzoutem; rozešel se s paní, s tchyní, byl nespokojen se synem, jehož byl vychoval podle převrácených zásad, a žil nakonec jako Diogen: nechal služebníka dělat, co chtěl, obstarával si vše sám, i sklep, snídani a oběd, leštil si boty leštidlem, které sám vyráběl... v jeho pokoji prý to skutečně vypadalo jako v Diogenově sudu.
- 72** Hadrián v a n R o o m e n, profesor na universitě v Lovani v 16. stol., největší matematik své doby, zdokonalitel algebry... vynálezce moderní symbolické algebry, kterou pak ještě více zdokonalil Francouz Vieta... Od nich pocházejí značky a , b , c ... pro neurčité veličiny jak arithmetické tak geometrické.
- 73** První dílo o algebře vydal františkán P a c c i o l i d i B o r g o v Benátkách r. 1494. Dospěl až k rovnicím druhého stupně, předvídal upotřebitelnost algebry v geometrii. Jeho dílo bylo podkladem všech děl o algebře v dalších staletích. Jeho bezprostředním pokračovatelem byl freiburský kartuzián R e i s c h.
František C a v a l i e r i, člen zrušeného řádu jesuatů (nezaměňovat s jesuity!), zemřel jako profesor matematiky v Bologni 1647; po prvé vypočítal ohniskovou vzdálenost čoček, položil základy k počtu infinitesimálnímu, rozřešil problémy, s kterými si Kepler a jiní výteční matematikové nevěděli rady, na př. otočení parabol kolem jejich podřadnic, vydal první pojednání o kuželosečkách.
- 74** Ve vatikánské knihovně se chová 14 kvartových svazků čínských spisů matematických, astronomických, apologetických, asketických, theologických. Jejich autor? P. S c h a l l T. J., kdysi předseda matematického tribunálu v Peking, mandarin první třídy, ve velké vážnosti u císaře, † 1666.
- 75** P. Kryštof C l a v i u s (Clau) T. J. byl nazýván druhým Euklidem, 20 let byl v Římě profesorem matematiky, jeho dílo jest ještě dnes nepostradatelné pro historické bádání, byl hlavní spolupracovník při reformě gregoriánského kalendáře, vítězně ji hájil proti protestantům Scaligerovi, Mästlinovi a jiným, † 1612.

- 76** P. Matouš Ricci T. J., jehož spisy matematické a astronomické byly ještě v minulém století u čínských učenců ve velké vážnosti, byl mistr v ovládní čínského jazyka; jeho dílo „Pravá nauka o Bohu“ jest počítáno ke klasickým dílům čínské řeči a čínského slohu.
- 77** P. Jakub Rho T. J., misionář v Číně, byl povolán r. 1631 na pekingský dvůr, aby zlepšil císařský kalendář; pod jménem Lo-ya-kou vydal mnoho asketických a matematických spisů v čínském jazyce, † 1638 v Pekingu.
- 78** Grégoire de St. Vincent T. J., Belgičan, s Descartesem a Fermatem, oběma věřícími katolíky, jest zakladatel analytické geometrie.
P. Guldin T. J. objevil baryocentrické pravidlo k vypočítání ploch a obsahu rotačních těles.
P. Tomáš Ceva T. J. († 1737), slavný matematik, učil ji po 38 let, proslavil se i jako básník; vydal mnoho vědeckých spisů.
- 79** Jakub Riccati objevil r. 1724 diferenciální rovnici po něm pojmenovanou Riccatiho rovnicí, čímž začala nauka o dif. rovnicích. Tento učenec byl otcem Vincence R., jenž vstoupil do řádu T. J. a byl profesorem matematiky a inženýr na universitě boloňské. † 1775.
- 80** Největší matematik 15. stol. byl františkán Lukáš Paccioli; augustinián Vilém Becchi a jeho bratr Leonard byli matematikové a astronomové.
- 81** Benediktin Ignác Danti volán z kláštera na dvůr toskánského vévody Cosmo I., po jeho smrti odešel do Bologně, kde byl profesorem matematiky a činný při reformě kalendáře, vydal několik vědeckých děl a zemřel jako biskup v Alatri 1586.
- 82** Jiný benediktin Jan Roppelt jest autorem mnoha matematických spisů. Kromě nich napsal historii knižectví Bamberského a mapu téhož území - vyšla v mnoha vydáních; † 1814.
- 83** Oldřich Schiegg, benediktin, matematik, astronom, zhotovil již r. 1784 balon, profesor přírodních věd na universitě v Solnohradech, potom matematiky a astronomie ve Würzburgu, vydal řadu vědeckých spisů, † 1810.
- 84** Věřící Pascal pokládán za objevitele binomické poučky, spolu s Fermatem († 1665, vynálezce počtu diferenciálního). Fermatova „velká věta“ .. neuvádíme ji, poněvadž by zajímala jen odborného matematika, ale jako zajímavost uvádíme, že důkaz pro ni se ztratil; teprve Euler ji dokázal jen zčásti. Jiní matematikové světového jména, katolík Descartes a protestant Leibnitz, byli věřící křesťané. Náboženské přesvědčení katolika Chaslesa († 1880), zasloužilého o teoretickou mechaniku a spoluzakladatele syntetické geometrie, není mi známo. („Všichni evropští geometři byli jeho žáky.“) Taktéž katolíkem byl Kašpar Monge, objevitel zákonů zrcadlení vzduchu a vynálezce deskriptivní geometrie, ale taktéž jsem nezjistil jeho přesvědčení náboženské (zda totiž byl praktickým katolíkem, † 1810).

Viz k a p. 4. č. 31 (Gauss), k a p. 7. č. 40 (Cauchy), k a p. 8. č. 7 (Cerutti), k a p. 19. č. 1 (Euler), č. 2 (Riemann), č. 3 (Hermite), k a p. 22. č. 29 (Duhamel), 30 (Puisseux), 34 (Ruffini), 35 (Weierstrass), 37 (Dupin), 38 (di Bruno), (Casley).

C) Astronomie.

- 85** H v ě z d á r n y předních evropských měst byly založeny od kněží, ponejvíce od jesuitů: Praha, Vratislav, Vídeň, Štyrský Hradec, Poznaň, Benátky, Milán; Parma, Florencie, Řím, Lyon, Avignon, Marseille, Lisabon. .
- 86** P e t r G a s s e n d í, kněz, profesor matematiky v Paříži († 1655), výtečný fysik a astronom a špatný filosof, pozoroval po prvé přechod Merkura přes slunce a určil průměr slunce.
- 87** K n ě z J a n C h a p p e byl poslán francouzskou vládou do Tobolska 1760, aby pozoroval přechod Venuše přes slunce, a za osm let za týmež účelem do Kalifornie. Totéž pozorování konal tehdy na Indickém oceáně kněz A l. G u y.
- 88** J a n I n g h i r a m i, piarista, provinciál a generál svého řádu († 1851), dobyl si svými pracemi jména evropského učenca. Pochován jest v kapli, kterou zřídil pro chovance řádového učiliště; prosí je nápisem na hrobě, aby se za něho k sv. Panně modlili.
- 89** J i n ý člen téhož řádu, A l e x. S e r p i e r i († 1885) byl vládou při zrušení klášterů v Itálii vyzván, aby si zvolil kteroukoli italskou universitu, na níž by chtěl přednáseti.
- 90** D e V i c o T. J. byl málo přes 30 let stár, a již znám celé Evropě. Vyznamenán čtyřikrát zlatou medailí dánského krále Kristiána VIII. a od francouzské akademie věd cenou Lalandovou, určenou tomu, kdo učiní nejzajímavější objev nebo napíše dílo, jež přispěje nejvíce k pokroku astronomie. Když byl řád T. J. z Říma 1848 vypuzen, prosili ho i protivníci jesuitů, aby zůstal, ale Vico šel se svými spolubratřími a zemřel tého roku v Anglii.
- 91** P. K r y š t o f S c h e i n e r T. J., profesor matematiky, objevil nezávisle na Fabriciovi a Galileim r. 1612 sluneční skvrny, určil dobu rotace slunce, polohu slunečního rovníku, vynalezl pantograf, po Keplerovi nejzasloužilejší o tehdejší optiku, zvláště o dalekohled. Zavrhoval ptolemejský systém, což mu zjednalo napomenutí řádového generála Aquavivy, který stál ještě na protikopernikánském stanovisku.
- 92** A n g e l o S e c c h i T. J. († 1878), jméno známé každému, jenž se jen poněkud astronomií zabývá. Kromě 65 spisů a pojednání napsal několik set příspěvků do 42 časopisů; vykonal „více než 10 pomocníků Aragových“ (Moigno): piemontská vláda si netroufala světoznámého vědce z Říma (po dobytí města 1870) vypudit, ač se nedal nikterak pohnout, by zrušil věrnost papeži nebo řádu. Jeho největší a nejproslulejší dílo jest o slunci. Spektrální analysou prozkoumal přes

6.000 stálic, 1.324 dvojhvězd. Jeho metereograf vzbudil na pařížské výstavě 1878 úžas. Denně odpovídal několik hodin na došlé vědecké dotazy skoro ve všech evropských řečích.¹

- 93** P. Max Hell T. J., zakladatel první hvězdárny ve Vídni, † 1792, jeho práce zkoumal bedlivě velký americký astronom Newcomb.
- 94** P. Riccoli T. J. sestavil astronomické dílo *Almagestum novum*, podle úsudku znalců, dílo úžasné pile a ohromné učenosti, které vždy podrží velkou cenu. † 1671. Pověřen úkolem (rozkaz představených!), aby vyvrátil Koperníkův systém, o jehož pravosti byl přesvědčen, činil tak co nejmírněji, čímž si utržil výtku řádového generála.
- 95** P. Štěpán Perry T. J., profesor fyziky a matematiky, ředitel observatoře ve Stone Horst, zvolen od protestantů členem a radou vědeckých společností Royal Society a Royal Astronomic Society v Londýně - v důsledku svých vzácných děl o sluneční fyzice, pozemském magnetismu a jiných, † 1889 v britské Guayaně.
- 96** Jest zajímavé, ale též pochopitelné, že astronomie „věda nebes“, jest obor, jenž v řadách svých pěstitelů má celý zástup kněží, světských i řeholních - a to nejen ve staletích minulých, kde se krom církve nikdo o vědu nestaral, nýbrž v nejnovější době. Kneller ve svém díle uvádí řadu astronomů duchovního stavu ze stol. XIX. Uvedeme aspoň jména.
- 97** Barnabáš Orbini († 1832), původně řeznický pomocník, pro své práce povýšen od Napoleona do hraběcího stavu, odmítl nabídnutou mu hodnost biskupa a ministra vyučování. Stark († 1839), Halma († 1828), Boscut († 1814), Jan Antonelli († 1872), Filip Cecchi, piarista († 1887), Fr. Denza († 1894 barnabita), Marian Koller († 1866 benediktin), Augustin Reslhuber († 1875), Zikm. Felloker († 1887), Placid Heinrich († 1825), Fr. Triessnecker (exjesuita, † 1817), Štěp. Perry T. J. († 1889), Karel Braun T. J. († 1840), Bened. Sertini T. J. († 1890), Pavel Rosa T. J. († 1874).
- 98** Totéž platí o Vil. Herschelovi († 1822), jeho sestře Karle († 1848, 98letá) a jeho synu Janovi († 1871). Tato rodina astronomů pochází z Moravy (praděd Vilémův se odstěhoval do Saska). Vilém, objevitel Urana, měl krušné mládí. Zprvu muzikant, vyšinul se na badatele prvního řádu. Přístroje, které sám vynalezl a zhotovil, založily jeho slávu. Po brzké smrti otce vzal k sobě nejmladšího bratra a sestru - tato („první astronomka“) mu byla pomocnicí a asistentkou při jeho vědeckých výzkumech. Pracoval neúnavně, skoro horečně, bez oddechu, takže by byl zapomněl i na pokrm, nebýt jeho sestry.

¹ Observatoř, kterou Secchi řídil, byla zbudována od jezuitů. Po obnově řádu jim byla vrácena (r. 1814), po zabrání církevního státu a Říma ji italská vláda prozatím ponechala dosavadnímu držiteli, po jeho smrti ji zabrala a proměnila v královskou observatoř. Ponechat jezuitům řízení ústavu, který sami zbudovali, nebylo pokrokové; ukrást jej, to proti pokroku nebylo. Proč si nezbudovali osvětlení Taliáni observatoř svou?

- 99** Jan se mu co učenec docela vyrovná. O obou jest jisto, že byli nejen věřící, nýbrž hluboce nábožní. „Omezení lidé tvrdí o studiu věd přírodních, že vede k pochybnostem o nesmrtelnosti duše a o zjevení.“ - Vilém se nedal ovlivnit nevěrou a náboženskou lhostejností svého okolí. „Čím více se obor vědy rozšiřuje, tím četnější a nevývratnější se stávají důkazy věčné tvůrčí a všemohoucí inteligence. Geologové, matematikové, astrologové, přírodozpytci, všichni přinesli svůj kámen k velechrámu vědy a ten chrám jest postaven Bohu.“
- 100** Oběh Uranu: určil první P. Orbiní; viz č. 97.
- 101** Schiaparelli, ředitel milánské hvězdárny (27letý!), známý svými pracemi o Marsu, byl rozhodný katolík († 1910). Viz kap. 22. č. 54.
- 102** Jan Mādler: „Především astronomie jest povolána, aby utvrdila v nás přesvědčení, jež právem platí za největší statek lidského pokolení...“ Ujal se slova proti materialismu, aby se nezdálo, že „ten jenž mlčí, též souhlasí a mlčky uznává...“ Jinde osvědčuje: „Pravý přírodovědec nemůže být atheistou; kdo nahlédl tak hluboce do dílny Boží, jako my, musí pokorně sklonit kolena před Bohem...“ Byl ředitelem hvězdárny v livonské Dorpatu (nebo Jurjewu), † 1874 v Hannoveru 80letý, vypočítal elementy (dráhy) mnohých dvojhvězd; jeho mapa měsíce nebyla snad dodnes předstížena.
- 103** Karel Pritchard († 1893) se proslavil ve fotometrii. Začal svá astronomická pozorování v pokročilém věku a zabýval se jimi až do smrti (v 85. roce). „Z výsledku moderního badání jsem čerpal nové pohnutky k tomu, bych zůstal věren víře svého dětství, a v moderních objevech jsem našel neočekávané mnoho nových stop vznešenosti, moci, moudrosti a lásky Stvořitele. Není pravda, že mnozí se od křesťanství odvracejí proto, že je podrobili přísné zkoušce; tvrdím, že hlavní důvod zamítání křesťanského náboženství je v tom, že odpadlí je sami řádně nezkoušeli.“
- 104** Bedřich Bessel, původně kupecký příručí († 1846), muž „přesný jako hodiny“ a jeho otcovský přítel Vilém Olbers († 1838) byli oba věřící křesťané (protestanté).
- 105** Ještě několik jmen - nemožno o každém zevrubně referovat, čím se proslavil a jak dal své náboženské přesvědčení najevo. Karel Young († 1908) zkoumal spektra stálic. Mnohý absolvovaný akademik mu byl vděčen, že v něm upevnil víru o Boha a Krista. Admirál Arnošt Mouchez († 1892), Pavel Henry († 1905) a jeho bratr Prospert († 1903), synové chudého dělníka. Hervé Faye († 1902), autor knihy „Věda a idea Boha“. Petr Janssen († 1907) „byl jiný než tak mnozí učenci, kteří nevidí, co rukama nehmatají... dovedl se od věcí viditelných, které tvořily předmět jeho bádání, povznést se k poznání absolutní bytosti, jež jest všeho příčinou... na jeho rakev sestupovalo krom oficiálních chvalořečí požehnání katolické církve“. Jan Santini († 1877, 90letý), Jan Lamont († 1879) v 30. roce ředitel hvězdárny, vynikl zvláště v tellurské fyzice, vynálezce některých automatických přístrojů. „Když bylo nebe zamračené a nedalo se na hvězdárně nic dělat, přišel večer do Mnichova, kde byl všeobecně znám jako rozhodný katolík, a trávil pozdní hodiny v katol. klubu, stýkaje

se tam nejraději s lidmi prostými... všem milý a u všech ve vážnosti." Hluboce zbožný badatel zemského magnetismu Karel Kreil, ředitel pražské observatoře 1845-50 (ř 1862). Jan Encke (ř 1865, „Enckeova kometa“). Arnošt Tempel (ř 1889), konvertita, jenž v katolické církvi našel mír „dlouho marně hledaný“ a byl ve svaté víře dokonale šťasten. Rebeur Paschwitz (ř 1895, 34letý) vykonal práci, s níž by 70letý mohl býti dokonale spokojen. Rudolf Wolf (ř 1893) v testamentu si přeje, aby na jeho hrob byl postaven kříž a to takový, „jaký on matce a sestře pořídil“. Alfred Gautier (ř 1881) „Bez hluku konal křesťanské ctnosti a zemřel, jak žil: uprostřed svých knih a zbožných skutků.“ Oba poslední se proslavili bádáním o souvislosti slunečních skvrn se zemským magnetismem.

Viz též kap. 13. č. 116 (Leverrier), 117 (Heiss, též kap. 7. č. 33), 119 (Respighi).

D) Fysika.

- 106** Augustin Fresnel (ř 1827, sotva 40letý) se proslavil epochálními objevy lomu a interference světla. Ze zbožné rodiny, sám věřící, zvláště v poslední nemoci soustředil všechny myšlenky na Boha; mluvil stále o tom, jak se jeho moc a moudrost v přírodě jeví. Své schopnosti pokládal za dar Boží, z jehož užití bude klást počet. Při myšlence, že odchází, nedokonav své práce, pravil: „Existuje ještě cosi vyššího pro člověka než věda a nadání.“
- 107** Fr. Neumann (ř 97letý, po němž pojmenovány Neumannovy linie na meteoritech), mineralog a fysik, praví: „Všemohoucí a milostivý Otče nebes i země, jak krásné jest zabývat se vědou a poznávat skrze ni, jak působila ve světě tvá moc!“
- 108** Vilém Dawson, přední geolog kanadský (ř 1889): „Jisté jest v přírodě skryto evangelium a bylo stále přírodou hlášáno, jenže namnoze hluchým uším... a moderních zastánců boje o život (nevěřící vědy!) bylo zkrouceno stejně jako evangelium Kristovo...“ Hluchým uším tedy mluvila a mluví příroda...
- 109** Zákon o udržení energie byl objeven pokusy Dawyho, když Benjamin Rumford vyvrátil názor, že teplo jest fluidum (látka). Přesnější stanovení poměru mezi teplem a mechanickou prací a tudíž první všeobecné formulování tohoto zákona pochází od Roberta Mayera a Helmholtze (pracovali nezávisle na sobě, prvenství však jistě patří Mayerovi). V témž oboru pracoval Francouz Hirn a Thomson (lord Kelvin). Zajímavost jest, že žádný z jmenovaných nebyl fysik z povolání: Mayer byl lékařem, Hirn inženýr, Joule sládek, Helmholtz fyziolog; všichni věřící křesťané.
- 110** Benjamin Rumford byl pesimista, ale podle svědectví Cuvierova věřil v Boha a v božskou prozřetelnost. Ve svých spisech neobmeškal žádnou příležitost, aby neprojevil svůj obdiv nad prozřetelností. (ř 1814.)
- 111** Filip Jolly, profesor fysiky na universitě mnichovské (ř 1884), zdokonalil metodu měření zjevů endosmotických, zdokonalil též některé důležité fysikální

přístroje, určil hustotu a masu země jakož i ubývání gravitace vzdáleností od povrchu zeměkoule. „Fysika nemůže proti křesťanské pravdě nic namítat.“ Jeho bratr Julius († 1891), badenský ministr, rozvíjel jako státník všestrannou činnost, církvi zkázonosnou. Patrně, že studium přírodních věd chrání před nevěrou a odkřesťaněním daleko více než jiná povolání!

- 112** Vilém Weber († 1891), poslední z Göttingenské sedmy, sestavil s Gaussem r. 1833 první elektromagnetický telegraf, s bratrem Jindřichem († 1878) položil základ k teorii undulační; zachoval si po celý život „viru dítěte“, jak v po-smrtné vzpomínce o něm praveno. Jeho druhý bratr Eduard byl fysik a lékař.
- 113** Rudolf Clausius, profesor v Bonnu († 1888), proslavený pracemi, jimiž se stal spoluzakladatelem tepelné teorie, vydal pojednání o Boží prozřetelnosti, „která bádajícímu zraku zúmyslně skryla jisté záhady“.
- 114** Lev Foucault († 1868) pravil dva roky před smrtí, že má látky ke zkou-mání ještě na 20 let. Dříve celkem vlažný, změnil se v poslední nemoci, když zmizela všechna pozemská naděje; slova „Bůh“ a „Kristus“ měl stále na rtech.
- 115** Dva katoličtí kněží, Laborde a Stark - první proslaven objevy podob-nými Fizeauovými, druhý předešel z části Foucaulta.
- 116** Jiří Stokes († 1903) vynikl v matematické fysice; s Maxwellem a lordem Kelvinem tvoří trojlístek učenců na cambridgeském fysickém ústavu. V před-náškách poukazoval na to, že abstraktní („Laická“) morálka, ignorující Boha a neopírající se o křesťanství, jest iluze. Věřil v nadpřirozené zjevení a byl pře-svědčen o jeho nutnosti. V jednom dile hájí s vědeckého stanoviska možnost zázraků. „Ovšem, popře-li kdo existenci osobního Boha, musí popřít i možnost zázraků.“ O Darwinově teorii praví, že do jisté míry s ní souhlasí, že však a) ne-činí zbytečným Tvůrce, b) nepodrazila nohy teleologickému důkazu existence Boží, c) vychází sama z jistých předpokladů, d) nevysvětluje všecko. - Když ho chtěli přetáhnout do tábora Darwinova, bránil se proti tomu: „Není ani slova pravdy na tom, co se o mně tvrdí... , bibli pokládám za slovo Boží.“
- 117** Volta praví o sobě, že pilně studoval spisy víry se týkající, pro i proti; nebyla tedy jeho víra důsledkem zděděných předsudků, nýbrž výsledkem hlu-bokých studií. Totéž nutno říci o Ampérovi - a s nimi srovnajme Darwina, jenž pravil, že „40 let studoval zvyky červů a tudíž neměl kdy, aby o náboženství a křesťanství přemýšlel“ (proto zůstal ve víře lhostejný), nebo Haeckela, v teo-logii ignorantů prvního řádu, jenž si však přece troufá víru kritisovat! (Viz kap. 7. č. 37.)
- 118** O Benjaminu Franklinovi je jisto aspoň tolik, že v Boha věřil. Totéž platí o Coulombovi († 1806). - Alfred Cornu, přítel Fizeauův (kap. 22. č. 43.) byl věřící jako on
- 119** Jiří Ohm († 1854) v předmluvě I. svazku své molekulární fysiky slibuje, že vydá další svazky, „nechá-li ho Bůh na živu; jindy se těšil při nemilé události: „Člověk miní, Pán Bůh mění“

- 120** Jakub B a b i n e t († 1872), vynálezce hygrometru, vzduchové pumpy a jiných fyzických aparátů, snášel nemoc s příkladnou trpělivostí. Jeho dobročinnost byla příslovečná. (Kap. 22. č. 32.)
- 121** Mikuláš H a r t s o e k e r, optik († 1725 v Utrechtu): „Jsem jist, že člověk zdravého rozumu se nedá nikdy přemluvit, aby uvěřil, že viditelný svět vznikl náhodou seskupením nekonečného množství atomů, aniž prozřetelnost všemohoucí bytosti uvedla tyto v pořádek. Bylo by to daleko nepochopitelnější než kdyby všechna písmena Vergilovy Aenoidy, rozházená nazdařbůh, se náhodou seskupila v báseň.“ (Myšlenka, kterou vyslovil již Cicero! De natura deorum!)
Arnošt R u t h e f o r d : „Naše práce vedou k Bohu blíž, zvyšují úctu k němu.“
- 122** Fysik K r ö n i g († 1879), předchůdce Clausiův, spoluzakladatel mechanické teorie tepla, ve spise „Existence Boha a štěstí člověka“ užil po první počtu pravděpodobnosti (síce jej jen nadhodil... katolický apologet Gutberlet jej pak provedl zevrubněji), aby dokázal, že komplikované organismy nemohly vzniknout náhodou, nýbrž že jejich původcem jest bytost inteligentní, jež působí účelně. Jeho výrok zní: „Kdyby po celý milion roků se narodilo každoročně milion lidí, každý byl starý 10.000 let a každou minutu učinil 20 hodů kostkami, je podle počtu pravděpodobnosti jisto, že se jim nepodaří hodit jednou 40 bodů, t. j. hodit kostky tak, aby všech 20 kostek padlo touže stranou vzhůru.“ Viz *Za pravdou Kristovou* 65 nn.
- 123** Heřman H e l m h o l t z († 1894), věřící protestant; když ho Haeckel chtěl prohlásit za svého člověka, ohradil se proti tomu co nejrozhodněji. Otcí píše: „Zdá se mi, že mne máš v podezření, že bych mohl být přívržencem triviálních tirád (deklamací) Vogtových a Moleschotových. Ani zdánlivě rozhodně protestuji, že pokládáš oba za representanty přírodních věd... Soudím též, že nemáš pravdu, když označuješ většinu rozvážných přírodovědců za nepřátele filosofie.“
- 124** W. R a n k i n e († 1872), anglický inženýr, profesor v Glasgowě, děkuje rodičům, že ho vychovali v křesťanském náboženství. Něžná láska k rodičům ho šlechtila vždycky. Jeho zásluhy vědecké se týkají tepelné teorie.
- 125** Tomáš E d i s o n, vynálezce žárovky, fonografu a nesčetných jiných aparátů (počet jeho vynálezů dosahuje bezmála tisícovky) byl věřící protestant.
- 126** Jakub M a x w e l l († 1879), profesor experimentální fyziky v Cambridge, proslavený teoriemi o elektřině, magnetismu, světle a plynech, byl věřící protestant; denně s celou rodinou konal večerní pobožnost. Jedna jeho modlitba zní: „Všemohoucí Bože, jenž jsi stvořil člověka k obrazu svému a jemu dal život duši, aby tě hledal... nauč nás díla rukou tvých tak zkoumat, abychom svůj rozum posílili k tvé službě, a dej, ať tvé slovo tak vnímáme, bychom věřili v toho, jež jsi poslal, aby nám přinesl vědění spásy a odpuštění hříchů.“
- 127** Michal F a r a d a y († 1867), žák Davyho, podle nevěřícího svého žáka Tyndala a Du-Bois Reymonda „největší experimentář všech dob“, syn chudého ko-

váše, byl ve 13. roce dán do učení ke knihaři, kde brzo vynikl neobyčejnou dovedností. Ale jeho náklonnost ho vedla jinam. Ze svých úspor si kupoval různé chemikálie k pokusům, a konečně se vyšinul v učence světového jména. Objevil magneticko-elektrickou indukci, chemické účinky elektrického proudu, magnetisaci světla atd. Víra v Krista, zbožnost, hluboká pokora byly charakteristické jeho vlastnosti - ale jako jiní protestantští učenci (Priestlev) přecházel z jedné sekty do druhé - neměl pevnosti, jakou se vyznačují vyznavači našeho sv. náboženství. Svou víru v nejvyšší moudrého a všemohoucího Boha vyslovil často veřejně v přednáškách před vzdělaným publikem. Na cestách po Švýcarsku 1841 viděl na jednom hřbitově chudičký hrob, na kříži visela prázdná močálá kukla. „Jak pěkný obraz našeho vzkříšení!“ Čím více vnikal do poznání přírody, tím větší se mu jevila moc Tvůrce.

128 Vilém Marconi († 1937), jenž svými objevy a vynálezy v oboru elektrických vln dal světu věci, o nichž se nesnilo nikomu ani v pohádkách, byl věřící katolík. „Věda dovede rozluštit mnohou záhadu přírody, ale nedovede rozřešit velké tajemství lidského bytí; na to nelze bez víry dát uspokojivou odpověď. Věda změřila úžasné rychlosti hvězd a oběžnic, zbadala nevýslovné hloubky, zvážila mizivé atomy, ale jak mnoho nerozluštěných záhad ještě zbývá! Odhalit velké tajemství smrti, největší to tajemství pro člověka, se doposud bystrostí rozumu nepodařilo. Dosáhli jsme netušených výsledků, ale co je to vše vůči tomu, co ještě na objevení čeká! Jedině víra ve všemohoucího Stvořitele nás může uschopnit, abychom hleděli mužně v tvář velkým tajemstvím života a smrti. Jest mnoho bezbožců na světě; mohu jim však říci, že bez víry není štěstí. Bludem je tvrzení, že náboženství a věda nemohou jít spolu. Jsou hranice, přes které nám může pomoci jedině víra. Jsem hrdý na to, že jsem věřící křesťan. Věřím v moc modlitby - věřím v ni nejen jako křesťan a katolík, nýbrž i jako učenec. Bezdrátový aparát může vysílat vlny přes oceán, ba až na konec země, a lidský duch by nebyl s to ve formě modlitby vysílat do věčnosti vlny, které se cíle (t. j. Boha) neminou? Vždy jsem byl přesvědčen, že při všech zdarech mé vynalézavosti mě Bůh učinil nástrojem své vůle, abych podal důkazy jeho božské moci...“ Žel, že i tento velký badatel a vynálezce jest dokladem, že snadněji víru Kristovu nadšeně vyznává, velebit a hájit, než podle ní do posledního písmene žít; ucházel se o rozloučení svého prvního manželství.

129 Jakub (James) Watt, vynálezce parostroje, stále churavěl. Jako šestiletý hoch maloval na podlaze geometrické linie, otec ho naučil trochu číst, psát a počítat. Později vyrobil jakousi elektrickou mašinu a bavil druhy tím, že vyvozoval mocné jiskry. Teta ho plánila, že ubíjí čas, hraje si s pokličkou na čajové konvici s horkou vodou..., hoch studoval zákon kondensace páry při tvoření kapek. Autodidakt... V 20. roce přišel do Londýna, do učení k mechanikovi, za rok byl vyučen. Vyráběl všemožné přístroje, sextant, varhany atd. a konečně v 29. roce parastroj; († 1819, 84letý); věřící, lidumil, prostě živ, vynikal neobyčejnou láskou k spravedlnosti.

130 Isák Newton, největší anglický astronom, matematik a fysik, objevil zákon přitažlivosti (čímž dán klíč k vypočítání drah hvězd), rozklad bílého sluneč-

ního paprsku v duhové barvy a jejich spojení v bílé světlo, vynálezce zrcadlového dalekohledu, objevitel binomické poučky a (s Leibnitzem) počtu diferenciálního; († 1727). Známo o něm, že kdykoli vyslovil jméno Bůh, sňal klobouk. Povinností, které mu jeho víra ukládala, svědomitě plnil.

131 Orstedt Jan (viz kap. 18. č. 68.), ředitel polytechnického ústavu v Kodani, objevitel elektromagnetismu, vynálezce piezometru, s nímž činil pokusy o stlačitelnosti kapalin. Jeho bratr Anders jest zakladatelem moderní dánskonorské právovědy, a jeho syn (Janův) Anders († 1872) byl botanik a zoolog.

132 Rodina Siemensů, synové hannoverského rolníka: Werner (1892), zakladatel elektrotechniky, vynálezce důležitých přístrojů (dynamoprincipu, induktoru), zakladatel světové firmy Siemens & Halske a první telegrafní centrály v Berlíně † r. 1874. Při sjezdě přírodovědců v Berlíně 1886 pravil: „Čím více vnikáme do tajů přírody, tím více žasneme nad nekonečnou Moudrostí, která vše pořádá a proniká všechno tvorstvo.“

Jeho bratr, inženýr Vilém, zasloužilý o rozmach techniky v Anglii tím, že prakticky uplatnil přírodovědecké objevy († 1883), zahájil přírodovědecký sjezd v Londýně: „Všecko vědění musí vést k jedinému výsledku, totiž k jasnému poznání Tvůrce z tvorstva!“ Pochován ve Westminsteru.

Jejich bratr Bedřich začal jako plavčík, pak technolog. Svými praktickými vynálezy přivedl ve sklovýrobě skutečný převrat, a zavedl je i v železářství.

Jejich bratr Karel, telegrafní inženýr, provedl v Rusku nesčetné telegrafní linky, od cara povýšen do šlechtického stavu († 1906).

Synové Wernerovi Vilém a Arnold byli inženýři.

133 August de la Rive byl věřící badatel v oboru elektřiny a hluboce nábožný. Marin Mersenne (de Sermes), paulán († 1648 v Paříži), otec akustiky, zasloužilý objevy v termofysice.

134 Humphrey Davy vynálezce elektrolysy, Davyho kahanu atd., píše před smrtí: „Božský původ našeho náboženství jest zřejmý nejen z historie, nýbrž i z toho, že se shoduje se zásadami naší přirozenosti. Poslušnost vůči jeho předpisům připravuje nejen na lepší život na onom světě, nýbrž jest s to učinit nás šťastnými i na zemi, a to tím, že nás stále poučuje, abychom se zřekli smyslných rozkoší, sobeckých tužeb atd. . .“ Týž badatel praví: „Náboženství vykonává blahodárný vliv na lidi vždycky, v mládí i ve stáří, v radosti i v utrpení.“ (Kap. 11. č. 22.)

135 P. František Zallinger T. J., matematik a přírodovědec, napsal mnoho spisů z oboru fyziky a matematiky; v meteorologických dílech uložil ovoce pozorování padesáti let, † 1828. Jeho starší bratr Jakub, taktéž jesuita, byl profesorem církevního práva a filosofie, † 1813. Nejstarší bratr obou Jan, člen téhož řádu, přírodovědec, autor fyzických a filosofických spisů, † 1785.

136 P. Roger Boscovich (Boškovič) T. J. profesor astronomie na universitě v Pavii. . . Jeho teorie o repulsivních silách byla přípravou na Maxwello-

vu elektrodynamiku. Podle Fechnera jest B. původcem fyzikální atomistiky, nezůstal však při všeobecném konstatování základů jednoduché atomistiky, († 1787) nýbrž se snažil rozvinout všechny hlavní nauky fyziky na jejich základně. Význam bádání B-va uznává i bezvěrec Lange v Dějinách materialismu.

- 137** Emanuel Maignan, člen řádu minimů, francouzský bohoslovec, matematik a fyzik, původce nejstarší teorie lomu světla, vynálezce vlhkoměru, zastával dovolenost úroků, ale tehdejší theologové v Římě neviděli tak daleko jako on a dali jeho knihu r. 1674 na index, † 1676.
- 138** P. Frant. Grimaldy T. J. objevil ohyb světla a difrakci, jest původce undulační teorie, o všechny jeho objevy se opíral Newton, † 1663.
- 139** P. Gabriel Gruber, generál řádu T. J. na Bílé Rusi, pro svou učenost u carského dvora vysoce vážený (mechanik, fyzik, architekt, malíř, lékař, chirurg, znalec řeči a hudby). Byl prvním rektorem petrohradské koleje (r. 1801), zemřel 1805. Jeho slovnost, již se těšil, mu umožnila, že svůj řád v Rusku velmi rozšířil a pozvedl.
- 140** Vincenc Bauvais: „Jest něco docela rozdílného věc samu vidět (věda) anebo znát ji jenom z knih.“ Tedy vyučování názorné a pokus! Františkán Roger Baco učil a pěstoval experimentní fyziku, a na pokusy věnoval všechny dary svých dobrodinců („mecenášů“!), obnášely 2.000 liber, podle nynější valuty suma obrovská. Když vynalezl brejle, těšil se tomu neobyčejně, že nyní staří kněží budou mít při čtení pohodlí a pomoc - že stáří jim nebude znemožňovat studium! Žádal reformu juliánského kalendáře, mluvil o možnosti sestrojení parolodi, drobnohledu, dalekohledu, užití dutého zrcadla. K sestrojení brejlí ho užil P. Alex. Spina, stejně pokorný jako Baco.

*

Viz k a p. 6. č. 17 (Thomson, „lord Kalvin“), 18 (Robert Mayer); k a p. 7. č. 38 (Galvani), 39 (Ampère), k a p. 8. č. 26 (Pristhard), 27 (Plateau, též kap. 18. č. 70); k a p. 13. č. 121 (Frauenhofer), 123 (Biot); k a p. 18. č. 71 (Brewster), č. 69 (Bebber); k a p. 19. č. 4 (Joule), 5 (Hirn); k a p. 22. č. 39 (Zenger).

E) Chemie.

- 141** Ascanio S o b r e o, vynálezce nitroglycerinu († 1888), ministroval ještě jako stařec při mši sv. „O filosofické systémy není dnes nouze. Já pro svou osobu se držím katechismu.“
- 142** Jindřich C a v e n d i s h († 1810), objevitel vodíku, vynikal zbožností a skromností. Z vysoce šlechtického rodu, vyrostl v poměrech dosti skrovných, takže v mládí navykl prostotě a šetrnosti. Když se stal po smrti strýcově dědicem několikamilionového jmění, nezměnilo toto „štěstí“ zhoľa nic na jeho životě. Věnoval se výhradně studiu, vynikal dobročinností, svou velikou a vzácnou knihovnu učinil přístupnou všem, a sám si z ní na vstupenky vypůjčoval

knihy, když jich potřeboval. S učeností spojoval neslýchanou skromnost; prchal před každým projevem pocty.

- 143** Josef Priestley († 1804), objevitel kyslíku, autor několika apologetických knih, v nichž neohroženě hájil křesťanství. Na tomto učenci jest patrný rozdíl mezi katolickou vírou a protestantskou. Zatím co katoličtí učenci jsou ve své víře dokonale šťastni a pevní, rozešel se tento anglikánský kazatel (přivřenec dissidentů) s vlastní sektou a přešel k unitářům, kde byl nadále duchovním. Pak sympatisoval s revolučním hnutím (francouzským), pročež mu luza zapálila dům, když druhý výroční den dobytí bastily s přáteli oslavoval hostinou; při tom mu byla zničena knihovna, cenné přístroje, rukopisy atd. Tím mu zprotiven pobyt v Anglii, odstěhoval se s rodinou do Severní Ameriky, kde působil jako kazatel. Ale smrt manželky a syna ho sklíčila tak, že se uchýlil do venkovské samoty. Před smrtí děkoval Bohu, že mu umožnil vykonat mnoho k prospěchu bližních a těšil se naději v budoucí vzkříšení.
- 144** Jakub Berzelius (kap. 4. č. 34), nejslavnější chemik 19. stol., proslavený svou teorií elektrochemickou, napsal na 200 pojednání, v nichž vypsána řada nových prvků a sloučenin. Při jednom pokuse byl by málem přišel o zrak. „Nemohu s dostatek Bohu děkovat za svou záchranu. Při smrti sestřině r. 1841 učinil pěkný výrok o modlitbě. Na konci života osvědčoval: „Děkuji Bohu, že mi dopřál užívat duševních sil po celý život. Byl členem akademie věd ve Stockholmě.
- 145** Jan Chaptal (viz kap. 7. č. 41) byl přesvědčen, že nelze vykonat nic velkého leč jen na základě křesťanství. Poznal, že u kolébky všech věd stojí mužové hluboce věřící. Byl chemik a státník zároveň, povýšen r. 1811 do stavu hraběcího, r. 1819 učiněn páirem (členem nejvyšší aristokracie); profesor, ministr, člen akademie, zasloužilý o praktické využití chemie, zřídil několik továren atd.
- 146** Kristian Schönbein (kap. 7. č. 42), profesor chemie v Basileji; o svém profesoru Schubertovi pravil, že spojoval nejdůkladnější učenost s nejživějším křesťanstvím. Jinde praví: „Učenec má mít pochopení pro velké zájmy náboženství. Kdo žije jen vědě, dopouští se modlářství (nevztahuje-li ji k Bohu). Nezávist náboženství se vždy vymstila na každém národě; zde má hniloba národů své kořeny. Vše v přírodě nám zjevuje Boha, jehož moc a moudrost pokořuje naši pýchu a vybízí k studiu i práci, neboť v jeho dílech ho poznáme a ctíme.“ Protestant vyslovil nevěda o tom myšlenku, kterou dávno před ním vyslovili velcí světci katolické církve a která se stala typickou zvláště scholastice za dob rozkvětu.
- 147** Ludvík Vauquelin († 1829), objevitel chromu, beryllia atd., profesor v Rouenu a v Paříži, žil i zemřel jako rozhodný katolík. Na prosby své sestry přijal do služeb jako pomocníka 16letého hochy, který se v jeho laboratoři pracoval do chemie a pak se stal jeho nástupcem:
- 148** Ludvík Thenard! Za 30 let měl 40.000 žáků († 1857), vyučoval a přednášel na pařížské polytechnice a na Sorbonně, objevil několik prvků. Nábožen-

ské povinnosti plnil horlivě, při mši sv. se modlil kleče mezi chudými, i když byl později povýšen do šlechtického stavu. Na velké svátky přistupoval ke stolu Páně. (Kap. 22. č. 33.)

149 Jan Dumas (viz kap. 4. č. 32), učitel Pasteurův... posluchárna nestačila pro nával posluchačů. Když byl zvolen za člena akademie věd, měl obvyklou nástupní řeč, v níž pravil: „Civilisovaná Evropa jest dílo křesťanství.“ Proti nevěře vystupoval veřejně.

150 Přejít od alchymie k chemii učinil Jiří Agricola (viz kap. 51.) spolu s Janem Helmontem; objevil plyny, první popsal postup tavení kovů, pokládán za vynálezce metalurgie. Velký theolog Raymundus Lullus zdokonalil přepouštění stříbra, přípravu rtuti, naučil připravovat kyslíčnický uhličitý z drasla a trestí olejové.

*

Viz kap. 4. č. 33 (Pelouze... jako křesťan žil a umíral; - Pelletier, chevreul, profesor chemie a člen akademie věd), 34 (Lavoisier); kap. 8. č. 23 (Pasteur, bakteriolog, člen akademie věd a profesor na Sorbonně, usínal vždy s křížkem v ruce; jeho poslední modlitba dne: „Věřím v Boha.“); kap. 13. č. 115 (Liebig); kap. 22. č. 41 (Becquerel, fysik a chemik), 46 (Kaiser), 55 (Béchamp). - Viktor Regnault viz kap. 11. č. 21 (tam nutno opravit tiskovou chybu), a kap. 21. č. 19.

40. APOLOGIE. II.

Po vydání první části byl autor utvrzen v tom, co v předmluvě ke kap. 20. pravil. Z pera anonymního kněze podán o knize posudek v Národní Politice 3. srpna 1941. Jízlivá poznámka, že „knihy chce být arsenálem pro kazatele a vyplnit citelnou mezeru v naší honuletické literatuře“ (kde tak o sobě tato „knihy“ prohlásila?), jakož i zřejmé vědomé lži (navazuje prý na rozebranou sbírku Černohouzovu... stačí vzít obě sbírky do ruky!) připomínají silně, že pánům účel posvěcuje prostředky. Autor prý se vyhýbá zúmyslně „zdravým zdrojům“, t. j. sv. Otcům... Prostě proto, že z praktických důvodů uvádí skoro výhradně jen příklady, nikoli citáty (viz str. 11. první části!); touží-li kdo po těchto „zdravých zdrojích“, najde jich dosti v exercičních knihách autorových! Konečně vytýkáno, že mnohé příklady mají zabarvení apologetické, a to i na újmu historické objektivitě. Tedy bránit svatou víru platí dnes některým katolíkům za přečin! Ovšem, o nevěrcích nebo k nevěrcům v polemikách píše velmi zdvořile, jen na bojovníky Kristovy se sápu.

Pisatel oné „recense“ doporučuje jakousi vzornou (prý) pelhřimovskou sbírku, a nemá, co by k jejímu doporučení uvedl, leč lživé snižování sbírky naší; a potom se takový horší, když se mu otevřeně řekne, že ho ovládá konkurenční žárlivost. Netvrdím, že moje knihy jest neomylná a jsem hotov opravit každý omyl, který mi bude dokázán; jenže anonymní „recensent“ v Politice i poloanonymní a neanonymní útočníci jinde mi dosud nedokázali omyl ani jediný; jen fráze a nedokázaná tvrzení, která jsou v naprostém rozporu s pravdou a s osmým přikázáním, tu a tam i jízlivosti, urážky a kroky u mých představených, aby mi zakázali odpovídat na jejich t. zv. kritiky a recense, to jsou zbraně, kterými doposud proti mně bojováno. Zajímavé jest, že v bratrské družnosti s odpůrci mých publikací z řad katolíků proti mně brojilo i gestapo a pražská tak zvaná kulturní rada, Hitlerovi zaprodaná; viz úvod k exercičním spisům Pod Korouhví K. a V záhonech M. K tomu připojujeme, že tento druhý svazek Sbírký nemohl v Protektorátě vyjít, poněvadž na žádost nakladatelství přišla úřední odpověď, aby prý byli hezky zticha, že prý první část obsahuje dost materiálu, který by stačil nejen ke konfiskaci celého díla, nýbrž i k dalšímu šetření. Soudím, že k doporučení svých spisů mi dostačí uvést, že byly solí v očích služebníkům Antikristovým; neměl bych věru chuti patřit k takovému bratrstvu a ve svorné shodě s nimi propůjčit své pero k mravokárnému brojení proti autorovi, jenž si chrání svobodu církvi jemu danou a při svých apoštolských pracech o rozšíření království Kristova se jednak nedrží názorů jisté bohoslovné školy, jednak si troufá též dávat tu a tam ignaciánské exercicie studující mládeži.

K příkladům, uvedeným jak v této sbírce, tak v ostatních svých knihách, podotýkám tolik: pokud nebyly převzaty z prvotřídních historických a přírodovědeckých spisů, byly mnou kontrolovány. Množství příkladů ze své „silvy“ jsem vypustil, protože jsem někdy jejich nehistoričnost zjistil, jindy jejich historičnost zjistit nemohl. Jest neuvěřitelné, jak se historické příklady opisují z knihy do knihy - i takové, které jsou běžné a obecně známé; a stejně neuvěřitelné, co nepřesností a chyb jest i v knihách vysoce vážených a pro vědeckost doporučovaných. Někdy jsem musil hledat ve čtyřech až pěti encyklopediích, než jsme chybu zjistil - i když šlo o dílo tak moderní a důkladné jako Fülöpovo o jesuitech, kde autor rozhodně lhát nechtěl. Dokáže-li mi žárlivý a lhoucí anonym z Politiky, že jsem jen jediný příklad z Černohouze opsal, dostane ode mne mých vydaných publikací, kolik bude chtít.

Těm, kdož jsou dobré vůle, připomínám ještě jednou: tato kniha není ani historie, ani soustavná apologie. Podává jen příklady a doklady, a jde-li o boj proti víře, podává doklady, jak nečestně se proti sv. víře bojovalo (brutálností, lstí, lži atd.). Nepopírám, že kdyby na př. někdo sebral vše, co jest ve Sbírcce pověděno na př. o Husovi nebo Josefu II., měl by obraz jednostranný. Ale podat celý obraz není věcí Sbírkky příkladů, nýbrž díla historického. A ta jsou někdy až příliš jednostranná! Nejen učebnice; někdy i díla vynikajících učenců! Pekaře na př. si váží každý z nás; ale jeho statím o protireformaci nutno vytknout, že nečiní ani zmínky o krutostech daleko horších, kterými přiváděli násilně lid k nové víře vládci protestantští, než byly ty, kterými k opuštěné (t. j. uloupené) víře otců přiváděli své poddané katoličtí Habsburkové. Ve statích o osvícenství se slušelo učinit zmínku o tom, že aliud in theoria, aliud in praxi... že osvícenci své lidumilné a svobodomyšlné zásady v praxi nikterak neprováděli, zvláště ne vůči katolíkům. Stačí vzpomenout „tolerance“ Voltairovy, „humanity“ Pombalovy a jakobínů atd. Že jejich zásady přinesly leccos dobrého? Dobré semeno vzklíčí, i když je rozsévá zločinec, sám se živící lidskou krví! K lásce může povzbuzovat jiné i vrah!

Apologie v kap. 20. i 40. jen odráží útoky - tím, že poukazuje: „Pohleďte na své koryfeje! Jak žili, co dělali a jak si počínali oni! Zamejte před svým prahem! Lékaři, uzdrav se sám! Vytáhni napřed břevno ze svého oka!“ Chtít, abychom při každé zmínce o historické osobě podali její celý životopis, může jen ten, kdo se k psaní referátu posadí s předem pojatým rozhodnutím, že knihu i autora „strhá“, a my tušíme, proč.

Co řečeno o osobách, platí i o celé době. Autor chce ukázat, že středověk nebyl zdaleka takový, jak se líčí v dějepisných dílech nebo jak se mládeži stále vykládá. Proto uvedl několik dokladů. Tím však netvrdíme, že středověk byl ráj na zemi, prostý ja-

kýchkoli nedokonalostí. Známe skutečné slabé stránky středověku lépe než protivníci, kteří bojují proti strašidlům, vytvořeným vlastní fantasií jako Don Quijote, a o skutečných chybách vědí pramálo. Krom toho mějme při čtení této kapitoly na paměti, že nám nelze odpovědět na všechny historické námitky a lži proti církvi a víře, o filosofických vůbec nemluvě.

Ani aktuálních nemožno si všimnout. Jest bohužel přemnoho věřících, kteří se poděsí každou novou námitkou, uveřejněnou někde v novinách, a nemají tolik soudnosti, aby ji odmítli předem. Ale divme se tomu, když nepřátelé mluví s určitostí a jistotou, že nutno žasnout. Viz na př. Zpravodaj č. 50 r. 1940. V reklamě „Knihy Jasherovy, průvodce Mojžíšova, jehož rukopis po 3200 letech objeven, a kde objasněna (prý!) tisíciletá tajemství“ píše prof. dr. Wokroj: „Snad není široké veřejnosti ani známo, že každých 20 let sejde se církevní koncil, kde vysocí hodnostáři určují, jak má vypadati každé nové vydání Bible. Mnoho moudrosti musilo býti odstraněno, mnoho pravd musilo zemřít. Znali tyto pravdy starodávni lidé - tisíce let před námi? Musili je znáti!“ Theolog se při tom dá do smíchu; bohužel, ani „užší veřejnosti“ není nic známo o takových koncilech, ledaže by pisatel měl na mysli nejnovější sektu, starou sotva 20 let. Ale katolická církev? Koncil, t. j. shromáždění všech biskupů celého světa, nepočítaje v to jiné preláty a pozvané theology . . . svolat je každých 20 let, trochu drahá kratochvíle! Ale budiž; možná, že se koncil schází někde na měsíčku, protože na zeměkouli se jistě neschází. Ale teď otázka: od doby, kdy Konstantin dal církvi svobodu, uplynulo 1630 let; to znamená 810 koncilů. Nejstarší rukopisy bible pocházejí ze 4. století. (Codex Vaticanus, Sinaiticus) a 5. stol. (Codex Alexandrinus, Ephraemi), tedy čtyři z různých konců světa. Nebyl by pisatel ochoten ukázat, mnoho-li „moudrosti“ bylo z těchto dodexů za 1600 let oněmi 810 koncily odstraněno? Lze přec hravě srovnat jejich text s textem dnešní bible! Z bible odstraňovali reformátoři, co se jim nehodilo, i celé knihy, ne však katolíci!

Ale to mimochodem. Odkazuji na to, co jsem řekl v kap. 20 na str. 311, a osvědčuji, že kdyby všichni obránci sv. víry vymřeli - jakože nevymrou - budu já poslední, který bude kapitulovat, byť bych byl vykřičen od jistých našich lidí, že mi chybí pravá tolerance a že jsem fanatik. Lacinou slávu, snášet se bratrsky s neznabohy i s nevěrou a vrhat se na bojovníky Kristovy, ponechám jiným.

Uvádíme výrok P. Alb. Weisse: „Jest prý lépe v tak pohnuté době mlčet o všem, co by mohlo duchy dráždit. Zní to nóbl, a je to zároveň pohodlné, následovat praporečnicka moderního liberalismu, nešťastného Erasma, jenž pravil: ‚Vždycky jsem byl názoru, že tato tragedie (totiž reformace, při níž šlo o bytí a nebytí církve!) se nedá žádným jiným způsobem lépe urovnat než mlčením.‘ (Myslili také jiní, na př. neprozíraví vládci doma a neprozíraví preláti v Římě!)

A přec on sám jest dokladem, že polovičatost jest zradou, mlčení polovičním odpadem, diplomatické vyjednávání podporou zla, posilou nepřátel a jejich posice, povzbuzením smělců. Tato zásada způsobila poněmhlou otravu křesťanské společnosti, trvající již staletí. Z tohoto pramene pocházejí všechna zla, která se jako smrtelná horečka čas od času projevují a vymáhají nezbytnou amputaci: jansenismus atd. Mohu mít soucit s odsouzcencem, ale nesmím jít až k obhajobě jeho chyb . . ."

Týž apologeta uvádí výrok jistých našich lidí: „Svět není pravdě nepřístupný, jenže se mu musí podat způsobem, aby v ní našel zalíbení.“ Ovšem, to věděli bludaři. Škrtnout šesté přikázání neb aspoň zamhouřit oko, nemluvit o pekle, jako bychom v ně nevěřili, a tak vědomě zamlčovat pravdu, jít jistým pravdám z cesty - pravdám, které hlásala vtělená Láska a Moudrost (hřích a jeho následky, pokání, věčné zavržení), tomu se říká pastorální opatrnost! Je to sice diplomatické a získáme tím popularitu, ale nejsme Kristovi. P. Weiss se raději popularity i jména slovutného theologa u jistých lidí zřekl, než by o píď ustoupil od pravdy Kristovy.

¹ Týž historik jeví vřelé sympatie Husovi a husitskému hnutí. Jest lhostejno, komu dějepisec věnuje osobní obdiv a snad i úctu. Ale opakuje-li týž, že Hus a husitství znamenalo mocné vzepětí náboženského idealismu a náboženské horlivosti, jakož i snahu po dokonalejším křesťanství, nutno poznamenat: že si tyto věci do programu dali, o tom nepochybujeme; tak činil každý bludař a sektář, až k nejnovější sektě, založené od ženitby chtivých kněží, kteří se neostýchali veřejně na schůzích i před dámami se doznat k souložnému životu a k jejichž doznání přítomní kněží (později odpadlí) tleskali. Ale táži se, jak se jevílo u Husa a jeho stoupenců toto „dokonalejší“ křesťanství? Horlivost náboženská, zvláště tam, kde se mluví o „očistě“, se musí jevit životem z víry, a to především bliženskou láskou. Vzpomeňme starých křesťanů a jejich charity! Pomněme svědectví jim daného od samých jejich pionásledovatelů: „Pohledte, jak se milují!“ (Viz kap. 58.) Podívejme se nyní z blízka na „čistší“ náboženství Husovo, zvláště na jeho bliženskou lásku a na to, jak zušlechťoval své stoupence!

Věrní Kristovi, pamětlivi slov svého božského zakladatele, prokazovali lásku i nepřátelům. Hus? Zprvu velebil arcibiskupa až do nebe; když však proti jeho bludům vystoupil, spílal mu na kazatelně a štvál proti němu tak, že nebyl životem jist a před Husovou luzou musil utéci z Prahy. Slova „blbec, lotr, rudý ďábel“ nesevědí nikterak o vysoké duchovní úrovni betlemského průbojníka „dokonalejšího křesťanství“. Zbyněk z Hasenburka neměl sice rozhledu ani vzdělání ani pevné ruky, nezbytné v oněch smutných dobách schismatu, byl však mravně bezúhonný. Když po jeho předčasné smrti (1411 na cestě k Zikmundovi do Uher . . . v Bratislavě) se stal arcibiskupem Konrád z Vechty, brojil Hus proti němu dál; když odpadl k husitství (1421), ustali utrakvisté rázem od jakýchkoli výtek, jako by se přestupem k nim stal rázem svatým. Pochopitelno, že Pálec řekl Husovi: „Kdo měl pokoj před tvým jedovatým jazykem? Jenom tvoji spoluapoštolé! Všichni jsou špatní, jen ty s nimi jsi ctnostný.“ Ondřej z Brodu vytýká podobně Husovi, že přimhuřuje obě oči nad krivopřísežníky, lotry, rouhači, vrahy, zhýralci, zloději, jen když patří k jeho straně. Apoštolskou chudobu stejně jako Wiklef vřele kleru doporučel a nemilosrdně bičoval ty, kteří jí nedbali - ale sebe od tohoto požadavku dispensoval stejně jako jeho učitel, bohatý anglický bludař. Oba připomínají lidi, kteří rádi jiným doporučují „třetí

Boje o vítězství církve.

Církev, hlasatelka nauky Kristovy, pravdy Kristovy, světla Kristova, ducha Kristova, zákona Kristova . . . Má tudíž za nepřátele všechny, kdož brojí proti víře, pravdě, světlu, dokonalosti, mravnosti; jejími nepřáteli jsou tedy synové nevěry, lži, temna, pekla a nečistoty. Proto několikanásobný boj, a to bez ustání, od jejího vzniku . . . Boj s nevěrou a bludem, boj s nepravostí, boj s falešnou vědou, boj s násilím, se státní mocí, se světem a světáctvím. Že by nepřátelé referovali o průběhu a výsledku boje podle pravdy? Najdi mi někoho, jenž by dnes věrně líčil boj, který sám vedl a v němž byl poražen! Celý déšť nepravd, námitek, obvinění, pomluv a lží sypou nepřátelé na vítěznou a vítězíci církev!

Z tohoto boje několik dokladů, pokud jsou přiměřené účelu tohoto díla.

Příklady.

A) Boj církve s nepravostí.

Na dvě fronty musila církev bojovat; jednak s nepravostí cizích (pohanstva . . . t. j. přemáhat ji u těch, kterým byla překážkou přijetí víry Kristovy),

stupeň pokory", a sami nejsou ani na prvním. „To je jen pro plebejce, ne pro nás . . .“ (Páleč i Ondřej bývalí Husovi přátelé!)

Jaký pán, taký krám. Boží bojovníci a jejich vývěsní štít (kompaktáta . . . „Aby hříchové smrtedlní byli stavováni,“ viz kap. 20, č. 87. 89). Jen o česko-bratrské jednotě lze říci, že z počátku byli krajně dbalí kázně i mravnosti. Ale husité? Ona „zvěrstva“, jak Pekař sám krutosti jimi páchané nazývá, nesvědčí nikterak o dokonalejším křesťanství. Sv. Ignác věděl, proč v exerciciích umístil rozjímání o lásce na konec. Láska k Bohu i bliženské jest výkvět ctností, a lze ji v její čistotě dosíci teprve, když duše, od hříchu očištěná a sebezáporem vytríbená, potlačila sebelásku i jiné nezřízenosti z ní plynoucí. Kdo však pěknými slovy o lásce začíná a skutkem ji neosvědčuje, jak patrně z jeho slov, jednání, článků, ten ukazuje sám, jak dalek jest primitivních požadavků křesťanské dokonalosti. Jen ignaciánské exercicie by byly s to naučit je přemáhání sebelásky, egoismu i žárlivosti a přivést na cestu, po níž by se pravé lásky dopravovali, ačli by byli dobré vůle.

Pekař sám doznává, že husité byli nakaženi chiliastickým blouzněním valdenských. S ním byly spojeny komunistické zásady takového rázu, že znamenaly podvrát společenského řádu. Neuvěřitelnou znemravnělost husitského kněžstva osvětluje nesčetnými doklady Winter v Církevním životě v Čechách. V církvi nastaly též doby úpadku i v klášteřích, ale až za několik století po skonání jejího neb jejich zakladatelů, a církev i kláštery se z nich zase vybraly; v husitské sektě došlo k znemravnělosti u laiků za několik měsíců, u kněží za několik let po smrti zakladatelově, a sekta se z nich nevybrala nikdy - vplula docela do vod znemravňujícího a poněmčujícího luterstva; komu se tyto výrazy zdají přísné, nahlédni do Wintera l. c. a do Janssenova díla Dějiny německého národa. - Pius II. píše po návštěvě města Tábora: „Láska bliženská (komunismus!) u nich vychladla, jeden hýří a druhý mře hladu . . .“

jednak s nepravostí vlastních synů; tato „občanská“ válka byla vždy horší, těžší, nebezpečnější! Nejtruchlivější při tom je, že v těchto bojích se její nezdární synové spojovali se zjevnými nepřáteli; šlo-li o ukojení vášní, případně o obhájení jejich „práv“, přestávaly všechny ohledy; vzpomeňte boje o investituru, kde nečistota a hrabivost si podaly ruce k společnému tažení proti církvi! Světáctví biskupové, souložný klerus spolu se světskou mocí! Vzpomeňme bojů o svatost manželskou, když ji porušovali mocní tohoto světa! Dějiny církve jsou téměř neustálým zápolením o čistotu stavu manželského; konflikty s mocnými tohoto světa mají přechoť svůj původ zde. Od prvního mučedníka svatosti manželství, jenž k životu milosti byl probuzen slovem Neposkvrněné a nejčistší Panny, a života tělesného zbaven na slovo cizoložnice a její nestoudné dcery tanečnice, až k „černým“ kardinálům, jejichž odpor chtěl Napoleon zlomit vyhnanstvím, pokořením, hladem, případně i žalářem.

Dnešek prý má o mravnosti vyšší pojmy než katolický středověk. Stačí vzít do ruky první román, který ti padne do rukou! Dnešní život jest ovládnán dvěma vůdčími motivy: rozkoše pohlavní a prospěchářství, resp. egoismus... dá se tomu jméno „zdravá“ smysluplnost a „oprávněný“ egoismus.

- 1 Mužové jako Themistokles v Řecku nebo Kamillus v Římě, jako úplatný Baco Verulamský atd. byli usvědčeni ze zločinů, že jejich největší oslavovatelé nemohou říci nic jiného, leč že nutno přimhouřit oko. Pak nedivno, že gloriolou obdařena i krvežíznivá Alžběta jako „panenská hrdinka“ a „Judita Nového zákona“, nebo násilný Gustav Adolf jako hrdina severu, Coligny... ba i vrah nemluvnátek, jenž se celý život brodil v krvi, má titul „Veliký“. Katoličtí kronikáři a analisté v klášteřích nikdy nepřimhouřili oko. Po smrti vládce, i když obdařil klášter statky, nezamlčují, byl-li k poddaným krutý nebo pochybil-li v manželském životě.
- 2 Plutarch († 120 po Kr.) praví o Karthagu: „Než takové náboženství, raději žádné.“ Uctívali totiž Molocha, jemuž přinášeli lidské oběti - za jeden den až 200 dítek a 300 mužů. Nejmilejší jim byl kult Astarty, nečisté bohyně, k jejíž cti musily panny a ženy být každému po vůli. Proto měla modloslužba pro smyslné Židy takový půvab - skoro magický! Mohli si dovolovat, co zákon Hospodinův zakazoval.
Aplikace nasnadě: co vábilo kdysi Židy k modloslužbě, vábí dnes lidstvo do tábora nevěry... ať to činí zjevně a nepokrytě, ať pokrytecky pod různými záminkami, na př. pod rouškou přirozeného náboženství... „Moderní člověk“ má prý také náboženství... Než takové, raději žádné!
- 3 Schlegel: „Jsme zvyklí pojímat řecké bohy a jejich zbájený svět jen s poetické stránky (Schiller a jiní; po nich a podle nich Machar, jenž své výlevy o čistých zdrojích Marka Aurelia přebral od Renana), a jsme nepříjemně dotčeni, když znenadání přijdeme na historická fakta, která nám ukazují pravého ducha pohanství, na př. že Themistokles ještě přinášel lidské oběti (tři jinochy).
- 4 Vždy byl k o u k o l m e z i p š e n i c í. Na nehodné bratry naříká již sv. Pavel a sv. Jan v listech. Pastor Hermas kolem r. 150 píše: „Mnozí jsou křesťané

podle jména, pohrdají chudobou, odpadají z časných zájmů. Ani duchovenstvo není na výši dokonalosti; jáhnové pečují příliš o zájmy své, přivlastňují si peníze určené vdovám a sirotkům, kněží jsou tu a tam nespravedliví, nedbalí, ctižádostiví . . .“

- 5 Paulinus z Noly: „Máš vždycky pokdy být filosofem, ale nemáš kdy být křesťanem. Udělej to obráceně, a místo co bys o vysokých věcech mluvil, raději velké věci konej!“
- 6 Ludvík Muratori, podle papeže Benedikta XIV. „světlo italské učenosti“ († 1750), bez odporu jeden z největších učenců 18. stol., byl vzat v ochranu od téhož papeže, když v jedné knize vytýkal zlořády v církevním státě a tím si znepřátelil jisté lidi. „V mládí jsem patřil k obdivovatelům starého Řecka a Říma, jsa přesvědčen, že v dějinách středověku vládlo jen barbarství a ukrutnost. Netřeba vysvětlovati, že jsem byl z toho bludu vyveden. Máme mnoho důvodů, abychom studovali a milovali historii Evropy od pádu Římské říše do 16. stol.“
- 7 Tomáš Robertson († 1871) praví o amerických katolických misionářích: „Jsou to mužové slabí a nevědomí.“ Manzoni na to odpověděl: „Jaké je to náboženství, kde slabí mužové dovedou k prospěchu svých bližních odporovat násilí, a kde nevědomí dovedou vyvrátit sofismata (námitky), které činí vášeň proti spravedlnosti?“
- 8 Biskup Ketteler: „Nikdy nevezmu na sebe zdání, že bych schvaloval vše, co mnozí katolíci hájí a tvrdí.“ (A mohl i přidat: „Co konají“ . . . Různé nepěkné aféry, kterými se dává věřícím i nevěřícím pohoršení! Aféry, do nichž zapleteni lidé, kteří tvrdí o sobě, že jsou „průkopníci opravdovějšího křesťanství“, jako Hus! Viz str. pozn.)
- 9 Kdo se spojil s Jindřichem IV. proti Řehoři VII., jemuž šlo vážně o reformu pokleslých mravů církve? Lidé, kteří od sesazení papežova si mohli slibovat jen výhody. Nehodní, lstní, otroctví (vůči králi) biskupové Wibert Ravenský, Otto Kostnický, Otto Řezenský, Sigfrid Mohučský, Werner Strassburský, Ruprecht Bamberský, Heřman Špýrský, Vilém Veronský, Vilém Utrechtský, Pibo Toulský, Burchard Lausanský, lstný kardinál Hugo, divý Cenci . . . Namnoze kreatury Jindřichovy, jež si sám k svým záměrům vychoval, většinou rytíři a ne kněží. Papež zažil i zármutek, že od něho odpadl i kancléř Petr a biskup z Porto.
- 10 Lothar II. († 869), smyslný jako jeho otec Lothar I., jenž se na konci života stal mnichem, zapudil r. 857 manželku Teutbergu a pojal Valdradu. Synody poddajných biskupů v Cáchách a Metách schválily, papež Mikuláš I. se zapuzené ujal a krále vyloučil z církve; za jeho nástupce Hadriána ještě usiloval v Římě o souhlas, ale marně. Arcibiskup remešský Hinkmar napsal celý spis (O rozluce Lotharově) a hájil právo i svatost sedmé svátosti.
- 11 Filip I. francouzský zapudil r. 1092 po 20letém manželství Bertu holandskou a pojal Bertradu, manželku hraběte Fulkona z Anjou, k níž zahořel nepřítelnou vášní. Na arcibiskupském stolci remešském neseděl nějaký druhý Hink-

mar, nýbrž poddajná kreatura králova; oddal čistý párek, a suffragáni kývali. Ivo, biskup v Chartres, vytýkal králi směle jeho cizoložství. Papež Urban II. hrozil arcibiskupovi církevními tresty, bude-li veřejné pohoršení trpět. Mezitím psal Ivo do Remeše a do Lyonu arcibiskupům, aby plnili svou povinnost. Sněm v Poitiers exkomunikoval krále po druhé, třebaže světští páni, zvláště vévoda Akvitanský, hrozili biskupům smrtí a protestovali co nejrozhodněji. Když se biskupové chystali přečíst rozsudek, házeli po nich s chrámové galerie kamením; jeden kněz byl při tom zabit, jeho krev potřísnila oltář. Biskupové sňali mitry, aby ukázali, že se kamení nebojí, a vyloučili z církve krále i Bertrada. Ivo uvržen do žaláře, lid ho chtěl násilím osvobodit, ale Ivo nedopustil. Konečně byl od krále Ivo propuštěn z vězení, ne však Bertrada z paláce; posléze vyslovil papež nad králem klatbu (exkomunikaci) v jeho vlastní zemi na synodě v Clermontu 1095, ale teprve za Paschala II. se král podrobil (r. 1104 na synodě v Paříži). Bertrada musila konat doživotní pokání v klášteře. Pohnulo ho ke smíru povstání hrabat Flanderského a z Anjou, kteří nechtěli sloužit králi z církve vyloučenému? Či snad ušlechtlejší motivy? Byltě opuštěn ode všech přátel a viděl, že mu jde o trůn. Přišel bos v kajícím rouše na sněm v Beaugenci a prosil za pokání. Biskupové, kteří se před lety před mocným plazili, teď nechtěli o smíru s bezmocným ani slyšet, a kdo se kajícího ujal? Ivo! Papežský legát mu dal rozřešení.

- 12** Sv. Amand, biskup v Tongres, byl poslán do vyhnanství, protože veřejně vytýkal Dagobertovi I. jeho rozluky a souložnictví († 639, poslední s a m o s t a t n ý král z rodu Merovingů, týž, který r. 630 poražen od českého knížete Samo). Přítel církve a podpůrce misí, jenom v jedné věci nechtěl povolit, a tím pozbyl lásky svých poddaných. - Amandus opustil franckou říši r. 629, byl misionářem v Korutansku a Tyrolsku, pak ve Flandřích („apoštol Belgie“).
- 13** Sv. Kilián, biskup würzburgský († 690). Vévoda Gozbert se dal po jeho kázání pokřtít s celým kmenem a propustil na jeho pokyn manželku, sestru svého bratra Geilanu. Ta ze msty dala biskupa a oba jeho společníky zavraždit a zahrabat s bohoslužebným náradím a knihou evangelií.
- 14** Filip II. August francouzský se dal hned po svatbě r. 1196 rozloučit od dánské princezny Ingeborgy a pojal sličnou Anežku Meránskou. „Roma, Roma,“ pravila Ingeborga, když jí sděleno královo rozhodnutí. Biskupové byli zticha a prohlásili královo manželství za platné, ale Inocenc III. soudil jinak, a když si král nedal říci, prohlásil nad Francií interdikt. Ingeborga vězněna v jednom zámku, papež jí posílal listy, nunciové ji navštěvovali, ale král osvědčoval, že se raději vzdá půl království než Anežky. Sliboval papeži hory doly, křížovou výpravu, peníze, vojsko, ale dostal odpověď: „Ať v Jerusalemě kříž stojí nebo padne, živý duch Kristův jest světlejší než jeho hrob.“ Plných 13 let trval tento boj (do r. 1213), a král povolil, když se lid začal proti němu bouřit.
- 15** Týž papež (Inocenc III.) rozkázal r. 1204 leonskému králi Alfonsu IX. a r. 1208 portugalskému princí Alfonsovi, aby propustili ženy, s nimiž byli neplatně oddáni - byly blízké příbuzné, a od této překážky se tehdy dispens ne-

udílela. Nechybělo přimlůvců, kteří připomínali papežovi, že na krále nutno mít ohled. „U nás není přijímání osob.“

- 16** Jindřich IV. německý se chtěl dát rozloučit od Berty za tři roky po sňatku 1069, a jen rozhodný zákrok papežského legáta sv. Petra Damiánského ve Frankfurtě ho zdržel.
- 17** Fridrich I. Barbarossa blahoslavlil sultána Saladina († 1093), že nemá nad sebou papeže. Chvilu, kdy ani křesťanští vládcové neměli nad sebou papeže, přišla... Jindřich VIII. smetl se šíje „papežské jho“, a jeho biskupové ho musili kopulovat a rozlučovat jak poroučel. Luther „dovolil“ Filipovi, falckraběti Hessenskému, dvě ženy (ale když bylo zle, radil mu, aby vše zapřel) - a řekl, že by i Jindřichovi dvě dovolil, jelikož prý to „neodporuje Písmu“. (Později se divil, že Bůh nevnukl nějakému „statečnému muži“ myšlenku, aby „tyrana“ odklidil.) Málokdo ví, že touže dobou a z téhož důvodu jako Anglii hrozilo i Polsku nebezpečí odpadu od Říma. Král Zikmund II. († 1572) chtěl být rozloučen od Kateřiny Rakouské; biskupové mlčeli a říšský sněm byl pro to, jen kardinál Hosius a papežský legát odvrátili od Polska hrozící neštěstí.
- 18** Sv. Lambert, biskup v Maastrichtu, byl ubit r. 708... proč? Pippin „Prostřední“, vládce v Austrálii a majordom říše († 714), žil ve svornosti s manželkou Plektrudou, až se zadíval do dvorní dámy Chalpaidy (Alpais) a začal s ní hříšný poměr. Mezi příbuznými obou nastalo divé nepřátelství, Lambert vytýkal Pippinovi s apoštolskou neohrožeností pohoršení, které poddaným dává, a přiměl ho k polepšení. Příbuzný (bratr?) Chalpaidin Dodo od ní navedený biskupa zavraždil. Pippin ustanovil před smrtí Plektrudu za regentku; nicméně se po letech zmocnil vlády Karel Martell, nemanželský syn Chalpaidin. (Syn Martellův svrhl r. 752 Childericha III., posledního Merovinga, a zmocnil se trůnu; hřích Pippinův nepřinesl jeho rodu požehnání!)
- 19** Akvitánský vévoda Vilém IX. de Poitiers odvedl sousedovi manželku; poitierský biskup mu neohroženě domlouval a nakonec mu dal na vybranou: buďto pokání nebo exkomunikace. Nepodrobil se, a biskup při bohoslužbě v jeho sídelním městě za jeho přítomnosti předčítal rozsudek (vyobcování). Vilém na něho při bohoslužbě vytasil meč: „Okamžitě umkni, sice tě na místě probodnu!“ „Tedy jsem připraven.“ Neodvážil se vraždy, omezil se na to, že biskupa poslal do vyhnanství, a teprve sv. Bernard od papeže poslaný zlomil jeho vzdor. (V první polovině 12. stol.)
- 20** Podobně vyhrožoval biskupu Magnovi norský král Siguard I., když mu hrozil vyloučením z církve. Přibral si totiž k první manželce, ruské princezně, ještě druhou (norskou dámu) r. 1130.
Biskup Germán exkomunikoval krále Chariberta a jeho milostnici Markovefu. Trevírský arcibiskup krále Theudeberta I. a Chlotara I., a šel raději do vyhnanství, než by povolil.
- 21** Ani Guntram, francký král († 593), zbožný sice, ale násilný a mravně výstřední, ani Karel Veliký, ani Přemysl I., ani Václav II., ani

Václav IV., ani Karel V. nebyli po této stránce bezúhonní; buďto zapudili zákonitou manželku nebo udržovali styky mimomanželské.

- 22** Kazimír Veliký, polský král, současník Karla IV., měl harém. Když mu krakovský biskup domlouval, dal utopit jeho generálního vikáře.
- 23** Za protestantství nastaly vládcům „zlaté časy“. Byli jako Saladin, každý sám hlavou „církve“, mohli si dělat, co chtěli. Roberta Zbožného papež vyloučil z církve, když zapudil Susanu a pojal příbuznou Bertu r. 996; kdo mohl exkomunikovat protestantskou „hlavu církve“?
- 24** P. Cotton stál na kazatelně, když vešel Jindřich IV. francouzský se svými milostnicemi. „Jak se můžete opovážiti přivésti do chrámu celý serail (harém)?“
- 25** Cařihradský patriarcha Ignatius odepřel r. 867 sv. přijímání Bardovi (Bardas vládl místo nezletilého synovce Michala III.), a to proto, že žil v nedovoleném poměru s vdovou svého syna, a pak ho i vyobcoval. Zato bičován, žalářován, poslán do vyhnanství, přinucen, aby se zřekl stolce ve prospěch Fotia, ctižádostivého laika, povolného nástroje císařova. Nedal se pohnout ani hladem ani ranami.
- 26** Patriarcha Mikuláš odepřel oddat císaře Lva VI., když chtěl pojmout čtvrtou manželku (Zoe), což bylo tamějším právem zakázáno. Odepřel mu sv. svátosti a vyloučil z církve dvorního kněze Tomáše, jenž císaře oddal (neplatně).
- 27** Dokud byl východ spojen se západem (Římem), odpíral patriarcha směle choutkám císařovým. Konstantin VI. († 797) se zadíval do dvorní dámy Theodory a žádal Tarasia, aby provedl rozlučku a oddal ho. „Nechápu, že se císař nestydí před celou říší... Jak bude moci trestat cizoložstva, když sám je páchá? Vyřiď mu, že jsem hotov podstoupit smrt a všechny muky než svolit.“ Císař poslal manželku Marii do kláštera a dal se oddat s Theodorou od poddajného Josefa, strážce chrámového pokladu. Jeho příklad táhl; místodržící a jiní velcí páni zapuzovali manželky nebo měli jich několik najednou (R. 797 sesazen a oslepen od ctižádostivé matky Ireny II., která se zmocnila vlády. Tato císařovna známa tím, že ujednala s Římem smír za hnutí obrazoboreckého.)
- 28** Po odtržce od Říma bylo jinak, zvláště když se osamostatnila i ruská církev. Vasil IV., bezdětný, vzdychal, moskevský metropolita mu radil rozlučku jako Cranmer Jindřichu VIII., bojaři byli srozuměni („neúrodný strom“ prý nutno „vytnout“), jen dva mniši se ozvali... byli pronásledováni, že „mluvili neslušně proti vládci“. Jeho manželka zmrskána, ostříhána, poslána do kláštera. Podle starého práva se měl i manžel stát mnichem, ale duchovenstvo mu dalo dispens... ani ruský ani anglikánský klerus neměl mužnosti a odvahy jako katoličtí biskupové; byliť sluhové vládců! Vasil pojal sličnou Helenu Glinskou, a ta mu zrodila Ivana IV. Hrozného, kata svého národa, jako Boleynová Jindřichu VIII. krvežíznivou Alžbětu. Pak teprve dovolil Vasil svému nejmladšímu bratru sňatek. Za málo let Vasil umřel (r. 1533), místo tříletého Ivana vládla Helena s milcem Tepnevem, a když bratři Vasilovi i její strýc se proti tomu postavili, dala je odklidit. R. 1538 otrávena, Tepnev umořen v žaláři hladem, deset

let se rvaly strany o vládu; co natropil Ivan Hrozný až do smrti r. 1584, vypravuje historie.

29 Petr I. zapudil první ženu Eudoxii Lapuchinovu r. 1698. Když mu druhá žena zrodila syna Petra, žádal Alexeje, syna z prvního manželství, aby buďto změnil své smýšlení (byl proti otcovým reformám) nebo odešel do kláštera. Kateřina chtěla zajistit trůn svému vlastnímu synu; proto se spojila s Menšikovem, bývalým pacholkem, nemravným povýšencem, jenž neuměl ani číst ani psát a vetřel se v důvěru carovu. Tomuto člověku svěřena výchova careviče Alexeje! Carevič po čase pomocí svého svaka Karla VI. prchl do Neapolska, vrátil se však do Moskvy, když mu car zaručil odpuštění; doma na jeho rozkaz umrskán k smrti, v mukách vyzradil své „spoluvinníky“ (odpůrce reform), a ti všichni popraveni.

30 Že skoro celý středověk byl bojem církve s mocnými tohoto světa o čistotu manželství, jsem rozváděl jinde. Po této stránce vymáhali vládcové bezpodmínečně, aby u nich a pro ně církev buď přimhouřila oko a neviděla, a ovšem i nemluvila, nebo je zřejmě dispensovala. Když se k tomu neměla a již i tehdy prohlásila neúprosně: „Non possumus, nemožno“ - obvyklá zamítavá forma římské kurie na nesplnitelné požadavky státní moci, stali se z jejich ochránců jejími nejurputnějšími pronásledovateli. Tento boj se vleče až k Ludvíku XV., který zakusil nemile sám na sobě, že před tribunálem nejvyššího soudce není přijímání osob, když mu totiž jeho zpovědník, jezuita (měl zpovědníka, měl ho právě z tohoto řádu, protože to bylo v módě), nejednou odepřel rozhřešení a velikonoční sv. přijímání, poněvadž nechtěl nechat hříšného styku s milostničemi. Pouze tu a tam papežové mlčeli, a my nyní vidíme, že toto „politické“ mlčení a obcházení zákona Božího z politických důvodů nepřineslo nikdy požehnání. Na př. když Pavel II. mlčel k neřestnému životu Matyáše Korvína, před nímž nebyla žádná dívka a žádná paní jista; mlčel, aby si neodpudil jediného vládce, který byl ochoten proti „kacířskému“ králi Jiřímu z Poděbrad podniknout křížovou výpravu. Toto nedůstojné mlčení zavadalo podnět k historické lži, že prý v Olomouci kazatelé s kazatelen poučovali lid, že panna, které král zneužije, zůstává neporušenou.

*

Boj církve s nepravostí se ovšem nevyčerpává jejím bojem o čistotu manželství. Leč toto zápolení, při němž se vždy postavila na stranu, kde bylo právo, jí nikdy nepřineslo uznání; zprvu nenávisť u těch, kteří páchali bezpráví, a pak pomluvy pozdějších generací, které hledaly záminku k tupení církve a kterým byl každý boj církve vítaným podnětem. Na Řehoře VII. se sápo, že prý z vládychtivosti si osoboval práva vůči vládcům, která mu nepříslušela; na jeho druhého nástupce Urbana II. se sápo, že prý zase vládcům přiřkl takovou moc, že se stali despoty! (Jde o privilegia, udělená sicilskému králi pro jeho zásluhy o Apoštolský stolec.) - Slyšme nyní úsudek moderního autora o humanitě církve a jejích služebníků... věc, která by jí měla získat sympatie i nepřátel, jest mu podnětem k nejedné jízlivosti.

*

31 Když si někdy nedají pánové pozor na řeč a poděknou se... Protestant Fülöp v moderním díle *Moc a tajemství jesuitů* se učinil v pravém smyslu advokátem otrokářů, jejich zastáncem proti církvi a jejím požadavkům lásky a lidskosti. O postoji jesuitů k otrokům píše: „Klerus španělský a portugalský měl jen výjimečně nějaké námitky proti otroctví. Chování misionářů (jesuitů) k černým otrokům bylo uzpůsobeno, aby u bílých plantážníků vyvolalo nejedno pohoršení. Ale jesuité natropili nepřístojností ještě víc. Petr Klaver vymohl lstně (??) od úřadů, že žádný přibylý černý otrok nesmí být prodán, dokud nebude dostatečně vyučen v křesťanském náboženství, a toto vyučování zařídil Klaver tak, že trvalo několik dní; protože šlo o tisíce otroků“ (z Afriky přivážených, kde se na ně konaly honby jako na škodnou zvěř!), „ztráceli otrokáři značný úrok v kapitálu, v černoších investovaném. Klaver se zapomínal tak dalece, že chodil i do podpalubí, kde otroci leželi natlačeni vedle mrtvol zemřelých ve vlastní špině, a tam se jim oddával, obvazoval jejich rány (knutou zasazené) a těšil je. Po příjezdu je dopravil do čistých chat, a tam pod záminkou (?) vyučování v křesťanském náboženství je držel tak dlouho, až se zotavili a jejich rány zhojily. Konečně způsob, jakým uděloval negrům křest, hraničil už na rouhání (??). V kapli totiž postavil oltářní obraz, na němž bylo vidět zástup pokřtěných černochů jako blažených dítek Božích. Negři měli dojem, že jsou víc než špinavá zvířata a že na jejich obrácení křesťanskému Bohu něco záleží. Když neměl co dělat, procházel křížem krážem zemi, vyhledával své pokřtěné, a takovými pozornostmi jim vštěpoval nesmyslné (??) náhledy o jejich pozemském určení.“ Soudím, že krásněji nelze působení tohoto světce a apoštola černochů charakterisovat, než učinil tento protestant, jenž s krajním opovržením jeho působení odsuzuje a roní slzy nad tím, že jeho vinou nemohli otrokáři tak rychle bohatnout a tak brzo se vydat na nové honby lidké zvěře do černého světadílu. Divím se jen, jak jest možno, že někteří jesuité s jeho spisem sympatisují.

32 Fülöp pokračuje: „Ještě horší bylo, co jesuité tropili s I n d i á n y. Zdálo se, že ve své horlivosti zapomínají všech ohledů na oprávněné (??) zájmy bílých kolonistů“ (lupičů - proti všemu právu zabrali králové cizí země a osadníci cizí pozemky, uvádějíce jejich majitele v otroctví). „V Kanadě měli příležitost dost dát se od rudochů skalpovat, péci, mučit vířelou vodou; ale ve své ctižádosti se nespokojili s mučednickou korunou, kterou jim světské úřady ze srdce přály (jako nám Hitler ze srdce přál smrt pro vlast, není-li pravda?). Mísili se i do věcí vlády. Prodej kořalky byl totiž dotud nejvýnosnějším kšeftem francouzských kupců v Quebeku; nyní přišli tito kněží a žádali ve jménu křesťanského milosrdenství, aby vláda zakázala prodávat Indiánům kořalku. Jako důvodu tohoto prazvláštního postulátu se dovolávali toho, že kořalka působí mezi Indiány strašnou zkázu (tělesnou i mravní!) a svádí k nejhrůznějším zločinům. Nejvyšší rada v Q. vydala tedy zákon, kterým Indiánům přísně zakázáno se opíjet (!), ale jesuité žádali, aby bělochům zakázán prodej kořalky - postulát, který byl vládě zcela nepřijatelný. Byvše odmítnuti obrátili se k Indiánům a namluvili (?) jim, že „ohnivá voda“ je přivede rovnou do pekla. Takovým povídáním (?) bouřili rudochy proti kořalečným handlířům a zneprá-

telili se i s guvernérem de Frontenac, jenž na koňalečném kšeftu měl sám velký zájem (t. j. výdělek!). Takové počínání zdálo se guvernérovi hraničit na velezradu (Hitlerovi leccos bylo u nás velezradou!) a psal do Paříže. Tam ministr námořnictví Hugues de Lyone řekl: „Je to sice velmi křesťanská a dobrá zásada, ale ruinovala by náš obchod'...“ (Komu tedy účel posvěcoval prostředky, jesuitům nebo osvícenským vládám?)

- 33** „Ještě hůř bylo v Jižní Americe. Tam obchod s indiánskými otroky pokládán za nejvýnosnější kšeft (jako zabrání naší republiky pokládáno od Hitlera a jeho lidí za jednu z nejvýnosnějších akcí Führerových!), občané různých koloniálních států pořádali pravidelné honby na lidi, kořist pak prodána na otrokářském trhu v Rio Janeiro. Osvědčený prostředek opatřit si indiánské otroky záležel v tom, že poštváli proti sobě různé indiánské kmeny, aby spolu válčily, načež běloši koupili od vítězů jejich zajatce za tabák, jehly, nože a začachrovali je s velkým ziskem dál.“ (Komu účel posvěcoval prostředky?) „Vždy častěji se stávalo, že jesuité se otevřeně vyslovili proti vžitému mravu (zločinu!) pořádat honby na divochy (jako papež Pius XII. se postavil proti vžitému přesvědčení, že německý nadčlověk má právo zdeptat kterýkoli slabší národ) a dokonce se postavili na obranu Indiánů proti bělochům (jako Pius XII. na obranu malých národů proti Hitlerovi). P. Anchieta kázal jednou na náměstí v Rio Janeiro, že divoši Tamyos byli v boji proti Portugalcům docela v právu; volal k užaslým Portugalcům: „Vy jste je napadli přese všechny smlouvy a učinili jste je otroky proti všemu přirozenému právu'...“ (Hitler nás proti všemu přirozenému a mezinárodnímu právu!)

„Anchieta složil i velké veršované drama, jež neřesti bílých osadníků nemilosrdně zesměšňovalo a proti otrokářství brojilo. Tento kus dal sehrát Indiány a pozval všechny rudochy z okolí. Takovou literární zlomyslností (?? - co soudit o Lutherových literárních špinavostech a štvanicích proti papeži, biskupům, mnichům, církvi?) byl nezbytně respekt divochů před jejich bílými pány podryt. (Za první, nikdy k nim úcty ani lásky neměli, a za druhé, připravili se o možnou úctu sami svými neřestmi a krutostmi). Rozhořčení Portugalců bylo proto docela pochopitelné.“ (Ovšem, ale zdaž oprávněné?)

„Odedávna byl zvyk (zlozvyk!), že vláda každému bohatému Španělovi přidělila určitý počet Indiánů, kteří byli od nich vyučeni ve víře a za to jim musili robotovat. Tento systém fungoval k největší spokojenosti kolonistů (jako Hitlerova metoda k největší spokojenosti Němců nacistů!). Kolonisté doufali, že jesuitští misionáři jim obrácením Indiánů zjednájí nové otroky a že tak jejich počet značně zvýší. V tom byli však od misionářů zle zklamáni. Jeden sentimentální (?? Podle tebe a Nietzsche!) guvernér se dal od jesuitů přemluvit k nařízení, že pokřtění Indiáni nesmějí být nevolníky.“ Toto nařízení vydal papež... jesuité s nebezpečím života ohlašovali bullu v kostelích.

- 34** Fülöp jízlivě píše: „Jesuité vycházeli od správného poznání, že pravé království Kristovo na zemi může být založeno jen mezi divokými Indiány v nejhustším pralese za přísného vyloučení evropských křesťanů.“ Snad ne mezi nacisty ve střední Evropě? O r e d u k c í c h píše též autor: „Takový stát, zbudovaný na lidských právech Indiánů, musil uprostřed kolonistického území, jehož

hlavním pramenem zisku bylo otrokářství, působit jako drzá (?) provokace. Napřed vyjednávali s jesuity, aby aspoň některé redukce byly změněny v nevolnické území. Ale páni z Paraguay (misionáři) se dovolávali královských patentů a mluvili o evangelickém bratrství (ovšem ne na způsob Robespiera), kterýžto poslední argument byl koloniálním úředníkům velmi nevhod." (Jako Hitlerovi!)

Týž: „Blížily se červánky lepších dob pro jihoamerické otrokáře, neboť konečně musilo vzejít pánům v Madridě a v Lisabonu světlo, jakým nebezpečím jsou „lidská práva Indiánů“ pro koloniální politiku.“ Červánky lepších dob pro otrokáře, a zároveň večerní soumrak pro španělské a portugalské panství za oceánem; zrušení redukci a do nebe volající bezprávi potom na Indiánech páchaná nepřinesly oběma mocnostem za Pyrenejemi prázdného požehnání; brzo potom sestupují obě rychle s velmocenského postavení světových států na úroveň států druhé třídy a začínají „nic neznamenať“.

Divno, že po těchto vývodech dovede Fülöp klidně konstatovat: „I encyklopedisté, zarytí nepřátelé jesuitů, musili uznat, že v onom jedinečném státě v brazilských pralesích byla uskutečněna vysoká mravní idea. D'Alembert: „Jesuité učinili šťastnými národy, kteří je poslouchali (kteří přijali a v praxi uváděli slovo Kristovo!)." Podařilo se jim je podrobit, anž užili násilí.“ Voltaire: „Triumf lidskosti.“ Montesquieu: „Je slávou pro jesuity, že po prvé ukázali světu, jak jest možné spojení náboženství a lidskosti.“ Humboldt: „Když byli zatčeni jesuité v Santa Fé, nenašli u nich (Portugalci, Pombalovi pochopi) nikterak hromady piastrů, smaragdů, zlata, které podle tvrzení nepřátel jesuité měli. Z toho soudili, že poklady byly svěřeny spolehlivým Indiánům a ukryty v kataraktech Orinoka, až by řád byl znovuzřízen. Zklamaní Portugalci a Španělé zacházeli s misionáři tak surově, jak jen možno.“ Tak Fülöp, a o knihovnách v paraguayských kolejích uvádí citát protestantského spisovatele: „Tam se vedlo skvělým sbírkám stejně jako slavné alexandrijské knihovně; ale ne mohamedán Omar, ne divoši z Grand Chaco je zničili; křesťané to byli, kteří to učinili; vyráběli z jesuitských knih patrony, brali je k pečení brambor, a mně bylo jako Orosiovi, jenž viděl v Alexandrii jen prázdné skříně oné knihovny.“ Pátrání státních pochopů po zlatě v paraguayských redukcích popisuje očitý svědek P. Florián Pauk (Baucke) T. J. Fülöp cituje ještě Chateaubrianda a de Maistra, načež praví: „Jesuité neměli za předlohu Morovu Utopii nebo Sluneční stát dominikána Campanelly, neopírali se o nějakou aprioristickou teorii; základem učinili rajskou nevinost (?) Indiánů. Pokusy o podobný komunistický stát ve stol. 20. zkrachovaly proto, že chyběla ona prostota a neváročnost pokřtěných Indiánů, že dřívější neřesti trvaly dál.“

35 S tím, co píše tento autor, jenž osvědčuje, že chce být veskrze nestranným - může být, že chtěl, ale nepodařilo se mu to - autor, jenž zřejmě vytýká jesuitům, že Indiány pokládali za rovné bělochům a ne za poloviční zvířata, čímž ohrožovali bezohledně státní kasu - a to z pohnutek nízkých, ze ctižádosti a pod. - srovnej, co řečeno v kap. 11. č. 25. Tam pod čarou uveden výrok jiného „přítele“ řádu T. J., jenž tvrdí, že jesuité z Indiánů nadělali zvířata. Srovnej s tím i to, co píše M i r k o V o s á t k a v Patentech přírody. Je to dílo přiro-

dovědecké, ale autor nevydrží, aby do církve nerýpl: „Indiáni přiváděni jako divoká zajímavá zvěř; nastalo převádění k svaté církvi (píše s neutajenou jízlivostí), křtilo se krví, mečem, ohněm...“ Kdo má tedy pravdu, Fülöp, Vosátka nebo Širý svět? Myslím, že si nemají co vytýkat; v rýpání do jesuitů svorní, a stejně svorně vzdálení pravdy a objektivního úsudku. Fülöp zapomněl, že jest povinností nestranného historika postavit se na stanovisko misionářů, vmyslet se do jejich nadpřirozeného pojmání, byť jemu samému jako protestantu bylo cizí a snad i nepochopitelné.

B) Boj církve s bludařstvem.

O tom v III. díle; zde jen několik dokladů. O boji s nevěrou viz kap. 35. - Viz též kap. 15. a 29.

Leckde bylo pokládáno za cizí hřích, když někdo zamlčel zločin, o kterém věděl, tedy i kacířské smýšlení. Londýnští občané se usnesli, že „nestřípi žádného zločince ve svém středu; poněvadž však církvev jest příliš mírná, musíme se sami očisty chopit“. (Digby).

Nemínil jsem původně o tomto předmětu zde obšírněji jednat. Ale aby ti, o nichž byla zmínka v úvodu k této kapitole, nevytýkali podle svého zvyku „nedostatek historické objektivity“, nezbývá leč ukázat, že i nám jsou dobře známa pochybení, kterých se někdy církevní soudy ohledně kacířů dopustily. O inkvisici jsem studoval dvanácte autorů nejrůznějších názorů, abych nabyl co možná zevrubné znalosti věci a mohl si učinit úsudek nestranný. V této stati však se držím z uvedených důvodů pouze katolických autorů, aby tentokrát snad též „recensent“ neřekl pravý opak, že totiž nadržují nekatolíkům. (Grupp, Kulturní dějiny středověku. Weiss Jan, Světové dějiny. Herder, Bohovědný slovník. Hergenröther, Církevní dějiny atd.)

Církvi se hlavně vytýká, že proti kacířům vystupovala krutě, schvalujíc trest smrti a hlásajíc křížové výpravy proti nim. Tomu není tak! V prvních třech staletích zavrhovali všichni Otcové a spisovatelé církevní do jednoho jakékoli násilné obrácení k víře (Origen, Cyprián, Laktanc). Nevěřící poučovat, odpadlé katolíky v odporu zatvrzelé stíhat duchovními tresty (vyloučením ze společenství věřících a pod.). První popravený bludař byl Priscillián, bezvýznamný muž; byl sťat v Trevíru r. 384 z rozkazu proticísáře Maximina, k němuž se od rozsudku biskupů odvolal - ti ho neodsoudili k smrti! Sv. Jan Zlatoústý o tom pravil: „Popravit bludaře jest nesmiřitelný zločin.“ Podobně mluví sv. Ambrož, sv. Martin Tourský, papež Siricius.¹

Sv. Augustin schvaloval trest smrti pro donatisty, změniv své dřívější mínění; ale uvažme, co tyto předchůdci husitů s bezbrannými tichými katolíky dělali. Tito bludaři vylupovali věřícím oči, plnili je nehašeným vápnem a octem,

¹ Církev vždy rázně vystupovala proti snahám a pokusům obracet někoho násilím na víru. Tak na př. když Visigotové násilím nutili židy ke křtu, zakázala to 4. synoda toledská, taktéž Řehoř Vel. (Ep. 35.). Podobně píše Mikuláš I. Bulharům, Kliment III. o židech, Inocenc III. a j.

zneuctivali ženy, svrhovali katolíky se skal do propastí nebo házeli je do ohně (kap. 20. č. 17) ... věřící se báli jejich pozdravu („Bohu buď sláva!“ ... jako boží bojovníci) více než řvaní lval Tyto zločiny by každý kulturní stát stíhal smrtí i dnes!

Později zaujal jiné stanovisko k bludu stát a jiné církvev. Každý šel jaksi samostatnou cestou.

Na východě se učinili cařihradští císařové samozvanými ochránci víry, stíhali bludaře na vlastní pěst, pletli se do věrouky, rozhodovali o pravosti víry, mnohdy falešně, z ochránců víry se stali ochránci bludu, který za pravdu prohlásili, a „bludaře“ (t. j. katolíky!) stíhali s neronskou krutostí. Na západě trestali vládcové kacířství různě (konfiskací statků, vyhnáním, žalářem); někde z počátku státní moc bludaře vůbec ignorovala. Systematicky je začala stíhat a trest smrti pro ně pojala do svého zákoníku od století 13. ...

Proč vystupovali vládcové tak neúprosně proti bludařům? Protože většina středověkých bludů ohrožovala nejen čistotu víry, nýbrž i společenský řád a základy státu - byly to blouznivé komunistické bludy, hlásající odboj proti autoritě, společenství žen atd. Trest upálení byl uzákoněn od Fridricha II. Hohenstaufa, nepřítele papežů, polovičního Saracena. Sotva tudíž trestal kacíře z lásky k církvi, proti níž bojoval! Upalování vinníků (čarodějnic!) byla staropohanská středověká pověra: když spálena věc nebo osoba, zmařen prý i zlý vliv, který by mohla i po smrti na živé vykonávat. V Římě, v „černém“ Římě, bylo za celou dobu vlády papežů usmrceno sedm bludařů, někteří od světských soudů (Ve 12. stol. Arnold z Brescie na rozkaz Fridricha I., ostatních šest ve stol. 16.).

Církevní praxe se vyvíjela jinak. Až do 11. stol. byly proti bludařům zřízeny biskupské soudy (Sendgerichte), ke kterým musil každý farář poslat bludaře, když některého ve své osadě objevil. Později byly tyto soudy a vůbec vyšetřování, není-li nějaký bludař ve farnosti, spojovány s farní visitací, a tak vznikla církevní inkvisice. Dřívější soudy byly omezeny tajnou sv. zpovědí a soudem světským; později bylo jinak. Inkvizitor přišel do osady, svolal lid do chrámu a pod hrozbou exkomunikace pohrozil, aby udali ty, kdož vedou řeči proti víře, bezbožně žijí, obětují ďáblu atd. Obžalovaný dostal celu, bez knihy, bez světla, bez styku s lidmi; jen manželé směli být pohromadě. Ustanovení dva strážcové, jeden od biskupa, druhý od inkvizitora; každý měl klíč, takže když chtěli dovnitř, musili spolu. O zaopatření bylo z počátku postaráno; později však strážcové mnoho zpronevěřili, takže Řehoř IX. musil r. 1238 napomínat, aby nenechali uvězněných hynout hladu.

Později inkvisice svěřena docela dominikánům (Inocenc IV. 1248) a z malé části františkánům. Když se schválením téhož papeže začali inkvizitoři užívat tortury, docházelo k nelidskostem; nadto pro kacíře ustanoven právě tehdy od Fridricha II. Staufa trest upálení. Františkáni brojili proti těmto nelidskostem; jejich vlivem odsoudil Filip IV. jednání inkvizitorů, kteří pod záminkou horlivosti ve víře žalařovali a upalovali, a učinil zatčení závislým na svolení biskupově. Ale brzo poznal sám, že inkvisice může být výtečným nástrojem, aby učinil neškodnými osoby sobě nemilé - tím, že je obvinil z kacířství a postavil před inkvisici. (Mnoho nevinných strádalo v žalářích, na př. ne jeden františk-

kán, který hlásal a hájil nauku o Neposkvrněném Početí, kterou dominikáni, proti výslovným výnosům papežským, prohlašovali za kacířskou. Koho by věc zajímala, viz Dubosc, *L'Immaculée Conception*; Campana, *Maria nel dogma*; týž, *Maria nel culto* I. Pohle, *Dogmatik II*. Scheeben, *Dogmatik - Mariologie*.) Marné proti Filipově krutosti protestovala jeho manželka, jejímž zpovědníkem byl františkán. Papežové napomínali jeho i Fridricha II. k mírnosti! Když Robert le Bougre upálil tisíce nevinných v okolí Rouenu, zavřeli ho sami jeho dominikánští spolubratři. Při procesu s templáři přinutil král násilím předsedu inkvisičního soudu k nespravedlivému rozsudku. Nejinak jednal na př. Pombal při procesu s Malagridou T. J. Když předseda dominikán de San Thoma odmítl odsoudit nevinného, byl od Pombala odklizen, a jeho nástupce, jak po letech doznal, ze strachu povolil násilí. - Nepopíráme tedy nikterak, že inkvisitoři někdy svého úřadu zneužívali!

Zvláště máme-li na zřeteli inkvisici španělskou! Nepopíráme jejich krutostí, ale nezamhuřovali před nimi oči ani papežové. Často zakročili, často inkvisitorům hrozili, jenže ti si z jejich hrozeb málo dělali, vědouce, že za nimi stojí král. Proč se o tom nezmíní ti, kteří o hrůzách inkvisice tak rádi mluví-vají? Ale přesto, co jsme právě doznali, není pravda všechno, co se o španělské inkvisici mluví a píše.

Hlavní pramen, z něhož historikové čerpají své hrůzostrašné historiky o inkvisici, jest čtyřsvazkové Llorentovo dílo. Kdo byl Llorente? Kanovník v Toledu, jenž po r. 1800 prováděl dekret o zrušení klášterů, přitom se ve Španělsku za francouzského panství obohatil, zpronevěřil 11 milionů realů, byl suspendován. Jeho „*Histoire critique de l'Inquisition d'Espagne*“ vyšlo 1817 v Paříži. Dva doklady. V Toledu prý 1486 najednou potrestáno při auto da fé 750 vinníků... Jenže pátráním bylo zjištěno, že neshořelo při tom nic leda svíčky, které drželi v rukou při slavném zřeknutí se bludů. Jindy tamtéž (2. dubna 1486) bylo při auto da fé 900 vinníků - jenže žádný z nich nebyl popraven! Auto da fé, *actus fidei*, vyznání víry! Velkoinkvisitor Torquemada byl sice přísný, nebo chce-li kdo, tvrdý, ne však netvor, jak jej líčí Llorente; své řeholní povinnosti plnil svědomitě.

Někdo snad přesto bude názoru, že těchto krutostí nelze omluvit. Nuže, nechť poví, co soudit o praxi husitů a protestantů, kterou prováděli proti domnělým bludařům, t. j. proti těm, kdož se odchýlili nikoli od slova Kristova, nýbrž od jejich lidských výmyslů. Husité upalovali a všelijak krutě mučili kdejakého katolíka, který k nim nechtěl odpaďnout (viz *Ve šlép. N.* 842); protestanté hlásali od prvopočátku, že proti kacířům (t. j. proti katolíkům i proti protestantům jinak smýšlejícím) se má užívat trestů tělesných i smrti. Kalvín za čtyři roky upálil 58 „kacířů“, Luther toužil umýt si ruce v „krvi papeže, kardinálů, biskupů“; od r. 1530 přestal mluvit o náboženské svobodě a hlásal, že neluteráni mají být stiháni smrtí. „Zloděje trestáme provazem, vrahy mečem, kacíře ohněm. Nebudíž s nimi děláno okolků, ale bez výslechu a vyšetřování budíž kacíř veřejně trestán.“ Podobně mluví Lutherův pomocník Bucer, ba i mírný Melanchton, Zwingliův nástupce Bullinger atd. Zásadu „usmrcovat a vyplenit kacířství“ hlásají nepokrytě různé konfese: švýcarská 1566 a 1566, francouzská 1559 (v katolické zemi!), belgická 1561, skotská 1560, maďar-

ská 1562, česká (taktéž v katolické zemi!). Kde měli možnost nebo moc, tam svou zásadu prováděli, na př. ve Skotsku (Knox), v Anglii, Ženevě (Kalvín), Holandsku (Vilém Oranžský) atd.¹ Což krutosti koncentračních táborů Hitlerových? Snad by bylo dobře pro změnu místo katolické inkvisice si v učebnicích vzít na mušku protestantskou, daleko krutější inkvisici v Ženevě a v Anglii, anebo nevěrecké koncentráky!

36 V Calais vsedneš na loď, ve dvou až třech hodinách přeplaveš kanál La Manche, vystoupíš v Doweru, a dráha tě zaveze bleskurychle do Londýna, metropole britské veleříše, po dlouhá staletí největšího města světa. Ale mýlil by ses, kdybys myslil, že turista vystupuje s tlukoucím srdcem, asi jako když po prvé navštíví věčné město. Ani dnes neplatí Londýn za kulturní středisko anglické civilizace - tím vždy byl a zůstal Oxford. Jen ohromný obchodní přístav uvidíš, nic víc. Z nádraží směsici lidu a aut se prodereš k Temži, přijdeš na towerský most s pologotickými věžemi z r. 1894, pod tebou líně se valí kalné toky široké řeky, na níž se čluny a lodi jen hemží, a naproti tobě hrozivě a chmurně ční zdi Toweru. „Tam se odehrál velký kus historie Anglie“, čteš v průvodci, a vzpomínáš mučedníků, kteří tam kdysi strádali, protože nechtěli odpadnout k protestantství. Srovnej tento hrad s Lateránem, kde se sbíhaly nitky z celého křesťanského světa. Tower a Laterán, Londýn a Řím, jaký rozdíl! Tam mučidla, sténání mučených, okovy, krev, zákeřné vraždy, hlad, krutosti všeho druhu, jež lidská zloba dovedla vymyslet. V Římě láska, světlo, kultura... Zuřivé běsnění protestantismu pominulo, slovo Kristovo zůstalo - v moři mučednické krve neutopili církev Kristovu.

37 S tísnivými pocity vstupujeme do Oxfordu. Dnes neznamená jeho universita pro Evropu nic, jen v Anglii platí za prvotřídní; ale čím kdysi byla a jak jest zapsáno její jméno do českých dějin! V 13. stol. hleděl každý student k Oxfordu s úctou podobnou jako k Bologni a Sorbonně; tam slyšet profesory světového jména - to bylo touhou akademické mládeže středověké. Hledíme na studentské konvikty, University College, založený r. 1249, a Queens College, zal. r. 1340... oba už dávno přestavěny, ale původní asi hostily ony bádatelé české jinochy, kteří se tam dali fascinovat a omámit naukou anglického bludáře, přinesly jeho spisy do vlasti a tak přinesli „dračí setbu do našeho českého ráje“ (Ráček). Město je docela zmodernisováno jako všechna středověká města, vidíš široké třídy, jimiž projíždějí auta a tramvaje; nic nepamatuje ony doby tak smutně památné, jen v pozadí věž universitního chrámu Panny Marie,

¹ A co svícenec Josef II? Pekař k 150. výročí tolerančního patentu vydal krátké pojednání, v němž s císařovým dekretem zřejmě sympatisuje, ale zároveň nezamlčuje, že patent vyvolal na světlo Boží řadu blouznivých sekt, na které se tolerance nevztahovala a s nimiž si brzo vláda nevěděla jiné rady leč „sáhnout k starým prostředkům, ke karabáči a vězení“; podle tónu vypravování nelze nikterak soudit, že by náš liberální historik tuto praxi zásadně zavrhoval. Viz č. 45.

Index... Což Josef II., jenž zalepoval kněžím v brevíři jistá místa, prý „loyalitu poddaných“ závadná? (Historické fakty! Řehoř VII. atd.) To nebylo proti svobodě tisku?

vynikající nad koleje a střechy domů, přečkala všechny změny. Chrám založen r. 1300, viděl tedy i naše české poutníky a hostil je ve svých prostorách, kde poslouchali s jinými kázání oxfordského reformátora. Wiklef pominul, jeho učení, jež zavinilo neblahou českou tragedií, pocíťovanou v jejich následcích dodnes, pominulo, v celé Anglii nenajdeš jediného kostela nebo kaple, kde by nějaký jeho vyznavač nebo učedník hlásal jeho nauku. Slovo Kristovo hlásáno tam i u nás, dnes jako tehdy - zjev Wiklefův byl jako divá bouře, jež se přehnala, natropila škod - a pominula...

38 Hus káže r. 1403: „Nedávno dva lidé v Praze upálení, že falšovali šafrán; zdaž nejsou většího trestu hodnější ti, kdo falšují učení?“ Za první, Hus učení církve skutečně falšoval; za druhé, nezdá se, že by byl tak tuze ochoten každému svobody svědomí přát; za třetí, je stejně lidumilný jako Žižka, ne jako Wazo a jiní katoličtí biskupové uvedení v úvodě i dole. (č. 59.)

39 Zap sděluje o Rokycanovi: Když pozoroval, jak mizí nadobro naděje, že bude kdy za arcibiskupa v Římě potvrzen, změnil tón svých kázání, a jako Hus v Betlemě, tak on v Týně začal hořekovat nad porušeností všeho křesťanstva. Organizátor Českých bratří Řehoř poslouchal a stal se trudnomyslným; když Antikrist i církevní svátosti kazí, kdo může být spasením jist?

40 Zap o husitech: „Každý theolog, neuznávající vyššího rozhodujícího rozumu nad sebou (učitelského úřadu církve!), myslil, že on sám nejlépe Duchem svatým jest osvícen a nejlépe článkům víry rozumí. Kdokoli nějak vynikaje jiných za sebou potáhl, stával se tvůrcem nové strany (v husitismu). Revoluce (i náboženská, byť se jí dávalo jméno reformace!) snadno starý řád a soustavy boží, u vystavění nového nebývá šťastná; snahy toliko z počátku sjednocuje, pak ale je rozptyluje, rozdrobuje, a nabyté svobody chce potom každý podle své chuti rozmamitým způsobem užívat. (Právem! Má-li svobodu Hus a Luther, proč by ji neměli mít husité a luteráni? Kdo ho ustanovil soudcem nad nimi a rozsudím věroučných rozepří?) Už od počátku války husitské byly strany v národě jen tehdy svorné, když jim hrozilo nebezpečí společné; avšak jakmile to minulo, strojívali mezi sebou války domácí. Bylo hned asi pět hlavních stran v národě., tři náboženské, dvě politické. Vítězství domažlické, které pojistilo jistě bezpečnost od cizích nepřátel, stalo se hrobem jednoty a svornosti Čechů (husitských).“

41 Zap: „Žižka byl první mstitel všeličeho, co za ohavnost pokládal. Byl fanatik pobožnosti (jako každá Betschwester); kdo v jeho smyslu nebyl pobožný, byl zjevný nepřítel nebo pokrytec, a když upadl v jeho moc, zahluzen železem nebo ohněm bez ohledu.“ Tento autor s husity sympatisuje, jeho svědectví je tedy jistě spolehlivé. Myslím, že církev by byla spíše povolána k tomu, aby zakročila proti všemu, co bezbožností a bludem skutečně jest! Příklady v některých číslech uvedené ukazují zřejmě, že k jistým hnutím, ať ideovým, ať sociálním, stanovisko zaujmout musila a proti nim vynaložit vše, co v její moci bylo.

- 42** P. Šturm praví o Českých bratřech: „Dvoji správci jsou mezi vámi. Jedni nevelmi chytří, a ti vám upřímně káží, co sami slyšeli. Druzí chytřejší, a ti mluví tak, aby svůj úmysl skryli.“
- 43** A d a m i t é . . . Kolikráte se pod různými jmény vyskytují od 2. stol. až do r. 1848! Zaváděli „ráj“ na zemi . . . Jaký ráj! Popírali při tom nesmrtelnost duše . . . jim dostačily plně jejich „radosti“ na zemi! Potíral je i tolerantní Josef II. (viz úvod); potají existují dodnes.
- 44** Saský katolický vévoda (nikoli kurfirst!) Jiří v 16. stol. pravil: „Co moji luterští sousedé ve Wittenberce letos věří, to vím dobře. Co budou věřit příští rok, nevím, a oni teprve ne.“ Theodor Beza, slavný protestantský theolog, nástupce Kalvínův: „Jsou zmítáni každým větrem učení sem a tam. Čemu dnes o náboženství učí, můžeš snadno vědět, ale co budou učit zítra, neví nikdo. V čem jsou všechny konfese od Říma odtržené zajedno? Taž se jich, nenajdeš (nezvíš) nic.“ Mohl bych mu přece odpovědět: „V nenávisti proti Římu.“
- 45** Bugenhagen, přítel a žák Lutherův, byl povolán od Kristiána III. do Dánska, aby sestavil nový církevní řád. Napsal ovšem všechno tak, jak si král přál nebo kázal, načež se vrátil domů (1546) a řekl: „Milé Dánsko, ty si můj moje evangelium, a já tvoje krejčárky.“ Rozumí se, že ani králova kasa nepochodila zle.
- 46** Jiří Maior (Meier, † 1574), luterský bohoslovec, hlásal v jednom kázání, že dobré skutky jsou nutné. Mezi hlasateli svobody svědomí z toho povstala vřava, jeho společník Menius zbaven místa. Nikdo se nad tím nepozastavuje; jenom když církev odsoudila Husa, jenž šířil názory její nauce protivně, jest viněna z utlačování svobody svědomí.
- 47** V luterském táboře bylo za několik desetiletí po smrti Lutherově hřímáno proti všeobecné porušenosti mravů. To šlo rychle, velmi rychle, jako u husitů; ostatně už Luther sám na nemravnost většiny svých lidí láteřil.
- 48** Keppler, jenž byl svými náhledy daleko bližší nám než luterskému učení, s bídou zachránil svou 74letou matku . . . protestanté, jeho souvěrci, ji chtěli pro čarodějství upálit. Kdyby to chtěli udělat katolíci, věděl by o tom z dějepisné hodiny každý primán.
- 49** Princezna Marie (pozdější královna Marie Katolická) vyzvána od Eduarda IV., nástupce Jindřicha VIII., aby se podrobila zákonu, odpověděla, že to je proti jejímu svědomí. Vyzvána po druhé prohlásila, že její duše patří Bohu a že nikdy nebude tajit svou víru a své přesvědčení. Její kaplaní uvěznění i s jejími služebníky, ona však odvětila, že raději položí hlavu na špalek než by byla přítomna cizím bohoslužbám. Když po brzké smrti E. se stala královnou, rozhodla se, se vrátí církvi uloupené statky. Ministři namítali, že tím koruna zchudne, ale dostali odpověď: „Raději ztratím deset královských korun než svou duši.“ Proti vetřelému bludu vystupovala přísně, ale jméno „Krvavá“ přísluší větším právem její protestantské sestřičce! (Č. 35.)

- 50** Za královny Marie byl odsouzen na smrt *C r a n m e r*, onen člověk, jenž jejímu otci poradil, aby se odtrhl od Říma a prohlásil se za hlavu národní anglikánské církve, pak že si může rozluku od manželky provést sám. Za to byl tento nečistý a potají ženatý kněz odměněn arcibiskupstvím canteburyským. Napřed katolík, za Jindřicha VIII. schismatic, za Eduarda protestant, měnil své přesvědčení jako kabát. Nesčetné přivedl na popraviště, kde v mukách umírali. Když pak za Marie ruka spravedlnosti dolehla na něho, chtěl se honem zase stát katolíkem a zkroušeně osvědčoval, že pronásledoval církev více než Šavel, že není hoden žádné milosti, že zasloužil trest nejen časný, nýbrž i věčný atd. Ale když mu to nepomohlo, oděkl se na popravišti církve zas. (*Kap. 35. č. 209.*)
- 51** Mariina nevlastní sestra a nástupkyně *A l ž b ě t a* psala dánskému králi a luterským knížatům německým, že jest reformaci nakloněna a že si přeje sjednotit všechny její vyznavače; zároveň psala papeži, že udělí všem poddaným svobodu vyznání. Jak své slovo plnila, jest až příliš dobře známo.
- 52** *C e c i l* (lord Burleigh) hájil za Jindřicha VIII. královský supremát (král jest hlavou církve), za Eduarda byl horlivý protestant, za Marie Katol. chodil horlivě k sv. svátostem a měl kněze ve vlastním domě, za Alžběty patřil s *W a l s i n g h a m e m* k jejím nejdůvěrnějším rádcům a nejfanatičtějším pronásledovatelům katolíků; sta a sta přivedl na popraviště jedině proto, že nechtěli bezcharakterně odpadnout jako on; obohatil se uloupenými statky církevními, jichž uchvátil podle protestantských svědectví na 3000. (*Viz Hosack, Marie Stuartovna.*)
- 53** Anglikánský biskup *A y l m e r* v Londýně se ptá před soudem obžalovaného katolíka na jeho víru; ten se však omlouvá, že jest laik a že tudíž nemůže vést s biskupem hádku o náboženství. *A y l m e r* triumfoval, že katolík nemůže nic uvést na obhájení své víry; tu povstal přítomný kněz *R i c h a r d L e i g h* a nabídl se, že mu odpoví na všechny jeho námitky a dotazy. *A y l m e r* se rozeřval, že jest zrádcem, dal ho okamžitě zatknout a odevzdat soudu, by jeho „bohaprázdná huba byla navždy provazem zavřena“. Přítomní protestanté s odporem sledovali tuto náboženskou „rozmluvu“. (1588.)
- 54** Mučednická rodina *B e l l a m y* jest doklad, jak tito „křesťanštější křesťané“ chápali přikázání bliženské lásky. Na svém zámku *W o x i n d o n u* poskytli občerstvení umírajícím uprchlíkům *B a b i n g t o n o v i* a jeho čtyřem druhům, obviněným ze spiknutí proti životu anglické papežky. Za to musili před soud, *B a r t o l o m e j* zemřel ve strašných mukách na skřipci, *J e r o n y m* krutě popraven, stará matka zemřela v žaláři (v *T o w e r u* 1586), a dceru svedl netvor *T o p c l i f f e* k nečistému hříchu, načež odpadla a zradila, kde se skrývá katolický misionář.
- 55** Působení jesuitských misionářů v Anglii a jejich snahy přivést zbloudilé do církve, z které byli násilím odvráceni, jakož i udržet věrné katolíky v jednotě pravé víry, popisuje *F ü l ö p* (č. 31) opět docela nesprávně a stranicky - už způsobem podání. Od protestantské vlády byli ovšem prohlašováni za velezrádce, ale byli jimi skutečně? Ve válce se Španělskem nepřešel

ani jeden z tisíců a desetitisíců utiskovaných katolíků na stranu nepřítele vlasti, jak bylo u nás v letech 1939-45 na denním pořádku, že Češi prokazovali udáváním i jinak vydatně služby ujařmitelům své vlasti. Na popravišti se odsouzení kněží a misionáři modlili za královnu a osvědčovali, že neměli nikdy zrádných úmyslů proti vlasti; od papeže Pia V. vymohli jesuité, aby odvolal svůj neblahý výnos (sesazení Alžběty) a dovolil anglickým katolíkům ji za královnu uznávat. Edmund Kampian, přiveden k ní a tázán, zda ji za svou královnu uznává, odpověděl bez váhání kladně. Každému mučenému a odsouzenému katolíku byla slibována milost, zřekne-li se víry. Bl. Jan Ogilvie T. J., přemlouvaný od predikanta, přiměl ho k veřejnému doznání, že není odsouzen pro velezradu, nýbrž pro víru. Fülöp, jenž všecku literaturu tohoto předmětu se týkající zevrubně prostudoval, píše o velezrádných rejdech jesuitů, o pekelných nebo ďábelských hnízdech, kde tištěny knihy (náboženské, ne velezrádné ani protivládní!) a zřejmě sympatisuje s Walsinghamovými slidiči a pochopy.

- 56** Křížové výpravy proti *Albigenským*, správně proti *katarům*. Byli to sektáři, u nichž se ujaly bludy, zavlečené z orientu různými kupci na evropský západ. Manichejští, bogomilové a zvláště pauliciáni... Tito zakazovali manželství, a při schůzkách prováděli pusté orgie; jejich hlavou byl Baanes zvaný Nestoudný († 801). Jejich zvrácenosti kataré přijali a ještě stupňovali, smísivše je s jinými bludy. Těžce nemocné vraždili, aby jim „zajistili nebe“, manželství pojímali jako pauliciáni, svou nauku o zlém bohu vzkřísili pohanskou pověrou o čarodějnicích (*kapitola 45.*). Tito „asketové přísných mravů“ (kataré = čistí) pálili, bořili, drancovali, vraždili, mučili... V jejich baštách Toulousu, Montpellieru a Bezierzu se nesměl kněz ani ukázat; při schůzkách se oddávali bezuzdným neřestem, navazovali přátelské styky se Židy a saracény. Církev se pokoušela obrátit je napřed kázáním („misiemi“), a to přes sto let (od Rudolfa Plamenného, † 1101, až k sv. Dominiku, † 1221). Když však došlo až k tomu, že papežský legát byl úkladně zavražděn (č. 31), vyhlásil papež křížovou výpravu; francouzský král jí postavil v čelo Šimona z Montfortu. R. 1209 bylo Bezierzu dobyt, v městě nastala krvavá řež. Po 200 letech se objevují první lži: opat Arnold, muž šlechtěný a milosrdný, prý podněcoval vojáky k vraždění Aragonský král Petr, oddaný pití a Venuši, se spojil s kataré z politických důvodů, byl však poražen u Murtea 1213. Tím mohla být výprava skončena; jenže Šimon pomýšlel na rozšíření vlastní moci, a tak se válka zvrhla v politickou, trvající do r. 1229. Jižní Francie vypadala jako Čechy po válkách husitských nebo třicetileté. Francouzští romanopisci à la Jirásek vzdychají, že prý to byl „vyhlazovací boj barbarského severu proti kulturnímu jihu“. Jak se ona „kultura“ u katarů projevovala, jsme nadhodili - dalo by se o tom povědět trochu více! - (Alexander III. r. 1162: „Lépe odpustit vinným, než vzít život nevinným.“)

- 57** Světským ochráncem katarských bludařů a hlavou ozbrojeného odporu proti církvi byl toulouský hrabě *Raymund VI.* Jeho otec *Raymund V.* psal r. 1177 papeži: „Duchovní meč slova Božího jest nedostatečný, nutno sáhout k meči železnému.“ Nicméně papežové váhali, jeho syn však se dal sám bludem nakazit. Innocenc III. poslal k němu legáta Petra de Castelnau, a ten vytýkal *Raymundovi* směle křivou přísahu, kdyžtě po smíru s církvi se zase

bludu oddal a kacířství podporoval, načež ho podle práva vyloučil z církve po druhé. Raymund pozval legáta k přátelské schůzce do Gilles, tam se ho zmocnil a jal se mu vyhrožovat; Petr zůstal neoblomný. Občané ho ve zbroji provázeli až k Rhôně, a v okamžiku, kdy se chystal k přeplavbě, přicválali dva Raymundovi ozbrojenci a zezadu ho prokláli (15. ledna 1215). „Kéž ti Bůh odpustí, jako ti odpouštím já.“ Umíraje povzbuzoval své společníky k věrnosti u víře. Říkal: „V tomto kraji nebude mít věc Kristova úspěchu, dokud některý hlasatel jeho víry nevycedí krev. Kéž bych byl já první!“

- 58** Když byl augustinián Petr Arbués vřaděn od Pia mezi světce, stal se tento neznámý muž rázem v jistých kruzích známým. Brožury psaly o „krvežíznivém starci“ (bylo mu 43 let!), „jenž za 16 měsíců (byl v úřadě necelý rok!) dal upálit tisíce lidí, tisíce mučit“. Tak na př. prof. Löwenberg a Schottmann. Když P. Bauer, jenž působení Petrovo důkladně studoval, vyzval autory, aby dokázali, že dal popravít jediného člověka, byli zticha. Pověstným se stal obraz Kaulbachův: „Petr Arbués z Epily, velkoinkvizitor (?) jesuitský (???)“. První jesuita se objevil na zeměkouli teprve za 75 let po smrti Arbuésově! Petr A. byl muž svatého života, zavražděný na stupních oltáře v Saragose o půlnoci 14.-15. září 1485. Doklad, že mezi inkvizitory byli někdy i světci, dalecí vši krutosti a obracející k pravé víře jen mečem slova!
- 59** Lutyšský biskup W a z o († 1048) nechtěl ani slyšet o trestání bludařů státem, zvláště ne o trestu smrti, a dokonce o upalování.
- 60** Při ordaliích si počínali biskupové nejednou tak, jak rozum a svědomí kázalo; nemohli se jim vždy vyhnout, nechtěli-li popudit proti sobě lid; volili tudíž nějakou mírnější zkoušku, která obyčejně nedopadla pro podezřelého (z čarodějství nebo kacířství) zle, anebo zúmyslně proces protahovali. Ale stávalo se, že někdy lid přese všechno vrazil do vězení a nešťastné pobil.
- 61** Tomáš P ö s c h l, narozený v Čechách, † 1837 ve Vídni, založil sektu Bratří a sester na Sioně. Sám byl čistých přísných mravů, ale jeho lidé se brzo zvrhli, a stát musil sektu potlačit, poněvadž r. 1817 došlo k lidské oběti.
- 62** Digby vypravuje (Ages of Faith, kniha VIII.) o protestantském filosofu, jenž mluvil s katolickým knězem: „Bylo by lépe, kdybychom se nedovolávali nadále Otců a církevních učitelů na důkaz svých mínění. Přece však musíte uznat, že v učení o Eucharistii máme svatého Augustina na své straně.“ Knězi byla jeho logika trochu divná; otevřel však kněžské hodinky a četl mu místo, kde se Augustin shoduje s katol. učením. „Dejte mi to sem, opiši si to; jsem zvědav, jak budou moji kolegové v koleji rozpačiti, až jim to přečtu.“
- 63** Vandalský král H u n n e r i c h zapověděl kartaginskému biskupu Eugeniovi kázat lidu anebo dovolit vstup do katolického kostela některému Vandalovi (vládnoucí obyvatelstvo germánské, ariáni, kteří podrobili katol. obyvatelstvo sev. Afriky). Mnozí Vandalové propadli smrti jen proto, že navštívili katolické bohoslužby.

- 64** Gnostikové... Slovo gnóse (poznání) mělo tehdy asi takový zvuk jako dnes slovo věda nebo inteligence, pokrok... Pokládali se za elitu tehdejší společnosti, oddáni skepticizmu, chodili k hadačům, jasnovídcům, prosili o vzkazy ze záhrobí, žasli nad skákajícími stolky a odpovídajícími duchy; při tom se bez ustání dovolávali Písma a měli v ústech stále jméno Bůh, nemyslíce při tom na osobního Boha, tak jako dnes mnozí mluví o náboženství a myslí na vše možné, jenom ne na uctívání Boha.
- 65** Marek, žák Valentinův, působil kolem r. 150. Jeho blud trval ještě ve 4. století; tento muž klamal zvláště ženy a sváděl je bez ostychu k hříchu.
- 66** O fité, společné jméno mnoha sekt, měli bohatou literaturu apokalyptickou (evangelium Filipovo, Velké a Malé dotazování Mariino... toto zvláště obscénního obsahu, takže stojí na stejné úrovni jako Lutherovy Tischreden), tropili pusté orgie nebo si zkracovali život přehnanou fakířskou askesí.
- 67** Klaudius, španělský bludař 9 stol., jeden z prvních pokřtěných odpůrců kříže a snad obrazů vůbec. Wiklefishé nazývali kříž shnilým dřevem, méněcenným než strom. Příznačná jest inferální nenávisť skoro všech bludařů vůči kříži; husité, luterští, kalvínci atd. je všude s jásotem rozbíjeli, nevěra nejinak. Turci při dobytí Jerusalema ponechali křesťanům svobodu vyznání i všechny zvyky, s jedinou výjimkou: žádný kříž nesměl být nesen při průvodech, žádný kříž na věžích, žádný zvon. Tato instinktivní nenávisť nevěry a bludu proti kříži jest nám důkazem, že jsou ve službách toho, jenž se kříže děsí, a že kříž, symbol katolické církve, jest symbolem pravdy a božské moci.
- 68** Tridentský sněm, jenž uvedl nový život do staré církve, sněm, po němž začala proudit nová čerstvá krev všude tam, kde dříve hniloba, všude vanul svěží duch obnovy, svatosti, apoštolské horlivosti a neúnavné práce, kde dříve stagnace... S tímto sněmem srovnal synodu westminsterskou r. 1643-53, svolanou parlamentem k reformě anglických náboženských zmatků a k sjednocení státní „vysoké církve“ se skotskými presbyteriány, s nimiž bylo lze ještě nejspíše ve spojení doufat. Přítomno 121 bohoslovců, 10 členů vyšší a 20 členů nižší komory sněmovní, ujednali agendu, konfesi, dva katechismy, parlament vše schválil, a každý si potom šel nadále svou cestou.
- 69** Církev proti pověře brojila a ji potírala ze všech sil. Kouzelné listky byly zakázány a trestány exkomunikací; kouzelné formule proti nemocím zakázala římská synoda r. 712. Věštčům a kouzelníkům ukládáno v Římě pokání sedm let, a těm, kteří k nim šli „dát si hádat“, 1½-3 roky. Jinde trestání doživotním žalářem, ve Španělsku zbavení některých občanských práv (nesměli být svědky u soudu). Zakázány amulety (viz dekretály slavného právníka Ivo de Chartres, biskupa, nahoře č. 11). Pověra tedy bujela, ale 1. jako pozůstatek pohanství, proti němuž 2. kněžstvo vši silou bojovalo. A ajta, najednou r. 1829 musí papež dávat instrukce francouzskému kleru, jak si mají počínat v boji proti pověře (čarodějníkům!), která bujela v řadách osvícených Francouzů! Téhož roku psaly pařížské žurnály o křesťanském dítěti zavražděném od židů, poněvadž prý jeho tuk chrání před nemocí, a za málo let potom v Insterburgu

v Prusku zabil (žid?) pastýře, aby si z jeho tuku udělal svíci, kterou by se učinil neviditelným, jak před soudem doznal.

C) Boj církve se státní mocí.

Viz o tom v kapitole „Pověra“ - s pověrou musila církev svádět neméně urputný boj než s bludařstvem.

Viz Mučedníci (kap. 15. a 29.). Pronásledování římské, perské, ariánské, obrazoborecké, donatistické, protestantské, japonské, mexické, nedávno ve Španělsku, jakobínské atd. Viz též Misie (kap. 24.). Svět . . . pozemské cíle sledující svět nenávidí církev, která hlásá odpoutání od světa i od tvoji žádostivosti, svým učením a svými věžemi ukazujíc vzhůru . . . „Naše vlast jest zde,“ volá svět. „Tvá pravá vlast je tam,“ odpovídá církev. Duch Kristův a duch světa se nesnesou nikdy . . . Ke kolisi musí dojít. Zbraně světa v tomto boji? Nač se shánět po zbraních, když má tak mocné spojence, voj nezřízených vášní! Nicméně má zbraně a jaké! Fysické i duchovní! Brutální moc, zákonodárny sbory, diplomacii, fanatismus davu, falešnou vědu, armádu bludařů . . . Zbraně církve? Pouze kříž Kristův a pomoc nebe; vědomí spravedlnosti a práva samo by jí k vítězství na této bídné zemi nepomohlo!

- 70** O bludařích a nevěrcích řekl Pán: „Když slepý slepého povede, oba do jámy upadnou.“ Král Jan Lucemburský, slepý, navštívil svého chromého souseda Albrechta Habsburka ve Vídni. Po rozmluvě chce odejít, ale nemůže najít dveře, Albrecht mu chce pomoci, a nemůže se zvednout s pohovky.
- 71** Sir Henry Spelman v Dějinách svatokrádeže vypravuje, kterak mnozí baroni a rytíři zabírali církevní majetek, Jindřich IV. anglický chtěl zabrat všechny církevní statky, za císaře Oty chtěli mnozí reformovat církev „k původní apoštolské chudobě“ a to tím, že by sami její statky sebrali - tedy 400 let před českou a 500 let před luterskou „reformací“! Ve Francii se snažili těmto pokusům dát právní podklad a zákonité formy (zrušení Templářů!). Ve 13. stol. tam nazýván ďábel „protikněžským advokátem“, ve stol. 14. různé romány (Songe du Verger, S. du Vieux Pèlerin) připravovali půdu k úpadku moci kleru a ke konfiskaci církevních statků. „Bůh byl napaden právní cestou.“
- 72** Tvrzení, že teprve novověk naučil „muže“ osvobodit se od bázně před Vatikánem, jest planá vychloubavost. Takoví „hrdinové“ byli odedávna. Fridrich II. Stauf při zprávě, že jest exkomunikován, prohodil: „Dosud jsem papeže poslouchal (?), teď však žádný mír s pyšným.“ Jan Bezzemek byl ve víře tak lhostejný, že ho někteří pokládali za tajného mohamedána. Svatému Anselmovi radili, aby neprovedl svůj úmysl (exkomunikovat krále), protože by se prý jenom smál. Jan B., jehož můžeme směle zařadit mezi pronásledovatele církve, řekl: „Bude-li nad mou zemí prohlášen interdikt, vyženu všechny biskupy z říše a zaberu všechny církevní statky; každého římského katolíka (byli všichni - krom židů!) pošlu za hranice s uřezaným nosem a vypíchnutýma očima“

ma." Kardinál Richelieu měl tak malou úctu k sv. Stolicí, že hrozil váhajícímu papeži, nedá-li dispens k sňatku princezny Henrietty s protestantským anglickým králem Karlem I., bude prý sňatek uzavřen bez dispense (šlo o politické výhody pro Francii). Uvádíme ne jako příklady hodné následování, ale abychom ukázali, že nic nového pod sluncem a že ani Hus nebyl první, jenž neposlechl církve (Mt 18. 17) a vzepřel se proti nejvyšší autoritě církevní.

73 Světská vláda biskupů měla přednosti i nevýhody. Jak se dostali k světské moci? Zprvu bývali voleni od věřícího lidu za rozsudí, poněvadž pak nebylo se bát nespravedlnosti jako u úplatných soudců světských. V Anglii král Knut (ř 1035) vida, že surový lid nedávno na víru obrácený má málo úcty k biskupům, když chudobně žili, jako by byli muži z lidu, dal jim sám podíl na soudní moci, učinil je vévody a barony, obdaroval je i pozemky. Tím stoupla v očích lidu reputace jak jejich tak církve; jenže statky biskupské vábily nehodné... byl to danajský dar a dvojsečný meč, jehož ostří později zranilo církev!

74 Jiný pramen sporů mezi církví a státní mocí středověkou byly zlovyky, vzniklé vlivem feudálního systému na vyšší klerus. Z počátku vládcové od biskupů vasalskou přísahu nežádali. Biskupové shromáždění v Quiercy se brání tuto přísahu složit a prohlásit se tak formálně za královské vasaly. Ponenáhlu se však věc stala obvyklou, ovšem ne k blahu církve - vzpomeňme bojů o investituru! Protivníci dovozují z nich, že církev „bránila dávat císaři, co jeho jest, vměšovala se prý do vnitřních záležitostí státu...“; jindy zase jí vytýkají, že se příliš přátelila s vládci! Následky feudálního systému jsou známé: vojenská povinnost, jež lpěla na statcích církevních (biskupové byli majetníky feudálních domén; proto podle feudálních zákonů musili mít podíl na válečných podnikcích pánů, jichž vasaly byli; někteří jen neradi plnili tuto nemilou povinnost; opat Nigello na př. o sobě prohlásil, že nikdy nikoho neporanil, třebaže musil jednou vzít do rukou meč), investitura, jež se stala pramenem simonie a mařila svobodnou volbu biskupů... Řehoř VII. prohlásil: „Nežádám nic nového; chci jen obnovit stará zřízení církve. Nejchudší ženě je dovoleno, aby uzavřela sňatek s mužem podle vlastní volby; jen církvi se brání, že nemůže žít spojena se svým snoubencem.“ Sv. Bernard: „Jaká zvrácenost, dát přednost válečné službě před duchovním stavem, foru před chrámem, pozemskému zaměstnání před nebeským.“ Tak píše, když arcijáhen pařížský Štěpán Garlande se stal hofmistrem při dvoře krále Ludvíka VI. (Viz kap. 20. č. 29.)

75 Aby kdo porozuměl boji, jež ve středověku státní moc vedla proti církvi, musí studovat i dějiny práva, jak občanského tak církevního. Za starověkých krvavých pronásledování měla církev naprostou svobodu uvnitř, byla nezávislá ve své správě, učení, kázni... Sotva jí dal Konstantin svobodu, sotva se křesťanství stalo náboženstvím státním, už se pletli císařové do práv církve po způsobu starých despotů; dosazovali a sesazovali biskupy, žádali taxy za jich potvrzení, posílali je do vyhnanství, když jim nebyli ve všem po vůli (i ve věcech víry!), a kacíři? Ti císařům v boji proti svobodě církve vydat-

ně pomáhali. Sami se jim ke všemu propůjčovali za nejpovolanější nástroje, nenáviděli církev, jejíž svoboda byla na překážku jejich intrikám, čekali pomoc od císařů. Šlo o svobodu církve, tedy o existenci církve! Teprve reformací dosáhli vládcové, co chtěli: stali se hlavou svých „církví“, rozhodovali o učení a kázni, uplatňovali násilně zásadu: „Či země, toho víra“ (t. j. jejich víru musil lid volky nevolky přijmout).

76 Církev musila o svobodu bojovat i na západě. Nebylo to sice tak zlé jako v Cařihradě; krom toho se zde biskupové bránili a mnohdy despotismu vládců i ubránili, zatím co v Cařihradě byli ochotnými nástroji jejich libovůle, chtějíce se tak udržet na prestolu. Barbarští národové po svém obrácení (na severu Evropy) nemohli pochopit dlouho, že do záležitosti církve se nesmí vláda plést. Jaký vliv na věci čistě církevní si osoboval i tak velký přítel a příznivec církve jako byl Karel Veliký!

77 Sv. Tomáš Becket, arcibiskup canteburyský, mučedník obhajoby práv a svobody církve: „Sladké jest každému tyranovi hořké otroctví církve.“

Jak došlo ke sporu mezi ním a králem Jindřichem II.? Král sám učinil tohoto svého dvořana lehkých mravů primasem anglickým, doufaje, že v něm bude mít povolný nástroj svých despotických choutek. Jenže T. po přijetí svatých svěcení se docela změnil; vznešený úřad uvedl jeho život na dráhu docela jinou. Král chtěl prosadit: „Jen s dovolením královským smějí se biskupové odvolat k sv. Stolicí; bez jeho dovolení nesmí žádný biskup jít do Říma, byť byl od samého papeže předvolán; bez jeho dovolení nesmí být exkomunikován žádný královský úředník nebo vasal; nad jejich územím nesmí být vyřčen interdikt; biskupové nesmějí trestat křivou přísahu; sami však musí přísahat za sebe a za své nástupce (I), že budou beze změny zachovávat královské zvyklosti, jinak pozbývají vši církevní pravomoci a budou trestáni vyhnanstvím i s těmi, kdož by je podporovali.“ Josefinismus 12. století! Nic nového pod sluncem! T. odpověděl: „Tyto ohavné zvyklosti byly od mnohých sněmů odsouzeny. Kdybych mlčel, vedlo by to k zániku církevní svobody a snad i ke ztrátě křesťanské víry. (Tak tomu skutečně bylo o 350 let později za Jindřicha VIII.) Neboť kdo by se pak odvážil promluvit jediné slovo? Kdo se odváží postavit na odpor Antikristu, když my (biskupové) budeme mlčet k tomu, co tropí Antikristův předchůdce? Takovým mlčením se stanou vládci tyranu (Jindřich VIII.), a církvi nezbude žádné právo leč to, které jí král dovolí.“ Marně se král dovolává příkladů Maďarů. „Kdybych tuto přísahu složil, pak by ji musili složit všichni biskupové a kněží (J. VIII.), a to jest břímě, jaké se neukládá ani vojákům nebo sedlákům. Jiní vládci pak budou jeho příkladu následovat, a jak by mohl biskup svůj úřad plnit, kdyby se dal takto svázat? Od nepaměti byla v Anglii žádána vždy jen přísaha kanonická, a já nikdy nedopustím zavedení nové přísežné formule.“

78 Již několik staletí tropili jistí lidé pekelný pokřik, když papež někoho exkomunikoval. Co dostali od „přátel svobody“ Řehoř VII., Alexander III., Bonifác VIII., Pius VII., že se osmělili vládce vyloučit z církve a tak spáchat neslýchaný zločin proti svobodě! A aj, r. 1848 řval celý zednářský nevěrecký

Řím, že papež musí exkomunikovat rakouského císaře. Je prý ve svědomí zavázán chránit svůj (Církevní) stát, který prý sám Bůh papeži dal; běda prý tomu, kdo na něj sáhne! A zároveň řvali, že Řím nesmí být nadále kněžským státem! Proč jim tak šlo o onu klatbu? Poněvadž by tím jejich akce v severní Itálii proti Radeckému dostala v očích lidu ráz svaté války, což by bylo pomohlo k zfanatisování davů!

79 Exkomunikace byl převelmj obvyklý prostředek, kterým pracoval průkopník svobody svědomí, wittenberský papež. Když měšťané žitavští vyhnali kazatele, kterého on jim dal, vydal v březnu r. 1531 dvě exkomunikační „bully“ tohoto znění: „Gnad und Friede in Christo. Nemáte práva uloupit kazatele a úřad, jak se vám líbí (t. j. sesadit a dosadit); to je věcí zemského knížete, aby vám tu záležitost spolu s biskupy (!protestantskými!) uspořádal. Vidím, že vám nezáleží zhořla nic na tom, co mne mrzí nebo co se mi zdá nesprávným, nehledě k tomu, že byste měli mít ohled na mne, jenž jsem tak těžce evangelion získal a udržel, jehož jste se stali účastnými a jehož nyní proti nám všem užíváte. Proto vás prohlašuji za odříznuté údy Kristovy; žádný farář a kazatel u vás nevydrží ani měsíc...“ Druhá exkomunikace se týká Štěpána Rotha, čelného a vedoucího měšťana v Žitavě: „Myslíte, mladíci milí, že můžete poroučet v kostelích (v církvích) a renty, které jste nezaložili a které nejsou vaše, loupit a dávat komu chcete, jako byste byli nad kostely pány? Živ jest Hospodin, nepodám-li si já tebe a ostatní žitavské bestie v nějakém pamfletu k veřejnému příkladu takového škandálního jednání (... dich in irgend einer smähschrift traktiren zum öffentlichen exempel). Já tebe s tvými tovaryši vylučuji ze společenství mého Pána Ježíše Krista, Pán Ježíš Kristus nechať k hanbě přivede úmysly tvé i tvých tovaryšů, amen.“ Jak zněla odpověď žitavských, nevíme, ale zdá se, že nepřiliš lichotivě - wittenberský papež ji ani nedočel a zaklínal se, že celý život nechce od nich dopis, ani za sto zlatých ne. Faráři v Žitavě Hausmannovi píše pln vzteku o jeho ovečkách: „Ti gauneři mne nazývají buřičem, lžou jako kluci, jsou to svatokrádci, kteří Duchu svatému (Lutherovi!) jeho úřad a čest loupí a sami se Duchem svatým činí (jako Luther!). Tak se učí evangeliu!“ - Dobrý Luther na vlastní pěst, nemáje k tomu oprávnění (církevního samozřejmě, ale ani od světské vrchnosti) rozloučil manželství jakéhosi Erharda Kotze, třebaže jeho žena Luthera za rozhodčího neuznávala a před jeho „soud“ se nedostavila, když ji před svou stolicí citoval. Z toho byl v Žitavě rámus, a L. píše zase Hausmannovi: „Jsou to darebáci skrz na skrz; když nejsou spokojeni s mým rozhodnutím, ať sami soudí a vládnou ve jménu ďábla.“

80 Město dosadilo nového kazatele, nedbajíc ani svého „papeže“ ani faráře. Luther vyzývá Hausmanna, aby jim s kazatelnou řekl, že jsou svatokrádci, zloději, lupiči; hrozí zase interdikttem, exkomunikací - on, jenž byl prorokem a průkopníkem bezmezných práv a vlivu obcí na církevní věci - dokud se mu to totiž hodilo a jeho cílům sloužilo! Co píše nahoře č. 79 o kradení a loupění církevních rent, bylo radno říci knížatům, které on sám k takovému zlodějství a loupění vyzýval! Magistrát žitavský i nový kazatel pramálo blesků svého „papeže“ a jeho „exkomunikace“ dbali; odvolal se tedy ke kurfirstovi -

k „vrchnímu papeži“! V červnu 1531 píše: „Mám takový dopal na ty vzteklé furie, pokládám je za vyloučené ze své církve (dobrý „muž Boží“ se podřekl, místo co by řekl „církve Kristovy“!), Bůh ať trestá jejich zlobu, amen. Jsou to pomatenci, blázni, nepřátelé Boží.“ V dalších listech („bullách“) je stále nazývá bestiiemi. Který papež psal kdy tak surově, sprostě a neurvale? Ani proti bludařům tak nehřměli! Dobrý „muž Boží“ si stěžuje r. 1533 Spalatinovi: „Ó ohavného nevděku našeho století! Sedláci v naší zemi všude brojí (conspiriren) proti evangeliu, ale přesto užívají co nejpyšněji svobody evangelia!“ L. myslil, když je osvobodí ze „jha papeženství“, že z vděčnosti za to skloní ochotně šije do chomoutu jeho a budou ho otrocky poslušni; jenže dobří si řekli: „Když svoboda, tak svoboda.“ (Podrobněji o tom píše nejlepší znatel Lutherovy korespondence, konvertovaný pastor Evers ve spise Martin Luther.)

D) Boj církve s barbarstvím.

Barbarství názorů - hrubá pověra; barbarství mravů - naprostá surovost. S obojím musila církev bojovat, dlouho bojovat, než se pověra poddala světlu veškeré kultury - vědecké, hospodářské, sociální atd.

Kláštery.

- 81** Kláštery prý vznikly z buddhismu nebo z modloslužby Serapionovy v Egyptě. Není tedy pánům jisto, jak se zrodily, jen v tom jsou zajedno, že jsou původu pohanského. Co na to odpovídají fakta historická? P a v e l, první poustevník, odešel r. 250 na poušť u egyptských Théb, aby unikl pronásledování; palmy mu poskytly oděv i pokrm, zemřel r. 340 u věku 112 let. A n t o n í n odešel na poušť, chtěje doslova vyplnit slovo Páně: „Prodej vše co máš, a rozdej chudobným . . .“ Teprve za 20 let po mnohých prosbách přijal k sobě několik jiných druhů a žil s nimi pospolitě. P a c h o m i u s žil po přijetí křtu deset let pod vedením starého poustevníka, pak založil na jednom nilském ostrově „kláš-ter“, aby pomáhal i jiným ke spáse. Když se dostalo církvi od Konstantina svobody, drali se do ní i nehodní; lepším duchům se zprotivilo žít pospolu s takovými „vyznavači“ Krista, a proto raději odcházeli do samoty. A m m o n i u s ze vzácného egyptského rodu tak učinil po 18letém svatojosefském manželství, M a k a r i u s starší (ř 390, 90letý), žák Antonínův, se odebral na poušť sketskou, m l a d š í (ř asi 408) na poušť lybijskou, za oběma šlo mnoho jiných. Jiný Antonínův žák, H i l a r i o n, se odebral do Palestiny, B a s i l poznal poustevnický (případně klášterní) život na cestách a uvedl jej do Malé Asie (jeho regule dosáhly největšího rozšíření na východě, asi jako Benediktova na západě, basiliáni tvoří dodnes největší procento mnichů v orientě), M a r t i n de Gallilee, a konečně B e n e d i k t, otec mnichů v západní církvi (zprvu poustevník) do Itálie, proniknuv mocí svého velkého římského ducha nezbytné předpisy a pravidla pospolitého řeholního života, přizpůsobiv je duchu a kultuře západu. Jako jiní opati, nebyl ani Benedikt knězem. Kláštery prý vznikly

z pohanství, a právě pohané proti nim nejvíce zuřili... ti, kterým do nich nic nebylo! Filozofové Libanius a Eunapius byli jich zuřiví odpůrci (lze je tedy pokládat za otce všech pozdějších odpůrců řeholí, Wikleffa, Luthera, osvícenců, jakobínů atd.), spílali mnichům „černých“... tedy úctyhodně stará nadávka! Heeren pokládá Libaniův jedovatý posměch za oprávněný! Nevádí ovšem důvodů, které by ho k tomu opravňovaly. Psaní knih, které bylo dříve zaměstnáním otroků, stalo se nejčestnějším zaměstnáním mnichů, což platí i o zemědělství a orbě.

- 82** Julián Odpadlík nenáviděl mnichy, ariánský Valens je pronásledoval barbarsky, vraždil, odsuzoval do dolů, obrazoborci je mučili rafinovaně (v Cařihradě byli vyhlazeni nadobro, kláštery zničeny nebo proměněny v kasárny, knihovny spáleny). Lachanodracco, prefekt Tracie, prodal všechny kláštery celé své provincie se vším, co měly, knihy zničil. Nedivno, že benediktinský hymnus o svátku Všech svatých řádu praví: „Uprostřed hadů jste život trávili, uprostřed draků zuřivých...“
- 83** Kronika slavného kláštera svatohavelského: „Kdyby nám nebyl svatý Otec Havel nápomocen, byl by nás kostnický biskup Sidonius nebo opat Kurdman zničil. Od počátku až do dneška nechybělo nikdy tomuto klášteru pronásledování, utrpení, pomluvačů a závistníků.“
- 84** Alegorie Doctrinal de Court od Petra Michaulta, líčící neřesti jeho doby, předvádí alegorickou postavu Dérision (Výsměch), která zakazuje lidem mít v úctě kněze, mnichy, zato však chválí mnichy uteklé! Zajímavé jest, že ti, kdož tupili a zesměšňovali kláštery, snižovali i ženu, a to jak středověcí bludaři, tak reformátoři 16. stol. i jich následovníci.
- 85** Zábavnou literaturu středověké Francie tvořily krátké národní povídky, vypravování, zvaná *fabliaux* nebo *fablaux*, původu snad východního. Přednášeny obyčejně od trubadurů, uchováno jest jich 147 (ze stol. 13. a 14.), některé milé, něžné, naivní, jiné žertovné, většinou však kluzké. Trubaduři bavili těmito fraškami lid nevysoké úrovně, a aby působili smích, zapletli skoro vždycky do špinavé aféry nějakého mnicha. Dnes řekne nesoudný historik: „Ejhle, takové byly tehdy kláštery!“ Bude-li kdo v příštích staletích čerpat své vědomosti o katolících a kněžích 20. století z toho, co o nich psávaly jisté noviny, utvoří si stejně „objektivní“ úsudek jako z těchto *fablaux* o mniších 13. stol. Jeden z těchto trubadurů (potulných pěvců) navštívil i proslulé kláštery Clugny a Clairveaux, aby měl látku k satírám, ale dozrává upřímně, že sotva kdo mu bude věřit. (Viz Massieu, *Historie francouzské poesie*.) Lze často číst nářek těchto hamižných tuláků, že jejich řemeslo jde zle, třebaže mají zásoby nečistých historek. Lid jim nevěřil, ale chtěl se bavit; v některých krajích však nebyli rádi viděni ani slyšeni. Dante odsuzuje jednoho do očištěnce, druhého do pekla.
- 86** Nepřítel církve *Capectigue*: „V klášterních zdech 12. stol. mohla být nalezena přisnost a nelíčená zbožnost počáteční církve.“ - Protestant *Cowley*: „Být filosof neznamená jiného leč odejít ze světa... ze světa lidského

do světa Božího... tak aby o činech Pelopovců ani neslyšel." (Ut nec facta audiat Pelopidarum; potomci Pelopovi, syna Tantalova, Atreus a Thyestes, podle řecké báje páchali neslýchané nepravosti.)

- 87** „Není možno nevidět, byť jen při povrchní znalosti středověkých dějin Evropy, jak mnoho vděčil tehdy svět klášterům. V oné době nepořádků a zmatků byla nade vše chválu vznešená ona místa, kde byl Bůh lépe ctěn nežli jinde, kde sirotek a vdova našli soucit a přístřeší... Pokoj a asyl pro bezmocné děti a starce, centra, odkud se šířila orba přes holé pahorky, neúrodné roviny a bažinaté kraje a tak zjednán chléb milionům, kteří by byli zahynuli hladem, místa, jež byla ochranou vědy tehdejší a zdrojem budoucí, kde talent našel vzpruhu, pomoc a odměnu, centra měst, která v pozdějších dobách své pyšné paláce korunovala křížem katedrál k nebi čnějícím..." Tak protestant *Maitland* a jiní.
- 88** *Pasquier* (vlažný): „Francouzskou církev po velkých zmatcích, které na ni dolehly za Karolingů, reformovali mnichové.“ *Michelet* (protestant, radikál): „Tehdy každý genius církve se utíkal do kláštera. Církev byla asylem lidské společnosti, kláštery asylem církve.“ Protestant *Weewer*: „Kamenem by bylo hnulo, jak nařikal venkovský lid pro kláštery (když byly zrušeny od Jindřicha VIII.), které jim skýtaly tolik pohostinství.“
- 89** *Herder*, vrstevník Goethův, osvícenec: „Bez katol. kněží by byla Evropa pravděpodobně mongolskou pouští. Stojí-li v čele civilisace, vděčí za to především katol. kněžím a mnichům.“ Přírodovědec *Oken* v Jeně, radikál: „Bez katol. kněží a klášterů bychom byli polodivokými kmeny...“
- 90** *Benediktini* nejen vzdělávali půdu, zakládali i města (Fulda, Eichstätt, Sv. Havel a jiná). Prusko nemělo měst před příchodem Německého rytířského řádu; v době hladu spěchali mnozí z Německa tam do založených měst, aby žili pod ochranou řádu. Lidé nejen že rádi „pod berlou“ sloužili; bydlili též rádi nablízku opatství. Některá, na př. St. Claude ve Franche Comté, dala takto vznik velkým městům; srovnej jména měst: Lachapelle, Abeville, Montreuil (= monasteriolum) a podobná.
- 91** Některé synody zakazovaly opatům dávat svobodu nevolníkům a otrokům, jelikož se prý „nesluší, aby tito zaháleli, zatím co mnichové pracují.“ Kde tohoto zákazu nebylo, dávali opati často svobodu, zvláště když při založení kláštera dostali od zakladatele mnoho pozemků s nevolníky.
- 92** V universitách nebylo stagnace, byly často reformovány (studijní řád atd.), a to buď od papežského legáta, nebo se věc vyjednávala před papežem v Římě. Sorbonna prodělala reformy r. 1215, 1278, 1366, 1452. Dnes?
- 93** „Kláštery sídla nemravnosti.“ „Podle Nietzsche, poněvadž mnichové čistě žili a sebeovládání prohlašováno od někooho za nemravné? „To ne - ale proto, že mnichové nežili čistě.“ „Pěstovali tedy volnou lásku podle vašeho receptu - pak prohlaste za semeniště nemravnosti svou nauku, své knihy, a za nemravné sebe!“

Nepopíráme, že časem kláštery upadaly a upadly. Ale jest pomluva, doba největšího úpadku dala církvi řadu světců a učenců v řeholním rouše.

- 94** Jaký úpadek nastal na universitách vlivem reformace, lze se dočíst u Janssena. „Otec reformace“ byl zarytý a fanatický nepřítel věd a universit. Papežové je zakládali a podporovali. První byla v Paříži, druhá v Bologni, v celé Evropě před vystoupením reformátorů 66, v Německu 16. Oxford měl r. 1200 na 4000 studentů, Bologna r. 1260 na 10.000, Paříž v 16. stol. 40.000. Každá nově založená universita byla založena jménem (případně se schválením) papeže. Vzpomeňme našeho Karla IV.! (O tom, jak university vznikly, pojednáme jinde.)
- 95** Tvrdit, že reformace byla příčinou, že nastal v 16. stol. rozmach věd, jest nesprávné. Přečtěme si jak soudil „otec reformace“ o vědách a universitách! Nazýval je vražednými jamami. Brzo po jeho vystoupení nastal žalostný úpadek universit. O tom, jak protestanté pálili knihy (a cenné, nikoli pověřivé jako Koniáš), se mnoho nemluví! Viz Janssen, Dějiny německého národa, svazek II. III. Jisto však jest, že reformace obrátila znak člověka od nebe k zemi, a proto si více hleděli toho, co na zemi jest, tedy jen materiálních hodnot.
- 96** Na Velehradě byla od cisterciáků neobyčejně pěstována úcta zemských patronů, Václava, Ludmily, Vojtěcha, Prokopa, Jana Nepomuckého, a zvláště sv. Cyrila a Metoděje. Jejich svátek (tehdy 9. března) slaven jako svátek první třídy, poutníci spěchali zdaleka široka. Poslední opat Zurý pocházel z Vídně; byl přijat za člena kláštera, teprve když dokonale ovládal řeč místního lidu. Barbarství osvícenců při zrušení kláštera 1784 popisuje Cinek... je to doklad, jak se asi zacházelo se vzácnými památkami i v jiných klášteřích Josefem zrušených. Cokoli bylo ze zlata, kalichy, ciboria, opatské kříže atd., nacpáno do bedny a prodáno v dražbě takřka „na váhu“ židům..., umělecké práce z chrámu odstraněna vzácná opatská sella (křeslo) i chórová mříž; jen chórové lavice ponechány, poněvadž byly prolezlé červotočinou. Prastaré obrazy velké umělecké i historické ceny prodány židům po jednom až třech krejcařích, vzácná vykládaná kazatelna v jídelně za 30 krejcarů, umělecká skříň za 10 kr., a knihovna? Velké vzácné folianty a rukopisy po 3 kr., české knihy po půl kr.; prodávány sumárně bez vyšetřování celé příhrady knih: „Asi 168 knih... asi 178 knih... za jeden zlatý“... Tedy jeden foliant za tři čtvrtiny krejcarů! „Stará kniha s figurami“ (asi iniciálky!) za krejcar, 13 foliantů „gotických“ knih, bez ceny (nebyla to cyrilice?), „čínské písmo v pouzdře“ (snad glagolice!) za 6 kr. Třetí oddělení knihovny, 3204 knihy ve foliu, kvartu a oktávu, knihy prodávány po krejcaru. „Knihy z 15. stol. bez ceny (!).“ Velká „kúrní kniha“ (graduál?) dána židovi zadarmo. Celý klášter byl jediná velká umělecká klenotnice. Kostelu ponechány k bohoslužbám jen nejnnutnější a bezcenné nádoby a roucha - vzácné umělecké ornáty, ceny mnoha desettisíců zlatých, prodávány za 47 zl., za 70 zl. (vyšívané zlatem!). Když proti vandalskému ničení knihovny bylo protestováno, odpověděl osvícený van Swieten: „To jsou bohoslovné knihy, zde netřeba se bát ztrát.“ Tedy řeč připomínající řeč mohamedánského kalifa, jenž dal spálit alexandrijskou knihovnu (r. 641)! („Buďto obsahuje, co je v koráně, a pak je zbytečná; nebo obsahuje něco jiného, a pak je škodlivá.“ Ke

cti jeho souvěrců nutno podotknout, že Turci za řádění v Uhrách ve stol. 16. a 17. s knihovnami nezacházeli tak barbarsky jak osvícená nevěra josefinská.)

- 97** „Ab uno disce omnes“ - z tohoto jediného případu suďme, jak se hospodařilo ve všech zrušených 738 klášteřích. Zajděme si na Strahov v Praze nebo do Vyššího Brodu - oba tyto kláštery s bídou unikly zrušení. Projděme filosofický a theologický sál na Strahově, projděme obrazárnu a vizme, co by bylo přišlo nazmar. Dějepisec, který by měl slzet nad ztracenými historickými prameny jedinečné ceny (archivy, rukopisy atd.), s tímto barbarstvím sympatizuje nejvíc - raději oželí škodu vědě způsobenou, jen když nenáviděná církev utrpěla pohromu!
- 98** Klášter v Plasích a kostel v Mariánské Týnici zrušen za Josefa II.; nádherný barok... Lid zbaven pohodlné obživy a musil nadto novým pánům robotovat. Hloupí skribenti píší s posměchem: „Mnichům pozdvížen žlab.“ Lidu, ne mnichům! - Metternich koupil jmenovaný klášter i kostel (zůstal prý státu za obojí dlužen), s kopule chrámové stržena mēděná krytina pro kotle plaského pivovaru, klenba vydána na pospas dešti, sněhu, mrazu, vedru, 140 let odolávala, r. 1922 se zřítla, a za málo let potom vymřel i rod M., pocházející ze 14. stol.
- 99** „Jakým právem vykrádal Hitler naše musea, obrazárny, sbírky, knihovny a jiné ústavy?“ „Právem silnějšího, jako Josef II. kláštery.“ „Národ mnichům kláštery dal, národ jim je může vzít.“ Za první, knihy psali mnichové, ty jim nikdo nedal; za druhé, pozemky jim dali soukromí dobrodinci, nikoli stát, a budovy si postavili sami; za třetí, každý chlapec ví, když někomu co dáš, stává se to jeho majetkem, a ty nemáš práva vzít mu to zpět, tím méně tvoji potomci jeho dědicům v 10. generaci.
- 100** „Barbarství církve, jež prý ničila vzácné památky z pohanských dob... Lze napřed poukázat na to, že památky jak literární tak umělecké chránila ona, ačli byly cenné (středověké kláštery, kde opisovali pilně klasické autory a pokládali to za dílo bohulibé atd.). Pak lze promluvit o barbarství a fanatismu husitů a protestantů, jejich boření, pálení a ničení vzácných uměleckých památek. Netřeba pominout mlčením ani osvícenskou dobu Josefa II. a zkázu tolika drahocenných památek při rušení klášterů, ani velké revoluce, a konečně posledních let: řádění nevěry ve Španělsku. (Viz kap. 35.)
Když nekulturní kmény vpadly do římské říše, šetřily škol i učitelů, jevily úctu k vědám, zatím co husité a protestanté vše vandalsky ničili.

E) Boj církve s falešnou vědou.

Námítky filosofické a přírodovědecké, pomluvy historické.

O tom viz Za pravdou Kristovou, zvláště kap. 20, 23, 24. Sbírká kap. 20, 35, zčásti i 37. Zde jen několik ukázek... Jednak několik nevysvětlitelných záhad. s nimiž si ani věda 20. stol. neví rady, třebaže je může hmatat, jednak několik námitek, jednak několik výroků, jednak něco dokladů, že i „temná církev“ pravou vědu pěstovala.

Upozorňujeme znova, že na jisté námitky jest nejlépe odbýt protivníka trumfem. „Zametejte před svým prahem, vytáhněte břevo ze svého oka, lékaři, uzdravte se sami!“ Jako na otělou frází o špatných papežích jest nejlépe odpovědět poukazem na „muže Božího“, otce Luthera a jeho mravnost, tak na fráze o Galileim poukazem na novověké mučedníky vědy, a na fráze o potlačování vědy církví výpočtem: „Budeme počítat a vážit; ty na jednu misku případy, kde církev vědu potlačovala a badatele stíhala, já na druhou misku případy, kde církev vědu pěstovala a badatele podporovala; uvidíme, která půjde dolů.“ Přitom nutno mít trvale v paměti a v evidenci několik markantních příkladů, které bychom mohli okamžitě jako trumf vyhodit.

101 „Mnichové nechtěli uvěřit, že se země otáčí...“ Ať je na tom pravdy cokoli, odpovědět lze upozorněním, že osvícení bezvěrci stol. 19. a 20. nejsou valně lepší. Osvícená akademie pařížská nechtěla „uvěřit“ po r. 1800 v meteory; viz kap. 36 celou, zvláště č. 3, 4, 12, 14. Akademie věd v X. Y. neuveřejnila Krönigovo pojednání, když jí tento zakladatel kinetické teorie svá pozorování a teorie zaslal r. 1856; Robert Mayer, objevitel zachování energie, největší prý to triumf 19. stol., dopadl ještě hůře; první článek nechtěli nikde otisknout, jeho pojednání a spisy byly od badatelů ignorovány, od článkařů urážlivě recenzovány, což zavinilo u něho nervové vzrušení tak mocné, že musil být léčen v ústavě pro choromyslné. Proč neučiní o tomto „mučedníku vědy“ ani zmínky ti, kteří lkají nad mučednictvím Galileovým? (Tyndal píše Mayerovi: „Že jsi v malém provinčním městě při vykonávání stavovských povinností tak daleko všechny fyziky předstihl, nad tím žasnu; neznám podobného případu v dějinách.“) Srov. kap. 37. č. 4. Byli i jiní, kteří nechtěli v otáčení země „věřit“, kdežto kanovník Koperník byl katolický muž!

102 Jiný trumf na lkání nad mučedníkem za točící se zemičku: Dr Eduard Jenner (ř v Berkeley 1823), jeden z největších dobrodinců Evropy a lidstva, původce očkování proti neštovicím. Slyšel, že prý v Gloucestershire se udržuje tvrzení: „Kdo dostal někdy neštovice kravské, jest bezpečen proti neštovicím pravým.“ Žádný lékař nepokládal za hodno námahy, aby zkoumal, co na tom pravdy. Jenner od svého 26. roku (1775) se tímto předmětem obíral, pracoval, bádál, pokusy konal, roku 1796 provedl první očkování na vlastním synu, za dva roky potom vydal spis, kde uvádí 23 případů účinného očkování. Zufivý výbuch odporu proti němu - s kazatelen protestantští predikanti proti němu brojili a štváli, že chce lidi učinit hovadnými, v hovada je proměnit, že to vše jest dílo ďábelské, děti prý dostanou hovadský obličej, už se očkovaným prý ukazují rohy, mají hlas jako bučení býka, tvář dostává výraz krásy. Objevil-li se někdo z očkovaných na ulici, vyhýbali se mu, hnali ho kamením domů, jako někdejší pohané malomocným činili. Teprve když dvě šlechtičny daly své děti očkovat, byly předsudky zlomeny, a potom zas chtěli dobří lidé Jennera připravit o čest vynálezu; zvali ho do Londýna, nabízeli mu 10.000 liber ročního příjmu, J. odmítl: „V ranních hodinách mého života jsem se musil ubírat po nízkých pěšinkách. na večer mého života nechci se honit za slávou a majetkem.“

- 103** R. 1587 vytýká anglikánský biskup před soudem katolíkům jejich špatnost, omílá staré vyvrácené pomluvy, mimo jiné papežku Johanu. P. Anderton: „Vám nejméně přísluší nám vytýkat papežku Johanu, protože základní článek vaší víry záleží v tom, že ženská jest hlavou vaší církve. Nevidím v tom rozdílu, zda uznám za papežku římskou Johanu nebo anglickou Alžbětu. Jakým právem vytýkáte nám co hanu, čím se sami honosíte a co jest vaší obzvláštní chloubou?“ Lid se dal do smíchu, biskup chvíli mlčel a pak se obrátil k soudcům: „Vidíte, jací zrádci jsou tito chlapi? Oni se osmělují před celým soudním dvorem tupit Její Veličenstvo, naši Nejmilostivější Královnu! Proto musí všichni na šibenici, a sice hned!“
- 104** Renan píše v jedné a téže knize: a) „Křesťanství zeslabilo republikánského ducha a chrání tyrany.“ b) „Křesťanství prohlašuje každou vrchnost za nepřítele Boha a člověka.“ Vzpomínám na naše poměry... V B. se vykládalo dětem ve škole: a) „Jan Nepomucký vůbec neexistoval, a nadto b) byl mnohoobročníkem a půjčoval peníze na úrok.“
- 105** Výtky činěné od některých moderních středověku: a) Pro samé modlení a náboženství neměli kdy na „užitečnější věci“ obchod, vědu atd., a poesie vůbec nemohla být od mnichů pěstěna, poněvadž jim byla nepřístupná „zdravá“ smyslnost, zdroj to vši pravé poesie. (Viz kap. 38. č. 83.) b) Kláštery byly upadlé, jelikož mnichové nezachovávali ustavičné čistoty, a místo modlení raději hromadili statky.
- 106** Před lety profesor W. Dress „objevil“, že středověký theolog Gerson napsal: „Požívání masa a užívání souložnic jest... podle klášterních stanov dovoleno.“ V latinském textu Gersonově stojí „pelliciarum“, to znamená kožešin, a pán nerozuměje latině to přeložil souložnic.
- 107** Haeckel tvrdí, že organismy povstaly náhodou z bláta. - Van Hellmont († 1644) poučuje čtenáře, jak se rodí myši: „Dejte staré hadry dohromady s pšeničnou moukou...“ Ostatně neučení lidé dávno před Haeckelem byli názoru, že jistý hmyz se rodí z bláta a smetí.
- 108** Fridrich II. pruský v jedné básni zesměšňuje Poláky - prý se vyvinuli z orangutanů. Vyjadřuje tím své krajní opovržení... Kdyby byl tušil, že za necelých 100 let se jeho satira stane „vědou“, že „věda“ dá i Prušákům vyvinout se z orangutana, a že v tom budou vidět svou čest, jako celý učený svět!
- 109** Čtu ve vědecké knize nekatolíka (Max Eyth): „Žádají statisíce let k vyplnění mezery mezi zvířetem a člověkem, a přec se nenašla doposud ani jediná stopa svědčící o zvířecím stavu člověka, ani jediný důkaz pro jejich dogma (darwinistické). Zato však nacházíme nepochybné důkazy existence člověka daleko dřívější než zbytky jeho samého (kostry), důkazy jeho činnosti, totiž nástroje, které dodnes žádné zvíře nebylo s to vyrobit. V tom je tajemství oněch temných dob a rozřešení záhady, jak mohl člověk uniknout záhubě přesto, že co do tělesných schopností (síly atd.) je na tom hůře než zvíře, nevyzbrojen vůči světu, jenž ho obklopoval...“

110 Karel Jentsch, katolický theolog, jenž později bohužel přešel ke starokatolikům: „Díla Darwinova a Haeckelova upevnila ve mně (svou prázdnotou a mělkostí!) víru v Boha více než všechny apologie bohoslovců.“

P. Alb. Weiss v Apologii vypravuje o knize, vyšlé v Anglii a prodávané za 18 liber šterlingů (2250 K!), obsahující rodokmeny koní, uvedených v úředním seznamu r. 1872.

111 Před časem Maďar Vilém Hevesi objevil, že většina značek „jihomořského“ písma souhlasí se značkami předarijské vzdělanosti v Indii, pocházející ze 4. tisíciletí před Kr., nalezených v Mohenjo Daro na řece Indu, že jsou velmi příbuzné s nejstaršími značkami čínského písma, které dnes taktéž žádný Číňan neumí číst, že se podobají starému písmu užívanému v Mesopotamii, jakož i značkám indiánského písma v Panamě! Jednotnost lidského pokolení!

112 Za pobytu Karla Alex. Würtensberského v Benátkách († 1737) si tropili tamější šlechtici před ním posměch z „barbarství“ Němců. V předvečer odjezdu pozval všechny k malé slavnosti na rozloučenou; k jejich cti pořádána jednoaktovka. Zvedne se opona, po jevišti se ubírá Ciceronův duch... Je noc, tma skoro úplná, jen slabé světlo poněkud osvěcuje římskou ulici. Najednou se objeví cizinec, vytáhne z kapsy hodinky, aby se podíval, jak je pozdě. Potom z druhé kapsy tištěnou knihu, aby si čtením u lucerny krátil dlouhou chvíli. Konečně chtěje probudit ospalé Římany, vystřelí z pistole. Cicero udiven se ho táže, odkud ty nové věci, hodinky, tisk, střelný prach? „To jest vynález „barbarských“ Němců.“ „A co vynalezli za tu dlouhou dobu moji krajané?“ Tu vrazí na jeviště Savoječik a volá: „Kupte kartáče, kupte kartáče.“ Opona padá, benátští hosté hledí překvapení jeden na druhého, ohlížejí se po vévodovi, ten však již ze sálu zmizel.

Aplikace: Kdyby ti, kteří se posmívají „zpátečnictví a zatmělosti“ církve, měli rázem žít beze všech vynálezů a objevů, které jsou dílem mnichů, kněží a věřících katolíků, nevím jak by se jim vedlo. „Co za tu dlouhou dobu (od pádu pohanství) vynalezla nevěra? „Myslím, že by toho nebylo mnoho!

113 V Paříži si vzdělaná společnost tropí posměch z bible. Franklin poslouchá beze slova, pak vytáhne z kapsy jakousi knihu a nahlas z ní čte. „Nádherné, velkolepé...“ „Tak vidíte, to je ta bible, o které jste před chvílí mluvili.“ (Předčítal z proroka Habakuka.)

114 Za Jakuba I. (1603-1625) se vyhýbali anglikánští duchovní velmi pečlivě každé rozpravě s katolíky, a pak se chlubili, že si nikdo netroufá s nimi disputovat... nebylo to nikomu zákonem dovoleno! R. 1907 měl profesor Drtina v Králové Hradci protijesuitskou řeč; páni pozvali na ni místní jesuity, a když se potom jeden hlásil o slovo, bylo mu odepřeno!

115 Půst, s posměchem zavrhaný od reformátorů a jiných bludařů, jest v některých francouzských zednářských ložích z hygienických důvodů zaveden... nařízen, a to ve středu... Dábel se opičí po Bohu a církvi!

116 Pelletier obviňuje jesuity, že vraždu tyrana prohlašují za dovolenou, a sám hlasoval pro smrt Ludvíka XVI. (O vraždě tyrana, zavrhané od katol. moralistů, viz jinde.)

- 117** Gibbons, severoamerický kardinál: „Jediný benediktinský klášter vykonával pro vědu možná více než obě nejslavnější anglické university (oxfordská a cambridgeská) dohromady.“
- 118** První university na světě: Bologna, založená r. 1110; pak následovaly v Itálii jedna za druhou. Francie: Paříž 1150, Montpellier 1181, Toulouse 1230, Grenoble 1339. Střední Evropa: Praha 1348.
- 119** Pius II. praví v zakládací listině university basilejské: „K štěstí, jehož může člověk v tomto prchavém životě milostí Boží dosáti, musí na neposledním místě být připočteno, že úporným studiem si může vydobýt perly vědy, která mu ukazuje cestu k životu dobrému a šťastnému. Věda činí podobným Bohu a vede k jasnému poznání tajemství světa.“
- 1 20** Roku 1900 stála pražská universita dva miliony korun, vídeňská šest milionů; ve středověku nebylo placených profesorů! Proto se mohl do sboru universitních doktorů dostat a přednášet každý, kdokoli nadprůměrně vynikal - průměrný profesor by byl přednášel v prázdném sále! Ne jako dnes, kdy se dostaneš na katedru protekcí a kdy se právě od tebe musí dát vyzkoušet každý, kdo chce dostat státní vysvědčení. Profesora Pastora, autora epochálního díla Dějiny papežů, nepřipustili profesori vídeňské university mezi sebe, poněvadž prý „velký klerikál“ - ale nepravdu mu v jeho díle nedokázali ani jedinou!
- 121** Mikuláš V. (ř 1455) byl sirotek a prodělal krušné mládí. „Kdybych byl bohat, věnoval bych všechny peníze na knihy a na stavby.“ Když se stal papežem, zůstal svému předsevzetí věren. Skoro vášnivě dal shledávat, opisovat, překládat latinské a řecké rukopisy. Jeho lidé prohledali skoro celou Evropu, pídíce po vzácných literárních památkách, až ke Skotsku, Skandinavii, Prusku. Měl několik kancelářů, kde se opisovaly kodexy, zaměstnával v nich mnoho cizinců, za epidemie je bral na venkov. Knihy dal opisovat na nejlepší pergamenu, vázat do sametu se stříbrným kováním. Šlo-li o honorář, neskrblil nikdy; za překlad Homéra dal 10.000 dukátů. Jeho knihovna obsahovala 3.000 kodexů - věc neslýchaná! Zemřel ve věku 57 let, nosiv tiaru jen osm let.
- 122** Kardinál Bessarion, původně pravoslavný biskup (ř 1472), nadšený přítel myšlenky unionistické, viděl, že se jeho vlast politicky zachránit nedá; hleděl zachránit aspoň kulturní statky, pokud se zachránit daly. Když pokus o sjednocení s církví římskou se vinou řeckých mnichů a kleru zhatil, zůstal v Itálii. Přinesl nesčetné vzácné rukopisy klasických autorů, za 15.000 dukátů pořídil knihovnu o 600 rukopisech, všecko jmění věnoval na opisování knih a k podpoře učenců. Snad poslední mecenáš opisovatelů... Nebyloť již daleko k vynalezení tisků!
- Baronius a Casaubonus, viz *Maria II. 57. pozn.*
- 123** Boethius předvádí personifikovanou Filosofii, jak vyhání Musy, zosobnění všech umění, protože prý „jsou děvky, které vzbuzují a podněcují neplodný osten citů (neplodné trní) a dusí plodnou setbu rozumu.“ Mluvila kdy církev tak ostře proti umění? Odsuzovala je? To činili bludaři! Církev uvedla

uměny všechny ve službu nejvznešenější, jaká se dá myslit - ve služby eucharistického tajemství: architekturu, poesii, vyšívání, štětec i dláto, hudbu spolu se zpěvem, ba i mimiku (obřady)...

- 124** Jan Greuze († 1805), jenž svými technicky dokonalými obrazy z občanského života (na př. Ranní modlitba) jest protivou frivolního Bouchera, vyjádřil své smýšlení o lidském vědění obrazem *La philosophie endormie* (Spící filosofie). V lenošce spí, únavou vysílená a bohatě oděná, ženská postava; v tváři patrna naprostá apatie, vyčerpanost... vůkoli vidět balast knih a foliantů, globus, psací náčiní... Po nekonečném hloubání musila zavřít oči a zůstat v temnotách, jako by se vzdala vši naděje pravdu najít neb jakoby bezvýsledným únavným hloubáním pozbyla vši síly... Filosofie bez Boha!
- 125** Větu o dvojí pravdě vyslovil před Lutherem mohamedánský filosof Averroes († 1198). V theologii nutno mnoho podržet, co jest filosoficky neudržitelno" (na př. nesmrtelnost, vzkříšení...). „Náboženství jest pro sprostý lid, lid musí lpět na liteře náboženských předpisů; filosofie jest jen pro vzdělané, nikoli pro dav. Filosof se musí chytře náboženství přizpůsobit.“ Vytvořil pomocí spisů Aristotelových „náboženství“, které bylo smíšenina deismu a panteismu. Zavrhoval důkaz kosmologický... dávno před Kantem!
- 126** Bacon Verulamský: „Studium historie jest zvláště důležité pro ty, kdož se ubírají úzkou a omezenou cestou přírodních věd a bádání. Sledují-li totiž historii svého oboru, navyknou zjevu, že po dlouhá staletí se v přírodovědě hovělo různým bludům a nechutným hypothesám, které byly později zavrženy, a že místo nich se vynořily nové, které čekal týž osud. Tak si navyknou, aniž si to uvědomí, pokládat všecko za nejisté, a nevěří již v trvalou, řadu staletí trvající tradici týchž náboženských pravd. Právě o ní by se mohli přesvědčit, kdyby se seznámili se spisy a zvyky křesťanských dob.“ Žel, že tento badatel, charakteru až příliš pochybného, nedomyslel a neučinil aplikaci na protestantství... byl by pak měl ke katolictví jediný krok!
- 127** Skeptik Hume pochyboval o všem a snad i o své existenci, jenom o své neomylnosti nepochyboval.
- 128** Positivista Comte, křesťanství vzdálený: „Většina filosofů, nevyjímaje katolické, neocenila ještě dostatečně nedozrnlý a šťastný vliv katolicismu na společnost, jež vykonával organisací všeobecného vyučování lidu. Jsme na to zvyklí, a proto lhostejní vůči tomuto zařízení, jemuž v celém starověku nenajdeme rovného. Katechismy byla miniaturní mistrovská díla filosofie, obsahující nejdokonalejší, co monotheismus přinesl.“
- 129** Herder řekl o filosofu Hemsterhuisovi († 1790 v Haagu): „Jeho systém jest velký jako svět, věčný jako Bůh a jako naše duše.“ Kdo dnes o něm co ví?
- 130** O Kantovi a jeho vykladačích prohodil Schiller: „Když králové stavějí, mají nádeníci (Kärner, kolečkáři) co dělat.“ Měl pravdu, jeho „král filosofů“ byl králem „slaměným“!

- 131** Vídeňský univerzitní profesor Jan Lichtenfels začínal každou přednášku slovy: „Přicházíme k jednomu z nejgeniálnějších a nejbystřejších myslitelů všech dob, jehož systém vám hned vyložím...“ A jal se vykládat systém filosofa X. nebo Y., a nakonec bylo jeho resumé hodinu co hodinu: „Vidíte, že systém tohoto filosofa jest největší a nejnesmyslnější poblouznění, k jakému se spekulace kdy dala vést.“ Dobrý profesor představuje „vědecký svět v jádře“ či „v kostce“: co on řekl za hodinu, řekne učená Evropa za několik desítek let; na počátku, když jest „její“ filosof v módě, a po letech, když „nejgeniálnější myslitel“ všech dob z módy vyjde.
- 132** „Goethe ve Faustovi...“ Žák namítá: „Však při slově též pojem musí být!“ Mefisto odpovídá: „Tak jest, však netřeba se mučit..., denn eben, wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechnen Zeit sich ein; mit Worten lässt sich trefflich streiten, mit Worten ein System bereiten, an Worte lässt sich trefflich glauben, von einem Wort lässt sich kein Jota rauben.“ Podle téhož autora soudí člověk obyčejně, když pouhá slova slyší, že se přitom „musí také dáti něco myslit.“ Jinde praví týž: „Im Auslegen seid frisch und munter! Legt ihrs nicht aus, so legt was unter!“ Podle toho se Luther a ostatní „vykladači“ bible svědomitě řídili, třebaže Goetha nečetli.
Týž Goethe si tropí posměch z řeckého filosofického úsloví „Poznej sám sebe“, že prý jest kontradikcí (Sprüche u. Reimen), a jinde povzbuzuje k sebepoznání! (Gedichte, Zueignung.)
- 133** Ledové jeskyně: Beilsteinhöhle ve Štyrsku, Dobšinská na Slovensku... Tam po celý rok teplota 0°. Zmrzlé útvary, namnoze podobné krápníkům (dóm, vodopád...), pěkný pohled, ale kdo by tam chtěl trvale přebývat? Kdo by tam mohl trvale dlít? Bez tepla, bez života... Tak věda bez Boha, bez víry, bez života...
- 134** Netopýr, milovník tmy... chceš-li ho vyhnat z pokoje, kam vletěl, rozsvět žárovku nebo obrať na něho baterku... Jako splašený lítá po místnosti, až najde okno a zmizí v temnotách...
- 135** Historický kalendář od Vochoče charakterisuje nevěřícího filosofa Krejčího (jenž, mimochodem podotčeno, učil svého synka katechismu): „Byl filosof jistě upřímný (chce říci, že vědomě podvádět nechtěl; ale proč tedy své děti nevychoval podle svého systému?), prost však jakékoli původnosti, a popírající moc ducha (existenci duše). Jest příkladem agnostika, který sám sobě i svým žákům zakázal jakýkoli rozlet ducha.“
- 136** August Langbehn, jenž po tuláckém neklidném životě našel vnitřní mír v církvi katolické (r. 1903, † 1907), praví: „Mně jest jediné stéblo trávy stejně důležité jako kolínský dóm, a mnohdy jsem se naučil od onoho více než od tohoto.“
- 137** Botanik Jan Roeper: „Se vším dobrem byla nám dána milostí Boží i kniha přírody, kniha svatá, protože neomylně obsahuje jen pravdu, a když ji čteme správně, může nás vést jedině k Bohu jako desky Zákona. Bez Boha jest nám příroda naprosto nepochopitelná, Bůh jest prazáklad vesmíru.“

- 138** Max Müller, zakladatel srovnávací vědy náboženské: „Jest zjevení Boha v přírodě opravdu něco tak opovrženého, že je smíme prostě zamítnout, jakoby bylo dosti dobré jen pro pohany? Naše oči se asi velmi zakalily a duch otupěl, kdyžtě jsme pozbyli pochopení pro to, že nebesa vypravují slávu Boží. (Žalm 18.) Slova: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe a země, můžeme opakovat s přesvědčením, že obsahují vyznání víry veškerého světa. Je to základní pravda, protože v souhlase s přirozeností našeho ducha a našeho rozumu... Bůh jest poslední působící příčina, kterou člověk nemůže poznat v její podstatě, nýbrž v jejím působení, jevícím se v přírodě. Historie jest nám knihou právě tak svatou jako příroda, v obou čteme odlesk zákona a myšlenky Boží moudrosti.“
- 139** Protestantský dějepisec Leo († 1878, 79letý), od r. 1828 profesor historie na universitě v Halle, dává najevo vzácné porozumění pro církev a zaujímá naprosto nestranné stanovisko jak k dějinám, tak k jejímu zřízení.
- 140** František Liszt se odebral r. 1865 do Říma, tedy když ještě existoval Církevní stát, a přijal nižší svěcení, aby dosáhl od papeže nějakého kanonikátu a jeho výnosem jsa živ se mohl docela věnovat své „lásce“, hudebním kompozicím. Vyšehradská kapitula má ve stanovách, že při obsazování má být vzat zřetel především na ty, kteří se chtějí věnovat literární činnosti - proto se jim skýtá volný čas a beneficium! Takových beneficií bylo a jest v církvi víc!
- 141** Palestrina byl zaopatřen od sv. Filipa Nerského r. 1594. Beethoven píše do deníku: „Bože, dej mi síly, abych se dovedl přemáhat.“ C. Weber († 1826) měl heslo: „Jak Bůh chce.“ V den svatby napsal do deníku: „Bůh žehnej našemu svazku, dej mi síly, abych svou ženu učinil šťastnou, jak si to mé srdce přeje; kéž mne Bůh vede svou milostí při všem mému konání.“ Když po prvé předváděna jeho skladba Freischütz, pravil: „Jedině Bohu buď sláva.“ Zbožná výchova, již se mu od matky dostalo, mu byla oporou v kritických letech. L. Cherubini na začátek každé skladby napsal: „Bohu buď sláva.“
- 142** Notáři - mužové, kteří byli oprávněni psát listiny s právní platností, byli duchovní - tedy zřízení čistě církevní! Teprve když se začalo za právní úkony platit, stávali se notáři i laikové.
- 143** Petr Corneille, o němž řekl Napoleon, že by ho učinil knížetem, kdyby byl ještě živ († 1684), nebál se za frivolních dob Ludvíkových předvést na jeviště křesťanská dramata, na př. z dob římského pronásledování.
- 144** Názorné vyučování není originální myšlenka Komenského. Sv. Jeronym na př. radí († 420): „Dítě nechať má písmena ze slonoviny, aby si s nimi hrálo a tak se jim učilo.“ Není to ovšem to, čemu říkáme my názorné vyučování, ale myšlenka neb aspoň náběh k ní tu byl!
- 145** Virtuos, který klidí potlesk, bezvěrec, který se oddává radostem koncertu, oba sotva vědí, kdo jest vynálezcem notového písma, bez něhož by nebylo koncertu ani orchestru. Kněz Pedro u Salamanky studoval, jak zavést

v hudbě to, co v literatuře, totiž „psát tóny“ jako „píšeme myšlenky a slova“. Dosavadní neумы byly docela nedostačující, asi jako indiánské obrázkové písmo. Studoval dnem i noci, posluhovačka ukázala jeho papíry: „V noci... jistě ve spojení se satanem...“ Obžalován z čarodějství, pohnán před biskupský soud do Salamanky, samozřejmě propuštěn. Vesničané vzali tedy sami „věc“ do rukou; jedné noci, když opět studoval, přepadli jeho dům a svého faráře zabili. Teprve benediktin Guido z Arezza zavedl notové písmo (systém čtyř linií, ještě dnes v chorálu užívaný; ř kolem r. 1050).

- 146** Ed. Huschke (ř 1886) v díle Ústava Servia Tullia obohatil silou svého myslícího ducha (či lépe své bujně fantasie?) svět o docela neznámého živočicha, jež nazval bovigus; dokazuje vši silou jeho existenci - ale proč by ne? Mohli jiní, mohli jiné, pročpak ty ne, Augustine! Mohl zoolog Haeckel „silou svého ducha“ vytvořit na dně předhistorických oceánů monéry a pramonéry v dávné minulosti, proč by stejně vědecké svobody neužil historik Huschke!
- 147** Před několika lety vykopali jakousi kostru 35 km od Pekingu, hned jejího někdejšího majitele obdarili vědeckým přídomekem *Sinanthropus pekinesis*, čínský člověk od Pekingu; už v něm viděli dlouho hledaný přechodní tvar mezi opicí a člověkem, poněvadž prý zvláště zuby jsou podobny více opičím než lidským, jeho kostra prý ještě „primitivnější“ než u neandertalského člověka; ale ponenáhlu vysoce vzdulé vlny darwinského nadšení jaksi opadávají, a kdož ví, co se z jejich čínského člověka nakonec vyklubě.
- 148** Když K u n k e l objevil r. 1676 fosfor, žasli nad věcí, která ve tmě svítí! Byl tehdy vzácností jako dnes radium.
- 149** Složení vzduchu a vody objevil teprve C a v e n d i s h r. 1785! My svými nejexaktnějšími a nejjemnějšími přístroji nemusíme mnoho opravovat na tom, co zjistil on svými primitivními aparáty. Nejinak, když jde o sluneční rok; jeho délka, zjištěná před tisíciletím od Egypťanů (neb Mayů ve střední Americe) se liší jen o několik minut od přesných výpočtů našich. Kdo vykonal větší dílo, my či oni svými nedokonalými přístroji?
- 150** Oslavovatelům Žižkovým připomínáme, že katolickému středověkému rytíři nebyla statečnost ani důvodem ani záminkou ani dovolením ani omluvou, aby přepadl slabšího. Pouze loupežným rytířům! Bayard, rytíř bez bázně a hany: „Všecka království bez spravedlnosti jsou lesy plné lupičů.“
- 151** Švýcarský protestantský historik J a n v. M ü l l e r: „Mnozí mluví proti papeži, jako by bývalo neštěstí, že existovala autorita, která dbala plnění křesťanské morálky a která mohla říci despotům: „Až sem, a ne dál.“
- 152** Zneužívalo-li se někdy církevní moci a autority, a zvláště církevních statků, nebudeme toho zapírat. Lze však upozornit na toto: Kolik neštěstí se stalo, když byl vynalezen parní kotel! Stávají se tu a tam ještě dnes? Kolik výbuchů, kolik lidských životů přišlo nazmar! Právě tak železnice, auta, aeroplány... je tím vinen kotel, auto atd., anebo lidská neopatrnost? Vzdalo se proto lidstvo těchto vynálezů? Zrušíme všechny železnice, dojde-li neopatrností

nebo nesvědomitostí k neštěstí? Nebylo zneužito a nezneužívá se k prospěchářským cílům vlastenectví? Každé věci, i'nejideálnější, může člověk zneužít, aby z ní kořistil, ale proto neodsoudíme věc samu! Zneužít se může všeho. Litujeme a odsuzujeme, že se našli lidé, kteří zneužívali náboženství k účelům nekalým, prospěchářským . . . , ale plyne z toho, že náboženství je špatné?

153 W h e w e l dokazuje, že Kepler viní neprávem papeže Zachariáše v 8. stol., že sesadil biskupa solnohradského Virgilia, poněvadž tvrdil existenci protinožců. Neznámo, odkud Kepler tuto báchorku sebral.

154 V O l o m o u c i vznikly potupné písně na krále F e r d i n a n d a I. a jeho komisaře, zpívány po krčmách a šířeny po celé Moravě, císaři poslány do Řezna; rozezlen nařídil vyšetřování; chycen jakýsi potulný felčar a torturou nucen k doznání. Když o tom císař zvěděl, horšil se, že ho proto mučili, a rozkázal, aby byl okamžitě propuštěn. Po čase chyceni dva tovaryši, kteří písně rozšiřovali; byli vyšetřováni, ale na rozkaz Ferdinandův bez tortury. Srovnej s tím, co touže dobou se dalo proti katolíkům v Anglii!

Když v témže městě vypukla vzpoura luteránů, při níž šlo katolíkům o život, došlo k vyšetřování původců (po několika měsících), a to opět na rozkaz králův bez mučení. Tak jednal katolický král na svém „zboží“ (Olomouc byla městem královským), zatím co protestantští páni na svých statcích proti katolickým poddaným docela klidným a pokojným vystupovali násilně (karabáčem atd., když nechtěli odpadnout). Novotáři se svým cizím náboženstvím se do země drali jako voda do děravé lodi, a císař se omezil na to, že luterské predikanty ze svých statků pouze vypověděl, kdežto hlasatelé zděděné víry byli jinde krutě mučeni. (Anglie! Skotsko! Holandsko! Švédsko! Dánsko!)

155 M o h a m e d líčí peklo a nebe takto: „Peklo jest rozděleno v sedm poschodí. První jest dočasné, pro mohamedány, kteří špatně žili. Ostatní jsou pro nevěřící: druhé pro Židy, třetí pro křesťany . . . ať žili jakkoli . . . V nebi má ten, kdo jest ze všech blažených poslední, 80.000 hurisek, spanilých dívek, k obsluze. U stolu mu slouží 300 hurisek a přinášejí denně 300 chodů, z nichž poslední mu chutná právě tak výtečně jako první. Ani víno nebude zakázáno, a tělesné rozkoše? Ty budou bez konce a bez přesytení. Kdo padne v boji za islam, bude požívat rozkoší ještě vyšších . . . Každý bude vysoký jako palma . . .

156 F r o n t o, vychovatel císaře Marka Aurelia, rozumuje takto: „Dokud miní vláda hýčkat křesťany a trpět, aby se toto nenáviděné pléně rozlévalo? Jejich Bůh se o ně nestará, pomoci jim buďto nechce nebo nemůže. V obojím případě je nepochopitelné, proč se ho tak drží a pro něho trpí. Není božstva, jež by se staralo o jednotlivce; vše podléhá nezměnitelným zákonům přírody. Kdyby křesťanský Bůh existoval, musil by už dávno pohany (Římány) potrestat. Prozřetelnost Boží jest planá fráze. Ctnostný Sokrates musil na popravu, rozkošnický Sardanapal žil v štěstí. Hřích není trestán, ctnost není odměňována, není svobodné vůle. Křesťanské náboženství je jen pro děti a pro staré ženské, nikoli pro lidi, kteří činí nárok na jméno vzdělance. Sebezápor, jež křesťanství hlásá, je zvrácenost; proč se vyhýbat rozkošem a radovánkám?“ Námitky a učení deismu a nevěry 18.-20. století se ozývají tedy již ve stol. 2.!

157 Na pobřeží Karibského moře jsou *miniaturní sopky*, vysoké až jeden metr, průměru menšího než metr. Sestávají z tvrdé modré hlíny, jsou naplněny jílovitým bahnem, které je stále v pohybu; vyrážejí jím bubliny, takže přetéká přes okraj; u některých bubliny praskají každou minutu, vychází z nich suchý hořlavý plyn... Odkud se v nich bere? Nejsou přec dole petrolejová ložiska! Neznámé zásobárny, a badatelé nedovedou povědět, kde jsou - možná, že daleko odtamtud!

158 Loď odvázející z *Hudsonova zálivu* (Sev. Amerika) kožešiny, bývá někdy zatížena na spodi křemeny, posbíranými na břehu, aby lépe vzdorovala vichrům a bouřím. Doma (v Anglii) se pochopitelně balastu zbaví. Kdosi učinil o tom poznámku: „Za 200 let, až nikdo nebude o tomto zvyku vědět, budou si učenci lámat hlavu, jak se do Anglie dostal křemen z amerického pobřeží, a vymyslí tucty duchaplných hypothes.“ - Jako ve všem ostatním jsou lidé i ve studiu nenasytní“ (Seneka), a snadno se přesytí!

159 *Mayové*, obyvatelé Yukatanu, krom Azteků nejkulturnější americký národ, stáli za vpádu Španělů (kolem r. 1500) na vrcholu kultury. Byla to kultura *bronzová*, s kterou nás seznamovala dějepisná učebnice v historii Tróje a Mykény... po 3000 letech zkvétala za oceánem, a to jedinečně! Všecka zlatá umělecká díla nedostižné ceny putovala z chrámů a paláců do pánviček... hrabiví zlatachtiví Španělé neměli ani stínu porozumění pro divy indiánské vzdělanosti. Za krátkou dobu nezbylo z kultury oněch národů (Mayů, Azteků, Inků) nic, takže zprávy starých misionářů o velkolepých stavbách a uměleckých dílech pokládáme za přehnané nebo vylhané. Teprve Humboldt, zakladatel americké archeologie, objevil v Mexiku mnoho pozůstatků, a pak byly objeveny i památníky mayské vzdělanosti v Yukataně.

Mayové byli bojovní, stateční, měli své číslice, praktické a jednoduché (stavu dvacítkovou!); nicméně rozluštění stálo badatele mnoho let práce. Jejich písmo, podobné hieroglyfům, dosud odšifrováno není (obrázkově hláskové - tedy ne obrazové slovné jako aztecké ani uzlové jako Inkové). Měli svou literaturu; papír vyráběli z vláken agave, knihy vypadaly jako leporelloalba, turistům velmi dobře známá. Jejich astronomický cyklus byl velmi přesný... jejich měsíc jest kratší synodického měsíce o 0.004 dne... a toho se dopracovali tehdy! Bez našich přesných přístrojů! Tedy chyba pouze 6 minut!

Dne 1. listopadu 1828 se vracel yukatanský plantážník don Pandro Yegros se společníkem lékařem z výletu ze Sierra Marina. Překvapeni bouří uchýlili se do trosek starého pohanského chrámu v hloubi pralesa, do něhož je uvedl indiánský průvodce. Při svitu ohně, který si rozdělali, objevil lékař nad vchodem velmi pěkné arabesky. Ihned začal zkoumat nitro trosek, a našel mnoho reliefů, symbolů i zkomolenou sochu. Indián mu sdělil, že v údolí Rio Macoba jsou celé čtverečné míle pralesa pokryty podobnými troskami. Druhého dne je tam vedl, třetího dne byli uprostřed města mrtvých... ruiny Umalské, americké Pompeje! Krásou se vyrovnají thelským a persepolským, rozlohou je předčí (27 km²).

Nejzajímavější ze všech trosek jest obrovský chrám na pahorku, na způsob čtyřhranné pyramidy. Nahoru vedou kol dokola schody, každý vysoký 4 m, široký 1½ m. Uvnitř hieroglyfy, modly, krom jiných i šest sloních hlav - odkud

se vzaly? V Americe slonů není! Či tam byli v dobách předhistorických? Anebo tam přišli obyvatelé těchto krajů ze Siamu nebo Indie, kde jest slon posvátným zvířetem?

Vše porostlé tropickou vegetací. Některé terasy pokryty takovou vrstvou rostlin, že odborníci odhadují stáří zřícenin na mnoho staletí - byly tudíž tyto domy a chrámy stavěny dávno před Azteky! Kdy?... Sekerami z obsidiánu nebo z pazourku by nebylo možno zhotovit takové reliefy... užívali tudíž již tehdy kovových nástrojů!

Ruiny města Coptan v Hondurasu... Jaguarové schodiště (do schodů vtesáni jaguáři)... Hlavní budova obsahuje dva amfiteatry, schodiště je přes 80 m široké, a vysoko na pyramidě strmí chrám, široký přes 330 m.

(Celá stať má apologetický význam: 1. Nepravda o původním zvířecím stavu člověka - pozdější Indiáni a nynější potomci Mayů v porovnání s budovateli těchto staveb! 2. Jednotnost lidského pokolení.)

160 V pěkném zálivu *Tongking* překvapí turistu nevídaná partie zvaná Tisíc skalních ostrovů. Kamkoli pohlédneš, všude se tyčí vápencové vrcholy a jeskyně nejpodivnějších tvarů. Holé, bez písku, bez země, neporostlé travou vyčnívají z vln; jen tu a tam několik zkřivených borovic a cypřišů s námahou se drží a objímají svými hadovitými holými kořeny kamení. Výška těch skalních ostrovů měří od jednoho metru až do několika set; některé masivní, nahromaděny na sobě, jiné jakoby ciselovány dovedným dlátem neznámého umělce, hned leží jako dravec na číhané, hned jako unavený válečník, obrněný s přilbou na hlavě, tu jeden drobounký jako balvan, opodál jiný jako obr vedle něho. Za horkých dnů se nad tou změtí a mořem skalních vrcholů hromadí koule ohnivých mraků.

Aplikace: V církvi Kristově leccos naší krátkozrakosti podivné; leccos v jejích dějinách „zkřivené“ uznáváme; ale přesto odolá církev „ohnivé střelbě“ z hrozivých mraků. Viz kap. 32.

161 *Latinské přísloví*: „Cuilibet in sua arte credendum est.“ (Každý jest autoritou ve svém oboru... tedy v theologii theolog... knězi bible a sedlákovi vidle... a co těm, kteří jen pitvají mrtvoly jako Haeckel?)

162 *Bismarck* odpovídá v berlínském parlamentě *Virchowovi* 1864: „Pravil, že by si bylo přát, abych se vyznal ve svém oboru, jako on ve svém. Uznávám plně vysoký význam V. v jeho oboru (t. j. ve vědách přírodních), ale když on ze svého revíru proti všem pravidlům cechovnictví přechází do mého, musím mu říci, že v politice se zase vyznám lépe já... I jinde jsou lidé, kteří politice nerozumějí, ale sotva kde se druží taková neohroženost řeči s takovou neznalostí věci jako u nás...“ (*Aplikace* na náboženství: nerozumějí mu ani za mák a pletou se do něho; o něm disputuje a resonýruje každý učedník. Slova *Apellova* k ševci, jenž kritisoval na jeho obraze boty, a když je umělec opravil, pustil se do kritiky čehosi jiného, čemu za haléř nerozuměl: „Ševče, drž se svého kopyta!“)

163 *Büchner*: „Pravé vědění učí skromnosti.“ Žel, že právě na něm to bylo málo vidět! Tropil si posměch z těch, kdož smýšleli jinak než on a nechtěli bě-

žet za velkým stádem bezbožců materialistů. Měl říci: „Pravé vědění učí v ě ř í-
cího badatele skromnosti.“

- 164** Epiktet: „Zbožnost najdeme obyčejně tam, kde lidé z ní mají užitek.“ Nevím, platilo-li to o současných pohanec, ale vím, že moderní nevěra nemůže činit nároků na originelnost pro tuto pomluvu... vynikát, jak zřejmo, úctyhodným stářím.
- 165** Voltaire: „Atheismus jest blud, jakého ani špeluňky pekla nevymyslily... neřest bláznů.“ Totéž mohl říci o svých náhledech a výrocích o přesvaté a převelebné božské osobě Vykupitelově! Peklo samo v něm poznalo Syna Božího, démoni skrze posedlé ho za „Svatého Božího“ vyznávali; Voltaire s pýchou se nazýval Christemoque, filosof, jenž zásadně se Kristu posmívá a jemu se vysmívá. V jakého Boha tedy dobrý ferneyský filosof věřil?
Tschuddi: „Největší zlozvyk (abusus) jest, ničí-li kdo dobré, aby zamezil zlozvyk.“
- 166** Jako jinde a jindy, řádili osvícenci i v Římě - Francouzi při vpádu roku 1798. Ohromné množství památek sice odvezeno do Paříže, ale ještě více jich zničeno nebo prodáno židům, drancovány kostely, kláštery atd.
- 167** Renesanční obdivovatelé antiky nebyli lepší, šlo-li o starokřesťanské památky. Bramante na př. vandalsky porážel sloupy a ničil pomníky; papež Julius II. mu ponechal volnost. Viz č. 72, 2. odst.
- 168** Protestantský vládce Ludvík von Homburg (ř 1839) si nepřál, aby v jeho zemi byla nějaká knihtiskárna! Jeho rod byl známý nechutí ke knihám.
- 169** Účel posvěcuje... Bresciani vypravuje ve Veronském židu, že Bílý kurýr v Neapoli r. 1848 uveřejňoval paličské články o tom, jak rakouská vojska v Lombardsku vše pustoší a vraždí... Vylháno! Karbonáři tím chtěli poštvat lid, aby vytáhl na pomoc... ohroženým a „vražděným“...
- 170** Irenej: „Neužitečno hledat pravdu jinde, kdyžte ji můžeš snadno najít v církvi.“ Tomáš Aq.: „Netřeba hledat pravdu jinde leč jen v Kristu“ (Com in Col.)... „v kříži lze najít vše, čím se lidé honosivají“. (Com. in Gal.)
Kardinál Cel. Sfondrati, autor díla Nodus praedestinationis dissolutus (1697), kde řeší obtížný bohoslovný problém předurčení (namířeno proti jansenistům a dalo podnět k prudké polemice), praví o tomto díle: „Kdybych byl začal psát hned druhou část, byl bych si ušetřil psaní první části.“ Kolik vědců by mohlo říci o svých dílech: „Kdybych je byl vůbec nenapsal, byl bych si ušetřil zbytečnou námahu!“ (Sfondrati nebo Sfondrato, vznešená milánská rodina, dala církvi několik vynikajících mužů. František (ř 1550) vstoupil po smrti manželky do stavu duchovního, biskup, kardinál, legát u Karla IV. franc., jeho syn Mikuláš, pozdější papež Řehoř XV.; synovec tohoto Pavel, vychovaný od Filipa Nerského, biskup, legát; jeho synovec jest jmenovaný Celestin, od 12. roku v benediktinském klášteře svatohavelském ve Švýcarsku, profesor, novicmistr, opat, vroucí ctitel a obhájce Neposkvrněného Početí, lidumil.)

F) Námitky či báchorky?

- 171** Lüttwitz („Košile spokojeného člověka“): Aby nám protestování usnadnili, vyprávěli nám o katolické církvi všelijaké *bá ch o r k y*, jimž jsme na slovo věřili. V těch vylhaných povídačkách, jež nám na gymnasiu v nejneslušnější formě v hodinách dějepisných byly přednášeny, záleželo veškeré naše poučování o katolické církvi... (Lüttwitz byl rodem protestant.) Vzpomínám na slavného herce Devrienta, jenž jednou vystupoval v Schillerově dramatu *Loupežníci*. Po divadle si na něho jeden sedlák počkal a přepadl ho. „Počkej, chlape, já tě naučím...“ Harnack sám si stěžuje, že jest neuvěřitelné, jakou nevědomost o katolické víře, církvi a jejich zřízeních objevil u akademicky vzdělaných protestantů. „Nejnesmyslnější *bá ch o r k y*.“ Tento odpůrce jest snad jediný, jenž napřed naši víru důkladně prostudoval.
- 172** Kordula Peregrina, pastorova dcera (*kap. 1. č. 29*), se dověděla od přítelkyně, že její přestup působí v Meklenburce hrozné pozdvižení. Tu se ukázaly věci prapodivné. S papežem prý pilně koresponduje, poslal jí prý drahocenné ostatky darem, biskup z Nizzy a různí jiní biskupové jí prý napsali mnoho dopisů a denně se prý za ni slouží v katolické církvi mše sv., a tak to šlo dále; nemohla si ani všechno pamatovat.
- 173** P. Albert Weiss vypravuje, že v kulturním boji byl jeden kněz udán, že na kazatelně nemluvil o vládě s náležitou uctivostí. Uda vač pravil: „Já sám při tom nebyl, slyšel jsem to od jednoho známého, jehož pobyt mi není znám. a ten to zase slyšel od své staré tety, jež mezitím zemřela.“ Tak vypadají i mnohé *bá ch o r k y* proti víře.
- 174** Když se Orellana po prvé plavil po Amazonce, slyšel při ústí od Indiánů, že řeka se jmenuje Amassona. Neznaje ani slova indiánského (Amassona znamená zhoubce člunů, pro hrůzu bouří, které často v oblasti veletoku zuří) vybájl si, že prý tam žijí bojovné kmeny žen, jímž řecké bájesloví dalo jméno amazonky, a z toho prý dostala řeka jméno. - Lidé, kteří slyší o církvi něco někde zvonit a vyrobí z toho *bá ji*!
- 175** Když svatí mučedníci kanadští zasévali první semena spásy do srdcí Huronů, rozšiřovali pohané nejnesmyslnější pomluvy. Křesťanská huronská dívka prý vstala z mrtvých a vypravovala jim, že přišla skutečně do nebe, ale Francouzové ji tam pálili jak oni zajaté Irokézy. Mají prý radost, když mohou mučit. Celé nebe jest taková mučírna. Všichni jí věřili na slovo! Usmějeme se snad, ale zdaž inteligentní Evropan jest rozumější než oni divoši? Ještě ve 20. stol. věří na slovo *bá ch o r kám* o jesuitech, jakými oplývá na př. prohané Temno.
- 176** P. Diessel C. SS. R. se dal ve vlaku do hovoru s jakýmsi inteligentem, jenž tvrdil, že všechna dogmata církve jsou zastaralá. „Jmenujte mi tedy některé, které věda vyvrátila.“ „Nač příklady? Všechna bez výjimky patří do starého železa.“ Když však kněz stál na svém, aby mu aspoň jedno jmenoval, řekl: „Já vlastně ani jedno neznám a jakživ jsem tohle nestudoval.“

- 177** Jan de Sismondi (Simonde), švýcarský historik († 1842), tvrdí, že církev katolická zakazuje mluvit zle o jiných, což jest příčinou, že lidé nejsou schopni správného úsudku o ctnosti a neřesti, a tím pravda odsouzena k mlčení. Pak by nejschopnější byly klevetivé ženské! Církev zakazuje mluvit nelaskavě o bližním, bez důvodu odkrývat jeho chyby nebo vymýšlet lživé chyby, jichž nemá, ne však zlo nenávidět, nekárat, netrestat, zvláště je-li kdo představeným. Hus nebyl první ani jediný, jenž káral zlozvyky kleru nebo laiků; jen čtème Bernarda! Jak neohroženě! S jakou svobodou! Jaký to znatel lidského srdce! Rozdíl byl ten, že světci kárali tam, kde bylo na místě a z touhy po nápravě, nikoli na kazatelně před lidem, jenž byl takovými řečmi rozeštván. Podobně Gerson, u nás Milič a jiní.
- 178** Jak těžko protestantům vymanit se z předsudků, které jim od dětství vštěpovány! Filip Wackernagel, celkem poctivý badatel, píše: „Nádherné hymny starokřesťanské jsou produkt latentního luterského ducha a luterského učení.“ (!! Nelze však omluvit, když Harms píše: „Obecné školy vznikly teprve vlivem luterské reformace a jsou dobrodiním luterské reformace.“ Povrchní znalost středověku by ho poučila, kdy a jak vznikly farní školy, a to v takovém množství, že na př. v Čechách byly v každém městečku.
- 179** Leo Hammerstein, konvertita: „Dobrodružnost těchto a jiných námitek vyvolává myšlenku, že nepocházejí z upřímné snahy po pravdě, nýbrž z více-méně uvědomělé touhy setřásti se šije jeho zákonodárce (t. j. zákona Božího).“ Tak napsal do deníku jako student r. 1845. Po 30 letech mu řekl totéž jistý věřící protestant, jemu blízko stojící!
- 180** Věda a život II., str. 561: „V dřívějších dobách, kdy lidský život nepadal tak na váhu a hlavně život ženy pod vlivem tehdejších křesťanských názorů (janua diaboli) nebyl považován za rovnocenný s životem muže, užívalo se mnohých jedovatých rostlin, jejichž účinné látky měly sloužit odehnání plodu.“ Vystupuje proti této neřesti nevěra nebo církev? Hájíme ji my nebo vy? Ženě upírali duši teprve luterští theologové - na wittenberské disputaci r. 1575!
- 181** Slovo středověk uvedl do školské mluvy Kryštof Cellarius r. 1685, jakožto označení doby úpadku mezi starověkem a novověkem, mezi antikou a reformací, doby, kdy veškerá kultura spočívala na křesťanském základě a kdy církev spojovala duchovním poutem všechny národy. Tedy doba tmy a zpátečnictví mezi dvěma kulturami, řeckořímskou a protestantskou! Tedy doba nekulturního katolicismu! Středověk neměl šňupavý tabák ani kina, ale měl leccos, co novověk nemá, na př. nedostupné výtvořy ve všech odvětvích umění. Neměl stroje, ale byl i ušetřen novověkých světových krisí, na př. nezaměstnanosti, byl prost moderních problémů (kapitalismus atd.). Viz kap. 38.
- Blackstone žasne nad nevědomostí středověku a uvádí za doklad zákon z dob královny Alžběty - zapomněl nadobro, že tato dáma vládla v novověku!
- 182** O „zotročení středověkého člověka“ divně svědčí na př. to, že sv. Adalhard, opat v Corbie († 826), příbuzný Karla Vel., jako jinoch opustil císařský dvůr, kde byl vychován a kde mu kynula skvělá kariéra - a to proto,

aby dal najevo nesouhlas se zapuzením zákonné manželky Karlovy. (Žel, že tento velký a mocný ochránce církve, dbalý u jiných čistoty mravů, měl sám několik vedlejších žen a že zákonitě manželky zapuzoval jednu za druhou: Desideratu, Hildegardu, Fastradu, Luitgardu. Proto církev ho nikdy za světce neprohlásila, stejně jako jemu podobného cara Vladimíra.) - Bretonský král Judicael se nechtěl posadit za stůl se svým mocným sousedem, francouzským králem, protože udržoval hříšný poměr. - Že Frankové sesadili a vypudili Childericha I. (ř 481), protože se oddával tělesné vášni, a zvolili si jiného krále, a teprve po osmi letech ho zase přijali, pokládá se dnes za pověst (burgundský král Basinus, k němuž se utekl, jest prý osoba mythická). Ale už okolnost, že tato pověst mohla vzniknouti, svědčí, že lid nebyl docela ztročen a že měl mocně vyvinutý smysl pro právo a ctnost!

183 Jan Salisbury (ř 1180) píše o rovnosti všech: „Válečníci jsou ruka, řemeslníci a sedláci nohy člověčenstva. Hlava nemůže říci nohám: „Nepotřebuji vás.“ Podle sv. Pavla jsou slabší údy potřebnější. Společnost jest zbavena všeho šatu, jsou-li sedláci a řemeslníci vykořisťováni. Úředníci mají dbát, aby poddaní žili v bezpečnosti.“

184 Jirásek by nebyl Jiráskem, kdyby se i v románech, kde líčí některé kněze sympaticky, o jiné aspoň neotřel, ačli je raději nelíčí docela lživě. Román U nás. P. Havlovický (Josef Regner z Havlovic, zemřel jak děkan náchodský r. 1852, 58letý), líčen sympaticky, ale P. Kostelecký (Fr. Kerner, farář v Červeném Kostelci, ř 1876, 86letý) líčen jako pokrytec, ramenář, ctižádostivec, udavač, lakomec nejhrubší ráže. Česká stráž v Náchodě uveřejnila r. 1925 zápisky učitele Josefa Krušiny, který se od r. 1866 s P. Kernerem znal (působil na téže škole s ním). Líčí ho jako kněze vzorného, všestranně vzdělaného (i ve vědách přírodních!), štědrého, lidumilného (vyznal se i v lékařství), uvědomělého vlastence, jenž věnoval škole a výchově mládeže mimořádnou péči, z vlastních prostředků opatroval pomůcky místní škole, byl zpovědníkem P. Havlovického, odkazem dostal jeho knihovnu . . . Podle Jiráska P. Havlovického udával atd.

185 „Lakomství a hrabivost církve . . .“ Některých (nebo snad i mnohých) prelátů, uznáváme; všeobecná? Popírám! Čtete životopisy svatých biskupů - a těch je celá legie! Když Gotové zpusťovali Galii a Itálii, dal lyonský arcibiskup sv. Patiens dopravit obilí ze zámořských krajů a rozdat chudým.

186 Patriarcha alexandrijský Jan zvaný Almužník, pocházející z bohaté vznešené rodiny, věnoval se po smrti manželky a dítěte asketickému životu; stal se r. 609 nástupcem zavražděného Theodosia Soribo, zemřel r. 620 na Kypru, kam uprchl před Peršany. Proč dostal své příjmení, netřeba snad vysvětlovat. Za jeho doby živila alexandrijská církevní obec 7500 chudých. Konstantin Vel. světil rozdělování obilí chudým ve všech městech církvi, Julián Odpadlík toto ustanovení zrušil, Jovian obnovil. Z dekretu Marcianova patrně, že cokoli bylo tehdy dáno církvi, dostali jistě nuzní.

187 Viktor z Vity sděluje o kartaginském biskupu Eugeniovi z dob vandalského pronásledování: „Nikdy neměl peněz, ledaže mu byly přineseny tak po-

zdě, že noc znemožnila rozdat je potřebným. Pro sebe podržel vždy jen tolik, co bylo nutno na den."

188 Milton: „Prchl jsem do katolické Itálie, ne jako do útulku zločinců, nýbrž protože jsem věděl, že to jest země věd a vyšší vzdělanosti."

189 O indexu by byla možná celá kapitola. Zase navrhuji spisovatelům našich učebnic: „Pro změnu psát o indexu Jindřicha VIII. a Alžběty anglické!“ Lid nesměl číst nic jiného než „královskou knihu“, i bible byla zakázána! Zálářem, mučením a smrtí trestán každý, kdo vydal knihu bez předchozího schválení anglikánského biskupa. Což censura osvícenského Josefa II.? Nezalepoval kněžím v breviři místa, závadná (prý) loyaltě poddaných? Jaká místa? Historické fakty! Řehoř VII. a podobné! Což censura v Callesově Mexiku po roce 1926? Což Hitlerovská censura? Jenom co já zažil: nesměl jsem napsat, že Stanley objevil vodopády Nilu, poněvadž byl Angličan; nesměl jsem uvést žádný citát z Nietzsche, aby čtenáři nezděděli, jaký to byl ptáček; žádný citát ze Zeyera, protože po matce pocházel ze židovství; žádné vítězství Daunovo nad Fridrichem II. pruským; nic o Bismarckovi, ani že „trochu“ pil; žádné darebáctví Itálie - ale když nechala svého spojence v kaši, smělo se do ní prát; nesměl jsem napsat, že Ježíš Kristus jest náš vůdce; nesměl jsem psát „židé“, nýbrž „Židé“; censor opravoval i slovosled; chtěli, abych psal „do Leitmeritzu“, protože Litoměřice už neexistovaly; škrtli mi, že vrabci spustili „válečný“ pokřik, poněvadž to bylo zlehčení německé armády, atd. atd. Pravdy jsme se dověděli jen posloucháním cizího rozhlasu, a že bylo běda každému, koho při tom chytli, není neznámo. A kdybych byl řekl slovo proti Führerovi? ... Tak vypadá svoboda tisku v bezvěreckém 20. stol., a naši bezvěrci si v novinách libovali, jak je nám prý blaze a jak volně se nám pod Hitlerovou knutou dýchá. A tíž lidé nemohou přijít církvi na jméno proto, že zakazuje svým členům číst knihy ohrožující čistotu víry i mravů, že nechce sama sobě kopat hrob. První, kdo vzal tisk do služeb svých bludů ve velkých rozměrech a dosáhl tím i netušených úspěchů, byl Luther. Antikrist byl první, jenž využil pro sebe Gutenbergova vynálezul (Viz kap. 20. B.)

*

Kdybych se měl zde vypořádat s každou protikatolickou lží, která jen u nás kdy tiskem vyšla a šířila „osvětu“, neměl bych kdy na jiné práce. Jen jednu ukázkou pro zajímavost a informaci uvedeme - ne-li pro jiného, alespoň proto, aby skribenti, napadající víru Kristovu, si naše mlčení nevykládali jako nemožnost vůči jejich neodolatelné kanonádě.

*

190 Roku 1911 vydala redakce pokrokového učitelského týdeníku Pozor dílo Francouze Malverta Science et Religion, upravivši je pro české poměry. Když jsem spisek přečetl, nedivil jsem se, že tehdejší pokrokoví učitelé, kteří měli tři ročníky měšťanky a čtyři ročníky učitelského ústavu (přesto však znali pravopis lépe než v letech 1918-38 mnohý jejich štvavý pokrokový kolega), zůstali s otevřenou pusou stát. plni úžasu nad netušenou září a světlem logiky moderní vědy, která dovedla tak rozhánět tmu a dokázala - co vlastně? Že

křesťanství se vyvinulo ze starověkého kultu slunce! Důkazy učený pan autor z rukávu jen sypal, a redakce Pozora mu ještě pomohla.

Dostačí si prý všimnout na příklad monstrance. Podoba slunce jest nepopiratelná, takže tento bohoslužebný předmět, v bezprostředním styku s centrem křesťanské bohoslužby, s Bohem křesťanů ve Svátosti přebývajícím, jest markantním dokladem: bůh slunce jest změněn v Boha křesťanského, byť i nabyl podoby poněkud jiné. Který pokrokový učitel bezvěrec má či měl vůbec jen tušení, že 1. Eucharistie se z počátku v chrámech neuchovávala, 2. a když k tomu došlo, byla uchovávána ve stříbrných holubičkách, vznášejících se nad oltářem, 3. monstrance se začíná ojediněle vyskytovat teprve ve stol. 14. v důsledku zavedení svátku a průvodu Božího těla, hojněji ve stol. 15., a měla všeobecně podobu gotické věžičky, 4. později dostala podobu pyxidy, ciboria, kalicha, štítu, a 5. teprve kolem r. 1650 jí dána podoba slunce, jakožto symbolu Boží lásky, kterážto forma pak ovládla. Tedy 250 let předtím, než učený pán z Francie své „objevy“ uveřejnil (t. j. vymyslel a napsal). Spokojení?

Další doklad: svatozář - zdaž zřejmě nepřipomíná slunce? Tím se nám stává pádným důkazem, že křesťanský Bůh i Ježíš Kristus jest personifikace slunce. Zajisté; jenže pánové nevědí, že 1. hlava božského Spasitele byla zdobena svatozáří teprve kolem r. 300, a to 2. v podobě světlého kříže, nikoli kruhu, a v kříži často písmena alfa a omega, 3. nejbl. Panna zdobena svatozáří po roce 400; tehdy i andělé, apoštolé a mučedníci, a až ve století šestém též vyznavači, 4. že tehdy i obrazy žijících vysoce postavených osob byly opatřeny svatozáří, kterýžto zvyk trval až do dob gotiky, tedy do pozdního středověku. - „Bohyně Maya má svatozář v podobě kříže“ (tedy ne slunce?)... Mojžíš je starší než Maya a má ji také! (Ex 34, 29) „Apollo, bůh slunce, má svatozář podoby hvězdy.“ (Tedy zase ne slunce?)

„Ze slunečního boha Helia (Elios) se stal křesťanský svatý Eliáš; z fyziky známé elektrické vyzařování má jméno oheň svatého Eliáše.“ Zas pět malých háčků; za první, Eliáš, o němž píše již bible v třetí knize královské, jest „kapku“ starší než Helios, působil asi od roku 850 před K. - že si ho Řekové vypůjčili od židů a udělali z něho a z jeho ohnivého vozu Helia! Za druhé, jeho jméno jest hebrejské (Eli-jah = mým bohem jest Jehovah). Za třetí, ono elektrické vyzařování, které pozorovali námořníci na špicích stožárů, pojmenovali ohněm svatého Elmse (Elms, Elmo, Erasmus, patron námořníků) a teprve později nedorozuměním z toho vzniklo jméno „Eliášův“. Za čtvrté, Eliáš je židovský svatý a ne křesťanský. Za páté, je člověk a ne bůh.

191 „Církev katolická zatracovala pohanskou pověru, totiž stále hořící světlo před obrazem bohů a bohyň, na př. Isidy; po 400 letech marného snažení musila církev zvyk přijmout, byla bezmocná proti národním zvykům, dala mu význam vítězství nad pohanstvem, zatím co byl od pohanstva přejet.“ Divná věc, že pohanskou pověru zatracovala, kdyžtě sama z pohanství vznikala! Za druhé, co na tom zlého, ponechala-li lidu nezávadné zvyky, dávši jim symbol křesťanský? Za třetí, co myslíte, lpěl „lid“ více na věčném světle před obrazy bohů a bohyň, ve které už dávno nevěřili, či na nevázanosti v pohlav-

ním životě? Co by bylo větším divem, odstranit věčné světlo v kostelích či rozluku manželskou?

192 „Ještě v osmém století zakazoval církevní koncil 338 biskupů v Hyerii u Cañhradu úctu obrazů.“ Jistěže; jenže pán neví, že to nebyl koncil církevní, nýbrž synoda bludařských obrazoboreckých biskupů, vzpouzejících se proti církevnímu učení o úctě obrazů! Lid si robil obrazy dál (v onom sporu krváceli nejvíce mučení a popravovaní mnichové, tedy representanti církve, nikoli „lid“!), církev musila ustoupit.“ (Bludaři musili ustoupit, když je vláda přestala držet! Císařovna Irena se postavila na stanovisko církve a papeže - a bylo po sektě!)

„Obraz Astarty na minci pařížského musea jest docela stejný jako obraz sv. Markety v opatství westminsterském: na hlavě mitra, v ruce hůl.“ (Krom toho ještě jiná nápadná podoba: dvě ruce, dvě nohy, jedna hlava; jeden krk, dvě oči, dvě uši, jeden nos.)

„Indický bůh „Slovo“ se zobrazuje s prstem na ústech. Egypťané z něho učinili božského chlapečka Hora s prstem na ústech (divné dost - Egypťané byli chamité, Indové arijci), Řekové z něho boha mlčení, Římané boha výživy, protože mysli, že dává do úst potravu (že si k tomu nevzali brejle!), křesťané z něho Jana Křtitele jako dítě.“ (Věřte mi, že jsem mysli Jana Nepomuckého!)

„Okřídlení andělci jsou reprodukce pohanských geniů a bohů vítězství.“ Nejstarší doby zobrazovaly anděly jako jinochy v říze a plášti; tak na př. v katakombách - první doklad z let 100-150 - a to jen ve scénách biblických: zvěstování Panny Marie. Teprve po roce 400 se zobrazují s křídly, ale nadále v říze a plášti... oblékali také řeční umělci své genie, gracie a nike (bůžky vítězství)? Křídla - vliv Isaiášových serafínů a Ezechielových cherubinů a zároveň reminiscence na to, že jsou poslové Nejvyššího. (Žalm 103, sv. Pavel.) Michael zobrazován v rytířské zbroji, Gabriel v důstojném zjevu vyslance nebes, Rafael jako poutník. Teprve renesance anděly zobrazovala jako děvčata nebo děcka, někdy hodně dovádívá, hrající si s božským dítětem, a nakonec barok je svlékl nadobro ze šatů, setřev s nich poslední stopu náboženského rázu a nebeské velebnosti.

193 Maria zobrazována jako Isis, „černá bohyně“. Ovšem, některé staré sošky sv. Panny jsou černé - jenže chemicky zjištěno, že z počátku černé nebyly! Tu a tam zčernaly sazemi nescetných svic, které před obrazem ustavičně hořely, obyčejně však tím, že rumělka (cinobr), kterou byly natřeny, za dlouhá staletí zčernala.

„Artemis v Efesu byla vzorem pro Neposkvrněné Početí: nad hlavou kříž, po stranách půlměsíc a hvězdy.“ Nebylo vzorem pro Neposkvrněnou vidění Janovo Zj 12, 1? „Žena oděná sluncem, měsíc pod jejíma nohama, a na hlavě koruna 12 hvězd!“ Immakulata byla takto zobrazována teprve koncem středověku; v kterém museu našli tehdejší malíři onu efeskou Dianu? Nebrojili sami katoličtí theologové jisté školy proti Neposkvrněnému Početí ještě v novověku?

„Na den 15. srpna, kdy Astrea v souhvězdí Panny se sklání k Labuti,

ustanoven svátek Nanebevzetí Panny Marie." Zajisté, jenže dosti pozdě; zprvu byl slaven 18. ledna; teprve cařihradský císař Mořic jej přenesl definitivně na 15. srpen, aby tak potlačil zbytky pohanských slavností, konaných při skončení vinobraní.

194 Dne 4. dubna se slaví svátek sv. Isidora, kteréžto jména znamená „dar Isidin“ (Isis, egyptská bohyně úrody, manželství a podsvětí, matka boha slunce Hora). Na den následující připadá svátek sv. Hegesippa, kteréžto řecké jméno znamená tolik co vozka nebo řidič koní; ale téhož dne slavili v Římě Apollona jako vozku nebeského, jenž řídí koně zapřažené do slunečního vozu. Křesťanství obé spojilo, z vozky oblohy udělalo orače na poli... takový jest vznik svátku patrona oráčů a rolníků." All right, všechno v pořádku, klobouk dolů před touto logikou, proti níž nemám námitek až na to, že v ní vězí maličký háček. Za první, sv. Isidor, slavený dne 4. dubna, jest církevní učitel ze 6.-7. stol. († 636), jehož spisy, zvláště z oboru církevního práva, jsou ještě na živu a ve středověku požívaly vážnosti autentického výkladu práva. Tedy kde spisy, tam obyčejně i spisovatel - není mi známo, že by personifikace byla kdy spisovatelsky činná. Za druhé, sv. Isidor, rolník a patron oráčů, žil „kapku“ později, zemřel r. 1130, a za pět let po něm jeho manželka sv. Maria della Cabeza; za svatého prohlášen r. 1622 a má svátek 15. máje. Malheur, není-li pravda?

195 „Pohanský rok začínal březnem, proto bylo zvykem přát si v prvním týdnu toho měsíce štěstí do nového roku obvyklou formulí „perpetuam felicitatem“, ustavičně štěstí. Tato formule se udržela, dlouhým užíváním zevšeobecněla, křesťanství hned vymyslilo dvě světice pro 7. březen, svatou Perpetuu a Felicitu.“ Jistěže, jenže a) s nimi řadu spolumučedníků, kteří mají jména docela jiná, bez jakéhokoli vztahu k vaší starořímské novoroční gratulaci, b) sv. Perpetua napsala na způsob deníku celou historii onoho hrdinného zápasu svého i svých společníků, a to africkou latinou (umučení v Kartagu r. 202 nebo 203) - kde spis, tam snad i pisatel? c) Nejpovedenější jest, že od dob Césarových začínal v Římě rok měsícem lednem! Od 1. ledna 45 před K.!

196 „Křesťanství jest ve svém vzniku reakcí proti židovstvu.“ Podle Nietzscha je to právě na ruby, jest prý dítkem židovstva, prý náboženstvím eminentně semitským, protiarijským, kdežto kult slunce pěstovali arijci. (Parsové, do jisté míry Hellenové.) Tolik vědeckých výkladů, že jsme opravdu na rozpacích, komu dříve věřit.

197 „Když církev poznala svou neschopnost k obrácení pohanů (Kdy? Kde? Snad sv. Pavel?), rozhodla se, že se přikloní k pohanství.“ (Kdy? Kde? Jak? V čem?) „Poněvadž pohanický Olymp v mysli a v úctě lidu stále žil (katakomby svědčí, že v mysli a úctě lidu žili mučedníci!), musilo být počítáno i s jeho „mrtvými bohy“. Když poznala církev křesťanská, že jest bezmocná proti „mrtvým bohům“ pohanickým, musila chtě nechtě přiznat jejich existenci a spokojit se pouze s tím, že je přivedla v pantheon křesťanský. Někteří degradováni v demony (Jupiter, Mars) a do pekla posláni, dobročinní prohlášení za svaté a do ráje posláni. Teprve roku 880 přistoupil papež Hadrián k první kanonisaci.

(Tedy skoro za tisíc let začíná církev posílat pohanské bohy do ráje... trochu pozdě, nezdá se vám?) Kanonisace zastupovala zde pohanskou apotheosu, a aby podoba byla ještě větší, nazývání svatí „divi“ po způsobu pohanském.“ (Divus = božský; poněvadž slova „svatí“ užíváno o všech věřících! Viz Sk 26, 10; 1 Kor 1, 2; 6, 1n; 16, 1. 15 Ef 2, 19; 3, 8; 5, 3; 1 Kol 1, 2; Tim 5, 10; Žd 6, 10; Filem 7; Ř 1, 7; 8, 28; 13, 15; 15, 25n. 31.) „Počet svatých, tradicí a legendami stvořený, jest nesčíslný.“ (Ovšem, když „věda“ s nimi zachází jako ty!) O Bollandistech praví beze všeho dokladu a důkazu: „Velmi plodná obrazotvornost a vynalézavost jejich.“ Jsem jist, že jejich obrovského díla neviděl ani desky, anebo vědomě lže. Nesčíslný počet svatých stvořilo římské pronásledování, nikoli legenda! První kanonisace r. 993 (sv. Oldřicha)!

198 Redakce Pozora „přičinila“ také něco ze svého, abych mluvil slovy katechismu nové sekty. („Co přičinil k evangeliu Hus, Chelčický, Komenský, Masaryk“... noví čtyři evangelisté...) „Staří Slované uctívali Boha Svantovíta, z kterého se stal křesťanský světec Vít, kterému zasvěcen hlavní chrám český v Praze.“ Svatý Vít = Svantovit. Milerád kapituluji před touto jasnou logikou Pozora, jenom si dovoluji skromně podotknout, že 1. podle toho by musil svatý Vít být světce slovanským, nikoli italským, 2. že mučednické akty tohoto světce i jeho společníků jsou o několik staletí starší než obrácení Slovanů, 3. sv. Václav beze sporu hleděl kult Svantovitův potlačit úctou k sv. Vítu, jenomže světce nevyrobil, vzal světce skutečného, jehož ostatky obdržel od Jindřicha I., světce, 4. jehož „akty“ (acta martyrii), pocházejí z doby kolem r. 300, vypisují jeho umučení spolu s Modestem a Krescencií, jeho vychovateli.

199 „Dnes věda jest volána k panství nad světem, ona bude místo bohů řídit svět, jako dobrodítelka národů a osvoboditelka lidstva.“ Cituji podle smyslu z Čechova Hanumana: „Výborně! Buď tobě dík za slovo tvé, tak obsažné a věčné, bez frázovitosti stínu...“ Jenomže stále marně čekáme na to, kdy se tato nová dobrodětka a osvoboditelka ujme žezla a kdy konečně zahrne čekající svět svými dobrodiními. Nezdá se, že by na př. technické vědy (atomové i neatomové bomby) byly zahrnovaly v letech 1939-45 svět dobrodiními nad normál.

200 Jiné doklady o tom, jak se vyvinulo křesťanství z mytů jiných náboženství. Čtu v jakési brožůře: Křesť... prý i jiná náboženství mají očistné obřady. Mše svatá... docela z perského kultu: tam mají Kredo, obětování, pozdvihování, navlas jako křesťanská bohoslužba. Atd. atd. - Očistné obřady jsou doklad, že lidstvo si bylo vždy vědomo své hříšnosti a že toužilo po čistotě, a když božský Spasitel se rozhodl ustanovit svátosti, t. j. viditelná znamení, neviditelné milosti, vzal k tomu symboly přirozené, na které by ovšem přišel rozum svatou vírou neosvícený též; který symbol přirozenější, aby vyjádřil očistu duše, než obmytí vodou? Co se vaší perské mše týče: obětování jest podstatou každé oběti, Kredo bylo pojato do římské liturgie až někdy v 10. století, pozdvihování koncem století 11., aby čelilo bludům Berengara z Toursu; východní liturgie ho nemá vůbec, a podstatu křesťanské mše svaté, proměnu, zase nemají vaši Peršané.

Na konec upozorňuji na způsob, kterého jsem užíval v apologetických odpůldnech při obnovách v kroužku exercitantek... Na dotazy jsem prostě odpovídal. Když však přinesly nějakou brožuru jako svrchu uvedenou nebo litografované přednášky universitních profesorů, dal jsem vždy číst větu za větou a potom je vyzval, aby se pokusily samy o odpověď nebo vyvrácení. Někdy to šlo, někdy to vázlo, já trochu pomohl, tak nebo onak, upozornil na slabý bod argumentace nebo na zúmyslný úskok, na př. sylogismus o čtyřech termínech, vysvětliv jim ovšem, co to je. Tím se studentky i akademičky učily vypořizovat Achillovu patu těch všelijakých „důkazů“ či frází, rozum se tříbil, naučily se též odhalovat a odpovídat na podobné úskoky. V náladě radostné opouštěly večer sál, ve víře utvrzené, vidouce, že se dá každému tvrzení proti světlu a pravdě víry Kristovy strhnout maska, a učené výklady se jim ukázaly ve vši nicotnosti. Zároveň však napomenutí: „Varujte se bezvěrecké čtení! Když mne tu máte, dovedeme si odpovědět, ale samy, jak vidíte, byste odpověď dát nedovedly.“ Nepopírám, že někdy všechno mluvení bylo marné - u těch, které přivedeny jako hosté; proti vžitým předsudkům bylo marné uvádění důkazů; odpovědět nemohly, ale zůstaly při svém, při tom jak to četly ve své učebnici nebo slyšely od profesora.

Upozorňujeme opět, že náš výpočet nečiní nároku na úplnost. Cílem stati jest dokázat, že tak zvaný temný středověk, doba víry, nezavíral oči před skutečností a že mu nechybělo ani podnikavosti ani vynalézavosti ani bystrozrakosti. Nepopíráme nikterak, že na poli věd přírodních i technických jest od novověku mnohonásobně předstížen, ale poznamenáváme: 1. Málo od starověku zdědil, a malý kapitál nese malé úroky. Kdyby byl od starověku zdědil to, co 20. stol. od 19., co 19. od 18. atd., byl by vykonal objevy možná úžasnější, než jakými se naše doba honosí. 2. Ne ve všem jest od nové doby předstížen, jak sdostatek naznačeno! 3. Duch doby a mentalita tehdejšího lidstva (srdce i mysl obrácena vzhůru, nad prach země!) přinášela s sebou, že se pěstovaly více vědy spekulativní (filosofie a theologie) než praktické. Připadá-li „modernímu člověku“ k smrti nudným, těmito vědami se zabývat, dovolujeme si podotknout, že pozdější staletí budou dost možná právě tak soudit o neustálém politisování 20. stol.; politika, denní chléb a zaměstnání všech, od rána do večera, především těch, kteří nemají na politiku pražádného vlivu, a jaký prospěch přináší? Samé „kdyby“ a „kdybych“... samé hádání do budoucna... Filosofie se dopracovala alespoň jakýchsi pozitivních výsledků, kdežto politisování jest obyčejně více méně hrani; filosofie ducha povznášela, politisování rozčiluje a někdy i rozněcuje vášně a zavíní nekrvavou nebo i krvavou bitku.

Při užití dokladů z této jakož i z jiných kapitol (kap. 39, 51, 52) nutno sáhnout k přiměřené amplifikaci, ačli nechce řečník prosaickým vypočítáváním nudit a minout se cíle. Přednáška ve spolku na př. vhodně začne líčením zarytého odpůrce Boha, víry i církve, jenž někde na táboru lidu právě skončil řeč o „temné nepřítelce a utlačovatele všeho pokroku a vědy“. „Pán se podívá rychle na hodinky, a nepomní, že to byl katolický Norimberčan Petr Henlein, který je v „temném“ středověku vynalezl. Rychle se žene k nádraží, aby mu neujel vlak, a neví, že první parní stroj zhotovil...; jenom tak mimochodem se podívá na teploměr kdesi za výkladem, a neví, že po prvé stál na stolku katolického kně-

ze... Ve vlaku si snad krátí dlouhu chvíli čtením, a zapomíná, že knihtiskařství jest vynálezem katolického středověku, neboť Jan Gutenberg žil a zemřel v 15. stol. Nasadí si při čtení brejle, málo uvažuje o tom, že za ně jeho slabé oči vděčí mnichu... (Viz rejstřík!) Doma jde ke knihovně; jeho knihovna, jeho chloubka, a zároveň skladiště vši jeho moudrosti... samá osvícená díla, žádné „klerikální“, a sotva ví, že umění vázat knihy pochází z temných středověkých klášterů. Vezme do rukou tužku, ale bohužel, nedočel se ve své „osvícené“ knihovně, kdo první tužku zhotovil; činí si při čtení těsnopisné poznámky, a neví, že toto umění bylo pěstováno v temných klášteřích...“

Takovým nebo podobným způsobem nutno provést živou, zajímavou a poučivou amplifikaci! Pak nabývá řeč názornosti a utkví v paměti spíše než při pouhém výpočtu!

✽

Nebylo by lze upravit svatopostní kázání jako cyklus o sv. víře? Soudíme, že beze všech obtíží, a snad by bylo někdy záhodno tak učinit - jednak pro změnu, jednak že to vymáhá důležitost předmětu. Cyklus by mohl začít už v neděli Devítník a zahrnout v sebe i neděli velikonoční. Plán by byl asi takový:

Septuagesima: Podobenství o vinici. Viz této Sbirky kapitola 1.1 Hospodář zve dělníky, hledá je, posílá na vinici, toho v tu a onoho v onu hodinu: povolání k pravé víře. První milost, gratia omnino praeveniens, quam sequi debet cooperatio nostra, adiuta gratia concomitante: dělníci poslechli, přijali pozvání, šli pracovat, pracovali. Pán volá docela svobodně, my však jsme povinni podávané ruky se chopit a svědomitě „zápolit“ (dnešní epištola!), abychom dosáhli vítězné koruny... každý ji dosáhne, kdo vytrvá, ne pouze jediný jakožto první cenu... obraz vzat ze starořeckých zápasů. *Vděčnost za milost povolání.*

Opak: na milosrdenství Boží se opovázlivě spoléhat, nechtít s milostí spolupůsobit, myslit, že nás Bůh zavrhnout nesmí... první hřích proti Duchu svatému! Kapitola 57.

Sexagesima: Podobenství o rozsevači „Šimě jest slovo Boží...“ Viz kap. 12. Hlásání slova Božího jest spojeno pro apoštoly Kristovy s tak nepřekonatelnými obtížemi (dnešní epištola!) Výsledek záleží zase na nás... na tom, jakou půdu božskému rozsevači připravíme. Jaro, jediná doba rozsévání; pomine-li nechá-li ji rolník minout nepoužitou, marně čeká úrodu. Božský rozsevač není omezen na roční doby, ale neotevře-li mu kdo, když na dveře jeho srdce svou milostí klepe, odejde, a kdo zaručí, že se vrátí? „Dilectus meus transiit... Hodie si vocem eius audieritis, nolite abdurare corda vestra...“

Zoufalost, druhý hřích proti Duchu svatému, se částo zmocní na smrtelném loži duše, která neotevřela božskému Poutníku, když klepal... Kap. 56.

Quinquagesima: Uzdravení slepců... sv. víra světlo, kap. 4. Touha slepců po uzdravení, touha po světle sv. víry, kap. 3. Epištola: „Nyní pak zbývají víra naděje, láska, tyto tři;“ základem všech jest víra...

Poznané křesťanské pravdě odpírati, velký hřích proti Duchu svatému, velký hřích dnešního lidstva. Nechtějí k světlu, které nám bož-

ský Učitel rozsvítil, zavírají zúmyslně oči před světlem, chtějí trvat ve tmách. Proč? Protože skutky jejich jsou zlé, jak to řekl Pán. Kap. 48. Nevěra, rozumí se, že pozitivní, kvalifikovaná, vycházející ze zloby z života hříchu...

První neděle svatopostní: Pokušení Pána na poušti... pokušení proti sv. víře, boj pekla proti víře, snaha pekla vyrvat nám štít víry, o kterém mluví v dnešní epištole apoštol národů. Jen pevná víra mi může být v pokušení štítem. (Kap. 13 B) V každém pokušení odkazuje Pán satana na slovo Boží: „Psáno jest...“ Žádné debaty s ním, žádné rozumování; modlit se a odvolat se vždy na autoritu Nejvyššího.

Bližnímu milosti Boží nepřáti... Nepřát mu nebe, připravit ho stůj co stůj o nebe, a aby nás o ně připravili, snaží se napřed vyrvat nám z rukou štít víry, připravit nás o víru. Nenávist zjeveného náboženství a slova Kristova, výkvět nevěry, o níž byla minule řeč, největší ze všech hříchů proti Duchu sv., hřích poniknutý skrz na skrz pekelnou ďábelskou zlobou. „Když mám já zavření propadnout, ať mu propadne kdekdo.“ Proto odkřesťanit rodinu, školu, odvést od Krista mládež, dospělé, nepustit ani k umírajícímu kněze.

Druhá neděle svatopostní: Proměnění Páně. Náš zákonodárce: „Toho poslouvejte!“ Pravdy sv. víry uvedené v praxi a život způsobí naprostou proměnu života jednotlivce, národů, celé společnosti. Viz kap. 11., požehnání sv. víry; doplň obrázky z misii. Poddát se transformujícímu vlivu sv. víry!

Božskému zákonodárci odpírá jak víru, tak poslušnost, kdo satanu v srdci již ponechal úplnou vládu a vliv. K spasitelnému napomínání zůstat zatvrzelý, pátý hřích proti Duchu sv., ovoce a zhouba nevěry. Doklady z dějin! Národové docela odkřesťanění! Francouzi po r. 1789 atd. Viz kapitolu 49.

Lze též upravit jinak: požehnání víry... krásá sv. víry! Část kapitoly 10.

Třetí neděle svatopostní: Pán v evangeliu mluví o hříších proti Duchu sv. Poslední konečná šlaca: v životě nekajícím do konce setrvati. „Vy ve hříchu svém zemřete...“ Vymítání démona... oni chtějí zůstat jeho, zůstanou tedy... Kap. 48. Těm není pomoci, protože odmítají jediný lék, nechtějí k božskému lékaři a spílají těm, kteří k němu spěchají. Pěkná exegetická homilie! Farizeové v dnešním evangeliu!

Skončit pohledem k Matce Boží, jako pohledem k ní končí i dnešní evangelium: „Blahoslavený život, který tebe nosil...“ „Blahoslavení, kteří slovo Boží slyší a zachovávají...“ Živá víra! (Kap. 13 D.) Viz dnešní epištolu!

Neděle Lætare, světlý obraz... Lze navázat na minulou neděli, na zmínku o živé víře, a na dnešní epištolu: „Jsme synové zaslíbení, tedy synové světla, povolání k věčnému životu; zdaž i předurčení? Závisí na nás! Budeme-li podle své víry žít!“ Eucharistická neděle, velikonoční sv. přijímání stojí ve středu dnešní liturgie; hostina eucharistická záruka hostiny věčné, jako ona hostina na poušti v dnešním evangeliu byla předobrazem té i oné. Život podle víry a z víry.

Bohobojnost, dar bázně Boží, vlastnost, kterou se mají dítky věčného Otce, synové zaslíbení, synové svobody vyznačovat... dar bázně Boží, jako první dar Ducha sv., stoupáme-li zdola k nejvyššímu. Svoboda, kterou nám

Kristus svou vykupitelskou smrtí zjednal, není nám dána k tomu, abychom ji zneužívali k zlému a měnili ji ve zvůli, v roušku a záminku zloby!

Neděle Smrte lná: Židé se chápou kamení... házet jím po Mesiáši, po Vykupiteli, který se v epištole chystá vzít na ramena obětní kříž a vejít s ním do nebeské velesvatyně co oběť za naše hříchy. *Bezbožnost.* (Kap. 44.)

Jejím opakem jest nábožnost, druhý dar Ducha sv. Při modlitbě, při mši sv. v této kající době, kdy vzpomínáme přesvaté oběti golgotské...

Neděle Květná: Hosana... Kontrast jásavého volání jest slovo Krista Krále: „Kéž bys poznalo, ty město nevěřící, alespoň v tento den milosti, co tobě ke spáse!“ Jerusalem zůstal netečný a lhostejný: kap. 14. *Lhostejnost u víře, jistá zkáza.*

Dar vědě ní (umění)... učí nás rozlišovat pravdu ode lži a správně cenit pozemské i nadpřirozené statky.

Velký pátek: „Stála pak pod křížem Ježíšovým Matka jeho...“ In Maria stetit Ecclesia, ona jediná si uchovala víru, když se „všichni pohoršili nad Pánem“... Stálá víra (kap. 13 C)... Víra sílí ve zkouškách života, vlévá nadlidskou sílu ve chvílích, kdy nás vše opustí... dar statečnosti, jež Duch sv. vlévá...

Neděle velikonoční: Alleluja! Resurrexit Dominus! Vim, komu jsem uvěřil! (Kap. 8.) Vítězství sv. víry, kap. 10. Nevstal-li Kristus z mrtvých, marná jest víra naše.

Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt, sapite, non quae super terram... Donum sapientiae, dar moudrosti, nejvyšší ze sedmi darů Ducha sv., záliba ve věcech nebeských; jejím předpokladem jest neochvějná živá víra, provázena nadějí, kap. 55. a 56.

Pondělí velikonoční: Emausy... Božský Učitel uvádí emauzské učedníky do porozumění a pochopení Písma, proroků... Dar rozumu, jímž nás Duch sv. uschopňuje, abychom vnikli do porozumění pravd sv. víry, kap. 6. „Zdaž nehořelo v nás srdce, když k nám mluvil?“ Rádostná hrdost na sv. víru, kap. 7.

Bílá neděle: nevěřící apoštol, pokáraný Pánem pro svou nevěru. Nevěděl si rady jiné, leč stavět Pánu podmínky: „Já sám se musím přesvědčit...“ Dar rady ve zmatcích života. Kdyby si byl tu chvíli vzpomněl na to, že vše, co mu druzi vypravovali, Pán předpověděl! Pán, jehož slovo nepomině, i když oblohy i země sláva zhynel (Kap. 5.)

Na první pohled je zřejmo, že nepodáváme dispoice; je to jen několik nadhozených myšlenek k tematům, v něž lze cyklus kázání o sv. víře rozvrhnout, a ani toto rozvržení není přesně logické; spíše katechetické, tak, aby probráno zhruba vše, co o víře lze říci. Což otázka, kterou jsme zde pominuli a která jest přece první a základní? „Co jest víra, co znamená věřit?“ To by snad bylo lze probrat před započítím cyklu ve dvou až ve třech kázáních.

DODATKY

Zbývá ještě několik stran posledního archu. Aby nezůstaly prázdné, vyplňujeme je hrstkou paběrků... něco příkladů, doplňujících 24. a 25. kapitolu.

- 1** Zdeněk Kalista uveřejňuje v díle *Cesty ve znamení kříže listy českých jezuitů, kteří působili ve století 17. a 18. v zámořských misiích. Jde o listy rázu čistě soukromého... psali jednak svým bývalým představeným v Čechách, jednak svým známým; nebylo jim tudíž zapotřebí se přetvařovat; psali, co cítili a jak smýšleli, vkládali do listů celou svou duši. Je to odpověď na podezírání z nekalých pohnutek ctižádosti nebo jiných neméně nečestných, jakož i doklad, bylo-li působení misionářů skutečně pro domorodce zhoubou. (Viz kap. 11. č. 25 poznámku.)*

P. Boryně píše z Limy v Peru r. 1696: „Již po dvě léta prosí 60 kmenů o křest, a není misionářů! Já jsem určen pro 190 kmenů, které toužebně očekávají misionáře.“ (Zkráceno, citováno podle smyslu.)

P. Jindřich Richter píše o šípech Karibů, o krokodilech, kteří ohrožují život hlasatelů kříže. „Třem misionářům T. J. vhodili Indiáni z úkrytu smyčku na krk, usekali jim ruce a nohy, rozsekali tělo...“

„Matky zabíjejí děti, narodí-li se dívka a ne hošík... Zahrabou nebo hodí do řeky...“

„Umře-li kdo, roztrhají mrtvolu jako skopce, s přáteli snědí, kosti oškrabou a spálí, popel smíšený s jakýmsi vínem vypijí, pitky trvají osm dní, opijí se přitom...“ Tomu je nenaučili jesuité!

Touha věrozvěstů po záchraně nesmrtelných duší, jejich obětavost, radost z utrpení a z mučednické smrti, nadlidské obtíže všeho druhu, to vše dýše z každého řádku uvedených listů. Přitom neustálá prosba o modlitbu a nelíčené potěšení, že se jim údělu misionáře dostalo.

- 2** V Brazílii zemřel r. 1697 misionář 89letý, P. Ant. Vieira T. J. Jak pohnutý život toho dne skončil! R. 1661 deportován do Evropy portugalskými kolonisty, protože se ujímal otroků; r. 1665 inkvisicí zatčen a odsouzen. Papež Kliment XI., jenž si Vieiry velmi vážil, zvěděv o všem, suspendoval portugalskou inkvisici na 10 let (do r. 1681), kněz se vrátil téhož roku 1681 do Brazílie, působil neúnavně dál, brojil proti otroctví... Vlastenec, horlivý kazatel, plodný spisovatel... psal knihy jak ve své mateřštině, tak v jazyku domorodců.

- 3** Jan Zumarraga (Sumaraga), františkán, první arcibiskup mexický (od r. 1530). Spolu s jinými členy svého řádu obrátil a pokřtil na milion Indiánů, ujímal se jich proti hrabivosti a krutostem španělských kolonistů, činný slovem, písmem, příkladem, zakládal školy a útulky, stavěl kostely († 1548).

- 4** Jiný syn sv. Františka, P. Serra, apoštol Kalifornie, zakládal po příkladě jezuitských redukcií tak zvané „misie“ na západu Severní Ameriky; později z nich vznikala města, na př. San Francisco, milionové město a přístav na Pacifiku.

- 5** P. Eusebius Kino T. J. pokřtil 40-50 tisíc Indiánů v Mexiku a Kalifornii r. 1680-1711.

Trojice jezuitských misionářů velezasloužilých o kanadské misie: Lalemand Karel, po několikaletém působení se vrátil do Francie, † 1674, 87letý. Jeho bratr Jeronym, vrchní představený celé kanadské misie, † 1673 v Quebecu 80letý. Jejich synovec Gabriel byl r. 1649 umučen od Irokézů 39letý.

- 6** Po nedlouho trvajícím bezvýsledném působení P. Pordenone v Tibetě kolem r. 1330 se podařilo teprve P. Goesovi a Andradovi T. J. do země věčného sněhu vniknout a založit tam r. 1602 misii. Sám „tibetský král“, jak ho nazývali, přijal křest, ale brzo potom byl zavražděn ve své residenci Charapangue a křesťanství potlačeno. R. 1661 přišel P. Grüber a P. d'Orville do Lhasy (na cestě z Pekingu domů); jiní dva členové jejich řádu, Freyre a Desideri, ve Lhasse dokonce působili, třebaže nepříliš dlouho (1716-29). Po nich přišli dva kapucíni, ale musili brzo opustit město i zemi (r. 1742). Teprve r. 1845 se podařilo dvěma Evropanům, misionářům Hucovi a Gabetovi, lazaristům, do „svatého města“ se dostat; přinuceni však čínským vyslancem, prohnáním Ki-šanem, Lhasu opustit, třebaže tehdejší náměstek nedospělého tale-lamy si jejich pobyt přál a učení křesťanskému se jevil nemálo nakloněným.

- 7** Ignác Kögler T. J., po P. Schallově největší a nejvýznamnější misionář u císařského dvora pekingského, matematik, astronom, předseda tamějšího matematického sboru, od r. 1715 v Číně, † asi r. 1746. Jeho slovo mělo u dvora váhu nemalou.

- 8** Jaké obtíže působili nerozumní misionáři jiných řádů v Číně a jak brzdili a nakonec mařili všecko slibné dílo jezuitských misionářů svou nevhodnou rigorosností, která chtěla Číňany „obléci“ do roucha evropské kultury a brojila proti nezávadným národním zvykům, zvláště proti uctívání předků jakožto prý modloslužbě, až vymohli v Římě zákaz těchto zvyků, lidu přešlých docela v krev, a tím zavinili zkázu misie: o tom se dočteš i v uvedených listech českých misionářů, zvl. P. Slavička. Císař, ač sám křest nepřijal, sympatisoval s pracemi misionářů, jejichž vědecké vzdělání je k němu i ke dvoru připoutalo, a ponechal jim svobodu hlásání slova Božího; chtěl je jejich dílo zachránit, ohradil se co nejrozhodněji proti výnosům z Říma, ale nadarmo. Teprve Pius XI. a XII. zrušili tehdejší římské ustanovení, prohlásivše v dorozumění s japonskou a čínskou vládou, že uctívání předků není úkon náboženský, nýbrž pouze občanský. Není pochyby, že s Hitlerem se provozovala modloslužba skutečná, tedy ne pouze „větší“, než jakou čínský lid vzdává předkům, a neozval se proti ní žádný z potomků oněch „horlivých“ misionářů. V Novém Jičíně na př. po zabrání pohraničí r. 1938 nesli obraz H. v průvodě po stranách svíce, umístili nad svatostánek a přinutili faráře, aby před ním sloužil mši sv. Tak mi bylo alespoň sděleno od mužů, kteří se prohlašovali za očitě svědky.

- 9** Odpadlý kníže arimský Michal zradil a vydal na smrt svého otce Jana a jal se pronásledovat věrné Kristovy. Dne 7. října 1603 odsouzeno

na smrt a upáleno osm křesťanů ze vznešeného rodu; věřící je provázeli se svícemi v rukou, kráčeli před nimi i za nimi, za zpěvu litaní zapálen oheň. Nejmladší byl 11letý Ludvík; jeho sestra Magdalena v plamenech obcházela, sbírajíc žhavé uhlíky a kladla si je jako věnec na hlavu. (Kap. 30. č. 98; tam odpadlík jmenován japonským jménem Sušen-dono.)

- 10** Nestoriánský nápis v Si-nang-fu z r. 781, nejstarší památník křesťanství v Číně, byl objeven r. 1625 jezuitskými misionáři. Na kamenné desce vytesán krátký obsah učení sv. víry.
- 11** Theofylakt, arcibiskup v bulharské Archidě asi od r. 1078, muž jemné povahy a hluboce vzdělaný; pobyt mezi barbarskými Bulhary mu byl nemálo těžký, toužil stále po návratu do kulturního Cařihradu... neměl heroismu misionářů!
- 12** Sv. Vicelin, apoštol polabských Slovanů... Východiskem jeho činnosti byl Holštýn. Chopil se práce na rozkaz brémského arcibiskupa Adalbero r. 1126, hlásal pravdu Kristovu za stálých nepokojů, a byl by se snad dopracoval lepších výsledků, kdyby nebyli chtěli „Vendy“ přivést ke kříži násilím... Podniknuta proti nim křížová výprava, která po nedlouhém válčení neslavně skončila.
- 13** Sv. Unni (Unno), mnich kláštera korveyského, kaplan brémského kanovníka Leidrada, odebral se s ním na dvůr císaře Konráda I., když L. zvolený za arcibiskupa brémského si šel pro investici; ale císař odevzdal biskupskou berlu nikoli zvolenému kanovníkovi, nýbrž jeho nevzhlednému kaplanovi, prostému benediktinskému mnichu. Unni, podporován Heraldem, synem pohanského krále, obcházel ostrovy, pronikl až na Skandinávii, světil kněze, těšil zajaté křesťany; na jedné misijní cestě zemřel r. 936 v Björkö.
- 14** Jiný misionář Slovanů, sv. Otto, bamberský biskup, apoštol Pomořanů († 1139), pokřtil 22.000 pohanů. V Německu založil 20 klášterů, ve svém sídelním městě zvelebil katedrální školu.
- 15** Pařížský misijní seminář pro vzdělání světských kněží, toužících po zámořských misiích (Société des Missions Etrangères), vyšel ze společnosti laiků, založené na podnět P. Rhodesa T. J. r. 1663. Hlavní zakladatel jest František de Laval de Montmorency, arcijáhen v Evreux.

*

Jiné velmi instruktivní a nad pomyšlení výmluvné i krásné obrázky, jak misionáři „dobývali“ zeměkouli - duše Kristu, neznámé kraje vědě - podává dílo Vilhumovo „Hrdinové vědy a víry.“

Obsah 2. části I. dílu:

(Číslice v závorce značí počet příkladů a obrazů)

	Strana
21. Moc a síla víry; víra zdroj útěchy (příkladů 65)	7
22. Tak sviť světlo vaše před lidmi (80)	24
23. Horlivost ve víře (75)	45
24. Jdouce do celého světa... (70)	61
A) Asie (10)	63
B) Afrika (10)	69
C) Amerika (20)	71
D) Austrálie a Oceánie (20)	77
E) Několik poznámek (místo obrazů) (10)	87
25. Obrázky z misí (80)	90
26. Pohanství antické (70)	111
27. Pohanství dnešní (60)	128
28. Křesťanství a pohanství někdejší (50)	140
29. Křesťanství a pohanství nynější (70)	154
30. Mučedníci II. (130)	172
A) Afrika (3)	172
B) Anglie (37)	173
C) Annam a sousedství (14)	180
D) Cařihrad (6)	182
E) Čechy (20)	183
F) Čína (5)	187
G) Francie (9)	188
H) Japonsko (12)	190
I) Korea (6)	193
J) Mexiko (18)	194
31. Obrácení (175)	198
32. Odpad (90)	239
33. Nebezpečí ohrožující víru (30)	259
34. Četba špatná (140)	268
35. Falešná věda - pravda a lež (55)	301
36. Nejistá věda - pravda a omyl (30)	314

37. Tendenční věda - dvojí loket (65)	. . .	324
38. Omezenost vědy - věda a její hranice (50)	. . .	343
39. Věda a víra II. (150)	. . .	357
A) Všeobecné (65)	. . .	357
B) Matematika (19)	. . .	368
C) Astronomie (21)	. . .	371
D) Fysika (35)	. . .	374
E) Chemie (10)	. . .	379
40. Apologie II. (200)	. . .	382
<i>Boje a vítězství církve:</i>		
A) Boj církve s nepravostí (35)	. . .	386
B) Boj církve s bludařstvem (34)	. . .	396
C) Boj církve se státní mocí (11)	. . .	406
D) Boj církve s barbarstvím (20)	. . .	410
E) Boj církve s falešnou vědou (70)	. . .	414
F) Námitky či báchorky? (30)	. . .	427
Dodatky (15)	. . .	437

Všech příkladů a obrazů 1750.

Obrazů je 215:

Kapitola 21: 25 obrazů;	Kapitola 32: 20 obrazů;
Kapitola 22: 10 obrazů;	Kapitola 33: 15 obrazů;
Kapitola 23: 20 obrazů;	Kapitola 34: 50 obrazů;
Kapitola 27: 10 obrazů;	Kapitola 36: 5 obrazů;
Kapitola 29: 25 obrazů;	Kapitola 37: 10 obrazů;
Kapitola 31: 15 obrazů;	Kapitola 38: 10 obrazů.

Omyly tiskové

Strana 132 č. 27 — čti: Spillmann. (ř 1905.)
Strana 143 č. 5 — čti: 90.000 Kčs.
Strana ~~144~~ č. 9 — čti: Milosrdných sester.
Strana 145 č. 12 — čti: Terezie Avilská.
Strana 149 č. 29 — čti: Canterburyský.
Strana 217 č. 90 — čti: Dauma.

Konrád Kubeš T. J.: Sbírka homiletických príkladu
I. díl – 2. ást

Vydal „Velehrad“, nakladatelství dobré knihy v Olomouci. Vytiskly Lidové závody tiskařské a naklad., spol. s r. o. v Olomouci l. P. 1947 v nákladu 3000 výtisků. – Vydání I. – Cena brož. výt. Kš 150.–.